దశావతారచరిత్రము

ధరణీదేవుల రామయమంత్రి

శ్రీరస్తు

దశావతారచరిత్రము

ధరణీదేవుల రామయమంత్రికృతము.

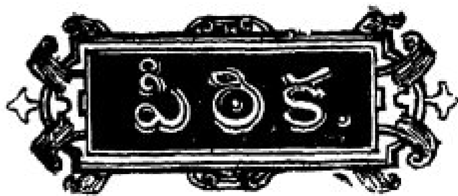

చెన్నపురి :
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే
బ్రకటితము.

1926.

Printed at
THE “VAVILLA,, PRESS
MADRAS-1926.

విషయసూచిక

ఈ గ్రంథమును రచించిన కవి ధరణీదేవుల రామయమంత్రి. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. ఈతని తాత తిమ్మయమంత్రి. తండ్రి నాగయమంత్రి. తల్లి ఫణియమ్మ, ఈ గ్రంథమునందు శ్రీమహావిష్ణుని దశావతారములును గూర్చినకథ చెప్పఁబడినది. పదియవతారముల కథను బదియాశ్వాసములలో నిమిడ్చినాఁడు. రామావతారకథ రెం డాశ్వాసములక్రిందను, బుద్ధకల్క్యవతారములు రెంటికథను నొక్కయాశ్వాసముక్రిందనుఁ జెప్పినాఁడు. రామావతారకథవంటి పెద్దదియైనను బలరామావతారకథను రెండాశ్వాసములక్రింద రచియింపలేదు గాని, కృష్ణచరిత్రమును రెండవభాగముగా విభజించినట్లున్నది. ఈగ్రంథము మగదల కృష్ణమంత్రి కంకితము చేసినాఁడు. ఈకృష్ణమంత్రి నెల్లూరిమండలములోని ప్రళయకావేరిపట్టణములో గతశతాబ్దాంతము దొలాందావారికి ద్విభాషిగా నుండెనని యాంధ్రకవులచరిత్రమునఁ దెలియవచ్చుచున్నది. గత శతాబ్దాంతమనఁగా, నాంధ్రకవులచరిత్రమే 19-వ శతాబ్దాంతమందు రచియింపఁబడి యుండుట చేత 18-వ శతాబ్దాంత మనుకొనవలయును. మఱియుఁ బుష్పగిరి తిమ్మన్న, కంకంటి పాపరాజులు రామయమంత్రికి సమకాలికులైనట్లు తెల్పుచు వారివిషయము 1790 ప్రాంతముననని కవుల చరిత్రము వ్రాయుట కూడ దీని కాధారము.

ఈ రామమంత్రి సంస్కృతప్రాకృతాద్యష్టభాషలు నేర్చినవాఁడు. అట్టివానికిఁ దెనుఁగుకవిత్వము లెక్కలోనిదిగాదు. పూర్వకవులు సంస్కృతముతోపాటు స్వభాషను గూడఁ గృషి చేయుచుండెడివారు. పెద్దపెద్ద పండితులయొద్దఁ గాశి మొదలగుతావులఁ జదువుకొనివచ్చి (సంస్కృతమును) యింటికడ మాతృభాషను బరిశ్రమ చేయువారు కావచ్చును. కవులు చేయు గురుస్తుతి సంస్కృతవిద్యాభ్యాసము చేయించిన గురువులస్తుతియనియే తలఁపవచ్చును. ఈవిషయ మింతకంటె నిక్కడ నప్రస్తుతము. ఈకవి సంస్కృతమును దెనుఁగును చక్కఁగా గ్రంథమం దంతటను వాడినాఁడు. సంస్కృతవాక్యములను దెనుఁగుపద్యములనడుమ “అద్యభవే త్తవ సర్వమంగళావాప్తిః”అటంచు నీరీతిగాను జేర్చును. పాణౌకృతి, నాభౌసరోజుఁడు, దంభూతవామాంగుఁడు - మొదలగుపదములఁ బ్రయోగించెను. తెనుఁగునను గూడ నపూర్వపదప్రయోగము గావించినాఁడు కాని యందందు, “అదేమే వైరినెన్నేవు, నవ్వేరెవరైన, ఇంట్లో వారికి దుఃఖించ ఇట్టి వ్యాకరణవిరుద్ధపదములు కలవు. లోకో క్తులు జాతీయములు చక్కగా వాడినాఁడు. “ముక్కునగవ్వగుట్టి నిను ముందుగ నీడిచి - అబలలము మూఁడుమాటల నాఱుతప్పులు.” ఇట్టిసహజములును, “ఆయంభోదములఁ జూచి చెర్వుజలమాద్యంతంబుఁ జల్లింతురే ” ఇట్టి స్వతంత్రములు నగు లోకోక్తులను బ్రయోగించినాఁడు. పాఠకులకు విదితము కాఁగలవని యిట విస్తరింపలేదు. సంస్కృతాంధ్రములు రెంట నీతని కవిత్వము, వర్ణనలు, కల్పనలు, మృదుమధురములు రసానుగుణములునుగా నుండును. స్వభావవర్ణముల కీతఁడు పెట్టినది పేరు. యమకములు, సంత్రనియమములు, గర్భకవిత్వము, బంధకవిత్వముఁ జక్కగ నభ్యసించినవాఁడు. స్తుతిసమయములలో బలువురచే బలువితముల నాయారీతి గర్భబంధకవిత్వముం జెప్పించినాఁడు. పాఠకులు చిత్తగింతురు గాక! అదితిచేఁ బ్రాకృత సీసపద్యముతో విష్ణుస్తుతి చేయించి, స్త్రీ కావుననేమో ఇ ట్లప్రాకృతగుణాతీతయగు నదితి

ప్రాకృతగుణాతీతుని (బ్రాకృతమున) వర్ణించినట్లు నుడివినాఁడు. ఆంజనేయునిచే శ్రీరాముని ఉత్పలమాలికలో మంజుభాషిణి యను వృత్తముం గూర్చి స్తుతి చేయించి రామునిచే నాతనికవిత్వమునకు మెప్పించి సీతచే ముత్యాలహారము నిప్పించినాఁడు. ఈతఁడే పక్షపాతము నసూయయులేని కవి. తానొక ప్రభువునొద్దఁ గవిత్వము చెప్పి జాంబూనదాంబరమణిభూషణాదులం గొనుకవి తనవంటి కవులకును ప్రభు సంస్థానములలోఁ జెప్పి యిప్పించిననేగదా కీర్తికలుగును, ఇక్కవి తెనుఁగుప్రాకృతము సంస్కృతము పదములే కాక అన్నగళు (అఱవము) చికరాయపట్టము (కన్నడము) సాహెబూ (హిందుస్తానీ) పదములనుగూడ వాడినాఁడు.

శృంగారవర్ణనములకుఁ గడఁగెనా యీతని కొడలు తెలియదనుట సాహసము కాఁగూడదు. బాలురగు రామలక్ష్మణుల యొద్ద విశ్వామిత్రుని చేత నహల్యాచరిత్రమును బచ్చిపచ్చిగా వర్ణింపించినాఁడు. ఇంద్రునిచేష్టలు మానవసామాన్యముగా నున్న వనిపించినాఁడు, కృష్ణుఁడు, గోపికలు, వీరలవిషయము చెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఏవిషయముననుగూడ శృంగారించి చెప్పఁజూచును, అదితి స్త్రీ, యీమె చేసిన విష్ణుస్తుతిలోఁ గూడ "ళచ్ఛిత్థణాహేయలలిఅహత్థపయోఅ " (లక్ష్మీస్తనాధేయ లలిత హస్తపయోజ) అనిపించినాఁడు. కొన్నితావులఁ జెప్పవలసినవిషయము తగ్గించి వర్ణనలు విస్తరించినాఁడు. కవులనఁగా వర్ణించువారేకాని స్థలము, సమయము, తదుచితముగూడ నాలోచించుచుండవలయును. ఇందేకాదు, ఈవిషయము సర్వసామాన్యముగాఁ గథనుమాత్రమే తెల్పవలసిన పురాణములలోఁ గూడఁ బూర్వులిట్లే సమయోచితముచూడకుండ వర్ణించియున్నారు. రామపరశురాముల సంభాషణము చాలఁ దగ్గించినాఁడు. బుద్ధినిబోధలు క్రొత్తవి యంతగా లేవు. ఇట్టులే పాఠకులు చదివిన నాయాస్థానముల విశదము కాఁగలదు.

ఈ గ్రంథమును బ్రకటించుటకు బహుప్రతులలో సరిచూడవలసివచ్చినది.

1. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులోని పీఁచుకాగితములప్రతి - ఇది నలనామ సం|| మాఖ బ 10 జయవారమున దుగ్గిరాల చినసుబ్బయ్యగారి కుమారుఁడు నరసింహముగారు బందరు ఖొజ్జిల్లిపేఁటలో నివసించు భూమకరు సీనయ్యగారను శ్రీనివాసరావుగారి ప్రతినిజూచి వ్రాసినది. (2) పరిషత్తులోని తాళపత్రప్రతి - అఱవదేశపుది. కోరప్పటి వేంకటరామయ్యగా రిచ్చినది. ఈ రెంటిలో నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగములు లేవు.

2. దొరతనము వారి ఓరియంటల్ లైబ్రరిలోఁ గొన్నిటీకలు గొన్నిమూలమాత్రములును గలవు. అందును రెండుతాళపత్రప్రతులు పూర్తిగానున్నవి. తక్కినవి యసంపూర్ణప్రతులు, టీకలలో మూఁడునాలుగాశ్వాసములకు టీకలు లేవు. పంచమాశ్వాసములోని ప్రాకృతసీసము వ్రాయకుండ విడిచిపెట్టఁబడియెను. ఒకకాగితము మూలములోనే యాపద్యము విడిచి స్థలముమాత్రము వదలినారు. పూర్ణగ్రంథములలోఁ బాఠభేదములు ననర్థములు వ్రాఁతతప్పులు మెండుగానున్నవి.

ఈదశావతారచరిత్రమును బుప్పగిరితిమ్మన్న రచియించెనను వాడుక గలదు గాని రచననుబట్టి యిది తిమ్మన్నకవిత్వముగాఁ దోపదనియు నట్లు వదంతిపుట్టుటకుఁ గారణము కనఁబడదనియు రా. బ. వీరేశలింగము పంతులుగారు వ్రాసినారు.

ఈ పుస్తకమునఁ జాలఁభాగము చక్కఁజేసి ముద్రించినారము. అయినను లోపము లింక నుండవచ్చును. ఆలోపములను బాఠకులు దెల్పిన రెండవసారి ముద్రించునపుడు తప్పక సవరించెదము, పాఠకబృందము మేము శీఘ్రకాలములో ద్వితీయముద్రణము

గావించున ట్లాశీర్వదించునుగాక!

తండయార్పేట,
ఇట్లు,

చెన్నపురి. 6-2-1926.
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు ఆండ్ సన్స్.

శ్రీరస్తు

దశావతారచరిత్రము

పీఠిక

కరమత్స్యకూర్మకిటిసింహవటూత్తమరామబుద్ధక
ల్క్యాకృతుల న్వచోమరధరార్భకవాసవసంశ్రవార్కకా
మాకుముదాప్తభృజ్జయకృతావను; డై తగువేంకటేశు; డెం
తే కృప; బద్మనాభసచివేశ్వరుకృష్ణసుధీంద్రు; బ్రోవుతన్. ॥1॥

ఉ. పాణితవాణి పంకరుహపాణి రమాఘనవేణి నిత్యక
ల్యాణము పచ్చుతోరణములం దిగి తామరతంపరై కవి
ప్రాణపదంబు తా మగదలాన్వయకృష్ణసుధీంద్రచంద్రక
ల్యాణమణీగృహంబున నిరంతరము న్వసియించు;గావుతన్. ॥2॥

శా. అంతర్వాణులు రీణు లంచను నపఖ్యాతి న్నివారించె; గా
సంతోషంబున వస్తువాహనము లశ్రాంతంబు; దా నిచ్చి మా
కింతేచాలు నటంచు సంతసముతో నింపొందు నాభారతీ
కాంతుం డీవుత; గృష్ణమంత్రిమణి కాకల్పంబు దీర్ఘాయువున్. ॥3॥

మ. తతయుక్తిన్ ఘనశబ్దము ల్వెలయ నర్థవ్యంజకప్రక్రియల్
తతి నానద్ధత మించ; దత్తదుచితాలంకారము ల్మీఱ శ్రీ
పతిచారిత్రము సర్వగోచరతచే భాసిల్ల;గా భారతీ
సతి యస్మద్రసనాగ్రరంగమున లాస్యప్రౌఢి; బాటింపుతన్. ॥4॥

ఉ. సప్తఋషీంద్రు లెల్ల బుధజాలము మెచ్చ;గ; బార్వతీచకో
రాప్తముఖీవివాహమున 'సద్య భవే త్త్వవ సర్వమంగళా
వాప్తి' యటంచు; బల్క దరహాసము పూను శివుండు సత్కృపై
కాప్తత; బద్మనాభసచివాగ్రణికృష్ణసుధీంద్రు; బ్రోవుతన్. ॥5॥

మ. తనగంభీరతచేత నిర్జలత; జెందం జేసి వారాశి డా;

గినమైనాకునిఁ బైటవైవక జగధేయప్రదానంబు వా
హినుల న్నించె నటంచు సమ్మదముతో నింపొందు శైలేంద్రనం
దన యిచ్చున్ దయఁ బద్మనాభఘను కృష్ణస్వామి కైశ్వర్యముల్. ||6||

మ. తళుకుంబంగరుమేను వజ్రమయమౌ దంతంబు హస్తంబునం
దళుకున్మత్తెపుమోదకంబు దగ శృంగారంబుగాఁ జేసి ని
చ్చలుఁ బూజించుటచేఁ బ్రసన్నుఁడయి నిష్ప్రత్యూహసంసిద్ధిచే
వెలయించు న్ధృతి నేకదంతుఁడు గృపావేశంబుతో నెప్పుడున్. ||7||

మ. భవతేజంబునఁ బుట్టి రామభజనాపారీణుఁ డై పద్మసం
భవసామ్రాజ్యరమాధురంధరతకై భాసిల్లియు న్నిత్యస
త్యవిశేషస్థితి సద్విరోధివిషయధ్వాంతార్కబింబాకృతిన్
భువిలో మంతున కెక్కి నట్టి హనుమంతుం గొల్తు నిష్టాప్తికిన్. ||8||

మ. ఘనశబ్దేభ ముదీర్ణవర్ణమణిప్రేంఖద్ఘాటిఘోటంబు చం
కనదర్థం బతిహృద్యపద్యభటసంఘాతంబు లోకైకరం
జనశృంగారవధూక మైనకవితాసామ్రాజ్య మేలంగ నే
ర్చినవిద్వత్కవిరాజరాజుల వచశ్శ్రీ నెంచి ప్రార్థించెదన్. ||9||

మ. పదలాలిత్యము లేమి ఖంజులును శబ్దజ్ఞానవిజ్ఞానసం
పద లేమిన్ బధిరు ల్పదార్థములఁ గాన్పన్ లేమి జాత్యంధులు
న్మృదుత న్వేఁడిన నుత్తరం బొసఁగలేమి న్మూఁగలౌ వారి దు
ర్మద మేమాత్ర మదేల తాదృశకవిమన్యు ల్వివాదార్హులే. ||10||

సీ. శ్లేషాదిపదములు చెలువు సూపఁగఁ బదవాక్యార్థదోషము ల్వర్జములుగ
విమలకైశిక్యాదివృత్తులు దనర వైదర్భ్యాదిరీతులు దళుకు నెఱప
సరసరత్యాదికస్థాయిభావములు శృంగారాదిరసములక్రమము మెఱయ
భావవిభావానుభావసాత్త్వికభావసంచారిభావము ల్మించుగులుక
తే. విలసదుపమాద్యలంక్రియ ల్వింతఁ దెలుప, లలితముగఁ బాకములు సేయ లక్ష్యశయ్యఁ
గవిత రచియింపనేర్చు సత్కవికిఁ గాక, గాకవుల కేది లోకవిఖ్యాతకీర్తి. ||11||

వ. అని క్రమంబున విశిష్టేష్టదేవతానమస్కృతియు సుకృతిజనపురస్కృతియు దుష్కృ
తితిరస్కృతియుం గావించి చమత్కృతి మత్కృతి నిర్నిమిషాయత్తచి త్తం
బుతో నున్నయవసరంబున. ||12||

సీ. తనదుకీర్తి సరోజధామకు భువనజాతమ్ములు భువనజాతములు గాఁగఁ
దనప్రతాపాగ్ని కుద్ధతనృపాలపతంగమండలంబు పతంగమండలముగఁ
దనదయాశరధిరత్నమునకు మార్గణౌఘంబులు మార్గణౌఘములు గాఁగఁ
దనదుయౌవనవసంతవిజృంభణమునకుఁ గలకంఠికలు గలకంఠికలుగఁ
తే. బ్రబలు మగదల పద్మనాభ ప్రధాన, పూర్వజన్మసహస్రసంపూర్ణరచిత
పుణ్యపరిపాకఫలరూపబుద్ధిశాలి, మహితగుణపాళి కృష్ణయామాత్యమౌళి. ||13||

వ. వెండియు
నఖండనవఖండధరణీమండలభరణప్రచండమనీషాదండితపుండరీకకుండ
లీంద్రుండును నిజకటాక్షవీక్షాయత్తచిత్తనిర్వర్తితప్రతివసంతయాగకుండలీంద్రుం

డును,మహోదారధీరతావధీరితసుధారతాధారతాపాత్రగోత్రుండును గాశ్య
పగోత్రుండును, సగణితరమణీయగుణమణిస్యూతిక్రియానుగుణాయతానవద్యవి
ద్యానిషద్యాయితవిద్వత్కవికల్పితహృద్యవేద్యగద్యపద్యసూత్రుండును నాపస్తం
బసూత్రుండును, నప్రతిమానప్రతీకబలవిజితసార్వభౌముండును మగదలసార్వ
భౌముండును, నిర్వేలవిభవవిజితపవిత్రుండును నార్వేలకులపవిత్రుండును, సక
లజనస్తుత్యపాతివ్రత్యనిత్యాంతరంగమాంబాప్రతిబింబరంగమాంబామనఃపద్మ
పద్మబాంధవపద్మనాభప్రధానవతంసనందనుండును దద్జ్ఞానవరతవినుతజ్ఞానసనం
దనుండును, సతతసత్కీర్తిపరాయణాదినారాయణాదిసోదరుండును కృపాతా
మరసోదరుండును నగుకృష్ణమంత్రిచంద్రుం డొకానొకనాఁడు కొలువుశృంగా
రంబై యతిశీతలక్ష్మాతలోదరీహృదయతలనిదర్శనాయమానమానితయామినీ
కాంతాకాంతకాంతకాంతవేదికాంతరంబును, నక్షీణయశోహర్యక్షసముత్పాటి
తానీతహరిదంతదంతావళదంతకర్ణేజపదంతపాంచాలికాసమంచితకాంచనస్తంభ
సహస్రసంభావితంబును, జామరకళాచికాకనకభృంగారతాలవృంతహాటకవీ
టికాపేటికాదిధారివధూటికాకోటికాప్రతిబింబాడంబరసచిత్రవిచిత్రనీరంధ్రమ
ణిప్రభానీరంధ్రకుడ్యభాగంబును, నన్యరాజన్యకన్యకాహస్తకమ్రతరసామ్రాణిధూ
పధూమస్తోమశ్యామభూమాభిరామభ్రమరలలామప్రకామకామప్రదామోద
మేదురజలజాతకేతకీసౌగంధికబంధురితవితానప్రతానంబును, జటులతరస్ఫటికప
టలప్రకటితసోపానరుచితరంగితాభంగురగంగాతరంగిణీతరంగాంతరంగరంగజ్జల
సారంగశృంగారపారంగతమౌక్తికమత్తేభప్రభాసమానోభయపార్శ్వంబును,
నూతనతానమానగాయినీగానద్రవమాణవలభీవలభిదుపలజలబిందుసందోహసం
దేహదోహళతదంతదంతురతంతన్యమానచంచచ్చంచలాచంచలచామీకరచల
దళాంచలసమంచితముక్తామణితోరణంబును, రణాంగణభయానకజయానకాగ
ణ్యథాణంథణ్యాకర్ణనోదీర్ణకర్ణవిత్రస్తలీనమత్స్యమస్తదేశాధినాథవక్షస్థలీవిన్యస్త
నిస్తులకస్తూరికాలేపనానురూపముక్తారంగవల్లికాటోపప్రదీపితప్రతిబింబితరూపా
జీవికాంభోజనయనాశాతకుంభకుంభకుచకుంభికుంభవిజృంభమాణతారావతార
తారతారహారమనోహరప్రాంగణంబును, బద్మాప్తరుచిపద్మాచ్ఛదపద్మపద్మరాగసరా
గవిటంకానురాగపారావారాపారదృశ్వాపారపారావతారావకూటంబు నగుకొ
లువుకూటంబునంబొడవు కెంపుసొంపునింపువినుకెంపునుడికింపువిడికెంపురవచెక్క
డంపుకడవన్నెపసిఁడిగద్దియ నధివసించి, కరివేల్పుముద్దియ చెలంగుముద్దియ యాట
పట్టువిరిగద్దియపైఁ బెద్దగొలువుండు తెఱగంటిపెద్దతో నుద్దియై, ప్రచండతరమా
ర్తండమండలంబున నిండుకొలువుండు పుండరీకనయనుని గండుమిగిలి చింతామ
ణిభద్రపీఠంబున సుఖాసీనుం డగునాఖండలు మెండు కొల్ల లాడి ధాతుపుంజంబు
కెంజిగి రంజిల్లు నుదయగిరి నుదయించు పరిపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబంబుడంబరం
బు విడంబించుచు నోలగంబై పొడగను పాండ్యతుండీరచోళనేపాళగౌళకర్ణాట
కరహాటభోటాదిదేశాధినాథులప్రధానులయెడ బహుమానంబును, బైగోవర
క్కంగుపారసీమక్కామలాకాదినానాంతర్ద్వీపధరణీపతు లంపినపట్టంపుటేనుం
గులు, పట్టుచుట్టలుఁ, బచ్చకప్పురంబు మొదలగు పరిమళంబులుఁ, బడమటిపన్నీ
రుచెంబులుఁ, బంచవర్ణపుఁజిలుకలుఁ, బటీరతరుఖండంబులు, స్ఫటికపుగిండ్లు,
పగడపుఁగోళ్ళపట్టెమంచంబులు, పఱపుగలకుంకుమపుపఱపులు, పసిఁడిప్రతి
మలంబోలు పరిచారికాజనంబులు మొదలుగాఁగలుగు కానుకలు గన్గొనుపట్లం
బరాకును, వందిమాగధపఠ్యమానబిరుదగద్యపద్యాకర్ణనంబున సలజ్జావలోకనం
బును, బాంధవజనంబులయెడ వినయంబును మిత్రులపై ననురాగంబును, భేదా
భేదంబులు వాదించువిద్వజ్జనంబుల కెల్ల ననుకూలంబుగా నేకోత్తరం బొసంగు
నెడఁ బాండిత్యంబును, బ్రకృతిపురుషవివేకంబు ప్రసంగించుసాంఖ్యసంఖ్యావత్పు

సంగంబున నంగీకారంబును, యోగశాస్త్రంబుల ననుభవంబును, దర్కకర్క
శోక్తుల దరస్మితంబును, గణాదేశ్వరప్రతిష్ఠాపనంబున సమాదరంబును, నిరీ
శ్వరకర్మవాదుల మంగళాచరణాదిప్రసంగంబున సర్వేశ్వరత్వంబు సాధించు
మేధావిశేషంబును, నానాదిగంతాగతకవీశ్వరఘటితనిజనామాంకితబిరుదా
వలీచక్రవాళభోగావళీత్యాగఘోషణాయక్షగానోదాహరణతారావళీశత
కాదికవితారచనావిశేషంబుల రసజ్ఞతయుం, బ్రవీణవైణికవీణాశ్రవణానురాగ
రాగమేళలయస్ఫురితశిరఃకంపనానువాదంబున నానందంబును, మానికపుఁగం
బంబుల దండనుండు చికిలిదంతంపుబొమ్మ లూడిగంపుఁజక్కెరబొమ్మ లని యో
సరిలు ద్వీపాంతరజనంబుల ముగుదతనంబునకు నగుతమచక్కనినగవు చొక్కపుఁ
జీవిచక్కెరని సొక్కి మెక్క నుంకించుచు ఱెక్కలార్చుకేళికాశుకంబుల కుత్సుకం
బుగ సుధామధురాధరబింబంబులఁ గూడికొను వారవిలాసినులవిలాసంబు లవ
లోకించునెడ నుల్లాసంబునుం జెల్వొందం గొల్వున్న యవసరంబున. ॥14॥

క. నను సంస్కృతాంధ్రభాషా, వినుతు దినైకప్రబంధవిరచనదక్షుం
గనుఁగొని యిట్లని పలికె, న్వినయంబు నయంబు హెచ్చ విబుధులు మెచ్చన్. ॥15॥

సీ. శ్రీరామకరుణారసారూఢసంస్కృతప్రాకృతాద్యష్టభాషాకవిత్వ
తత్త్వసంవేదివి ధరణిదేవుల తిమ్మయామాత్య పౌత్రుండ వన్నదాన
ముఖ్యానాదానముదిత భూసురచంద్ర నాగప్రధానేంద్రనందనుఁడవు
పణియమాంబాగర్భపాథోధిచంద్రుఁడ వాత్మవిద్రఘునాయకాద్యనుజుఁడ
తే. వాప్తుఁడవు గాన వేఁడెద నందముగను, గృష్ణునిదశావతారము ల్గృతి యొనర్చి
యంకితము సేయు మాకుఁ బ్రఖ్యాతి నీకు, మహితగుణసాంద్ర రామయామాత్యచంద్ర.
॥16॥

వ. అని కనకాంబరాభరణగ్రామబహుగ్రామసమేతంబుగాఁ గర్పూరతాంబూలంబు
సమర్పించినం గైకొని కౌతుకతరంగితాంతరంగంబుతోఁ గృతినాయకుని వంశా
వతారం బభివర్ణించెద. ॥17॥

సీ. శ్రీకరవేదాంతసిద్ధాంతవైఖరీపారదృశ్వలు పరబ్రహ్మ మనియు
సృష్టిప్రధానప్రకృతితత్త్వవిజ్ఞానపరు లైనసాంఖ్యులు పురుషుఁ డనియుఁ
గ్రతుముఖ్యనిర్మలకర్మప్రవర్తనహితులు మీమాంసకులీశుఁ డనియుఁ
పంచసంస్కారవద్భక్తిప్రపత్త్యుదంచితపాంచరాత్రులు శేషి యనియు
ఆ. మఱియు ధన్యులయిన మాధ్వు లంతర్యామి, యనియు నెట్టిదేవు నాశ్రయింతు
రట్టిదేవదేవుఁ డాదినారాయణుఁ, డఖిలజనముఁ బ్రోచు నాదరమున. ॥18॥

తే. [1]భువనజాతాశ్రయం బౌట భోగిశయను, నుదరతలమున నీరజ మొదవె దానఁ
గలిగె బ్రహ్మరజోయుక్తిఁగారణాను, గుణము కార్యం బగుట యెట్లొకో గణింప. ॥19॥

తే. బ్రహ్మకు జనించెను మరీచి బ్రహ్మవర్చ, నకృతఘర్మమరీచిలోచనమరీచి
యతని కుదయించెఁ గశ్యపుఁ డనభివిదిత, గోత్రదాయకుఁ డయికులగోత్రధృతిని. ॥
20॥

శా. శ్రీమత్కాశ్యపగోత్రవారిధి జనించెం బూర్ణసోమాకృతిన్
సోమామాత్యుఁడు సత్కళావిలసనాస్తోకావలోకంబు శ్యా
మామోదంబుఁ గలప్రసక్తకమలోదారప్రచారంబు ని

త్యామందప్రమదాశ్రయద్బుధకుమారాసక్తియు న్మీఱఁగన్. ॥21॥

సీ. రసమంటె ననుచు నీరసముతోడఁ బుటంబు వేయ మేరువుఁ జేరె విశ్వకర్మ
రాయంచఁ దేనేమిరా యం చమర్షియై సాదితో వాదించె షణ్ముఖుండు
నారదకలను గన్నార దర్శింతురే యని తుంబురుని వేఁడె నమరవిభుఁడు
నలువదనంబుల నలువొందుశివుఁ డెందుఁ గలిగె నంచు విరించిఁ గనిరి మునులు
తే. మహితమగదలసోమనామాత్యసోమ, రామణీయకయుతకీర్తిరామరుచిర
రుచినిచయ మెల్లదిక్కులఁ బ్రచుర మయిన, బ్రమసి తెలియంగఁజాలక ప్రౌఢు లయ్యు.
॥22॥

క. సోముఁడు గావున గౌరీ, భామినిఁ జేకొనియె ననుచుఁ బ్రజ లెన్నఁగ నా
సోమామాత్యశిఖామణి, ప్రేమంబున గౌరమాంబఁ బెండిలి యయ్యెన్. ॥23॥

క. గౌరమ సుగుణావళి బా, గౌరమ మహిమహిళ నగుక్షమాన్విత యయ్యున్
గౌరమనోహరకీర్తులు, గౌరమ హసియింపఁగా జగన్నుతలీలన్. ॥24॥

తే. గౌరియందుఁ గుమారునిఁ గనియె సోముఁ, డౌర యచ్చెరు వని జను లనఁగ సోమ
మంత్రి గౌరమయందుఁ గుమారుఁ గనియెఁ, దిమ్మనామాత్యచంద్రు సుధీఫణీంద్రు. ॥
25॥

శా. ఏమే జాహ్నవి యేమి రాఘవ యదేమే వైరి నెన్నేవు నీ
వేమీ నానవతిం [2]గణించెద వదేమీ నీవు కాళిందివా
యౌ మే నేటికిఁ దెల్లనాయె జలధీంద్రా తిమ్మమంత్రీశ్వర
శ్రీమత్కీర్తులు గ్రమ్మఁగా ననిన నాశ్లేషించు హర్షంబునన్. ॥26॥

క. తిమ్మనమంత్రీంద్రుఁడు ల, క్ష్మమ్మను వరియించి కనియె నాశ్రితజలరు
ట్పమ్మోదనచాతుర్యర, విమ్మాన్యదయాప్రచారు వేంకటధీరున్. ॥27॥

చ. మగదలతిమ్మధీరునికుమారుని వేంకటమంత్రి నెన్నఁ బ
న్నగపతి శక్తుఁ డౌనె తదనారతకల్పితదానవాహినీ
లగనసమృద్ధసస్యఫలలాభములన్ సకలప్రజావ్రజం
బగణితభోగ మొంద [3]వృథలౌ జెఱుపు ల్దొరువు ల్పువర్షముల్. ॥28॥

సీ. అగ్రహారంబుల నలరించె ధారుణీరమణీకుచాగ్రహారములు గాఁగ
దానము లొనరించె ధరణి నిర్జరభూరిదారిద్ర్యహరణ[4]నిదానములుగ
నర్థులఁ బోషించె ససమానచీనిచీనాంబరదానకృతార్థులుగను
బంధుల రక్షించె సింధుబంధుసుతాదృగంతబంధుకృపాబంధులుగను
తే. మంత్రిమాత్రుండె మానినీమానమథన, మదనసమమూర్తి హరిదంతమధురకీర్తి
[5]వినతనృపపాళి మర్దితవిమతపాళి, మహితరుచిహేళి వేంకటామాత్యమౌళి. ॥29॥

క. పద్మాధరణుల నేలిన, పద్మాక్షునిలీల [6]వెలసె భాసురతేజ
స్పద్మము వేంకటధీమణి, పద్మాంబిక వేంకటాంబ భార్యలు గాఁగన్. ॥30॥

తే. ఔర వేంకటవిభుద్వితీయద్వితీయ, యద్వితీయగుణస్ఫూర్తి నతిశయించి
యద్వితీయేందు హసియించు నళికరేఖ, వశమె యావేంకటాంబచెల్వంబుఁ బొగడ. ॥
31॥

సీ. విబుధేంద్రమాతయై ప్రబలె నాయదితి దా గశ్యపుసంగతి [7]గాంచు టెట్టు
లతిసువర్ణాఢ్యత నందె నాభారతిపతి హయంబులఁ బట్టిఁ బనుపు టెట్లు
స్నేహంబు గలిగె నాక్షితిభృత్కుమారి యీశ్వరుతల జడగట్ట నరయు టెట్లు
విభవంబుఁ జెందె నాబుభురాజగేహిని గనుమూయ నెడలేక మనుట యెట్లు
తే. మతము గాదిది విబుధేంద్రమాత యనిన, నతిసువర్ణాఢ్య యనిన స్నేహవతి యనిన
విభవవతి యన్న మగదల వేంకటాంబ, గాక యితరల కెవ్వి యీగౌరవములు. ||32||

క. ఆవేంకటాంబగర్భసు, ధావార్ధి జనించి రమరధరణీరుహసు
శ్రీ వెలయఁగ నేగురుసుతు, లావిర్భావాదివితరణాన్వితు లగుచున్. ||33||

ఉ. తిమ్మన వీరరాఘవసుధీమణీ కేశవమంత్రి దాతృతా
హమ్మతి పద్మనాభసచివాగ్రణి నారణశౌరి వారిలోఁ
దిమ్మన పాండితీగతి నుతింపఁగ శక్యమె భోగివల్లభుం
గిమ్మననీఁడు వాదములకే చనుదెంచిన యుక్తిశక్తులన్. ||34||

సీ. సంగీతపుంభావశారద సాహిత్యతత్త్వాద్యతనకాళిదాసుఁ డతుల
వితరణైదంయుగీనతపనతనయుండు [8]భూతదయాదృతభూతలుండు
భక్తిప్రహృష్టనాభౌసరోజుఁడు శాశ్వతైశ్వర్యపాణౌకృతాద్రిసుతుఁడు
దిక్కూలముద్రుజదేదివర్ధనకీర్తిజాగ్రజ్వషంతపశౌర్యశాలి
తే. వీరవేంకటపతిరాయవిభువతంస, భావితోభయచామరభద్రదంతి
దంతపల్యంకికాదిసన్మానఘనుఁడు, ధీమరున్మంత్రి మగదలతిమ్మమంత్రి. ||35||

ఉ. తిమ్మనమట్ల తేనియలు తేరగఁ బల్కఁగ నేర్చు బంధుజా
తిమ్మనఁ జూచుఁ బ్రోచు నతిథిప్రకరమ్ములఁ గైటభాభియా
తి మ్మనసారఁ గొల్చు నతిధీరత వేంకటమంత్రి పుత్త్రుఁడౌ
తిమ్మనమంత్రిపాటి జగతీస్థలిలోపల మంత్రి గల్గునే. ||36||

తే. అట్టితిమ్మనమంత్రి వెంగాంబయందుఁ, గనియెఁ దిరువేంగళాంబనాఁ గన్యలక్ష్మి
చెలువునను శ్రీనివాసార్యుచెట్టపట్టి, [9]కనియె నాదెప్ప రంగప్ప ననఘమతుల. ||37||

తే. వీరరాఘవమంత్రికి వీరరాఘ, వుండె సరిగాక ధర మానవుండు సరియె
శౌర్యగాంభీర్యసౌందర్యసౌకుమార్య, కార్యచాతుర్యధుర్యతౌదార్యములను. ||38||

మ. తరమే వేంకటమంత్రికేశవుమహోదారత్వ మెన్న న్నిరం
తరముం దానజలైకవర్ధకఘనానందం బతం డొందఁగాఁ
బరమంత్రీశ్వరకీర్తిహంసికలు విభ్రాంతంబులై యేడకో
యరిగె న్మానసవాసముం గనక యత్యాశ్చర్య మౌనేకదా. ||39||

సీ. మాననీయనరేంద్రమంత్రాచరణవేళ ఫణినాయకుఁడు తడఁబడకయున్న
విబుధవల్లభసభావిద్యాప్రసంగతి గురుడు చార్వాకంబు గోరకున్న
నతిశయాళుతఁ గాంచునవసరంబున బ్రహ్మ యాగమపాళిఁ బోనాడకున్నఁ
దత్త్వవివేకచింతనవేళఁ బురవైరి సర్వజ్ఞగతినె గాంచకయె యున్న
తే. సాటి యనవచ్చు మగదలశాసనాంక, వేంకటామాత్య మకరాంకపంకరహిత
పంకజగృహాజనకనిష్కలంకపూర్ణ, చంద్రునకుఁ బద్మనాభసుధీంద్రునకును. ||40||

సీ. ప్రతిఘటించిన నెంతబలవంతులను బటాపంచగాఁ దఱిమించుప్రౌఢిమంబు
నమ్మితి మన్న నెంతటిదరిద్రుల నైన శ్రీలచేఁ జెల్వొందఁజేయుకరుణ
మతభేద మన్నచో మతిమంతు లౌనన నైకమత్యము సేయునలఘుబుద్ధి
వలయునటన్న భూవరుల చెంగటఁ గార్య మెంతయైనను నిర్వహించునేర్పు
తే. విద్య వినయంబు తాదృశవిభవమునను, శాంతి యేపట్ల ధైర్యంబు సరసమృదుల
భాషణంబులు గల్గి వైభవము మీఱ, బ్రబలు మగదల పద్మనాభప్రభుండు. ||41||

సీ. మంత్రీశ్వరుఁడు గాన మౌళిపై వలగొన్న భాగీరథి యనంగఁ బాగ దనర
రామకథాసుధారసము బుగ్గలఁ బోలి కట్టాణిగొప్పచౌకట్లు మెఱయఁ
గనకంబుఁ గెలుచునంగంబు తేజములీల నేకరంగికబాయి యింపు గులుకఁ
బైకొన్న యాదిమప్రభులకీర్తులరీతి వలిపెపైతాణిదువ్వలువ వెలయ
ఆ. గుణములను బోలి వృత్తానుగుణము లయిన, కంఠమాలిక ముత్యాలకడియములును
మొదలుగాఁ గల భూషణంబులు వెలుంగఁ, బ్రబలు మగదల పద్మనాభప్రభుండు. ||42||

సీ. అపరిహాస్యంబుగా నన్యమతంబులయందు శంకఘటించునౌఘళంబు
నలరామకథల పాయసనిభాగంబుల నేకరీతిగ నిర్వహించుపటిమ
జీవకర్మానాదిభావ మీశ్వరసమత్వము గ్రమంబునఁ దెల్పు తత్త్వసరణి
ఘనభర్తృహరిశతకత్రయంబునఁ బ్రతిశ్లోకంబునను వింతఁజూపు సొబగు
తే. మఱియుఁ జాటువులందు రామాయణాది, బహువిధగ్రంథములయందుఁ బ్రాజ్ఞు లెన్నఁ
బూర్వసిద్ధాంతపక్షము లొసఁగఁజేయు, భళిర మగదల పద్మనాభప్రభుండు. ||43||

సీ. దరముతోఁ దుహినకందరముతో గిరిశనూపురముతోఁ బచ్చకప్పురముతోడ
రసముతో ధవళసారసముతో శివమహాననముతో నుషితమానసముతోడ
శరముతో మరుజాజిశరముతో ముత్తేలసరముతో దేవతాసరముతోడ
భవునితో నజతనూభవునితో రేవతీధవునితోఁ గుముదబాంధవునితోడ
తే. దోడునీడయి క్రీడించు వేడు కలరఁ, బ్రౌఢ గావున మగదల పద్మనాభ
సచివమూర్ధన్యబహుదానజాయమాన, కీర్తికాంతాలలామ దిగ్విజయధామ. ||44||

చ. మగదల పద్మనాభునిసమస్తగుణవ్రజముం గణింపఁ గా
నగణిత మౌట నూరక గుణాకరుఁ డంటిని దొంటివారలున్
నగుణుఁడు పద్మనాభుఁ డని సన్నుతి సేయుటె కాని తద్బహు
ప్రగుణగుణంబులు న్వరుసఁ బాయక యన్నియు నెన్న నేర్చిరే. ||45||

తే. జలధిమధ్యస్థుఁ డాతఁడు జలధితీర, వాసి యితఁ డనునొకమాట వాసి గాక
పద్మనాభుండు మగదల పద్మనాభుఁ, డఖిలలోకావనమున నన్యోన్యసములు. ||46||

ఉ. [10]కోసలరాజకన్యకయె కుంభినిలోపల వేంకటాంబయై
భాసిలఁ బద్మనాభుఁడయి ప్రాగ్రఘువీరుఁడు పుట్టెఁ గానిచో
మాసము తార లగ్నము సమస్తశుభగ్రహవీక్షణంబు లొం
డై సరివచ్చువేళ నుదయంబగునో విబుధాళిఁ బ్రోచునో. ||47||

మ. ధనదోదారుఁడు పద్మనాభ సచివాధ్యక్షుండు పక్షంబుతో

ననఘాత్యుత్తమదొడ్లప్రతికులజుం డైనట్టిధర్మప్రధా
నునికామాక్షమకుం జనించి బుధరాణ్ణుత్యస్ఫురల్లక్షణా
వనియౌ రంగమ బెండ్లియాడె మహితైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. ॥48॥

సీ. పతిభక్తిచే నరుంధతి యుద్ది యనవచ్చుఁ దను వ్రేలఁ జూపించికొనకయున్న
దాక్షిణ్యమున శైలతనయ జోడనవచ్చు నీశువిగ్రహమున నెనయకున్న
క్షాంతిచే ధారుణి సరి యనవచ్చు ధాతను జేరి మొఱపెట్టుకొనకయున్న
మతిమహత్త్వమున భారతి సాటి యనవచ్చుఁ బ్రజలనోళ్లకు నెల్ల రాక యున్న
తే. గాక యితరధరాతలకాంత లెనయె, యంచు జను లెంచ నంచితోదారసుగుణ
మణిగణంబుల కెల్లయై మనుముఖాబ్జ, రచితశశిబింబ మగదల రంగమాంబ. ॥49॥

సీ. ఏసాధ్వి [11]పెరటిలో నెలదోఁటఁ గని వజ్రనందనవని నిందనం బొనర్చు
నేయంబ పెండ్లిండ్ల కిప్పింపఁగా బ్రహ్మచారులు కఱవైరి జగతిలోన
నేతల్లి వడ్డింప నింపుతో భుజియించు జనులకు మాతృవిస్మరణ మొదవు
నేయమ్మ దయఁ బాలువోయింపఁ బురబాలు రాయురారోగ్యభాగ్యములు గాంతు
తే. రట్టిలోకైకపావని యఖిలవిమల, గుణకలాపావని తటాకకోటిభాగ
సుప్రతిష్ఠితపావని క్షోణి వెలయు, రక్షితమహీసురకుటుంబ రంగమాంబ. ॥50॥

ఉ. శ్రీయలమేలుమంగవలెఁ జెన్నగురంగమగర్భవార్ధిచం
ద్రాయితవేంకటేశసచివాగ్రణి కృష్ణసుధీవరుండు నా
రాయణమంత్రిశేఖరుఁడు రామవిభుండును వేంకటేశుఁ డ
త్యాయతకీర్తిశాలు లుదయంబయి రాశ్రితకల్పశాఖులై. ॥51॥

సీ. శ్రీవరేశ్వరులకుఁ గోవెల లూరూరఁ గట్టించె నేమంత్రి ఘనత మెఱయ
నాకాశిసేతుమధ్యస్థపుణ్యస్థలుల్ సేవించె నేమంత్రి ఠీవి వెలయ
ఖ్యాతి కెక్కఁగ దీర్ఘికాతటాకంబులు త్రవ్వించె నేమంత్రి తఱుచుగాఁగ
సకలమార్గంబులఁ జల్లగా వనములు వేయించె నేమంత్రి వేడ్క మీఱ
తే. నతఁడు చెలువొందు నన్నదానాదిసకల, దానవిద్యాపరాభూతధనవిభుండు
నూత్నదేదీప్యమానభానుప్రభుండు, నవ్యవిభవుండు నారాయణప్రభుండు. ॥52॥

సీ. అతనుండు మొదల హ్రస్వాకారుఁ డౌటచేఁ జెలువంబునను సాటిసేయరాదు
గురుఁడును సర్వలఘుత్వ మొందుటఁ జేసి యాయతమతి సాటి సేయరాదు
రవిఁ గడపట వివర్ణంబు గాంచుటఁ జేసి స్థిరతేజమున సాటి సేయరాదు
శారదాబ్దం బపశబ్దం బగుటఁ జేసి చిరకీర్తితో సాటిసేయరాదు
తే. సాటియే నేఁటి యొకపాటిసచివకోటి, వైరిగిరిశతకోటికి వచనవిభవ
భవతులాకోటికి వితీర్ణిపాండితీని, రస్తచింతామణికి నారనార్యమణికి. ॥53॥

మ. అగధీరుం డగునారనార్యుఁ డవురా యాసానబూదూరిలోఁ
దగవిశ్వేశ్వరు నన్నపూర్ణ నట చెంతం డుంఠి విఘ్నేశ్వరు
న్నిగమస్తుత్యుని క్షేత్రపాలు మణికర్ణిం గల్గఁగాఁ జేసె విం
తగ సాధుల్ఫలదాత్రి భావనయకాదా యంచుఁ గీర్తింపఁగన్. ॥54॥

సీ. వనిలోన స్త్రీమాట విని యన్న కొకవంత దెచ్చిన లక్ష్మణదేవుఁ దెగడి
తనవింటిబ్రద్దఁ దిట్టెనటంచు నగ్రజు దూషించినట్టి పార్థుని హసించి
యన్నపక్షము వారి నటు డించి తా నొకపక్షమౌ పుండరీకాక్షు నవ్వి

మును దా గురుద్రోహమునకు లోనై యగ్రభవునకుఁ జేర్చిన లవునిఁ దెగడి
తే. హర్ష మొసఁగుచు మాఱుమాటాడ వెఱచి, యన్నపక్షము దనపక్ష మై చెలంగ
బహుళసుకృతంబు లొనఁగూర్చి ప్రబలుఁ బద్మ, నాభుననుజుండు నారాయణప్రభుండు. ॥55॥

శా. ఆనారాయణమంత్రిశేఖరుఁ డమిత్రాంభోదపాళీజగ
త్ప్రాణుండౌ కురుగోటిమాధవయకు న్రామక్కకుం బుత్రియై
తోనం దిమ్మయవీరరాఘవముఖుల్ దోఁబుట్టులై వర్తిలన్
శ్రీనారీమణిఁబోలు వెంకమ వరించె న్వేడుక ల్మించఁగన్. ॥56॥

తే. అసము వొసగంగ మఱియు రాయసము చెలవ, యార్యమౌళికి నారాయణమ్మ కాత్మ
జాతయైనట్టి నరసమ్మ సమత మించు, మమత వరియించె నారనామాత్యవిభుఁడు. ॥
57॥

సీ. తనయాశ్రితుల సంపదలఁ జూచి ధనభర్త ధనవాంఛ శివుఁగూర్చి తపము సేయఁ
దనవిలాసము గనుంగొని నీటు వెట్టెడు సూనాస్త్రురతియును చుక్క రనఁగఁ
దనదానజలవార్ధిఁ గని యుల్కినయగస్త్యుఁ గడల దాపసుల కేరడము లాడఁ
దనవైభవమును జూచినవార లింద్రుఁ డం చొరులతోఁ బన్నిదం బూనికొనఁగఁ
తే. బ్రబలు దేశాధినాథనబాబుసాహి, బూవితీర్ణసువర్ణజాంబూనదాంబ
రాసమగ్రామబహుమానభాసమాన, నవ్యవిభుఁ డాదినారాయణప్రభుండు. ॥58॥

సీ. నీరాకరము లెల్ల క్షీరాకరము లయ్యెఁ దటినులు గీర్వాణతటిను లయ్యె
ధేను లెల్లను గ్రామధేనువు లయ్యెను మ్రాఁకులు దెఱగంటి మ్రాఁకు లయ్యె
నగము లెల్లఁ దుషారనగము లయ్యెను బన్న గంబులు దొలిపన్నగంబు లయ్యె
మునులెల్ల నారదమును లైరి గగనవిహారులు భుజగేంద్రహారు లైరి
తే. యౌర మగదల వంశరత్నాకరాధి, నాథచంద్రాదినారాయణప్రధాన
చంద్రనిస్తంద్రతరకీర్తిసాంద్రరుచులు, మించి లోకత్రయం బాక్రమించుకతన. ॥59॥

తే. అనఘుఁ డయ్యాదినారాయణార్యమౌళి, ఘనుఁడు రాచూరి వేంకటేంద్రునకుఁ గోన
మకును సుతయైన తిమ్మాజమను వరించి, కనియె భాస్కరదాసాదితనుజమణుల. ॥
60॥

ఉ. హాటకదాతయౌ మగదలాధిపకృష్ణునిదానవాహినీ
ఝూటము చేత నుబ్బుచును సర్వజనస్తవనీయత న్నిరా
ఘాటగభీరతాగుణము గాంచిన స్రుక్కుచునుండఁగాఁ జుమీ
పోటును బాటునంచు జనము ల్గణియించును వారిరాశికిన్. ॥61॥

తే. గరిమ నఱువదినాలుగుకళలఁ బొసఁగి, యెసఁగు మగదల కృష్ణమంత్రీంద్రవదన
మునకుఁ బదియాఱుకళలచేఁ దనరునబ్జ, మండలము జోడె పాదాభ నుండుఁగాక. ॥
62॥

సీ. అమరంగఁ దా నంబరము గప్పుకొను నెట్టు కవుల కీయఁడు మేఘుఘనత యెంత
తాను రత్నోర్మిక ల్దాల్చు నెవ్వనికీఁడు పాథోధినాథుని ప్రభుత యెంత
గంధంబు గను నొసంగదు ద్విజశ్రేణికిఁ గల్పవృక్షము కల్పకత్వ మెంత
సుమనోవతంస మౌచును బుణ్యజనుల కీ దనిమిషేంద్రమణిరాతన మదెంత
తే. భువిఁ జతుర్విధశృంగారములు సమిత్ర, బంధుకవిధీరజనముగాఁ బ్రౌఢి మీఱఁ

బూను మగదల కృష్ణప్రధానభాను, నిరుపమౌదార్యలీల వర్ణించువేళ. ॥63॥

మ. తలపం గర్ణుఁ డపార్థదాతయె యపాత్రత్యాగిమూర్ధన్యుఁ డా
బలి వ్యర్థంబగు గల్పకంబు ఫలియింప న్మేఘుఁడుం దారవో
తలమాత్రంబు ధనం బొసంగఁడు గదా తద్దానము ల్మెత్తునే
యలఘుప్రౌఢిదుఁ బద్మనాభఘను కృష్ణామాత్యుఁ గీర్తింపుచోన్. ॥64॥

సీ. రాజరాజసుహృద్ధరాజరాజముఖీవిరాజరాజన్ముఖప్రభల నేలి
పారిజాతకపాదపారిజాతరిపుద్విపారిజాత[12]శ్రీలఁ బ్రతిఘటించి
హరికాండగంగాలహరికాండజకులేంద్రహరికాండదీప్తుల నతకరించి
ఘనసారశారదఘనసారసజవాహఘనసారకాంతులఁ గడకుఁ దఱిమి
తే. కలశజలనిధిహలధరజలజతుహిన, విమలమలయజసురగజవిశదకమల
కుముదసముదయధవళిమరమణఁ దాల్చి, యెసఁగె మగదల కృష్ణమంత్రీంద్రుకీర్తి. ॥
65॥

సీ. తల్లిదండ్రులు ముకుందద్రోహు లంచును బాథోధిలోపలఁ బ్రభవ మొంది
పాథోధిలోపలఁ బ్రభవింపఁ బంకజాతావాసయై క్షితి నవతరించి
క్షితిజయై పతివివాసితయౌట వలన వైదర్భభూవిభున కావిర్భవించి
వైదర్భియై మహీవరులసన్నిధిని గోపాలకబాలకాపహృత యగుచు
తే. వెనుకఁ దపములచేఁ గొండవీటి సిద్ధి, రాజఘనుకనకాంబగర్భమునఁ బొడమి
కృష్ణనిభుఁడైన మగదల కృష్ణవిభుని, జేరి కొదలేక తనరు లక్ష్మీమృగాక్షి. ॥66॥

తే. గుణసముద్రుండు గణుతింపఁ గొండవీటి, సిద్ధిరాజేంద్రుఁ డెల్ల నశీతకరుఁడు
లక్ష్మి లక్ష్మమ్మ సౌభాగ్యలక్షణములఁ, గృష్ణదేవుఁడు మగదల కృష్ణవిభుఁడు. ॥67॥

ఉ. నారదమౌని యేమి సురనాథ విశేషము లేమి వింటిరో
సారసగర్భుచెంగటను శారద లేదఁట యెందు నిల్చెనో
యారసిచూడుఁడా మగదలాన్వయదుగ్ధపయోధిరాజమం
దారము కృష్ణమంత్రిరసనాస్థలి నిల్చెను యుక్తమే కదా. ॥68॥

సీ. శ్రీవిరాజితుఁడైన సిద్ధిరాజేంద్రుఁడు శ్రీకృష్ణదేవుని చెలువు గుల్క
ననిశంబు రుక్మిణియై మించుకనకాంబ భోజమహీరాజుపుత్త్రిఁ బోలఁ
గులరూపసౌభాగ్యగుణములఁ బెద్దయౌ కోనాంబ రతిదేవి కోపు చూప
[13]నాశ్రితదోషాపహరుఁ డైనయెల్లన యనిరుద్ధవిఖ్యాతి ననుసరింప
తే. భామినీజనమోహనాంబకవిలాస, వైఖరులఁ గాంచి మన్మథువలెఁ జెలంగుఁ
గొండవీటికులాంభోధికువలహితుఁడు, మత్యహీశ్వరుఁ డెల్లనామాత్యవరుఁడు. ॥69॥

సీ. శ్రీరామచరణరాజీవకైంకర్యతత్పరరంజనుఁడు రామదాస ఘనుఁడు
దాక్షిణ్యనైపుణ్యరక్షితానేకసత్కవితంత్రి శంకరదాసుమంత్రి
యనవద్యహృద్యవిద్యాప్రౌఢిఁ బద్మగర్భనిభుండు బద్మనాభప్రభుండు
నలకూబరజయంతనలవసంతలతాంతసాయకాకృతి రంగశాయిసుకృతి
తే. వివిధరాజద్గుణకదంబ వేంకటాంబ, నుత్యనయశాలి రఘుపత్యమాత్యహేళి
ధన్యజనమాన్య సీతాభిధానకన్య, జనన మొందిరి కృష్ణధీసచివమణికి. ॥70॥

సీ. దేవిదేవరఁ బోలిరీవిమై వర్ధిల్లి తల్లిదండ్రియు సంతతంబుఁ బ్రోవ
శ్రీరాము ననుసరించిన లక్ష్మణునిభక్తి సహజుండు సౌభ్రాత్రసరణి నెఱప

హరినిఁ జెందినలక్ష్మికరణి సద్ధర్మిణి చిత్తానుగుణలీలఁ జెలువు చూప
జలధిసంతానంబు నలువున నౌదార్యకలితమై పుత్రవర్గంబు మెలఁగ
తే. నల్లసౌభరీనడవడి యైనవీని, కెనయె యంచు జగజ్జనం బెల్లఁ బొగడ
సిద్ధసంకల్పుఁడై సుఖశ్రీల వెలయు, జిష్ణువిభవుండు మగదల కృష్ణవిభుఁడు. ||71||

సీ. చంద్రికపూవన్నె జిలుగురుమాలుపై జాతిమిన్నులతురా చౌకళింప
నగుముద్దుమోమున మృగనాభితిలకంబు గులుకుడాల్సిరులు ముంగురుల నెరయఁ
వళుకుఁగిరీటిపచ్చలకు జోడై తేట నునుపాలకాయయొంటులు పొసంగఁ
గమికెఁడుముత్యాలకంఠమాలికఁ గూడి నీలంపుదుమ్మొదతాళి మెఱయఁ
తే. గుందనపుఁదళ్కు నెఱపూఁతగంద మమరఁ, దగటుఁ జెఱుగులఁ జెంగావి సొగసుఁ జూపఁ
జిల్కసామ్రాణి తేజివజీరుఁ గేరు, కృష్ణమంత్రీంద్రుచెలువు వర్ణింపఁ దరమె. ||72||

షష్ఠ్యంతములు

క. ఈదృశగుణహారునకును, దాదృశనయమార్గసంతతవిహారునకున్
స్త్రీదృఙ్నవమారునకున్, సాదృగ్జనవినుతభక్త్యజకుమారునకున్. ||73||

క. ధీరునకుఁ గీర్తిఘటజల, ధీరునకు భుజప్రతాపధృతసర్వవిరో
ధీరునకుఁ బాలితాఖిల, ధీరునకు సుధారసోన్నతీధీరునకున్. ||74||

క. సకలకలాపావనునకు, సుకవికలాపావనునకు శ్రుతిచాతుర్య
ప్రకలితధీరక్షణునకుఁ, [14]బ్రకటితధీరక్షణునకుఁ బద్మాక్షునకున్. ||75||

క. ధృతిబందీకృతనానా, క్షితిధరశంకావిధాయిశృంఖలితమదో
న్నతగజపూర్ణాంగణునకు, రతిరాజసమానరూపరమ్యగుణునకున్. ||76||

క. చరణానతశరణాగత, భరణాతతవత్సలత్వపాత్రునకు సదా
భరణాయితకరుణాయుత, తరుణాయత విమలకమలదళనేత్రునకున్. ||77||

క. మగదలకులధన్యునకు, జగదేకవదాన్యునకు ద్విషద్ధరణీభృ
ద్దిగధిపమూర్ధన్యునకున్, జగతీమాన్యునకు వినుతసౌజన్యునకున్. ||78||

క. భద్రశ్రీమిహికాదిమ, భద్రశ్రీవరకరాబ్ధఫణిప బిడౌజో
భద్రశ్రీకంధరబల, భద్రశ్రీనిధియశోవిభవభద్రునకున్. ||79||

క. ఇంద్రశిలాతంద్రకళా, సాంద్రవిలాసాఢ్యకనకసౌధోన్నతికిం
జంద్రమణీరుంద్రఘృణీ, చంద్రతృణీకరణచంద్రశాలాతతికిన్. ||80||

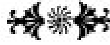
క. మంత్రి యుగంధరునకుఁ బర, [15]మంత్రికృతాంతునకు దివిజమంత్రినిభునకున్
మంత్రిశరచ్చంద్రునకు, న్మంత్రిమృగేంద్రునకుఁ గృష్ణమంత్రీంద్రునకున్. ||81||

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నేరచియింపంబూనిన రసికజనకంఠాభరణ శ్రీకృష్ణదశావతారచరిత్రమహాప్రబంధపవిత్రముక్తాదామంబునకు విచిత్రకథాసూత్రం బెట్టిదనిన. ||82||

1. [1] భువనజాతాస్పదం
2. [2] గణించితివి యేమీ
3. [3] వితతా
4. [4] విధాన
5. [5] విజిత
6. [6] మెఱసె
7. [7] ‘గాంచుడెట్లు; పనుపుడెట్లు’ అనియు కలదు.
8. [8] భూసురత్రాకృతభూమితలుఁడు
9. [9] గనియె రంగప్ప నాదెప్ప
10. [10] కోసలరాజనందనయె
11. [11] పేరిటియెలదోఁటఁ
12. [12] శ్రీలనవఘళించి
13. [13] నాశ్రితోషాకరుం డగుచిన్నయల్లన
14. [14] అకలంకయశోవిరాజతారాధ్యునకున్
15. [15] మంత్రివిభాళునకు

దశావతారచరిత్రము

కథాప్రారంభము

రమణాంగుష్ఠశిఖరీంద్రమథితావరణపయోధిజసుధారస మనంగ
భువనరక్షణసదాశివసిద్ధయోగీంద్రసంభృతసిద్ధరసం బనంగ
భూరిమేఘాళివిస్ఫుటపత్త్రపుష్కరాళిందపూరితమకరంద మనఁగ
ధరణీవధూమహీధరపయోధరభాగలక్షితక్షౌమచేలం బనంగఁ

తే. దనరు గంగాతరంగిణీతటమునందు, వెలయుఁ ద్రిభువనవిఖ్యాతవిభవవిజిత
దేవతాపురభోగవతీపురక్ష, మాపనానాపురము హస్తినాపురంబు. ॥83॥

శా. క్ష్మారామామణిహారవల్లు లన గంగాకుల్య లేపార ము
క్కారుంబండుఁ బ్రశస్యసస్యములు రంగద్భీష్మనూక్షీరపా
నారూఢోత్తమసత్త్వహస్తిహయముఖ్యంబు లగు న్జాహ్నవీ
తీరావాసపవిత్రులై ప్రజలు నెంతే మింతు రప్పోలునన్. ॥84॥

ఉ. అప్పురిగొప్పయుప్పరిగలందు వసించిన ముగ్ధకాంత లీ
యొప్పిడిచందమామ కిది యొప్పునె తప్పని పైఁటకొంగులం
దప్పక రాచి చూచి తమునవ్వెడి ప్రౌఢలహాసకాంతులే
యప్పుడుఁ గప్పు గప్పినఁ గృతార్థుల మంచు హసింతు రెంతయున్. ॥85॥

చ. ఎలమి విమాన మెక్కి చరియించుచు నంబరవీథిఁ దెచ్చుకో
లలుకను రంభ వచ్చి పురమందలి మేడలపైఁడిబొమ్మలం
[1]గలసి యటూరకున్నఁ గలఁక న్నలకూబరుఁ డేమి నేరమే
పలుకవె యంచు బొమ్మచెయి వట్టిన రంభ నగుం గిలాకిలన్. ॥86॥

చ. శతమఖువారణేంద్ర మతిశక్తి నిజాకృతిఁ జూచి కొమ్మలన్
రతనపుఁగోటఁ గ్రుమ్మినను రాలెడుకెంపు లగడ్తలోఁ బడం
జతనము మీఱ నెత్తి కడుసంతసన మొప్పఁగ నెత్తిఁ బన్నగ
ప్రతతులు దాల్చుఁగాక మఱి పాముల కేడవి జాతిరత్నముల్. ॥87॥

ఉ. పట్టణమధ్యభాగపరభాగమణీమయమందిరంబులం
గట్టినటెక్కెపుందుదలు గాడఁగ బెజ్జము పుట్టెఁ దమ్మిపూఁ
జుట్టుములోనఁ గానియెడ శూరులు నాకముఁ జేరఁ బోవఁగాఁ
బుట్టుట యెట్లు త్రోవ పరిపూర్ణదినేశ్వరమండలంబునన్. ॥88॥

చ. శుకముఖ్యద్విజకీర్ణతత్పురవనక్షోణీజపాలీఫల
ప్రకరస్యందిరసైకతుందిలితమై పాథోదబృందంబుధా
త్రికి వర్షించును గాక యున్న లవణాబ్ధి న్నీరమున్ గ్రోలి వా
ర్షుకము ల్దియ్యనినీరమున్ గురియునే చోద్యంబుగా కెయ్యెడన్. ॥89॥

సీ. ఒకవటుండే చాలు నకలంకవేదశాస్త్రనిరూఢి బ్రహ్మ నధఃకరింప
నొకరాసుతుఁడె చాలు నుద్వేలశక్తి దిక్పాలురఁ గదిమి కప్పములు గొనఁగ
నొకవైశ్యసుతుఁడె చా లురుసంపదల ధనాధిపు నాదిభిక్షుమైత్రికిని జొనుప
నొకశూద్రసుతుఁడె చా లుర్వీతలం బెల్ల బహుసస్యమయముగాఁ బయిరు సేయ
తే. నొకరథము సాలుఁ గనకాద్రి కొడ్డు సూప, నొకగజము చాలు దిక్కరిప్రకర మెదుర
నొకహయము సాలు రవిహయాత్యుద్ధతిఁ గన, నొకభటుఁడె చాలు రుద్రుతో నొరయ
నచట. ॥90॥

చ. ఎక్కుడు మోహదృష్టి రతి నిచ్చఁ దలంపక వచ్చి వేఁడినం
జక్కనివాఁడు గాఁ డనుచుఁ జక్కెరవిల్తుని మెచ్చ రన్నచో
నక్కడి వారకామినుల యందము వారి విటాళిచందము
న్నిక్కము సన్నుతింప నలనీరజగర్భున కైన శక్యమే. ॥91॥

గీ. అప్పురంబున కధిపతి యై ధరిత్రి, పాలన మొనర్చు నేకాతపత్రముగను
భామినీజనమోహనపారదృశ్వ, మృదులతనుమేజయుఁడు జనమేజయుండు. ॥92॥

చ. ప్రతిదినముం బ్రభాతమునఁ బాఠకగీతుల వీతనిద్రుఁడై
క్షితిసురపాళితో నరిగి చెంతఁ బొసంగెడి గంగలో సమం
చితమతి నిత్యకృత్యము లశేషముఁ దీరిచి గాఁగ పంకజ
ప్రతతులఁ బూజ సేయు నరపాలుఁడు కృష్ణు నభీష్టదైవమున్. ॥93॥

తే. ఆమహీపతి యొకనాఁ డహర్ముఖంబు, నందు నెప్పటికరణి జాహ్నవిని నిత్య
కృత్యములు దీర్చి నగరికి నేగుదెంచి, కొలువుసింగారమై కంతుచెలువు మెఱసి. ॥94॥

సీ. నిండుఁగొల్వునను గూర్చుండ ధర్మజుతోడఁ గార్యము దెలిపెడిగౌరవంబు
దుర్యోధనాదు లాందోళ మొందఁగ విశ్వరూపంబు సూపెడుప్రోఢతనము
సంగరంబున ధనంజయరణస్థాయియై ధవళాశ్వములఁ బట్టుదంటతనము
వైరాటిసూతికాద్వారంబునను జక్రహస్తుడై గాచిన యట్టి మహిమ
తే. తెలియ శ్రీకృష్ణమూర్తిఁ జింతించినట్టి, కొలువుకూటంబులోపల నలువు మీఱ
భద్రపీఠికఁ గొల్వుండెఁ బాండవాన్వ, యుండు జనమేజయక్షమాఖండలుండు. ॥95॥

వ. అయ్యవసరంబున. ॥96॥

శా. శ్రీశంపాయతలోచనారమణచారిత్రాపగాసంభవ
శ్రీశైలంబగు ధాతురాగజటలున్ శృంగారనిష్యందనీ
కాశప్రక్రియ జన్నిదంబు లతివక్షస్స్ఫూర్తి శోభిల్లఁగా
వైశంపాయనుఁ డేగుదేర భవనద్వారంబునం జూచుచున్. ॥97॥

క. దౌవారికవరుఁ డొక్కఁడు, వేవేగ న్వచ్చి విన్నవించిన గురునిం
దేవేంద్రుఁ డెదురుకొనుగతి, భూవరశాసనుఁడు వినయమున సత్వరుఁడై. ॥98॥

సీ. సొవిదల్లులు చేరి సముఖా యనఁగ గద్దె డిగునంతలోన దుండీరుఁ డిడిన
నెఱమించుచండవన్నియచెక్కడపుబొమ్మ చికిలిదంతంపుపాదుకలు దొడిగి
పాండ్యుఁ డడ్డము పట్టు పావడ మఱుఁగున లాటభూభర్త గాళాంజివూన
గండూష మొనరించి కర్ణాటపతిచేతిపావడం దడియొత్తి పసిఁడిసరిగె
తే. చలునదుప్పటివలెవాటు వెలయ రాజ, సమున నెదురేగి యల్లంత సంయమీంద్రుఁ

గాంచి కైదండయును బాదుకలును వదలి, హర్షభయభక్తివినయంబు లతిశయిల్ల. ॥ 99॥

క. గోత్రప్రవరలు నొడువుచు, గోత్రేంద్రుఁ డురోవిలిప్తకుంకుమపంకా
చిత్రితధాత్రీతలుఁ డై, తత్రభవన్మౌనిరాట్పదంబుల కెరఁగెన్. ॥100॥

సీ. రాజితాష్టాంగవజ్రచ్ఛటాచకచకల్ పొదలి ప్రక్షాళనాంబువులు గాఁగఁ
గమనీయతరమౌక్తికశ్రేణిధళధళల్ నవకుందసుమపూజనంబు గాఁగ
నిర్దోషనీలమాణిక్యాళినిగనిగ ల్మంజుళధూపధూమములు గాఁగ
రమణీయతరపద్మరాగధగద్ధగ ల్నలువొందు నీరాజనంబు గాఁగ
తే. భ్రమరఘంటారవాన్వితప్రసవదామ, సుమరసం బుపహారమై సొంపు నింప
మనుజపతి కన్న మున్ను దన్మౌళిమౌళి, మౌనిమౌళికిఁ బూజావిధాన మొసఁగ. ॥101॥

చ. "శ్రీరస్తు క్షితినాథ తే" యని మునిశ్రేష్ఠుండు దీవింపఁగా
నారాజన్యుఁడు లేచి [2]సంభ్రమముతో నమ్మౌనిచూడామణి
న్రారాజన్మణిపీఠిపై నునిచి యర్ఘ్యం బాదియౌ పూజచే
నారాధించి ప్రహృష్టమౌనిఁ గని ధన్యం మన్యచిత్తంబునన్. ॥102॥

మ. వ్రతితిలకా భవత్పదపరాగము సోఁకఁ బవిత్రమయ్యె నా
యతనము మిమ్ముఁ గొల్వఁగఁ గృతార్థుఁడ నైతి ఫలించె నింక నా
యతనము లెల్ల నాంతరతమోపహనూరులు గారె మీరు సం
తతశుభదాయకంబులు గదా మహదాగమనంబు లెయ్యెడన్. ॥103॥

మ. శతవర్షంబు లరోగదివ్యతనులై సామ్రాజ్యసంపన్ను లై
సుతులం బౌత్రుల మిత్రులం గని కడున్ శుద్ధాత్ములై యందనా
హతమౌ మోక్షము గాంచ నేది సులభోపాయంబు నా కానతి
చ్చి తగన్ ధన్యునిఁ జేయు మీ చరణము ల్సేవింతు మౌనీశ్వరా. ॥104॥

తే. అనినఁ జిఱునవ్వు నవ్వి యమ్మునివరుండు, క్ష్మారమణ యైహికాముష్మికంబు లింత సులభములె యైన వినిపింతుఁ దెలివి గాఁగ, నప్రమత్తుఁడవై విను మాదరమున. ॥ 105॥

ఆ. మేదినీశ వినుము "నాదత్తముపతిష్ఠ, తే" యనంగఁ గర్మదృఢత లేక
యిహసుఖంబు గల్గు నెట్లు "జ్ఞానాన్మోక్ష", మనఁగ నజ్ఞుఁ డెట్టు లందు ముక్తి. ॥106॥

క. గుణజలనిధిగహనా "క, ర్మణోగతి" యనంగ సులభమాకర్మము దా
రుణము "శుకో ముక్తే" యని, గణుతింపఁగ నెటులు ముక్తి గల దన్యులకున్. ॥107॥

తే. కానఁ గర్మంబు లాత్మవిజ్ఞానసరణి, దుర్లభములు విశేషించి దుష్టమైన
కలియుగమువేళ నెటువలెఁ గలుగు నైన, నొకయుపాయంబు దెల్పెద యుక్తముగను. ॥108॥

ఉ. కృష్ణదశావతారములు కేవలభక్తిని విన్న సజ్జనుల్
జిష్ణుసమానవైభవము జెంది యిహంబున నంతమీఁదటన్
వైష్ణవధామ మొందుదు రవశ్యము వశ్యము సుమ్ము రెంటికిన్
గృష్ణకులీన యన్న నృపకేసరి యెంతయు సంతసంబునన్. ॥109॥

తే. పద్మనాభుండు పాండవపక్షపాతి, యందు మిక్కిలి విజయున కనుఁగు గానఁ
దత్కథలె విందుఁ గృష్ణావతారపూర్వకముగ వినిపింపు మవతారకథల ననిన. ||110||

శా. శ్రీకల్యాణగుణంబుల న్సమతచేఁ జెన్నొందియు న్భక్తర
క్షాకౌశల్యముఁ దెల్ప ధర్మసుతు రాజ్యశ్రీయుతుం జేసి యెం
తే కుంతీసుతపక్షపాతి యనుకీర్తిస్ఫూర్తి వర్తిల్లు నా
శ్రీకృష్ణుండు కృపాకటాక్షమున రక్షించు న్బుధవ్రాతమున్. ||111||

సీ. ధరణీశ కృష్ణావతారంబు మున్నుగా వినిపింపు మని దన్ను వేఁడినాఁడ
వవతారములలోన నాకృష్ణచరితంబు గణియింతు రందు నొక్కటిగ బుధులు
బలభద్రుచరితంబు దెలిపినపిమ్మట నుడివెదఁ దదనుజన్ముని చరితము
మానసం బలరార మత్స్యకూర్మవరాహనారసింహాద్యవతారకథలు
తే. వినుము క్రమమున వీనులవిందు గాఁగ, నీసమంచితభక్తి వర్ణింప వశమె
తపము ఫలియించె జన్మంబు ధన్యమయ్యె, గలిగె భాగ్యంబు శ్రీవిష్ణుకథలు దెలుప. ||
112||

క. అని పులకాంకురములు మై, దనరఁగ మోదాశ్రు లొలుకఁ దన్మయచితంతం
బున నలరుచు వైశంపా, యనముని దెలుపంగఁ దొడఁగె నధిపతి వినఁగన్. ||113||

1. గలుసుక యూరకున్నఁ

2. సమ్మదముతో

1. మత్స్యావతారకథ

గీ. పంటవాల్గంటి గబ్బిగుబ్బలఁ జెలంగు, తళ్కుబిగిచిల్కపచ్చుఁజూతాళిఁ బోలి
పచ్చగందని పైరుల నిచ్చమెచ్చు, దెచ్చు హెచ్చుగ ద్రావిడదేశ మధిప. ||114||

క. ఆదేశము సురపురవిభ, వాదేశము నృపతివితరణైశ్వర్యజిత
శ్రీదేశము కలుషానిల, కాదేశము నెగడుఁ బొగడి నలవియె యెందున్. ||115||

సీ. సతతంబు నభ్రంకషంబులై కనుపట్టు ధాన్యరాసులఁ జూచి తలఁకి యేమొ
జపతపస్వాధ్యాయచతురులై తగుమహీసురులధైర్యముఁ జూచి స్రుక్కి యేమొ
పైఁటచా టెఱుఁగక ప్రబలుద్రావిడవధూకుచకుంభములఁ జూచి కొంకి యేమొ
యభవునియాజ్ఞ వింధ్యాద్రి మెట్టిన కుంభసంభవునాగతి జడిసి యేమొ
తే. కాక భూపాలుచేవాలు కఱకువాలు, కఠినశితకోటిశతకోటిఁగాఁ దలంచె
నేమొ లేకున్న నచట మహీధరములు, పోఁక లంతైనఁ బొడసూపఁబోకయున్నె. ||116||

ఉ. సాలములో యనందగురసాలములం బరిపాకలీలచే
రాలు మెఱుంగుముత్తియపురాలు ఖగంబులగుంపు దోలఁగా
యేలలుగంగ వానిఁగని యేలలు వాడుదు రందు నర్వగు
ల్బాళిగొనంగ శాలివనపాళికహాలికబాలికామణుల్. ||117||

ఉ. బాలరొ పుష్పమంజరులపై భ్రమరంబులు వ్రాలె నర్వగా
వ్రాలినచో నుపద్రవకరంబులు గావని వాని మాన్పఁగా
నేలని నేర్పుమీఱ వచియింతురు పల్కులఁ దేనె లొల్కఁగా
హాలికబాలికామణు లుదంచితశాలివనాంతరంబులన్. ||118||

శా. శ్రీమత్తాదృశదేశవల్లభుఁడు లక్ష్మీనాథపాదాబ్జసే
వామాద్యద్భ్రమరంబరాతినృపదివ్యద్భర్మకోటీరకో
టీముక్తాయిత వామపాదనఖకోటిజ్యోతిసత్యవ్రత
క్ష్మామానిన్యధినాథుఁ డొప్పు క్షితిరక్షాదక్షకాజేయుఁ డై. ||119||

సీ. తనప్రతాపము సముద్దండశాత్రవకోటి గడిసీమఁ దోరణ కట్టికొనఁగఁ
దనకీర్తి బహుసముద్రద్వీపములు దాఁటి చక్రవాళాద్రిపైఁ జౌకళింపఁ
దనకటాక్షము దిగంతరయాచకశ్రేణి రూఢి కెక్కఁగఁ గుబేరులను జేయఁ
దనచీటి యష్టదిక్తటులేలు వేల్పు[1]రాజులపాగలం దురాచెల్వు చూప
తే. నతఁడు చెల్వొందుఁ బరకిరీటాగ్రఖచిత, పాకభిన్నీలమౌక్తికపద్మరాగ

షట్చరణచక్రచక్రాంగచక్రవాక, యుగపదాశ్రితపాదాబ్జయుగళుఁ డగుచు. ॥120॥

క. ఆసత్యవ్రతభూవర, శాసనుఁ డొకనాఁడు వేఁగుజామున ఘనగ
ర్జాసమసమధికవంది, శ్రీసూక్తుల మేలుకాంచి చిత్త మెలర్పన్. ॥121॥

క. హరి మదిఁ దలఁచుచుఁ బ్రాతః, కరణీయచికీర్షవిబుధగణసంయుతుఁ డై
స్వరధిపనిభవైభవభా, స్వరత న్ఘనవాహ మెక్కి చనఁ జన నెదుటన్. ॥122॥

క. హేళికులాగ్రణి యగునృప, మౌళి గనుంగొనియె ధరణిమహిళాసుమనో
మాలిక పోలికఁ దగ్గుకృత, మాలిక యనునదిని మదిఁ బ్రమద ముదయింపన్. ॥
123॥

క. కనుఁగొని హరి దిగి విబుధుల, రని కొనియాడుచును వింటిరా యీతటినిం
గనుఁగొను పుణ్యుఁడు మిక్కిలి, కనుఁగొను నెన్నుదుట నెన్నఁగాఁ దరమగునే. ॥124॥

క. కృత మాచరించు భూరిసు, కృతమానిన భాగ్యశాలికిం గలుగుం దు
ష్కృతమాలిక నడంపంగల, కృతమాలిక మునుఁగ దొరకునే యన్యులకున్. ॥125॥

తే. అనుచు ననుచు ముదంబున నంబుజాప్త, నిభవిభుఁడు మేదినీవిభుఁ డభిమతార్థ
దాయి తటినికి డిగ్గి హృత్తటిని భక్తి, పూర్ణతరముగ సంకల్పపూర్వకముగ. ॥126॥

క. మజ్జన మొనరించెను ధీ, మజ్జననుతు లెసఁగ నృపతి మహి మహితముగా
మజ్జననము గావింపు న, మజ్జననీతటిని యని సమంజసభక్తిన్. ॥127॥

తే. మజ్జన మొనర్చి యిటుల నమ్మనుజవిభుఁడు, కాల్యకరణీయములు దీర్చి గంధసింధు
రజవసైంధవపృథుహేమరథసుయోధు, లెలమి నెలవంక వలవంక బలసికొలువ. ॥
128॥

తే. నగరి కేతెంచె నిట్టు లన్వహము తటినిఁ, గాల్యకరణీయములు దీర్చుకతన నతని
మదిని వైరాగ్య మొదవ సామ్రాజ్యతంత్ర, ములకుఁ దనమంత్రులనె స్వతంత్రులను
జేసి. ॥129॥

క. కృతమాలికాతటంబున, క్షితిపతి సలిలాశి యగుచుఁ జేసె న్దప మా
శతమఖముఖబర్హిర్ముఖు, లతివిస్మయ మంద మాధవార్పితబుద్ధిన్. ॥130॥

క. ఒకనాఁ డుదయక్ష్మాభృ, న్మకుటస్ఫుటపద్మరాగమణినా దిననా
యకుఁ డలర నృపతి మురభం, జకునకు నర్ఘ్యం బొసంగు సమయమునందున్. ॥
131॥

క. నునుగరులు దళుకుమీసలు, మినుమినుకను కన్నుదోయి మిహికుందనపుం
దనువుంగల యొకమీనము, దనయంజలిఁ దవుల నృపుఁ డుదకము న్విడిచెన్. ॥
132॥

క. తను నటుల నీటఁ ద్రోచిన, గని మీనం బనియె రాజ కారుణికుఁడ వం
చును నిన్ను నమ్మి చేరితిఁ, జనునే నట్టేటఁ ద్రోయ శరణాగతులన్. ॥133॥

సీ. శ్రీరామచంద్రుఁడు చేపట్టఁడాయెనా శరణుఁజొచ్చిన విభీషణునిఁ దొల్లి

శిబిచక్రవర్తి రక్షింపఁడే మును దన్నుఁ జేరినపక్షి దాక్షిణ్యగరిమ
నచ్ఛభల్లముఁ బ్రోవఁడా తొల్లి బెబ్బులిపాలుగాకుండ నృపాలసుతుఁడుఁ
దనశరీర మొసంగి వనచరునొక్కని దయగావదే కపోతంబు దొల్లఁ
తే. గాన శరణాగతులఁ బ్రోచుకంటెఁ బుణ్య, మేది మేదినిలోన నన్నేది యింక
నాదిరాజన్యకీర్తులఁ బ్రోది సేయు, ధర్మగుణసాంద్ర సత్యవ్రతక్షితీంద్ర. ||134||

క. సకలం బెఱిఁగినయాదిమ, శకులం బటులనిన రాజచంద్రునిచిత్తం
బకలంకమయ్యు నించుక, వికలముగా నిట్టులను సవిస్మయుఁ డగుచున్. ||135||

మ. శరణన్న న్విడ నిన్ను నేను శఫరీ సామాన్యబుద్ధి న్నిరా
దరతం ద్రోచితి వేళగామి నిదియే తప్పంచు నీ వెంచి ని
ష్ఠురతం బల్కితి పాడియే దెలుపుమిచ్చో నేభయంబయ్యె న
న్నరణొందం బనియేమి నావలన రక్షాసిద్ధి నీకెట్లగున్. ||136||

తే. అనుచుఁ బలికిన జనపతి మనుచు వేడ్కఁ, బెనుచువాలుగ మేలుగాఁ గనుచు ననియె
నుదకమునఁ దత్తరింపుచు నున్న నన్నుఁ, జూచి భయమేమి యనుటగా చోద్య మయ్యె. ||137||

సీ. కూర్మికిఁ గూర్మి చేకుఱునె నోరికిఁజిక్క నెగడుము న్నెగడుపై నెగడుచుండ
మొసలికి మొసలియే దెసలఁ జేరఁగరాదు పాముల బాములఁ బడుట కడిఁది
కరటి మర్కటి గాదె పట్టినచోటు గప్పలు గొప్పలు గలవు మ్రింగ
బకము లంబకము లెప్పటికి మాపై నిల్పు మీలముచ్చులు ముచ్చు లేల విడుచుఁ
ఆ. గన్నతల్లి కన్నఁ గరుణలే దొకవేళ, బట్టిపట్టిఁ దివియుఁ బార్థివేంద్ర
గండకముల కిట్టిగండము ల్గలవిఁకే, మనఁగవచ్చు నెట్లు మనఁగవచ్చు. ||138||

తే. అటులుగాన నిరంతర ప్రాప్తశైత్య, తరళతరవారిధార సాదనలు సేయు
మీనుపిల్లలజన్మంబు మే లనంగఁ, బడునె పరికింప విషములో బ్రతుకు గాదె. ||139||

క. కాన నిరుపద్రవంబగు, చో నను విడిపించి తేని సులభముగాఁ జే.
కోనగు నాచంద్రార్కం, బైనసుకృత మనిన నృపతి యతివత్సలుఁ డై. ||140||

తే. అధికనైష్ఠికవృత్తి మన్మథునిఁ గెలిచి, డాలుగైకొన్న జోళమండలవిభుండు
డాసి యన్నది యుదకమండలములోనఁ, దలఁకు మీనంబుఁ దనకమండలము సేర్చి. ||141||

సీ. తనయాశ్రమమున కల్లనఁ దెచ్చి రాజర్షివల్లభుఁ డాశ్రమమెల్లఁదీఱ
సతతపయోధార సమకూర్చి భూమిలో నేఁటఁ బెంచినవారిఁ బూఁట బెంచె
ననుమాట నిజముగా నెనరుతో బోషింప శిశుక మారాత్రిలో జిత్రముగను
బలిసి భూమండలాఖండల కొండిక కుండికనుండఁగూడ
తే. దింతనిర్బంధమైనచో నెటుల నోర్తు, నింక నొండొకవిరివియౌ నెడవసింపఁ
జేయు మెందైన నందైన చింతదీఱ, విశ్రమించెద నన్నుఁ బృథ్వీవరుండు. ||142||

ఆ. గండకంబు వేఱుకడ వసింపఁగఁజేయు, మన్నమాట గడవ కాక్షణంబ
కడువశంవదుండు గావున నొకగొప్ప, కడవలో వసింపఁగా నొనర్చె. ||143||

క. ఘటిఘటియించిన రెండవ, ఘటీనే యండజము ఘటినిఁ గలయ బలిసియా
ఘటమున నుండుటకుందు, ర్ఘటమై యున్నది యటంచుఁ గడుదీనంబై. ||144||

ఆ. మీన మడుగుటయును మేదినీంద్రవతంస, మడుగులకును బ్రేమ మడుఁగు లిడుచు
నఖిలధీవరజన మడుగు గానఁగలేని, మడుగులోన నించ మహిమమించ. ||145||

మ. మడుగు న్నిండఁగనిండి గండకమనున్ క్ష్మామండలాధీశ యి
క్కడ నుండం దరమే జడాశయము యోగ్యంబౌనె నావంటి యె
క్కుడురూపంబున మించువాని కిటఁ గైకోవయ్య విస్తారమౌ
కడ నిల్పం గదవయ్య యార్తజనరక్షాదక్షదీక్షానిధీ. ||146||

క. నావుడుఁ గడువిస్మయమున, భూవరుఁ డొండొకప్రదేశము మదిఁదలఁచుచు
న్వేవిధముల నిదియేతగు, నీవేళకటంచు నిశ్చయించి రయమునన్. ||147||

మ. అలరించె న్లవణాంబుధి న్మొదట నే యారౌరశుద్ధోదకం
బులవార్ధి న్గడవైచె ధాత జడజోద్భూతుండురా యంచులో
కులు నిందింపఁ గలంగి యన్నలువదిక్కూలంకషోర్మిచ్ఛటల్
గలయం దజ్జలరాశిముందిడియెనాఁగా నొప్పు గాసారమున్. ||148||

తే. చేర్చి సుఖముండు మనిన రాజీవమనియె, సదయు రాజవతంసునిన్ సన్నుతింప
నల్ల రాజీవగర్భున కైనఁ దరమె, శ్రితనరాజీవ ద్రవిడధాత్రీకళత్ర. ||149||

క. అని పొగడుచు నొకదినమున, ననిమిషకులచక్రవర్తి యాకాసారం
బును నాక్రమించి వేటొ, క్కనివాసముఁ జేర్చు స్వైరగతి విహరింపన్. ||150||

మ. అనిన న్భూవిభుఁ డొండుచో టగునె మీనావాస మింకం దగు
న్ఘనఝుంఝూనిలసంఘసంఘటితసంఘర్షాఖలాశావిలం
ఘనజంఘాలతరంగరంగతలరంగత్పాండుడిండీరచం
దనసందీప్తవిలాసముద్రము సముద్రంబే యటంచు న్మదిన్. ||151||

క. జడరాశిం బడవైచిన, మిడుకుచు నప్పుడమిఱేని మీనంబనియె
న్గడనేఁటికి నేటికి దిగ, విడిచెదు నమ్మితిని గావవే దయమీఱన్. ||152||

ఆ. బాళిఁ జిలుకఁ బెంచి బాపురుగానికి, నొప్పగించురీతి నుచిత మగునె
యిన్నినాళ్లుఁ బ్రోచి యిప్పుడు జలరాశి, మొసలివాతఁ ద్రోయ వసుమతీశ. ||153||

క. జలరాశిఁ దిమితిమింగిల, ములు నాఁదగుమీనసత్త్వములు వినలేదే
కులశైలసుతుఁడు జలచర, ములతో రావెడల నుమియుఁ బునుకలతోడన్. ||154||

క. తాదృశమీనంబులు న, న్నే దెస వసియింపనిచ్చు నిట దిగవిడువం
గా దెసఁగిన కారుణ్యము, నాదెస నుంపంగదయ్య నరనాథమణీ. ||155||

మ. అనిన న్నివ్వెఱఁగంది భూవిభుఁడు నాహా యిట్టిమీనంబులం
గనినామో వినినామొ యెందయిన లోకత్రాణపారీణుఁ డ
వ్వనజాక్షుం డిటువంటిరూపమున సేవల్దాఁ బ్రసాదింపఁగాఁ
జనుదేఁ బోలు నటంచు నించుక మది స్సందేహముం జెందుచున్. ||156||

మ. వలరాటెక్కెపుమీనవో సురలఁ బోవన్మించు మీనంబవో
తెలియ న్వానికి నైన నీబలిమి సందేహంబు నేఁ గొల్చు న
జ్జలజాక్షుండవొ ఫాలచక్షుఁడవొ సాక్షాద్బ్రహ్మవో తెల్పు మీ
వలవంత ల్పచరింప నేల కుహనావైసారిణగ్రామణీ. ‖157‖

క. అన నేనేమీనముగా, ననఘాత్మ స్వభావమీన మని యెన్నుము నీ
వనుమానము మానుము ననుఁ, జనుమానముతోడఁ బ్రోవు జా గేమిటికిన్. ‖158‖

తే. విషధిలోపలఁ జాలరి వేటకాండ్ర, వలకుఁ జిక్కిన గాలంబు వంచికొనిన
గారవెట్టిన నేరీతిఁ గడవనేర్తు, నాకు గతి యొండుగలదె నా నరవరుండు. ‖159‖

తే. అనియె నీవు స్వభావమత్స్యంబ వైన, జాలరులు నిన్నుఁ బట్టంగఁజాల రెందు
నీయధీనంబు గాలంబు నీకు భయము, సేయనోపునె పరులకుఁ జేయునట్లు. ‖160‖

క. నీవలకుఁ జిక్కె లోకము, లీవల నీవలకుఁ జిక్కుదేజలరాశి
న్నీవలకుం జక్కు దుగా, కేవలనం గేవలంబె యీ నీమహిమల్. ‖161‖

తే. పృథివి సంసారమన గారఁబెట్టఁజాలు, నీదుమాయావిలాసంబు నిఖిలజనుల
నందఱకు నీవ గతిగాక యన్యుఁడొకఁడు, నీకు గతి యౌనె సకలలోకైకనాథ. ‖162‖

క. యోజనలేటికి నీవ ప, యోజనయనమూర్తివే ప్రయోజనమున కీ
యోజ నటించెదు దినశత, యోజనమాత్రంబు పెరుఁగ నోపుదు చెపుమా. ‖163‖

శా. శ్రీనారీకుచకుంభికుంభయుగళాశ్లేషంబొ బ్రహ్మాదినా
నానాకేశనమస్క్రియాదరమొ వీణామౌనిలోకాగ్రణీ
గానాకర్ణనమో వధూనటనశృంగారావలోకంబొ యీ
మీనాకారము దాల్పనేమిపని స్వామీ నా కెఱింగింపవే. ‖164‖

సీ. కలిమిగుబ్బెతమిన్న గబ్బినిబ్బరపుబ్బుగుబ్బలో జక్కవగిబ్బజోడు
తెలిదమ్మివిరియింటి తెలిగంటికెంపువాతెఱసొంపొ పవడంపుతీవగుంపు
లెడఁదకాఁపురపుపుత్తడిబొమ్మనిడువాలుగన్నులో యీవాలుఁగన్ను లరయ
ననవింటిదంటఁగన్నమిటారినూగారు తీరులో యానాచుతీవగుమురు
తే. ఏల భ్రమసితి వీవార్ధి నేమిగంటి, తేలియాడెడు మీనంబు తెఱఁగుపూని
యౌర తెలియకయంటిగా కయ్య నీమ, హత్త్వ మెఱుగంగ శక్యమే యజునకైన. ‖165‖

క. నే నొకనెపమున నైనను, మానక నినుఁ గొల్చినాఁడ మక్కువ నాపై
నూనుము “సఖ్యం సా ప్తప, దీనం” బని మున్ను విందు దీనశరణ్యా. ‖166‖

క. మునుపటిభవమున నేఁజే, సినపుణ్యమువలన మిమ్ము సేవింపఁగఁ గం
టిని మాయలేటి కింకిట, వినిపింపఁ గదయ్య నీదు వృత్తాంతంబున్. ‖167‖

మ. అనినం గైతవమత్స్యమూర్తి [2]కరుణాయత్తైకచిత్తంబు మీ
ఱ నను న్భూవర యాత్మతత్త్వము పరబ్రహ్మంబుగా నెమ్మనం
బునఁ జింతింపుము సంశయింప కిఁకనేమో యంచు నీచర్య కే
ననుమోదించి యనుగ్రహించితి నభీష్టార్థంబు నీ కయ్యెడున్. ‖168‖

సీ. వినుము సత్యవ్రత వినయగుణాన్విత భావికార్యము తేఁటపఱుతు నీవు
కనుఁగొనుచుండు మింకను నేఁడు మొదలుగా నేడుదినంబుల కిప్పయోధి
భువనముల్ త్రిభువనంబులను లోఁ గొను నేలనన్న నానాఁటికి నబ్జభవుని
రేయైన నతఁడు నిద్రించుఁ గావున దాని కెడఁద భయంపడ కెనయ నప్పు

తే. డోషధీబీజరాసుల యోడ నీకు, పంపుచున్నాఁడ నోడక యందుసప్త
ఋషులతోఁ గూడి వసియింపు మెపుడు నాదు, భక్తజనమున కెందు నాపదలు లేవు. ||169||

తే. అనుచు నానతి యిచ్చి మాయావిసార, మూర్తి యంతర్హితుండైన మ్రొక్కి నృపతి
యెంత దయగలవాఁడు సర్వేశ్వరుండొ, హో యటంచును నిష్ఠతో నుండు నంత. ||170||

సీ. ప్రథితసుమేధుఁడై పరగుసుమేధుండు విరజుఁడై శాంతిచే వెలయు విరజుఁ
డాభావిష్మంతుఁ డగుహవిష్మంతుండు నుత్తము డైనట్టి యుత్తముండు
వనజాక్షపదభక్తవనమధుండగు మధుం డఘపారదమహాగ్ని యైనయగ్ని
ద్వంద్వసహిష్ణుఁడై తగిన సహిష్ణుండు ననఁదగు సప్తర్షు లమితహర్షు
తే. లగుచు వచ్చిరి లవణమహాంబురాశి, వేల దర్భశయానుఁడై విభుఖగేశ
యాను నతివేలభక్తిభాగనఘజనకృ, పాలు హరిఁ గొల్చు ద్రవిడనృపాలుకడకు. ||171||

ఆ. అట్టు లరుగుదెంచి నట్టియయ్యతులకు, నతులగతుల మతులు నతులు చేసి
యతివినీతి, నున్న క్షితితలపతిధృతి, మతిని మెచ్చికొనుచు మౌను లనిరి. ||172||

క. శతవర్షంబుల నుండియు, క్షితి వర్షము లేని కతన శిథిలంబగు చో
నతివృష్టి మించె జలనిధి, గతి దృష్టించితివె ముజ్జగంబులు ముంచున్. ||173||

తే. ఇందు నెవ్వరిఁ గనుఁగొన మిజ్జగంబు, నందు నాశ్చర్యమయ్యెనో యవనినాథ
యేకతంబున వారాశి సైకతమున, నేకతంబున నున్నాఁడ వెఱుఁగఁ జెపుమ. ||174||

ఉ. నావిని తావినీతి జననాయకుఁ డిట్లను మౌనులార రా
జీవమొకండు మొన్న ననుఁ జిత్రము గా బ్రమియించి యంతటన్
భావికథ ల్సవిస్తరతఁ బల్కి పయోధి మునుంగకుండ నే
నావఘటింతు నీకు మునినాథులతో వసియింపు మత్తరిన్. ||175||

తే. అంచు ననుమించు వేడుక నానతిచ్చి, గోచర మగోచరంబైనఁ గొంతధైర్య
శాలినై యుంటిఁ దన్నిదర్శనముఁ గోరి, నేఁడు మీదర్శనమున సందియము దీఱె. ||176||

మ. అనిన న్సంతసమూని మౌనిజను లాహా యింక నెట్లో కదా
వనధు ల్మింపఁగఁ జాగె ముజ్జగము లేవంక న్వసింపంగవ
చ్చునటంచుం గడుఁదత్తఱించినతఱిం జోద్యంబుగా నీడకుం
జనుదెంచుం దరియంచుఁ బల్కుతిఁ దరింపన్వచ్చు నిచ్చోన్నృపా. ||177||

క. అని పలుకుచు నుండఁగ న, వ్వననిధి ఘనఘోష మడర వలమానతరం
గనికాయంబులఁ బొదువఁగఁ, గని కాయం బదర లేచి గ్రక్కున వారల్. ||178||

సీ. పటుదీర్ఘతరజటాపటలంబు ముడివీడి కన్నుల కడ్డమై గప్పికొనఁగ
భయవేగసంచలత్పాణిపరిస్ఫుటస్ఫటికాక్షమాలిక ల్జాటిపడఁగఁ
గాషాయపటములు గటితటంబుల నూడి త్రొక్కుడుపాటుచేఁ దునియుచుండఁ
జాలినొందుచు నెత్తఁజాలక వచ్చుచో ఘనకమండలువు లక్కడనె చిక్క
తే. జడిమ నడుగులు దడఁబడ నుడుగ కూర్పు, లడక బడిబడి బడలిక లొడలఁ బొడమఁ
గడలికడనుండి మగిడి క్రేఁగంటిదృష్టి, యిడుచుఁ బాఱుచు జడదారి యొడయ లపుడు. ||179||

శా. "అస్మాన్ పాహి భయాతురాం స్త్రి జగతీమాప్లావయద్వారిధి
ర్విస్మార్యా సఖలు త్వయాదయ మితో విష్ణో భవాన్ రక్షకః
తస్మా త్త్వాం శరణంగతా అగతికా భావంత ఏతేభృశం
కస్మాదేవ ముపేక్షసే" యని మును ల్గార్పణ్య మేపారఁగన్. ||180||

తే. మొఱలు పెట్టుచు శరనిధి మఱిమఱి, కాంచుచో నిదె యోడని కదియఁ జనుచుఁ
దెలియ వీక్షించి యదిగాదు జలము గ్రోలు, జలద మిది యని మదిలోన జలదరింప. ||181||

మహాస్రగ్ధర. కనియె న్భూపాలుఁ డంత న్ఘనతరసముదగ్రస్వకీయాగ్రభిద్య
ద్వవరుద్ధర్బాండభాండావరణపరిపతద్వారిధారాళి శంకా
జనకాసంఖ్యాతసూత్రోజ్జ్వలదృఢగుణవృక్షచ్ఛటాకించిదాకం
పనలీలాకృన్నభస్వత్పుటకటపటలప్రస్యదం బైన నావన్. ||182||

క. కని యిట్లను మునులారా, కనుఁగొంటిరె దివ్యరత్నకమనీయంబై
కనకన వెలుఁగుచు నిదిగో, గననయ్యెం గనకతరణి గరుడధ్వజమున్. ||183||

క. అనునంతలోన దరికిం, జనుదెంచిన యత్తఱి ససంభ్రమముగ న
మ్మునినాథు లెక్కి రొండొరు, లనువడఁ జేయూఁతగా హళాహళి మీఱన్. ||184||

తే. ఎక్కి మనలను దరి సేర్ప నీశ్వరునికె, భారమవుఁ గాన దరి సేర్చె నావ యనుచు
విడిచి కాషాయవస్త్రము ల్బిట్టువిసరు, గాలి నెండించుకొనుచు నాకలమునందు. ||185||

సీ. కలధౌతనిర్మితోజ్జ్వలశిరోగృహములు దీపితమాణిక్యదీపతతులు
రమణీయవైడూర్యరచితపర్యంకముల్ సౌవర్ణమణిమయజాలకములు
పృథులగోమేధికపీఠికాపేటిక లకలంకనవవజ్రముకురసమితి
మానితముక్తావితానవితాన మాయతపుష్పరాగభద్రాసనములు

తే. విద్రుమస్తంభములు నీలవేదు లమర, గాంగజలపూర్ణఘనకాచఘటచయంబు
విత్తనము లోషధులుఁ దక్కు వివిధవస్తు, జాలములు సూచిసూచి యాశ్చర్యమునను. ||186||

శా. ఓహో కంటిరె వారిరాశిసలిలం బుద్వేలమై శైలసం
దోహాగ్రంబులు దక్కఁ దక్కిన పురాదు ల్ముంచె నందు న్భుప
ర్వాహార్యాగ్రమె కాని కాన మితరం బాహా విమానస్వయం
గ్రాహగ్రాహము లెచ్చరించెను భువఃక్రాంతిన్ విజృంభించుచున్. ||187||

తే. తరణి మెఱుఁగారు గారుడధ్వజము గాంచి, కలఁగి పరువిడంచిలువపగ్గములు సడలి
పఱచుహయముల సారథి పట్టలేమిఁ, దత్తరించుచునున్నది తరణిరథము. ||188||

తే. ఔర సకలంకమైనట్టి యబ్జమండ, లము సభృంగాబ్జమండలభ్రమ గడంగి
జలధి జలకరితుండంబు సాచి తివియు, నేమనఁగవచ్చు మత్తుల కెఱుక గలదె. ||189||

క. మహిజనులఁ బీడఁ బెట్టెడు, గ్రహములఁ బీడింపఁదొడఁగె గ్రాహము లివిగో
సహజ మగుసత్త్వసంపద, నహహా యాకారవృద్ధి నధికము లగుటన్. ||190||

తే. మాయురే తోయనిధిలోన మకరమీన, కర్కటకరాసులొండొండ గగనమకర
మీనకర్కటరాసుల మించువేడ్కఁ, గౌఁగిలించె సజాతీయగౌరవమున. ||191||

తే. అదరిపాటున వారాశియుదుటు సూచి, మిగులభయమునఁ దమతమ మెఱుఁగుబోండ్లు
చేరి తముఁ దామె కౌఁగిటఁ జేర్ప సౌఖ్య, వార్ధిఁ దేలె మహర్లోకవాసిజనము. ||192||

తే. ఇదియుఁ గనుఁగొంటిరే చిత్ర మిట్టివేళ, భైరవభుజాగ్రశూలాగ్రభాసి కాశి
కానఁగా నయ్యె మోక్షలక్ష్మీనివాస, నాళసమ్మీలితారవిందమ్మురీతి. ||193||

శా. ఆశాలంఘనజాంఘికోజ్జ్వలతరంగాభంగనానాపయో
రాశివ్యాపృతవిష్టపత్రయచతుర్వక్త్రీయనక్తంబున
న్నాశంబొందక తేజరిల్లె సకలౌన్నత్యంబు సూచించుచున్
గాశీపట్టణవైభవంబుఁ బొగడంగా శక్యమే యేరికిన్. ||194||

క. అని యొండొరులు వచించుచుఁ, గనఁగ మహర్లోక మవధిగా నీచందం
బున ముజ్జగములు దనలోఁ, గొనుచు న్వారిఁ బోలు నయ్యకూపారమునన్. ||195||

సీ. వడి నీరువడిఁ జిక్కువడి చక్రవాళాద్రి క్షణమాత్రమునఁ బ్రదక్షిణము సేయు
నతిరయస్ఫూర్తిచే నరుగుచో నాడాడ నగశృంగములు ఘణిల్లనఁగఁ దాఁకు
ఘనవర్తులావర్తగర్తభాగముల దిర్దిరను గుమ్మరసారెరీతిఁ దిరుగు
శతయోజనాయతోన్నతమహాపాఠీనసంఘసంఘటితఘర్ష మున వదరు
తే. జలధి యుల్లోలకల్లోలములను దగిలి, యట్టె యెగయుచు డిగుచును బొట్టిపిట్ట
పగిది మెలఁగెడునావలోపల వసింప, భయపడుచు నుండునంత లోపలనె యెదుట. ||196||

సీ. తనభయంకరవాలవినిపాత మమరేంద్రకరవాలహతి యంచు గిరులు వడఁకఁ
దనమస్తకోర్ధ్వరంధ్రవినిస్రుతాంబువు ల్పునరుత్పతద్గంగపోలుపు దెలుపఁ
దనవక్త్రబిలము సొచ్చినమహాతిమితిమింగిలతద్గిలంబు లంగిటను వెడలఁ
దనపార్శ్వభాగసంఘర్షణంబున ద్వీపకోటులు నుగ్గులై నీటఁ గలయఁ
తే. దనమహోద్దండనాసికాదండముననుఁ, ఖండఖండంబులై యహిగ్రాహకమఠ
కర్కటీనక్రముఖజంతుకాండ మగల, జలధి విహరించు నొక్కమత్స్యంబుఁ గనిరి. ||197||

చ. కని యిది యేమి యద్భుత మొకానొకనాఁడును జూడ మిట్టిజీ
వనచర మింక దీనిఘనవాలము సోఁకినయంతఁ దున్కలై

చను గిరులైన నీతరణిచందము నెన్నఁగనేల యంచు నె
మ్మనము గలంగి చూచుతటి మానవనాథుఁడు వారి కిట్లనున్. ॥198॥

క. ఓహో భయపడ నేటికి, నూహించితి నాఁటియండజోత్తమ మిది సం
దేహింపకుండి మనకున్, సాహాయ్య మొనర్ప వచ్చె జలనిధి ననినన్. ॥199॥

తే. మౌనివరు లిట్టులనిరి యోమానవేంద్ర, నీవు సేసినభక్తి కెంతేని మెచ్చి
సకలవేదాంతములకుఁ గోచరముగాని, యాదితత్త్వంబు గోచర మయ్యె నిపుడు. ॥ 200॥

క. ననుఁగూడి తుంగ దలకె, క్కినవిధమున నిన్నుఁ గూడి కేశవమూర్తి
న్గనుఁగొంటి మింక నీహరి, వినుతింపుమటన్న ధరణివిభుఁ డుత్సుకుఁడై. ॥201॥

క. చూచితిరే శ్రీహరిమా, యాచాతురి హేమమీనమై జలధిచల
ద్వీచీడోలాకేళీ, వైచిత్రిం జెలఁగుప్రాభవము మునులారా. ॥202॥

సీ. అంభోధివరుఁడు వియన్నదీకన్యకపై నించు ముత్తేలప్రా లనంగ
వైమానికాంగనాసీమంతములఁ బొల్చు సోగవజ్రపుఁజేరుచుక్క లనఁగ
గగనలక్ష్మీవేణికాభారమును మించునిగ్గుక్రొవ్విరిజాజిమొగ్గ లనఁగ
నభిమతవిజయయాత్రారంభమున దిశాలలనామణులు జల్లులాజ లనఁగఁ
తే. గంధిమధ్యాంబుచక్రచంక్రమణనిపుణ, కపటపాఠీనరాజజాగ్రన్మహోగ్ర
దీర్ఘవాలాగ్ర వినిహతోత్క్షిప్యమాణ, లోలకల్లోలజలబిందుజాల మమరె. ॥203॥

సీ. అనిమిషేంద్రం బౌటన సురరోషరసాత్తరక్తసహస్రనేత్రము లనంగఁ
దనగృహంబునకు వచ్చెనటంచు వరుణుండు పూజ సేసిన పైఁడిపువ్వు లనఁగ
రత్నాకరాంతకభ్రమణవిస్ఫురణచే మైనంటి కనుపట్టు మణు లనంగ
రాజీవనామవిభ్రాంతితో మైవాలి కదలనిచక్రవాకము లనంగఁ
తే. బృథులశతకోటిశితకోటిశృంగనిహతి, నెనయు జగడంబు పగడంపుతునుక లనఁగ
శాంబరీమత్స్యమూర్తిదేహంబునందుఁ, బొలుచు రంగారుబంగారుపొడలబెడఁగు. ॥ 204॥

క. అని యనితరమతిఁ బొగడుచు, జనపతి వందన మొనర్ప జలజాక్షుఁడు మె
ల్లనఁ గ్రిందికిఁ జని నావం, దనమై ధరియించె భక్తతత్పరుఁ డగుచున్. ॥205॥

సీ. తనక్రేవఁ గనుపట్టు ధరణీధ్రములఁ గిట్టు సెలసి కొమ్మునఁ గొట్టుఁ దలఁగఁబెట్టుఁ
బొడువఁగా నడతెంచుజడచరంబులఁ గాంచు నిడుదకోఱలఁ జించుఁ గడుపు పెంచు
వెనక బారులు దీర్చుఁ బెనుగ్రాహముల నోర్చు ఘనవాల మల్లార్చుఁ గడఁకఁ బేర్చుఁ
బ్రక్కలయం దబ్బురంబుగాఁ బెల్లుబ్బుఁ దరగలఁ బడగెబ్బు గరులదొబ్బుఁ
తే. గాయకాంతులఁ దిమిరనికాయములకుఁ, బగలు గావించుచును బట్టపగలు సేయు
సారమున మించు మాయావిసారమూర్తి, యించు వేడుకదరి ధరియించునపుడు. ॥ 206॥

సీ. భోగభాగాభోగభాగనర్ఘ్యచిరత్నరత్నదీప్తులు తమిస్రంబు నొడియఁ
దారతారస్ఫారదారుణాపారభూత్కారము ల్విషములు గ్రక్కుచుండ
నీలజాలవిశాలనీలశోభావాలమృదునేత్రములు మిఱుమిట్లు గొల్ప
దండభృద్దోర్దండమండనాయితగదాదండచండోద్దండదంష్ట్రా లమర

తే. జగతిభారంబు సైరింపఁజాలు టుడిగి, యంబునిధిఁ దేలియాడు శేషాహి యనఁగ
ధవళతరదేహధగధగద్ధగలు మెఱయఁ, గదియ నేతెంచు నొకభుజంగంబుఁ గనిరి. ||207||

తే. కాంచి యిఁక నేమి సేయుద మంచు గరుడ, మంత్రము జపించుచుఁ జలించు మౌనివరుల
వెఱవ నేటికి నిదియును విష్ణుదేవు, ననుమతంబునఁ జనుదెంచె ననుచు లేచి. ||208||

తే. ఆనరేంద్రుఁడు భీషణాత్యంతదీర్ఘ, కాలసర్పంబు రజ్జువుగా ఘటించి
మీనశృంగంబునను నావ మెదలకుండ, గట్టిగాఁ గట్టివైచి యుత్కంఠ మెఱయ. ||209||

చ. కరములు మోడ్చి ఫాలఫలకంబునఁ జేర్చి విశాలలోచనాం
బురుహముల న్మరందములఁ బోలి ముదశ్రులు జాలువార సు
స్థిరతరభక్తి భూపతి నుతించె దినాంతనటన్మృగాంకశే
ఖరమకుటీతటీరటితగాంగ [3]కృపీటఘుమంఘుమార్భటిన్. ||210||

సీ. జయవియన్మణిఘృణిస్థగితగాఢతమిస్ర జయచంద్రకిరణదంష్ట్రాసహస్ర
జయచంచలాతిచంచలదీర్ఘలాంగూల జయభయంకరముఖశ్మశ్రుజాల
జయమస్తకోత్పతత్సలిలసిక్తవిమాన జయవృష్టితృప్తప్రజావితాన
జయనిర్జరేంద్ర వజ్రకఠోరతరశృంగ జయలక్షయోజనోచ్ఛ్రయశుభాంగ
తే. జయమహాచక్రచంక్రమాచరణదక్ష, జయతరంగవిలంఘనచటులపక్ష
జయవిగాహప్లవోద్దామసత్త్వభూమ, జయహిరణ్మయపృథురోమసార్వభౌమ. ||211||

మ. తళుకుంజాయకడానిమైపొడలు నిద్దామీసలు న్వేయికో
ఱలు గాటంపుగరు ల్గగద్ధగితనేత్రంబు ల్మహేంద్రాయుధో
జ్జ్వలశృంగంబును దీర్ఘపుచ్ఛము మహాసత్త్వంబు హేమాద్రికిం
దులయౌ దేహము గల్గునిన్ను భజియింతు న్దంభమీనాధిపా. ||212||

తే. చంద్రుసైఁదోడు పూఁబోఁడి జళుకుఁదళుకు, వాలుగన్నుల బెళుకుల వైపు సూపు
వాలుఁగన్నుల వలపింపవలయు ననియొ, దేవమాయపుమీన వైతివి పయోధి. ||213||

నాగబంధము

మ. సమధిక మైనప్రేమఁ దగ సాగరమధ్యములోన నాగబం
ధమున నటించు భీమజవనాదకనత్కనకాంగధామవి
భ్రమఘనమీనమై మునులపాలన సల్పుచు వీఁకఁబూనవా
యమరఁగ నేము సాధునిగమాగమగమ్య నదీనజాసఖా. ||214||

మ. స్వవిధం బంతయుఁ గాననీక బహుళాజ్ఞానాంధకారంబు క
న్గవఁ బైకొన్నఁ బదార్థతత్త్వ మెఱుఁగంగాలేని మా కిట్టిచో
రవికోటిప్రతిభావిశేషముల నశ్రాంతంబు విశ్రాంతమౌ
భవదీయాకృతి చూసిప్రోవు కుహనాపాఠీనచూడామణీ. ||215||

క. మీనావతారమున స్వా, మీ నావఁ దరింపఁజేసి తీజలరాశి
న్నే నిన్నుఁ బొగడఁ [4]గలనే, మీనమ ననుఁ జేరి ప్రోవుమీ నలినాక్షా. ॥216॥

మ. జడుఁ డజ్ఞానమున న్సుఖంబనుచు సంసారాంధకారంబునం
బడి దుఃఖంబుల వెంబడింబడి సుఖంపన్లేక వేసారి నీ
యడుగు ల్చి త్తములోఁ దలంచి నుతిసేయ న్వానికారుణ్యపుం
గడగంటం దిలకించి ప్రోతువు జగత్కల్యాణసంధాయకా. ॥217॥

క. నే నెవ్వఁడ నాకీయ, జ్ఞానం బేమిటికి వచ్చెసంసృతిదుఃఖం
బేనాఁడు వాయు మోక్షం, బే నెన్నఁడు గాంతుఁ దెల్పవే కరుణాబ్ధీ. ॥218॥

క. నావిని సత్యవ్రతధా, త్రీవిభుఁ గరుణాకటాక్షదృష్టిం గని రా
జీవాయితపాండరరా, జీవాయతలోచనుఁడు వచించె మృదూక్తిన్. ॥219॥

క. నేను న్నీ వనుటయె య, జ్ఞానం బందుననె గలిగె సంసృతియా య
జ్ఞానము దెగ నదియుం దెగు, జ్ఞానము సమకూరు మోక్షసౌఖ్యము దొరకున్. ॥220॥

క. విను మిది రజ్జువు ఫణిగా, దని తెలిసిన భయము నుడుగు నటువలె జీవుం
డనుగాను బ్రహ్మ మని తెలి, సిన నిర్భయుఁ డగుచు ముక్తిఁ జెందు నరేంద్రా. ॥221॥

క. విను బ్రహ్మానందము తెలి, సినవాఁ డెందులను భయముఁ జెందఁ డనంగా
వినవే శ్రుతివాక్యంబుల, ననఘా తత్ప్రీతిఁ జెంద నర్హము గాదే. ॥222॥

సీ. బహుజన్మముల సాధుపరిచర్య చేసినఁ బుణ్యపురాణార్థముల నెఱుంగుఁ
బుణ్యపురాణార్థముల నెఱింగినయంత సత్కర్మ మెప్పుడు సలుపుచుండు
సత్కర్మ మెప్పుడు సలుపుచునుండిన మత్పాదభక్తి యాత్మను జనించు
మత్పాదభక్తి యాత్మను జనించినమాత్రఁ గొనసాగి జ్ఞానంబు కుదురుపడును

తే. జ్ఞానమునఁ బూర్వకర్మసంచయము లెల్లఁ, దీఱు నప్పటికర్మము ల్ద్వేషహితుల
కగును బ్రారబ్ధ మనుభూతమగుచుఁ దెగిన, జనుఁడు గైవల్యసామ్రాజ్యసౌఖ్య మొందు.
॥223॥

తే. అని మఱియు సాంఖ్యయోగక్రియాదిబోధ, సాధకం బైన సపురాణసంహితాక్ర
మము సవిస్తరముగ సంశయములు దీఱ, యముల కెఱిఁగించుచున్న
యయ్యవసరమున. ॥224॥

శా. అబ్రంబైన భుజాబలద్రఢిమ వాహగ్రీవుఁ డత్యంతసు
ప్తబ్రహ్మాస్య సమీరనిస్సృతములౌ తమ్ముం బ్రమోషించి య
య్యబ్రాశిం జొఱఁబారుచో శ్రుతులు హాహాకారము ల్మీఱఁగా
నబ్రహ్మణ్యము వెట్టినం గపటమత్స్యం బేగెఁ దద్రక్షకున్. ॥225॥

సీ. కమలజాతభవాండకర్పరం బొరయంగ మెఱుఁగుబంగరుచాయమేనిఁ బెంచు
బిరుదువజ్రపుగండపెండారమై మీఱుకొమ్మున శేషాహి గ్రుచ్చి యెత్తు
దిక్కుంభికుంభము ల్వ్రాక్కలై ముక్తాఫలములు పై కెగయ వాలమునఁ గొట్టు
బడబానలము దపింపఁగఁ జేయు రూక్షవీక్షణముల విస్ఫులింగములు దాల్చు

తే. భావిమంథమహీధరభ్రమణరీతిఁ, దెలుపుపొలుపున గిరగిరఁదిరుపుగట్టు
నబ్ధి నేకాంతలీలావిహారలోలుఁ, డైనహాటకకపటపాఠీనవిభుఁడు. ॥226॥

క. అని తెలిపిన వైశంపా, యన శమధనలోక నిర్జరాధిపుతోడన్
జనమేజయవిభుఁ డనియె, న్వినయము రెట్టింప మిగుల విస్మితుఁ డగుచున్. ॥227॥

శా. ఓవాచంయమిచంద్ర సంద్రములు నేఁ డొండైనవేళన్ హయ
గ్రీవుం డెక్కడనుండె నేకరణిఁ జేరె న్సత్యలోకంబు రా
జీవోత్పన్నుఁ డెఱుంగకుండ నిగమస్తేయంబు గావించి వాఁ
డేవంక న్వసియించెఁ దెల్పఁగదవే యేతత్పురావృత్తమున్. ॥228॥

క. అన వైశంపాయనముని, విన విన నిం పొంద నిట్లు వినిపించె ఘనా
ఘనఘనరవగౌరణలం, ఘనజాంఘికనవరసార్థగంభీరోక్తిన్. ॥229॥

క. మును చాక్షుషమన్వంతర, మునను హయగ్రీవనామమునఁ దగుదనునం
దనుఁ డతిఘోరతపశ్చ, ర్యను హరు సంతుష్టుఁ జేసి యాహరుకరుణన్. ॥230॥

క. వనరాశి భువనమోహన, మను నగరం బొకటి దానవాధ్యక్షత్వం
బును నిర్జరవరజిత్వర, ఘనబాహుబలంబుఁ గాంచి కదనోన్ముఖుఁ డై. ॥231॥

క. రుషితుఁడుగా గిరి గుహలం, దుషితత్త్వము గన్నసురల కుచితంబయ్యె
న్దుషితత్వము పరు విడు నని, మిషపతియు మనోజవాఖ్య మించవహించెన్. ॥232॥

వ. ఇట్లు దురతిక్రమనిర్వక్రదోర్విక్రమంబున శక్రాది సకలలోకపాలకులంబు వికలంబు గావించి తదీయపదంబు లాక్రమించి వారలు దనపదంబు లాశ్రయింప భువనత్రయం బేకాతపత్రంబుగాఁ బాలించుచుండి యొక్కనాఁడు. ॥233॥

చ. హరిహయవహ్నిసౌరిదనుజాప్పతి వాయు కుబేర శంకరుల్
సరసత గొల్వుమ్రొక్కు లిడ స్వామి పరా కవధారు దేవ హె
చ్చరిక యటంచుఁ గంచుకులు సారెకు నూరెల నుగ్గడింపఁగా
నురుమణిపీఠి నిండుకొలువుండి నిశాచరనాథుఁ డిట్లనున్. ॥234॥

క. ధీరహితులఁ దనమంత్రులఁ, జేరంగాఁ బిలిచి యతివిజృంభితవర్షా
ప్రారంభాంభోధరగం, భీరవచోగుంభనంబు మించ వచించెన్. ॥235॥

తే. అఖిలదిక్పాలకాధిపత్యంబు మనకుఁ, జెల్లుచుండఁగ నిది యేమి క్షితిదివిజులు
యాగభాగంబు లర్పింప రంచు నొకని, శాచరునిఁ బంప వాఁడు యాజకులకడకు. ॥236॥

క. చని "యింద్రాయస్వాహ", యనుచుఁ బురోడాశ మిచ్చు నవసరమున హో
తను జెయివట్టి యహో నిలు, మని గద్దించుచును బలికె నందఱు వినఁగన్. ॥237॥

శా. సౌవర్ణాచలధైర్యకల్పితతపశ్చర్యాసహర్షీభవ
జ్జీవంజీవసుహృత్కళాధరవరశ్రీదర్పభీతామనా
క్సేవాసాంజలితానమద్ధరిహయగ్రీవుం డనాఁగా హయ

గ్రీవుం డేలెడు ముజ్జగంబులు గనత్కీర్తిప్రతాపంబులన్. ||238||

సీ. జేజే యనుచు మ్రొక్కు జేజేలరాయఁడు వేఁడికోనని చూచు వేఁడివేల్పు
దండంబు ధరియించు దండపాణి తదాజ్ఞ దా నవుదలఁ దాల్చు దానవుండు
చేతులు మొగించి ప్రచేతుండు భజియించు గతి నీవె యని సదాగతి చరించు
ధర్మవంచు మనుష్యధర్ముఁడు ప్రార్థించు శంకచే శరణొందు శంకరుండు

తే. జలధి సొరబారు హరియును జడధి యగుచు, గట్టుమెట్టును బులితోలు గట్టుదంట
దెసలదొరలకె యిటువంటిదెసలు దొరలఁ, గలరె పరు లింక నతనితోఁ గలని కెదుర. ||239||

క. ఓవిప్రులార వినుఁడీ, నావచనము నేఁటినుండి నన్నేలు హయ
గ్రీవునకు యాగభాగము, లీవలయు న్వహ్నిముఖుల కీవల దనినన్. ||240||

సీ. ఏమేమి తాఁగాక యిఁక నెవ్వరున్నారు యాగభాగంబుల కనెడువారుఁ
దన కేల వచ్చె నింతమదాంధకారంబు తనువొల్లఁ డేమొకో యనెడివారు
సలుకక దుర్భాషలాడెడి దూతజిహ్వాయె చీల్పవలయుఁబో యనెడివార
లెంతవింతలు పుట్టె నిది యేమి హేతువో యంచుఁ జిత్తమునఁ జింతించువారు
తే. నొదిగి యేమనకూరక యుండువాఁర, లేమియుత్తర మంచు నూహించువారు
నగుసదస్యులలోఁ గొంద ఱార్యు లిట్టు, లనిరి సమయోచితంబుగా దనుజుఁ జూచి ||241||

తే. నీవు సెప్పినబుద్ధి యెంతేని లెస్స, కాదనఁగ రాదు మాకు లోకముల కెల్ల
నేత గాఁడె హయగ్రీవనిశిచరేంద్రుఁ, డైన నొకమాట గల దెట్టు లనిన వినుము. ||242||

క. వేదోక్తవిధిని మేమా, యాదివిజుల కొఱకె యిత్తు మధ్వరభాగం
బేదిక్కున స్వాతంత్రం, బేదీ మా కనిన దనుజుఁ డేగి రయమునన్. ||243||

శా. ఆవార్త ల్వినిపింప దైత్యపతి రోషావేశ ముప్పొంగ నా
హా వేదంబుల యాగభాగము లమర్త్యశ్రేణికేగాని మా
కేవంకం బనిలేక యుండునటుగా నేర్పాటు గావించెఁ గా
నీ వేగంబ హరించి తచ్ఛ్రుతులు భగ్నీభూతము ల్సేసెదన్. ||244||

తే. అరయఁగాఁ గశ్యపబ్రహ్మ కగ్రమహిషి, యైన దితిపుత్రులము గాన నాదిదేవ
తలము మే మట్టిమాకు నధ్వరములందు, భాగములు లేమిదేమి పాపంబుగాదె. ||245||

తే. అహహ సత్రంపుఁగూటికి నమరవరులె, కాని మే మర్హులము గామెకాయటంచుఁ
[5]బరిహసించుచు నత్యంతపరుషరోష, రసకషాయితనేత్రుఁ డై యసురవిభుఁడు. ||246||

ఆ. ఇంక నేఁడు మొదలు నెవ్వరు వేదముల్, [6]దలఁతు రట్టివారు దండ్యు లగుదు
రనుచుఁ జాటఁబంచె నఖిలలోకంబుల, దానవులకుఁ గలదె ధర్మచింత. ||247||

వ. అంత. ||248||

క. ఆవార్త లెల్ల నారదు, చే విని వీఁ డెంత దుడుకు చేసె నటంచున్
భావంబు గలఁగ శుక్రుఁడు, [7]వేవేగ న్వచ్చె దైత్యవిభుసభఁ జేరన్. ॥249॥

క. వచ్చిన మునిపతితోఁ దన, ముచ్చట దనుజుండు దెల్పు మునిపతి దనలో
నచ్చెరువందుచు నిదియే, మిచ్చఁ దలంచితివి దానవేశ్వర చెపుమా. ॥250॥

తే. అక్కటా స్వయంవ్యక్తము లైనశ్రుతుల, నౌనుగాదనఁ దగునె యయ్యాజునకైన
సురలయందును ధర్మ మసురులయందుఁ, గలుషమును గల్గ మీకు భాగములు గలవె. ॥251॥

క. కలకాలము పరకాంతలఁ, గలయందలఁచుటలు హింసగలగుణ మయ్యెం
గలవే ధర్మంబులు మీ, కలకలహములందెకాక యసురాధీశా. ॥252॥

తే. అనిన నాగ్రహ మొదవ లోనడఁచి నెలవి, వారఁగా నవ్వి దైతేయవీరుఁ డనియె
నెంతమా టానతిచ్చితి రే నెఱుంగ, నే సుధాంధులధర్మంబు లింత యేల. ॥253॥

సీ. అమరనాయకుఁ డహల్యాకాముకుఁడు గాఁడె శిఖి ఋషిస్త్రీల కాశింపలేదె
సతతంబు యముఁడు హింసకుఁ బాలుపడఁడె రాక్షసులలోపలివాడు గాఁడె నిర్రృతి
వీర్యంబు ఘటములో విడువఁడే వరుణుండు పననుండు గన్నెలఁ బట్టలేదె
శివ కపరాధంబు సేయఁడే ధనదుండు భర్గుం డొనర్పఁడె బ్రహ్మహత్య
తే. హరియు భృగుపత్ని నొంపఁడే యజుఁడు గూఁతుఁ, గలయఁడే శశి గురుకాంతఁ గలసికొనఁడె
యింక శుద్ధాత్ము లగువేల్పు లేరి వేలు, మడఁచి యెఱిఁగింపుఁ డెఱిఁగిన మౌనివర్య. ॥254॥

తే. తాము చేసినయవి యెల్ల ధర్మములఁట, మేము చేసిన దఘమఁట మేలుగాదె
యేకరణి వచ్చె వారల కింతయగ్ర, గణ్యతయు మాకు నింత లాఘవము జగతి. ॥255॥

ఉ. ఎక్కడిధర్మ మేటిశ్రుతు లింకన నేటికి నేను రాజునై
పెక్కువ ముజ్జగంబులు నభేద్యపరాక్రమలీల నేల న
న్నెక్కుడుభక్తితోఁ గొలువ నిచ్చెదఁ గోరినవారికోరిక
ల్దక్కిన నోర్తుఁగాని పరదైవముల న్భజియింప నోర్తునే. ॥256॥

తే. మీరు విచ్చేయుఁ డనుచు సమృద్ధరోష, మెసఁగ డిగ్గన లేచి యయ్యసురవిభుఁడు
నగరిలోనికిఁ బోవ దానవగురుండు, నచ్యుతుఁడె చక్కఁబెట్టెడు ననుచుఁ జనియె. ॥257॥

సీ. మునివృత్తి “నో” మని ముక్కు పట్టి జపంబు చేయఁ డొక్కరుఁ డేని జిత్తశుద్ధి
“నగ్నయేస్వాహా” యటంచు వేలిమియందు నొకఁడైన యాహుతి నొసఁగఁబోఁడు
“హరిరోహరి” యటంచు నాయాయిపుణ్యతీర్థంబుల నొకఁడైనఁ దానమాడఁ
డుపదేశ మొనరింప రొగిఁ “దత్త్వమసి” యంచు సామవేదంబుల సరవినొడివి
తే. భూసురులలోన నింతేల భుక్తివేళ, నైనఁ “జిత్రాయనమ” యని యన్న మిడ ర
దేమి జెలువుదు నింక శ్రీరామరామ, తలఁప దోసంబు నాఁటిదుర్దశలతెఱఁగు. ॥258॥

తే. లేశమాత్రంబు ధర్మంబు లేనికతన, జను లనావృష్టి నతివృష్టి సమయ విలయ

సమయ మగుటయు జలధు లైక్యమును జెండ, భువనమోహన మసురపుంగవుఁడు చేరి. ॥259॥

మత్తకోకిల. ఇంక నా కిది వేళయంచు ననేకసంగరరంగని
శ్శంకబాహుమహస్సనాథుల సైన్యనాథులఁ బుత్రులం
బంకజాక్షులఁ గార్యదక్షుల బంధులం దగువారలం
గొంక కప్పురి నిల్పి దానవకుంజరుండు మదాంధుఁడై. ॥260॥

సీ. మందులముడితాట మలఁచివేసినసిగఁ బొల్పుగానఁగనీని బొమిడికంబు
పరులకుఁ దాను గన్పడకుండ ఫాలభాగమునఁ బెట్టినయట్టి కావిబొట్టు
నెడవంకఁ బచ్చరాపిడివంకిఁ బొంకించి చారికట్టిన నీలిచాయదట్టి
వలకేలఁ బిడెము డాపలికేలఁ గేడెంబు నంగంబునందు వజ్రాంగిజోడు
తే. మీఱ మఱియును దైతేయచోరభటుఁడు, కుఱుచకన్నపుఁగత్తి సొక్కుపొడిబరణి
మూలిక ల్మఱు ల్వాకట్టు మొదలుగాఁగఁ, జోరసంగ్రహణీయవస్తువులు గొనుచు. ॥261॥

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తురంగగ్రీవుం డుత్తరంగితోత్సాహసాహసంబులు మనంబునం
బెనంగొన నభంగతిమిరభంగచంగన్మణిస్థగితగోపురం బగుపురంబు వెలువడి
నలుగడలం గడలి విలోకించుచు నొకించుక గొంచక రసాతలశ్రూయమాణ
విరించిచంచలలోచనాకరాంచలసమంచితవిపంచికారవవంచనాచుంచు
చంచత్తరంగాయమాననాగకన్యకానన్యసాధారణానూనగానతానమానం
బులకుం జొక్కుచు మయమాయానియమితోపరిహరిత్పరిచ్ఛదవితానాయి
తతోయధిం జొచ్చి ఘనాఘనఘనాపఘనజవజాయమానపవమానదోధూయ
మానజలచరవర్గం బగుబాహుద్వయద్వయసమార్గంబు పట్టిపోవుచు నాడా
డ సభ్యవహారంబులకై విహారంబులు సలుపు విహారంబుల కరతలప్రహారం
బులం జమున కుపహారంబులు సేయుచు వక్త్రంబు లగునక్రంబుల చక్రంబుల
నాక్రమించి చక్కు సేయుచుఁ గులాచలచక్రక్రమవక్రచంక్రమవిక్రమాభితః
క్షుభితసర్వతోముఖత్వరితసర్వతోముఖపరిపతజ్జలచరగ్రసనవ్యసనవ్యగ్రపరి
వృతాయమాననానామహామీనాననంబులు సొచ్చి యుదరంబులు వ్రచ్చి
యు గాఢతరకంచుకవ్యూఢోరుస్తటి ఘణిల్లన మైనాకాదికులపర్వతంబులం
దాఁకుచు నిజావలోకనభయపలాయమానమానుషీవితానంబు లనవసరపదవి
లగ్నవిద్రుమలతావలయపతితజలమాణవకులం గనుంగొని హసించుచు నఖండ
గండతలమండనాయితపిచండిలమదప్రచండసముద్దండంబు లై యొండొండ
భండనంబులు సల్పుచుఁ గాండవేదండకాండప్రకాండంబుల నడుమఁదూఱి హ
రిదంతదంతిదంతురితకాంతిమంతంబులగు తదీయదంతిదంతంబులం బెకల్చి వరు
ణాంభోజనయనాకుచకుంభవిజృంభమాణావష్టంభసంరంభంబు లగుకుంభం
బుల మౌక్తికంబు లెడల వ్రేయునెడల జడిసి పరువిడ బెడిదమగు ఘీంకారం
బుల నంకురించిన శంకాతంకంబుల వడంకుచుఁ దమతమయంగనామణు లోసం
గుహతాలింగనంబుల నుప్పొంగు జలమానుషకుమారవర్గంబుల మ్రొక్కులు
గైకొంచు నెడనెడం ద్రోవకడ్డంబై మెలంగు జలభుజంగంబులం గనుంగొని
దుశ్శకునంబని తలంచుచుఁ జేనొడిసి జిరజిరం ద్రిప్పివైచునెడ ఫణామణులు చె
దరి విస్ఫులింగంబులగములవలెఁ జూపట్టి యేపట్టున నిలువంజాలక మూలమూల
లకరుగు మకరకర్కటకాదిజంతుసంతానంబుల కగుబడబానలసంతాపంబునకుఁ
గొంత చింతించుచు భవిష్యత్కమఠధృతమందరవసుంధరాధరసూచకంబు ల
గుచు గిరులక్రింద నందందఁ గ్రందుకొనుకూర్మంబులు గ్రుంగ శృంగంబుల

మెట్టి లంఘించుచు ఘృతపరిప్లుతసముజ్జ్వలదౌర్వజ్వలనజ్వాలికాసంతాపశర్క
రాయితేక్షురసవ్యంజనసమంజసంబు లగుదుగ్ధంబులు గ్రోలుచుం దనివి సాలక
లవణరససంమిశ్రంబు లగుదధిఖండంబుల మెసంగుచు శుద్ధోదకంబుల గండూ
షించుచు హేలావధారితహాలారసపానవేలావిలోలాయితకాలానలకీలాకుల
సమాకులాభీలారుణశోభాలవాలవిశాలలోచనగోళంబులు ద్రిప్పుచు సోలు
చు జంబూప్లక్షాదిద్వీపవృక్షద్విత్రిమాత్రావశిష్టశాఖావలంబనంబునం గొంతవి
శ్రాంతుం డగుచు దివాకరమార్గంబు నిర్గమించి సుధాకరపథం బంటి తారాపథం
బున కెగసి బుధాదిగ్రహంబుల నతిక్రమించి ధ్రువమండలంబు దండకుం జేరి
మహర్లోకపథంబునం బయలుదేఱి [8]ప్రాప్తసంయుగవిలయసమయసముత్క్షిప్త
సప్తసప్తిదీప్తితతప్తు లగుచు నుపరిలోకంబులు వలసలు చేసి మరలి తమతమ
యగారంబులం జేరువారి నాలోకించుచు దాహాదివర్జితులై విరాజిలు వైరాజ
లోకంబగు జనర్లోకంబుఁ బ్రవేశించి యవ్వల శతానందనందనసనకసనందనాది
మునిబృందారకమునిబృందసహస్రారవిందబంధుబంధురప్రభాదురవలోకం బగు
తపోలోకం బస్తోకప్రయత్నంబునం గడచి యాకడం జనిచని. ॥262॥

సీ. కడవన్నెతళుకుబంగరుకోట కెంజాయ సంజకెంజిగిరంగు సవదరింపఁ
దోరంపు ముత్యాలతోరణంబుల కాంతి చొక్కమౌ చుక్కల టెక్కు సూప
జేజేలరాజాల చెలువంపుగృహపాళి కటికిచీకటిగుంపు గరిమనింప
రాణించు జాతివజ్రాల మేడలడాలు పండువెన్నెలచెన్ను పరిఢవిల్ల
తే. వివిధమాణిక్యదీపము ల్వెలుఁగుచుండ, స్మరరణశ్రాంతమిథునలోచనసరోరు
హములు ముకుళింప నైశధర్మముల నొందు, సత్యలోకంబు గనుఁగొనె దైత్యవిభుఁడు.
॥263॥

చ. కనుఁగొని విశ్వకర్మకరకౌశలి మెచ్చుచు రాజవీథులం
జనిచని ముందట న్వెలి హజారము వెల్వడి వచ్చుచున్న యా
సనకసనందనప్రముఖసంయములం గని పెద్దకొల్వు దీ
ఱె నలువయంచు నెంచి నడురేయి నిశాంతము సొచ్చి యచ్చుటన్. ॥264॥

సీ. ఉపసృష్టి క్రమమెల్ల నొప్పించి బహుమానమంది వచ్చిన కర్దమాదిఋషుల
జనులకర్మశరీరసంఖ్య లెల్ల దినాంతకము వేసి లిఖియించు కరణికులను
దమతమయాధిపత్యములు దీర హజారమందుఁ గాపున్న యింద్రాదిసురుల
వినికి వేళ యటంచు వీణలతంత్రులు సారించుతుంబురునారదులను
తే. దానవరుసల పెంచు గంధర్వగాయ, కులను జతగూడునట్టువకొలమువారిఁ
గాసెగట్టు వియచ్చరకంబుకంధ, రలను జూచుచుఁ గక్ష్యాంతరములు గడచి. ॥265॥

సీ. తోరంపుసాంబ్రాణిధూపధూమము గట్టు పగదాయబాబాలబారు దీర్ప
బంధురమురజధింధిమిధ్వానంబు బహుళగర్జావిజృంభణము నెఱప
వేలుపుమిన్నల వివిధభూషణకాంతి శక్రచాపస్ఫూర్తి సవదరింపఁ
దిరుపులగట్టు బిత్తరులమైఁదీఁగెలు గ్రొక్కారుమెఱుఁగులకోపుఁ జూపఁ
తే. బుష్పవర్షంబు వడగండ్లపొలుపు దెలుప, సారమృదుగీతికామృతాసార మెసఁగ
వర్షవేళను బోలు నవ్వనజభవుని, నాట్యశాలను దడసె దానవవిభుండు. ॥266॥

ఆ. అజుఁడు గొలువుదీరి యంతిపురంబున, కరుగుదనుక నొక్కయరుఁగుగప్పు
రాలత్రోవఁ గానరాకుండ డాఁగి యా, వెనుక మెల్లన వలఁజనుచు నెదుట. ॥267॥

తే. భానుపరిపూర్ణనీహారభానుచిత్ర, భానుభానుమహోజనిస్థానదృశ్య
మానమాణిక్యదేదీప్యమాన మైన, కాళికాగేహపాళి వీక్షించికొనుచు. ||268||

సీ. శారికాకలకంఠసగుణనిర్గుణవాదనిర్ణయప్రవణవాణీశుకంబు
రథవియోజితమనోరథమనోజ్ఞవిహారహారివాహనరాజహంసకులము
నశ్రాంతవికచహేమాంభోజవిహరమాణాజ్ఞాతవిరహిరథాంగయుగము
భారతీగళరవాభ్యసనలీలాలోలకవకివకలరవకలరవంబు
తే. గురుకుచాహాసపుషితచకోరకంబు, గానవిద్రవమాణశృంగారసౌధ
చంద్ర తాంబుకణపాయిచాతకంబు, నగుచుఁ జెల్వొందు కేళీగృహంబునందు. ||269||

మ. తళుకుంజప్పరకోళ్లమంచమున నిద్రాజాజిపూసెజ్జపైఁ
బలుకుంజిల్కలకొల్కి రాచిలుక బాబాసాహిబూనెయ్యపుం
గలనన్ సౌఖ్యము గాంచి మైబడలఁగా గాటంపునిట్టూరుపు
ల్వొలయ న్నిద్రితుఁడైన పద్మభవు నాలోకించి యాలోపలన్. ||270||

తే. అతులమాణిక్యదీపము లార్పరామిఁ, దనదు నెమ్మేనిచాయ నత్తఱి శయించి
యున్నయుడిగెపుపూఁబోండ్లయొడలిమీఁదఁ, బాఱనియ్యక యొకయోరఁ జేరవచ్చి. ||
271||

మ. అతులంబై తగు బ్రహ్మవర్చ సము డాయన్రామిఁ బొంచున్నచో
నతివేలాయితనాసికానుషిరయాతాయాతనిశ్వాసమా
రుతసంక్షుబ్ధచతుర్ముఖంబులను మూర్తు ల్దాల్చి వేదాళిని
స్రుతయైనన్ హరియించె దక్షణమ రక్షోభర్త విభ్రాంతుఁడై. ||272||

సీ. హీరకుట్టిమభూము లిసుకనేల లటంచు గట్టిఁగా నడుగులు పెట్టవెఱచుఁ
బచ్చరాకట్నంబు పచ్చికపట్లని వెడవెడ మునివ్రేళ్ల నడచిపోవు
నిలువుటద్దంబుల నీడలు పరికించి పరులంచుఁ జేకత్తి పదిలపఱుచుఁ
దానువచ్చినతోవ గానక తలబొప్పిగట్టిఁగాఁ గుడ్యభాగములఁ దాఁకుఁ
తే. దడఁబడుచు నిద్రపోయెడి తలిరుఁబోండ్ల, పాదముల మెట్టుఁ గాని మున్పంటిధైర్య
మూనలేఁడయ్యె విను మెంతవానికైన, దొంగతన మన్నయప్పుడె దొడరుభయము. ||
273||

మత్తకోకిల. అంత నొక్కక్రమంబునం దనుజాధినాథుఁడు భారతీ
కాంతుకేళిగృహంబు వెల్వడి కంధిగర్భముఁ జేరఁబో
నెంతయు న్మొఱవెట్టె వేదము లీశ్వరా మము దేవతా
హంతచేఁ బడకుండఁ బ్రోవవె యంచు బెట్టుగ భూవరా. ||274||

తే. అప్పు డచ్చెరువందుచు నంబురాశి, దరినినుండెడి సప్తర్షివరు లిదేమి
యార్తనాదంబొ కపటమీనావతార, తేటతెల్లమిగా మాకుఁ దెల్పవలయు. ||275||

ఉ. నావుడు శాంబరీశఫరనాయకుఁ డిట్లను మౌనులార వా
ణీవిభుఁ డిప్డు మైమఱచి నిద్దుర వోవఁగఁ జూచి యాహయ
గ్రీవుఁడు చోరవృత్తిని హరించి తముం గొనిపోవుచుండఁగాఁ
గావఁగ దిక్కు లేమిఁ గడఁక న్మొఱవెట్టఁదొడంగె వేదముల్. ||276||

ఉ. కావున మ్రుచ్చురక్కసునిఁ గ్రక్కున నొక్కట నుక్కడంచి వే

దావళి నుద్ధరించి క్షణదాంతవినిద్రితుఁడైన బ్రహ్మ కీఁ
బోవలెనంచు మించుజలమున్ బలముం గలముం బయోధి నెం
తేవడి మీఱడించి దురతిక్రమవేగపరాక్రమంబునన్. ॥277॥

మ. సమయాంభోనిధిఁ జొచ్చి చండతరచంచద్వాల మల్లార్చుచున్
సమరోజ్జృంభితజంభశాసన భుజాస్తంభాగ్రదంభోళి దు
ర్దమశృంగంబున వేదచోరపురవప్రశ్రేణికల్ నుగ్గునూ
చముగాఁ దాఁకె సుధాశనాసహనయోషాగర్భనిర్భేది యై. ॥278॥

మ. అటులం దాఁకిన యంత దంతికరలూనాబ్జంబు చందంబునన్
స్ఫుటితం బైనపురంబు వేవెడలి రక్షోవీరు లీక్షించి యె
చ్చోటలే దిట్టికడానిచోఱ యిది గొంచుంబోయి చేకొన్కఁగా
ఘటియింపందగు దైత్యనేత కని దోర్గర్వం బఖర్వంబుగన్. ॥279॥

తే. గాలములు వైచువా రది కాదటంచుఁ, బెనువలలు వేయువా రవి పనికిరావ
టంచు వడిగా రచెక్కకై యరుగువారు, నైన యసురుల కనియె నమ్మీనమూర్తి. ॥
280॥

ఉ. ధీవరులార గాలము తుదిం బలంబుగ నెఱ్ఱగ్రుచ్చి మీ
రీవగ వైచినం దగుల నేటికి నేఁటికి వింతమాంసమున్
గావలెనంచు వచ్చితిని గావుననేవలెనన్న మీ హయ
గ్రీవుని గ్రుచ్చి వైవుఁడు హరింపుదు నంతట మిమ్ముఁ జేరుదున్. ॥281॥

ఉ. ఇంత ప్రయాస మేల చనుఁ డిప్పుడ యంచును వారు సూడఁ దా
నింతయి యంతయై వెనుక నేనుఁగయంతయి కొండయంతయై
యెంతయుఁ బెద్దయై కడలియెల్లెడ నిండి సహస్రయోజనా
క్రాంతతనూవిలాసమునఁ గన్పడఁ జూచి నిశాటసైనికుల్. ॥282॥

క. నరభక్ష్య మైనమీనము, నరభోజనభక్ష్య మౌ ననఁగఁ జిత్రం బే
పరికించెద మిట నేఁడా, సురపతి నిను దినుట నీ వసురపతిఁ దినుటల్. ॥283॥

మ. పదరం గారణ మేమి యంచు దనుజు ల్బాహాబలప్రౌఢిచేఁ
గదల న్మోఁదుచు నీఁటెలం బొడుచుచున్ ఖడ్గంబులం జించుచుం
గదియ న్గన్గొని మత్స్య మొక్కపరి శృంగం బట్టిటుం ద్రిప్పఁగా
నుదరంబుల్ శిరముల్ దెగంబడిరి దైత్యు ల్వేనవే లొక్కటన్. ॥284॥

శా. ఆవార్తల్ హతశేషసైనికులచే నాలించి సేనాని దా
నీవేళం జని దానిఁ దెత్తునని వే యేతేరఁ ద ద్వాలలీ
లావిక్షిప్తమహానగాళిపయి వ్రాలం గూలె సైన్యంబుతో
దేవారాతివరూథినీవిభుఁడు మధ్యేరాజమార్గంబునన్. ॥285॥

వ. అంత. ॥286॥

శా. వాలోత్క్షిప్తగిరు ల్సురారిపురిపై వ్రాల న్విశీర్ణంబు లై
రాలె న్గోపురముల్ గృహంబు లురిలెం బ్రాసాదముల్ నుగ్గులై
తూలె న్గోటలు మ్రగ్గె సౌధములు దోడ్తో ఛిన్నభిన్నంబు లై

ప్రీలె న్మండపపంక్తు లొడ్డగిలె నావిర్భూతఘోషంబునన్. ||287||

తే. వానిలోపల నొక్కపర్వతము వచ్చి, తాను గొలువున్న కేళిసౌధమునఁ బడినఁ
బెగిలి పైఁబడఁ జేతులఁ బట్టి యవల, వైచి వెల్వడివచ్చి నిశాచరుండు. ||288||

తే. అగమురాఁ గారణం బేమి యనుచు మంత్రి, జనుల నడిగిన వారలు వినయమునను
దేవ యొక పైఁడిచోఱ యీదీవి చేరి, విస్మయము సేయుచున్న దీవివిధగతుల. ||289||

సీ. తిమితిమింగిలముఖ్యదీర్ఘమత్స్యంబులఁ గొమ్మునఁ గుదులుగాఁ గుచ్చి యెత్తు
దనసంతతికి మేతఁగొనివచ్చురీతి దిక్కరిశరీరంబుల గరులనాను
దృఢవాలమున గట్టు లెగయంగఁ గొట్టుచుఁ గేలిమైఁ గందుకక్రీడ సలుపు
నుగ్రసత్త్వాహార ముపశమించుటకు నా బడబానలము గ్రోలి పాఱవిడుచు
తే. నాశరచ్ఛేదనముఁ దృణప్రాయముగను, జలుపు టేవింత యదియె కావలె నటన్న
గుటుకుమనకుండ బ్రహ్మాండకోటి మ్రింగి, సప్తజలధులు ద్రావదే క్షణములోన. ||290||

క. అని మంత్రులు వినిపించిన, విని నవ్వుచు లేచి దైత్యవిభుఁ డది యేదీ
కనుఁగొందము గా కని తను, దనుజులు గొలువంగ వార్ధితటగతుఁ డగుచున్. ||291||

మ. కనియె న్దానవసార్వభౌముఁ డెదుటం గల్పాంతపాథోధిరా
డనుగామీనము సాధులోకవిపదాయాసచ్ఛిదావ్యాజసం
జనితోద్యత్కరుణాధృతాయతతరీసప్తర్షిభూమీనము
స్ఘనదంష్ట్రాంగవిభాజితాయుతతమీకామీనము న్మీనమున్. ||292||

చ. కని యిది మీను గాదు లయకాలమహాబలనీయమాన కాం
చనకుధరంబ యంచు మది సందియమందుచుఁ గాలరుద్రశూ
లనిభసహస్రదంష్ట్రలు జ్వలద్బడబానలకీల లోలిలో
చనములు ధూమకేతుసదృశంబగు వాలము చూచి నివ్వెఱన్. ||293||

మ. ఇది మీనంబగునైన నేమి యసిచే నింతింతగాఁ ద్రుంతునో
కుదియంగొట్టుదునో గద న్నిశితమౌ కుంతంబునం గ్రుచ్చి యె
త్తుదునో మీఁదికి నిప్పుడంచు మిగుల దుర్వారగర్వాంధుఁడై
కదియంజూచి మృషాఝుషాధిపుఁడు జాగ్రద్వాల మల్లార్చుచున్. ||294||

తే. శార్ఙ్గ లీలావినిర్ముక్తశరముల రిపు, సేనఁ గీలాలసిక్తంబు సేయుశౌరి
శార్ఙ్గ లీలా వినుర్ముక్త శరముల రిపు, సేనఁ గీలాలసిక్తంబు సేసె నపుడు. ||295||

ఉ. ఓరినిశాచరాధమ పయోరుహగర్భుఁడు నిద్రవోవఁగా
నూరక యేల తెచ్చితివి యుత్తమవేదము లందు నేమిచే
కూరెను నేఁడు నీ కకట క్రోతికి మానిక మేల గూలఁగాఁ
గారణముంటఁ జేసి చెడుకార్యము చేసితి వింతె యిమ్మెయిన్. ||296||

క. అన విని నీవా యెవరో, యనియుంటిని మంచికార్యమాయెను నేఁ జే
సినపుణ్యంబునఁ గా నినుఁ, గనుఁగొనఁగాఁ గలిగె నింతకాలంబునకున్. ||297||

శా. నే నేదిక్కునఁ జూతునో యనుచు నెంతేభీతి వారాశిలో
మీనంబై మిడుకంగఁ జొచ్చితి వయో మేలే హరీ దీనికిం

కే నేమందును డాఁగఁబోయినఁ దలారిల్లయ్యె నేఁ డేడకుం
బోనౌ జిక్కితి వంటయింటిశశమై బోనంపుఁ బెన్గూటికిన్. ‖298‖

చ. ఇదె కనుఁగొమ్మటంచు నిటలేక్షణరూక్షకటాక్షవీక్షులన్
గుదిగొని నిప్పు లుప్పతిల ఘోరతరభ్రుకుటీకరాళమై
వదనము భానుమండలము వైఖరి జేగుఱుచాయ మించఁగా
గదఁగొని త్రిప్పివైచె లయకాలమహోద్ధతి [9]తీరుమీఱఁగన్. ‖299‖

తే. ఆగదాదండ ముద్దండమగుచుఁ దాఁకి, తోఁక వెండ్రుక యైనను దులుపదయ్యె
నేమి చెప్పుదు బృథురోచనామధేయ, మపుడు సార్థకమయ్యె మత్స్యంబునందు. ‖300‖

వ. అంత. ‖301‖

మ. ఘనరోషంబున మీనమూర్తి నిజశృంగం బెత్తి తీరస్థుఁడై
మనుజాశిప్రభు నేయఁగాఁ దెగియె రంభాస్తంభముంబోలి త
త్తను వచ్చో నరుణోదయం బయినచందంబొప్ప రక్తౌఘము
ల్వనధిం దేలె వినిద్రతం దగెఁ జతుర్వక్త్రాబ్జము ల్బ్రాహ్మకున్. ‖302‖

తే. నిదుర మేల్కొని వేదము ల్నెమకి కానఁ, జాల కంభోజభవుఁ డబ్ధిఁ దేలియాడు
మీనమూర్తిఁ గనుంగొని మేనువొంగఁ, జేరి ప్రణమిల్లి సన్నుతి చేసె నిట్లు. ‖303‖

శా. శ్రీమీనాకృతయే నమోభగవతే సృష్ట్యాదిసంధాయినే
హైమాహార్యరుచే హృతానతశుచే సారావపాథోముచే
సాముద్రాంబువిహారిణే దితిజనుస్సంహారిణే హారిణే
స్వామి న్పాహి కృపాహి తే హితతరా సర్వేషు దేహి శ్రుతీః. ‖304‖

మ. అని వర్ణించు సువర్ణగర్భునకు వేదాళిం బ్రసాదించి గ్ర
క్కనఁ ద్రైలోక్యము సృష్టి సేయుమని శ్రీకాంతుండు పంప న్దసా
దని వాణీశ్వరుఁ డాగమోక్తముగ సూర్యాచంద్రతార స్థావం
బునుభూమిన్నభము న్సృజించెను యథాపూర్వంబుగా నంతటన్. ‖305‖

క. అనఘుండగు సత్యవ్రతు, మనుపట్టము గట్టె శౌరి మన్ననఁ జతురా
ననుఁ డాతఁడె వైవస్వతుఁ, డను పేరంగలిగి యిప్పు డలరె న్మిగులన్. ‖306‖

మ. మనుజాధీశ్వర యిందిరారమణు శ్రీమత్స్యావతారంబు భ
క్తిని విన్నట్టి కృతార్థు లుత్తమరమాదీర్ఘాయురారోగ్యము
ల్గని సత్యవ్రతసార్వభౌమునిగతిం గల్పాంతరస్థాయికీ
ర్తిని జెన్నొందుదు రబ్జనాభుకరుణాదృష్ట్యేకపాత్రంబు లై. ‖307‖

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁ డై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెలుపు మని యడుగుటయున్. ‖308‖

మ. తనయాగ్రేసర రామదాసవిలసత్సాహిత్య హృష్యన్మనో
వనజాశంకరదాస గానకలనా వైయాత్యవీణానువా

దనసమ్మోదన పద్మనాభపరితోదారార్థశృంగారఖే
లనపద్యాదకరంగశాయి మధురాలాపప్రియంభావుకా. ||309||

క. లక్ష్మాంబికామనోహర, లక్ష్మీకరుణాకటాక్ష లక్షణలీలా
లక్ష్మణవాణీవైభవ, లక్ష్మణపూర్వావతార లలితాఽకారా. ||310||

కవిరాజవిరాజితము. ధనపతితారణ దుర్మదతారణ దానయుతారణరంగహరా
ఘనగిరివారణ గర్జితవారణ గంధిలవారణ మధ్యపురా
యనమవిచారణ హర్షితచారణ యంబుజచారణ కాంతిఝురా
వినమితకారణ వీరనికారణ విక్రమకారణ ధైర్యధరా. ||311||

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట్ర
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైనదశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

1. మత్స్యావతారకథ సమాప్తము.

3. వేల్పువజ్రీలపాగలఁ దురాచెల్వు
4. కరుణైకాయత్తచిత్తంబు
5. ఝురారవగౌరవోక్తులన్
6. గలనెయ, నేమని ననుఁ జేసి ప్రోవవే నలినాక్షా
7. నపహసించుచు నత్యంత హర్ష రోష
8. దగఁ బఱించువారు
9. వేవేగమ కదలి దైత్యవిభుసభఁ జేరెన్
10. ప్రాక్తనయుగవిలయ
11. మీఱవైచినన్

2. కూర్మావతారకథ

ద్వితీయాశ్వాసము

నారీమణికరుణాం
భోనిధిసంభవవిచిత్రభోగానంద
స్థానవిచక్షణ చంచ
న్నానాగుణకృష్ణ పద్మనాభునికృష్ణా. ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టు లను వ్యాసశిష్యమాని
ధారుణీనాథ కూర్మావతార మిఁకను, దెలియఁ జెప్పెద విను మని తెలుపఁ దొణఁగె. ||
2||

తే. జగములు సృజింపఁ బోషింప సంహరింపఁ, జాలుమూర్తులఁ గని పెంపఁజాలినట్టి
యత్రి కనసూయకును సాటియైన మౌని, దంపతులు గల్గుదురె జగత్త్రయమునందు. ||
3||

క. ఆదంపతులకు గిరిక, న్యాదయితాంశమునఁ బుత్త్రుఁ డనఁ బొడమి స్వతః
ప్రాదుర్భూతజ్ఞానుం, డై దుర్వాసస్తపోధనాగ్రణి వెలయున్. ||4||

క. కోమలపల్లవనిభవా, సోముని: బరిపీతవసనసోముని సుషుమా
సోమునిఁ బోలిన దుర్వా, సోముని నుతియింపఁ దరమె సోమునికైనన్. ||5||

క. ఆలీలాశివుఁ డానం, దాలోలపయోధి మగ్నుఁ డై యెల్లపుడున్
బాలునివలె నున్మత్తుని, పోలికఁ జరియించుచుండు భువనములందున్. ||6||

క. అతఁ డొకనాఁడు సువర్ణ, క్షితిభృత్తటి విహరణంబు సేయఁగ నత్య
ద్భుతమై యొకవాసన రా, మతి నెంతయుఁ జెలఁగి భృంగమార్గోన్ముఖుఁ డై. ||7||

సీ. గంధర్వభామినీగానశ్రుతీభవత్కీచకనికషణోద్గీర్ణరవము
కపిధూతశాఖశాఖాపతజ్జాంబవగ్రహయాళుమునికన్యకాజనంబు
లగ్నకాషాయకాలస్కంధమిషతటిత్వద్విలోకననటద్బర్హిణంబు
శుకదష్టమాకందమకరందవాహినీతరణలీలాలోలహరిణకులము

తే. సతతమునిదత్తహవిరన్నజనితతుంద, భారసుత్రామపహనదుర్బలఘనప్ర
కామబలవర్ధనోద్దామహోమధూమ, పావనం బగు నొక్కతపోవనంబు. ||8||

తే. కాంచి తత్రత్యమౌను లాకస్మికముగ, దను నిరీక్షించి యయ్యష్టతనునిఁ గన్న
కరణి భక్తియొనర్పఁ గ్రేఁగంటఁ గనుచు, వాసనాహేతు వరయుచు వచ్చి యెదుర. ||9||

సీ. చిన్నిప్రాయముదానిఁ జిన్నారిపొన్నారి యంచరానడలసోయగముదానిఁ
గొదమగుబ్బలదానిఁ గ్రొమ్మించు గ్రమ్మించు నెమ్మేనినిగనిగన్నిగలదాని
ముద్దుఁబల్కులదాని నిద్దంపుటద్దంపు మురిపంపుసోము నెమ్మోముదాని
రవలపావలదాని రంగారుబంగారుతమ్ములఁ గేరుహస్తములదానిఁ
తే. జెలువుగలదాని నెఱనీటు గులుకుదాని, సొగసుగలదాని బెళుకుకందొగలదాని
సొంపుగలదాని నొయ్యార మొలుకుదాని, నొక్కవిద్యాధరినిఁ గాంచె యోగివరుఁడు. ||
10||

తే. అప్పు డొకయించుకేని యయ్యతివతంస, మాత్మఁ జలియింపఁ డీశ్వరాంశావతారుఁ
డీమహామహుఁ డంచు మోహింపఁజేయ, వెఱచెఁ గాఁబోలు నవ్వెడవింటిజోదు. ||11||

సీ. అతనుజపావృత్తి నలరారుచెలికేలు దొరసినస్ఫటికాక్షసర మనంగఁ
బాణిపంకజమునఁ బ్రభవించి యొండొండ దిగజారుతళుకుముత్తెపుసరి యనంగ
హస్తాభిధానమోహమునశయంబున వ్రాలిననక్షత్రమాలిక యనంగ
గమనీయనవ్యశృంగారకరోర్మికాపరిపతజ్జలబిందుపాళి యనఁగ
తే. నఖరనిష్క్రాంతకాంతిసంతాన మనఁగ, మధుకరాకర్షి ఘుటికాసమాజ మనఁగ
హస్తగతకంతుభాగ్యవర్ణాళి యనఁగ, నలరుసంతాననవమాల్యంబు గాంచి. ||12||

తే. మేలుగావలె బాల నీకేలిపూల, దండకని చేరు మౌనిమార్తాండుఁ జూచి
దండనుండు వధూటి కైదండ వదలి, దండ మని కేలుమోడ్చి వేదండగమన. ||13||

క. కులుకువలిగబ్బిగుబ్బలఁ, జిలుగుంబయ్యెంటఁ జక్కఁ జేర్చుచుఁ బలికె
న్గలకంఠి బెళుకుకన్గవ, తళుకులు వేఱొక్క కుసుమదామము గూర్పన్. ||14||

ఉ. ఓమునిసార్వభౌమ తపనోపమధామ గుణాభిరామ సు
త్రామముఖామరు ల్బవదుదంచితకీర్తులు సన్నుతింపఁగా
నేమును విందు మీపదము లెన్నఁడు నేఁ గనువిందు సేయ నేఁ
డీమెయి సంభవించె ఫలియించెను గోరిక లెల్లఁ గొల్లగన్. ||15||

క. కావలసినఁ గైకొనుమా, పావన మగుఁగాక నాదుభవమదవీయం
బీవన మంచు మునీంద్రున, కావనిత ప్రసూనదామ మామోదమునన్. ||16||

క. ఇచ్చిన మచ్చికఁ బుచ్చుక, యచ్చెలి మెచ్చుచు మునీంద్రుఁ డౌదలఁ దాల్చెన్
జిచ్చుఱకనుదేవర వై, యచ్చరనదిఁ దాల్చుచెలువ మచ్చుపడంగన్. ||17||

తే. ఇటుల దాలిచి సంతుష్టహృదయుఁ డగుచు, మరలి కరమునఁ గైకొని మమతమీఱఁ
గన్నుఁగవ నొత్తికొనుచు వక్షంబుఁ జేర్చి, కంఠమున వైచి యవల నుత్కంఠఁ జనుచు. ||
18||

సీ. గంధర్వు లగ్రభాగమున జోడనమించు ఘోటుల దుమికించుకొనుచు నడువ

వెనుదండ యుద్దండవేదండకాండము లమదమంధరయానసరణి నడువ
నిరువంక నకలంకవరరత్ననిర్మితహాటకరథకోటు లరుగుదేర
వెలిడాలు గ్రమ్మించు విచ్చుకత్తుల వేల్పుమూఁక లెల్లెడలఁ గ్రముకొని నడువ
తే. రంభనాట్యంబు మిగుల సంరంభ మెసఁగ, వెల్లయేనుఁగు నెక్కి తీవెల్ల మెఱయ
వెలయు వేడుక వాహ్యాళి వెడలివచ్చు, నమరనాయకుఁ గాంచి సంయమివరుండు. ||19||

తే. చేతి పూదండ పైని వైచిన సురేంద్రుఁ, డది కరంబునఁ గైకొని మదకరీంద్ర
కుంభమున నిల్పఁ జెలువయ్యె శంభుశైల, శృంగసంగతగంగాతరంగిణి యన. ||20||

తే. అంతఁ జంచలకుంభికుంభాగ్రనిహిత, పుష్పదామంబు దిగజాఱి భూమిఁ బడియె
దేవవిభురాజ్యగర్వతమోవినాశ, సూచకంబయి పడు తోఁకచుక్క యనఁగ. ||21||

వ. అంత ||22||

క. శీకరమదధారాజల, శీకరభీకరము ప్రోల్లసితమధుపాళీ
శ్రీకర మౌ కరమున గం, ధాకరమాల్యంబు దిగిచి యత్తఱిఁ గడఁకన్. ||23||

తే. చరణముల వాలి కర్ణదేశముల సోలి, యాశ్రితాళులు మొఱవెట్ట నాలకింప
కలరుసరి రాచె మదకరి యంతెకాదె, యాశ్రితులయుక్తు లేల మదాంధులకును. ||24||

క. ఈమెయిఁ దా నిచ్చిన సుమ, దామము సామజము దిగిచి ధరఁ బొరలింపం
గా ముని గనుఁగొని తొలుతం, గాముని హరియించుహరునిగతి నుగ్రుండై. ||25||

చ. కటతటముల్ చలింపఁ గడకన్నుల నిప్పుక లుప్పతిల్ల భ్రూ
కుటి నటియింప నెమ్మొగము కోటిరవిప్రతికోటి గాఁగ వి
స్ఫుటపటుదీర్ఘనిశ్వసనము ల్బలితంపుసెక ల్విదర్పఁగాఁ
గిటకిటఁ బండ్లు గీటి పలికెం జటిధూర్జటి హుంకరించుచున్. ||26||

ఉ. కన్నులు బ్రహ్మ రెం డొసఁగఁ గానఁగలేఁ డని గౌతముండు దాఁ
గన్నులు వే యొసంగె నధికంబుగ నష్టు మదాంధకారసం
ఛన్నము లౌటచేఁ దెలియఁజాలవు తన్మదకారణంబు నిం
క న్నినుఁగూడనీయ కుపకారము చేసెదఁ జూడు వాసవా. ||27||

ఉ. ఏమనవచ్చు ని న్నిఁక సురేశ్వర! నే సుమదామ మిచ్చినన్
స్వామి! మహాప్రసాద మని చయ్యన నంది ప్రమోదలక్ష్మి నె
మ్మోము వికాస మొంద నిజమూర్ధమునం ధరియింప కీగజ
గ్రామణిచేతి కిచ్చి కసుగంద నొనర్చితి ధౌర్త్య మెన్నఁగన్. ||28||

ఉ. ఇందునఁగాని మే మెఱుఁగమే భవదీయమహత్వ మోరిసం
క్రందన నన్ను నెవ్వనిఁగఁ గాంచితి విప్పుడు విప్రమాత్రుఁగా
దెందమునం దలంచితివొ డెప్పర మప్పని నన్ను విన్న గో
విందధృతాబ్జరోచిరరవిందభవాదులు దల్లడింపరే. ||29||

చ. ఎఱిఁగెదుగాక మాట లిఁక నేటికి నేఁటికి మాటిమాటికి
న్మఱచితె నామహత్త్వము సమస్తజగజ్జనగీయమాన మై

మెఱయ వసిష్ఠముఖ్యు లగు మిక్కిలిశాంతులరీతిఁ జూచితో
యఱిముఱి వజ్ర శుంతవుగదా యవిదారణకారణాయుధా. ‖30‖

చ. అలుకవు బ్రహ్మహత్యకుఁ బరాంగనసంగతి కోట లేదు జ్ఞా
తులపగ నీకవశ్యకము దోసము సూడవు యజ్ఞవిఘ్నముల్
సలుపుటకై పరోన్నతికి సైఁపవు నీకు సురేంద్రపట్టమున్
నిలిపినధాత దూఱవలె ని న్ననేటికి గోత్రభేదనా. ‖31‖

సీ. అవిపక్షవిచ్ఛేదనాయత్తతరుఁడ వీ వవిపక్షరక్షణోదారుఁ డతఁడు
పాకశిక్షణదక్షపవి నీవు సర్వతోముఖపాకపోషణోన్ముఖుఁ డతండు
ఘనశృంఖలాబంధకరణలోలుఁడ వీవు బహుఘనజీవనప్రదుఁ డతండు
పుణ్యజనద్వేషపూరితాత్ముఁడ వీవు పుణ్యజనావాసగణ్యుఁ డతఁడు
తే. సతతసత్త్వవిభాసి రాజసగుణాతి, దూరుఁ డబ్బువననిధినిస్తుల్యుఁ డెందుఁ
దలఁపఁ ద్రైలోక్యలక్ష్మి యాధన్యుఁ జేరు, నీకు నెయ్యేది యటమీఁద నిర్జరేంద్ర. ‖32‖

క. భూసురులకు నవమానము, సేసిన నెటువంటివానిశ్రీయు వెలయునే
వాసవ మముఁబోటులకుం, జేసిన నందేమి చింతచేయఁగ నింకన్. ‖33‖

చ. అన విని గుండె జల్లన సురాధిపుఁ డభ్రమువల్లభంబు చ
య్యన డిగి వల్లెవాటుగ భుజాగ్రమునందగు మేలిజాళువా
జినుఁగుమెఱుంగుబంగరువుచేలచెఱంగు కటీతటంబునం
బెనఁచి మునీంద్రుపాదములమీఁదట వ్రాలి వినీతి మీఱఁగన్. ‖34‖

క. స్వామీ నే మీదాసుఁడ, నామీఁదం గోప ముంప నాయమె కరుణా
కోమలకటాక్షవీక్షా, శ్రీ మెఱయఁగఁ బ్రోవు నతులు చేసెద మీకున్. ‖35‖

క. భవనిభ మీ రిపు డెన్నిన, యవగుణపుంజముల కెల్ల నాస్పద మగు నే
నవివేకి నౌదు నైనన్, భవదంఘ్రులు చేరినాఁడఁ బాలింపు దయన్. ‖36‖

క. నేరిచిన నేరకున్నను, గూరుచుకొని రాక మీరె కోపించిన నె
వ్వా రిఁక మాకు శరణ్యులు, కారుణ్యం బుంపవయ్య కరుణావార్ధీ. ‖37‖

క. పెక్కువగల హరి యిటువలెఁ, బెక్కువగల వేఁడ మౌని పృథుహుంకార
మ్మక్కువ గలఁజేయఁగ లో, మక్కువ గలయట్టు లనియె మఘవునితోడన్. ‖38‖

తే. విబుధనాయక నీవెంత వేఁడికొనిన, నాకు దయరాదు శాంతి యెన్నఁడు నెఱుంగ
నట్టిమౌనులు వేఱె మమ్మటులు గనకు, కఠినచిత్తుని దుర్వాసుఁగా నెఱుంగు. ‖39‖

తే. గౌతమాదులు ని న్నొకఘనునిఁ జేసి, వినుతి సేసిన నీవును విఱ్ఱవీఁగి
యిటులు నవమతి చేసితి వింతె కాని, యెఱుఁగలేవైతి మమ్ముల నించు కైన. ‖40‖

సీ. తనకుఁ బ్రత్యుత్థాన మొనరింపకుండిన క్షమియించుకొన బృహస్పతిని గాను
దనభార్య బలిమిఁ బట్టినఁ జూచుకొని తాళుకొన నే నలయుతథ్యమునిని గాను
దానంపిన త్రిశంకు ధరణి ద్రొబ్బంగఁ గాంచియును సైరింపఁ గౌశికుఁడఁగాను
దనయాగమున నాయుధమును వైచిన తప్పుఁ బాటింపమికి గురుభ్రాతఁ గాను
తే. దనకళత్రంబు లోఁజేసికొనుట యెఱిఁగి, యమితనేత్రము లొసఁగ గౌతముఁడఁ గాను

వసుధ సక్షాంతిసారసర్వస్వ మగుచు, వెలయుదుర్వాసుఁగా నన్నుఁ దెలియు మింద్ర. ॥41॥

తే. ఊర్వశీనందనుఁడు మేనకోపభర్త వేగ నీయిల్లు గాచి దీవించి యక్ష
తంబు లొసఁగెడివారు నీతప్పు సైఁపవలయుఁ గా కేల సైరింపవలయు మాకు. ॥42॥

మ. కులభ్రూకుటికంబుఁ గ్రోధదహనక్రూరజ్వలజ్జ్వాలికా
చటులాక్షంబు రదచ్ఛటాకిటకిటస్వానంబు శేషాహివి
స్ఫుటఫూత్కారకరాళనిశ్వసనసంపూర్ణంబు భూయోనట
త్కటమౌ మద్వదనంబు గన్గొనఁగ శక్యంబే పురారాతికిన్. ॥43॥

క. త్రైలోక్యరాజ్యసంపద, చాలా వశమయ్యె ననుచుఁ జర్చింపంగా
నేలా యిఁక క్షీరాంబుధి, పాలౌ నని చనియె మౌనిపాలకుఁ డధిపా. ॥44॥

తే. శాంతినిధి తండ్రి యనసూయ జనని యనుజుఁ, డమృతదీధితి యట్లయ్యు నౌగ్రవృత్తి
విడువలేఁడయ్యె దుర్వాసుఁ డడుగనేల, యంశఫలమే ప్రధానమౌ నఖిలమునకు. ॥45॥

క. దుర్వాసుఁ డిటులు శాపము, దుర్వారముగా నొసంగి తొలఁగిన నెంతే
నిర్వేదన మదిఁ బర్వఁగ, నుర్వీధరవైరి నిజపురోముఖుఁ డగుచున్. ॥46॥

తే. అకట యొకతప్పు సైఁపక యతి శపించె, ముక్కుననె యుండుఁ గోపంబు మూర్ఖమునికి
నెఱిఁగి పూజింపలేనైతి నేను మున్నె, యింకఁ జింతింప నవ్వారే యెవ్వ రేని. ॥47॥

సీ. ఊరకెయుండక యుబుసుపోకలకునై యేనేలవచ్చితి నిట్టిపనికి
వచ్చిన నేరమే వలసినచోటికి నేను రా మౌని రానేల యిటకు
వచ్చినవాఁడు ద్రోవనె పోక పూవండ నేటికి నామీఁద నెగురవైచె
వైచిన నది గొని వరభక్తి ముడువక కరి కేల యిచ్చితిఁ గండక్రొవ్వి
తే. యంతమాత్రంబునకె మౌని యలుగనేల, యింత లేసులు రానేల యేమి సేయ
నింక నెవ్వరివేఁడుదు నేది దిక్కు, హా విధీ యెంత చేసితి వనుచు వగచి. ॥48॥

సీ. ఐరావతారోహమై రాదు తెలితేజ తెమ్మన్నఁ గానక తిరుగు సాది
సంగీతమేళ మచ్చరలఁ బిల్వఁడటన్న వెదకి లేరని వచ్చు వేత్రధరుని
నందనవనిఁ గల్పనగములు లేవని పలుకరించిన వనపాలకులను
గామధేనువు దొడ్డిఁ గాన మెందేగెనో యని విన్నవించు గోష్ఠాధిపతిని
తే. బృథులచింతామణీభద్రపీఠిఁ గొల్వు, చావడిని లేమిఁ దెల్పు సంచారికులను
బొక్కసము శూన్య మగుటకుఁ బొగులు వారిఁ, గాంచి దేవేంద్రుఁడు విచారకలితుఁ డగుచు. ॥49॥

తే. చిన్నవోయినమోమునఁ జేరవచ్చి, దివిజపురి యెల్ల నేనుఁగుదిన్న వెలఁగ
పంటివలె రిత్త యగుచు [1]నప్పటికి నున్నఁ, గాంచి యతఁ డుండె నిఱుపేదకరణి నంత. ॥50॥

సీ. పని గల్గి పిలువనంపినఁ జేరరారైరి దినముఁ గొల్వఁగ వచ్చుదిగధిపతులు
నెన్నఁటివలె సప్తఋషులు వేగినవచ్చి "విజయో స్తు" టంచు దీవింపరైరి

సంబళంబు లోనంగి సంతరింపఁగలేమి విడిచి పోవఁదొణంగె విబుధబలము
భయభక్తిముక్తి నెప్పటి[2]మేరఁ దనయాజ్ఞఁ బాటింపదయ్యెను పౌరజనము
తే. మించి మం డొడ్డసాగెను మిత్రకులము, గడల కేగిరి తగునూడిగములవారు
బయలుదేఱిన సుతుఁడు లోపలను సతీయు, గాని యన్యులు లేరైరి ఖచరపతికి. ||51||

తే. మౌనిశాపనీదాఘజృంభణమువలన, [3]శ్రీకృపామృతవీక్షణసిద్ధి లేక
భువనములు క్షామ మొందిన నవనిజనులు,సత్త్వహీనతఁ గర్మము ల్సలుపరైరి. ||52||

వ. అది యెట్లుం లేని యక్కాలంబున సవనప్రచారంబు శార్దూలంబుల దానంబు
దంతావళంబుల ధర్మంబు ధానుష్కకరంబులఁ దపోనిరూఢి కాలంబున వ్రతం
బు మధువ్రతంబుల సదాచారంబు సదాగతి నధ్యయనపాటవంబు కురంగంబుల
ధారాశుద్ధి తురంగంబుల నష్టాంగయోగంబులు వజ్రంబులుం గాని జనులందు
నెందుఁ జెందమిఁ గ్రముకమాత్రపురోడాశంబు నెఱుంగక యాసాసల నాఁక
టం గుంది కంది పురందరప్రముఖబృన్దారకబృందంబులు వెన్నంటికొనిన
యుదరంబులు గుంటలువడినకన్నులు దిమ్మడుచుకర్ణంబులుం గలిగి యెల్లెడలం
బరిభ్రమించుచుండి రయ్యవసరంబున. ||53||

తే. మయవిరోచనమాలిసుమాలిపాక, జంభతారకశుంభనిశుంభమహిష
నముచిముఖులగుదైత్యదానవులఁ గూడి, బలి సుపర్వులపై దండు వెడలె నపుడు. ||54||

సీ. లిబ్బి నిబ్బరపుబ్బుగబ్బిగుబ్బెతమిన్న కలఁగి గొబ్బున నాథుఁ గౌఁగిలించె
బిట్టుల్కి గట్టురాపట్టి దొట్టినభీతిఁ జెవులఁ జుట్టనవ్రేళ్లు చెఱివికొనియె
నుడువులననఁబోణి జడియకుమని వెన్ను నజచుప్రాణేశు ఱిచ్చవడిచూచె
దిగులొంది మూర్ఛనొందినశచీదేవికి శైత్యోపచారము ల్సలిపె వజ్రి
తే. కడమ కిన్నరగంధర్వఖచరసిద్ధ, సాధ్యవిద్యాధరాంగన ల్చకిత లగుచు
నేమి యైరొకొ తెలియ దుద్దామభీమ, రణరణద్భేరిధణధణంధణల నపుడు. ||55||

సీ. ప్రతిసాగరంబు లై భద్రేభకర్ణస్రవన్మదాంబువులు భువనము లాన
ఘాటీనిరాఘాటఘోటీఖురాగ్రభగ్నపరాగములు పరాగములఁ బోలఁ
జక్రపదావక్రచక్రమార్గంబుల భోగవత్యాపగాంబువులు వెడల
సైనికాస్యాన్యోన్యసంఘర్షణస్ఫులింగంబు లంగారవర్షంబు గురియ
తే. భూరిజయభేరిభాంకారఘోరరావ, పూరితాపారగహ్వరోదారమేరు
ధారుణీధ్రంబు మొఱవెట్ట దారుణముగ, దండువిడిసె బలీంద్రుఁ డక్కొండదండ. ||56||

తే. అంతఁ దనసైనికుల దుర్గ మాక్రమింపఁ, బంపుటయు వారు చటులదోర్బలము మెఱయఁ
గొండప్రక్కల నుక్కళ ముండు వేల్పు, తండములఁ జెండి యెక్కి యక్కొండయందు. ||57||

క. తెంపలు గలయడవులఁ దగి, లింప నిలింపాహితుల్ స్ఫులింగము లెగయం
బెంపెసఁగెఁ బావకుఁడు బలి, సంపూరితతేజమనఁ బ్రచండస్ఫూర్తిన్. ||58||

తే. ఇంతపొడ వెక్కి రని బలి కెఱుకపడక, వనుల దగిలించినట్టి యవ్వహ్నికీల
దెలియరాదయ్యెఁ గనకాద్రిదీప్తివలన, ధూమ మెసఁగెను దానవస్తోమరుచుల. ||59||

సీ. వెలవెలఁబాఱుమోములు లావులు సలింపఁ గదలె దిక్కులకు నై గరుడకులము
నిరవలంబంబునఁ దిరుగుచు వెఱ నోరు దెఱచుచుఁ జనియెఁ గిన్నరకులంబు
జోడనవీడి యచ్చోనిబ్బరపుఁబర్వుననె దాఁట దొడఁగె గంధర్వకులము
వెఱచి మౌనాకులవృత్తిఫణము ద్రిప్పి పాతాళమంటె నప్పన్నగతతి
తే. కౌశికాదులు పసలైనఁ గానలేక, కన్నుఁగవలందుఁ దిమిరంబు గప్పికొనినఁ
బఱచె నెల్లెడ బలిదుష్టబలము మించి, కాంచనక్షోణిధర మాక్రమించినపుడు. ||60||

వ. ఇవ్విధంబున బలిప్రతాపతపనతప్తం బగుచు విగళితపౌరుషరసాసారం బగు
స్వర్గకాసారంబున నిలువం జాలక నిఖిలానిమిషజాలకంబు సంచలించుచు జీవన
ప్రదుం డగుసరస్వతీరమణుం జేరంగోరి మేరూపరిభాగభాగనితరసాధారణా
మణిగణిలోకచ్ఛన్నవిలోకిలోకావలోకం బగుకమలభవులోకంబునకుఁ జని. ||61||

సీ. వెలిదమ్మిరేకుపొత్తుల చిన్నిపాపఁడు నలుమోముదమ్ముల వెలయుసామి
తళుకుబంగారుఱెక్కలవారువముజోదు బ్రతుకుప్రొద్దులలెక్కవ్రాఁతకాఁడు
కడుపు బంగారుబొక్కసము సేసినదొర జీవసూత్రమున సృష్టించుజాణ
కెందమ్మిగద్దె యెక్కినవేలుపులపెద్ద పలుకుఁబూఁబోణికిఁ బ్రాణపదము
తే. దినముఁ బోరిడుగాయకుఁ గనినగేస్తు, కలిమిజవరాలు నోముక కన్నబిడ్డ
కంతుగాఁదిలితోడు లోకములఱేఁడు, నలువ గొలువున్నకనకమండపముఁ జేరి. ||62||

క. అష్టదిగీశాదిసురల్, స్రష్టను సాష్టాంగ మెరఁగి స్వామీ! కరుణా
దృష్టిని దృష్టింపుము బలి, దుష్టావష్టంభ మెల్లఁ దొలఁగింపు వెసన్. ||63||

మణిగణనికరము. అని మఱియును వినయముదగ విబుధు
ల్వనరుహభవపదవనజయుగముపైఁ
గనకమకుటమణిగణినికరరుచుల్
పెనఁగొన నతి సలిపిన విధి గరుణన్. ||64||

తరళ. తరళభావముఁ జెందనేటికి దైత్యదానవకోటికిన్
సరళవైఖరి ముజ్జగంబులఁ జాలఁ బ్రోది యొనర్పఁగా
గరళకంధరుఁ డున్నవాఁ డింకఁ గ్రక్కునన్ రజతాద్రి కిం
దరలఁగావలె నంచుఁ జెచ్చెఱ దమ్మిగద్దియ డిగ్గినన్. ||65||

సీ. ఒఱగంట మెఱుఁ గెక్క నొఱయంగఁగలఱెక్క హొన్నంచుపక్కెర యుదుటు సూప
దళుకుకారుమెఱుంగు దొలఁకు ముక్కు మెఱుంగుపగడపునొసపరిజిగి చిగుర్ప
సంజకెంజిగి నేలు చరణయుగ్మముడాలు వలయంపువింతచెల్వంబు సూప
ముక్కున నసియాడుముదురుతామరతూడు ముత్యాలకల్లెంబుమురువు నెఱపఁ
తే. గళుకుమెయిచాయ లుభయభాగములయందుఁ, జిలికి జగజంపుజల్లులచెలువు నింప
మలయు రాయంచకొదమసామ్రాణి నొక్క, సాది దెచ్చినఁ జూచి ప్రసాది యగుచు. ||66||

మ. ఎలమి న్బంగరులెక్కపక్కెరహుమాయీతేజి దాఁటించుచు
న్నలుమోమయ్య హుటాహుటిం గదలెఁ జెంతం జేరి జేజేలరా
యలు సాహోయని హెచ్చరింప సుభటోద్యత్ఖడ్గకాంతిచ్ఛట
ల్వలిపెంపుం దెలిచల్వపావడలు వైవ న్దుందుభు ల్మ్రోయగన్. ||67||

శా. ఈలీల న్సురలెల్లరు న్గొలువ వాణీశుండు శీఘ్రంబుగాఁ
గైలాసంబున కేగి శంభునకుఁ దత్కార్యం బెఱింగించిన
న్ఫాలాకుం డొకకొంతసేపు మదిలో భావించి వైరోచని
న్దూలింపన్ హరి వేఁడఁబోద మని తోడ్తో సంభ్రమం బెచ్చఁగన్. ॥68॥

ఉ. గుబ్బలిపట్టిగబ్బివలిగుబ్బల జొబ్బిలు తావికుంకుమం
గబ్బికొనంగఁ జాలు నెదఁ గప్పిన బెబ్బులివన్నెపచ్చడం
బబ్బురమై తనర్పఁ బ్రమథావలి యుబ్బుచు వెంటనంటఁగా
గిబ్బవయాళితేజి దుమికించుచు వచ్చె మహేశుఁ డత్తఱిన్. ॥69॥

క. ఈరీతి సకలనిర్జర, వారము గొలువంగ భవుఁడు వారిజభవుఁడున్
క్షీరాంభోనిధితీరముఁ, జేరి నతుల్సలిపి నుతులు చేసిరి భక్తిన్. ॥70॥

సీ. ఎయ్యది ప్రకృతివిహీనమై సచ్చిదానందనిత్యప్రపూర్ణత వెలుంగు
స్వగతసజాతివిజాతీయభేదముల్ గాంచు నెయ్యది సర్వకాలమునను
జీవేశ్వరాఖ్యలఁ జెలఁగు నెయ్యది యవిద్యయు విద్యయు నుపాధియై తనర్చు
జ్ఞానంబు జ్ఞేయంబు జ్ఞాతయుఁ దానయై వర్తించు నెద్ది సర్వంబునందు
తే. నట్టివేదాంతవేద్య మాద్యంతరహిత, మమలయోగీంద్రనిష్ప్రపంచాభిధాన
లక్షలక్షిత మపవర్గలక్షణంబు, నైన బ్రహ్మంబు మూర్తమై యలరుఁ గాఁత. ॥71॥

సీ. ఎవ్వఁడు ‘తత్త్వమసీ’తి వేదాంతవాక్యంబు వాచ్యార్థమై యలరుచుండు
నెవ్వనికనుసన్న నీచరాచరములం బుట్టించు మాయ యద్భుతము గాఁగ
నెవ్వఁడు వరయోగిహృదయాబ్జమునఁ బరంజ్యోతిస్వరూపుఁడై యొప్పు మిగులు
నెవ్వఁడు లక్ష్మీసమేతుఁడై క్షీరాబ్ధి ఫణిరాజుశయ్యపైఁ బవ్వళించు
తే. నెవ్వఁ డఖిలజగత్త్రాణహేతుభూతుఁ, డెవ్వఁ డానతసజ్జనాభీష్టదాత
యెవ్వఁ డఖిలగుణాస్పద మెంచ నట్టి, శ్రీవధూనేత సాక్షాత్కరించుఁ గాఁత. ॥72॥

వ. అని యివ్విధంబున నంభోజసంభవశంభుదంభోళిధరప్రభృతు లదంభగంభీరవ
చోనిగుంభనంబులం బొగడుచున్నసమయంబున. ॥73॥

సీ. దంతిమహాపద్మధనదక్షుఁ డగువాఁడు పద్మాప్తవత్సవిభ్రమమువాఁడు
కరగతశంఖచక్రవిజృంభణమువాఁడు మకరకుండలదీప్తి మలయువాఁడు
భావికచ్ఛపరూపభావకుం డగువాఁడు శ్రీముకుందాఖ్యచేఁ జెలంగువాఁడు
ఘనసారకుందచందనకీర్తి గలవాఁడు నీలమేఘచ్ఛాయ నెగడువాఁడు

తే. శ్రీవరఖ్యాతిచే విలసిల్లువాఁడు, శ్రితనవనిధానరీతి వర్తిల్లువాఁడు
నఖిలలోకైకరక్షకుఁ డైనవాఁడు, హరికృపామయమూర్తి ప్రత్యక్షమయ్యె. ॥74॥

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయిన సర్వేశ్వరునకు, నవని సాష్టాంగ మెరఁగి బ్రహ్మాదిసురలు
నిర్భరానందమగ్నులై నిలిచియున్న, వారిఁ గనుఁగొని యాదానవారి యనియె. ॥75॥

సీ. ఒకముఖంబున సృష్టి యొడఁగూడదే విచారమున వచ్చితి వేమి కమలగర్భ
ధరణి భైక్షం బెందు దొరకదాయెనె చిక్కి సగమైతి విది యేమి చంద్రమౌళి
వేయిభంగులను గావించె దాలోచన క్రమము స్వాస్థ్యము లేదె ఖచరనాథ
దెసల నొందినయట్టి తీరు గానఁగవచ్చెఁ బలుకాడ రేమి దిక్పాలురార
తే. పెక్కువగ లొందెద వదేమి బిసరుహాప్త, చిన్నపోయెద వది యేమి శీతకిరణ

యితర సుమనస్సులార మీ రిటులు వాడి, యుండ నేటికి నామోద ముడిగి యనిన. ||76||

తే. అంబురుహగర్భుఁ డనియె లోకైకనాథ, సహజమే సృష్టి యేమియు సాగనీక
బలి నిలింపులనెల్లఁ బంపంగఁ దొడఁగెఁ, గొంచిదవశిష్టమయ్యె స్వర్గికుల మనిన. ||77||

క. ధననాయకసఖుఁ డిట్లను, వనజోదర భైక్ష మేది వసుధాస్థలిలో
జన మెల్ల బలిరుషాభా, జనమయ్యె న్నిక్క మనిన శక్రుం డనియెన్. ||78||

తే. స్వాస్థ్య మెయ్యది జలజాక్ష శక్తి మెఱసి, నాఁడె స్వర్గంబు గైకొనినాఁడు బలియె
యెన్నిభంగులఁ దలఁచిన నేమి గలదు, స్వామివారికృపాకటాక్షంబు లేక. ||79||

తే. అనినఁ దక్కినదేవత లనిరి భక్తి, జైత్రగతి మించ వైరి మాజాతి కెట్లు
గలుగు నామోద మింకిట ఘనుఁడవైన, నీకృపామృతవర్షంబు లేక శౌరి. ||80||

తే. అనిన విని వారిజోదరుఁ డాదరమున, గలిమి బలిమిని నీకు లోకములయందు
నీడుజోడును లేదుగా యింద్ర యేల, పలుకనోడితి వన వజ్రపాణి పలికె. ||81||

క. సర్వేశ్వర వినిపించెద, సర్వము విన నవధరింపు సంపద లెల్లన్
దుర్వారతరదురాగ్రహ, దుర్వాసశ్శాపమునను దోయధిఁ జేరెన్. ||82||

తే. కాన నిశ్శ్రీకమైన నాకంబునందు, నిర్వహింపఁగ లేనైతి నీరజాక్ష
కలిమి సాలనివారికి బలిమి గలదె, యింక నెయ్యది బుద్ధి సర్వేశ యనిన. ||83||

క. ఔనోయి యింద్ర నాయెద, పైనుండెడు రమను గానఁ బ్రణయపుటలుకం
బూని యెటు నిల్చెనో యని, యేనుండితిఁ గాన జలధి కేగుట యెఱుఁగన్. ||84||

ఉ. అక్కట లక్ష్మిఁ బాసి క్షణమైనను నేను వియోగవేదనం
జిక్కఁగలానె యెట్లయిన శ్రీతరుణీమణి వచ్చునట్లు గా
నొక్కయుపాయ మెంచవలె నూహ యొనర్చితి లక్ష్మిరాకకున్
గ్రక్కున వేల్పులెల్ల నమరత్వముఁ బొందుటకున్ సురోత్తమా. ||85||

తే. కవ్వముగఁ జేసి మంథరక్ష్మాధరంబు, వాసుకినిఁ ద్రాడు చేసి దుర్వారశక్తి
జలధి మథియింపుఁ డందునఁ గలుగు నమృత, మబ్జగేహిని పొడము సత్యమ్ము సుమ్ము. ||86||

తే. అదియునుంగాక యైరావతాదు లబ్ధిఁ బొడముఁ బోయిన వెల్లను బూర్వసరణి
నింత యత్నంబు సేయ నీ కేకదేశ, మునను గూడదు దైత్యులపొందు లేక. ||87||

క. బలవంతు లైనదైత్యులు, గొలువఁగ నున్నాఁడు బలినిఁ గూర్చుక కలశీ
జలధి మథియింపుఁ డమృతము, గలిగిన తర్వాత వానిఁ గడవఁగవచ్చున్. ||88||

తే. వినవె యహిమూషకన్యాయమున ధరిత్రి, నాక్రమంబున నమరేంద్ర యసురవిభుని
తోడ సంధింపు మని పంపెఁ దోయజాత, నాభుఁ డరుదెంచె వైకుంఠనగరమునకు. ||89||

సీ. కాకోదరస్వామి ఘర్షించుఁ బలుమాఱు వలిగాడ్పు దనుఁ జేరవచ్చె ననుచు

శుకనారదాదులఁ జూడంగ నొల్లఁడు శుకనారదాఖ్యలఁ జొప్పడుటను
దెలివిమైఁ దనకన్నుఁ దెఱచి దృష్టింపఁడు వామాక్షిరుచులు తీవ్రంబు లనుచుఁ
దనదు పేరిచ్చి పెంచినమాధవుని జెట్లపాలు గమ్మంచు శాపం బొసంగుఁ
తే. గన్నకొడుకును బగవానిఁగాఁ దలంచుఁ, దను విపాండిమ నీశ్వరత్వంబుఁ దెలుప
భృగుసుతాయోగసంతాపపీడ్యమాన, మానసుం డగుచుండె నమ్మాధవుండు. ||90||

ఉ. అంతట నాదివస్పతి బృహస్పతి చెంతకుఁ జేరవచ్చి మౌ
ళ్యంతరకాంతమౌక్తికవిభాంబులు పాద్యముగాఁగ మాలికా
దంతురభృంగఝంకృతు లుదంచితమంత్రము లై చెలంగ న
త్యంతవినీతిఁ దత్పదములందుఁ గరాబ్జము లుంచి యిట్లనున్. ||91||

మ. భవదాశీర్వచనప్రభావమునఁగా ప్రత్యర్థిదైతేయరా
డవలేపాంధతమోవిలేపకరణోద్యద్దివ్యతేజోమృషా
రవివిద్యోతవికాసిమత్కరశతారం బందు నిల్చెన్ రథాం
గివలె న్నిర్జరమర్త్యనాగపదలక్ష్మీకాంత వాచస్పతీ. ||92||

సీ. దేవతావళికెల్ల జీవభూతుఁడ వౌట జీవాఖ్య నీకుఁ బ్రసిద్ధమయ్యె
వాణి నీకే వశంవదయై చెలంగుట గీష్పతినామము కీర్తిఁ గాంచె
బుద్ధియే మీరూపమునఁ బ్రవర్తింపఁగా ధిషణాభిధానంబు దేజరిల్లె
నహిభయపరిహర్త వౌటచేఁ జిత్రశిఖండిజాతాభిఖ్య గణనఁగాంచెఁ
తే. దండ్రివలె మముఁ బ్రోవఁ దత్త్వంబు దెల్ప, నోర్చుకతమున గురునామ ముచితమయ్యె
నీమహత్త్వంబు నాకు వర్ణింపఁ దరమె, జలధిగాంభీర్య దేవతాచార్యవర్య. ||93||

ఉ. ఇప్పు డదేమొ నాదుదురదృష్టమునం బరీభావమొందినా
నెప్పుడు నీకటాక్షబల మెంచుట నేభయమంద నింక మీ
కప్పులలాశిభర్త హితుఁడౌట కుపాయము సూడఁదీరుగా
కిప్పని నిర్వహింపఁగలరే యన నాయన వజ్రి కిట్లనున్. ||94||

క. నిస్సత్త్వుఁడ వీ వతఁ డతి, దోస్సారుఁడు మీకు సంధిదొరకించుటకున్
దుస్సహము "తప్తయో రుభ, యో స్సంధి" యనంగ వినవె యోదివిజేంద్రా.

క. ఐనను నా చేనగుగతి, నానావిధములను దనుజనాథుఁడు నెయ్యం
బూనఁగఁ జేసెద నని తా, బూనుక చనియెన్ సుపర్వపుంగవుఁ డంతన్. ||96||

క. ఒక పర్వతగుహ దిక్కా, యకసంయుతుఁ డగుచు గురునియోగమనము సూ
చుక యున్నతటిన్ శుభసూ, చకములతో గురుఁడు వచ్చి శక్రున కనియెన్. ||97||

సీ. అమరేంద్ర నీవంప ననుకంప జనియింపఁ బొలదిండినెలదారిపురము సేరి
వెలిహజారంబున నిలిచి గొల్లలునిల్పఁ బలికి నేవచ్చుట దెలుపుఁడనుచు
నవసరంబులవారి ననుసరించిన వారు సమయంబు గా దని జాగు సేయ
మంత్రుల కెఱిఁగింప మంచిదె యనుటగా కెవ్వరుఁ దెల్ప రదేమొ కాని
తే. యసురపతి తన్ను రమ్మ్మి పొ మ్మనఁగ నిచ్చ, కములు చేసుక తిరిగెడు గాయకుండు
కలహభోజనుఁ డతనికిఁ దెలియఁ జెప్పి, నన్నుఁ బిలుపింపఁగా నేను నిన్నరేయి. ||98||

తే. సమ్ముఖమునకు వచ్చుచుఁ జనుచునుండు, గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససుపర్వ
బలము లెల్లెడఁ దొలఁగ ద్రొబ్బఁగవశంబు, గాని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి యవల. ||99||

తే. మయవినిర్మితనవరత్నమయసభాంత, రమునఁ జెలువొందు భద్రభద్రాసనమునఁ
గనకశైలాగ్రనీలమేఘం బనంగ, నిండుకొలువున్న బలిదైత్యనేతఁ గంటి. ||100||

తే. ననుఁ గనుంగొనినప్పుడె వినయమునను, లేచి కూర్చుండు మనెడి నిలింపవైరి
చేరి యాశీర్వదించినఁ జేయి మొగిచి, రమ్ము కూర్చుండు మనఁ డెంతరాజసంబొ. ||101||

తే. అపుడు మన నారదుండె నెయ్యంబుమీఱ, రా బృహస్పతి యిందురా రమ్మటంచు
నొదిఁగి చోటియ్య నందుఁ గూర్చుంటి నొదిఁగి, యివ్వలవ్వల దైత్యు లట్టిట్టుఁ ద్రోయ. ||102||

వ. అంత. ||103||

సీ. బలపాకనముచిజంభపులోమముఖ్యదైత్యులమనివికిఁ జెవియొగ్గి వినుచుఁ
జేరి వినీతి నాశీర్వాద మొనరించు గౌతమాదులను గ్రేఁగంటఁ గనుచుఁ
దనధాటిపదము లందమున విన్పించుగంధర్వుల కుడుగరల్ దయ నొసఁగుచు
నవధారు దేవవేశ్యాభుజంగ యటంచుఁ గంచుకు ల్పొగడ నుత్కంఠ వినుచు
తే. హరిహరాదులతోఁ బోర నలవిగాదు, మాను మనుశుక్రుతో మఱుమాట లుడిగి
కలవె యేవైన వింతవార్తలు దివంబు, నందు నారద యనుచు నయ్యసురవిభుఁడు. ||104||

క. ననుఁ జూచిన నే నాతనిఁ, గనుఁగొని "సౌభ్రాత్ర మస్తు ఘనతరతేజో
వనజాత హితోజ్జ్వలభూ, వనజాత దితిప్రసూత వర" యని మఱియున్. ||105||

మ. బలిదైత్యేశ్వర తావకీనపరిశుంభత్కీర్తితేజోరుచుల్
దళమై లోకము లాక్రమింపఁగ సుధాధామోష్ణధామాగ్నిమం
డలము ల్నీరుచులై చనన్ శివుని కంధత్వంబు ప్రాపించినం
గులకాంతామణి చెట్టపట్టుకొని యేగు న్వీథి భిక్షార్థియై. ||106||

మ. అనిన న్నవ్వుచు దైత్యభర్త సురలోకాచార్య యేమీ ప్రయో
జన మన్న న్మఱియేమి లే దఖిలమున్ సంపన్నమై యుండు నీ
ఘనకారుణ్యకటాక్షవీక్షణమునం గాంక్షింప నేమున్న దై
నను విజ్ఞాపన మొక్కఁ డున్న దవధానం బొప్ప నాలింపుమా. ||107||

తే. అమరపతి నేఁడు నీదునెయ్యంబుఁ గోరి, నన్నుఁ బంపిన వచ్చితి నాయమగుట
నన్నదముల కేల వృథాహవంబు, గలసి యుండుట మే లెల్లకార్యములను. ||108||

వ. అనిన విస్మయమానమానసుండును స్మయమానవదనుండును నగుచు విరోధి
స్మయమానహరణబలి యగుబలి యి ట్లనియె. ||109||

తే. నాట్య మీక్షింప నే నొకనాఁడు రంభ, నంపు మని చెప్పి పంప హాస్యంబు చేసి
కదలికాతరు వంపినకండక్రొవ్వు, దీఱెనే నేఁటికైన నద్దేవపతికి. ||110||

క. వినుము బృహస్పతి యిఁకనై, నను భక్తిని నన్నుఁ గొలిచినను మన్నింతుం
దననేరము గాకున్న, న్వినవేరము తోడి తెమ్ము వేగమె యనినన్. ||111||

క. వచ్చితి నిచ్చటి కేను వి, యచ్చరకులనాథ వింటివా బలివాక్య
మ్మిచ్చకువచ్చినరీతిం, జెచ్చెరఁ గావింపు మేమి చెప్పుదు నింకన్. ||112||

సీ. హస్తీంద్రకుంభంబు లప్పళించుకరంబు దనుజపాదము లొత్త ననువుపఱుపు
సురకిరీటముల నుంచుపదంబు దైతేయనాథుతేజీ వెంట నడవ నేర్పు
వందిమాగధులకైవారంబు విను చెవి విబుధారిరాకొట్టు వినఁగ నేర్పు
హరియింతుఁ బాలింతు ననుమాటలయ్యు జియ్యుయటంచు వినయోక్తు లాడఁగఱపు
తే. మాబలీంద్రునితోడి నెయ్యంబు గోరి, తేని యారీతి సేవకవృత్తి గాని
దొరతనంబులు మెఱయింప దొరకవింక, నీకు నెటువలెఁ దోచునో నిర్జరేంద్ర. ||113||

వ. అదియునుంగాక నేను నిలింపవైరిచేత నంపించుకొనివచ్చునెడ మార్గంబున
నారదుం గాంచి నేవచ్చినవెనుక నచ్చటివిశేషంబు లేమి యనియడిగిన నతం
డి ట్లనియె. ||114||

సీ. మనకు వారికి నైకమత్యంబు గలుగునే పొసఁగ దటంచు జంభుండు నొడివె
వైరులయందు విశ్వాసంబు గావింప న్యాయంబుగాదని నముచి పలికెఁ
గపటంబు గాని నిక్కంబుగా దిది నమ్మబోకుఁడి యంచును బాకుఁ డనియె
నామాట నిజమె యాయమరులతో సంధి కీ డటంచును హయగ్రీవుఁ డాడె
తే. దనుజనాయకుఁ డివియె యోజనలతెఱఁగు, విబుధనాథుండు మానంబు వీటిఁబుచ్చి
కొలువవచ్చెద నన్నను బిలువరాదె, యింతకన్నను బ్రాభవం బేది యనియె. ||115||

చ. అన విని విప్రజిత్తి దురహంకృతితో నిదియేటిమాట వృ
త్రుని హితుఁడై వధించె నసితో దితిగర్భము సొచ్చి యింతయు
న్విని వినియుండి యించుక వివేకము లేక సురేంద్రుమైత్రిఁ గో
రిన నగరే నిశాచరవరేణ్యా యటన్న బలీంద్రుఁ డిట్లనున్. ||116||

తే. ఎట్టివారలు శరణన్న నేలవలయు, వీరధర్మంబు గావున విప్రజిత్తి
కావవలదన్న భీరులఁగాఁ దలంప, రేల యాయోజనలు మానుమింక ననియె. ||117||

క. అని నారదముని దెలిపెను, విను మటుగావున నిశాటవిభుఁ డెటులైన
న్నినుఁ దనభృత్యునిఁ జేయంగనె తలఁచినవాఁడు చూడు కార్యం బింకన్. ||118||

మ. సమదైరావతకుంభిజృంభితశిరస్సంస్ఫాలనప్రాప్తితో
త్తమసింధూరవిభాతి పాటలితహస్తంబుల్ శయాళుద్విష
ద్విమతాంఘ్రిద్వయమర్దనంబునను దాదృక్షోణితామ్రేడితం
బమరం గాంచవె యింక నోయమరనాథా యెట్లు సైరించెదో. ||119||

తే. దైవగతి యెవ్వరికి దాఁటఁ దరముగాదు, చింత సేయంగవల్వ దావంతయేని
బలికిఁ గప్పంబు లిచ్చుట గొలుచుటయును, న్యాయ మటువలెఁ గావింపు మమరనాథ. ||120||

క. అన వెచ్చనూర్చి యవుఁ గా, కని యనిమిషవిభుఁడు దిగ్వరాన్వితుఁ డౌచుం

దనబలములతోడ బలీం, ద్రునిసమ్ముఖమునకు వచ్చి తోరపుభక్తిన్. ॥121॥

క. దేవేంద్రుఁడు హయశతమే, ధావభృథస్నాతపూత మగుమస్తకమున్
దేవాభియాతిపదరా, జీవభ్రమరంబు గాఁగఁ జేసినయంతన్. ॥122॥

చ. ఉరుమణిపీఠి నిండుగొలువుండు నిశాచరనాథుపాదపం
కరుహములందుఁ గోకములకైవడి నంచలరీతిఁ దేంట్లవై
ఖరిఁ దులకించె నిర్జరశిఖామణిమౌళిఁ దనర్చుజాతికెం
పురవలు నిద్దపుందళుకుముత్తెము లెచ్చుకిరీటిపచ్చలున్. ॥123॥

వ. అంత. ॥124॥

మ. సముఖాయంచును వేత్రహస్తులు వచించన్ డిగ్గనం లేచి య
య్యమరారాతి యహార్యవక్షహరణాహంకారి లే లెమ్మటం
చమితోత్సాహము మీఱ నెత్తె సురరాజ్యశ్రీకచాకర్షణ
క్రమపాండిత్యకలాపిచండిలభుజాకాండంబులం గొబ్బునన్. ॥125॥

ఆ. ఎత్తి కౌగిలించి యీ వేల మ్రొక్కెదు, పెద్దవాఁడ వనుచుఁ బ్రియము మీఱ
భద్రపీఠి నెక్కి పార్శ్వభాగంబున, నొక్కచిన్నిగద్దె నుండఁ బనిచి. ॥126॥

ఉ. అంబకు నేమమే మనజయంతుఁడు లెస్సయి యున్నవాఁడె హ
ర్షంబె శచీవధూమణికి సర్వసురుల్ సుఖమున్నవారె స్వ
ర్గంబున కేవిరోధమును గాదుగదా భవదాగమంబు సౌ
ఖ్యంబె యటన్నఁ గాంచి కులిశాయుధుఁ డిట్లను దైత్యభర్తకున్. ॥127॥

ఉ. ఈకరుణాకటాక్ష మొకయించుక నాపయినిల్పి యున్నచో
నేకడ మేలుగాక వగ పేటికిఁ గల్గెడు దానవేంద్ర యై
నా కల దొకవిన్నపము నాకు సురాధిపనామ మేల నీ
వే కులకర్తవై సురల నేలుము దైత్యుల నేలువైఖరిన్. ॥128॥

తే. నేను నీసమ్ముఖమున నిలిచియున్న, వారిలోపల నొకఁడనై వలయుపనికి
నిందు నందును దిరిగెద నిదియె నాకు, మనవి కట్టడ గావింపు మనిన నతఁడు. ॥129॥

సీ. లెక్కలు లిఖియింప లేఖకాధీశుండు పాకంబు గావింపఁ బావకుండు
దండధరుండు ముందఱబరాబరి సేయఁ జరుఁడై చరింప నిశాచరుండు
నీరధీశ్వరుఁడు పన్నీటిగిండి ధరింప మృగవాహనుఁడు తాళవృంత మూన
సర్వస్వమును విమర్శన సేయ శ్రీదుండు భూతాళిఁ గొలిపింప భూతభర్త
తే. ఖరరుచి సహస్రకరదీపికల ధరింపఁ, బొసఁగ విడెమీయ శతపత్రపూగహారి
కడమవేల్పులు దగునూడిగములు సేయఁ, గట్టడ యొనర్చి ప్రోచె రాక్షసవిభుండు. ॥130॥

సీ. విడెముచొక్కున నొక్కవేళఁ జొక్కినఁ దనచేలచెఱఁగునఁ జెమటఁ దుడుచుఁ
గొలువుననుండి డిగ్గునడిగ్గునంతలో దండకై చేరి కైదండ యొసఁగుఁ
జనవరియై వడి జాళెడురత్నభూషణము లప్పటికప్డు చక్కఁబెట్టుఁ
బేర్కొని తనుఁ బేరఁ బిలిచిన స్వామి యేమానతి యిచ్చెద రంచు నిల్చుఁ

తే. జూచి వలదన్న మానక సురటి విసరు, నేమి మాటాడినను నుతియించు మిగులఁ
జిటికెలిడు జృంభణంబునఁ జేరి దివిజ, వైరి కగదారి యిచ్చకదారి యగుచు. ॥131॥

క. ఈనయమునఁ గడునెయ్యము, గా నుడువఁగ విశ్వసించె ఖచరాధీశున్
దానపనాథుఁడు చిత్తము, రా నడచినవారె హితులు రాజుల కెల్లన్. ॥132॥

తే. అంత నొకనాఁడు పూర్వదేవాధినేత, సుముఖుఁడై యున్నవేళను జూచి యింద్రుఁ
డాప్తమంత్రులతోడ నెయ్యంబు సలిపి, పలికె నిట్లని సవినయఫణితి మెఱయ. ॥
133॥

ఉ. ఈమదమత్తవారణము లీజవనాశ్వము లీరథోత్కరం
బీమథితారివీరభటు లీదురతిక్రమవిక్రమక్రమం
బీమహనీయకీర్తి గలదే త్రిజగంబుల నీకె గాక యో
రా! మునుసన్నవారి కిఁక రాఁగలవారికి నున్నవారికిన్. ॥134॥

ఉ. ఇన్నియు నొఁగదా దితిసుతేశ్వర దేహ మనిత్యమౌట సం
పన్నత నిత్యమంచుఁ గలఁపంబనిలే దటుగాన సంశయా
పన్నత నొందె నామది యుపాయము గల్గునె నిత్యతాప్తికిం
గ్రన్ననఁ గల్గెనేని యెఱుఁగ న్వలయుం దగియున్న యోజనల్. ॥135॥

గే. క్షుత్పిపాసాజరావ్యాధిశుష్యమాణ, కాయమున లే దొకింతసౌఖ్యంబు దేహి
కది సవిస్తరఫణితిఁ దెల్పెదను వినుము, దివ్యతేజస్సనాథ దైతేయనాథ. ॥136॥

చ. కనుఁగవఁ జీకటుల్ గవియుఁ గర్ణపుటంబుల దిమ్ము గ్రమ్ము మిం
చును జఠరాగ్ని దుర్బలత చొప్పడు నంగములన్ శిరంబు నొ
చ్చు నితరభోగ్యవస్తువులు సూడ సహింపదు మాటమాత్ర మా
డను మది పుట్టి దాఁకటఁ బడ న్వశమే క్షణమైన నేరికిన్. ॥137॥

తే. పెదవి పేటెత్తు నాలుక పిడుచగట్టు, గొంతు తడితీయు నక్కెండుఁ గొంతతడవు
దాహమున కుదకములేక తడసెనేని, కలదె మఱి యంతకన్న దుఃఖంబు జగతి. ॥
138॥

తే. అన్నపానంబు లొకయింత యధికమైన, తఱి నజీర్ణంబ యైనఁదా దొరయు శ్లేష్మ
పైత్యవాతాదికజ్వరబాధ లవియ, విషమహేతువు లగుపథ్యవిరహితములు. ॥139॥

తే. కలుగునూఱేండ్లలో నర్ధకాల మపహ, రించు నిద్రయె యానిద్ర ఱేపుమాపు
మానియుండిన జాడ్యంబు మేనఁ బొడముఁ, గన్నుఁగవయందు నరుణిమ
గడలుకొనును. ॥140॥

సీ. ఇంతకన్నను దుఃఖ మింఁకనొండు లేదని తెలుపుచందంబునఁ దలవడంకఁ
గనుఁగవఁ బొరలు గప్పెనొ లేదొ చూత మన్పోలిక సడలి కన్బొమలు వ్రాల
యౌవనస్తంభహైన్యంబున దేహంబు కుమతిగుడారునాఁ గుదియఁబడఁగ
స్వచ్ఛవృత్తిని దనరంగ ముక్తములగు భాతి నొక్కట ద్విజపఙ్క్తు లురుల
తే. ఘనజరాభూతహుంకృతి నెనయ దగ్గు, నరల సద్వృత్తి కర్ణవిస్ఫురణ నొగుల
వృద్ధభావంబు వచ్చినవెనుక జనున, కేమిసౌఖ్యంబు గలదు దైత్యేంద్ర చెపుమ. ॥
141॥

క. ఇదిగాక శమనకృత్యం, బిదమిత్థం బనఁగఁ గూడ దీదృశదుఃఖా
స్పదమగు దేహంబున నె, మ్మది సుఖియింపంగ సులభమా యెవ్వరికిన్. ||142||

వ. అటు గావున జఠరజరఠగహనవనదహనప్రథావధారణాక్షుధావ్యథాముధా
విధానావధానవిధావిధానంబును, ముఖజలబిలపల్వలసరసతాపనోదనభీష్మ
గ్రీష్మవిలాసపిపాసానిరాసనంబును, బ్రపంచపదార్థప్రజ్ఞానప్రతిబంధకబంధుర
రజోనిద్రాముద్రావిద్రావణంబును, నానామయాకృతిపురాకృతదుష్కృతిమరీచి
కావికృతినిరాకృతికృతియును, నంగరాజ్యజీర్ణీకరణవిజయయాత్రాజీర్ణజరాబల
నిరోధకంబును, దేహజీవనీరక్షీరభేదవిధానమాంసలహంసజాతపలాయనమం
త్రోపదేశదేశికంబును, సుమనోవిలాసనిత్యయౌవనవనవికాసకారణంబును, భో
గినీభోగవిభేదాదరమయూరనర్తనప్రవర్తకంబును, శృంగారరసప్రధానప్రభా
వప్రభాప్రవాహప్రకామప్రవర్ధనప్రక్రియాప్రవీణంబును నై, ప్రావృషిజపయో
జప్రస్రుతామృతంబుచందంబున నందం బగునమృతంబు సంతరించినం గాని గా
త్రంబు యథేష్టభోగంబులకుం బాత్రంబు గాదని తలంతు నందుల కొక్క
యుపాయంబు గల దది విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. ||143||

తే. కవ్వముగఁ జేసి మందరధరంబు, వాసుకినిఁ ద్రాడు చేసి దుర్వారశక్తిఁ
గలశవారాశిఁ ద్రచ్చినఁ గలుగు నమృత, మనుచు హరి యానతిచ్చె ము న్నసురనాథ.
||144||

క. నావుడు నప్పుడె యమృతము, సేవించినరీతి మిగులఁ జెలఁగుచు సభలో
దేవాదులెల్ల బళిబళి, దేవాధిప మంచియుక్తి దెలిపితి విచటన్. ||145||

తే. అట్టు లమృతంబు గలుగఁ బా లధికముగను, నీకు నొసగెద మిందు సందియము వలదు
తగినయత్నంబు సేయుము తడవు సేయ, రాదు వినమే “శుభస్య శీఘ్రం” బనంగ. ||
146||

క. అని యుత్సహించి యాడెడు, దనుజులవాక్యములు దేవతాపతి పలుకు
ల్విని సమ్మతించి మంచిదె, యని బలియును వారిఁ గూడి యప్పుడె కదలెన్. ||147||

తే. కదలి మదమత్తమాతంగకదలి చంద్ర, కదలి నమరావతీవనకదలి నెనయ
రంగదరిభంగ సంగరరంగచంగ, తుంగచతురంగసేనాతరంగుఁ డగుచు. ||148||

క. ముందరఁ జనిచని కాంచె, న్మందరముం దుష్టసత్త్వమయకందరమున్
సుందరమున్ శిఖరశిఖా, మందరమున్ దివ్యనవ్యమణిబృందరమున్. ||149||

క. కనుఁగొని యిదిగద మందర, మని యడిగిన బలికి నింద్రుఁ డనియె న్నిజవా
హనఘనగర్జారవలం, ఘనజాంఘికనవరసార్థగంభీరోక్తిన్. ||150||

మ. కనుఁగొంటే దనుజేంద్ర తావకజయాంకప్రౌఢిగీతాళి వే
డ్కను గంధర్వవధూమణు లసతతమున్ గానంబు సేయం గరం
గిన వానీటను బొంగి నిర్ఝరము లేగె న్వార్థికాత్మీయు నొ
క్కని రక్షించె నటంచు వృద్ధి నొసఁగంగా నెంచెనో శైలమున్. ||151||

చ. అనఁ జెఱునవ్వు నవ్వి దనుజాధిపుఁ డిట్లను నౌ నగారి నీ

యనుపమబాహుశక్తి దెలియ న్వివరించెదు శైలపక్షభే
దనచతురత్వము న్వొడివి తజ్ఞుఁడవౌ నన స్వామి కెట్లు దోఁ
చెనొ యటులే గణింపుదునె చిత్త మెఱుంగదె యంచు నింద్రుఁడున్. ||152||

తే. నీయంతవాని కుపకృతి, సేయఁగలిగె నా కటంచుఁ జెలఁగుచు గిరిరా
జీయెడ నిర్మలనిర్ఘర, తోయాఖ్యము నశ్రుధార దోఁగెడుఁ గంటే. ||153||

క. అసురనాయక తనదుగహ్వరము సూప, దలఁచి చెంగావి గప్పిన చెలువు మెఱసెఁ
దురగఖురధాత మగుచుఁ గెందూళి పొడమ, నందమై మించు నీమంచరాచలంబు.
||154||

మ. బలిదైత్యేశ్వర కంటె యీగిరిదరీభాగంబుల న్వేడుక
ల్వొలయం గ్రీడలు సల్పుకిన్నరసతుల్ జ్యోతిర్లతాదీపముల్
జ్వలియింపం దిలకించి సిగ్గున నురోజక్షౌమచేలాంచలం
బుల వారింతురు చూచి నవ్వఁగఁ బ్రియు ల్ముగ్ధత్వము న్మెచ్చుచున్. ||155||

మాలిని. మృగధరమృగనాభీస్పృష్టగండోపలంబు
ల్భుగభుగ యను తావు ల్వాన్చె నీమందరాద్రి
న్మృగయువరమృగాక్షీవృత్తవక్షోజకుంభా
త్యగణితతులితత్వావాప్తిఁ గంటే బలీంద్రా. ||156||

ఉ. దానవనాథ కంటే వసుధాధరరాజము మౌళిభాగసం
దానితతారకాకుసుమదామము గైరికకుంకుమంబు సం
వ్యానితమేఘవర్ణరుచిరాంబర మించుగమించె నెంచఁగా
సానులకూటముల్ గలుగుజాణలు నీటులు పెట్టుకుందురే. ||157||

వ. అని యనితరసాధారణసుధామధురవివిధవచోరచనల నవ్వసుధాధరంబు విను
తించు సుధాశనాధినాథునకు విబుధవిరోధిమూర్ధన్యుం డి ట్లనియె. ||158||

తే. ఔర మనరాక కలరి మిన్నంది యున్న, దీనగేంద్రంబు; గదలింప నెవ్వఁ డోపుఁ
గలఁడె యటువంటిబలియుఁ డొక్కరుఁడు దేవ, దానవులలోన నన బలదైత్యుఁ
డనియె. ||159||

తే. అసురనాయక నీధృతి కళికి క్రుంగి, కుతల మంటినమందరక్షోణిధరముఁ
బెల్లగించుట యిది యొకపెద్దజికమె, యిందు నెవ్వనిచేతఁ గా దిట్టిపనికి. ||160||

తే. దిగ్గజంబులు మొగ్గ ధాత్రీధరేంద్ర, మడఁగఁద్రొక్కుదునో లేక యంబరమున
కెగరవైతునొ తిరిగి నగేంద్రమునకు, ఔక్క లొదవెనొ యంచు విరించి చూడ. ||161||

వ. అనిన విని బలాసురు మెచ్చక జంభుం డి ట్లనియె. ||162||

క. కులపర్వతంబు లేడును, గలయఁగ నమ్మొదళు లార్పఁగలిగిననా క
గ్గలమే మందర మెత్తుట యలమేరువు నేన బగల్తునా దైత్యేంద్రా. ||163||

వ. అని మఱియు శంబరారిష్టనేమిత్రిపురవాసజంభశుంభనిశుంభహయగ్రీవనముచి
తారకబాణవిప్రచిత్తివిరోచనహేతిప్రహేతిమయమాయావిమాలిసుమాలి

పౌలోమకాలకేయనివాతకవచవజ్రదంష్ట్రకాలనాభశరభవృషపర్వరాహు
మహిషేల్వలవాతాపిదుర్మర్షణోత్కలమేఘదంభద్విమూర్ధ్నకేతుక్రోధవశాది
నానాదనుజయూథనాథులు మందరవసుంధరాధరసముత్పాటనపాటవంబుఁ
దెల్పుచు నబ్బలీంద్రుచేఁ గనకమణిమయభూషణాంబరాదులు బహుమానం
బులు గైకొనుచు మహోత్సాహంబున బాహు లప్పళించుచు శంఖమర్దళపట
హభేరీధణంధణధ్వనులకుం బ్రతిధ్వనులిచ్చు మందరకందరంబులకుం గుప్పిం
చుచుఁ దనుం బెకలింపవచ్చుట నిచ్చ నెఱింగి మచ్చరంబునం బెచ్చుపెరిగి
యద్ధరంబుం దమతోడి యుద్ధరంగంబునకుం బంపిన బలంబులో నా దరీకు
హరనిర్గతశరభశార్దూలగండభేరుండఖడ్గగవయకంఠీరవమహోద్దండవేదండ
ప్రచండభల్లూకశశచమరశల్యభల్లసారంగసాలావృకవరాహమహిషమర్కట
మహోరగప్రముఖజంతునికాయంబుల కాయంబుల కపాయంబు గల్పించుచు
నుపాయంబుల నగ్గట్టుచుట్టువారుకొని యిట్టట్టు మెదలక నెట్టుకొని యొకరొ
కరు కదిలించి చూచి కదలకున్నఁ బదుండ్రు నూర్గురు వేగురు లక్షకోటి
సంఖ్యాకులుం గూడికొని నలుదిక్కులం డాసి త్రోసి వేసియుం గదలింపలేక
యుద్దామనిశితకుద్దాలంబులం బెద్దయుం బ్రొద్దు నాశైలంబు మూలంబు గానం ద్ర
వ్వ నెడనెడం బొడముస్థూలోపలంబులు పెకలింపంజాలక యులువకట్టునించి
మించినభుజాటంకంబుల నగల్చుతఱి శిలాగర్భంబుల వెడలువర్షాభులఁ గని యచ్చెరు
వందుచు నందంద సన్నలు వైచుచు మఱియు నానోపాయంబులం జూచుచు నొకిం
చుకయుం దెమలింపఁజాలక సురాసురజాలంబులు ఘర్మకణజాలకంబులందోఁగు
గాత్రంబులు స్రవన్నిర్ఝరంబు లగు గోత్రంబులం బోల గుహాముఖంబులు
వెడలు గాడ్పులచాడ్పున నాసికారంధ్రంబుల నీరంధ్రంబులై నిట్టూర్పులు బెట్టి
దంబుగా నడర భుజంబులబలిమి సడల నొడళ్లు జడియ జడిమ నిగుడ
బడలియున్న
వారలం గనుంగొని. ||164||

క. బలి యింద్రున కిట్లను నిటు, వలె నూరక యుండఁదగునె వరశైలగరు
దళనసమర్థుఁడ వయ్యును, భళిభళి దేవేంద్ర యనిన బలి కతఁ డనియెన్. ||165||

క. బలజంభప్రముఖమహా, బలశాలులచేతఁ గానిపని యిట నాచే
నలవడునె దైత్యనాయక, యల వెన్నుని వేడఁదగు నుపాయం బింకన్. ||166||

క. అని వారలఁ దోడ్కొని తాఁ గనకాద్రికి నేగి యచటఁ గమలాక్షునిఁ ద
త్తనయుం గనుఁగొని సాష్టాం, గనమస్కారములు సేసి కార్యము దెలుపన్. ||167||

క. విని నవ్వుచు వనజోదరుఁ, డనియె సురాసురలుమీరలందఱు నొకగ
ట్టు నగల్పలేరె యిఁక నే, యనువున సుధ గాంతు రనుచు నహిపతిఁ దలఁపన్. ||
168||

సీ. తనమహాసవనిరంతరసమ్యగాసక్తి కుండలీంద్రత్వంబు కుదురుపఱుపఁ
దనశ్రీవహనసముద్భాసితోత్సాహంబు చక్రిభావమున కౌజ్జ్వల్య మొసఁగఁ
దనభోగినీభోగజనితానుభావలీల భుజంగపుంగవోల్లాస మెసఁగఁ
దనమహాబలసముద్యద్విగ్రహప్రవృద్ధి యహీనభావంబు దేఁటపఱుప
తే. సోమరుచియు ననంతవిస్ఫూర్తి భోగి, ముఖ్యతయు భూమిభరణసముత్సుకత్వ
మరలఁ జెలువొందు నెవ్వఁ డుదారఫణితి, నట్టిశేషాహి వచ్చె నయ్యవసరమున. ||
169||

క. వచ్చినయచ్చిలువలదొర, మచ్చికతోఁ జేరఁబిలిచి మాధవుఁడు ఫణా
భృచ్చూడామణి మందశి, లోచ్చయ మగలించి వీరి కొసఁగు మటన్నన్. ॥170॥

క. పెకలిచి యిచ్చినఁ జాలుం, బ్రకటితదోశ్శక్తి బెండువలెఁ దెచ్చెద మే
మొకరొకరమె యని దైత్య, ప్రకరంబులు మదముమీఱి పలుకఁగ వించున్. ॥171॥

మందరధరము. మంచిదయంచును మరుదశనవిభుం, డంచితశక్తిని నఖిలము గొలువం
గాంచనభూధరఘనతరమహిమో, దంచితమందరధరగతుఁ డగుచున్. ॥172॥

క. పరివేష్టించె ఫణీంద్రుఁడు, ధరణీభరణాత్మసామ్యధన్యుఁ డటంచుం
బరిరంభణ మొనరించెను, ధరణీధరమౌళి నను చుదారస్ఫూర్తిన్. ॥173॥

మ. ధరణీభారము నే వహింపఁగ మహీధ్రంబయ్యెఁ దా నెట్లు మం
దరమం చల్గెనొ నాఁగ నాగవిభుఁ డుద్యత్క్రోధసంరంభియై
పరివేష్టించి యగల్చెఁ దన్నగము క్ష్మాభృత్తుంగశృంగాగ్రభం
గురజంఘాలదృషద్ఘలంఘలఘలాఘోషంబు ఘోరంబుగన్. ॥174॥

తే. ఇటులు పెకలించి కరముల కెత్తె మిగుల, సంభ్రమమున సురాసురుల్ శైలమాని
పట్టఁజాలక మున్నటిపాతు గొనఁగ, కూలవైచిరి మందరకుధర మవని. ॥175॥

తే. దాన నొచ్చిరి గొంద ఱిత్తఱి నగారి, ముఖసుపర్వులు చక్రికి మొఱలువెట్ట
గరుడవాహన మెక్కి యక్కడికి వడిగఁ, దాన విచ్చేసె భక్తవాత్సల్యమునను. ॥176॥

చ. కరివరదుండు వచ్చి ఘనగైరికరాగము మందరాగముం
గరమున నెత్తి పక్షితురగంబు శిరంబున నుంప జాలువా
బురుక తెఱంగునం దనరఁ బొంజిగి ఱెక్కలు గుందనంపుప
క్కెర హరువూనఁ జంచువునఁ గీల్కొనుచిల్వ ఖలీనమై తగన్. ॥177॥

క. హరి గిరి ధరించి యిటువలె, సరగునఁ జన గరుడువెంటఁ జనలేక సురా
సురులమనమ్ముల నంటిన, వెరవఱియవి గుఱుతులూని వెనకకుఁ జిక్కెన్. ॥178॥

తే. కోరి బ్రహ్మాండకోటులఁ గుక్షి నుంచు, కొన్న విశ్వంభరునిఁ బూనుపన్నగారి
కవనిధర మేమిభారమా యట సురాసు, రులకుఁ జాలవిచిత్రమై యలరె గాక. ॥179॥

తే. నిమిషమాత్రంబులోపల నీరరాశి, తటమునకు నేగి హరిని మందరము డించి
వెనుకవచ్చు సురాసురవీరవరులఁ, గాంచి యనిపించుకొని యేగె గరుడుఁ డంత. ॥
180॥

తే. వాసుదేవునియానతి వాసవుండు, సకలదేవాసురాలికి సమ్మతముగ
వాసుకి ననంతశక్తినివాసుఁ బిల్వ, నంపి యిట్లని పలికెఁ బ్రియంబు గులుక. ॥181॥

సీ. పొలయల్క నొకవేళఁ బలుకనిపార్వతి వెఱపించి కూర్తువు విశ్వనాథుఁ
బావనబ్రహ్మకపాలమాలికల జోడౌదు వొక్కొకనాఁడు హార మగుచుఁ
బడగమానికవుఁ జెక్కడపుఁగీల్కంకణం బగుదు వొక్కొకయెడ హస్తమునకుఁ
గన్నెగేఁదగిఱేకుకమ్మతావులు వెలయింతు వొక్కొకచాయ నింపుగాఁగ
తే. నెన్నిభంగులఁ జూడ విశ్వేశ్వరునకు, నీవె కా కెవ్వరున్నారు కేవలాప్తు

లట్టి నిన్నుఁ బ్రశంసింప నలవియగునె, ప్రణుతగుణగణ్యా వాసుకిఫణివరేణ్యా. ||182||

చ. క్షమ వహియించి శేషుఁడు యశంబు గనెన్ క్షమయు న్వహించి నీ
వమృతము గల్గఁజేసి దివమంతయుఁ బ్రోచిన నంతకన్న ను
త్తమమగుకీర్తి గల్గు వసుధాధరమంథము ద్రిప్ప నానుగు
ణ్యము వహియింప గల్గు ఫల మందఱకు న్సరి యింతె వాసుకీ. ||183||

క. లేయని యింద్రుఁడు సూత్ర, ప్రాయముగా నిటులనాడు పలుకున కెంతే
నీయెద మెచ్చుచు వాసుకి, యీయకొనియె నంత నిర్జరేంద్రుఁడు గడఁకన్. ||184||

క. వేవేగ వజ్రధారన్, గ్రావము నిష్కంటకముగ ఘనమ్మృగసమ్య
గ్రావముల మించఁ బార్శ్వ, గ్రావంబుల నెల్ల నఱికి కవ్వము చేసెన్. ||185||

వ. అంత. ||186||

సీ. ఘనకిరీటంబులు గట్టిగా సవరించి కలితకుండలముల కొలుకు లదిమి
బాహాంగదంబులు పదిలంబుగఁ దొడిగి ముంజేకడెంబులు మొగపు లరసి
యంగుళీయకముల నటకొన్ని ఘటియించి మౌక్తికహారము ల్మట్టుపఱిచి
మొలదట్టి పొరలవంకులు పొంకముగఁ జెక్కి పిరిచుట్టి చేలము ల్బిగియఁగట్టి

తే. యంతకంతకు నుత్సాహ మతిశయిల్ల, నుల్లమునఁ బల్లవింపఁగ నొండొకళ్లఁ
బిలిచికొనుచును దమతమ పేరువాడి, కొనుచు దేవాసురులు దుగ్ధవనధిఁ జేరి. ||
187||

తే. బంగరుమొలకట్టు రంగుమీఱంగనా, నాగభోగ మద్రినడుమఁ జుట్టి
కలశవారిరాశి నిలిపిరి తమసొమ్ము, మొదలువెట్టఁ జుట్టి మోపి రనఁగ. ||188||

వ. అంత బృందారకులు దమలోన. ||189||

ఉ. అక్కట దానవేంద్రుఁడు బలాఢ్యుఁడు గాన ఫణీంద్రపుచ్ఛమున్
రక్కసిమూఁక కిచ్చి సుకరంబుగ ఘోరవిషాగ్నికీలలం
గ్రక్కుఫణాళి మాకొసఁగఁ గాదనరా దిఁక నేమికార్య మీ
దిక్కున నంచు నొండొరులు దీనత మోములు చూచుచుండఁగన్. ||190||

క. తదభిప్రాయం బంతయు, మది నారసి శౌరి కపటమార్గంబున నో
త్రిదశవరులార రత్నా, స్పదఫణిభోగములు మనము పట్టుద మనుచున్. ||191||

తే. భోగిభోగశయానుఁడు యాగభాగ, భోక్తలునుగూడి భోగీంద్రభోగభాగ
ములు గ్రహించిన నది యాగముగ గ్రహించి, యాగతామర్షమున దైత్యు లనిరి
యపుడు. ||192||

క. దితిసుతులము పరిపఠిత, శ్రుతులము నిష్ఠురతపోనిరూఢమహోవి
శ్రుతుల మిదిగాక బహు, శ్రుతులము మముఁ జులకనేసి చూడందగునే. ||193||

తే. శౌరి మేము కులస్థానపౌరుషముల, నేమిటఁ గొఱంత తెల్పుమా యాసురలకు
వారికన్నను బూర్వదేవతల మగుట, నేమె ఘనులము గామె నీ వెఱుఁగవేమి. ||

194॥

ఉ. శ్రీహరి యెంత యక్రమము సేసితి వాసుకిభోగిభోగసం
దోహము మీరలూని కడతుచ్ఛపుఁబుచ్ఛము మా కొసంగ మే
మూహ యొనర్పలేక యిది యూనిన నధ్యయనశ్రుతంబులు
న్సాహసముం బరాక్రమము సత్కులజత్వము వీటిపోవదే. ॥195॥

క. అని దనుజు లూరకున్నం, గనుఁగొని నవ్వుచును శౌరి ఘను లిట మీ రిం
తన యల్గనేల కైకొనుఁ, డని ఫణము లొసంగి పుచ్ఛ మానె సురలతోన్. ॥196॥

క. ఈనీతిసమాకర్ష, స్థానము లేర్పాటు గాఁగ దైవాసురసం
తానంబు లైకమత్యము, గా నమృతాబ్ధి న్మథింపఁ గడఁగిరి కడిమిన్. ॥197॥

మ. అమృతావాప్తికి దేవదానవులు దుగ్ధాంభోధి మంథాద్రిచే
నమితోత్సాహమున న్మథించునెడ నయ్యద్రీంద్ర మాధారహీ
నముగా నజ్జలరాశి మున్గ నదియానం జాలవిస్తారమౌ
కమఠాంగంబు ధరించె మాధవుఁ డభంగప్రౌఢి సంధిల్లఁగన్. ॥198॥

తే. అగశిలాపాత మోర్వక యంబురాశి, చర్మఫలకంబుచే మేను చాటు చేసె
ననఁగఁ జూపట్టె లక్షయోజనవిశాల, మైనకమఠంబు దుగ్ధరత్నాకరమున. ॥199॥

క. కఠినతరకర్పరము మృదు, జఠరము నయనాబ్జయుగళసహబహిరంత
ర్లుఠదాస్యంబును గలుగఁ గ, మఠముం గని విస్మయంబు మదిఁ బెనఁగొనఁగన్. ॥
200॥

తే. మరల సొమ్మిచ్చుటకు బహుమథనపడిన, యజ్ఞజునిరోసి పూఁటకా పైనహరిని
జట్టు మోపి రనంగఁ గచ్ఛపముమీఁదఁ, గట్టు నిల్పె సురాసురగణము లపుడు. ॥
201॥

తే. ఉదధిఁ గమఠాసనమునఁ గూర్చుండి భోగి, భోగ మనుయోగపట్టిక పొసఁగ నడుమ
నమృతసిద్ధికి జపియించునట్టియోగి, కరణిఁ గనుపట్టె మందరక్ష్మాధరంబు. ॥202॥

వ. ఇవ్విధంబున దుర్ఘటసింధురకందరం బగునమ్మందరవసుంధరాధరంబు వాతంధ
యగుణానుబంధురంబుగా నఘ్ఘటసింధుబంధురమధ్యంబునఁ బ్రతిష్ఠించి. ॥203॥

సీ. శృంగాగ్రదళితవైరించాండగళితావరణధార లననిర్ఝరములు దొరఁగ
నానామహాగుహాంతరసమాధి సనాథతాపసనాథమస్తములు దిరుగఁ
గందరాంతరసింహగజగండభేరుండశరభాదు లొకటఁ గ్రేళ్లుఁఉకఁదొడఁగఁ
గంపితశాఖిశాఖాశిఖాఫలపత్రకుసుమము ల్జడిగొని కురియుచుండఁ

తే. జిఋతపులితోలుగట్టు జేజేలఱేఁడు, దిరుపుగట్టువిధంబునఁ దిరిగె గట్టు
నవ్యభుజశక్తి దేవదానవులు దుగ్ధ, జలనిధానంబు మథియించుసమయమునను. ॥
204॥

మ. కులశైలాగ్రణి క్రింద మీఁద నడుమ న్గూర్మాదిరూపంబులన్
బలియుండై భరియించి దేవదితిభూభాగంబులన్ వారిలో

పలను న్నిల్చి స్వకీయమూర్తిని జతుర్బాహార్గళ ల్మార్పుచుం
గలశాంభోధి మథించె మాధవుఁ డభంగప్రౌఢి రూఢిం గనన్. ॥205॥

శా. ఈరీతిన్ హరి దేవదానవులతో హేలాగతిన్ ధీరుఁడై
క్షీరాంభోధి మథింపఁ గాంచనకటీచేలప్రభ ల్వేమకే
యూరాన్యోన్యవిఘర్షణోదితరజం బుద్వేలసౌవర్ణకో
టీరచ్ఛాయలు పర్వఁ బర్వతము గట్టెం బొమ్మ హేమాద్రికిన్. ॥206॥

వ. అప్పుడు. ॥207॥

శా. రక్షోదేవమిథోట్టహాసహహహారావంబులుం గూర్మమం
థక్షోణీధరమర్షఘర్ఘరనినాదంబు ల్ద్రుణాకర్ష వే
గక్షుభ్యద్భుజగేంద్రభూరిఫణభూత్కారధ్వనుల్ ఘూర్ణితో
ద్యత్క్షీరాంబుధి జంతుఘోషములు మెండై నిండె బ్రహ్మాండమున్. ॥208॥

మ. అఖిలాదిత్యసురాహితభ్రమితమంథానాద్రిఘోషంబుచే
సఖిమై నించుక వెన్నుతీఁట శమియించంజేయ క్షీరాబ్ధిలో
సుఖనిద్రారతిఁ జొక్కెఁ గూర్మపతి ప్రాంశుశ్వాసవాతోచ్ఛలా
బ్ధిఖవీథిం బొరలం దరంగపటలోద్రేకంబుచే మాటికిన్. ॥209॥

వ. అప్పుడు. ॥210॥

మ. వలదత్యుగ్రదవాగ్ని మగ్నశలభవ్రాతంబుమాడ్కి న్విశృం
ఖలసంఘర్షణభుగ్నభోగిఫణపూత్కారాక్షిదంష్ట్రాగళ
ద్విలయాభీలకరాళకాలదహనోద్వేలజ్జ్వలజ్జ్వాలికా
వళిచే మాడిరి పెక్కుదానవులు గర్వం బెల్ల ఖర్వంబుగన్. ॥211॥

తే. ఘనత యంచును దుష్కరకార్యములకుఁ, బూనఁగాఁ జెల్లునే యెట్టిపురుషులకును
ఘనత యంచును భోగిభోగములఁ బూని, దానవులు పడ్డపా ట్లెన్నియైనఁ గలవు. ॥
212॥

ఉ. ఆవిషవహ్నికీలలు సురావళి నంటి తపించునప్డు రా
జీవదళాయతేక్షణవిశేషకృపామృతదృష్టిచేతఁ బా
రావరదుగ్ధవాఃకణధురంధరబంధురమంథరానిల
శ్రీ వెలయన్ ఘనాళి గురిసెన్ బరిశీతలవారిధారలన్. ॥213॥

తే. హరికిఁ బ్రతిఘటించి యసురులు విషవహ్నిఁ, గమలి రదితిసుతులు కమలనయను
నాశ్రయించి శైత్య మందిరి యెందైన, శౌరికరుణ లేక సౌఖ్యమేది. ॥214॥

మ. జలసేకంబుల సేద దేరుచు నభశ్చారాళికన్నన్ విశృం
ఖలవృత్తిన్ మథియించి రాదితిజు లుగ్రంబై విషజ్వాలికల్
కలయంబర్విన సడ్డ సేయక ఫలాకాంక్షం బ్రవర్తించువా
రలకుం దోచునె భేద మెందయిన వైరాటేయ భూపాత్మజా. ॥215॥

ఉ. భీమనిశాటబాహుబలపీడితవాసుకిభోగిభోగదం
ష్ట్రాముఖనిర్గద్విషము శైలవిఘర్షణకూర్మకర్పరో

ద్దామకృశానుకీలల నుదగ్రతరంబయి దేవదానవ
స్తోమము భీతిలం గలశతోయధి వెల్వడి సత్వరంబుగన్. ॥216॥

సీ. ప్రళయకాలాలీలఫాలలోచనఫాలకీలికీలాకేళిఁ గేలిసేసి
సంవర్తసమయప్రచండచండాంశుమండలమండలోద్దండనటన దెగడి
త్రైలోక్యభస్మసాత్కరణదీయోదక్షరూక్షాశుశుక్షణిరూఢి నొడిచి
కల్పాంతజలదనిర్గళదనర్గళదీర్ఘఘోరనిర్ఘాతనిర్ఘోష మడఁచి
తే. భూర్భువస్స్వర్ముఖానేకభువనగహన, దహనలీలాతిసహనధూర్వహసవోగ్ర
చిటచిటాయితశిఖల నశేషముం గ, లంచె హాలాహలంబు కోలాహలముగ. ॥217॥

చ. అపు డిది యేమి యక్కట సుధార్థము దుగ్ధధిన్ మథింప ను
గ్రపువిష ముద్భవించి లయకాల మొనర్పఁ దొడంగె నింక నీ
విపదపవారణంబునకు విశ్వపతిన్ శరణంబు వేఁడినం
గృప దళుకొత్తఁ బ్రోచునని యీశ్వరుచెంగటి కేగి యందఱున్. ॥218॥

క. గడగడ [4]నొడలు వడంకఁగ, దడదడ దడమంచు గుండె తల్లడమందన్
బడిబడి నడ్డము దిగటముఁ, బడిబడి [5]మ్రొక్కుచును “బాహిపాహి” యనంగన్. ॥219॥

తే. ఆభవుఁ డేమేమి యనిన సురాసురుల్ భ, యమున హాలాహలము హలాహలము హాల
హలము హలహల మని తోఁచినట్టు పలుక, నన్నినామంబులను గాంచె నవ్విషంబు. ॥220॥

తే. వారిభయమెల్ల వారింప వారిజారి, ధారి మది నెంచి తనదుచిత్తం బెఱింగి
చిన్నవోయిన పార్వతిచెలువు గాంచి, యిట్లనుచుఁ బల్కె దరహాస మిగురులొత్త. ॥221॥

శా. భామా యేటికిఁ జిన్నవోయెదవు నీభావంబు నేఁగంటి నా
కేమౌనో గరళంబుచే ననుచు నీ వెంతే [6]విచారించె దం
దేమీ గా దటుగాక నేమయినఁ గానీ సర్వలోకాళికిన్
క్షేమంబైనను జాలుఁ దద్విషము భక్షింతున్ వినోదంబుగన్. ॥222॥

క. వచ్చినవారికి నాపద, వచ్చిన నది పరిహరించువాని ప్రభుత్వం
[7]బెచ్చౌను గాని మఱి పొర, పొచ్చెము గావించినం బ్రభుత్వము గలదే. ॥223॥

తే. పరులఁ బీడించుకంటెఁ బాపముఁ బరోప, కృతి యొనర్చుటకంటె సుకృతము లేదు
పరుల కుపకృతిఁ జేసిన భాగ్యశాలి, యిహముఁ బరమును జెందుఁ బూర్ణేందువదన. ॥224॥

క. అని యుత్సహించి కలశీ, వనరాశితటంబుఁ గదిసి వసుధాధరరా
ట్తనయాధిపుఁ డవ్విషముం, గని హరియింపంగ వశముగా కడలంగన్. ॥225॥

తే. అంత బ్రహ్మాదిసురలు భయార్తు లగుచుఁ, దన్ను బ్రార్థింప శ్రీహరి తద్విషంబు
ధీరుఁడై యారగించిన దేహమెల్ల, నల్లనయ్యెను వ్యాపించి నాఁటనుండి. ॥226॥

తే. హరియు మిగిలినవిషము కాలాంతకునకుఁ, గొంత యొసఁగిన హరుఁ డది ఘుటిక సేసి
మ్రింగ నది కంఠమున నిల్చె హృదయనిహిత, గరుడవాహనవీక్షణాగతభయమున. ||227||

క. ఫాలాక్షుఁడు కబళింపఁగ, హాలాహలవిషము కొంత యవశిష్టం బై
తూలఁగ నది వృశ్చికములు, వ్యాళంబులు మెసవి విషధరాఖ్యల వెలసెన్. ||228||

క. ఈలీల దైవకరుణన్, హాలాహలబాధ యుడిగి యమరాసురు లు
ద్వేలముదంబున మందర, శైలంబునఁ గడలిఁ ద్రచ్చుసమయమునందున్. ||229||

చ. గొరిసెలయందముం గుఱుచ కొమ్ములచందము వెన్ను మందమున్
గరువపుమేనిలో నుదుటు కాఁగెడు పెన్పొదు గింద్రనీలముం
బెరసినముక్కు మీఁగడబలెం జెలువౌ గళకంబళంబునన్
హరు వగుకామధేనువు సుధాంబుధిఁ బుట్టె నక్షీష్టధాత్రియై. ||230||

వ. అంత. ||231||

క. సురభిన్ సవనవనాపన, సురభిన్ స్రవదమృతగళితశుష్యన్నానా
సురభిం గైకొనిరి మురా, సురభిత్కృప దేవఋషులు సురుచిరభక్తిన్. ||232||

తే. మొదటనున్న నిజాకారమును ద్యజించి, వారిరాశితరంగ మువర్ణసహిత
మై తురంగంబు గాఁబోలు ననఁగఁ బొడమె, వెల్లవారువ మాపాలవెల్లి నంత. ||233||

సీ. కర్పూరకదళికాకళికాదళంబులు నెఱిమించు విదళించునిక్కుఁజెవులు
నేలినవానికిఁ ద్రైలోక్యసాంబ్రాజ్యలక్ష్మి నియ్యగఁజాలు లక్షణములు
మానసాధికవేగ మూనఁగా జపియించుపోలికఁ గదలెడుప్రోథపుటముఁ
దామరసాప్తనందనునివాహమునకు రోషంబు పుట్టించుహేషితంబు
తే. గలిగి శరదిందుకందళత్కుందబృంద, కుందగోవిందతుందారవిందకంద
చందనామందరుచి నందచంద మగుచు,నొనరునుచ్చైశ్శ్రవంబు నేత్రోత్సవముగ. ||234||

తే. దేవమణియుక్త మని మదిఁ దెలిసియుండి, తేజిఁ దాఁ గైకొనియెఁ బూర్వదేవభర్త
దేవమణియును నలవాసుదేవుసన్నఁ, దెలిసి యూరకయుండె నిశ్చలత నంత. ||235||

సీ. ప్రాయంపుఁబూఁబోణిబటువుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బచన్నులఁబోలు కుంభయుగముఁ
దొలిచూలిజవరాలితళుకులేఁజెక్కుటద్దములతోఁ దులఁగూఁగు దంతరుచులుఁ
బ్రౌఢకాంతామణిభాసురమృదులోరుకాండముల్ దొరయంగఁ గల్గుకరము
నటనచే నలసినకుటిలకుంతలిమందగతుల కొయ్యారంబు గఱపునడలు
తే. విటుని తబ్బిబ్బులకుఁ గేరువెలమిటారి, నగవునేలినడాలు గంధర్వరాజ
సతినిషాదంబు నెనయుబృంహితరవంబుఁ, గలిగి చౌదంతి వొడమె నాజలధియందు. ||236||

సీ. విశ్వేశువాహనవృషభమౌ గాదేని ధేనుకామేళనోద్వృత్తి గనునె
శ్రీగౌరివాహనసింహమౌ గాదేని వనకదంబకమున వసతి గనునె

యాత్మభూవాహనహంసమౌ గాదేని బిసజాతహరణలాలసత గనునె
శక్రవాహనశరజ్జలదమౌ గాదేని యభ్రముసంగతి నలరఁ గనునె
తే. యనుచుఁ గవిగురుబుధముఖు ల్వినతి సేయఁ, బ్రతిగజభ్రాంతిదంతనిర్దళితధవళ
భూధరాపారపాంసుకర్పూరపూర, మెగయఁ జల్లుచు వచ్చె హస్తీంద్ర మపుడు. ||237||

వ. వెండియు నాఖండలబలిప్రముఖసురాసురమండలం బుద్దండభుజాదర్పంబు మెం
డుకొన సుధాపయోధి మథియించుసమయంబున. ||238||

క. సకలసురేప్సితఫలదా, యకచిత్రచరిత్రములను హరిచందనక
ల్పకపారిజాతసంతా, నకమందారంబు లవ్వనధి నుదయించెన్. ||239||

ఉ. గైరికము ల్ప్రవాళములు గా గశదబ్ధిపయఃకణాళియే
కోరకపాళిగా నడుమఁ గోరికమీఱ విశేషమైనయా
కారము పూని మందరము కామితసత్ఫల మీయనయ్యె మం
దారము గానిచోట నగనామము సెల్లునె రెంటికిందగన్. ||240||

వ. మఱియు వియచ్చరనిశాచరసముచ్చయంబు విచ్చలవిడి శిలోచ్చయంబుచే
నప్పాలకడలిం ద్రచ్చుసమయంబున. ||241||

క. చెచ్చెర మందరసంగతి, నచ్చటిమణులెల్ల రమణు లయ్యె నటంచున్
మెచ్చుచు నచ్చెరువంద వి, యచ్చరు లచ్చరలు పుట్టి రయ్యమృతాబ్ధిన్. ||242||

సీ. పదకోకనదములు ప్రపదకూర్మంబులు నఖరశుక్తులు జఘనపులినములు
వలితరంగములు పొక్కిలిసుళ్లు నూఁగారుకలువచా ల్గుబ్బజక్కవలకవలు
భుజనాళగళశంఖములు గల్లమశరికామకరిక లాలోకశకులకులము
లక్షిసితాబ్జోష్ఠహల్లకభ్రమరషట్పదంబులు కేశశైవలములుఁ
తే. జాలఁ జెలువొంది సుస్వరస్పర్శరూప, రసగుణంబులచే నప్సరస్సు లనఁగ
నప్సరఃకామినీమణు లలరి రపుడు, సహజసౌరభ్య మెక్కుడుమహిమ దెలుప. ||
243||

ఉ. వారితనూవిలాసములు వారితనూత్నలతావికాసము
ల్వారివిలోలనేత్రములు వారివిహారవిసారజైత్రము
ల్వారిదరస్మితాస్యములు వారిదముక్తశశీతదాస్యము
ల్వారిజగన్నుతాకృతులు వారిజబాణసతీకృతానతుల్. ||244||

సీ. కమలాకరంబెల్లఁ గలఁగఁబారిన నొల్ల కరుదెంచుకొదమరాయంచ లనఁగ
వరుణాలయాంతరవనవాసము దరల్చి చేరెడుకలికిరాచిలుక లనఁగ
విషరాశివిషమాను విషధరంబుల రోసి మెట్టకు నరుగుక్రొమ్మెఱుఁగు లనఁగ
నడుగునఁ బడక రత్నాకరంబునఁ దేలి నడతెంచు జీవరత్నంబు లనఁగఁ

తే. గులుకునడ జీనిచక్కెరలొలుకుపలుకు, బెళుకుఁజూపులుఁ గెమ్మోవితళుకు ముద్దు
చిలుకు నచ్చరచిలుకలకొలుకు లపుడు, కడలి వెలువడి వచ్చుశృంగార మమరె. ||
245||

సీ. ఎచ్చోటఁ జూచిన నెలతేఁటిదాఁటులఁ బుట్టించుకప్పుఁగొప్పులమెఱుంగు
లేవంకఁ జూచిన నిందుబింబంబుల మొలపించుముద్దుమోములబెడంగు

లేచాయఁ జూచిన నిందీవరశ్రేణి వెలయించువాలుఁజూపులవిలాస
మేకడఁ జూచినఁ గోకనదశ్రీలఁ గీలింపఁజాలు కెంగేలిడాలు
తే. లేయెడను జూడఁ గెంపులఁ జేయుమోవు, లెందుఁ జూచిన వెన్నెలల్ చిందునవ్వు
లెచటఁ జూచిన మెఱుఁగుల నీనుమేను, చెలువ మలరారె నచ్చరచెలువలకును. ||246||

ఉ. అచ్చపురేవెలుంగు దొరయంగలనిద్దపుముద్దుమోములం
బచ్చమెఱుంగుఱెక్కజిగిపక్కెరచక్కనిరౌతుతూఁపుల
న్మెచ్చనిచూపులం దళుకుమేనుల నిచ్చకు మెచ్చుఁ దెచ్చున
య్యచ్చరమచ్చెకంటులయొయార మయారె నుతింప శక్యమే. ||247||

ఉ. అచ్చిగురాకుఁబోండ్లనెఱయందమునందె మనంబు నిల్పి వై
యచ్చరదానవప్రవరు లచ్చెరుపాటఁ బరాకుఁ జెందుచు
న్మెచ్చుల కెచ్చరించుచు సమిద్ధఫలాబ్ధికి మేను లుబ్బఁగాఁ
ద్రచ్చిరి క్షీరవారిధి నుదగ్రరవం బడరంగ నంతటన్. ||248||

తే. పాలు సిలుకంగ వెన్న యేలీలఁ బొడమెఁ, జాలవింతని వేలుపు ల్సంభ్రమింపఁ
జంద్రుఁ డుదయించె నప్పాలసంద్రమునను; వాని శిరసావహించె భవానివిభుఁడు. ||249||

క. నిస్తులమై నిస్తులతే, జస్తులమై దీప్యమానసకలదశదిశా
వాస్తుభమై కలశాంబుధిఁ, గౌస్తుభరత్నంబు తరణికరణిఁ జనించెన్. ||250||

సీ. అమృతంబు ద్రావునీలాభ్రమో యిది గాదు కప్పుపెన్నెఱి గొప్పకొప్పు గాని
మరలఁబుట్టెడు చందమామయో యిది గాదు మొలకనవ్వుల ముద్దుమోము గాని
ప్రభవించునమృతకుంభంబులో యివి గావు కఠినవక్షోజయుగ్మంబు గాని
జలధిఁ బుట్టిన పూర్వజగతియో యిది గాదు మహితనితంబబింబంబు గాని
తే. యనుచు నామస్తకము క్రమంబునను నిర్వి, కల్పసవికల్పవిజ్ఞానగతి గణింపఁ
గా సురాసురు లతులశృంగారగరిమ, క్షీరవార్ధి జనించె లక్ష్మీమృగాక్షి. ||251||

తే. ఆరమాసతిరూపరేఖాతిశయము, వర్ణనము సేయఁ దరమె యెవ్వారి కైనఁ
గాంచినప్పుడె చిత్రతఁ గాంచె సకల, దైవదానవరాజి చిత్రంబు గాఁగ. ||252||

శా. శ్రీరాజీవముఖీవినూతనతనూశృంగారరేఖాదిదృ
క్షారంభంబున దేవతావళి సహస్రాక్షత్వముం గోరె వి
స్తారప్రీతి సహస్రనేత్రుఁ డయుతాక్షత్వంబు [8]గాంక్షించె నౌ
రౌరా యాసకు మేరలే దనుట సత్యంబే కదా ధారుణిన్. ||253||

వ. అంత. ||254||

తే. పద్మగర్భాదినిర్జరప్రార్థ్యమాన, యగుచుఁ బద్మావధూటి దేవాధినాథ
ఘటితమణిపీఠి వసియించెఁ గమలమధ్య, మునను జెలువందుకలహంసికను హసించి. ||255||

క. "పుణ్యాహ" మనుచు నప్పుడు, పుణ్యాహము చేసె వాగ్విభుఁడు భూమిని నై
పుణ్యార్పితనవపల్లవ, పుణ్యోదకపూర్ణకలశములు చెలువొందన్. ||256||

సీ. పాథోధరశ్రేణి పటహభేరీశంఖపణవాదివాద్యవిభ్రమము నెఱప
నప్సరోభామినుల్ హస్తాభినయలీల నర్థముల్ దెలియ నృత్యంబు నలుప
గంధర్వకలకంఠకంతులు స్థాణువుల్ ననలొత్త మధురగానంబు సేయ
జయలోకపావని జయజగజ్జనయిత్రి జయలక్ష్మి యని సుర ల్సన్నుతింపఁ
తే. జారుతరదక్షిణావర్తశంఖములను, విమలగంగాదినదులతో యములు ముంచి
యాగచోదితమంత్రరహస్యములను, బద్మ నభిషిక్తఁ జేసిరి బ్రహ్మఋషులు. ||257||

ఉ. శ్రీమహిళాలలామ కభిషేకముఁ జేసె దిగంతదంతు లు
ద్దామకరప్రకాండసముదంచితకాంచనకుంభసంభృత
శ్రీమహనీయతోయములచేతఁ దదీయకచాళికోమల
శ్యామలభృంగపాళికి నవాబ్జమరందము నించుకైవడిన్. ||258||

క. హస్తముల కొసఁగు మిపుడె ప్ర, శస్తోరుశ్రీల ననెడిచందమున దిశా
హస్తులు లక్ష్మిశైలే, శస్తని కభిషేచనోపచారము సలిపెన్. ||259||

సీ. శైవాలవల్లికాజలధియిచ్చిన పచ్చపట్టుపుట్టముఁ గట్టెఁ బడఁతి యొకతె
కుండలీంద్రుఁ డొసంగుకురువిందమాణిక్యకుండలములు వెట్టెఁ గొమ్మ యొకతె
శారద యొసఁగిన సదమలతారహారంబు చనవఁ జేర్చె రమణి యొకతె
వనరాశిపతి యొసంగిన వైజయంతీవ్రజంబు కంధర వైచె సకియ యొకతె
తే. విశ్వకర్మ యొసంగిన వివిధరత్న, భూషణంబులు గైసేసెఁ బొలఁతి యొకతె
పద్మగర్భుఁ డొసంగిన పంకజంబుఁ, గేలఁ గీలించె నొకరాజకీరవాణి. ||260||

క. ఈరీతి సకలదైవత, నారీతిలకములు మిగులనైపుణితో శృం
గారింప నొప్పె రమ బం, గారపుబొమ్మో యనం జగన్మోహిని యై. ||261||

చ. జయజయ యంచు బ్రహ్మఋషిజాలము దీవన లియ్యఁగాఁ బురం
జయజలజాతసంభవనిశాచరవైరికులాధిభూధనం
జయముఖదిగ్వరప్రముఖసర్వసుర ల్వినుతింపఁ జిత్తభూ
జయకరవిభ్రమంబుల నెసంగె రమాసతి భద్రపీఠికన్. ||262||

సీ. మకుటాగ్రమరకతమణిరుచుల్ తనువిభాజలధి శైవాలవల్లులు ఘటింప
వాలుఁజూపులు కేళివనజాతముల వ్రాలుగండుఁదుమ్మెదలతోఁ గలసి మెలఁగ
గట్టాణిముత్యాలకమ్మడాల్ నునుజెక్కుమించుటద్దములఁ గ్రామెఱుఁగువెట్ట
గళశంఖకుచకుంభకరికుంభసంభవభ్రమదంబు లగుచు హారములు మెఱయఁ
తే. జరణనఖకాంతిజాహ్నవీఝరము వినమ, దమరవరముఖ్యసురకిరీటముల నిగుడ
స్వస్వరాజ్యాభిషేకసూచకము గాఁగ, సింహపీఠిఁ జెలంగె లక్ష్మిలతాంగి. ||263||

చ. ఒకగుణ మున్నచోట మఱియొక్కగుణం బరు దెన్ని చూడఁగా
సకలసుపర్వసంఘముల సర్వగుణంబులు గల్గి లోకనా
యకుఁ డన మించువానిహృదయంబున నిల్చెదనంచు నిందిరా
ముకురముఖీలలామ సురముఖ్యులఁ గన్గొనుచుం గ్రమంబునన్. ||264||

సీ. మణికిరీటమువాని మరకతప్రత్యుప్తమకరకుండలదీప్తిమహిమవాని
బటువుకైదువువాని భాసమానమృగాంకభాసమానస్మితాస్యంబువానిఁ
గంబుకంఠమువానిఁ గారుణ్యరససూచితారుణ్యలోచనాంతములవానిఁ

దమ్మిపొక్కిలివానిఁ దపనీయరుచిరుచ్యుతపనీయపటకటితటమువాని
తే. డాలుగులికెడు పులుఁగురాడాలువాని, వాలువైరులఁ జెండాడువాలువాని
మేలు సమకూర్చి త్రైలోక్య మేలువానిఁ, బద్మనాభుని వీక్షించెఁ బద్మ యపుడు. ||265||

తే. కమలనయనమనోహరాంగములసొంపు, మార్యసౌందర్యములు చూచి మగువ వలచె
ననుట చిత్రంబె తన్మూర్తిధ్యానగమ్య, మైనతటి యోగివరులు మోహంబు గనఁగ. ||
266||

సీ. అంగవల్లిక మాధవాలోకమునఁ గోరకములొందె ననఁ బులకలు దనర్ప
గండస్థలీచంద్రకాంతము ల్విధుదర్శనంబున స్రవియించెనాఁ జెమర్పఁ
బురుషోత్తమోద్వాహభూరిసౌభాగ్యసూచకమునా వామోరు సంచలింపఁ
జక్రాప్తరుచుల లోచనపద్మములు దేనియలు చిందెనా ముదశ్రులు జనింప
తే. జలజపీఠము డిగ్గి భాషావధూటి, చేరి కైదండ యొసఁగ లక్ష్మీమృగాక్షి
పరమసాత్త్వికదృష్టిసంపర్కముననను, సాత్త్వికోదయ మగుట యాశ్చర్య మగునె. ||
267||

సీ. ఇంద్రాణిమొదలుగా నెనమండ్రు దిక్పాలకాంతాశిరోమణుల్ క్రమము గాఁగ
నడపంబు గిండి పావడ కుంచె కాళాంజి సామ్రాణి ధూపంబు చామరములు
చేకొని యుడిగంబు చేయ రంభామేనకోర్వసీహరిణీతిలోత్తమాది
సురవారవారిజాక్షులు చెం గుపాంగంబు ముఖవీణ మురజంబు మొదలు గాఁగఁ
తే. గొనుచు గంధర్వమేళంబు వినికిసేయ, నబ్జభవురాణి బిరుదుపద్యములు చదువ
శక్రుఁ డందంద సందడి జడియఁజేయఁ, బ్రాభవంబున సకలవైభవము లమర. ||268||

తే. అఖిలలోకేశ నినుఁ జూచినది మొదలుగ, మదనుఁ డేసినశరపాలి యిదిగొ యనుచు
నాథునకుఁ జూపి తెల్పుచందమున నల్లఁ, గల్వపూదండ చేఁబూని కల్మిచెలువ. ||
269||

సీ. ఘంటలు మొలనూలిఘణఘణధ్వనులతో ఘనతరశ్రోణిచక్రంబు గదల
వలిగుబ్బచనుదోయివలిపెపయ్యెదకొంగు చెంగావిటెక్కెంబు చెన్ను మీఱఁ
జిన్నిలేనవ్వులు చికిలిఁజేసిన తళ్కు చెక్కుటద్దంబుల చెన్ను చూప
వెలిదమ్మిరేకుల వెలయించుకనుడాలు తెల్లజల్లులలీల నుల్లసిల్ల
తే. నంఘ్రికటకారవాకృష్టహంసతతులు, వాజులై మించఁ గచగంధవలదపార
మధుపబలములు వెలయు మన్మథరథంబు, ఠీవి మీఱంగ వచ్చె లక్ష్మీవధూటి. ||
270||

తే. ఆరమాకాంతరూపరేఖాతిశయము, గాంచి హరి కప్పు డంతరంగంబు నిండి
వెలికిఁ గ్రమ్మిన యనురాగజల మనంగ, స్వేద మానందబాష్పముల్ చెలువమయ్యె. ||
271||

తే. సూనసాయకశరవృష్టి నానుకతనఁ, బొడముచలిచేత నెమ్మేను పులకరించు
కరణి రోమాంచకంచుకకలిత మగుచుఁ, దనువు గననయ్యె దనుజమర్దనున కపుడు.
||272||

మ. వనజాతాక్షునిచూపు శ్రీతరుణిలావణ్యాబ్ధి నోలాడుచున్
స్తనకుంభంబులు వీడి భంగవళిపాతస్ఫూర్తి గంభీరనా
భినిభావర్తమున న్మునింగి జఘనాప్తిం దేలి యమ్మిట్టన

ట్టి నిలంజాలక లోలమై యడుగువట్టెన్ రాగభారంబునన్. ॥273॥

క. చూపు మఱి ద్రిప్పఁజాలక, యాపంకజవదన భాసురాకారకళా
టోపము గనుఁగొని హరి సుమ, చాపునకున్ లొంగి మానసంబునఁ బొగడెన్. ॥274॥

సీ. సహజత్వజనితవత్సలతచే వెనువెంట వచ్చినశైవాలవల్లి యనఁగఁ
దనపట్టిఁ బాయఁజాలనిప్రేమమున వెన్కవచ్చినయమునాప్రవాహ మనఁగఁ
దనుఁబాసి చనుమెఱుంగని క్షీరపానంబు వదలి వెన్గొను నీలవనద మనఁగఁ
గమలాభిధానమోహమునఁ బైపై వ్రాలి కనుపట్టు తుమ్మెదకదు పనంగ
తే. నిరుల జేజేలరాజాలసరుల దొరయు, కప్పుచొప్పడుపెన్నెఱి గల్గి బార
కెక్కుడై సూక్ష్మకచముల కింపుసొంపు, నిచ్చె నీపద్మపాణి వేణీభరంబు. ॥275॥

తే. వనిత నిడువాలుఁగన్నులు వాలుగన్ను, లౌట కందేమి యాశ్చర్య మరసిచూడ
బెళుకుఁజూపుల నెంతయుఁ బ్రేమమీఱ, నాత్మసంతతిఁ బోషించు ననుదినంబు. ॥
276॥

సీ. నెఱివేణి నీలాహి నిరసించుటే వింత నెమిలిపింఛమువంటికొమరు గలుగ
ముద్దునెమ్మొగము దమ్ముల నెంచుటే చోద్య మిందుబింబముచంద మెనసియుండ
నధరంబు బింబంబు నగలించుటే హెచ్చు శుకరాజతుండవిస్ఫురణఁ బొదల
బటువుపెందొడలు రంభల వంచుటే చిత్ర మిభహస్తములరీతి నేపుఁ బెనుప
తే. గబ్బిగుబ్బలు జక్కవకవబెడంగు, గాంచఁ గెందమ్మిమొగ్గల మించు టెంత
తనువు ఘనసారసౌరభ్య మనువుపఱుప, నెల్లతాపంబు లుడిగించు టేమి యరుదు.
॥277॥

చ. స్ఫురితగవిప్రకాశపరిఫుల్లపయోరుహకేళికాగృహాం
తరసురతక్రియాలురనతత్పరతాప్తపరాగపాళిధూ
సరితరథాంగదంపతులచందమునం జిగికుంకుమంబుచే
గురుకుచకుంభము ల్మెఱసెఁ గోకిలవాణికి హృద్యవైఖరిన్. ॥278॥

తే. కఠినతరవృత్తకుచకుంభ కరటకుంభ, గళితమదధారలీల శృంగార మయ్యె
గారుడోపలరుచులచేఁ గారుకొనుచుఁ, జాలరంగారునూగారు చారుముఖికి. ॥279॥

చ. కరములఁ గాంతి మోమున వికాసము గమ్మనిమేనఁ దావియుం
జరణముల న్మృదుత్వము విశాలత నేత్రముల మ్మరందము
ల్సరసవచోవిలాసములఁ జన్గవఁ గోశత పక్ష్మపాలిఁ గే
సరములసౌక్ష్మముం దగఁ బొసంగెఁ గదా కమలాఖ్య లక్ష్మికిన్. ॥280॥

సీ. జాతినిద్దంపువజ్రాలకమ్మలడాలు గండపాండిమకుఁ గైదండ యొసఁగఁ
జికురలక్ష్మికి నళిశ్రేణిఝంకృతులచే సారె పరాకు హెచ్చరిక దెలుప
మొగమున కెగయు చన్గవపైని నునుమోవితళుకుగుంకుమ వసంతములు చల్ల
ముఖచంద్రునకు దృగంబుజధాళధళ్యంబు సరిగాఁగ నుభయచామరలు వైవ
తే. వాలుఁజూపులు కువలయశ్రీల నింప, [9]నవయవంబులసవురు రాజాధిరాజ
చర్యలనుబోల సహజసౌందర్యరేఖ, కలిమిఁ జూపగఁ జెలఁగె నీకలిమిచెలువ. ॥281॥

తే. ఈ చెలువ నన్నుఁ జేరిన నింక నెపుడు, ఱొమ్ముదింపకయుందు ముదమ్ముమీఱ
ననుచు నెంతయు ననురాగవనధి నోల, లాడు వేడుకమాఱ క్షీరాబ్ధిశాయి. ॥282॥

సీ. దృష్టి దాఁకునటంచుఁ దెరవైచె ననియెంచు బహురత్నభూషణప్రభలు గాంచి
తనుఁగూడి పలికెనో యనఁ జెలంగుఁ బదాబ్జహంసకకలకలం బాలకించి
యక్కునఁ జేర్చెద ననివొక్కు వజ్రాలతాళిఁ దోచిన తనతనువు సూచి
చేకల్వదండ వైచె నటంచుఁ దమి జొమ్మఁ జూచుఁ బైగ్రమ్ము వాల్చూపు లరసి

తే. చక్కనొత్తు నెపంబునఁ జారుకౌస్తు, భంబు స్పృశియించుఁ దత్ప్రతిఫలితయువతి
కఠినవక్షోజసంస్పర్శకౌతుకమున, మదనజనకుండు లక్ష్మీసమాగమమున. ||283||

ఉ. కోరిక తెప్పలెత్తుచును గొంకున నంతనె ఱెప్పవ్రాల్చుచున్
శ్రీరమణీలలామ సరసీరుహనాభునిఁ జూచువేళ వి
స్తారవిలోచనద్యుతులు చక్కనిమో మనురాజు సూరెలన్
సారెకు వైచు నయ్యుభయచామరలో యన మించె నెంతయున్. ||284||

తే. శౌరి గనుఁగొనఁ గనుఁగొన నారిగొంకు, నారి గనుఁగొన గనుఁగొన శౌరిగొంకు
గనుఁగొనకయున్నఁ గనుఁగొను వనిత పతియు, వారిప్రేమంబు సిగ్గుచే వన్నె గాంచె. ||
285||

తే. మందయానంబునకు సిగ్గు మఱియుఁ గొంత, మాంద్య మొనగూర్ప భారతీమానినీక
రాంచలము వీడి భయవినయములు దొరయ, వారిజాక్షుసమ్ముఖమును జేరవచ్చి. ||
286||

శా. దృగ్రాజీవకరాబ్జము ల్తరళరీతిం జెంద శ్రీనామకం
బుగ్రీవామణి యంబుజోదరుని కంబ గ్రీవఁ గీలించెఁ దా
దృగ్రాజాననచంద్రికాహసనదీప్తిస్మేరనీలోత్పల
స్రగ్రాజంబు తదీయకాంతి యమునాసౌగంధ్యసంధాయిగన్. ||287||

శా. శ్రీకల్యాణనగాధివాసులు సుమశ్రేణిం బ్రవర్షింప వా
ణీకల్యాణసుగంధి యాదిగఁ బురంధ్రీరత్నము ల్సేరి గౌ
రీకల్యాణము వాడఁగాఁ బటహభేరీశంఖము ల్మ్రోయ ల
క్ష్మీకల్యాణమహోత్సవంబునఁ జెలంగెం జక్రి యుప్పొంగుచున్. ||288||

సీ. కమలాప్తకమనీయకౌస్తుభరత్నంబు గృహదీపకలికసుశ్రీ వహింపఁ
బావనవైజయంతీవనమాలిక కేలికాడోలికలీలఁ జూపఁ
దారహారశ్రేణి ధవళముత్తామయరంగవల్లికలవిభ్రమముఁ దెలుప
శ్రీవత్సలక్ష్మంబు జేజేలరాఱాతికట్నంపుజగతి పొంకంబు నెఱప
తే. దీర్ఘబాహుదృఢస్తంభదీప్యమాన, సురభికస్తూరికాలిప్తహరిభుజాంత
రాళహరినీలమణిమందిరమున నిలిచెఁ, బాలమున్నీటిరాకన్య ప్రమదముననుు. ||
289||

సీ. కౌస్తుభరత్నంబుఁ గాంచి బింబ మటంచు మోహించి చేరిన ముద్దుచిలుక
బాహాంతరచ్ఛద్మపద్మాకరంబునఁ జెలువైనతావిచెంగలువపువ్వు
పావనవైజయంతీవనమాలిక గ్రొంజిగురొత్తినగుజ్జుమావి
వన్నెవాసి గనంగ [10]జిన్నంపుబొజ్జప చ్ఛెదమీఁద నొరసిన హేమరేఖ
తే. చెఱకువిలుకాఁ డురంబున మెఱుఁగుసాన, పైని మొనయిడు కాంచనాంబకమురేఖ
యనఁగఁ జూపట్టె జలధికన్యాలలామ, పద్మనాభుని ఘనభుజాభ్యంతరమున. ||290||

తే. ఇంపు దళుకొత్త లచ్చి యొమ్మెక్కినపుడె, జలధిమథనప్రయాసంబు దలఁపఁడయ్యె
హరి యిటులుగాదె యెందుఁ గార్యంబు సఫల, మైననేటికిఁ బూర్వప్రయాసగణన. ||
291||

తే. ఈక్రమంబున సకలలోకైకజనకు, డైన శ్రీహరి విపులబాహాంతరమున
నఖిలలోకైకమాత శ్రీ యధివసించి, ప్రజలఁ గనుఁగొనెఁ దాఁ గన్నప్రజలరీతి. ||292||

క. శ్రీలావణ్యవతీకరు, ణాలోలకటాక్షవీక్షణాళులు సుమనః
పాళుల వ్రాలెఁ గర్బుర, జాలంబులఁ జేరవయ్యె సహజస్ఫూర్తిన్. ||293||

క. అకలంకరూపరేఖా, నికషోద్భవభూరిగరిమ నిరసించిన ల
క్ష్మికటాక్షంబునఁ దలఁచిరి, నికషోద్భవభూరిగరిమ నిరసించి సురల్. ||294||

తే. శ్రీకృపామృతవృష్టిసంసిద్ధివలన, జనులదారిద్ర్యతాపంబు శాంత మయ్యె
నఖిలజాతులు నామోదమంది చెలఁగె, సత్ప్రతత్పరమయ్యె ద్విజవ్రజంబు. ||295||

వ. అంత మఱియు దెఱగంటిదొరలు వేడుక రక్కసులం గూడుకొని కలశజల
నిధి మథియించు సమయంబున. ||296||

మ. సురలుందైత్యులు మేరమీఱి తను సంక్షోభించి సర్వస్వమున్
హరియింపంగఁదొడంగినా రనుచు నానావకాశంబుల
న్మొఱవెట్టంగఁ దొడంగెనో యనఁగ నంభోరాశి కల్లోలము
ల్మొఱసె న్వాసుకిభూరిభూత్కృతి మరుల్లోలంబులై యత్తఱిన్. ||297||

క. తనగంధాఘ్రాణముచే, తనె లాహిరి గొనఁగ దేవదానవు లబ్ధిం
జనియించె మదిర దానిం, గొనె నాసురవితతి మిగులఁ గుతుకం బమరన్. ||298||

సీ. ప్రజలతల్లి యనంగఁ బరఁగు హరీతకి దక్షిణపాణిపద్మమునఁ బట్టి
వ్రణిదుష్టరక్తపత్వమున మించుజలూక వామహస్తంబున వలనుపఱిచి
రమణీయనవసుధారసపూర్ణకుంభంబు సవ్యేతరయంబున సవదరించి
యఖిలదేవశ్రేణి కభయప్రదాతృత్వ మపసవ్యకరమున నవధరించి
తే. కనకచేలాద్యలంక్రియల్ కమలదళవి, శాలనేత్రంబు లసితాంగసౌకుమార్య
మమలగుణగౌరవము మించు నచ్యుతాంశ, మగుచు ధన్వంతరి జనించె
నమృతజలధి. ||299||

తే. అతని చేతిసుధాకుంభ మపహరించె, విప్రజిత్తి బలాఢ్యుఁడై [11]వేగ వాని
చేతిది హరించె జంభుఁ డక్షీణబలుఁడు, వానిచేతిది గొనియె నిల్వలుఁడు గడిమి. ||
300||

వ. అప్పుడు. ||301||

సీ. మనతోడఁ గూడఁ దచ్చినదేవతల కీక గొనుట నాయంబు గాదనెడివారుఁ
గైకొన్న మనతోడఁ గలహంబునకు రాక యమరు లూరకయుండ రనెడివారు
దురమైన యంతఁ జిందఱవందఱైపోవు నమృత మెవ్వరికి లే దనెడివారు
నెందాఁకఁ గొంచుపోయెదవు మంచిది పొమ్ము నినుఁ ద్రావనిత్తుమే యనెడివారు
తే. వలదు మనకెల్ల బలి[12]చక్రవర్తి నేత, గాన నాతనిచేతికిఁ గలశ మిచ్చి

యతఁడు పంచి యొసంగిన యటులు గొనఁగ, నర్థ మనువారలైరి నిశాటు లెల్ల. ||302||

చ. అలమి నిశాచరుల్ గొనినయట్టి సుధాకలశంబు గైకొనం
బలిమి యొకింతలేక సురనాయకముఖ్యమఖాశను ల్సుధా
కలశము పోయెఁ బోయె నని కాతరులై మొఱవెట్టఁగా నహో
వలదు భయం బటంచు హరి వంచన సేయఁదలంచె దైత్యులన్. ||303||

మ. కులుకుంగుబ్బలు ముద్దుగాఱుపలుకుల్ క్రొమ్మించుమేన్మించులుం
దళుకుంజెక్కులు మందహాసములు నిద్దాకెంపుకెమ్మోవియుం
బెళుకుంజూపులు సన్నపుంగవును శోభిల్లం జగన్మోహినీ
లలనాకారము పూనె మాధవుఁడు లీలాలోలహేలాగతిన్. ||304||

శా. ఈరీతిం జగదేకమోహనవయోహేలావిలాసంబుల
న్నారీరూపముఁ బూని శౌరి దితిసంతానంబు వీక్షింపఁగాఁ
జేరన్ వచ్చె నవాబ్జరంజితపదశ్రీమంజుమంజీరశిం
జారావంబులు మారభూరమణనిస్సాణధ్వని న్మీఱఁగన్. ||305||

సీ. శ్రవణావతంసవాసనఁ గ్రోలు నెలదేఁటిగరులతెమ్మెరలముంగురులు నెఱయఁ
గమ్మలేనిట్టూర్పుగాడ్పులఁ దెలిమించు మెఱయించు పయ్యెదచెఱఁగు దొరుఁగఁ
గులికెడుతనదుగుబ్బలభారమున కోర్వఁజాలక లేఁగౌను సంచలింపఁ
గటకారవములకుఁ గాళ్ళవ్రేళ్లఁ బెనంగు నంచలచే నడ యలసపడఁగఁ
తే. గుసుమభరమున నునుగప్పుకొప్పు జడియఁ, కొలఁకుసిగ్గున వాల్చూపు బెళుకుఁ జూప
దంతరుచినాఁగు మందస్మితంబు మెఱయ, దనుజసభఁ జేరవచ్చెఁ గాంతాలలామ. ||306||

తే. పంచబాణప్రతాపాతపమున కాది, కారణం బైనసంతప్తకాంచనాంగి
మేనిమించులు కెంజాయ మించె నచట, "నా తపాయాతిలోహితాయ" యన వినమె. ||307||

సీ. బలిమనోహరలీలఁ జెలు వయ్యె మధ్యంబు బాణమోహనరీతిఁ బరఁగెజూపు
శంబరహృదయంగమం బయ్యెఁ గనుఁగవ జంభభావ్యం బయ్యెఁ జన్నుదోయి
రాహువిభ్రమదమై రంజిల్లె నెఱివేణి హేతిమంజులరీతి నెనసె నారు
తారకాశాస్యమై తగె నఖద్యుతి విరోచనపర్వమై మించె సౌకుమార్య
తే. మంగముసుమాలికోమల మయ్యె నఖిల, కర్బురామోదకర మయ్యెఁ గమ్మతావి
మోహినీకాంతసౌందర్య[13]మును గణింప, నసురవరులనె లోఁగొన్నపస దలిర్చె. ||308||

శా. మోము ల్వెల్వెలఁబాఱఁ గన్నుఁగవ నామోదాశ్రువుల్ గాఱ మై
రోమాంచంబులు మీఱ ఘర్మకలశశ్రోణాంబువు ల్జాఱఁగా
మామోఘాస్త్రపరంపరల్ నిగిడి చిత్తాంభోజముల్ దూఱఁ దో
ర్తో మోహం బలరారఁ గల్గొనిరి దైత్యు ల్దంభనారాయణిన్. ||309||

ఉ. ఆజవరాలిఁ జూచి యసురాళి వరాళి విరాళి గొన్నచోఁ
దేజము మీఱఁగా మరుఁడు ధేయని వన్నియ మీఱఁ జిల్కరా

తేజదువాళిదోలి గడిదేరిన దారి మిటారికల్వపూ
నేజను వైచె నద్దనుజనేతలచిత్తము లుచ్చి పాఱఁగన్. ॥310॥

సీ. కదళికారూపముల్ గన నారియూరువుల్ స్తంభలీలాప్తి రాక్షసుల కొదవె
నలివేణివేణి నీలాభ్రమై తగ దేవవిమతాంగముల ఘర్మవృష్టి గురిసె
నిందుబింబానన యెలుఁగెత్తి పాడిన దానవేంద్రులకు గద్గదిక పొడమె
మెలఁత నెమ్మేను గ్రొమ్మెఱుఁగు సంచునమించు దనుజేంద్రచిత్తముల్ దత్తఱించె
తే. లేమచిన్నారిలేఁగౌను లేమిపూన, నసురవక్త్రంబులందు దైన్యంబు గదిసె
నిది యసంగతమయ్యు రతీశకౌశ, లాతిశయమున సంగతంబయ్యె నపుడు. ॥311॥

సీ. మొలకనవ్వుల ముద్దుమోములఁ దిలకించి కళ పట్టినట్లుండె గలువఱేఁడు
చిన్నారిమైఁదీఁగె జిగిఁ జూచి సురపాదపంబులు తీఁగియల్ పారసాఁగెఁ
గ్రొమ్మావిచిగురాకునెమ్మోవిరుచి గాంచి కలువడి నిలిచె నక్కౌస్తుభంబు
నెఱనీటుగులుకులేనెన్నడ ల్పరికించి కడుమందగతిఁ గాంచె గంధకరటి
తే. తేనియలసోన వెదచల్లు తేటమాట, లలికి యమృతంపుగుండలో నడఁగియుండె
నేల యిటువంటివెల్ల మా కీలతాంగి, యబ్బినను జాలు నని యెంచి రసురు లపుడు.
॥312॥

సీ. జంభుండు సాభిలాషంబుగాఁ గనుఁగొన్న ముసిముసినగవుతో మోమువంచుఁ
గనుసన్నఁ దను వేఁడుకొన బలాసురుఁడు రాగమున మునుంగఁ గ్రేఁగంటఁ జూచు
భ్రూసంజ్ఞ సంకేతములు దెల్పు నముచికి నింపుగాఁ గనుబొమ లెగయవైచు
బలి చూడ గబ్బిగుబ్బలమీఁది పయ్యెదఁ జాఱిచి గ్రక్కునఁ జక్కఁ జేర్చుఁ
తే. నిలుచు నొక్కెడఁ జేసన్నఁ బిలుచు నొకని, నొకనితో మంతనముఁ గోరు నొకనిఁ జీరు
నొకని సరసోక్తులకు మెచ్చు నొకని నొరయు, మోహినీకాన్త యసురసమ్మోహనముగ. ॥
313॥

సీ. రేచాయ నడరు బారెఁడుకీలుజడఁ జూచి మొలకలేనగవునెమ్మొగముఁ జూచి
తరితీపుఁ జూపు బిత్తరపుఁజూపులు చూచి తేనె చిందెడు మోవితీరు చూచి
జిలుఁగుపయ్యెంటలోఁ గులుకుగుబ్బలు చూచి [14]కనులఁ గాన్పింపని కౌను చూచి
తతమై రహించు నితంబబింబముఁ జూచి నునుదళ్కుఁ జెందు పెందొడలఁ జూచి
తే. చొక్కి మిక్కిలి రక్కసిరిక్కఱేండ్లు, చక్కనయ్యకుఁ జిక్కి రాజసము దక్కి
తామసంబునఁ జొక్కి యెంతయును సాత్త్వి, కమున మోహంబు తల కెక్కి కలఁగి
రపుడు. ॥314॥

చ. భళిభళి మెచ్చవచ్చు నిఁక బ్రహ్మను దీని సృజించినప్పుడే
వెలయఁగఁ జేతికి బిరుదు వేయఁగవచ్చును గొమ్మమాత్ర మా
యలరెడుముద్దుగుమ్మ నడయాడెడి బంగరుబొమ్మ గాక యీ
చెలువకటాక్ష మెవ్వరికిఁ జేరును వారు కృతార్థు లిమ్మహిన్. ॥315॥

సీ. కంతుపట్టపుదంతి గాదేని యీయింతి ఘనమనస్సరసులఁ గలఁచు టెట్లు
కళుకుబంగరుబొమ్మ గాదేని యీకొమ్మ చిత్తంబు లాసింపఁజేయు టెట్లు
కళలూనులతకూన గాదేని యీచాన నయనోత్పలంబుల ననుపు టెట్లు
కారుమెఱుఁగుచెన్ను గాదేని యీయన్ను మోహకైతవముల మొనపు టెట్లు
తే. చెఱకుసింగాణివింటివజీరుపువ్వుఁ, గోల గాదేని యీగోల గుఱుతు గాఁగ
హృదయమున నాటు టె ట్లని యెంచి ఱెప్ప, వైవ కీక్షించు దైతేయవల్లభుండు. ॥

316||

సీ. గజరాజగమనసింగారంబు గనుఁగొనవలవదే కన్నులు గలుగుఫలము
జలజాక్షిమధురభాషణము లాకర్ణింపవలవదే వీనులు గలుగుఫలము
విరిఁబోఁడిజీనిచక్కెరమోవిరుచు లానవలవదే నాలుక గలుగుఫలము
చెలిచెక్కుఁగపురంపుఁబలకలు మూర్కొనవలవదే నాసిక గలుగుఫలము
తే. గబ్బిగుబ్బల బిగ్గరఁ గౌఁగిలింప, వలవదే తళ్కునెమ్మేను గలిగినఫల
మటులు గాకున్నఁ బంచేంద్రియములు గలిగి, నన్నులకు నేమిఫలము [15]వ్యర్థములు గాక. ||317||

చ. కనఁగలిగె న్విలాసములు కమ్మనిచక్కెర లొల్కుపల్కులున్
వినఁగలిగెన్ సుధారసము వెల్లువ పెట్టెడు మోవి యాన నిం
పున నునుజెక్కుటద్దములు ముద్దుగొన న్నెలవంక లుంచి చ
క్కనివలిగుబ్బచన్నుఁగవఁ గౌఁగిటఁ జేర్ప నిఁ కెప్డు గల్గునో. ||318||

క. ఇదియే కనుటయు వినుటయు, నెదపైఁ బవళింపఁ గనుటయే గనుట రతిన్
మదనజయశంఖరణితం, బెదిరెడుమణితంబు వినుటయే వినుట గదా. ||319||

తే. కుసుమకోమలమైన యీకోమలాంగి, తనువుభుజబంధనఖరదంతక్షతాల
తాపకర్షణముష్టిఘాతాదిసురత, ధార్ష్ట్యమున కోర్చునే యన్యతనువుభంగి. ||320||

సీ. చక్కెర కెమోవి చవిచూడనేకాని మొనపల్లు చుఱుకన మోపరాదు
బలితంపుగుబ్బలు పట్టిచూడనెగాని నునువాడిగోరున నొక్కరాదు
[16]అంగంబు మెల్లనే యక్కుఁజేర్పనగాని మించి బిగ్గరఁ గౌఁగిలించరాదు
[17]లలితంపురతికేళి నలరింపనేకాని బంధచాతుర్య మేర్పఱపరాదు
తే. ఈఁగ వాలినఁ గందు నీయిగురుబోఁడి, కమ్మనెమ్మేను గనఁగఁ బొంకమ్ము దెలిసి
యేలికొనవలె మన్మథకేళియందు, నాకుఁ దక్కిన మెప్పింతు నలినముఖిని. ||321||

క. మానవతు లెంతకోమలు, లైనను బతిసురతపటుత నలరుదు రసహం
బైనరవిద్యుతిసంగము, చే నందవె పద్మినులు విశేషశ్రీలన్. ||322||

ఉ. ఔర యిదేటియోజన మృగాయతలోచన నన్నుఁ గోరునో
కోరదొ కోర కేమి నలకూబరముఖ్యులు నాదుబంట్లు శృం
గారము చెప్ప నేల త్రిజగంబులు నేలఁగఁ గల్మిలేదె యె
వ్వా రిఁక నన్నువంటిబలవంతులు శక్రుఁడె వచ్చి కొల్వఁగన్. ||323||

క. అని యుత్సహించి యొకనెప, మునఁ జెంగటి కేగి దీనిముద్దులమాట
ల్వినవలతు ననుచు నబ్బలి, [18]తనమదిలోఁ దలఁచి మిగులఁ దత్తఱ మందన్. ||
324||

చ. కలకలనవ్వునెమ్మొగము కమ్మనితమ్మి యటంచుఁ దుమ్మెదల్
హళహళిఁ జిమ్మిఱేఁగ భయమంది గిఱుక్కున మోము ద్రిప్పుచోఁ
గలికిమెఱుంగుచెక్కుపయిఁ గ్రమ్మఁ దళుక్కునఁ బైఁట జాఱఁగా
బెళుకుదు నబ్బలిం గదిసి బిత్తరి యత్తఱి దత్తఱింపఁగన్. ||325||

చ. వెఱవకు కీరవాణి యలివేణివి గావె మదాళిపాళికిన్

వెఱవఁగ నేల యంచు బలి వేడుకతోడ లలాటపట్టికన్
మెఱుఁగులు సిందుముంగురులు మెల్లనె చిక్కులు దీర్చి చెక్కులం
దొటిఁగెడు ఘర్మము ల్తనదు దుప్పటిచేఁ దుడిచెన్ నయంబుగన్. ॥326॥

చ. అలికులవేణి భృంగగరుదంచలచంచలకర్ణమంజరీ
గళితపరాగము ల్పయిని గ్రమ్మిన రాల్చునెపంబు దోప గాఁ
బలుమఱు జాలువాసరిగెపయ్యెదకొంగు విదుర్ప గుబ్బచ
న్నుల జిగిజేఁగి చూపఱ కనుంగవకు న్మిఱుమిట్లుగొల్పఁగన్. ॥327॥

తే. ఆసరోజాక్షిలీలావిలాసములకు, మరులుకొని దానవేంద్రుండు మనసిజాత
మత్తవేదండదోధూయమానమాన, [19]సాబ్జుఁడై యిట్లు పలికె నబ్జాక్షిఁ జూచి. ॥328॥

మ. సుదతీ యెవ్వరిదాన వీ వెపుడు నెచ్చో నుందు నీనామ [20]మె
య్యది యానీభువనైకమోహననవీనాకార మత్యద్భుతా
స్పద మయ్యెం బరమేష్ఠి మాపయిఁ గృపం బంచేంద్రియాత్యంతస
మ్మదముం జేయఁ దలంచి నిన్నిటులు నిర్మాణంబు గావించెనే. ॥329॥

మ. హరిణాక్షీ యటుగాకయున్న భవదీయాకారరేఖామనో
హరశృంగారవిలాసవిభ్రమములం దావంతమాత్రంబు కి
న్నరవిద్యాధరనాగకింపురుషగంధర్వాదినానామరు
త్తరుణీరత్నములందుఁ గంటిమె వృథాతర్కంబు లింకేటికిన్. ॥330॥

ఉ. కన్నులకల్కి నీచెలువు కన్నులు చల్లగఁ గాంచఁగల్గుటం
గన్నులు గల్గినందులకుఁ గల్గె ఫలం బటు గాకయుండినం
గన్నులు కన్నులే వలలకన్నులుగా కవియేల కల్లగా
కన్నులవింటిజోదు పదకంజములాన [21]చకోరలోచనా. ॥331॥

సీ. తరుణి నీయధరామృతముకంటె మధురమా యతికషాయంబైన యమృతరసము
పూఁబోణి నీభుజంబులకన్న మృదువులా గణియింప విషమంపుఁగల్పలతలు
జనిత నీనగుమొగంబునకన్న నందమా యెందునఁ గొఱగానిచందమామ
కలికి నీగబ్బిచన్గవకన్నఁ బొంకమా కుంభీంద్రదుస్పర్శకుంభయుగము
తే. [22]నారి నీకన్నఁ జక్కనివారె యప్స, రస్స లారయ వారివిభ్రమము లెల్ల
నప్రయోజన మటుగాన హంసయాన, నీకు సరిగాన నీయాన లోకములను. ॥332॥

తే. మొదట నే నిన్నుఁ జూచిన మోహనాంగి, యబ్ధి మథియింప మూరకె యమృతవాంఛ
గంగచెంగట వాసంబు గలుగుజనుఁడు, డప్పికై పల్వలంబులు డాయఁజనునె. ॥333॥

సీ. తళుకుఁగన్నులు దృష్టి దాఁకునటంచు నో శుకవాణి తల యెత్తి చూడ వేమి
యిగురంచు గండుఁగోయిల దూఱునంచు నో తరళాక్షి పెదవి గదల్పవేమి
చౌదంతిప్రతికుంభిశంకఁ జేరునటంచొ గబ్బిగుబ్బలు సారె గప్పెదేమి
యంచలు వెన్నాడు నంచునో మంజీరరవము గుల్కఁగఁ జేరరా వదేమి
తే. స్వర్గమర్త్యవధూటుల చక్కఁదనము, తుచ్ఛమని నాగకన్యలతోడి కలహ మునకుఁ గాల్
ద్రవ్వెదవొ లేక బొటనవ్రేలఁ, బుడమి వ్రాసెద విది యేమి పువ్వుఁబోణి. ॥334॥

క. కలశాంబుధి మథియింపఁగఁ, గలిగినసుధఁ బంచికొనఁగఁ గానక మేమే

బలదుర్బలములఁబోవుచుఁ, గలహించెద మొరుల దూఱఁగా నేల చెలీ. ||335||

క. దాయాదుల మాకన్యప, దాయాదుల మౌట మేము దైవతములు మా
కీయమృతము సరిగా నీ, వీయెడఁ బంచిమ్ము నేర్తు వెంతయుఁ దరుణీ. ||336||

మ. లలనా నీమధురాధరామృతము గ్రోల [23]న్గాంక్ష గావింప కీ
కలశీతుచ్ఛతరామృతంబునకు నేఁ గాంక్షించినా నంచు నం
జులకంజేయకు గోటికల్పముల కెచ్చున్ జేయఁగా నౌ తపః
ఫలముల్ గల్గినఁగాని గల్గునటె యీభాగ్యంబు భామామణీ. ||337||

చ. కులుకుమిటారి గబ్బిచనుగుబ్బల కోడిన దంచు నెంచ కీ
కలశము చేతఁబూను కలకంఠి భవన్మధురాధరంబునం
జిలికెడి తేనెబొట్టయినఁ జిందెడిమాధురి పావనత్వముం
గలిగి సుధారసం బఖిలగణ్యముఁ బుణ్యము నొగదే యనన్. ||338||

మ. బలిదైత్యేంద్రునిఁ జిన్నినవ్వు దొలఁకం బద్మాక్షి వీక్షించి యు
జ్జ్వలవాసంతరసాలపల్లవలవాస్వాదైకలీలాలస
త్కలకంఠీకలనాదమేదురవచోగాంభీర్య మేపారఁగాఁ
బలికెం జెంతల వట్టిమ్రాఁకులు చిగుర్పన్ నేర్పుసంధిల్లఁగన్. ||339||

తే. అబలలము మూఁడుమాటల కాఱుతప్పు, లమ్మ నేఁ జెల్లగా పరిహాసకంబు
చేసె దీ విట్టిపనులు మాచేత నౌనె, చాలు నగరాకు పొమ్ము నిశాచరేంద్ర. ||340||

ఉ. స్త్రీలను నమ్మరాదు చలచిత్త లటంచు జనమ్ము లెల్ల వా
చాలత చూప నాపలుకు సత్య మటంచును విశ్వసింతురే
చాలు ని దేటిమాటలు పొసంగవు మీ రటుగాక నమ్మినన్
మే లొనరింతు నందఱకు మిత్రతఁ జూపి జగంబు మెచ్చఁగన్. ||341||

ఉ. అక్కట కల్లగాదు నిజమౌ జనవాక్యము ముజ్జగంబులం
జక్కఁదనంబు కల్మి రతిశక్తియు జాణతనంబు ప్రాయమున్
మక్కువ గల్గువారియెడ మచ్చిక లెచ్చ రమించు జారయం
దెక్కడిసత్య మేడ వల పెక్కడినిల్కడ దానవోత్తమా. ||342||

సీ. కుంతలంబులయందె కుటిలత్వ మననేల భావంబులందును బ్రబలియుండు
గబ్బిగుబ్బలయందె కాఠిన్య మననేల హృదయసీమలయందు నెనసియుండుఁ
గీలుఁగొప్పులయందె మాలిన్య మననేల బుద్ధిమార్గములందుఁ బొడమియుండు
జళుకుఁజూపులయందె చాంచల్య మననేల మోహంబులందును మొనసియుండుఁ
తే. దలఁచి చూచిన బొమలందె ధర్మగుణము, మాట లేటికిఁ గటినె క్షమావిలాస
మనవరతరక్తి యధరంబులందె కాని, మానినులచిత్తముల లేదు దానవేంద్ర. ||343||

క. బాలామణులను గానన, సాలావృకములను నమ్మి సఖ్యము సేయం
బోలదని బుధులు దెలుపుదు, రేలాగున నమ్మవచ్చు నింతులచెలుముల్. ||344||

క. పలుకుల నొక్కటి భావం, బుల నొక్కటి చేత నొకటి పూఁబోణులకుం
గలగుణములు వారల నెటు, వలె నమ్మెద వీవు దైత్యవల్లభ చెపుమా. ||345||

క. ఐన న్నే నటువలెఁ గా, నీననుకోరాదు గాక యెల్లసుగుణముల్
నే నీయక లేదుసుమీ, యీనెట్టున నీవె మీఁద నెఱిఁగెద వింకన్. ||346||

తే. ఇతరసతులందు మతిలేక యెపుడు నన్నె, యాత్మఁ బొందఁదలంచుపుణ్యాజనులందు
లీయమై యుందు నేనెందు లేశమైన, భేద మెఱుఁగక పరమసమ్మోదముననను. ||
347||

తే. ఆదరముఁ జెందియుండుదు నఖిలముననను, బలుకు లేటికిఁ జక్రంబు పంపు సేయ
వెఱ పెఱుంగక స్వచ్ఛందవృత్తి నుందు, నా కొకఁడు కర్త లేఁడు దానవవరేణ్య. ||348||

తే. ఒకభుజంగునితోఁ గూడియుందు నతఁడు, వివిధభోగాఢ్యుఁ డయ్యును జెవుల
వినఁడు
గానఁ దత్తల్పత వసింప కేను గోరి, వచ్చితి నటన్న బలిదైత్యవర్యుఁ డనియె. ||349||

మ. వినుమా యీయనుమాన మేల బెళుక న్వేయైన నీయాన జ
వ్వని నీచేతిది నాదుదేహమును జీవంబు న్వృథామాట లే
లను నీచిత్తము నాదుభాగ్య మిఁక నీళ్ళ న్ముంచినం బాల ముం
చిన నీవే మఱియొం డెఱుంగ నిదియే సిద్ధంబు ముమ్మాటికిన్. ||350||

మ. అని దైత్యేంద్రుఁడు మోహినీమృదులహస్తాంభోజసంపర్కసం
జనితస్వేదకరాగ్రుఁడై యొసఁగఁ జంచత్కుంభికుంభోప
మస్తనకుంభంబులు గుల్కఁ మేనఁ బులక ల్పంధిల్ల మోదంబు సి
గ్గు నొయారంబును మీఱఁ గైకొనె సుధాకుంభంబు హేలాగతిన్. ||351||

మ. సొలపుంజూపులు బెళ్కుబేడిస లటంచుం బట్టనుంకించి పా
ఱులు సాపన్ దనుజు ల్మృగాక్షిదెలిగన్నుల్ గాన లేనవ్వుతోఁ
బలికెం బాణిపయోజభాసురసుధాప్రచ్ఛన్నసన్మాధురీ
కలనాసూచకభావగర్భితవచోగాంభీర్య మేపారఁగన్. ||352||

ఉ. రక్కసులార మీరలు సుర ల్సమయత్నబలప్రయాసు లై
యిక్కడలి న్మథింప జనియించిన యీసుధ మీరు వారుఁ బె
న్మక్కువతో భుజింప నయమార్గము గావునఁ బంచిపెట్టెదం
జక్క సమంబు గాఁగ నిది సమ్మతమౌ గద మీకు వారికిన్. ||353||

తే. వెనుక నిటువలె నటువలె ననుచు నన్ను, మాటలాడిన వినను ముమ్మాటి కిదిగొ
నెఱుఁగఁ జెప్పితి హితమౌనె యేను బంచి, పెట్టినటువలెఁ గైకొన గట్టిగాను. ||354||

క. అని నిశ్చయంబు దోఁపఁగ, ననిన లతాతన్విమాట కౌగా కని య
ద్దనుజులు బృందారకులున్, ఘనతరసంతోషరసవికస్వరముఖు లై. ||355||

సీ. గురుఁడు దోషాచరగురుఁడు సంకల్పంబు దెలుపఁగాఁ గలశాబ్ధిఁ దీర్థమాడి
మందారమహిజ మమందారమున నిచ్చుకనకాంబరంబులు కటులఁగట్టి
పారిజాతంబు పెంపారిజాతముదంబుచే నిడువిరిసరుల్ శిఖల జుట్టి
హరిచందనము గూర్చు హరిచందనపుఁబూఁత లందమ్ముగా మేన నలవరించి
తే. కల్పక మొనర్చు మణిమయాకల్పకములు, పూని సంతాన మొసఁగు నవీనకర్ణ
పూరసంతానములు దాల్చి భూరినిష్ఠ, నుపవసించి యొనర్చిరి హోమవిధులు. ||

356||

క. అంతట నెంతయు భక్తిం, జింతామణి కామధేనుశీతలభాను
ల్చింతితవస్తువు లొసఁగఁ, శాంతమహీసురుల కొసఁగి శాస్త్రోక్తవిధిన్. ||357||

సీ. వజ్రమౌక్తికరత్నవైడూర్యమణిఘృణిస్థగితకుంభస్తంభసంభృతంబు
నసమానచీనిచీనాంబరశ్రేణికాకలితవితానశృంగారితంబుఁ
గల్పకప్రసవసౌగంధ్యగంధాంధపుష్పంధయఝంక్రియాసంకులంబు
దీపితసామ్రాణిధూపధూమస్తోమఘుమఘుమాయితగంధగుంభితంబుఁ
తే. బ్రకటగంధర్వగాంధర్వబంధురంబుఁ, జటులపంచమహావాద్యశబ్దితంబు
నిపుణతరవిశ్వకర్మవినిర్మితంబు, నవము నై మించు కనకమంటపమునందు. ||358||

క. ప్రాగగ్రకుశాస్తరణా, భోగంబులయందుఁ దూర్పుమొగముగ బఙ్క్తి
ల్సాఁగిరి బలిముఖదానవు, లాగిరిభిన్మముఖ్యదివిజు లతులితభక్తిన్. ||339||

ఉ. జాఱెడుపైఁటతోఁ గులుకుజక్కవగుబ్బలతో మిటారిన
వ్వారెడుమోముతో గిలుకుటందెలతో నసియాడుకౌనుతో
సారసగంధి సౌధకలశంబు కరంబునఁ బూని యెప్పు డొ
య్యారము మీఱ వచ్చునొకొ యంచు నిశాచరు లెంచునత్తఱిన్. ||340||

మ. వలలోఁ జిక్కినకల్కిఁజక్కవలరేవం జిల్గుఁబయ్యెంటలోఁ
గులుకు న్సిబ్బెపుగబ్బినిబ్బరపుఁజన్ను ల్బల్మిటారింపఁగాఁ
గలమంజీరఝుళంఝుళల్మదనఢక్కారూఢిఁ జూప న్సుధా
కలశీకమ్రకరాబ్జయై కలికి శృంగారంబు తోరంబుగాన్. ||341||

సీ. గిలుకుమెట్టెలడాలు చిలువకుచ్చెలలపై జాళువాబంగారుసరిగఁ గూర్ప
జిలుఁగుపైఠాణిదువ్వలువలోఁ జిఱుదొడ ల్సొంగావిపావడరంగు లీనఁ
గమనీయమై మించు కటిచక్రచలనంబు రతిమనోవల్లభురాకఁ దెలుప
గమనశ్రమంబుచేఁ గమ్ముకమ్మనియూర్పుతెమ్మెరచేఁ గౌనుదీఁగె వడఁక
తే. గుబ్బ లొండొంటి నొరయ ముంగురులు నెఱయ, గంకణంబులు మొఱయ నంగంబు మెఱయ
నడలు ముద్దులు గురియ లేనగవు దొరయ, వెలఁది చనుదెంచె దైత్యులు వేడ్కఁ బొరయ. ||342||

ఉ. ఆమదిరాక్షిఁ జూచి పరిహాసము మీఱ బలీంద్రుఁ డిప్పు డో
కోమలి నీవు చే నమృతకుంభము పూనినఁ జూచి గోపబా
లామణివంచుఁ బాల్గొనఁదలంచెద మన్నను నవ్వుచు న్మృగా
క్షీమణి బావ నీవు దధిఁ జిల్కఁగ గోపిక నైన దోసమే. ||343||

మ. అవు బావా యమృతంబు ముందు మనదైత్యశ్రేణికిం బంతునో
దివిజు ల్గుయ్యిడకుండ ముం దొసఁగి యందే గొంత తర్వాత దా
నవదైత్యాసురరాక్షసావళులకు న్వడ్డింతునో యానతీ
యవలె న్మీరన మంచిదే యనియె దైత్యస్వామి మేనుబ్బఁగన్. ||344||

తే. గిలుకుటందెలు ఘల్లనఁ గీరవాణి, మరలి సురబఙ్క్తి కరుగుచో బిఱుదుచక్కఁ
దనము నెఱివేణిచెలువు గన్గొని బలీంద్రుఁ, డాదికన్నను మిగుల మోహంబు గాంచె. ||

345||

తే. వారిజేక్షణ సురపఙ్క్తిఁ జేరవచ్చి, యింద్రుఁ డెంత యమర్చిన నింతయేని
యమరకుండెడి యమరులయలబలంబు, మాన్పెఁ జేసన్న నొకమాటమాత్రలోన. ||
346||

తే. వజ్రధరముఖ్యులౌ దిశావల్లభులును, గరుడగంధర్వకిన్నరఖచరసిద్ధ
సాధ్యవిద్యాధరాదినిర్జరకులంబు, వారి వేర్వేఱబంతిగా నేరుపఱిచి. ||347||

సీ. ధారుణిస్థలిఁ దోచు నూరుమూలము గాంచ నింతసి గ్గేల మోమెత్తు మనుచుఁ
బయ్యెద దొలఁగ గుబ్బలుచూడ బల్లంటఁ గెమ్మోవి నొక్కి జంకించుకొనుచు
భుజమూల మీక్షింపఁ బొదలు సిగ్గున నీకు వడ్డించ నని కేలు వంచికొనుచుఁ
గనుఱెప్ప లెత్తి గన్గొని మెచ్చి తల యూఁచి యమృతపానము సాలునా యటంచుఁ
తే. దియ్యసరసంపుమాటలఁ దేనె లొలికి, యమృతరసము కదంబింప నమరపతికి
మొదట వడ్డించి వడ్డించుఁ ద్రిదశతతికి, మోహినీకాంత జగదేకమోహనముగ. ||348||

మ. అలివేణీమణి గిల్కుమెట్టియలు మ్రోయం బంతి వడ్డించుచుం
జిలుఁగుంగుచ్చెలజాఱఁ ద్రొక్కువడి డాఁచేఁ జెక్కుచోఁ బైఁటయుం
దొలఁగంగాఁ జుబుకంబుచే నదిమెఁ దోడ్తో సిగ్గు నొయ్యారముం
దలుకుం దత్తఱము న్విలోకిజనచిత్తంబుల్ గరంగింపఁగన్. ||349||

సీ. చెదరినముంగురు ల్చెమటచే నుదురంటఁ గొనగోళ్ళచే దువ్వుకొనుబెడంగు
జాఱుపయ్యెంట భుజంబుమీఁదికిఁ ద్రోసి చెఱఁగు డాఁపలివంకఁ జెక్కు హొయలు
సడలి ముంజేవ్రాలు జాళువాపైఁడిగాజులు పైకి నెగఁద్రోయుచో విలాస
మవనిభాగమున జీఱాడుకుచ్చెలకొంగు లీలఁ గెంగేలఁ కేలించుచెలువ
తే. మలసి నిట్టూర్పు లిచ్చు నొయ్యార మెదను,మించు ఘర్మంబు గొనగోట మీటునీటు
గలుగుమోహినిఁ దలప మైఁబులక లొదవె, దానవులు సొక్కు టేవింత ధరణికాంత. ||
350||

వ. ఇట్లు మోహినీకాంత యత్యంతశృంగారవిలాసకుతూహలంబున సుధారసం బ
మరులకు నొసంగుసమయంబున. ||351||

సీ. వనజాక్షి యమృతంబు వడ్డింపరాదాయె మనబంతి కిది యేమొ యనుచు నొకఁడు
వచ్చెద నని రాక వంచించునే ప్రేమ యధికంబు మనయందె యనుచు నొకఁడు
నమృతంబు మాకుఁ దెమ్మని బీఁదతనమున నడుగ గౌరవము గాదనుచు నొకఁడు
కాదని పిలిచినఁ గలకంఠి వడ్డింప కలిగిపోవునొ కడ కనుచు నొక్కఁడు
తే. డమృత మేబ్రాఁతి యాచకోరాక్షిచిత్త, మెడయఁ జేయంగ రాదని యెంచి యొకఁడు
నూరకుండి రిగాని యోయువిద! యమృత, మిందుఁ దెమ్మనలేరైరి యెంతవలపొ. ||
352||

తే. సుదతి వడ్డించునపుడు పయ్యెద యొకింత, తొలఁగ గుబ్బలు సూచునబ్బలియుఁ
బల్క
రింపలేఁడయ్యెఁ దాఁ బల్కరింపఁ దెలిసి, యట్టె పయ్యెదఁ గప్పునో యనుభయమున. ||
353||

మ. తళుకు న్మంగఱముత్తియంపురుచి సింగారంపుఁగెమ్మోవిపైఁ

దులకింప న్మెడ గుల్కి చెక్కుపయి బంతుల్సాగఁ దాటంకదీ
పులు కెంగేల బిగించుచున్ బయిఁట నంభోజాక్షి వాలారుచూ
వులఁ దేలించుచుఁ బల్కుఁ బల్కులసుధాపూరంబు తోరంబుగన్. ‖354‖

సీ. తడవాయె ననుచుఁ జిత్తమున నుంపఁగ నేల నిదె వత్తుఁ దాళుమీ యింతతడవు
తాళఁగూడదొ బావ కేలగూఁడదొ తాళ కిపు డేమిగద్దులే యిట నదేమి
బావ నవ్వితివి నాపలుకున కేమైనఁ దోఁచెనో నాకు నీతోడు దాఁచ
నేటికిఁ జెప్పుమా నేవింతదాన దయలేదొ నామీఁద దాళు మంచి
తే. దందు కేమాయె నాకొకయవసరంబు, గలుగదే యప్డు చిక్కెదుగాక యెటకుఁ
బోయె దంచును నవ్వుచుఁ బువ్వుఁబోణి, బలినిఁ దేలించె బరిహాసభాషణముల. ‖
355‖

చ. మఱఁది యటంచు బావ యని మామ యటంచును నల్లుఁ డంచు నం
దఱకును నన్నివావు లిడి తచ్చనల న్మటుమాయ సుద్దులన్
ముఱిపెముల న్విలాసముల మోహము లెంచి నిశాటచిత్తముల్
గఱఁచె లతాంగి యంగనలు గారె మనోధనపశ్యతోహరల్. ‖356‖

తే. ఇటులు దైత్యులనెల్ల నోరెత్తకుండఁ, జేసి సురలకు వడ్డించు చిగురుఁబోఁడి
దేవరూపంబు గైకొని దివిజపఙ్క్తి, నున్నరాహువునకు సుధ యొసఁగెఁ గొంత. ‖357‖

ఉ. ఆయెడ రాహువంచు వనజాహితమిత్రులు సన్న సేయ నా
హా యని మోహినీమహిళ యద్భుతరోషకషాయితాక్షి యై
హా యనునంతలోపల సహస్రసహస్రసహస్రదీధితి
చ్ఛాయ సహస్రధారమగు చక్రము వ్రాలెఁ గరాంబుజంబునన్. ‖358‖

చ. శయజలజాతవిస్ఫురితచక్రముచే మధుకైటభారి దు
ర్ణయుఁడగు సైంహికేయునిశిరంబు గఱుక్కన ద్రుంచునంతలో
రయమునఁ గుత్తుక న్వెడలురక్తముతోడి కబంధ మొప్పె విం
తయి పరిషత్సరస్సున వరాంబువుసూత్రపుఁగంబమో యనన్. ‖359‖

చ. క్షితిఁబడు రాహుశీర్షము ద్విజిహ్వలు రోషకషాయితాక్షులున్
సితతరదంష్ట్రలున్ బహువిచిత్రఫణామణు లుల్లసిల్ల వి
స్మితులయి దేవదానవులు చేరికఁ జేరి కనంగ మోహినీ
సతిఁ దిలకించి యిట్లను విషవ్యతిషంగకటూక్తివైఖరిన్. ‖360‖

మ. సరిగా మాకు సుధారసంబు విభజించం జేరి యీలాగునన్
సురపక్షం బొనరింపఁగాఁ జనునె యిచ్చో నంతమాత్రంబె యొ
క్కరుఁడ న్నే నిటనాసవచ్చినను జక్రచ్ఛిన్ను గావించి తిం
దరయంగా ఫలమేమి నీ వెఱుఁగలే వైతే సరోజేక్షణా. ‖361‖

ఉ. అక్కట నిన్ను దూఱఁదగవా మగువా పగవారలుండఁగా
నిక్కడఁ జంద్రభాస్కరు లిదేమి యకారణవైర మిట్లు నా
దిక్కునఁ జూపినారు కడతేఱఁగనిత్తునె యింక వారల
న్మిక్కిలి శక్తిమీఱఁ దిగమ్రింగెద నంచుఁ బరిప్లవింపఁగన్. ‖362‖

చ. వలదని నాఁటనుండియు దివాకరచంద్రులఁ బర్వయుగ్మవే

ళలఁ గ్రసియింపఁ బంపెఁ గమలప్రభవుండు నకారణంబుగా
వలవనివైరముం గొనినవారికి భోగ్యముగాక యున్నె త
త్ఫల మది యెంతవారికిని బార్థకులాంబుధిపూర్ణచంద్రమా. ||363||

క. అమృతరస మింత సోఁకఁగ, నమృతంబై రాహుశీర్ష మతిభయదముగా
నమృతకరార్కులఁ బట్టెడి, నమృతరుహప్రభవునాజ్ఞ నఖిలం బెఱుఁగన్. ||364||

వ. అంత. ||365||

ఉ. ఈమటుమాయలాఁడి గద యింత యొనర్చె నటంచు దానవ
స్తోమము సుట్టుకొన్న మధుసూచనుఁ డప్పుడు నీలనీరద
శ్యామతనూవిలాసము భుజాయుగళోజ్జ్వలశంఖచక్రముల్
హేమపటంబు గన్పడ వహించి తిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. ||366||

ఉ. ఆకపటంబు గాంచి దురహంకృతి మీఱ యుగాంతవిస్ఫుర
ల్లోకవిలోచనద్యుతి విలోచనుఁ డౌచు విరోచనాత్మజుం
డాకులవృత్తి లేక ధనురస్త్రము లూని సహస్రచంద్రమ
శ్శ్రీకమనీయయానమునఁ జెన్ను వహించె రణాగ్రయాయియై. ||367||

సీ. రథచక్రనేమిఘర్ఘరరావములు కేతుపటపటాత్కృతులకు దిటము దెలుప
గంధేభఘంటికాఘణఘణల్ ఘనబృంహితధ్వానములకుఁ గైదండ యొసఁగ
జవనాశ్వహేషలు చటులఖురాఘాతచిటపటధ్వనులతోఁ జెలిమి చూప
నమరాట్టహాసనాదములు ఘోరశరాసవిస్ఫారములకుఁ బ్రావీణ్య మునుపఁ
తే. బటహశంఖాదిబహువాద్యరటనములకు, వేత్రిసాహోనినాదము ల్విజయ మొసఁగ
సకలసేనలఁ గూడి రాక్షసజిగీషఁ, గదిసెఁ జౌదంతి నెక్కి సంక్రందనుండు. ||368||

మ. అవనీమండలి గుల్ఫదఘ్న మయి మాద్యద్దంతిదానాంబువుల్
ప్రవహింప న్వడిఁ జిక్కువాఱినఁ దమిస్రాచారి త్రొక్కుళ్లచే
నవియున్ లేవఁగఁజాలఁ డెంతబలియుండైనం జమూసంకులం
బవురా యెన్నఁదరంబె దానవమయం బయ్యెన్ జగం బత్తఱిన్. ||369||

శా. త్వంగద్వాహఖురాగ్రభిన్నధరణీతత్త్వంబు రేణ్వాకృతిన్
మ్రింగె న్వారిధులన్ గ్రసించె హిమరుఙ్మిత్రాదులం బుష్కరం
బుం గప్పె న్నడయాడదయ్యెఁ బవనంబు దైత్యరాడ్భీతిఁ జూ
డంగా నప్పు డకాండసంప్రళయ మౌటం దోఁచె దేవాళికిన్. ||370||

సీ. కాంచనస్యందనగంధదంతావళరాజజంఘాల తురంగముల
శార్దూలమహిషకేసరిగండభేరుండశరభప్రముఖవన్యసత్త్వములను
గంకగృధ్ర శ్యేనకాకోలకౌశికపారావతబకాదిపతగములను
గమఠపాఠీనకర్కటకనక్రగ్రాహశంకుప్రభృతితోయజంతువులను
తే. వాహములు గాఁగ నెక్కి దుర్వారశక్తి, బరశుపట్టసతోమరప్రాసముఖ్య
శస్త్రములు పూని బలపాకజంభనముచి, విప్రజిత్త్యాదిదైతేయవీరు లపుడు. ||371||

తే. చేరి వేర్వేఱ బారులుదీఱి కొల్వ, మ్రొక్కు మ్రొక్కిన వారలముఖముఁ జూచి
కంటిరే వీరవరులార కార్య మెంత, మోసమయ్యెను సురల నమ్ముటను నేఁడు. ||
372||

చ. కటకట యాడుదానివలెఁ గంజదళాక్షుఁడు సేరి మమ్ములం
దటవటఁ జేసి తీసి యమృతంబు సురాళికిఁ బంచిపెట్టె నిం
కెటువలె నమ్మవచ్చు జగదీశ్వరుఁడే యొకయింత మేరలే
కిటువలెఁ జేయఁజూచె మన కెయ్యది తప్పు గణించి చూడఁగన్. ||373||

ఉ. తా నొకమాయఁ జేసి యమృతంబు సురాళికిఁ బంచిపెట్టఁగా
నే నిఁక మాయఁ జేసి త్రిదివేశుల నందఱ మాయఁ జేసెద
న్మానుప శక్తుఁడే యహహ మాధవుఁ డూరక లంజెతక్కులం
బూనెనె కాక యాయుధముపోటు నెఱుంగునె చూత మంతయున్. ||374||

క. అని పలికిన దనుజేంద్రునిఁ, గనుఁగొని యిది యెంత స్వామి కనిపించుకొనం
దునిమెదము నీప్రతాపం, బున మే మాసురల నొకనిఁ బోనీకుండన్. ||375||

క. తలఁద్రుంపక మ్రింగమె వే, ల్పులందఱ నమృతసేవఁ బొలియకయున్నన్
మెలఁగుదురుగాక కడుపునఁ, గలకాలము జాఠరాగ్నిఁ గమలి బలీంద్రా. ||376||

క. అటువలెఁ గాకున్నను మన, పటలిశృంఖలలు వైచి బంధించిన యు
త్కటదురితంబు ననుభవిం, చుటకుఁ జెఱసాల నిడమె సురపతిఁ గినుకన్. ||377||

క. అని యుత్సహించి పలికిన, విని దనుజేంద్రుండు మిగుల వేడుక మీఱన్
గనుఁగొని యిదుగో సమయం, బనుపమభుజశక్తి కనుచు నందఱఁ బనుపన్. ||378||

సీ. కృతవీరపాణకర్ణేజపభ్రమణారుణాభనేత్రముల రోషాగ్ని లొలుకఁ
గలశాబ్ధిజలఘోషఘనతమాశబ్ది కస్మయఘట్టితాట్టహాసములు చెలఁగఁ
బ్రతిభటాళ్యంధకరణహాలహాలదీప్తిముష్టింధయచ్ఛాయమూర్తు లలర
మధ్యేవియర్ద్దీప్యమానార్కనిష్ప్రభీకరణభీకరఖడ్గకాంతు లడర
తే. హైమరథములఁ దోలి గంధాంధభద్ర, కరుల గారాడి దుముదారుగా హయాళి
జేరువకు నూకి భటులకుఁ జేయి వీచి, యభ్యమిత్రీయదైవసైన్యంబుఁ గదిసి. ||379||

క. వాతంధయపాణింధమ, శాతశరము లసురు లేయ సౌరబలంబు
ల్భీతిలక ప్రతిసువర్ణా, న్వీతోజ్జ్వలపత్రితతుల విదలించె వెసన్. ||380||

మ. రథికుల్ హస్తికు లాశ్వికు ల్భటులు శస్త్రాశస్త్రిఁ బోరం బర
శ్వధకౌక్షేయకకుంతముద్గరగదాచక్రాదినానావిధా
యుధకాంతుల్ దశదిగ్విభాగములయం దొప్పారె నత్యుగ్రమౌ
మధుభృల్లోచన మాసులోచనము సామ్యంబూని చూపట్టఁగన్. ||381||

క. ఈకరణి శరాశరిఁ గుం, తాకుంతి గదాగదిని బ్రతాపము మెఱయ
న్భీకరముగఁ బోరఁగ నా, కౌకోదైత్యులకు ద్వంద్వయుద్ధం బయ్యెన్. ||382||

సీ. బలిశక్రులును హేతిపాశాయుధులు వృషపర్వాశ్వినులు రవిబాణు లిందు
సైంహికేయులు విరోచనకృశానులు భద్రకాళినిశుంభులు కాలనాభ
కాలులు మయవిశ్వకర్మలు జంభవృషాకపు ల్ద్విశిరోనిశాకరజులు
మాతృకోత్కలులు దుర్మర్షణవామదేవులు నముచ్యపరాజితులు పులోమ
తే. నీలులును మేఘదంభావనీతనయులు, కాలకేయమరుత్తులు కమలమిత్ర
తనయనరకాసురులు నివాతకవచపవ, మాను లొండొరుల్ వోరుసమయమునందు. ||

383||

మ. కవచస్ఫూర్తి నభేద్య మౌ కవచ మేకంబైనబాణంబుచే
నవియించెన్ రథరథ్యసారథిపతాకాద్యంబుల న్నాలుగిం
ట విచారించె సురేంద్రు డగ్గటి భుజాటంకంబునం దైత్యదా
నవచూడామణి యట్టహాసమునఁ గాండం బెల్ల ఘూర్ణిల్లగన్. ||384||

క. మఱియుం దఱచుగ శరములు, గఱిగఱి గఱువంగ నేయఁగా వెఱవక య
త్తెఱఁగంటిరాయఁ డప్పుడె, యఱిముఱిఁ బ్రతిశరము లేసి యన్నిటిఁ ద్రుంచెన్. ||385||

సీ. కోపంబు మీఱఁగాఁ జాపంబు చేపట్టి రోషంబుచే దానిరూ పడంచె
శూలంబుఁ గైకొని ఫాలంబు వొడువరా వాలముచే దాని వ్రేలఁజేసెఁ
బంతంబు మీఱఁగాఁ గుంతంబు గైకొన్న నంతంబు నొందించె నస్త్రనిహతి
గండంబు గుఱి సేసి దండంబు వైచిన ఖండంబు గావించెఁ గాండమునను
తే. మఱియు నేయాయుధము లూన మనుజభోజి, తత్తదాయుధములఁ ద్రుంచెఁ దత్క్షణంబ
యమృతసేవయు హరికటాక్షమును గలుగఁ, గలదె యీడును జోడు నాఖండలునకు. ||386||

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము దేవతాధిపతి యేయం దానిచే భగ్గునన్
భగ్నంబయ్యె మహారథంబు దివిజప్రత్యర్థిరాజేంద్రుఁ డు
న్మగ్నుండౌట నదృశ్యుఁడై చనియె నానాదైత్యసంఘాత ము
ద్విగ్నంబయ్యె సుధాశను ల్సెలఁగి రుద్వేలప్రమోదంబునన్. ||387||

వ. అంత నిటులు నలోచనగోచరుండై చనినవిరోచననందనుండు కృతగర్వవి
మోచనుండై తననేర్పు మెఱసి మాయావి యగుచు నెల్లెడలఁ దోఁచి పెల్లుగ
నాక్రమించెడుమాయ గావించిన. ||388||

సీ. కులశైలమున వాన గురియంగ గిరిభేది యంగంబు గులగులనయ్యె మిగుల
లయకాలదహనకీలలు సుట్టుకొని యేర్చి పరితపింపఁదొడంగెఁ బావకుండు
మృత్యుపాశంబులు మెడఁబట్టి తివియఁగా మొఱలు వెట్టఁదొడంగెఁ ధరణిసుతుఁడు
బేతాళములు నీళ్ల వ్రేసి త్రొక్కఁగఁ బాశి యుదు టెల్లఁ బెడఁబాసి యుడ్డుగుడిచెఁ
తే. బెక్కుభూతంబు లితరులపీచ మణఁచె, నే మనఁగవచ్చు వానిమాయామహత్త్వ
మహహ యింద్రాదులేల బ్రహ్మాదులైన, మెదలఁగాఁజాల రావేళ నెదుటఁబడిన. ||389||

వ. అదియునుంగాక. ||390||

మ. జలదంతావళఘోరఘీంకృతులతో ఝంఝానిలాఘాతసం
చలితాభ్రంలిహతుంగతుంగతరచంచద్భంగఘోషంబుతోఁ
గలశాంభోనిధిఁ దమ్ము ముంచినగతిం గన్పింపఁ గంపించుచున్
బలభిన్ముఖ్యులు పాహిపాహి యని యబ్రహ్మణ్యము న్వెట్టఁగన్. ||391||

మ. వినిపించెన్ హరిపాంచజన్యరవ ముద్వేలప్రభాచక్రముం
గనిపించెన్ సురదానవావలికి రక్షస్స్వామిమాయాళి లే
దనిపించెన్ క్షణమాత్రలో సమదదేవారాతి రింఛోళిచేఁ
దినిపించెం దృణరాజి రాజితభుజాతేజంబు శోభిల్లఁగన్. ||392||

వ. అప్పుడు. ॥393॥

ఉ. చిక్కితి వెందుఁ బోయెదవు శ్రీహరి యంచు మృగేంద్రవాహముం
జక్కఁగఁ బైకి నూకి రభసంబున శూలము పూని జక్కియౌ
పక్కిని ప్రక్కలింపఁ గని పక్కున శూలము నాచి త్రుంచె నా
చక్కనికాలనేమితల చక్రధరుండు సురాళి మెచ్చఁగన్. ॥394॥

క. అది గనిన మాల్యవంతుఁడు, గద గొని హా! పోకుపోకు! గరుడ యటంచున్
విదలించె గరుడుఱెక్కలు, త్రిదశేంద్రుఁడు తనదు పవిని దిట్టఁగ నంతన్. ॥395॥

తే. దానవధ్వంసికరచక్రధార మునుపొ, తాను మునుపొ యనంగఁ గంధరను వలచి
యచ్చరమిటారి వైచుమాల్యంబువలన, మాల్యవంతుఁడు సహజనామంబుఁ గనియె. ॥396॥

క. సురభీకరణోత్క్రమనో, హరమూర్తి సుమాలి మాధవౌద్ధత్యమునం
దెరలెం దానవజాతియు, వరసుమనోజాతియైనఁ బ్రమదము గనదే. ॥397॥

క. తనపేరు గలుగు హరి నె, క్కినవాఁడని మాలిఁ దునిమెఁ గేశవుఁడు సుద
ర్శనమున మఱియు ననేకుల, దనుజులఁ దునుమాడె బాహుదర్ప మెలర్పన్. ॥398॥

శా. ఈరీతిం జగదేకవల్లభుఁడు భూయిష్ఠప్రతాపంబుచేఁ
గ్రూరాదిత్యవిరోధివర్గముల నుగ్గుల్సేయ నంతంతకున్
హేరాళం బగువేడ్క వాసవుఁడు మత్తేభంబుఁ గాలాడి దు
ర్వారంబౌకులిశంబు పూని బలిఁ జేరంబోయి తా నిట్లనున్. ॥399॥

క. ఏరా యోరినిశాచర, యేరా వృత్రారి నెఱుఁగవే నాతోడం
బోరాడలేవు పోరా, కోరా యభయంబు నిల్పుకోరా తనువున్. ॥400॥

తే. వదలి శౌర్యంబు విద్యలవానికరణి, నింద్రజాలంబు వన్నెదవే బలీంద్ర
యిదిగొ వజ్రంబు మెచ్చి యిచ్చెదను గొనుము, కల్లగా దన విని దైత్యవల్లభుండు. ॥401॥

తే. ఇంద్రజాలంబు వన్నక యెటుల నోడియ, వచ్చు ననిమిషబలము లవ్వారి గాఁగ
దోఁ పొసంగకపోదువే దొడ్డదొరవు, వజ్రమాత్రంబు నా కేల వలవ దనిన. ॥402॥

ఉ. ఇం కిట దోఁపె కాక పుర మెయ్యది నీకు నిశాచరేంద్ర యీ
యంకము మాని పోయిన యథార్థమె పల్కితి వౌర యంచు
నిశ్శంకత నిర్జరేశ్వరుఁడు సారెకుఁ బ్రల్లదమాడఁగా మహా
హంకృతిఁ జెంత నున్నబలియయ్యుం దనుజాతుఁడు హుంకరించుచున్. ॥403॥

తే. ఏమిరా యింద్ర యింతలో నింతగర్వ, మేల వచ్చెఁ దలంపరా యిన్నినాళ్లు
నీవు పడినట్టిపాటు నే నెఱుఁగుదు నొక, గరిడిలో వింతసాధన క్రమముగాదు. ॥404॥

తే. ఇతఁడు నీ కోడి మాయలు నిచటఁ జేసె, నే స్వకాండ విజృంభణం బెల్లఁ దొలఁగ
గౌతమీజార యెవ్వనిఁగాఁ దలంచి, నావు బలిఁ గాఁడె పుణ్యజనప్రభుండు. ॥405॥

ఉ. కొమ్ములుఁ దోక లేక జతగూడెను నీకు వృషాఖ్య యింద్ర రే
ద్రిమ్మరిదొమ్మికయ్యమున జట్టితనం బరి పూరి మేసితో
గ్రమ్మినభీతిచే నటులుగావలె నచ్చెరువేల దీనికై
యిమ్మహి నీదుపేరిపను లెచ్చుటఁ జూచినఁ బూరి మేయఁగన్. ||406||

క. కౌశికలీలను గానన, కౌశికమూలమునఁ దపము గావించెదవో
కౌశిక యటు గాకున్నం, గౌశికగతి గొంది నడఁగఁ గాంక్షించెదవో. ||407||

క. బలి భాస్వత్తేజంబున, నళుకుచు నిఁకఁ గౌశికా మహాబిలపదవి
న్మెలఁగు యథార్థాభిఖ్య, న్వలవదు మాతోడఁ బోర వశమే నీకున్. ||408||

వ. అనిన మదిరాపానఖదిరాంగారసదృశదృశుం డగుచు సహస్రదృశుం డిట్లనియె. ||409||

తే. కౌశికుఁడ నౌదుఁగాక రాక్షస యటైనఁ, గౌశికస్ఫూర్తి బలిపుష్టగణము లెట్లు
మనఁగ నేర్చు నెఱుంగ వేమనఁగవచ్చు, ననిన విని నవ్వి బలి యిట్టు లనియె నపుడు. ||410||

సీ. విబుధలోకేంద్రుండు వీరాధివీరుండు గాఁడె యెన్నండైనఁ గలన నోడి
పోవునె యటమొన్న పుణ్యంబునకు స్వర్గ మిచ్చి తా నడవుల కేగఁగాక
మరల నెయ్యంబున మముఁ గొల్చెఁ గాఁబోలు ఘనభుజాశక్తికిఁ గడమగలదె
యింకఁ దాఁగాక న న్నెవ్వరు నవ్వెద రాహవంబున నోడి యరుగుచుండ
తే. నహహ యందుల కేమి కర్మానుసార, మాపదలు సంపదలు జయ మపజయంబు
దానికన లేదు దైవకృత్యంబులకును, విఱ్ఱవీఁగుట వ్రేఁగుట వెఱ్ఱితనము. ||411||

క. వినవోయి యింద్ర దైవం, బనుకూలంబైనఁ గలుగు నన్నిశుభంబుల్
దనకుఁ బ్రతికూలమైన వ, చ్చిన నేకార్యంబుఁ గాదు సిద్ధము సుమ్మీ. ||412||

ఉ. మీ కొకవేళ నేమమగు మే మొకవేళఁ ద్రిలోకరాజ్యముం
జేకొనియుందు మిర్వురకుఁ జేకుఱ వొక్కట వాంఛితార్థముల్
కోకచకోరకంబులకుఁ గూడునె కోరిక లొక్కవేళనే
యాకరణిం దలంపు త్రిదశాధిప గర్వపుమాట లేటికిన్. ||413||

క. అని వైరోచని పలికిన, విని బలి నను వాఁడు దేవవిభుఁడు కృతఘ్నుం
డని రోయక సరిచేసుక, చనునే మాటాడ రాత్రిచరమూర్ధన్యా. ||414||

క. క్షణమాత్ర మూరకుండుము, క్షణదాచరకోటి గొలువ సమితి సహస్రే
క్షణకాయము గూలిచి భ, క్షణముగఁ జేసెదను భూతసంఘంబులకున్. ||415||

ఉ. గాలికిఁ బోవువాహము నగంబులపత్రములం దెమల్పఁగాఁ
జాలును వాలు సైన్యములు సంగరమన్న గృహోపయుక్తముల్
ప్రోలును బట్టబైట నిజపుత్రకుఁడుం బలుగాకి యిట్టిచో
వేలుపుఱేని గెల్చు టొకవిక్రమమే బలిదైత్యవల్లభా. ||416||

వ. అని దురాగ్రహగ్రహావేశకిటకిటాయితరదనపటలుం డగుచు నిజభుజాగ్ర
జాగ్రన్మండలాగ్రంబు జళిపించి యాఖండలున కి ట్లనియె. ||617||

క. అబ్బలి సురమృగములకుం, బెబ్బులి యటఁ బోకు నీకుఁ బింకం బున్నన్
గొబ్బున రా బలి నే నొక, దెబ్బం బరిమార్తు ధరణిఁ గొబ్బునఁ గూలన్. ||418||

తే. నాసురేంద్రుండు నవ్వి యిన్నాళ్లు గావు, నేఁడు బలివైతి వాహవోన్నిద్రబాహు
శక్తికని పల్కి బలికి ద్రాసంబు బలియ, నెలిని ఖండించెఁదను సురల్ బలియుఁ డనఁగ.
||419||

క. అంతటఁ బోక సురేశ్వరుఁ, డెంతయు రోషమున వజ్ర మేసిన మూర్ఛా
క్రాంతుం డయ్యెన్ బలి దివి, జాంతకునరదంబు సూతుఁ డవలికిఁ దివిచెన్. ||420||

సీ. చెలికానిహాని వీక్షించి రోషంబున జంభుండు కధనసంరంభుఁ డగుచు
నిలు నిలురా యింద్ర నేఁ డెందుఁ బోయెదు చిక్కితివం చని సింహహయముఁ
గదియంగఁ దోలి యుద్ధతి గదాదండంబు బిరబిరఁ ద్రిప్పి యాసురవరేణ్యు
కరిని వైచిన నది సురసుర స్రుక్కుచు ధరణిపై మ్రొగ్గినఁ దత్క్షణంబు
తే. నందె మాతలి దెచ్చిన హయసహస్ర, రథముపై నెక్కి జంభుశిరంబు దునిమె
వాసవుఁడు గట్టుదెగఁగొట్టువజ్రమునను, జంభసంభేదమేమి యాశ్చర్య మనఁగ. ||
421||

క. కలహప్రియుచే నెంతయుఁ, దొలుత న్విని కనలి వానితోఁబుట్టువు
బలపాకనముచు లత్యు, జ్జ్వలశోభాభువనముచులు సంరంభమునన్. ||422||

క. త్రేతాగ్నులవలె ముగ్వురు, దైతేయులు సుట్టుముట్టి దారుణశరసం
ఘాతములఁ గప్పఁగాఁ బురు, హూతుం డొప్పారె మేఘయుతమేరుగతిన్. ||423||

క. బలుఁడు రథంబును దురగం, బులఁ బాకుఁడు సూతు నముచి భూరిశరములన్
దళియించి యింద్రునంగక,ములు సించిరి మించి యతఁడు మూర్ఛ మునుంగన్. ||
424||

వ. అంత నంతటంబోక యనలు నంతకు నసుర నబ్ధిపు ననిలు నలకేశ్వరు నలికలోచ
ను నన్యు లగునమరుల నతులితంబు లగునస్త్రంబుల నదటణంచి యట్టహాసం
బడరించిన. ||425||

తే. వెఱచి తెఱగంటి మూఁకలు మొఱలు వెట్ట, నమరపతి సేదదేరి యుదగ్రుఁ డగుచుఁ
గులిశధారను ఖండించె బలుని మొదట, వెనుకఁ బాకాసురునిఁ ద్రుంచె విక్రమమున. ||
426||

ఉ. వారలపాటుఁ జూచి యనివారితరోషకషాయితాక్షుఁ డై
వీరవతంసుఁడౌ నముచి విక్రమశాలి యనేకఘంటికో
దారము మత్తశాత్రవవిదారము నైన త్రిశూల మెత్తి హుం
కారము మీఱ వాసవ పొకాలుము దీన నటంచు వైచినన్. ||427||

వ. అదియుఁ బ్రళయకాలకాలఫాలలోచనకీలికీలాకరాళం బై నిగిడిన యట్టిశూ
లంబు తూలంబులీల నతివేలంబై యాలంబున నేలంబడ వాలంబున నేసి తద్దనుజ
కంఠనాళంబు ఖండింప నాఖండలుం డఖండదోర్మండలమండనాయితం బగు
శతకోటి జళిపించి వైచిన నదియు శతకోటిమార్తాండమండలపిచండిలరుచి
మండలప్రచండతాఖండనపండితమన్యం బగుచు సంవర్తసమయప్రవర్తిత

పుష్కలావర్తప్రముఖచటులతరమేఘపటలనిర్దళదనర్గళజాగ్రద్దీర్ఘనిర్ఘాతసం
ఘాతలింగంబు లగు విస్ఫులింగంబులు తోరంబై నిగుడం గనుంగొని దనుజ
పుంగవుండు గలంగక చెలంగుచు మదీయవక్షఃస్థలికుందనంపుతాళికి నొకయ
పూర్వవజ్రంబు లేదు గదా యని వెదకుచుండు నదియుఁ ద్రిదళపతి యంపెనే
కదా యని యెదయిచ్చిన వజ్రంబును జనుమఱగ్రుచ్చి వెనువిచ్చి చనలేక
యచ్చటనే యున్నం గనుంగొని వియచ్చరప్రవరుఁ డిది యేమి యెచ్చటనుం
గాన మిట్టి యచ్చెరు వని రిచ్చవడి కనుంగొనుచు వెచ్చనూర్చుచున్న సమ
యంబున నార్ద్రంబును శుష్కంబును గాని దాన నముచిదానవుండు దెగు
నని నిదానంబు దెలిపిన నాకాశవాణి పలుకు నాకర్ణించి నలుదిక్కులుం బరికించి
శైత్యప్రభావమానితవజ్రఘనసారం బగుచుఁ గనుపట్టు వారాశిడిండీరంబు
భవిష్యన్నముచిహననజనిష్యమాణయశస్సౌరభకారణకుసుమమంజరిం జేపట్టు
విధంబున హస్తారవిందంబున హంసంబు చందంబున గనుపట్టం గైకొని దివ్య
తేజంబు సంధించి యనార్ద్రశుష్కం బిది యౌ గదా యని ప్రయోగించిన
నదియు నింద్రప్రతాపభూపాలునిసమీపంబున వెలుంగు చంద్రజ్యోతితెఱం
గున రంగై నిజాభిముఖవిజయలక్ష్మికి సుపర్వాధిపతి సమర్పించు కర్పూరనీరా
జనంబుడంబున విరాజమానం బై బలిదైత్యత్రిలోకాధిపత్యవినాశసూచకం
బై పడునుడువువడువున బెడంగై నముచిప్రాణాపకర్షణసమావతన్మృత్యు
దేవతాట్టహాసంబు పోలికె వికాసంబై తైలాదభ్రసితాభ్రంబు సుహృ త్తగు
రీతి శీతలజలప్రవాహంబు కూల సాలనిర్మూలనానుకూలం బగులీల సురవిరోధి
శిరోధి ఖండించిన దనుజవరూథినీహాహానాదంబు లుప్పతిల్లె దివిజచమూసమూ
హంబులు గాయకహాహానాదంబులు బ్రహ్మర్షిసముచ్చయసముచ్చైరుచ్చారిత
జయజయేత్యాశీర్వాదంబులు జయదుందుభి రటనంబులు నప్సరోనటనంబులుం
జెలంగె నంత. ||428||

తే. ఏఱులై పాఱు నెత్తురు లెందుఁ జూడఁ, గొండలై పడుకండలు గుములుగూడి
దానికై పోరు భూతబేతాళతతులు, గలిగి భీకరమయ్యె సంగరము గరము. ||429||

తే. మెదడు ముద్దలు గావించి మెసవి మెసవి కుతిక మోయంగ నెత్తురుల్ గ్రోలి కడుపు
నిమిరికొంచు నగస్త్యమంత్రములు నొడివి, శతపదంబులు ద్రొక్కుఁ బిశాచగణము. ||
430||

క. తుందిలదనుజకబంధము, నందొకగజమస్తకంబు నతికి గజాస్యా
యిందలి కరివిఘ్నంబులఁ, గుందింపకు మనుచు మ్రొక్కుకొనుభూతంబుల్. ||431||

తే. వేలుపులు వారు దనుజులు వీర లనుచు, భూతబేతాళములపజ్క్తి పొంకపఱిచి
తాను మోహిని యంచు రక్తంపుసుధను, బొసఁగ వడ్డించెఁ గామినీభూత మొకటి. ||
432||

మ. కరిగండస్రుతదానవారి యమునాకల్లోలముల్ గా నికో
చరరక్తంబు సరస్వతీకలన మించె న్వాహలాలాంబువుల్
సురకల్లోలినిగాఁ ద్రివేణికరణి న్సొంపొందె జ్ఞాతేయసం
గరభూభాగము గాన దానఁబడ మోక్షప్రాప్తి సంధిల్లెడిన్. ||433||

తే. ద్వంద్వయుద్ధంబు గావించు దనుజవిభులు, దక్కురక్కసు లెదురంగఁ దల్లడిలుచుఁ
బఱవ వెన్నాడి పొడిచె సుపర్వగణము, లహహ దాయాదిపోరు దుస్సహము గాదె. ||

434||

వ. ఇవ్విధంబున నుపేంద్రసుదర్శనంబునఁ గాలనేమి మాలి సుమాలి మాల్యవం
తులు నంభోధరవాహదంభోళిసంరంభంబుల బల జంభ పాక నముచి ప్రముఖ
దానవప్రవరులు దక్కినదిశాధిపతులవలనఁ దెగిన సేనాధిపతు లెల్లం ద్రెళ్లిన
విలోకించి దేశకాలవిశేషవిజ్ఞానవిచక్షణుండు గావున బలీంద్రుండు దన కిది విజ
యసమయంబు గాదుగా యని యెఱింగి సంగరరంగంబు దొరంగి శుక్రుసన్నిధి
కేగి తదీయసంజీవినీవిద్యఁ దత్త్వోపదేశవచోవిశేషంబుల బాహ్యాంతఃకరణ
దుఃఖంబులఁ బాసి తపంబునకుం జనియెఁ దక్కు రక్కసులు దిక్కు లేక పెక్కువగ
లం జిక్కువడి నానాదిక్కులకుఁ బఱవఁ బరవరూథునీవరుల వెన్నంటి మున్నిం
టి రోషంబుకంటు దెఱగంటి దొరలు సమయింపలేక వెఱచువారును, రక్షిం
పుండని యఱచువారును, దెసలకుఁ బఱచువారును, దృణంబులు గఱచువా
రును, కాననంబులు దూఱువారును, విధి దూఱువారును, మ్రొక్కువారును,
నగంబు లెక్కువారును, నొచ్చువారును, సముద్రంబులం జొచ్చువారును నై
కలంగిన రక్షోబలంబులవలన దిగంతంబులుం గరుణరసమయంబు లయ్యె నాసమ
యంబున. ||435||

ఉ. గీరమణుండు పంప ననికిం గలహప్రియుఁ డేగుదెంచి ల
క్ష్మీరమణప్రసాదమునఁ జెందితి రింతె యభీష్ట మింక బృం
దారకులార భీతు లగుదైత్యుల నొంపఁగ నేల యంచుఁ దా
వారలఁబోరు మాన్పెఁ బితృవాక్య మలంఘ్యము గాదె యేఱికిన్. ||436||

వ. అంత సుపర్వసార్వభౌముం డవార్యశౌర్యంబున దుర్వారతరసర్వశార్వరీచర
భుజాఖర్వగర్వశార్వరంబు దొలంగించి నిజప్రతాపతపను వెలింగించి పలాయ
మాననానాదానవప్రాణత్రాణపరాయణుం డగుచుఁ దచ్ఛిబిరంబుల ధర్మదార
లం బట్టింపక ధర్మధారలం బట్టించె నంత. ||437||

సీ. వృత్రనిర్జరమిత్ర వృత్రపంకజమిత్ర జంభజంభలవిభంజనకుఠార
పాకవారణపాకపాకలరోషనముచిఖండనభండనప్రచండ
బలయుక్తబలభుజాబలమహాబలనాగకృతపులోమవిరామకీర్తిధామ
జితవిరోచనదైత్య సుతవిలోచనభీమ తతగరుద్ధరధరాధరనిరోధ
తే. యంచుఁ గొంచక కంచుకు లభినుతింప, విజయలక్ష్మిసమేతుఁ డై వెల్లగౌరు
నెక్కి సర్వామరులు గొల్వ నింపుసొంపు, లమర నమరావతికి నేఁగె నమరవిభుఁడు. ||
438||

మ. అమితానంద మెలర్ప డెందమున దైత్యారాతి కూర్మావతా
రము గాఢస్పృహ మీఱ వ్రాయు మనుజుల్ రాణింతు రాచంద్రతా
రముగా శ్రీయుఁ జిరాయు వొంది రుచిరాధారాదితోదారితా
రముగా వర్ధిలుఁ గీర్తిగల్గి ఘనసామ్రాజ్యంబున న్భూవరా. ||439||

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁ డై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెలుపు మని యడుగుటయున్. ||
440||

మ. నవరత్నోజ్జ్వలధామ దామసుమనోనాళీక నాళీకపా

త్రవరామోదనిదాన దానవిలసత్కల్యాణ కల్యాణన
మ్రవనీచైత్రవిహార హారుసువచోమాధుర్య మాధుర్యశా
స్త్రవిభాస్యాత్మవిశేష శేషవిలసత్సత్కీర్తి సత్కీర్తితా. ॥441॥

క. భర్తృహరిప్రముఖసుధీ, కర్తృకృతగ్రంథజలధి కజ్ఞానసుబో
ధర్తృమనీషామంథర, ధర్తృ శ్రీపద్మనాభ తనయవరేణ్యా. ॥442॥

ముక్తపదగ్రస్తసింహావలోకనభుజంగప్రయాతము. సుధామాధురీధుర్యసూక్త్యేకధామా
కథామాత్రధూతారికౌక్షేయధామా
యథామాధవస్వాన్తకాదిప్రధామా
ప్రథామానితామాత్యరాజీసుధామా. ॥443॥

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణీదేవుల నాగ
నామాత్యసుధానముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైనదశావతారచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

2. కూర్మావతారకథ సమాప్తము

1. నప్పంటికున్నం
2. వలెఁ
3. శ్రీకృపావీక్షణామృతసిద్ధి
4. వడంక నొడళులు
5. మ్రొక్కిడుచుఁ
6. ని భావించెదం
7. బెచ్చొ నెచ్చుట మఱి
8. గామించె
9. నవయవంబులు పద్మశంఖాదినవని, ధానములఁ బోల
10. సొన్నంపు
11. వేగ నతని, చేతిది హరించె జంభుఁ డక్షిణదంభుఁ, డతనిచేతిది గొనె నిల్వలాసురుండు,
12. దైత్యవరుఁడు
13. ము వినుతింపఁ, దరమె పరమేశ్వరున కైన ధరణినాథ.
14. కనుపింపకయె మించు కౌనుఁ జూచి
15. వంధ్యములు గాక
16. తనులత యెదను మెల్లనఁ జేర్పనే కాని

17. లలి రతిక్రీడల నలరింప
18. తననెమ్మదిలోన మిగులఁ
19. సొబ్బుఁడయి పల్కె నబ్జాయతాక్షిఁ జూచి
20. మె, య్యెది యానీభువనైకమోహనతనుశృంగార మత్యద్భుతా
21. పయోరుహాననా
22. వనిత
23. న్వాంఛ

3. వరాహావతారకథ

తృతీయాశ్వాసము

యుక్తధర్మ కృష్ణా!
నాయకమణి కృష్ణ హృదయనాయక కృష్ణా!
నాయకజాధిప సూచక
నాయకమణి కృష్ణపద్మనాభునికృష్ణా.[1] ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
ధారుణీశ వరాహావతార మిఁకను, దెలియఁ జెప్పెద వినుమని తెలుపఁ దొడఁగె. ||2||

శా. శ్రీదారత్వమునం బ్రసిద్ధుఁడవు, లక్ష్మీకాంత నేప్రొద్దు వ
క్షోదేశంబునఁ బూనఁగా నని కడుం గోపంబుచే నామహా
యాదోరాశిని డాఁగు భూసతిని దంష్ట్రాగ్రంబునం బూని తా
భూదారత్వమునం జెలంగె ధవళాంభోజాక్షుఁ డుర్వీశ్వరా.

సీ. శ్రీవిష్ణుపదభక్తిఁ జెలఁగుసప్తర్షిచంద్రములలో ము న్నెన్నఁదగినమేటి
దిత్యదిత్యాదిసాధ్వీశిరోరత్నంబులను ప్రేమఁ జెట్ట వట్టినగృహస్థు
కమలాప్తభుజగేంద్రఖగరాజరోహిణీకన్యకారమణులఁ గన్నతండ్రి
రాముచే దానధారాపూర్వముగ భూతధాత్రి గ్రహించిన శ్రోత్రియుండు
తే. తోయరుహసంభవునకుఁ బౌత్రుఁడు మరీచి, పుత్త్రుఁడు విచిత్రగుణమణిపాత్రుఁ డఖిల
వేదవేదాంతతత్త్వవివేకశాలి, మహిమఁ జెలువొందుఁ గశ్యపమౌనిమౌళి. ||4||

క. దితి మొదలగు పదుమువ్వురు, సతు లతనికి గలరు సహజసౌశీల్యరమా
సతులు జాతాన్యజగత్త్రయ, సతులు వయోరూపభాగ్యసంపద్వసతుల్. ||5||

క. కులరూపగుణసమృద్ధులు, గలసవతులలోన దితి సగౌరవలీల
న్విలసిలు గశ్యపకాంచన, కలితాలయరత్నదీపకళికయు పోలెన్. ||6||

ఉ. ఆరమణీశిరోమణి వయస్యలతో నొకనాఁడు కేళికా
గారసమీపవర్ధితవికస్వరసూచితచిత్రచైత్రికో
దారవిలాసభాసురలతావికసత్ఫలపుష్పభారశృం
గారవనీవిహారకుతుకంబున నేఁగి తదంతరంబునన్. ||7||

సీ. పల్లవాధర యల్ల మొల్లతీవవల్ల నెల్లతావుల తావు లుల్లసిల్లెఁ
గొమ్మ యీవిరిగొమ్మ కమ్మదేనియ గ్రమ్మ నెమ్మిమీఱెఁ గదమ్మ తుమ్మెదలకు
నింతి సంపెంగచెంత నెంతబాగాయె సేమంతిబంతులు వింతకాంతి నెరసి
కన్నెగేదఁగికన్న పొన్నచాయనె యున్న సన్నజాజులచెన్ను వన్నె మీఱెఁ
తే. బంకజాక్షిరో యవంకఁ బొంకమాయె, గుజ్జుమామిడిపజ్జనె గొజ్జఁగులును
జూడు మనుచేడియలతోడఁ గూడియాడి, వనిత విహరించె శృంగారవనితలమున. ||

8 ||

మ. నిపతత్కుందమరందపూరమున దన్నృత్యన్మయూరంబు నా
లపదుద్యచ్ఛుకశారికాకులము లోలద్వల్లికాజాలమున్
క్షిపదుత్రస్తవిహంగమంబు పరితశ్శీర్ణప్రవాళంబు నై
యపు డీక్షింపఁగ నొప్పెఁ, గేళివన మబ్జాక్షీవిహారంబునన్. ||9||

ఉ. సారెకు గంధసారగిరిసారసమీరకిశోరవారముల్
చేరికఁ జేరి హారిసరసీశరశీకరశీతలత్వమున్
నేరుపుమీఱఁ జూపి హరినీలమణీరమణీయకుంతలో
దారశరీరసౌరభ మయశ్రమవారి హరించె నత్తఱిన్. ||10||

క. శీతలతలవనకేళీ, కౌతుకమున నున్న దితినిఁ గని యపుఁ డొకనా
రీతిలకము వదనాంభో, జాతమరందాయమాన సరసమృదూక్తిన్. ||11||

క. తిలకింపు మిదె విచిత్రము, లలనా మారీచమంజులత నతిమందా
నిలలోలమానసత్వము, కలుగుటను బ్రియాళి వదలకయె పెనఁగె ననన్. ||12||

క. చెలియా కాంతా మోదము, గలుగనియెడల న్మదాళి కలియునె తమిచేఁ
గలసిన నట నెయ్యది స, త్ఫలమంచుఁ గటూక్తిఁ దోపఁ బలికిన దితితోన్. ||13||

క. నారీకలితోచ్చైస్తన, హారితవిస్ఫూర్తి మించె నది గను మనఁగా
నోరమణీ వ్యర్థోక్తుల, నీరీతిం బలుకనేలనే యని నగుచున్. ||14||

సీ. తనమనోహరుపేరు వినినంతఁ గొంతకు మనసు రంజిల్లిన మదనుఁ డదియె
సందుచేసుక మానససరోవరము నిండఁ గాలువల్ దీర్చినఁ గర్ణవివర
ములవెంటఁ గోకిల కలరవచ్ఛలమున నానను సుమవాసనామిషమునఁ
గనుఁగవ మిథునిత ఖగదర్శనోపాధి నాల్కఁ రసాస్వాదన కపటమునఁ
తే. దనువున హిమానితాశ్లేషజనితపులక, రాజకైతవమున రాగరసము నిండి
ధైర్యమనుకట్ట నగలింపఁ దాళలేక, వల్లభునిపొందుఁ గోరె నవ్వారిజాక్షి. ||15||

తే. వసుధ వాసంతవేళ నెవ్వారి కైన, నంగజోద్రేక మొనరించు నందుమీఁదఁ
గొమరుప్రాయంబుఁ జెలువును గూర్మి గలుగు, దితికి రతివాంఛ యరుదె తద్విరసనమున. ||16||

సీ. నునుదీవె సురపొన్నఁ బెనఁగొన్నఁ గనుఁగొని ప్రాణేశుఁ గౌఁగిలింపగఁ దలంచుఁ
గోవెల చిగురాకుఁ గొఱికిన నాథుని యధరంబు గంటిసేయంగ నెంచుఁ
గమకించి పల్కునిల్కడ కోకిరొద విన్న గళగళధ్వనులపై గాంక్ష నిలుపుఁ
దమినిఁ బైకొను చకోరములమోహమఁ జూచి పుంభావసంభోగమునకుఁ దివురు
తే. గలికిరాయంచ ముక్కున గమిచి కమల, నాళఖండంబుఁ బతికిచ్చు నలువుఁ గాంచి
మమత మొనపంటఁ దెలనాకుమడుపుఁ గొరికి, చెలువునకు నీయఁగోరు నచ్చిగురుఁబోఁడి. ||17||

తే. రామ శృంగారకేళికారామసీమ, సదృశవస్తునిరీక్షణోజ్జ్వలితసురత
కేళిలీలావిలోలయై యాళిజనముఁ, గాంచి యిట్లని పల్కె నుత్కంఠ మెఱయ. ||18||

శా. ఈయారామమునం బికస్వరము లెంతే వింతగాఁ జల్లనై
డాయం దెమ్మెర వేడ్కతో రమణితోడంగూడి క్రీడించు నా
ప్రాయంపుంజిగురాకుఁబోఁడులు గణింపం బూర్వజన్మంబులం
దేయేనోములు నోచినారలొ కదే యేణీ కిశోరేక్షణా. ॥19॥

ఉ. ప్రాయముగా వసంతము నపాయముగా విన గర్ణసూచికా
ప్రాయముగాఁ బికస్వర ముపాయముగా మరుఁ డేఁచ నిట్టిచో
దాయఁగదా వియోగికిని తాళఁగ రా దను బుద్ధియింతలే
దాయెఁగదా మనోహరున కక్కట నే నిఁక నేమి సేయుదున్. ॥20॥

క. ఉపవాసంబుల వ్రతములఁ దపములఁ, గృశియించు బడుగుఁదపసుల కేలా
కృపవుట్టు మన్మథార్తిత, చపలాలోకనలయందు శరదిందుముఖీ. ॥21॥

తే. కన్నకొడుకులు మూఁడులోకముల నేల, నక్కటా ముక్కుఁ బట్టుక యనుదినంబుఁ
గ్రిందుజడలంట గూర్చుండుఁ గ్రీడ యుడిగి, యేమి సాధింపనెంచియో యెఱుఁగరాదు.
॥22॥

తే. అకట తన కేమి కొదవ గేహమున సకల, భోగభాగ్యంబులును మంచిపువ్వుఁబోండ్లు
గలిగియుండంగ ననుభవకాల మెఱిఁగి, పడయనొల్లఁడు సౌఖ్యంబు వెడఁగుఁదపసి. ॥
23॥

తే. వలపు గలిగిన నిండుజవ్వనిని వనిని, గలయుకంటెను సౌఖ్యంబు గలదె వేఱె
యెఱుగఁడే మఱి నాదురదృష్ట మింతె, కాక యాతని దూరఁగాఁ గలదె ఫలము. ॥24॥

ఉ. తానయి చేరఁబిల్చి సురతప్రియుఁ డై యొకనాఁటికైన స
మ్మానము సేయఁగా నెఱుఁగ మానిని యేమని తెల్పుకొందు నే
నేనయి యెన్నఁడైనఁ దమి హెచ్చినచోఁ ననుఁ జేరి యెంతప్రొ
ద్దైనఁ బదంబులొత్త క్షణ మప్పటికేమొ ఘటించుఁ గోరికల్. ॥25॥

చ. అని సురతస్పృహాహవిరుదగ్రమనోజశిఖక్షతత్రపా
వినయవివేకియై మధుపవేణివసంతవనిని హసంతికం
గనుఁగొనులీలఁ గన్ గొనుచుఁ గంజదళాక్షులఁ బాసి యొంటిమై
దనపతియున్న యింటికి ముదంబున వచ్చెఁ బదంబు దొట్రిలన్. ॥26॥

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబము చెన్నుఁ గన్న ప్రసన్నవక్త్రంబువానిఁ
వెలిమెట్టతమ్ముల వెలివెట్టఁగాఁజాలు శ్రవణాంతకాంతనేత్రములవాని
శివశరాసనశృంగశృంగారంబుఁ గబళించునంసభాగములవాని
నతికఠోరనిజస్తనాచలదక్షమం బైనవిపులవక్షంబువాని
తే. సూర్యతేజంబు గైకొన్న శుచికిఁ జంద్ర, కాంతియు నొసంగుభంగి దుగ్ధముల నగ్ని
హోత్ర మొనరించి వేసంజ హోమశాల, నేకతంబున నున్న ప్రాణేశుఁ గాంచి. ॥27॥

సీ. చంకనత్ప్రత్నతాటంకంబు లిరువంకఁ గనుపట్టుచంద్రభాస్కరులు గాఁగ
నలతిపయ్యెదలోని హారము ల్చిలుపవెన్నెలలోని తారకావళులు గాఁగ
వలిపెంపుకుసుమపూవన్నెచేలమెఱుంగు జగజంపుసంజకెంజాయ గాఁగఁ
గంకణమేఖలాకటకఝుళంఝుళ లమితవిహంగనాదములు గాఁగఁ
తే. గనుబొమ లనంగుఁ డూనుసింగాణి గాఁగ, విప్పుఁగన్నులు విరిగల్వవిరులు గాఁగ

బటువుగుబ్బలు ముకుళితాబ్జములు గాఁగ, సంజచెలువునఁ బతిఁ జేరి కంజవదన. ||28||

క. తలవంచి మించుసిగ్గున, బలుకక యూరకయె యున్నఁ బతి యచ్చెలువం
దిలకించి కలికి యేమో, తెలుపఁగ వచ్చితి వదేమి దెలుపు మటన్నన్. ||29||

శా. కించిల్లక్షితదంతకోరకరుచు ల్కెమ్మోవిపై మించఁగాఁ
జాంచల్యాంచితలోచనాంచలము లజ్జాలీల సూచింపఁగాఁ
జంచచ్చూతదళగ్రసవ్యసనకూజత్కోకిలాపంచనా
చుంచువ్యాహృతి మీఱ నిట్లని వచించున్ బోటి గంభీరతన్. ||30||

తే. అనవరతసౌఖ్యసంధాత యైననేత, కంటె దైవంబు గల్గునె కామినులకుఁ
గాన మీసేవ చేసి నాకాంక్షితంబు, ఫలితముగఁ జేయవచ్చితిఁ బ్రాణనాథ. ||31||

క. మంచిది యటువలెఁ జేసెద, నంచానతి యిచ్చె దేని యది వినిపింతుం
గొంచక గాకుండిన భా, షించంగా వెఱతు నెంత చెప్పిన నధిపా. ||32||

క. అని వనితామణి దెల్పిన, విని నవ్వుచు మౌనివిభుఁడు వెలఁదీ యీలా
గున సంశయింప నీకుం, జనునే నీమాట నేను జవదాఁటుదునే. ||33||

సీ. అలసి వచ్చినవేళ నడుగు లొయ్యన నొత్తి విడె మిచ్చి సురటిచే విసరుటకును
నాఁకటఁ బడనీక యన్నపానంబులచేతఁ బ్రొద్దునఁ దృప్తి సేయుటకును
సంతరించినయట్టి సకలపదార్థముల్ దగులీల నింటిలో దాఁచుటకును
నతిథుల బంధుల నత్తమామల చిన్నిశిశువులఁ దెలిసి పోషించుటకును

తే. ననవరత మగ్నిహోత్రంబు లరయుటకును, దేవపూజోపకరణము ల్దీర్చుటకును
బత్ని పాల్పడ గృహకృత్యభరములేక, గృహి యథేష్టంబుగా సుఖియించు నబల. ||34||

సీ. సంసారసంభవాక్షయదుఃఖవారాశిఁ దరియింపఁగాఁ జేయుతరణి తరుణి
హృదయంగమస్ఫూర్తి నెపుడు నామోదంబు గలిగించుతావిచెంగలువ చెలువ
కామితఫలములు ఘటియించి వేలుపుఱేడు పెంచినచెట్టురెమ్మ కొమ్మ
కందొగ ల్నిత్యవికాస మొందింపఁగా మంచిపున్నమచందమామ రామ

తే. సదనమణిమయదీపికాజ్వాల బాల, వల్లభమనోమదావళవారి నారి
శుభపరంపర వర్షించు సోన చాన, పృథులధర్మార్థమణిగణపేటి బోటి. ||35||

సీ. అతిథుల నిష్టమృష్టాన్నతృప్తులఁ జేసి యనుదినంబును బుణ్యమందికొనుట
శాస్త్రోక్తపద్ధతి సవనముల్ సవరించి శ్రీహరి సుప్రీతుఁ జేసికొనుట
నన్యాశ్రమములయం దతిదుర్ధమంబైన మన్మథోద్రేకంబు మాన్పికొనుట
నిజపితౄణము దీర్చి నిఖిలలోకంబులు పాలించుపుత్త్రులఁ బడయుటయును
తే. గమలలోచన నీవల్ల గాదె యట్టి, నీకుఁ బ్రత్యుపకారంబు నెఱపఁగలనె
యేను బదివేలజన్మంబు లెత్తియైన, మనసు వచ్చిన గతిఁ బనిగొనుము నన్ను. ||36||

తే. దుర్గముల నాశ్రయించినదొర యరాతి, వర్గముల గెల్చువైఖరి వనిత నీదు
చారువక్షోజదుర్గముల్ చేరికాదె, కంతుశత్రు జయించెద గడియలోన. ||37||

క. మహిఁ జతురాశ్రమములలోఁ, గృహి యధికుం డట్టిగృహము నీవే "గృహిణీ
గృహముచ్యతే" యనందగు, మహితవచోరూఢి వినమె మదగజగమనా. ॥38॥

తే. అనిన వల్లభ యాలీల నాడ నెంత, దాన నావంటివా రెందఱైనఁ గలుగ
నగ్రపత్నియటంచు న న్నాదరించి, మీరు నవ్విన వలదననేరఁగాని. ॥39॥

తే. ఇంకఁ దాఁపఁగ నేల ప్రాణేశ వినుము, సిగ్గువడి యుండనీయఁడు చిత్తభవుఁడు
కన్నెగేదఁగిరేకుచేకత్తికొద్దిఁ, గ్రుమ్ముచున్నాఁడు దయలేదు కొంతయైన. ॥40॥

తే. అటులు గావునఁ గామార్త నగుచు నిన్ను, శరణు వేడెద రక్షింపు సౌఖ్య మొసగి
యార్తజనరక్షణాదక్షు లఖిలభూత, సదయులును గారె మీవంటిసాధు లరయ. ॥41॥

మ. అనినన్ లేనగ వంకురింప మునికాంతా యింతసంతాప మే
లను మాకుం బ్రియమైనకార్య మిది వాలాయంబుగా నేను జ
య్యన నీవాంఛిత మెల్లఁ దీర్చెదను సంధ్యావేళఁ బోనిమ్ము నా
వనజాతాక్షి స్మరేభమార్గణకరవ్యాధూతచిత్తాబ్జ యై. ॥42॥

సీ. మలయాచలాయాతమందానిలము గాదు రణరంగసన్నద్ధరథము గాని
ప్రాగస్తగిరుల చంద్రదివాకరులు గారు కమనీయకనకచక్రములు గాని
సాయంసముజ్జృంభసాంధ్యరాగము కాదు కొమరుఁజెంగావిటెక్కెములు గాని
సాధారణవిహంగసంరావములు గావు మణికింకిణులఘణంఘణలు గాని
తే. తారకలు గావు దేవతాద్వంద్వముక్త, నవనమస్కారకుసుమబాణములు గాని
సంజగా దిది విరహిపై స్మరుఁడు దండు, వెడలు గోధూళిశుభలగ్నవేళ యధిప. ॥43॥

సీ. తిలకింప ద్వాదశార్కులకన్న వేండ్రమై జలజారి పండువెన్నెలలు గాయఁ
బల్లవితాశేషపాదపచ్ఛాయలు విలయాగ్నికీలలవిధము చూప
మలయాచలాయాతమందమారుతములు ఝంఝామరుల్లీల సంచరింప
ఫలపుష్పనిష్యందిబహుమరందరసంబు వసుమతి నేకార్ణవంబు సేయఁ
తే. గాలకంఠకఠోరహుంకారములను, దండిదండిని కుసుమకోదండి యడర
విరహిణీలోకసంహారవేళ గాని, యిది వసంతంబు గాదు ప్రాణేశ కంటె. ॥44॥

తే. ప్రాణనాయక యిదె చూడు పతులఁ గూడి, పాయకుఁ డటంచు సతులకుఁ బల్కుతేజి
పాదుషాహు శికాచేసి పంపు కాగి, తంపుఫరమానువోలె సుధాకరుండు. ॥45॥

చ. అళు కొకయింత లేక కుసుమాస్త్రుఁడు క్రొన్నెలసానదీరుచెం
గలువలకోరులం గులుకుగుబ్బచనుంగవ గాఁడ నేయఁగాఁ
గళగొనఁ గాఱురక్త మిదె గన్గొను కుంకుమ గాదు నాథ పూ
విలుతునిదుండగంబు దగవే సహియింపఁగ మాకు నిత్తఱిన్. ॥46॥

శా. ఓయాత్మేశ్వర యీవసంతమున శాంతోష్ణాంశుసంతాపమున్
భూయోదృష్టతమం బధిజ్యధనురంబోజాస్త్ర ముద్యత్పటీ
రాయాతానిలశైత్యము న్విశదసర్వాంశంబు రమ్యంబు నౌ
సాయంవేళ రమింపవచ్చితి మది న్సంతోష ముప్పొంగఁగన్. ॥47॥

తే. ప్రాణనాయక యొకముహూర్తంబు తాళు, మంచు నానతి యిచ్చితి రంత యేల
యొక్కక్షణ మొక్కదినమయి యున్న దిపుడు, తాళఁగాఁజాల మత్కాంక్షితంబు దీర్పు.

||48||

వ. అదియునుం గాక. ||49||

సీ. తల్లి దైవం బని తగుప్రదక్షిణనమస్కృతుల నింద్రాదులు సేవసేయ
నత్తగా రని బత్తినడుగు లొత్తుచు శచీవనజాక్షి కోడలితనము నెఱప
నవ్వ యంచును బ్రేమ నివ్వటిల్లగఁ జేరి మురిపెంపుమనుమఁడు ముద్దుగురియ
దివ్యవాద్యములతో దినదినంబు నికేతనంబున శుభశోభనములు నడువఁ
తే. జుట్టఱికమున నిచ్చిపుచ్చుకొను బంధు, జాల మెంతయు గౌరవసరణిఁ జూడ
విభవముల విఱ్ఱవీఁగెడువిబుధమాత, నదితి గని యెట్లు దరియింతు
[2]ననవరతము. ||50||

సీ. అదితి గన్నకొమాళ్లయం దొక్కరుఁడు జగత్త్రయరక్షణాధురంధరతఁ బూనె
మఱియొక్కఁ డాకాశమణియై జగత్త్రయీమూర్తియై భువనసత్కీర్తి మించె
వినతాత్మసంభవుం డనుపమేయబలాప్తి వనజాక్షువిశ్వంభరుని భరించెఁ
గద్రుతనూజుండు గహననానాసముద్రాహార్యములతోడ నవని మోచె
తే. మఱియు నీచెట్టపట్టిన మగువలందు, నెవ్వరికి లేరు సత్పుత్త్రు లెంచి చూడ
నందఱు నభీష్టసంపద నలరినారు, కాంత నాభాగ్య మిట్లయ్యెఁ గాని నేఁడు. ||51||

క. రమణునిమన్ననవలనన్, రమణీమణి రమణనొందు రవిమన్ననచేఁ
గమలిని శశిమన్ననచే, గుముదినివలె ననిన నతఁడు గోమలి కనియన్. ||52||

సీ. విరియఁబోసినజటావిసరంబు కెంజాయ సాంధ్యరాగంబుపై చౌకళింపఁ
బ్రేతవనాయాతవాతనీతవిభూతినికరంబు నెమ్మేన నిండికొనఁగఁ
గృతతప్తసౌవర్ణగిరివిగ్రహంబైన ఘనవిగ్రహము భయంకరము గాఁగ
వికటాస్థిహారము ల్విషభరమాలికల్ గజచర్మవసనంబు గండుమిగులఁ
తే. గేల శూలంబు పూని దిగ్భిత్తు లగల, నట్టహాసంబు చేయుచు నఖిలభూత
విసరములు గొల్వ మదమత్తవృషభ మెక్కి, రుద్రుఁ డీవేళ మెలఁగెడు రౌద్రముగను. ||
53||

తే. అనలచంద్రార్కనేత్రత్రయంబు దెఱచి, చూచుచున్నాఁడు రోషస్ఫురణ దనర
మఱఁది యనుచుట్టఱికమున మాఱుమసల, వలదు దుర్మార్గులైన నెవ్వారి నైన. ||
54||

క. శిక్షించు సత్పురుషుల, రక్షించుం గడలిఁ బొడమి ప్రబలినవిషమున్
భక్షించి జగముఁ గృపచే, వీక్షింపఁడె నీ వెఱుంగవే జలజాక్షీ. ||55||

మ. అనిన న్మందమరుత్కిశోరకులలోలాకాశగంగాతరం
గనికాయంబులు దమ్మిపైఁ బొరలు పొంకం బెంతయున్ వింతగా
నునులేనవ్వు ముఖారవిందమునఁ జిందు ల్ద్రొక్క నక్కల్కి యి
ట్లనియెన్ యౌవనగర్వనిర్వహణలీలాలోలవాచాలతన్. ||56||

తే. కుడువఁ గూడును కట్టుకోఁ గోక లేక, తోలు గట్టుక తిరుగు బిచ్చాలశివునిఁ
జాల వర్ణింపఁగా నేల చాలుఁ జాలు, నతని కొకకూఁతు నిచ్చి లోనడలుఁ దండ్రి. ||57||

తే. చూడఁ దెడ్డును మంచముకోడు గాని, యేమిసంపద పార్వతి కీశ్వరునకు

మీరు దోఁబుట్టు వంచును మెచ్చుకొనిన, నిచ్చకంబుననైన నే మెచ్చుకొనను. ॥58॥

క. జనకుఁడు పదుముప్పురు మముఁ, గని మీప్రియుఁడైన వాసఁ గైకొనుఁ డన్న
న్నినుఁ గోరమె యన్నింటన్, ఘనుఁడవు గావునను గావునను రతి నినినన్. ॥59॥

శా. "శాంతంపాప" మటంచు మౌనిపతి హస్తచ్ఛాదితశ్రోత్రుఁడై
యింతైన న్మదిఁ గొంకు లేక తగునే యీలాగు నిందింపఁగాఁ
గాంతా విశ్వజనీనవైభవమహాగంభీరశైలేంద్రజా
కాంతద్వేష మనాత్మనీనము గదా కన్గొన్న నెవ్వారికిన్. ॥60॥

సీ. అఖిలలోకంబుల నధికుండ నేనంచుఁ గర్వించు విధిమస్తకంబుఁ ద్రుంచె
నధ్వగంబులఁ దన్ను నవమాన మొనరింప మీదక్షున కొసంగె మేషశిరము
పుష్పాస్త్రముల రక్తిఁ బుట్టింప గిట్టిన భస్మంబు గావించెఁ బంచశరుని
వ్యాసులు మును "నదైవం కేశవాత్పరం" బనిన బాహుస్తంభ మలవరించె
తే. శౌరి నయనాంబుజమునఁ బూజన మొనర్ప, మెచ్చి చక్రం బొసంగె నమ్మేటిమగని
నెట్లు నిందించెదవె యొడ లెఱుఁగ లేక, దక్షపుత్త్రివి గనుక నోతరలనయన. ॥61॥

సీ. దండధరోద్దండత నడంచు విషభోక్త యహిఫణామణు లూను నస్థిహారి
మసనంపుటిలు సర్వమంగళాధీశ్వరుఁ డైశ్వర్యశాలి యానాదిభిక్షుఁ
డతివకై యర్ధదేహ మొసంగు కామారి యాశ్రితసులభుఁ డైనట్టియుగ్రుఁ
డధ్వరఫలదాత యైనక్రతుధ్వంసి విపులారథికుఁడైన వృషభహయుఁడు
తే. హరుఁడు శంకరుఁడును భవుఁ డభవుఁ డిందు
శితవిభానిథి నీలలోహితుఁడు నష్ట
తనుఁడు పంచాననుఁడు త్రిలోచనుఁడు నిర్గు
ణాత్ముఁ డద్దేవుఁ దెలియ శక్యంబె మనకు. ॥62॥

తే. అనిన నట్టిదేవుఁ డంగజునకు లొంగి, సందెలందు దివములందు విడక
వేయువత్సరములు వెలఁదితో రమియించి, యర్ధదేహ మొసఁగఁడా యటన్న. ॥63॥

శా. ఈలాగందురె బాల వాంఛితఫలం బీఁజాలువిశ్వేశ్వరుం
డేలాగుండిన నుండెఁగాక మఱిమాదృక్తాపసు ల్చిత్తభూ
లీలామగ్నత నుండఁగాఁదగునె తాల్మిందూలి శాస్త్రోక్తముల్
బాలింపం దగదే గృహస్థులకు సద్భావంబుతో నెప్పుడున్. ॥64॥

తే. దశమి హరివాసరమున ద్వాదశిని బర్వ, తిథుల సంక్రమణంబుల తిథుల నన్య
తిథులయందైనఁ బగలు సంధ్యలనుఁ బ్రేమ, నంటఁగా రాదు సతుల గృహస్థులకును.
॥65॥

క. ఋతువై స్నానము సేసిన, సతి నంతర్గృహమునందు సంతానేచ్ఛన్
రతికృతిగాక జుగుప్సా, మతిఁ గలయుట గృహికి యుత్తమం బని పల్కన్. ॥66॥

శా. ఔలెండా యిటువంటిఛాందసము లెన్నైనా గలా విందుకున్
వేళల్ గావని చెట్టపట్టితివి చెన్నేనవ్వుతో వల్లభుం
బాలారత్నము కేళికాకుతుకసామర్థ్యక్రియాదూరిత
వ్రీళాసూచకసానురాగవికసద్వీక్షారుచు ల్మీఱఁగన్. ॥67॥

తే. వెఱవ దననేల కామిని విభునిచెట్ట, పట్టినప్పుడె స్వేదకంపంబు లొదవె
గద్గదిక దోఁచె మోమునఁ గాననయ్యె, దీనభావంబు నది యొక్కదిట్టతనమె. ॥68॥

తే. నయము దెల్పెడుగతి కంకణములు మొఱయఁ, గౌను నలియింపఁ బులకలు గ్రమ్మికొన్న
గుబ్బ యరగానరాఁ బైటకొంగు జాఱ, మగువ యాగతి తెగువతో దిగువ నతఁడు. ॥69॥

చ. వల దిది సంజవేళ చెలువా యొకయించుక తాళుమంచు నేఁ
బలుమఱుఁ జెప్పిన న్మననుఁ బట్టఁగఁజాలక నొంటిపాటున
న్వలనుగఁ గంటి కింపయిన వాని గనుంగొని ప్రేమ హెచ్చఁగా
బలిమిని జేరుజారవలెఁ బైకొనఁగోరెదు నీకు మేరయే. ॥70॥

మత్తకోకిల. ఈమనోరథ మెల్లఁ దీర్చెద నీముహూర్తము దాళవే
కామినీ యిది వేళ గామినిఁ గైకొనంగఁ దలంపనం
చామునీంద్రుఁడు వేఁడిన న్వినదయ్యెఁ దొయ్యలి యెయ్యెడం
గామ మష్టగుణం బటం చనఁగా వినంబడునే కదా. ॥71॥

క. ధీరాగ్రేసరుఁ డంతట, నీరేరుహనేత్రచేతినిర్బంధము దు
ర్వారముగా రుద్రనమ, స్కారము గావించి కేళికాకృతమతి యై. ॥72॥

తే. ఎంత చెప్పిన వినవె కా నింక నీవె, యనుభవించెదు రమ్మంచు హసితవదన
యైన మాసిని కైదండఁ బూని మౌని, కేళిసదనంబుఁ జేరిన బాల యపుడు. ॥73॥

తే. జాళువాకోళ్ళపట్టెమంచంబుమీఁదఁ, దళుకుకుంకుమపఱుపుపై వలువఁ బఱిచి
జాతిపట్టుతలాడలు చక్కఁబెట్టి, కాంతుఁడు శయింపఁ దాను చెంగట వసించి. ॥74॥

క. మదనుండంపినకిల్లా, కిదిగో మనసిమ్మటన్న యేపున నవలా
మొదట నొకమడు పొసంగుచుఁ, బిదప న్బాగా లొసంగెఁ బ్రియునకుఁ బ్రేమన్. ॥75॥

క. వడిగ బిగిగుబ్బజిగి గ, న్పడుజిలుగున్సరిగచెలువపయ్యంటపయిం
దడి దుడుచుచుఁ దెలియాకున్, మడుపు లొసఁగి చాలుటయును మదిఁ దమి బొదలన్. ॥76॥

తే. చెలువ పయ్యెదఁ జుబుకంబుచేత నదిమి, ఱవికె సడలింపఁ దిలకించి రమణుఁ డెంత
సిగ్గరివె యంచుఁ బైఁటఁ దీసినను వేగ, గరయుగంబునఁ జనుదోయిఁ గప్పుకొనుచు. ॥77॥

మ. అలరు శయ్యకుఁ జేరి యొత్తిగిలి సయ్యాటంబునన్ గబ్బిగు
బ్బలు ఱొమ్మానఁగఁ బ్రాణనాథుకటిపైఁ బాదంబు కంఠంబునన్
వలకే ల్బుచ్చి కవుంగిలించి జిగిజాళ్వాచెల్వపున్ ముద్దుచె
క్కిలి ముద్దాడుచు మిక్కుటంబు తమి సొక్కె న్కాంత కన్మోడ్పునన్. ॥78॥

చ. పడఁతుక ప్రేమమీఱ మొనపంటఁ జుఱుక్కున మోవి నొక్కినం
జిడిముడిపాటుతోడ నునుజెక్కిలి మీటుచుఁ జాలుఁజాలునే
విడవె గయాళి యంచుఁ బతి వేఁడినఁ జిక్కితి వింక నేల నే

విడువనటంచుఁ గ్రోలెఁ బెదవి న్మదవిహ్వాలతాంతరంగ యై. ॥79॥

తే. కలికి యారీతిఁ బరిపరిగతులఁ బెనఁగఁ, గఠినవక్షోజయుగళసంఘట్టనమున
హృదయమున నిద్రవోయెడుమదనుఁ డపుడు, మేలుకొనె నాఁగఁ బతి దమి మీఱ
ననియె. ॥80॥

మ. అలుకల్ దీరిచి ముద్దు పెట్టుకొని సయ్యాటంబునం జంటిపై
జిలుగుంబయ్యెదకొంగు జాఱ్చి తమి నాశ్లేషించుచుం బైకొనన్
బలిమి న్వల్లభుఁ డప్పు డొల్లమి నటింపంజూచుభ్రూభంగరీ
తుల నొందుం గులకాంత లింతతమి యెందుం గానఁ జంద్రాననా. ॥81॥

తే. అకుటిలభ్రూశరాసన వనతితీక్ష్ణ, చంచలాలోకవిశిఖవకంచుకాఢ్య
నపురుషాలాపలాలస వయ్యు నతను, సమరసన్నద్ధ వగుట యాశ్చర్య మబల. ॥82॥

క. అని నర్మోక్తులఁ దనసతి, చనవుం జెల్లింపఁగోరె సమరతికలనన్
మునిపతి గులకాంతలు గో, రినకోరికెఁ జిన్నవుత్తురే గృహు లనుచున్. ॥83॥

తే. నెలఁత రమ్మని తనదుసందిటికిఁ దిగిచి, చన్నుగవ యంటి వాతెఱచవుల దేరి
విడువఁబోయిన నునుపోఁకముడికి గాను, కోమలి బెనంగె సిగ్గుచేఁ గొంతదడవు. ॥
84॥

తే. నిగనిగల్ గుల్కు నధరమాణిక్య మొసఁగె, గుబ్బచనుదోయి బంగారుకుండ లొసఁగె
బెనఁగెఁ దనపోఁకముడికిఁగాఁ బ్రియునితోడ, నీరజాక్షులు ముగ్ధలు గారె యెందు. ॥
85॥

తే. నీవి తనయంతటనె జాఱె నీరజాక్షి, రౌర యభిమానరక్షకు లైనవారు
దొలఁగుసమయంబునను దామె తొలఁగిపోక, బరులచేఁ ద్రోపుఁబడుదురె పలుచ
నగుచు. ॥86॥

వ. అంత. ॥87॥

మ. తను లేలెమ్మనికొమ్మ యెత్తులిడ మోదంబొప్ప నాథుండు పై
కొని యానందపయోధి నీఁదుచును వక్షోజాతకుంభంబు లూఁ
దినసత్త్వంబున నంతలో బడలి యెంతే సోలి యోష్ఠామృతం
బు నితాంతంబుగఁ గ్రోలి మున్గెను శ్రమాంభోవాహిను ల్మించఁగన్. ॥88॥

తే. అనధరక్షత మనఖభేదన మకంఠ, కూజిత మభాషణ మబంధకుశల మయ్యు
మౌని సురతంబు మానినీమణిని బార, వశ్య మొనరించి యానందవార్ధిఁ దేల్చె. ॥89॥

తే. అంత సురతాంతవైరాగ్య మనుసరింప, నింతమాత్రసుఖంబున కేల యిట్టి
వేళఁ బ్రాల్మాలితి వటంచు విభునిమోము, చక్కఁజూడంగ సిగ్గయి శయ్య డిగ్గె. ॥90॥

చ. ప్రిదిలినకట్టుకొంగు సవరించి మిటారపుఁజన్నుదోయి ప
య్యెదఁ గదియించి ముత్తియపుటంచులకమ్మలు చక్కనొత్తి క్రొ
వ్వెద ఘటియించి ముంగురులు విన్ననువొప్పగఁ దీర్చి నెమ్మదిన్
గుదిగొనుసిగ్గుతోఁ గుసుమకోమలి మజ్జనశాల కేఁగినన్. ॥91॥

తే. మౌని స్నానంబు చేసి నవీనధౌత, చేలములు గట్టి నిర్మలక్షితి వసించి
బ్రహ్మగాయత్రి జపియించి భావశుద్ధి, హోమశాలాంగణంబున నున్న యపుడు. ||92||

మనోహారిణీవృత్తము. ఉదరము బరువై యున్నను మది స, మ్మదమును భయమును మల్లడిగొనఁగాఁ
బెదవులు దడుపుచు బిత్తరి రమణుం, గదియఁగఁ జనియెను గద్గదికి దగన్. ||93||

తే. కామమోహిత నగుచు దుష్కాలముననను, నిన్ను గూడి రమింపఁగ నిలిచె గర్భ
మింకఁ దా నేమి చేయునో యెఱుగఁబడదు, క్రొవ్వి నవ్వితి లోకైకగురుని హరుని. ||94||

వినయవృత్తము. అనిన, న్విని య, మ్ముని యి, ట్లనియెన్. ||95||

సీ. పతిచిత్త మెఱుఁగక రతిఁ గోరుట పతివ్రతలకు ధర్మముగాఁ దలఁపవైతి
విది సందెవేళగా యీవేళ రమియింప ఘోరపాతక మని కొంకవైతి
ఫాలాక్షు వృషవాహు శూలపాణి మహోగ్రుఁ గఱకంఠుఁ జూపిన వెఱవవైతి
దితి కశ్యపుని బలాత్కృతిఁ బట్టె నని లోకు లాడుకొందు రటంచు నలుకవైతి
తే. మించి నేనెంత దెలుప లజ్జింపవైతి, దక్షనందనవయ్యు సత్పదము దక్కి
చిత్తభవునకుఁ జిక్కి దుష్క్రియకుఁ జొక్కి, యింత చేసితి వేమందు నిందువదన. ||96||

ఉ. కామము ధైర్యవారణనికామము దుర్దమదుష్క్రియాలతా
రామము సత్క్రియాధృతివిరామము క్రోధముఖాదిపంచక
క్షేమము నాస్తికత్వ మతిసీమము దుర్వ్యసనాబ్ధిరాట్సుధా
ధామము సర్వదుష్టగుణధామము దానిఁ బరిగ్రహింతురే. ||97||

సీ. వదినె యంచు నొకింత వాత్సల్య ముంచక పౌలోమి ముందల బట్టువారు
న్యాయంబు గాదిది యని బృహస్పతి పల్క వికవిక నగి చెంప వ్రేయువారుఁ
బినతండ్రి యని తండ్రి గనమి జయంతుండు వచ్చినఁ జెఱసాల వైచువారు
హరిని నుతించు నటంచు నానావేదశాస్త్రము ల్ఖిలముగా సల్పువారు
తే. నీదుగర్భంబునందు జన్మింతు రబల, సంజ రమియించినట్టిదోషంబువలన
రుద్రభృత్యులు భద్రానుభద్రు లనెడు, వారు గడపటఁ దెగుదురు శౌరిచేత. ||98||

క. అన ముఖవర్ణవ్యత్యయ, మున మోదము ఖేద మగుట మునిపతి దెలియం
గనుఁగొని భయసంభ్రమములు, బెనఁగొనఁ దనమనములోన బిత్తరి యనియెన్. ||99||

తే. విను మనోహర యొకరసావేశముననను, దను వెఱుంగమి నపు డట్టితలఁపు పుట్టె
నిపుడు విస్మయమయ్యెడు నెన్నికొనిన, దైవకృత్యంబు గాకేమి తప్పు గలదె. ||100||

మ. ఘనశౌర్యంబున వైరివీరవరులన్ ఖండించి లోకంబు లె
ల్లను బాలింపఁగఁ జాలునిద్దఱుసుతు ల్మద్గర్భసంభూతు లై
నను జాలు న్గలుషాత్ములైన వెఱవం దర్వాత శ్రీభర్తచే
తనుమేను ల్త్యజియింపఁ గల్గుట గరస్థంబౌఁ గదా మోక్షమున్. ||101||

తే. ఐన సాధునింద కాలయు లగుటను, వగవవలయు వారివారి కైన

విష్ణుదేవుభక్తి విబుధానురక్తియుఁ, గలుగఁ గరుణ సేయు కాంత యనిన. ॥102॥

క. వనితా పశ్చాత్తాపం, బునఁ గుందుట విష్ణుదేవుఁ బొగడుట నన్నుం
గని మని కొల్చుటవలన, న్నిను మెచ్చితి శుభము గల్గు నీ కిటమీఁదన్. ॥103॥

తే. రమణి నీయగ్రసుతుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ, డతనికి జనించుఁ బ్రహ్లాదుఁ డనుకృతార్థుఁ
డతనియుత్తమచారిత్ర మఖిలవిష్ణు, భక్తజనముఖ్యులకు మేలుబంతి యగును. ॥
104॥

క. శ్రీదయితపాదసేవా, హ్లాదుఁడు ప్రహ్లాదుఁ డలరు నతిపావనుఁడై
మోదమున నుండుఁ బొమ్మని, యాదితి నూరార్చియుండె నతఁడు యథేచ్ఛన్. ॥
105॥

వ. అంత. ॥106॥

తే. దితికపోలతలంబులు తెల్లవాఱె, నదితి నెమ్మోము వెలవెలనయ్యెఁ దోఁడఁ
బంచికొనెనేమొ రుఛియు సాపత్యమునను, గాక సైరింపఁగలదె యేకడ సపత్ని. ॥
107॥

క. గర్భమున వృద్ధిఁబొందెడు, నర్భకులశరీరకాంతి యధికంబై యా
విర్భూతమయ్యె ననఁగా, గర్భిణికుచచూచుకములఁ గాళిమ దోఁచెన్. ॥108॥

క. చిట్టుములువుట్టెఁదాఁ గను, పట్టికి నిటమీఁద ధర్మపథమున నిటులం
బుట్టెడు నరుచియటంచుం, గట్టిగ జనములకుఁ దెల్పుకైవడి దితికిన్. ॥109॥

క. ఇటువంటిభూమి నీవిం,కిఁట గైకొను మంచుఁ బట్టి కెఱిగించుగతిం
గుటిలాలకమృద్భక్షణ, ఘటితాదరయ్యె మిగుల గర్భస్ఫురణన్. ॥110॥

సీ. శ్రేష్ఠనిష్ఠురతపోనిష్ఠచేఁ బరమేష్ఠి మెప్పించి వరముఁగా మించ నెంచు
జగతీతలం బెల్లఁ జాఁపచుట్టుగఁ జుట్టి యొకమూల దాఁపగా నుత్సహించు
శతమఖప్రముఖనిర్జరులఁ బాఱఁగఁద్రోలి యెల్లలోకములుఁ దా నేలఁ దలఁచు
బ్రాహ్మణయూథంబు బాధించి రోధించి యధ్వరభాగంబు లందఁగోరు
తే. నమరకాంతలఁ జెఱల వేయంగఁ దివురు, దేవదేవునితో నిరోధింపఁజూచు
గర్భ మైనది మొదలుగాఁ గస్యపాగ్ర, పత్నిభావంబులోనఁ బ్రాభవము మెఱసి. ॥111॥

తే. బాలకులఁ గాంచినను బాకభంజనాది, శత్రువులు నొత్తురో యను సంశయమున
గర్భము ధరించె నూఱేండ్లు గాఢనియతి, జలజలోచన పుత్రవాత్సల్యమునను. ॥
112॥

సీ. వదనంబు సఱచినవానిఁ గానఁగలేక ధరణీజనం బెల్లఁ దల్లడిల్ల
ఘణిఘణిల్లుమటంచు గగనమార్గంబున వైమానికుల విమానములు దాఁక
రథముపై నున్న మార్తాండుఁ జూడఁగలేని గరుడాగ్రజుఁడు బెట్టుగాఁగఁ బిల్వ
నున్నవాఁడవె యంచు నొద్దివారలు బింబ మంటి శైత్యస్పర్శ నబ్జుఁ దెలియ
తే. నంబునిధి జాతహాలాహలంబులీల, నదితి దుర్భరగర్భంబునందుఁ బొడమి
భూర్భువస్స్వర్ముఖాశేషభువనములను, గాఢమై నిండె ఘోరాంధకార మొకటి. ॥113॥

తే. అప్పు డింద్రాదికసుధాంధు లంధు లగుచుఁ, బేరుపేరుల నొండొర్లఁ బిలిచికొనుచుఁ
జెట్టఁ బాయక కైలాసశిఖరి గనుచు, సత్యలోకంబుఁ జేరి విస్మయము మీఱ. ॥114॥

మ. అతిచంద్రార్కతనుద్యుతిచ్ఛటల లోకాంతర్బహీరూఢగా
ఢతమోహారకుఁడై సమస్తమునిచూడారత్నసంసేవ్యప
చ్ఛతపత్త్రుండయి భారతీరమణితో సౌవర్ణపీఠంబునం
దతులప్రౌఢిఁ జెలంగుఁ బ్రహ్మఁ గని సాష్టాంగంబు సేవించుచున్. ॥115॥

తే. భారతీనాథ సర్వసంపత్సనాథ, ప్రకటతరవిశ్వనిర్మాణపారదృశ్య
తెలియఁబడుఁ గాదె కరతలామలకసరణిఁ, ద్రిభువనంబులవృత్తంబు దేవ మాకు. ॥
116॥

తే. అంధకార మొకటి హాలాహలాగ్రమై, మించి జగము లాక్రమించి యున్న
దిందులకు నిమిత్త మెఱిఁగింపు భయమెల్లఁ, దీఱ ననిన భారతీనిభుండు. ॥117॥

సీ. ఆదికాలమున “సోహం” బంచు నామానసంబునఁ బుట్టిన జ్ఞానవంతు
లీజగంబాదిగా నెల్లజగంబులఁ దృణలీలఁ జూచి వర్తిలు విరక్తు
లుగ్రుఁడు మొదలుఁ బ్రత్యుత్థాన మొనరించి పూజింపఁగాఁ దగుపూజ్యతములు
నారదాదులకు డెందంబునఁ దోపని యర్థముల్ దెల్పు తత్త్వార్థవిదులు
తే. సంతతాత్మానుభవసౌఖ్యజాయమాన, తృప్తితృప్తాంతరంగులై తిరుగుచుండ్రు
సకలజగముల సనకాదిశాంతినిధులు, వార లొకనాఁడు హరిఁ జూచువాంఛ యొదవ.
॥118॥

సీ. ద్వారకాంచనరంభ లూరుకాండములుగాఁ గలితసోపానము ల్వళులుగాగఁ
గమలాకరస్ఫూర్తి గంభీరనాభిగా నారామరేఖ నూగారు గాఁగఁ
బదివన్నియలకోట పసిఁడియొడ్డణముగా సౌధశృంగము లురోజములు గాఁగ
భవనాగ్రకేతనపాళి పయ్యెద గాఁగఁ దొగలతోరణము భ్రూయుగము గాఁగ
తే. హంసకారావయుతపరిఖాంబుజంబు, లడుగులును ధూపధూమంబు లలకములుగ
రీవి సాక్షాత్కరించిన శ్రీవధూటిఁ, బోలి చెలువొందు వైకుంఠపురమునకును. ॥119॥

క. చని యేలోకంబునఁ గాం, చనివైభవ మిందుఁ జూడ సమకూరె నటం
చని ప్రాపించి కరమ మె, చ్చునివా రన్యోన్యసూక్తిచాతురి మెఱయన్. ॥120॥

ఉ. శ్రీవిభుఁ డాద్యుఁ డీశ్వరవిరించిముఖామరసేవ్యుఁ డంచు స
ద్భావమునన్ భజింపఁగల భక్తులు ముక్తశరీరులై ముదం
బావహిలంగ నీడ జలమాడక లింగశరీరముక్తి లే
దీవిరజానదీమహిమ మెన్న సమర్థులమే సనందనా. ॥121॥

ఉ. మందసమీరచంచలసమంజసకంజపరాగపుంజ మెం
దెందు రజోగుణంబు వెలయింపఁ దదీయమరందలాలసేం
దిందిరము ల్తమోగుణముఁ దెల్పెడు నింతియకాని చూడఁగా
నిందురజస్తమోగుణము లెన్నఁడు లేవుగదా తపోధనా. ॥122॥

మ. అరిషడ్వర్గము లేమి దుఃఖములపాం దావంతయున్ లేక శ్రీ
విరజానామతరంగిణీజలములో విధ్యుక్తి సుస్నాతులై

స్థిరభక్తిన్ సమయం బెఱింగి హరి సంసేవించుచుం దుష్టిచే
కుఱుహర్షించు సలోకముక్తులఁ గనుంగొంటే జటీంద్రాగ్రణీ. ||123||

సీ. మణికిరీటంబులు మకరకుండలములు నాకర్ణధవళనేత్రాంబుజములుఁ
బావనవైజయంతీవనమాలికాకౌస్తుభకలితవక్షస్థలములు
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గపంచాయుధదుర్వారబాహాచతుష్టయములు
ఘనకటీతటబద్ధకనకాంబరంబులు నాభిశోభితపాండునయనములును
తే. విబుధపతినీలరుచిదివ్యవిగ్రహములు, దర్పకానంతసదృశసౌందర్యములును
గలిగి చెలువొందుచున్నారు కంటె వీరి, విష్ణుసారూప్యవంతుల విమలమతుల. ||
124||

సీ. పదియాఱువన్నెలబంగారమే కాని యితరలోహంబు లిందెందు లేవు.
నవనీయముగ మించు నవరత్నములె కాని యితరోపలంబు లిందెందు లేవు
కామితార్థము లిచ్చు కల్పకంబులె కాని యితరభూరుహము లిందెందు లేవు
శ్రుతివచోరచన మించు విహంగములె కాని యితరఖగంబు లిందెందు లేవు
తే. సరసీరుహనాభసారూప్యధరులె కాని, యితరు లైనట్టివార లిందెందు లేరు
తరమె యెంచ గుణాకుంఠతరము ముక్తిగురుకుచాకంఠసరము వైకుంఠపురము. ||
125||

వ. అని యనీదృశ లోకసాధారణ లోకదురవలోక మణిగణలోకవిలోకాయిత
శతకోటికోటిలోచన సలోకవాసనివాసవర్గంబు లగు రాజమార్గంబు లవలోకిం
చుచు నతిక్రమించి నిజసమాగమసమసమయసమయద్భయభక్తివినయ
ప్రధానప్రధానజననిటలతటముకుళితకరవందనమాలికాసందీపితారవింద
కోరకవందనమాలికాకలితనిజారం బగు హరిహజారంబుఁ బ్రవేశించి వాద
వేదండంబులం బోలి బహుకక్ష్యాభిరామంబై గగనకాసారంబులం బోలి
సద్వారారూఢంబై కపోతపాలికాలాలితం బయ్యు నసత్యంబై త్రైకాలిక
సత్యంబును నై ఘనతరవజ్రవలభిత్రాణం బయ్యు ననాకంబై నిత్యనాకంబును
నై మేచకరుచిరుచిరనీలకంఠోత్కంఠాపాదనప్రవణహరిన్మణిరమణీయకాంతి
కాళికావిలాసం బయ్యు నఖర్జూరనగారామంబై పరిపక్వఖర్జూరనగారామం
బును నై ముక్తావాసంబు గావున ముక్తావాసంబును నీలాభిరామంబు గావున
నీలాభిరామంబును శ్రీనివాసంబు గావున శ్రీనివాసంబును నచలోజ్జ్వలంబు
గావున నచలోజ్జ్వలంబును ననంతవిలాసభాసురంబు గావున ననంతవిలాస
భాసురంబును నష్టాపదమయంబు గావున నష్టాపదమయంబును విష్వక్సేనావృ
తంబు గావున విష్వక్సేనావృతంబును నగుచుఁ జెల్వొందు త్రిభువనాధిపుభువ
నాధిరాజంబుఁ బ్రవేశించి యంతిపురంబు వెడలివచ్చు పరిచారకాజనంబుల నం
బుజలోచనసమయంబు వేఁడు సేవాపరాయణులకలకలంబులచే నుపలక్షితంబు
లగు త్రిచతుఃకక్ష్యాంతరంబులు గడచి హరినామసంకీర్తననర్తనసామగాన
ప్రవర్తనంబులం బరమభాగవతులం బోలు కీరమయూరశారికల నుపలాలించు
మించుబోఁడులం గనకాంబరునకుఁ జేశానుక లొసంగఁ గనకమంజరులు గట్టు కన
కాంగుల మఱియు లక్ష్మీనారాయణవివిధకైంకర్యపరాయణు లగు శుకవాణు
లం గనుంగొనుచు నీరంధ్రసౌగంధికతృణగ్రాహివిషహరమణిప్రభానీరంధ్రంబు
లగు పంచషట్ప్రదేశంబులుం దాఁటి యవ్వల. ||126||

మ. కలితస్తంభము కామినీహసనరంగచ్చంద్రికాస్విన్నశీ
తలరుక్కాంతసమేతకుడ్యము సరత్నశ్రేణివైవర్ణ్యము

త్పలమారంద ముదశ్రువు న్మదకపోలద్వంద్వమై సర్వమై
చెలువయ్యె న్గృహలక్ష్మి సాత్త్వికముచే శ్రీవిష్ణుసంగంబునన్. ॥127॥

వ. అని యిందిరారవిందనయనానందకరుం డగు నందకకరునిషందిరసౌందర్యంబు
నకు డెందంబున నానందించుచు శతానందనందను లగు సనకసనందనాదికర్మం
దిబృందారకులు ప్రజ్ఞావిజ్ఞానంబులం దాము తద్దయుఁ బెద్దలయ్యు నద్దేవదేవు
నకు ముద్దులమనుమలుగావునఁ జౌపంచప్రాయంబులవారలై కనుపట్టి దిగం
బరు లయ్యు నంబరమణిరమణీ ప్రభాడంబరవిడంబనామందేహంబు లగు
దేహంబులు ప్రకాశింప దండకమండలువులు గైకొనకుండియుం దమయతి
లోకప్రభావంబు భావంబున భావించి తత్రత్యదేవతాగణంబులు గావించు
సాష్టాంగసేవలకు నుచ్చరించు నారాయణోచ్చారణం బోంకారసూచకం
బుగా నభ్యంతరగృహంబున కరుగు సమయంబున. ॥128॥

క. బాలురుగాన వివేకము, సాలదొ బిసబిసన నెందుఁ జనియెద రంచుం
గోలలు వైచిరి శతధృతి, బాలులముందఱను ద్వారపాలకు లలుకన్. ॥129॥

వ. ఇవ్విధంబున. ॥130॥

క. పోవలదని రోధించిన, దౌవారికజనముఁ గాంచి తాపసవరు లే
లా వారించెద రకట, శ్రీవల్లభుపాదసేవ సేయఁగఁ దగమే. ॥131॥

తే. అనిన వేళ గాదు వనజాతనేత్రుండు, తరుణిఁ గూడి యంతిపురమునందు
నున్నవాఁ డటన్న నొక్కింత నవ్వుచు, సనకమౌని వెనుక సనక యనియె. ॥132॥

మ. ఇనబింబంబున యోగిమానసములం దేప్రొద్దు శ్రీకాంతతో
వనజాక్షుండు వసించు మీ రెఱుఁగరే వారింపరా రెన్నఁడుం
గనుదమ్ము ల్వికసింపఁ గన్గొనుదు మర్కస్థాయి నాత్మస్థితున్
ఘనవిజ్ఞానవిలోకనంబునఁ గడుం గన్గొందు మిచ్చారతిన్. ॥133॥

క. కనుటయుఁ గనఁదగు నదియును, గనుఁగొనువాఁ డాత్మ యయ్యెఁ గనుఁగొనవలదం
చును వారించెద రెవ్వరిఁ, గనుఁగొనఁగా రానిదేది కనుఁగొనుఁ డాత్మన్. ॥134॥

తే. ఏల యజ్ఞాన మొదవె నీవేళ మీకు, నిర్వికారంబు పూర్ణంబు నిర్మలంబ
నైనపరమాత్మ కొకవికారానుభవము, గలుగఁజేసితి రేమనఁగలము మిమ్ము. ॥135॥

తే. ఘట[3]మటోపాధి భిన్న మౌ గగన మట్లు, ప్రకృతిసంబంధమున భిన్నభంగిఁ దోఁచు
నాత్మ యింతియె కాని వేదాంతయుక్తి, నరసిచూచిన భేద మావంత లేదు. ॥136॥

తే. ప్రకృతిభిన్నగుణంబులఁ బ్రభువుఁ బోలి, మమ్ము దౌవారికులఁ జేసి మనుపుచోటఁ
దదధికారంబు దప్పింపఁ దరముగా ద, టన్న నటువలె ననఁగరా దదియు వినుఁడు. ॥
137॥

క. చనవరుల నడ్డగింపం, జనునే దౌవారికులకు జగదీశునకుం
దనయాత్మజులము మాక, న్నను జనవరు లేరి యిచట నానాగతులన్. ॥138॥

క. ఎటువంటి బంధు లయినం, గుటిలాత్ములఁ జేరనీయఁ గూడునె యన్నన్

గుటిలులల మౌటయుఁ గాకుం, డుటయును మీభావ మెఱుఁగు నూ టేమిటికిన్. ||139||

తే. హరికి నెటువలెఁ దోఁచునో యనిన మీకు, వెన్నునకు భేద మెయ్యది యెన్ని చూడఁ
గరచతుష్టయవనమాలికాగదాసి, హైమవర్ణాంబరంబుల నలరినారు. ||140||

తే. ఐన సమయంబు గాదని యంటిరేని, కన్నుల రవీందులును నాభిఁ గమలభవుఁడు
శయ్యయై శేషుఁ డుండంగ శౌరిఁ గొల్వ, మాకు సమయంబు గాదె ధీమహితులార. ||141||

క. కమలాక్షునిఁ గొల్వఁగ నిది, సమయము గాదన్న నేది సమయం బిఁక నో
విమలాత్ములార యెప్పుడుఁ, గమలాసతి టొమ్ముఁ దించఁగాఁ గన మెందున్. ||142||

వ. ఇవ్విధం బంతయు నెఱింగియు నంజనంబునం దెలిసి వసుధాంతరంబున నుండు
నిదానంబు గైకొనంజను జనులకు మహాభూతంబు లడ్డుపడుతెఱంగున బ్రహ్మ
దత్తవిజ్ఞానంబున సన్నిధియగు హరిసన్నిధి కరుగు మమ్మువంటి నిష్కాములందు
నిష్కారణక్రోధంబు చేసి నిరోధించితిరి గావున నిక్షేపకాముకుండు మంత్ర
తంత్రంబుల మహాభూతంబుల నిరసించుచందంబున మత్తపోబలంబున మత్త
చిత్తవృత్తుల రగు మిమ్మువంటి సజ్జనకంటకుల గెంటించి పరమపదంబు నిష్కం
టకంబు గావించెద మని జయవిజయభూపాతననిమిత్తజాతంబు లగురీతిం బ్ర
భూతోచ్ఛ్వాసవాతంబులు నిగుడం దదీయనిర్గమనసమయాపవర్గపురద్వార
కవాటార్గళవిఘట్టనరటనానుకరణనిపుణరదనపటలకిటకిటధ్వానంబులు వెలయ
నితఃవరతదాహతజంతుసంతానరక్తసిక్తధారావలయసూచకరోషారుణాయ
మానన‌యనంబులు వెలుంగ నశనిసదృశగుణపదపరమపదజాయమానకోపరూప
దోషహేతుధూమకేతుభవద్భ్రుకుటి ఘటిల్లఁ గోపాటోపంబు సైరింపనేరక వై
రించి హరిద్వారపాలకుల నవని జనియించి సురద్విషద్వారపాలకులు గమ్మని
శపియించిన. ||143||

క. గడగడ వడఁకుచుఁ బెదవులు, దడుపుచు జయవిజయు లపుడు దాసోహ మటం
చడుగుందమ్ములపైఁ బడి, జడదారుల వేఁడుకొనెడుసమయమునందున్. ||144||

సీ. తొడలపై నిడియొత్త నడుగు పంటవలంతి జఘనంబుఁ దాఁకించు సరసలీల
మడుపుఁ దెమ్మని మోము మలచిచూడనిలీల కుచముపైఁ జేసాఁచు కోడిగంబు
వనధికన్యక కిన్క వక్షంబు డిగ్గ నొత్తగిలిచే వలగొను దంటతనము
విసరకు మని తాళవృంతపుత్రి నదల్చి యందఱ నవ్వించు నందగింపు
తే. నొకరొక రెఱుంగనటులు గాఢాపగూహ, చుంబనంబుల సొక్కించి సొగసువగలు
వెలయ దక్షిణనాయకవిలసనమున, శేషశయ్యాశయానుఁడై శ్రీవిభుండు. ||145||

క. వాకిటికలకలమంతయు, నాకర్ణించుచు సరోరుహాక్షులు దమలో
నేకడకని యూహింపఁగఁ, గాకోదర రాజశయ్య గ్రక్కున డిగియెన్. ||146||

మ. ఉడురాణ్మండలపాండురాగముఖరత్నోదారరత్నంబులౌ
పడగ ల్మించఁగ మించు నాగజగతీపాలుండు ప్రాఁగెంపుచె
క్కడపుందంతపుపావలై తనర శృంగారంబుగా మెట్టి యా
కడయంతస్థునఁ బక్షిరా జొసఁగుకే ల్కైదండఁగాఁ బూనుచున్. ||147||

సీ. కంకణంబులు మ్రోయఁగా నీళయును ధరారమణియు వింజామరములు వైవ
విమలాల తాతన్వి వెలయాకుమడుపుతో నడుగువాయక వెంటనంటి నడువ
మొలకలేనవ్వుతోఁ గలిమినెచ్చెలి వీఁచు సురటితెమ్మెరల ముంగురులు గదలఁ
తలతలయందు సూత్రవతీసతీపతి బలసి ముందఱ బరాబరి యొనర్ప

తే. జాఱుసిగ కేలనొత్తుచు జాళువామె, ఱుఁగుదుప్పటివలెవాటుకొంగు జాఱఁ
జీర కెంగేలఁబూన నెచ్చెలి యొక ర్తె, యంబుజోదరుఁ డంతిపురంబు వెడల. ||148||

వ. అప్పుడు. ||149||

సీ. తనమ్రొక్కుఁ గినుకఁ గైకొనక లచ్చివిదిర్చుపదనఖం బంటినఫాలతలము
వనరాశినందన వలచి ముద్దాడఁగాఁ దాంబూల మంటిన తళుకుఁగన్ను
లరవిందమందిర [4]యామోదముగఁ బీల్చు మొదటిరక్తిమ మించు ముద్దుమోవి
కెమ్మోవి నొక్కజంకించి యిందిర మీటఁ గొనగోరు సోఁకిన మినుకుఁజెక్కు
తే. చిటులు గస్తూరితిలకంబుఁ జిఱుచెమటయుఁ, గలిగి సురతాంతకాంత శృంగారలక్ష్మిఁ
జాటు శ్రీహరిముఖజలజమున వ్రాలి, మరల వళిపంక్తులట్టు లమ్మౌనిదృష్టు. ||150||

తే. శ్రీవధూమణి చెక్కుతోఁ జెక్కుఁ జేర్చి, పవ్వళింపంగ మకరికాపత్త్రరేఖ
లంటిన ముకుందుచెక్కిటియందుఁ దోఁచు, మకరకుండల మని యెన్ను మౌనిజనము. ||151||

క. పంకజసదనానవనఖ, రాంకిత వైకుంఠకంఠ మనులేపభవ
త్కుంకుమ పంకదళాంకుర, సంకీర్ణము గాఁగ నెంచు జటికుల మెలమిన్. ||152||

తే. యోగివంద్యుని సందిటియొత్తులకును, రణితకేయూరమణులు గారణము గాఁగఁ
దలఁపుదురు గాని రమ కుపధానమైన, కొప్పువిరు లొత్తు టెఱుఁగరు కొంతయైన. ||153||

తే. నీరజాలయగుబ్బ కస్తూరికుంకు, మములసోఁకులు వక్షఃస్థలమునఁ జూచి
నిస్తులము లగు శ్రీవత్సకౌస్తుభముల, విభలు ప్రసవించెనని కంద్రు విమలమతులు. ||154||

తే. కలిమిముద్దియ నిద్దపుఁ గమ్మమేని, పసపునిగ్గులటంచు నేర్పరుపలేక
కటితటంబునఁ గట్టినకనకపటికి, వింతరుచి వచ్చెనని కంద్రు శాంతినిధులు. ||155||

తే. అడుగు లొత్తెడు నప్పు డప్పుడమిపడఁతి, గబ్బిగుబ్బలయంగరాగంబు సోఁకె
ననరు కేంజిగిచరణంబు లంబుజములు, గానఁ బుప్పొడి యందురు మౌనివరులు. ||156||

తే. భువనమోహనశృంగారపూర్ణ మగుచు, వెలయు హరిదివ్యమంగళవిగ్రహమున
మగ్నమై చిత్త మానందమయతఁ గాంచె, విషయవిక్షేపములు లేమి ఋషివరులకు. ||157||

తే. మౌను లానందబాష్పాయమాననయను, లగుట నంతట నానతు లగుచు లేచి
బ్రహ్మ దెల్పినరీతి మీభవ్యమూర్తిఁ, గాంచి ధన్యులమైతిమి కమలనయన. ||158||

శా. భేదాతీతుఁడవై జగన్మయుఁడవై పెంపొందు నీలీల సం
వాదం బే మొనరింప నేర్తుమె "యతో వాచోనివర్తంత" యి
త్యాదిప్రాక్తనసూక్తు లొప్ప మఱి యేమన్న న్మనఃపీఠి నీ
పాదద్వంద్వము నిల్పికొల్తు మనుకంపం బొప్ప సర్వేశ్వరా. ॥159॥

సీ. పద్మరాగప్రభాభాసమానకిరీట మృగమదతిలకజృంభితలలాట
విపులనేత్రాభోగ విజితపంకజవర్ణ మకరకుండలదీప్యమానకర్ణ
మందహాసవిలాస మాధుర్యముఖపద్మ యిందిరాసందీప్తహృదయసద్మ
ఘనకటీతటబద్ధకాంచనకౌశేయ మణిమయదివ్యభూషణనికాయ
తే. శంఖచక్రాదిసాధనసహితహస్త, యజ్ఞనిగ్రహరుచివిగ్రహప్రశస్త
మీకు మ్రొక్కెద శుభనామ మిహిరధామ, శిష్టజనపద్మమిత్ర లక్ష్మీకళత్ర. ॥160॥

ఉ. శ్రీపతి తావకీనపదసేవనశీలుర ద్వారపాలురం
గోపము మీఱఁ దిట్టితిమి కుంభినిఁ బుట్టఁగ నింకనిట్టి బ
ల్పాపముచేత రౌరవము పాలయి కూలక యుండ మమ్ము మీ
ప్రాపున నుంచి ప్రోవుము ప్రసన్నజనావన లోకపావనా. ॥161॥

మత్తేభగర్భితసీసము. వినతపద్మాసన విశ్వరక్షణచణా నాళీకపత్రేక్షణా రమేశ
సతతతేజోనిధి సజ్జనవ్రజనుతా తారుణ్యలక్ష్మీయుతా యుపేంద్ర
విజితమత్తాసుర విక్రమోజ్జ్వలభుజా శృంగారలీలానిధీ ముకుంద
మహితకార్యోద్యమ మమ్ముఁ బ్రోవుము దయ హేమాంబరాడంబరా మహాత్మ.

తే. యని విచిత్రవచస్ఫూర్తి వినుతి సేయ, మౌనిమత్తేభవృత్తంబు మదిని మెచ్చి
యంబుజోదరుఁ డిట్లని యానతిచ్చెఁ, బ్రావృడంభోదగంభీరభాషణముల. ॥162॥

క. ముక్తులును విరక్తులు భవ, ముక్తులు హృదయాంబుజాతముఖ్యగుణాళీ
ముక్తులు శాంతతనుత్రా, ముక్తులు మీ కేటికలుషములు మునులారా. ॥163॥

సీ. ఆఁకొన్నసురలెల్ల ననుదినం బెవ్వరిక్రతుశాలపంచలఁ గాచియుండ్రు
భజియింతు రెవ్వారిభవనము ల్ప్రతిమాసమును బితృదేవత ల్భుక్తిగోరి
సకలభూతంబులు సంతృప్తిఁ జెందు నెవ్వరు సేయఁదగు బలిహరణసిద్ధి
నర్చావతారంబు లశ్రాంతమును బూజ లందు నెవ్వరిచేత నర్హరీతి

తే. వేదశాస్త్రంబు లేరిచే వెలయుచుండు, నెంచు నెవ్వరిదినచర్య స్మృతిచయంబు
లర్క జయ మిచ్చు నెవ్వరియర్ఘ్యతోయ, మట్టివిప్రుల కెన యెవ్వ రఖిలమునను. ॥164॥

శా. ఏమీనాక్షికటాక్షలేశమునకై యీశానవాణీశసు
త్రామాదు ల్భయభక్తియుక్తి నెపుడుం బ్రార్థింతు రాలక్ష్మి యెం
తోమోదంబునఁ జేరి పాయదు విరక్తు న్నన్ను నే భూసుర
శ్రీమాహాత్మ్య మెఱింగి కొల్వఁగఁ గదా సిద్ధించు నానార్థముల్. ॥165॥

మ. అజమూర్ధాపహవృత్రశాత్రవులు బ్రహ్మద్వేషము ల్సేయఁగా
నజహత్సంపద గాంచలేక కడుభిక్షావృత్తికి న్మర్త్యుడై
త్యజనోద్వృత్తికిఁ జిక్కి పొక్కెదరు సత్యం బెందు విప్రావళీ
భజనాచారము లేనివారలకు సౌభాగ్యంబు చేకూరునే. ॥166॥

క. అపరాధం బొనరించిన, కపటాత్ములఁ బుణ్యజనులు గండని కినుకన్
శపియించితి రన్నను మీ, కృప యెంతని పొగడుదున్ యతీశ్వరులారా. ||167||

చ. సరసులు ఘర్మకాలమునఁ జండకరోష్ణము పైని బూని యం
తరముల శీతలంబు లగు దారి భవాదృశసాధుచిత్తముల్
పరిఘటితాపరాధములపట్టునఁ బైపయిఁ గిన్కఁబూనియుం
బొరయవు లోఁ గఠోరతఁ బ్రపూర్ణశమాఢ్యము లౌట నెప్పుడున్. ||168||

క. వీరలు మీ కొనరించిన, నేరంబున ధరణిఁ బుట్టి నిశిచరు లగుచుం
బోరున నాచేఁ దెగి నం, జేరెద రని యతులఁ బంచి శ్రీపతి యంతన్. ||169||

సీ. జయవిజయులఁ జూచి దయ నిటులను మున్ను యోగనిద్రాసక్తి నున్నవేళ
నాచెంత కరుదేర నళినవాసిని నడ్డగించిన మీపైని గినుకపూనె
నదియుఁ దప్పించితి నవనీసురులశాప మలవియె తప్పింప నవనిలోన
నిఁక మీరు దైత్యులై యేడుజన్మంబుల దాస్యంబుచే నీపదంబుఁ జేరఁ
తే. గోరెదరొ జన్మములమూఁట వైరు లగుచుఁ, జేరెదరొ యన్న వారలు వైరముననె
చేరెద మటంచు మొక్కి కన్నీరు దొరుఁగ, విన్నవై విన్నవించిన వెన్నుఁ డపుడు. ||170||

వ. అటు గావింపుఁడని యంగీకరించి యంగనాసంగతుండై భుజంగపుంగవశయ
నుం డంతఃపురంబున కరుగ సరగ జయవిజయులు సముద్రమేఖలకుం జని రుద్ర
భృత్యు లగు భద్రానుభద్రుల రౌద్రాంశంబులం గూడి దితిగర్భంబున నర్భకులై
యున్నవా రిది వారియావిర్భావసమయంబు గావున నఖిలలోకంబు లంధతమ
సమయంబులై యున్నయవి యింకఁ జతుర్భుజనిర్భరకరుణాతిశయంబున మీరు
నిర్భయులు గాఁగలరని హిరణ్యగర్భుం డానతిచ్చిన హవిర్భుఙ్ముఖులు యథేచ్ఛం
జని రంత. ||171||

తే. శ్రీవిభుని నామ మెక్కడఁ జెవులఁబడునొ, యంచు మూసినచందాన హస్తపిహిత
కర్ణమై యుద్భవించె నాకశ్యపాగ్ర, దారగర్భంబునందు దైత్యద్వయంబు. ||172||

పంచచామరము. ధరంబు లొడ్డగిల్లెఁ ద్రెళ్లెఁ దార లాఱె నగ్ని భా
స్కరుండు మాసె మ్రోసె జంబుకంబు లంబురాసు ల
బ్బురంబు గాఁగఁ గ్రాఁగి పొంగె భూమిఁ గ్రుంగె వాహినీ
ఝరంబు లింకెఁ గొంకెఁ బంకజాతసూతి యత్తఱిన్. ||173||

తే. కశ్యపుఁడు వచ్చి కృతజాతకర్ముఁ డగుచు, నగ్రజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డని సహోద
రుఁడు హిరణ్యాక్షుఁ డనుచును రూఢి గాఁగ, నామకరణంబు గావించె నందనులకు. ||
174||

వ. అంతఁ బ్రతిదినప్రవర్ధమాను లగు దితిసూనులయం దగ్రజుం డగుహిరణ్యా
క్షుం డక్షీణబలంబున మించె నట్టియెడ. ||175||

సీ. అంగుష్ఠమున నిల్చెనా కిరీటము దాఁకి పటపట బ్రహ్మాండభాండ మగలు
నట్టె చేతులు సాఁచెనా పూర్వపశ్చిమచంద్రదినేంద్రులఁ జంకనిఱుకు
వడిగాఁగ నాలుగై దడుగులు నడిచెనా ధారుణీతలము పాతాళ మంటు
నొకయింత ఘనముగా నోడ లుబ్బఁజేసెనా హరిదంతరము లెల్ల నవియఁబారుఁ
తే. గడిఁది నిట్టూర్పుగాడ్పుల గ్రహగణంబు, లొక్కమూలకుఁ జిక్కు నత్యుగ్రదృష్టి

నిగుడుచోటెల్ల నిగుఱులై యెగయు నట్ట, హాస మొనరింప విధిగుండె లవియుచుండు
వానియౌద్ధత్య మెన్న నెవ్వారితరము. ||176||

మ. అసురాధీశుఁడు రోహణాచల సముద్యద్రత్నముల్ సెక్కి ర
మ్యసువర్ణాద్రిని మౌళిఁజేయఁ బరభూషావాప్తికై ఫాలదృ
గ్వసుధాభృన్ముఖలోహముల్ పుటములై వ్రంద న్మణిప్రాప్తి క
న్ని సముద్రంబులు వెళ్లజల్లఁ దలఁచున్ మోహానురూపంబుగన్. ||177||

వ. అంత నొక్కనాఁడు. ||178||

క. జలరాసు లేడు నొండై, కలసిన జలకేళి సల్పఁగా నిమ్మగు నీ
యిల యేమి నడుమ ననుచుం, దలఁచి హిరణ్యాక్షుఁ డధికదర్పస్ఫురణన్. ||179||

మ. నగరంబు ల్నగము ల్నదంబులు నరణ్యంబు ల్నదుల్ లోనుగా
జగతిం జిత్రపటంబు డంబు గనిపింపం జుట్టి చక్షుశ్రవో
జగతిం డాఁచె హిరణ్యనేత్రుఁడు తపశ్చర్యానపర్యాప్రహ
ర్షగభాషాహృదయేశదత్తవరదోస్సారంబు ఘోరంబుగన్. ||180||

మ. చటులోచ్ఛ్వాసమరుత్పరంపరలచే సర్వంకషాభ్రంలిహ
స్ఫుటిమ న్మించు మహాపయోధిని సముద్భూతోరిజాతంబు లు
త్కటఘోషంబున ఘూర్ణిల న్ఘనగదాదండంబుచేఁ జెండుచున్
ఘటియించెం జలకేళి హాళిమెయి రక్షస్స్వామి యక్షీణుఁ డై. ||181||

క. అది చాలక బ్రహ్మాండం, బుదితము గావించి బాహ్యమున నుదితం బౌ
నుదకమున నీఁదులాడఁగఁ, మదిఁ దలఁచుచు నుండె దితికుమారుం డధిపా. ||182||

వ. ఆసమయంబున. ||183||

క. స్వాయమ్భువమను వొకనాఁ, డాయంబుజభవునిఁ జేరి యతివయుఁ దాను
న్వేయువిధంబులఁ బొగడుచు, నేయనువున సుగతి గల్గు నెఱిఁగింపు మనన్. ||184||

క. వనజాక్షుఁ గూర్చి జన్నము, లొనరించిన సుగతి గలుగు నొండేమిటిచేఁ
గననేర వనుడు నలువకు, మను వనియెం జోటు గాన మఖమున కనఁగన్. ||185||

ఉ. ఔ నిది నిక్కువంబు గనకాక్షుఁడు ఘోరతపంబు చేసి నా
చే నవనీతలంబుఁ గొని చేర్చె నధోభువనంబునందు న
ద్దానవుఁ ద్రుంచి భూతల ముదారతరాంబుధిఁ నీరఁ దేల్చఁగా
[5]నేనె సమర్థుఁ డౌదుఁ బరు లెవ్వరు తద్ధర నుద్ధరింపఁగాన్. ||186||

క. అని హరి దలఁచుచుఁ దనలో, నను చింత యొనర్చు బ్రహ్మనాసారంధ్రం
బునఁ గిటి యొక్కటి వెలువడి, యెను వడి నంగుష్ఠమాత్రదృశ్యాకృతితోన్. ||187||

ఉ. అంతట హంసమాత్ర మయి యాపయి నుక్ష సదృక్షమై గజం
బంతయి యంతమీఁదఁ దుహినాచల మంతయి యాజగంబునా
ద్యంతముఁ దానయై సితసమంచితగాత్ర ముదారపోత్రమున్
దంతురదంష్ట్రాలుం దనర దంభకిటీంద్రము దారుణంబుగన్. ||188||

మ. ప్రళయారంభవిజృంభితాంబుధరగర్జాతర్జనప్రోజ్జ్వల
ద్గళగంభీరకఠోరఘుర్ఘురలతో గర్జింప లోకేశము
ఖ్యులు వర్ణించిరి నైగమోక్తులను రక్షోరాడ్జిగీషావిశృం
ఖలలీలాత్తవరాహవిగ్రహు నమత్కంజచ్ఛటావిగ్రహున్. ||189||

వ. అంత. ||190||

మ. ఘనసూచీముఖసూచకాగ్రధవళాంగస్తబ్ధరోమాళి డు
స్పిన బ్రహ్మాండము తూంట్లబానవలె భాసిల్లంగ మై వెంచుచు
న్వనధు ల్పల్వలలీల పంకిలములై వర్తిల్లఁ గ్రీడించుచుం
జని పాతాళము సొచ్చి యెత్తెఁ గిటిరాజన్యుండు కోఱ న్ధరన్. ||191||

క. జనమేజయనృప కిటియై, కనకాంబరుఁ డవని నెత్తఁ గనఁడో వినఁడో
కనకాక్షుఁ డూరకుండెనె, యని సేయక నంటివేని యది విను తెలియన్. ||192||

ఉ. కాటుకకొండఁ బోలు మెయికాంతి జగంబులఁ జిమ్మచీఁకటుల్
వాటిలఁజేయదే కనకభాసురరత్నవిభూషణప్రభ
ల్మీటయి మించకున్న నని మెచ్చి కనుంగొనువార లెన్న దో
షాటకులీనమౌళి కనకాక్షుఁడు దా నొకనాఁడు వేడుకన్. ||193||

సీ. అంజనాచలమౌళి రంజిలు కమలాప్తబింబంబు నాఁ గిరీటంబు దనర
మింట స్వాతిపథంబు మించుసంచున మహోరఃస్థలిఁ దారహారములు వెలయ
సపయోజశైవాల జలరాశివృత ధాత్రి గతి విచిత్రాంబర కటి దనర్ప
జేజేల యెకిమీలఁ జెక్కిన గండపెండారంబు పదమున న్గండుమీఱఁ
తే. గాలభణభృతఫణాగ్రజాగ్రచ్ఛిరత్న, రత్నసూచికరోర్మికారాజి మెఱయఁ
గరధృతాయసముసలసింధురము కరణి, వరగదాదండుఁ డై త్రిదివంబు సొరఁగ. ||
194||

క. అడుగులు దడఁబడఁ బెదవులు, దడపుచు గుండియలు పగుల దడదడయన న
ప్పుడు బెబ్బులిఁగను మృగముల, వడువునఁ దనుఁ గని సుర ల్జవంబునఁ బఱవన్. ||
195||

చ. కనుఁగొని కేక వేయుచుఁ గికాకిక నవ్వుచు సైన్యనాథులం
గనుఁగొని యెంతశూరు లిదె గన్గొనుఁ డాసురలన్న గాక స్వా
మిని నెదిరింపఁజాలు నొకమేటి గలండె జగత్త్రయంబునం
దన సహజంబెకా యను నహంకరణోక్తుల బిట్టుపల్కుచున్. ||196||

మ. అమరావాసము సొచ్చి యచ్చట సుధర్మాస్థానచింతామణీ
రమణీయాసనవాసియై భటహతప్రత్యాగ్రహీతామరీ
సముదాయోదితగాననాట్యకలనాసంప్రాప్తసమ్మోదుఁడై
సమరాకాంక్షఁ గృశానుముఖ్యపదము ల్చర్చించి మార్లేమికిన్. ||197||

చ. వరుణునిఁ జేరఁబోయి రణవాంఛను వచ్చితిఁ బోరుమన్న నా
శరనిధిభర్త నిన్నెదుర శౌరి సమర్థుఁడు గాక యన్యులో
పరు చనుమన్నఁ బాల్కడలి పజ్జకు నేఁగుచు నున్న నారదుం
డరుదుగ నేఁగుదెంచి దనుజాధిప ‘‘స్వస్తి’’ యటంచు వెండియున్. ||198||

మ. త్వరగాఁ బోయెద వేమికార్య మనినం దైత్యుండు నేఁ బోరికి
స్వరణుం బిల్చినఁ బోరఁజాలక హరిన్ వర్ణించినం బోయెదన్
హరి వైకుంఠమునం గలండె యన నాహా యిట్టి నీవార్త ముం
దరగానే విని ఘోణియై చనియెఁ బాతాళంబునం దాఁగఁగన్. ||199||

తే. ఎందుఁబోయిన బోవ నీ కిపుడు నీవు, వెంటనే పోయి గెలువు మవ్విష్ణు ననుచుఁ
బలుక నారదమౌని నీపాదమాన, పోవనీ నంచుఁ బాతాళమునకు నరిగి. ||200||

మ. కనియెం దానవసార్వభౌముఁ డెదుట న్గంభీరపాథోధిమ
ధ్యనిమగ్నావనిభారసంవహనదంష్ట్రాంకూరమంచచ్ఛుర
ద్వనభృద్ఘోరము వజ్రసారకృతసంధానాంగరుడ్వారమున్
స్తనితాభీలరవానుకారము మహోదారంబు భూదారమున్. ||201||

వ. ఇట్లు కనుంగొని. ||202||

తే. నాకచరవైరి శౌరి హా పోకుపోకు, మిదిగో వచ్చితి నెందు వోయెదవు పంద
తిరుగుతిరుగు మటన్న నుద్వేలరోష, రసభరంబునఁ గుహ నావరాహ మపుడు. ||203||

తే. కోఱఁ దనరారు ధరణీచకోరనయన, వారిరాశిని దేల్చి నవారితాత్మ
శక్తి యాధారముగఁ జేసి శక్తినాథ, ముఖులు నానాబృహద్భానుముఖులు వొగడ. ||204||

తే. పర్వతారాతి గురిసె ముద్బాష్పమేఘ, పుష్పవృష్టికిఁ దోడుగాఁ బుష్పవృష్టి
పర్వతారాతి భాస్వరప్రభల నజయ, దానవోత్పాతమునకు నిదాన మయ్యె. ||205||

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వరాహమూర్ధన్యుం డనన్యసామాన్యవిరోధిరమాన్యకార
మాన్యబలంబునం గువలయంబుం గువలయంబుచందంబునఁ గమలాకరంబు
నం దేలించి మదాభంగురమాతంగపుంగవసముత్తుంగబృంహితంబునం
గెరలు కొదమసింగంబు తెఱంగునఁ గిఱుక్కునఁ దిరిగి యిట్టట్టు సనక పులి
తోలుగట్టు వేలుపుగట్టువలె పీఁట వెట్టి ముట్టె బిగించి వెన్నుసట లుబ్బ సెలవులు
సప్పరించుచు వేఁడిమిడుంగుఱులు వొడమ నిడుదక్రొవ్వాడికోఱలు దీఁటుచు
దీర్ఘనిర్ఘాతఘర్ఘరముర్ఘురనిర్ఘోషంబుల బ్రహ్మాండభాండంబు పటపటం బగిలించు
జండ్రనిప్పులకరణి వేండ్రంబై తీండ్రించుచూపులం జుఱచుఱం గనుచుఁ
గదిసిన నసురపతి యట్టహాసంబు చేసి యిట్లనియె. ||206||

తే. హరి వగుటఁ జేసి మును పంది వగుట నిక్కు, వంబు తుది నేఁడు నీవికారంబు నొంది
పంది వైతివి నేను సొంపంది యుందుఁ, బంది వేఁటాడుటకుఁ గోర్కి ఫలితమయ్యె. ||207||

ఉ. వాసవదంతి దంతములు వల్ల దిభాస్యున కొంటికొమ్ము గాఁ
గా సరిపోవ దేకరణిఁ గాంతకు దంతపుఁ బావలిత్తునం
చాసను గ్రుమ్మరం గలిగె నాదివరాహమ నీదుకొమ్ము నేఁ
జేసిన యత్నము ల్ఫలము జెందెను తావకదర్శనంబునన్. ||208||

ఉ. వీరుఁడ వంచు నిన్నుఁ బదివేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు

న్వారిధిభర్త దెల్ప విని వచ్చితి మెచ్చెద నేఁడు చూపు నీ
వీరతఁ గాందిశీకపద వీరతవృత్తిని మోరత్రోపునం
బాఱెదనన్నఁ బోవిడఁడు స్వర్ణవిలోచనుఁ డంచు నుగ్రుఁడై. ||209||

ఉ. దండము పెట్టఁగా సురవితానము లందును భక్తిసేయకన్
దండము బెట్టుగా విసరి దైత్యుఁడు వేసినఁ బొందెతూఁట వే
దండముఁ దాఁకినట్లు కిటి దాఁకి యదంతతట ఖండమైన కో
దండముఁ బూని వాఁడు నిశితప్రదరంబులు గాఁడనేయఁగన్. ||210||

తే. సెలసి కొట్టిన కిటికోఱ జీరవారి, కనకనయనునిబలుమేనఁ గాననయ్యె
వలపు మీఱఁగ నిడు మృత్యువనరుహాక్షి, వాఁడికొనగోఁట జీరె నా వసుమతీశ. ||
211||

వ. అంత. ||212||

మ. శునకంబుంబలెఁ జుట్టుముట్టుకొను రక్షోవీరు దంష్ట్రాహతిం
దునుక ల్చేసి తేదీయసైన్యములఁ బొందు ల్వాపి తద్రక్తసి
క్తనవీనాంబుధి నోలలాడుచును భూదారేంద్రుఁ డెప్పంటిమే
రను దాల్చెన్ సురలెల్ల గోరఁ దనకోఱ న్ధారుణీమండలిన్. ||213||

సీ. తమ్మికన్నుల మరందముదశ్రువులు జాఱ నెలదేఁటిచూపులు బెళుకుఁజూప
శైలవక్షోజము ల్ఘర ఘర్మమున దోగి మబ్బువన్నియపైఁట మాటుకొనఁగ
నబ్జాకరాస్య మోహనభంగవిభ్రమభ్రూవిలాసంబులు పొల్చు మిగుల
మహితనితంబబింబము నొరయుచు యమునావేణి వెనుచాయ నటన దెల్ప
తే. రంధ్రనాభియు వనరోమరాజి మెఱయఁ, దనులత చలింపఁ గపటభూదారకాంత
దంతకోరకఘట్టితాధర నవోఢ, వసుమతీకాంత యానందవార్ధిఁ దేలె. ||214||

మ. పరికింపం గిటికోఱ దంతమయ దీపస్తంభమై యొప్పె పై
పరిశోభిల్లెడుధాత్రి పాత్రవలెఁ జూపట్టెం దదగ్రాల్పపు
ష్కరముల్ తైలములీలఁ బొల్చెఁ గనకగ్రావంబు దీపంబువై
ఖరిఁ బెంపొందెఁ దదంతదీపశిఖవీఁక న్మించె మేఘాళియున్. ||215||

వ. అంత. ||216||

క. దితిజనిశాధవరాహున్, శ్రితదురితేందీవరాహు శ్వేతవరాహున్
నుతియించి రవుడు శతధృతి, శతమఖముఖవహ్నిముఖులు సన్ముఖు లగుచున్. ||
217||

శా. ఆహా యజ్ఞవరాహమూర్తి వగు టీ వాశ్చర్యమే విస్ఫుర
దేహచ్ఛాయలు పొండరీకరుచి జ్యోతిష్టోమలీలన్సమ
స్తాహార్యచ్ఛదవిచ్ఛిదచ్ఛహరిమేధారూఢిఁ జాటం భవ
న్మాహాత్మ్యంబు నుతింప నేరుతుమె దంభక్రోడచూడామణీ. ||218||

సీ. క్రూరారికోటీరకురువిందములఁ గాని కురువిందముల నెందు గ్రొచ్చఁబోవు
పరిపంథిబహురక్తపల్వలంబులఁ గాని పల్వలంబులఁ గ్రీడఁ బడయఁబోవు
వైరివీరనిశాటవంశంబులను గాని వంశంబు లెందును వంచఁబోవు

బలసమేధితపలాశుల(గాని వెఱపలాశుల(గొమ్ముచే నేల(గలుప(బోవు
తే. ఘోణిమాత్రంబవే దితిప్రాణదనుజ, పాణిగతఖండనఖయురక్షోణి నీల
వేణికోద్ధారచణదంష్ట్రికాణిమేత, రబల శమితార్తి కుహనావరాహమూర్తి. ॥219॥

చ. వలపున నీవు ముద్దు(గొనవచ్చిన నీదగుమోము నూచి పో
యలసితి వందగా(డవని యంబుజగేహిని గేలి సేయ(దా
జెలిమిని నీకు ముద్దొస(గ(జేరినయట్టి క్షమావధూటితో
గలసితి వెందు నోర్పు గలకాంత శుభాన్వితయౌ గిటీశ్వరా. ॥220॥

సీ. గిరిరాజఘుర్వీంద్రకరిమదధారనా శ్రీకంధరాకాశశిఖ యనంగ
వజ్రసౌధాగ్రభాస్వరహరిన్మణి యన(గల్పశాఖాకలకంఠి యన(గ
గౌరాబ్జకోరకకలహంసిక యనంగ(గేతకీకుసుమభృంగిక యనంగ
మౌక్తికైకస్తంభమఘవాశ్మగృహ మన వారిభదంతశైవాల మన(గ
తే. నున్ముఖాహీంద్రలోచనద్యుతి యనంగ, నవ్యతావకదంష్ట్రికానాళమునను
గువలయంబన(జెలువం దె(గువలయంబు, రక్షితావనిదేవ వరాహదేవ. ॥221॥

క. అని పొగడెడు బ్రహ్మాదుల, ఘనకృప నీక్షించి దంష్ట్రికాభూసతికిన్
వినుపించె నఖిలధర్మము, లనుగపటకిటీంద్ర ముల్లసద్వాక్యములన్. ॥222॥

క. తొలుత(బెనుగంటి సుట్టుట, వలనం జాపవలె ముడుగు వసుధాస్థలిపై
గులగిరుల(జేసి యెల్లెడ, నిలిపె నజు(డు ముడు(గకుండ నేరుపు మెఱయన్. ॥
223॥

చ. పురము ల్గ్రామములు న్నదు ల్సరసు లంభోదు ల్వను ల్ద్వీపము
ల్గిరులు న్విప్రనృపార్యశూద్రకులు సంకీర్ణోద్భవుల్ తేరులుం
గరులుం దేజులు ధేనువు ల్ధనమణు ల్కాంతాదులుం గల్గి భా
స్వరయయ్యెం ధర యప్పు డంబురుహభూసంకల్పమాత్రంబునన్. ॥224॥

క. ఆయెడ బహుయజ్ఞంబులు, స్వాయంభువమనువు భక్తి సల్పెన్ లక్ష్మీ
నాయకు(డు(బ్రీతు(డై ని, శ్రేయస మెస(గన్ యథేష్టసిద్ధుల నొస(గెన్. ॥225॥

ఉ. శ్వేతవరాహకల్ప మిది వే(డుక నీ కెఱి(గించితిన్ జగ
త్ఖ్యాతికిటీంద్రచర్య కుతుకంబున విన్న(బఠించినన్ జన
వ్రాతము గాంచు నద్వరవరాహకృప న్నిఖిలేప్సితార్థసం
ఘాతము విష్ణుభక్తతిలకా జనమేజయభూమిపాలకా. ॥226॥

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యు(డు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితు(డై
జనమేజయు(డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతు(దెల్పు(డని యడుగుటయున్. ॥
227॥

శా. శ్రీరంగ త్కరుణాకటాక్షతపన శ్రీముష్ణతీక్ష్ణవ్రతా
పారామాకుచకుంభఘోణవిలసత్పత్త్రాంక కాశీశ్వర
శ్రీరామేశ్వరకీర్తివారినిధి కాంచీరక్షణోపాయవ్యా
హారప్రౌఢిమ ధైర్యశేషగిరి దృప్తా యోధ్యమాయాతిగా. ॥228॥

క. భారతశాస్త్రార్థప్రతి, భారత మత్యాఢ ధరణి భారతమోను

ద్భారతపారీణయశో, భారతబింబాస్యభృత్య భారతభృతిదా. ||229||

పంచచామరము. హిరణ్యగర్భముఖ్యదానహృష్టశిష్టశేముషీ
హిరణ్యగర్భభామినీసమీహితాంగసుప్రభా
హిరణ్యగర్భవైభవాఢ్యహృత్సరోజవిస్ఫుర
ద్ధిరణ్యగర్భభేదిధైర్య హేమభూమిభృద్వరా. ||230||

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైనదశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

3. వరాహావతారకథ సమాప్తము.

1. క. శ్రీరాజితవీరాజిత, ఘోరాజితలప్రవీణకుశలధురీణా
ధారాధరధారాధర, ధారాధరకీర్తితృష్ణ దవనముకృష్ణా!
2. ఁ బ్రాణనాథ
3. పటోపాధి
4. యామూలముగఁ
5. నేనె సమర్థుఁడం బరు లిఁ కెవ్వరు

4. నరసింహావతారకథ

చతుర్థాశ్వాసము

మద్వేంకటశైల
స్వామి కృపావర్ధమాన వైభవరేఖా
ధామేయ యసమసమర
క్ష్మామండలనూత్నకృష్ణ మగదలకృష్ణా! ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
ధరణినాథ నృసింహావతార మిఁకను, దెలియఁ జెప్పెద విను మని తెలుపఁదొడఁగె. ||2||

శా. శ్రీలీలావతి నవ్వనేటికని ఘర్షింపంగ నేనవ్వనో
బాలా సాజము సింహవక్త్రమున కీపారీంద్రచిత్రంబు నీ
వాలోకింపు మటంచుఁ గుడ్యమున జాయంజూపి నవ్వింపఁజా
ల్శ్రీలక్ష్మీనరసింహమూర్తి యొసఁగున్ క్షేమంబు భక్తాళికిన్. ||3||

సీ. కనకాంబరునిచేతఁ గనకనేత్రుఁడు గూలె ననుమాట చెవినాటఁ గనలి కనక
కశిపుఁ డత్యుగ్రుఁడై కాలకాలాంతకులీల శూలము గేలఁ గీలుగొల్పి
వెలిహజారముఁ జేరి విప్రజిత్యాదిదైత్యులఁ జూచి వింటిరె యొక్కవింత
హరికిరియై హిరణ్యాక్షు విదారించి చనెనఁట తా నెందుఁ జనెడివాఁడు
తే. చోరతనమున వారాశిఁ జొచ్చెనేనిఁ, గూర్మమై భూధరముక్రిందఁ గ్రుంకెనేని
బోత్రియై వని జేరినఁ బోవనీక, పట్టి వధియింతు నెంజిలి బాపుకొందు. ||4||

క. ఆరీతి దగులకుండిన, సారెకు గోవిప్రహింస సల్పుడు తద్ర
క్షారతిఁ జేరిన శౌరిని, వారించెద నంచుఁ బంప వారు యథేచ్ఛన్. ||5||

క. తడ విడిచిన పాములవలెఁ, బుడమిని నెల్లెడల నిండి భూసురవరుల
న్గెడపుచు గోగణములఁ బడ, నడుచుచుఁ జరియించి రంతకాకృతు లగుచున్. ||6||

తే. దైత్యనాయకుఁ డంత సోదరునిపాటుఁ, జూచి శోకార్తుఁ డగుచుఁ దత్సుతుల శకుని
శంబరాదులఁ దత్ప్రియసతుల జననిఁ, గాంచి యిట్లనుఁ గడువివేకంబు దొరయ. ||7||

శా. సామాన్యుండె హిరణ్యనేత్రుఁడు భుజాశౌర్యంబుచే భీమసం

గ్రామక్షోణుల గెల్వఁడే మునుపు సుత్రామాదుల న్నిస్సమ
శ్రీమత్త్వంబున మించఁడే గనఁడె కీర్తిం గాలధర్మంబుచే
నీమే న్వీడినయంత దీని కిటఁ దల్లీ యేల దుఃఖింపఁగన్. ||8||

శా. వీరుండై జనియించి నప్పుడ రణోర్వి న్వైరుల న్దోర్బలో
దారత్వంబునఁ గెల్వఁగావలయు లేదా యొమ్మిగాయమ్ముల
న్వీరస్వర్గము గాంచఁగావలయు నింతేకాని వేఱొండు లే
దౌరా రెండును గాంచె నీతనయుఁ డేలా యింత జాలింబడన్. ||9||

శా. నీపుత్త్రుం డితఁడంచు దుఃఖపడె దెంతో దేహమో జీవుఁడో
నీపుత్త్రుం డిట దేహమాత్ర మని యంటే కాదు జీవుండన
న్నీపుత్త్రుం డిపు డైనఁ గర్మగతి నెందే పూర్వముం బుట్టఁడో
రేపున్ బుట్టఁడొ యింక నెవ్వరికిఁ బుత్త్రీభావ మాద్యం బగున్. ||10||

క. వినవే మున్ను సుయజ్ఞుం, డను నౌశీనరనరేంద్రుఁ డరిహతుఁడై భూ
మినిఁ బడ నాతనిపైఁ బడి, తనయులు పత్నులును బంధుతతి విలపింపన్. ||11||

క. కాలుం డచటికిఁ తా నొక, బాలుండై వచ్చి ప్రేత బంధుల సుతులన్
బాలామణులం గనుఁగొని, యేలా శోకింప నెఱుఁగరే కాలంబున్. ||12||

క. తా నిత్యుండై పోయిన, వానికిఁ జింతింపఁ బోయ వలఁబడుసతికిన్
లోనడరి యొకకుళింగము, వానికి లోనయ్యె శరము వైవఁగఁ బిదపన్. ||13||

క. అని బుద్ధి సెప్పి వారల, ఘనశోకము మాన్పి యముఁడు గ్రమ్మఱెఁగానం
జననీ గతజీవులకుం, జనునే దుఃఖింపఁ దత్త్వసంవేదులకున్. ||14||

సీ. అంభోజసంభవుఁ డాదిగా నల నవబ్రహ్మలు నిర్మాణపటిమ గనుట
శతపత్త్రనేత్రుండు శత్రులోకభయంకరంబైన దివ్యచక్రంబు గనుట
వెన్నెలవిరిదాల్పువేలుపు భువనమోహనసర్వమంగళావాప్తుఁ డగుట
భృగుముఖ్యు లగుమహాఋషులు బ్రహ్మాదుల శపియింపఁజాలు దౌష్ట్యంబు గనుట
తే. నైదుసంవత్సరములప్రాయమున ధ్రువుఁడు, నిఖిలలోకోన్నతంబైన నెలవు గనుట
దపము చేసియె కాదె యంతటి తపంబు, నేను గావించి కాంచెద నిష్టసిద్ధి. ||15||

క. అని యనిపించుక యమృతా, ద్యనుపమవస్తువుల నిచ్చె హరి కీగిరియం
చును మెచ్చుచు మందరనగ, మున కేఁగి తదగ్రసీమమున మునివృత్తిన్. ||16||

సీ. తృణభక్షణము చేసి తిరుగవె ధేనువు ల్జలముల మనవె యాజలచరములు
గాలి యాహారంబుగా నుండవే ఫణు ల్మధుపానమునను ద్రిమ్మరవె తేంట్లు
ఫలరసంబులు గ్రోలి చిలుకలు చెలఁగవె యిగురులు మేసి కోయిలలు దగవె
బిసఖండములు మేసి పెఱుఁగవె రాయంచ లబ్బిందువులఁ జాతకాళి మనదె
తే. యొకటి యశనంబుగాఁ గొనియుంట తపమె, యని నిరాహారుఁడై పాద మంగుటమున
నేల నిల్పి ఖరాంశుపై నిల్పి దృష్టి, విబుధపరిపంథితపము గావించుచుండె. ||17||

వ. అంత. ||18||

మ. ఒకనాఁ డింద్రుఁడు వైజయంతమణిసౌధోదగ్రభాగంబునన్
సకియల్గొందఱు కుంచగిండిసురటుల్ సామ్రాణి పొంజాలవ
ల్లిక గాళాంజియుఁ బూని కొల్వఁగ శచీలీలావతింగూడి గాయక
చంద్రాస్యలగానము ల్వినుచుఁ గొల్వై యుండె మోదంబునన్. ॥19॥

మ. స్వకదేహంబు తెఱంగునన్ బహుగవాక్షస్ఫూర్తి రాజిల్లు జా
లకమార్గంబులఁ గేళికాకుతుకబాలావృత్తవక్షోజకో
రకకాశ్మీరకురంగికామదవిమశ్రంబై త్రివేణీగతిన్
రకమౌ నాకధునిం గనుంగొని వధూరత్నంబుతో నిట్లనున్. ॥20॥

మ. జిలుగుంబయ్యెద చాటునం గులుకు నీసిబ్బెంపుఁజన్ దోయినాఁ
జెలువయ్యెం జలజాతకోశములు హంసీపక్షవిక్షేపచం
చలగంగోర్ములఁజక్రవాకనఖలక్ష్మంబు ల్విశేషంబులం
దుల నిందుం గలిగింపఁగావలదె తోడ్తోఁ బద్మకోశస్తనీ. ॥21॥

మ. అనినం జాలు మఱేమియంచు శచి యొయ్యారంపులేనవ్వు జం
కెనవాల్చూపులు చిన్నికిన్కఁ దెలుపం గెందమ్మిపూమొగ్గచేఁ
దను వైవం గని భర్త గుబ్బయని మెత్త న్గోర నొత్త న్నితం
బిని సీత్కారముతోడఁ జొక్కుచును గప్పెం బైఁట నున్సిగ్గునన్. ॥22॥

తే. మఱియు నాయావిశేషము ల్మత్తభృంగ, వేణి కెఱిఁగించుచును రాజవీథిలోన
సత్వరంబుగఁ జనుదెంచు చారుఁ గాంచి, యేవిశేషంబు గల్గెనో యిల నటంచు. ॥23॥

క. అక్కడికిఁ బిల్వనంపిన, గ్రక్కునవాఁ డరుగుదెంచి కడువినయముతో
మ్రొక్కి పరాకు సురేశ్వర, యొక్కవిశేషంబు గల్గె నుర్వీస్థలిపై. ॥24॥

తే. కనకకశిపుండు ధీరుండు గనకకడఁగి, తవము సేయంగఁ దొడఁగె నాతపము శీత
మంచు నెంచక కదలనిమంచుగట్టు, దారిదారితకుధరమదారిభిదుర. ॥25॥

చ. తపముల కేమి దానవులు దైత్యులు సల్పరొ కోర్కు లందరో
చపలతఁ గొందఱందు నెలజవ్వనులం గయికోరొ వారితో
నుపమకు రాఁడు వీఁడు గడునుగ్రపునిష్ఠ వహించె నింక నే
యుపమను మాన్పఁగావలెనొ యూహ మొనర్పు సుపర్వవల్లభా. ॥26॥

తే. చండవాతోత్థభూరజోహిండనమునఁ, గొండమెండునఁ గదలకయుండు దైత్య
మండలేంద్రునిదేహ ముద్దండముగను, గండకండూతి నొఱయు వేదండగణము. ॥27॥

తే. మానస మచంచలంబైన మట్టుపడెనొ, గాక నాసాబిలంబులఁ గ్రందుకొన్న
చిలువగుంపులు మేసెనో తెలియరాదు, వెలివి సరదయ్యె దైత్యేంద్రవిభుని యూర్పు. ॥28॥

తే. పవనమున నిండి వానలఁ బదనుగన్న, రజముపైఁ గూళ్లు వెట్టిన ద్విజకులంబు
రెట్టలో విత్తుగమి యంకురింప శుక్ర, శిష్యశేఖరు చెవులలోఁ జెట్లు మొలచె. ॥29॥

తే. ఇంక నొకవింత యాదానవేంద్రుకడిఁది, మేనఁ బుట్టిన పుట్టక్రొమ్మెఱుఁగుఁగొల్ల

గ్రుచ్చి తేనియఁ గైకొను నిచ్చునిచ్చు, నచ్చభల్లంబు లచ్చట నచ్చుపడఁగ. ॥30॥

చ. శిరసుననున్న తేనె పెఱశీతమయూఖునిరేఖగా నభం
గురతరదేహయష్టిఁ బెనఁగొన్న భుజంగకదంబకంబు లా
భరణములై దగ న్మకవిపాటిచూతఫలస్రవస్మరం
దరసము గంగగాఁ దపము దైత్యుఁ డొనర్చు మహోగ్రవైఖరిన్. ॥31॥

క. అని వినిపించిన విని మిం, చినభయమున నింద్రుఁ డనుపఁ జెలువలతోడం
గనకాంగి యల్ల మందర, మునకుం జని హావభావములు దళుకొత్తన్. ॥32॥

క. ఆటలఁ బాటల మాటలఁ, దేటల నలపింపలేక దితిజాధీశుం
బాటలగంధి బలాసుర, పాటనుకడ కేఁగుదెంచి భయవినయములన్. ॥33॥

చ. పలికిన మోముఁ జూపినను బాడిన నాడినఁ గేల నంటిన
న్గలకల నవ్వివ న్ననుచు గా భువి నెల్ల పలాశిబృంద మం
చలవునఁ బోయి నేనలపలాశిని డగ్గఱి స్థాణువైఖరి
న్నిలువఁగఁ జూచి వచ్చితిని నేర్పు వితాచనఁగా సురేశ్వరా. ॥34॥

క. నీచిత్త మింకమీఁదట, నాచేతం గాదటన్న నారీమణి యిం
కేచంద మనుచు మది నా, లోచన చేయుచు సహస్రలోచనుఁ డుండెన్. ॥35॥

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కచ్చటి కొక్కచరుండు వచ్చి వృ
త్రాంతక దానవేశ్వరుఁ డుదారతపస్థితి నున్న దేహ మా
ద్యంతము మక్షిక ల్మసలె నస్థులనంటుక జీవముంట మా
కింతయుఁ దోఁచ దన్న దివిజేశ్వరుఁ డెంతయు సంతసంబునన్. ॥36॥

క. మన కిదియే సమయం బిఁక, నని యన్యనిశాటకోటి నణఁగింప నటం
చును వజ్రి కుమారునిఁ జూ, చిన మంచిద యనుచు నతఁడు సేనలు గూర్చెన్. ॥37॥

మ. జలధివ్యంజితశాదము ల్ప్రళయగర్జన్మేఘసంవాదము
ల్దళితక్ష్మాధరపాదము ల్దనుజకాంతాగర్భనిర్భేదము
ల్బలపన్నిర్ఝరమోదము ల్ప్రకటితబ్రహ్మాండవిచ్ఛేదము
ల్బలిసె న్భేరినినాదము ల్కృతసురప్రత్యర్థిఖేదంబు లై. ॥38॥

సీ. గంధాంధపరిపంథికంధిమంథవసుంధరాధరన్మదసింధురములు గదల
సర్వపూర్వసుపర్వదుర్వారగర్వదూర్వాపర్వచర్వణార్వములు నడవ
శృంగవన్మదభంగచంగరథాంగసంగతతుంగతరశతాంగములు వెడల
దుర్భావగార్భిణ్యగర్భనిర్భేదనప్రబలార్భటుల వీరభటులు సాగ
తే. వీరదోహాళకాహాళివివిధవాద్య, వారఘోషంబు వందికైవారరవము
దారుణంబయి భూనభోంతరము లలమ, శక్రుఁ డసురేంద్రుపట్టణ మాక్రమించి. ॥39॥

క. యుద్ధము సేయఁగ నపుడు స, ముత్థబలాధికులు దానవేంద్రుని తనయుల్
క్రుద్ధులయి దనుజసైనికు, లుద్ధతులై కొలువఁ దాఁకి రుత్సాహముతోన్. ॥40॥

క. పెద్దపులి వెడలి చనెనని, గద్దఱితనమునను నక్కకదుపులు పొదలో
నుద్దవిడిఁ జొచ్చి చిఱుతల, యొద్దంబడినట్టు లయ్యె నోయమరేంద్రా. ॥41॥

తే. ఎందుఁబోయిన నింకఁ బోనీము నిన్నుఁ, బట్టి ద్రుంతుము దైత్యేంద్రుపాదమాన
నిలువు క్షణమాత్ర మనుచు నిర్నిద్రరోష, రసభరంబున దారుణాస్త్రములు గురియ. ||42||

మ. శలభీశాబగరున్మరుత్కులముచేఁ జల్లాఱునే దావిక
జ్వలనజ్వాలిక యేల యీ తెగువ రక్షఃపుత్రులారా తెగ
న్వల దెందేఁ జనుఁ డద్రినిర్దళనమద్వజ్రంబు జిల్లేడురె
మ్మలపైఁ బాఱదటంచు వాసవుఁడు సామర్థ్యంబు సూచించుచున్. ||43||

మ. శరవర్షంబున ముంప దైత్యతనయు ల్శౌర్యంబుతోఁ బోర ని
ర్జరలోకేశ్వరుఁ డంతవజ్రముగొన నైసరింపఁగాలేక శా
తరులై యూడనిఁబాడి రన్యదనుజాతస్తోమము ల్మళ్లెఁ ద్రు
ళ్లె రణోత్సేకము తక్కి యింద్రుఁడు బలాళింగూడి యత్యుద్ధతిన్. ||44||

చ. నగరము సొచ్చి హేమలలనామణి పట్టదుకూలముఖ్యవ
స్తుగణముఁ గొల్లలాడుచును దోడనె యంతిపురంబు సొచ్చిన
న్మృగపతిఁగన్న పద్మినులయేపున నెంతయు దత్తఱించుచున్
మగువలు సాలభంజికల మాటున డాఁగిరి కొంద ఱత్తరిన్. ||45||

సీ. గమనించుచో మ్రోయు కటకము ల్కీలూడ్చ మలుచుట్టు బిగియించుమందగమన
యొకమూల డాఁగి మైచకచక ల్పరికించి కలఁగి పయ్యెద మేనుఁ గప్పువెలఁది
తొట్రిలు భయమునఁ ద్రోవఁ గానఁగలేక నివ్వెఱపాటుతో నిలుచునెలఁత
గాళ్లు కుప్పవడంగఁ గదలఁజాలక యట్టె నిడిముసుంగిడి శయనించుచెలువ
తే. యుదిరికంబంబు మఱుఁగున నొదుఁగురమణి, డాఁగఁబోయి సమక్షంబు డాయుతరుణి
స్వీయు లంచును బరులను వేఁడు కలికిఁ, గలసి యంతఃపురంబు చీకాకువడియె. ||46||

చ. అదరున నిల్లు సొచ్చి యమృతాశనుఁ డొక్కఁడు దల్పుమూల యం
దొదిఁగినఁ దన్ను నీడ్వఁ బద యూరకె వచ్చెద నంచు నాలుగే
న్పదములు వెంటఁబోయి కలపంబిదె తెచ్చెద నుండుమంచుఁ దా
సదనము చేరి తల్పు గెడసాచె నొకానొకకాంత నేర్పునన్. ||47||

వ. అప్పుడు. ||48||

సీ. జిగిమేనియోరలఁ దగునంపజీరలు గొనగోటితాఁకుల కోపు నూప
వడి నొడు గఱచుచో వాతెఱనంటిన మొనపంటివగఁ గంటిమురువు నెఱప
ఱొమ్ముగాయముల రక్తమ్ము గాఢాశ్లిష్టకుచకుంభలగ్నకుంకుమము దెలుప
నతిరోషశోణంబులగు నేత్రకోణము ల్లీలమై నిద్దురలేమిఁ జాటఁ

తే. జాఱుసికఁదోఁగు చెమ్మట శ్రమము గాఁగ, వీరశృంగారరసములు వియ్యమంద
విజయలక్ష్మీవధూసంగవిభ్రమంబు, లభినయింప నిలింపలోకాధివిభుఁడు. ||49||

మ. వలచే వజ్రము ఱొమ్ములో బిగువు గర్వంబుం బ్రమోదంబు మీ
సలలో నవ్వు నొయారముం జెలఁగ నుత్సాహంబుతోఁ బాదమం
జులమంజీరఝుళంఝుళ ల్వెలయ రక్షోనాథశుద్ధాంతకాం

తల నీక్షించుచు భీతి దక్కి నలుచెంత ల్సూచుచు న్మందటన్. ||50||

మ. కులుకుందంతపుబొమ్మ చెక్కడపుబల్కంబంపు మేల్పోదెలం
దళమౌ నీలపుఁజాలదూలములపైఁ దార్కొన్న నున్పచ్ఛదం
తెల దాపించిన కెంపుటిట్టికలసందిం బొంది రావజ్రగా
రెలఁ జెన్నొ నొకగట్టిచప్పరములో రేరాచరాతిన్నియన్. ||51||

శా. కాంతల్ క్షేమముఁ గోరి సేయు వ్రతసంఘాతంబుచే నంగ మ
త్యంతంబుం గృశ మయ్యుఁ జంద్రశకలోదారప్రభ న్మీఱఁగాఁ
జెంతన్ దానవదైత్యరాజతరుణు ల్సేవింపఁగా నెంతయుం
జింత న్జెందునిశాచరేశ్వరునిరాజీవాక్షి దౌదవ్వునన్. ||52||

తే. తను విలోకించి సింగంబుఁ గనినకరిణి, కరణిఁ దత్తఱమంది మందిరము సొరఁగ
నెందుఁ బోయెదవంచుఁ బూర్ణేందువదన, వేణిఁ బట్టీడ్చెఁ గదిసి గీర్వాణవిభుఁడు. ||53||

చ. తళుకులు గుల్కు బెళ్కుఁగనుదమ్ముల నశ్రుమరందబిందువుల్
దొలఁగ మెఱుంగుచన్బొగడదోయి వడంక శిరోజషట్పదా
వలి చెదర న్భుజాలతలు వాడ గజోద్ధృతపద్మినీక్రియం
దలఁకె సురారినారి గిరివైరికరాహృతకేశపాశ యై. ||54||

తే. దైత్యసామ్రాజ్యలక్ష్మి చందమున నడలు, తరళలోచనఁ దెచ్చి రథంబుమీఁద
నుంచి యమరావతికిఁ జనఁ గాంచనాంగి, మూర్ఛఁ దెప్పిరి యిట్లని మొఱలు వెట్టె. ||55||

క. ఈయెడ నను జెఱవెట్టుక, పోయెడి విభుఁ డిందు లేమిఁ బురుహూతుం డ
న్యాయము నెన్నక మునులా, రా యనదను నన్నుఁ గావుఁడని మొఱ యిడఁగన్. ||56||

ఉ. గౌరశరీరకాంతితరగ ల్జడగుంపు ప్రవాళవల్లరీ
వారము వల్లకీరవ మవారితనాదము గాఁగ మూర్తమౌ
క్షీరధివైఖరి స్వ్హృదయసీమ సునిష్ఠితనీరజాక్షుఁడౌ
నారదుఁ డేగుదెంచి సురనాథున కడ్డమువచ్చి యత్తఱిన్. ||57||

ఉ. ఈనలినాక్షి యెవ్వతె సురేశ్వర నారద మీ రెఱుంగరే
దానవసార్వభౌము వనితామణి యాతని సంగరంబులో
నాని జయించితే సమసె నాతఁడు ఘోరతపంబుచేత న
జ్ఞానివె నొత్తురే తపము సల్పినవార లెఱుంగ వేమియున్. ||58||

మ. ఇదిగో రేపె తపఃప్రభావమున వాణీశాను మెప్పించి మీ
పదముల్ గైకొననున్నవాఁడు విబుధప్రత్యర్థి సామాన్యుఁడే
త్రిదశాధీశ్వర మీదెఱుంగక మదోద్రేకంబుతో నేఁడు త
త్సుదతీరత్నము నేల తెచ్చి తిటుల న్శోకింప నెంతేనియున్. ||59||

సీ. కురులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పుపెట్టెనె కాని తోరంపువిరిసరు ల్దురుమఁబోదు
పొలుపొందఁ గుంకుమబొట్టు పెట్టెనె కాని ముద్దుగాఁ దిలకంబు దిద్దబోదు

పాటిగా నెమ్మేనఁ బసుపుపూయునె కాని యందమౌ కలప మలందఁబోదు
పతికి సేమముఁ గోరి వ్రతము సేయునె కాని శృంగారవని విహరింపఁబోదు
తే. కంటె తాలిబొట్టు కమ్మలు కడియంబు, లొక్కవన్నెచీరె యొకటి రెండు
వీడియములె కాని విభవముల్ గలిగియు, వల్లకుండు దైత్యవరపురంధ్రి. ||60||

క. పరమపతివ్రత యగునీ, కరిగమనమనంబు నొవ్వఁ గాఱించిన నీ
దురితం బెంతకుఁ జాలదు, సురనాయక నీకు రాజ్యసుఖ మే దింకన్. ||61||

క. విక్రమ మని యెంచకు నీ, విక్రమ మక్రమము విడువు మీసతి ననినన్
శుక్రాంతేవాసీవని, శుక్రుఁడు శక్రుండు నలువచూలికి ననియెన్. ||62||

ఉ. తాపసనాథశేఖర ప్రతాప మటంచును దెచ్చినాఁడనే
కోపనగర్భసీమ నతిఘోరనిశాచరరాజతేజ ము
ద్దీపితమౌటఁ జేసి సుదతీమణి పుత్రునిఁ గాంచినప్పుడేఁ
గోపముదీఱ వాని శతకోటి హరించెద నంచుఁ దెచ్చితిన్. ||63||

వ. అనిన సంక్రందనునకు శతానందనందనుం డిట్లనియె. ||64||

మ. అతినైర్మల్యము గల్గి వైష్ణవకిరీటాలంక్రియాయోగ్య మై
హతదోషంబున వజ్రభేద్యతరమై యష్టాంగయోగాఢ్యమై
యితరాకల్పితరంధ్రమై సురుచియై యేతన్మహాదైత్యరా
ట్సుతిగర్భాఖ్యఖనిం జనించు శిశువజ్రం బద్రినిర్భేదనా. ||65||

క. నీచే సాధ్యుఁడె హరిపూ, జాచతురుఁ డతండు గాన జలజాతముఖ
న్నాచెంత నునిచి పొమ్మన, వాచంయమివరునితోడ వాసవుఁ డనియెన్. ||66||

మ. తరుణీగర్భసముద్భవుండు హరిభక్తిశ్రేష్ఠకుం డంచు నీ
శ్వర మీ రానతి యిచ్చుట న్విడిచెదం జంద్రాననం గాని త
ద్వరదోశ్శక్తికి నేఁ దలంక బలవృత్రధ్వంసనోదారభీ
కరవజ్రంబు కరంబునం గలుగ శంకాలేశముం గల్గునే. ||67||

క. మంచిది మీ రీసతిఁ బో, షించుం డని యొప్పగించి సేనలు గొలువ
న్వేంచేసెఁ బురికి హరి యిటుఁ, జంచలలోచనయు మిగులసంభ్రమ మొదవన్. ||68||

తే. చిక్కువడుముంగురులు దీర్చి చెక్కుదోయిఁ, దొలఁకు కన్నీరుఁ బైఁటచేఁ దుడిచికొనుచుఁ
బ్రణుతి సేయ “సుమంగలీ భవ” యటంచు, వనజసంభవభవుఁడు దీవెన లొసంగి. ||
69||

తే. బాల చింతిల నేల నీప్రాణవిభుఁడు, వరతపశ్శక్తి బ్రహ్మచే వరములంది
లోకపాలుర గెల్చి ముల్లోకములకుఁ, దాన యేలికయౌను సత్యంబు నమ్ము. ||70||

క. నీవిభుఁడు వచ్చునంతకు, నావనమున నుండు మనుచు నారదముని య
ప్పావనిఁ దోడ్కొని చనియెఁ ద, పోవనికి న్సాధు లార్తపోషకులు గదా. ||71||

చ. వనితయు నాఁటనుండి మునివర్యునకుం బరిచర్యసేయఁ ద
ద్వినయవివేకసంపదకు వేమఱు మెచ్చి మనంబులోన న

మ్మునిపతి ధర్మమార్గమును ముక్తితెఱంగును విష్ణుభక్తియున్
దినదినమానతిచ్చు సుదతీమణి యెంతయు వేడ్కతో వినున్. ||72||

తే. మునియనుగ్రహమహిమ నేమనఁగవచ్చు, భామగర్భంబులో నున్న బాలకుండు
హరిమహత్త్వంబుఁ దెలిసి తద్ధ్యానమునను, గర్భవేదన నెఱుఁగక గాంచు సుఖము. ||
73||

వ. అంత. ||74||

తే. దైత్యనాథుని బ్రహ్మరంధ్రంబు పగిలి, ధూమ మొక్కటి పొడమె నస్తోకమగుచు
నదియ నిండి యకాండగాఢాంధకార, బంధురత సంఘటించెఁ బ్రపంచమునకు. ||75||

తే. వెంటనె తపోగ్ని ఘోరమై వెడలుటయును, శరధు లుడుకెత్తె సురగిరి కరఁగెఁ బుడమి
మంగలంబయ్యెఁ దిక్కులు మాఁడె గృహము, లన్ని యంగారదశ నొందె నాక్షణంబ. ||
76||

తే. ఉగ్రతరసప్తజిహ్వాల నూర్ధ్వలోక, దాహ మొనరింతు ననురీతిఁ దత్తపోన
లము భువర్లోకమును మించి యమరనగరి, దగులుకొన్న సుపర్వులు దల్లడిలుచు. ||
77||

క. వనవహ్ని దవులుకొన్న, న్వినువీథికి నెగురుపక్షివితతులవలె న
య్యనిమిషులందఱు సత్యం, బునకుం జని నలువపాదముల కానతు లై. ||78||

మ. దనుజాధీశతపోనలంబు త్రిజగద్దాహంబుఁ గావింప నెం
దును నిల్వ న్వసగాక వచ్చితిమి తోడ్తో వహ్ని వారింపుమా
యన కోర్కు ల్సమకూర్చి తామసము సేయ న్న్యాయమే చేసినం
బునరుద్యోగము సేయఁగావలె జగంబు ల్గల్గ లోకేశ్వరా. ||79||

తే. అనిన జలజాసనము డిగ్గి వనజగర్భుఁ, డంతలో సాది దెచ్చిన యంచతేజి
నెక్కి భృగ్వాదు లయిన యనేకఋషులు, వెంటరా సత్యలోకంబు వెడలివచ్చి. ||80||

సీ. మందరశైలంబునందు నొకానొకకోనలోఁ గానలోఁ గుమురుగాఁగ
బలసిన వెదురుజొంపముక్రింద దట్టమై పులుచుట్టుకొన్నట్టి పుట్టలోన
నీఁగలు చీమలు మూఁగి మైఁ గలిగిన చర్మంబు రక్తమాంసంబు మెసవ
నెమ్ములడింబ మై యెప్పటితననిష్ఠఁ దప్పక మొగులుచేఁ గప్పఁబడియు
తే. నినుఁడు లోకములను దపియించు లీల, ఘనతపోనలశిఖల లోకములు వేఁచు
కాశ్యపునిఁ గాంచి విస్మయాక్రాంతుఁ డగుచు, భారతీకాంతుఁ డి ట్లని పలికె నపుడు. ||
81||

సీ. లేలెమ్ము కాశ్యప మేలగు నీకు నీతపము ఫలించు నీతలఁచుకోర్కె
యీయ వచ్చితి వేఁడు మేఁగంటి నీధైర్య మారయ నద్భుతం బయ్యె మాకు
దేహ మీఁగలు మూఁగి తినిపోవఁ బ్రాణము ల్శల్యగతంబులై సడల నిపుడు
నిట్టితపంబు ము న్నేఋషివరులు గావింపరు మీఁదఁ గావింపలేరు
తే. జలము గోరక దివ్యవత్సరశతంబు, దనువు భరియింప నెవ్వరితరము నీకుఁ
జెల్లె గెల్చితి మమ్ము సుస్థిరసమాధిఁ, గోరు కోరినవరము సేకూర్తు నీకు. ||82||

మ. అనుచుం బాణికమండలూదకము దైత్యస్వామిపై వంచె న
త్యనఘాత్మీయకృపానిరీక్షణసుధాధారాళధారాఢ్యమై
తనువెల్లం దడియన్ జగత్త్రితయసంతానంబు గావింపు మీ
వనుచుం దా నభిషిక్తుఁ జేయుగతి భృగ్వాదు ల్నిరీక్షింపఁగన్. ॥83॥

ఉ. నీరజభూకమండలు వినిర్గతనిర్మలవారిధార బ్భృం
దారకవైరిమస్తకమునం బడునప్పుడు చూచి మౌనిబృం
దారకు లెల్ల విస్మయమున న్మది నెంచిరి సత్యలోకని
ర్వారితయై సదాశివశిరస్థలి వ్రాలిన గంగకైవడిన్. ॥84॥

తే. అమృతసేకంబువలన దైత్యాంగమునకు, బలముఁ దేజంబు సౌష్ఠవపాటవములుఁ
గలుగఁజేయుట యరుదె సంకల్పమాత్ర, మునఁ బ్రపంచంబు గల్పించు ప్రోడలకును. ॥
85॥

మ. అతిసంతప్తసువర్ణ మౌ నుదయశైలారూఢబాలప్ర భా
పతియో యాజ్యసమిత్సమేధితబృహద్భానుండొ జ్యోతిర్లతా
వృతమౌ ద్రోణనగేంద్రమో యనఁగ నావిర్భూతదేహప్రభా
న్వితుఁడై దైత్యుఁడు పుట్ట వెల్వడి నభోవీథి న్నిరీక్షింపుచున్. ॥86॥

తే. అఖిలసురమునిసేవ్యుఁడై హంసవాహ, నమునఁ జెలువొందు భారతీనాథుఁ గాంచి
పులక లొదవఁ బ్రమోదాశ్రువులు జనింప, నవని సాగిలి మ్రొక్కి యిట్లని నుతించె. ॥
87॥

శా. నీవే దైవమ వీవె సేవ్యుఁడవు నీవే లోకనిర్మాతవు
న్నీవే త్రాతవు నీవె దాతవును నీవే సర్వము న్నీకు వే
ఱౌవా రెవ్వరు లేరు నాహృదయ మి ట్లశ్రాంత మీరీతినిన్
సేవింపన్ గరుణించి న న్మనుపవే చిద్రూపలోకేశ్వరా. ॥88॥

సీ. పరమేష్ఠి నేఁగోరు వరము లన్నియు దయ నిచ్చెదనంటివి యిచ్చె దేని
నీవు సృష్టించిన నిఖిలభూతములచే నన్యుచేనైన గేహంబులోన
బయటను భూమిని బగలిట రాత్రిట నరసురాసుకమృగనాగముఖ్య
జీవులచేత నిర్జీవులచేతను నశియింపకుండ జన్యంబులందు
తే. నప్రతిద్వంద్వపౌరుష మఖిలలోక, పాలమహిమంబు సర్వాధిపత్య మొసఁగి
నన్ను మన్నింపుమన్న నన్నలువ యన్ని, వరము లొసఁగె ముదంబున వాని కపుడు. ॥
89॥

క. అమరారిఖరాయుధభే, ద్యము గాకుండఁగ నొసంగు తనువన వాణీ
రమణుఁడు “నఖరాయుధ భే, ద్యము నీతను” వనుచుఁ బలికెఁ దద్దయు వేడ్కన్. ॥
90॥

క. అతిదుర్లభవరములు గోరితి వన్నియు నిచ్చినాడఁ బ్రీతుఁడ నగుచుం
గృతకృత్యుఁడ వని తత్పూ, జితుఁడై యజుఁ డరిగె దివిజసేవితుఁ డగుచున్. ॥91॥

తే. అఖిలదిక్పాలతేజంబు లపుడె యాశ్ర, యించి నట్టితెఱంగు గాన్పించె నౌర
పటికనార్చిన పదివన్నెపసిఁడిగట్టు, రీతి జగిఁబూనురక్కసిజేనిమేను. ॥92॥

క. ఈకరణి వరము లన్నియుఁ, జేకొని హర్షించి దైత్యశేఖరుఁ డనుజున్
సూకరమై వధియించిన, శ్రీకాంతునిఁ గూల్తునంచుఁ జింతించె మదిన్. ॥93॥

తే. నగరమున కేగుదెంచిన నారదముని, యతనిసతిఁ దెచ్చియిచ్చి బలారిచేష్టఁ
దెల్ప నప్పుడె యాజ్యాహుతిప్రవృద్ధ, వహ్నివలె మండె దైతేయవల్లభుండు. ॥94॥

శా. కానీ వాసవుఁ డెందుఁ బోవఁగలఁ డింకం జిక్కె నాచేతిలో
వాని న్వానివధూటిఁ దెచ్చి చెఱవైవంజాలనే లేనిచో
నే నా కశ్యపనందనుండనె బలా యీసాహసం బెంత ల
క్ష్మీనాథాదులఁ జూడుఁ డింకిటను నాచే భంగపా టొందఁగన్. ॥95॥

క. రావిప్రజిత్తి సేనల, రావింపు మటన్న వాఁడు రణజయభేరీ
రావాకులితబ్రహ్మాం, డావళిగా బలముఁ గూర్ప నని కుత్సుకుఁడై. ॥96॥

సీ. అమరుల గెల్చి మహారాజికుల వ్రాల్చి తుషితుల నొంచి రుద్రుల జయించి
గంధర్వుల నడంచి గరుడుల వారించి వసువుల నడచి భాస్వరుల నొడిచి
యాదిత్యుల నలంచి యనిలుల శిక్షించి యక్షులఁ గొట్టి గుహ్యకులఁ బట్టి
విశ్వుల విదళించి విద్యాధరులఁ జించి సాధ్యులఁ దోలి రాక్షసుల నేలి
తే. యురగులను గింపురుషులఁ గిన్నరుల భూత, ములను బితరులను బిశాచములను మనువు
లను నృపాలుర నోడించి దనుజనాథుఁ, డతుల దోశ్శక్తి ముజ్జగం బాక్రమించె. ॥97॥

తే. కాలనాభుఁడు మొదలైన కనకనయన, పుత్రుల కొసంగె దిక్పాలపురవరంబు
లమరముల కిచ్చెఁ దక్కినయమరనగర, ములును గొలిచిన దానవేంద్రులకు నమఱ. ॥98॥

సీ. వేదోక్తపద్ధతి వెలయంగ యాగంబు లలవరించినసోమయాజులకును
బగఱకు వెన్నిచ్చి పఱవక సంగరక్షోణిఁ గూలినమహాశూరులకును
నన్నదానాంబుదానావనీదానకన్యాదానములు సేయుననఘులకును
న్యాయంబు దప్పక యఖిలభూప్రజలను రక్షింప నేర్చిన రాజులకును
తే. బారలౌకికఫలమై యపారమహిమ, నాహవశతైకయోగ్యమై యలరు త్రిదివ
మాహవశతంబు గావించి యాక్రమించె, సమరవరజేత పూర్వదేవాధినేత. ॥99॥

సీ. పచ్చతాజగతులుఁ బగడంపుఁగంబము ల్మరకతసోపానమార్గములును
వైడూర్యవలభులు వజ్రకవాటముల్ గోమేధికోన్నతకుడ్యములును
బుష్యరాగద్వారములుఁ జంద్రకాంతవేదులు నవమాణిక్యతోరణములు
భావచిత్రంబులు బంగారుబొమ్మలు మేటైనముత్యాలమేలుకట్లు
తే. సాంద్రసామ్రాణిధూపవాసనలు వికచ, పారిజాతప్రసూనబంభ్రమ్యమాణ
భృంగరవములు గలిగి యొప్పెడు సుధర్మఁ, బృథులచింతామణీభద్రపీఠియందు. ॥100॥

సీ. కనకాంగి యపరంజికాళాంజి ధరియింప సొగసుగా మేనక సురటి విసర
శశిరేఖ వలిపెంపుచల్వపావడ వైవ రంభోర్వసులు చామరములు వీవఁ
దారాసరోజాక్షి తాలవృంతము పూనఁ గర్పూరతిలక బాగా లొసంగఁ
జిత్రరేఖ పసిండిచేగిండి ధరియింపఁ గ్రతుశుల్కమణి పాదుకలు వహింప
తే. ధాన్యమాలిని నిల్వుటద్దంబు సూప, మంజఘోషాలివేణీ సామ్రాణి వేయఁ

జంద్రకళ చేరి పాదాంబుజంబు లొత్త, బెద్దగొలువుండె దైతేయభిదురపాణి. ॥101॥

చ. గెలిచితి సర్వదేవతలఁ గేశవుఁ డొక్కఁడు దక్క నాతనిం
గెలిచినఁ గాని యీగెలుపు గెల్పుటగా దదియెట్టు లంటిరే
దొలుత వరాహమై యనుజుఁ ద్రుంచు టెఱుంగరె సూడుదీర్పఁగాఁ
గలుగనిగె ల్పదేల బలగౌరవ మేటికి శౌర్య మేటికిన్. ॥102॥

మ. అనుచుం గాలకరాళకాలహరఫాలాభీలకీలాకులా
శనిలీలాపరిలోలశూలము భుజాగ్రస్థానిఁ గ్రాల న్మహా
జనలోకంబుల వారుసూచి వలస ల్సాగం దపోవాసు లో
య్యనఁ గేల్మోడ్పఁగ సత్యధాములు జయం బౌనంచు దీవింపఁగన్. ॥103॥

మ. బల మెల్ల న్వెనుచిక్క నొక్కరుఁడు శుంభద్బాహుదర్పంబునం
దలుపు ల్వీడఁగఁ దన్ని రక్షగణముం దట్టించి వైకుంఠవా
సులు చెల్లాచెదరై కలంగఁ బురముం జొత్తెంచు దైతేయరా
డ్తిలకంబుం గని విష్ణుసైన్యము మదోద్రేకంబుతోఁ దాఁకినన్. ॥104॥

సీ. ఇల తెక్కముక్కాడ నీయకుండిన మోము దెల్లగాఁ జనెఁ బక్షివల్లభుండు
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పివైచినశూల మసిఁబోవఁ దొలఁకువేడుక సునందుండు దొలఁగె
నడిదంబుచే రేఁకుమడఁగఁ గొట్టిన వికాసము దక్కి కడు స్రుక్కి జరిగెఁ గుముదుఁ
డదరింప నల్వంక బెదరుసేనలతోడ నరిగె విష్వక్సేనుఁ డదటుమాని
తే. సింహనాదంబు చేసినఁ జేవఁదక్కి, పుష్పకంతాది హరిబలంబులు దలంక
నాకచరవైరి దైత్యారినగరు సొచ్చి, విమలమణిమయకక్ష్యాంతరములు దాఁటి. ॥105॥

తే. కళుకువిడికెంపురవలచెక్కఁడపుమేడ, వలపట నెసంగు శృంగారవనములోనఁ
బచ్చజీరుకురాలచే మెచ్చుగులుకు, చలువతావుల కెందమ్మికొలనియెదుట. ॥106॥

సీ. నీలంపుఱాల కిన్నెరపారిమగఱాల యుగ్గుచప్పరముల నిగ్గులీన
జాళువాపడుకింటిచలువఱాజగతిపైఁ గెందమ్మినెత్తావిచందురాల
పచ్చఱాతళుకుచప్పరకోళ్ళసకినెలమంచంబుపై నీవిమ్రానికమ్మ
విరిశయ్యనా సంచగరులతెమ్మెర గ్రోలి పఱపైనచిల్వరాపఱుపుపైని
తే. బసనికుబుసంబు చలువదుప్పటి వసించి, వేతలాడలనొరఁగి నవీనభోగ
రత్నకాంతులు వెలుగంగ రాణివాస, సతుల సేవల సొక్కు శ్రీపతిని గాంచి. ॥107॥

శా. ఔరా వైభవ మింతగోరియును నేలా మున్ హిరణ్యాక్షుతోఁ
బోరన్వచ్చితి రాకయుండినను నీభోగంబు నిత్యంబుఁగా
దా రాజీవదళాక్ష నన్ గొలిచినం దాళంగదా యింక నీ
శూరత్వం బెఱిఁగించు పాఱకు మటంచు గేలిగావించుచున్. ॥108॥

శా. ఈలాశూలముఁ గేలఁబూని లయకాలేశానుచందంబున
న్రా లక్షించి రమామనోహరుఁడు దూరంబందె నేనింక నీ
వేళ న్వీని జయింపరాదు పఱవ న్వెన్నంటుఁ దోర్బాణముల్
గాలుండుంబలె నేమి సేయుదు నిఁక న్గాలోచితం బెట్టిదో. ॥109॥

మ. అని మాయావిజనంబులోపల ఘనుండౌ శౌరి చింతించుచుం
దనలోనుండెడు వానిఁ గన్గొనఁడు ప్రత్యక్షంబు నేగాని యీ

తనినిశ్వాసములందు నుందు ననుచుం దోనిల్చె సర్వాత్మకుం
డనపాయస్థితి సూక్ష్మరూపుఁడయి స్వీయాకారము న్మాటుచున్. ॥110॥

ఉ. అంతటఁ జేరవచ్చి దనుజాధిపుఁ డొయ్యన శేషశయ్య శ్రీ
కాంతునిఁ గాన కయ్యెడలఁ గన్గొని మూల వడంకుచున్న శ్రీ
కాంతను భూమినీళలను గన్ గొని మీతెరు వేను రాను మీ
కాంతునిఁ జూపుమన్న నలకామిను లన్న యెఱుంగ మంచనన్. ॥111॥

చ. యెఱుఁగక యెందుఁబోవు మఱి యీభువనంబులయందు డాఁగిన
న్వెఱచఱవంగఁ దెచ్చి తెగవ్రేయక పోనె హిరణ్యుఁడంచుఁ
జెచ్చెర నలుమూలలం దుపరిసీమను మంచముక్రిందఁ జూచి ని
వ్వెఱ వెలివెల్లెనో యనుచు వెల్వడె నిందును నందుఁ జూడఁగన్. ॥112॥

సీ. శంఖచక్రంబులు సడలించువారును వైజయంతిని దీసివైచువారుఁ
గనకాంబరంబులు గడనుంచువారును మకరకుండలములు మాటువారుఁ
గరములు రెండు వెన్కకు డాఁచువారును గరిమను దెలిచల్వఁ గప్పువారు
ధవళాబ్జలోచనద్వయి మూయువారును దమగుడాకేశంబు లిముడువారుఁ
తే. గదియవచ్చిన శ్రీవత్సకౌస్తుభములు, నిందిరయు లే దురంబున నిదిగొ జూడు
మేను విష్ణుండఁ గానంచు నిందు నందుఁ, జెదరి సారూప్యధరులు దప్పించుకొనఁగ. ॥
113॥

మ. నగుచుం బట్టణమంతయు న్వెదకి నానాలోకము ల్వారిధు
ల్నగము ల్నిమ్నగము ల్పురంబులు నరణ్యాంబు ల్మహద్వీపముల్
మృగముల్ బక్షులు గోగణంబులును భూమీదేవతాయోగిప
న్నగదేవర్షిగణంబులు న్వెదకి కానన్ లేక విభ్రాంతుఁడై. ॥114॥

మ. అనిశంబు న్వెదకంగ సాగితిని బ్రహ్మాండంబులో నేను జూ
డనిచో టెక్కడఁ గాన నెట్టియెడఁ దా డాఁగె న్ముకుందుండు డాఁ
గినఁ గన్పట్టఁడె భానుపుత్త్రపురి కేగన్ బోవనీ వైరి నొ
చ్చినమీఁదం బగ చెల్లునే యని మదిం జింతించి నిశ్చింతుఁడై. ॥115॥

చ. సనకసనందనాదిమునిచంద్రు లెదుర్కొని త్రోవ “స్వస్తితే
దనుజవరేణ్య” యన్న విని తాపసులార జనార్దనుండు నొ
చ్చెను ననుఁ గొల్వఁ డింకిటను జింతితమిచ్చెద నా నతండు వో
యిన మఱి నీవెకాక యిఁక నెవ్వరటంచు మునీంద్రు లేగినన్. ॥116॥

చ. సకలసుపర్వవేణువుల శాంతశిలీముఖధార ద్రుంచి త
త్ప్రకటితకీర్తి మౌక్తికవితానము దిక్కులనుంచి యిట్టు లా
త్మకులము వృద్ధిబొందఁగ నుదారుభుజబల మొప్పఁగా హిర
ణ్యకశిపుఁ డేలె స్వర్గము సురాహితదుర్గము గాఁగ నయ్యెడన్. ॥117॥

మ. దిగధీశానకిరీటకీలితమణు ల్దెప్పించి జంభాత్మజా
మృగశాబాక్షికిఁ గిల్కుటందియలు సేయించె న్శచీభామినిన్
దిగువండయ్యెఁ బదంబు లొత్త నిజపత్నీవారితౌద్ధత్యుఁడై
పగలంబొందియు సాధ్వు లన్యులను నొవ్వంజూడ రెప్పట్టునన్. ॥118॥

సీ. క్రతువులందు "హిరణ్యాకశిపవే స్వాహా" యటంచు వేల్తురు సోమయాజులెల్ల
హవవాదులను "హిరణ్యకశిపుప్రీత్యర్థ" మనుచు సంకల్పింతు రవనిసురలు
నమ్రులఁ గని "హిరణ్యకశిపూ రక్షతు త్వా" మని దీవించు దఙ్జజనము
"కరుణాలయ హిరణ్యకశిపో ప్రసీదమే" యనుచుఁ బ్రార్థించు నానార్థిగణము
తే. దను భజించిన స్వర్గ పదం బొసంగుఁ, గొలువకుండిన రౌరవములను ద్రోయు
బ్రహ్మ దీవింపఁ జనుదెంచుఁ బ్రత్యహంబు, హరుతెరువుఁ బోఁడుభిక్షుకుఁ డగుట నసుర. ॥119॥

తే. లచ్చి కడకంట వాణి నాల్కను వసింప, గిరిజఁ జెఱపట్టకుండునే సురవిరోధి
యర్ధతను వంగనయుఁ గడ మర్ధతనువు, పురుషుఁడై కన్పడ జుగుప్స వొడమెఁ గాక. ॥120॥

సీ. వాన లేదనరాదు వడిఁ బట్టి తెప్పించి పర్జన్యుఁ జబుకులపాలు సేయుఁ
దలనొప్పి యనరాదు ధరలోన నెవ్వారు విఱిచికట్టించు నశ్వినుల నొకటఁ
జిమిడెనం చనరాదు శిఖవట్టి యీడ్చి యగ్నిని నీళ్ళ వైచి త్రొక్కింపఁబంచు
నపమృత్యు వనఁగరా దాగ్రహవ్యగ్రుఁడై శమనుని యుసుఱుగాలమున వైచుఁ

తే. గడమ కిన్నరగంధర్వఖచరసిద్ధ, సాధ్యపన్నగయక్షనిర్జరులఁ జిటుకు
మన్న నడ్డముపట్టించు నసురవిభుఁడు, చండశాసనుఁ డగుట నుద్దండుఁ డగుచు. ॥121॥

సీ. జలకేళిఁ దేలు నచ్చరనెచ్చెలులతో గగనగంగాతరంగములలోన
వనవిహారము సల్పు వయసువేల్పులజవరాండ్రతో నందనాభ్యంతరమున
వాహ్యాళి వెడలు నిర్వంక జేజేలు పావడలూన నుచ్చైశ్రవంబు నెక్కి
పురవీథి నేతెంచుఁ దరళాయతాక్షి ముందటనుంచి యైరావతంబుమీఁద
తే. మేరుకైలాసరోహణధారుణీధ్ర, ములను విహరించు గంధర్వజలజముఖులఁ
బ్రౌఢలను గూడి పుష్పకారూఢుఁ డగుచు, దితిసుతుండెందు నప్రతిహతనిరూఢి. ॥122॥

సీ. నారద సుతిఁ గూర్పనేరవు నీవు తెమ్మని వీణె టింగుటింగునను మీటు
శిఖి హవిర్భాగ మిచ్చిన మెసంగుచుఁ జప్పనున్నది యనుచుఁ బై నుమియవచ్చు
జేరి యాశీర్వదించినసప్తఋషుల గ్రక్కునఁ బల్లకిం బట్టుఁడనుచుఁ బదరు
స్త్రీలుగా నందఱ సృష్టింప రైతి రంచును నుపధాతలఁ జూచి కెలయు
తే. మఱియు నేమైనఁ దబ్బిబ్బు మాటలాడు, నంగ మెఱుఁగక కొల్వుండు నసురవిభుఁడు
గంధగజగామినీముఖకమలగంధ, మహితగంధోత్తమాపానమత్తుఁ డగుచు. ॥123॥

ఉ. నీచెలువంబు నీసొగసు నీసరసోక్తులు నీవిలాసము
ల్నీచతురత్వ మింతయిన నిర్జరభర్తకు నేది యాయెలే
చూచితి మెందులేదు వెయిచూపులె యెక్కువటంచుఁ దక్కి దో
షాచరుమేనుబొంగ వెలచానలు గూడుదు రిచ్చకంబునన్. ॥124॥

సీ. ఎచట నెవ్వరు కోర నచటనే వర్షించుఁ బడుగింజలనె పండు బుడమినిండ
నంతగా నెండఁగాయకయుండు భానుండు కళలు వేల్పుల కీయఁదలఁకు శశియు
రత్నాకరుండు దీరముఁ జేర్చు రత్నము ల్వలితెమ్మెరలు వచ్చు వలసినపుడుఁ

గల్పకాదులు ముజ్జగముల కిష్టములిచ్చు బాకంబు దప్పఁగా బ్రబలఁ డగ్ని
తే. దుష్టమృగబాధ లపమృత్యుదోషములును, గలుగ వతఁడేలు మూఁడులోకములలోన
ధర్మమునఁ గాదు వానిహస్తమున నున్న, ధర్మమునఁగాని మేదినీధవవరేణ్య. ॥125॥

క. సురథాని యేల రక్కసి, సురథానీలీల నముచిసూదనముఖ్యు
ల్దరిదా పెఱుఁగక మేరువు, దరిదాపున గూడి మిగులఁ దహతహపడుచున్. ॥126॥

మ. హరి సర్వాత్మక లోకరక్షక రమాధ్యక్షా సరోజాక్ష కా
తరు లస్మమ్ము దయావిలోకనముల దర్శించి రక్షింపవే
యరి శిక్షింపవె యంచు నిద్దురయు నాహారంబు లే కెప్పుడు
న్మొఱపెట్ట న్విని యభ్రరూపహరి యంభోవాహధీరధ్వనిన్. ॥127॥

ఉ. నిష్ఠురమౌ తపం బధికనిష్ఠితవృత్తి ఘటించి దేవతా
జ్యేష్ఠునివల్ల దైత్యపతి శ్రేష్ఠవరంబులు గాంచి సర్వభూ
యిష్ఠమహోగరిష్ఠుఁడయి యెల్లవరిష్ఠుల మేఘవాహన
ప్రష్ఠకనిష్ఠులం గెలిచి బాధలఁ బెట్టు లఘిష్ఠబుద్ధియై. ॥128॥

చ. ఎఱుఁగుదు నైన వాని హరియించుటకున్ సమయంబుగాదు ముం
దఱ నిఁక నాకు భక్తుఁడని నందను బాధలఁ బెట్టినప్పుడే
నఱిముఱి దైత్యవల్లభుని నంతకుఁ జేర్చెద నిక్క మింతలో
వెఱవకుఁడన్న వేడ్క వినువీథికి మ్రొక్కుచుఁ బోయి రంతటన్. ॥129॥

సీ. ప్రత్యర్థిసురరాజ భయములతోఁ గూడఁ దళుకులేఁజెక్కులు పలుచఁబారె
మనుజాశనీముఖ మలినసూచకములై కుచచూచుకంబులఁ గూడె నల్పు
వనజాక్షి భక్తివృద్ధినిదర్శనంబయి యనవరతంబు మధ్యంబు బలిసె
ఖలకృత్యములు మందగతిఁ గాంచుననురీతి సమదేభయానంబు జడనువడియెఁ
తే. బతి హరిద్వేషి యితని సంగతి గొఱంత, యనుక్రమంబున రతివాంఛ యలఁతి యయ్యె
గర్భతేజం బనంగ నంగంబు మెఱసె, దివ్యదౌహృదవతికి దైతేయసతికి. ॥130॥

తే. ఆగమపురాణములు విను ననుదినంబు, నంబుజోదరు భావించు నాత్మలోనఁ
బ్రాణసఖులకు ధర్మమార్గములు దెలుపు, జలజలోచన యాపన్నసత్త్వయగుట. ॥131॥

క. ప్రొద్దులనెల నంతట న, మ్మొద్దియ యనవద్యలగ్నమున మేనిజిగిం
బ్రొద్దులనెల గెలువఁగనగు, ముద్దుకుమారకునిఁ గనియె మోదము మీఱన్. ॥132॥

తే. తనయలాభంబునకుఁ బ్రమోదంబుఁ గాంచి, కనకకశిపుఁ డొసంగెను గనకకశిపు
ముఖ్యవస్తులు భూదేవముఖ్యులకును, జెఱలు విడిపించె జేజేలచిగురుఁబోఁడ్ల. ॥133॥

క. జనకుని తొలుతటిపుణ్యం, బున వరసుతుఁ డొదవుగనుక పూర్వపుజన్మం
బున హరి గొలిచిన పుణ్యమె, తనయుండై పుట్టె నపుడు దైత్యేంద్రునకున్. ॥134॥

తే. అటులుఁ గాకున్నఁ బ్రభవించునపుడె జ్ఞాన, భక్తివైరాగ్యములతోడఁ బ్రభవ మొందు

బాలకుల వింటిమే భూమిపాలతిలక, చెప్పఁ జిత్రంబు ప్రహ్లాదు చిత్తశుద్ధి. ‖135‖

తే. ఎందు విందునొ గోవిందనింద దైత్య, మందిరమునందు ననుశంక డెందమంద
రెండుచేతుల గట్టిగా రెండుచెవులు, మూసికొని పుట్టె దైతేయముఖ్యసుతుఁడు. ‖136‖

మ. జననీగర్భసముద్భవంబయిన విజ్ఞానంబు దీపంబురీ
తిని శూర్పానిలసంగతిం బొలియు [1]నెందే జీవలోకవ్రజం
బునకుం దైత్యకుమారు జ్ఞాన మటులం బో కెంతయున్ రూఢమౌ
టను దావానలలీల మించె నరిషడ్వర్గాటవుల్ ప్రగ్గఁగన్. ‖137‖

తే. అంధకారనిరాకరణాభిరామ, కిరణములతోడ నుదయించు నరుణుకరణిఁ
బ్రశ్రితాజ్ఞానహరణకారణము లైన, యమలగుణములతోఁ బుట్టె నసురసుతుఁడు. ‖138‖

మ. భళిరా నేఁడు ప్రసంగసంగతులచేఁ బ్రహ్లాదుఁ గీర్తింపఁగా
గలిగెన్ జిహ్వ పవిత్ర మయ్యె విను వక్కాణింతుఁ దద్బాల్యచే
ష్టలు భక్తి న్వినువారి కందఱికి విజ్ఞానంబు వైరాగ్యమున్
జలజాతేక్షణుభక్తియుం గలుగు నాశ్చర్యంబుగా భూవరా. ‖139‖

తే. డోలికాకేళి సల్పెడువేళ నుపరి, భాగమణిగుచ్ఛమునను దీపంబునందు
దృష్టి నిల్పుఁడు హృదయదేదీప్యమాన, పరమహంసత్వమును మదిఁ బదిల మగుట. ‖140‖

ఉ. పూని కడానిడోలికను బొత్తులలోఁ బవళించియున్ హరి
ధ్యానపరాయణుండు ప్రమదాశ్రులు పూనఁగఁ జూచి నెచ్చెలు
ల్దేనియమోవిపై నగవుదేరెడు గం దడియంట నేల యెం
తేనియు విస్మయంబని గణింతురు కాంతురు మాటిమాటికిన్. ‖141‖

క. పొత్తులలోఁ బవళించిన, యత్తఱినూరుపులు నిలువ నంతర్దృష్టిం
జిత్తము హరి హత్తించిన, యుత్తముఁ గనుఁగొన్న దాదు లుంకుదురు మదిన్. ‖142‖

తే. అమ్మ బువ్వఁ బెట్టు మనఁ డొకనాఁడైన, గన్నతల్లి పైఁడిగిన్నెలోనఁ
బాలు నన్న మిడిన బత్తితోఁ గృష్ణార్పి, తంబుచేసి మెసవు దైత్యసుతఁడు. ‖143‖

క. రారా ననుఁ గనుతండ్రీ, రారా నాముద్దులయ్య రారా యనుచుం
గూరిమిని దల్లి పిలిచినఁ, జేరంగాఁబోఁడు విష్ణుచింతాపరుఁడై. ‖144‖

తే. జననితో నుండి యిదిగొ నాస్వామి వచ్చె, ననుచు డిగ్గన లేచి సాష్టాంగ మెఱఁగి
దేవ రక్షింపు మంచు నుతించువాఁడు, గాన మొనరించు నేడుచుఁ గానకున్న. ‖145‖

మ. జనకుం డయ్యలు విద్దె మేది యనఁ గృష్ణా రామ గోవిందయం
చు నటించుం గరతాళవైఖరులతో జోడందియ ల్మ్రోయఁ జ
క్కనిలేఁజెక్కుల మద్దికాయలరుచుల్ గన్పట్ట బాలేందుఁ బో
లినఫాలంబున రావిరేక గదలన్ లీలావిలాసంబులన్. ‖146‖

వ. ఇవ్విధంబున దినదినప్రవర్ధమానదానవాహితపదారవిందానూనధ్యానామృ
తపానంబున దరీదృశ్యమానప్రపంచ మంతయు మఱచి విదళితదేహాభిమానుం
డగుచు నున్మత్తుని తెఱంగున స్వేచ్ఛాలబ్ధాశనాచ్ఛాదనుం డగుచు నితరకృ
త్యంబు లుడిగి యాతాయత్తచిత్తంబున నవధూతవృత్తిని వర్తిల్లుపుత్రకునిం
గని తదీయజనకుండగు కనకకశిపుఁడు చింతాక్రాంతుఁ డగుచు శుక్రకుమారు
లగు చండామార్కులం బిలిపించి యిట్లనియె. ॥147॥

క. మునిపుత్రులార నాతన, యునిఁ గంటిరె వీని కేమి యున్మాదంబో
ఘనమగు భూతము పట్టెనో, వినిపింపుఁడు వీనిమహిమ వింత యటన్నన్. ॥148॥

క. దానవనాయక చదివినఁ, గాని వివేకంబు రాదు గావున మేమే
వీనిఁ జదివించి మతిగల, వానిం జేసెద మటంచు వారు దదాజ్ఞన్. ॥149॥

వ. ఒక్కసుముహూర్తంబున దైతేయతనూజాతుని మంగళస్నాతునిం గలధౌత
పరిధానసమేతునిఁ గలధౌతరమణీయమణిభూషణాన్వితునిం గావించి యనే
కశతసహస్రదైత్యదానవరక్షోఽసురకుమారవర్గంబుతో బహువిధతూర్య
ఘోషంబులుం బోరుకలంగ రత్నఖచితకనకమండపాభ్యంతరంబున సకలసురా
సురబలకలకలంబులు సెలంగ విఘ్నేశ్వరపూజామహోత్సవం బొనరించి. ॥150॥

ఆ. మౌనిపుత్రు "లోన్నమశ్శివాయ" యటంచుఁ, బసిఁడిపల్లెరమునఁ బొసఁగ వ్రాసి
యుచ్చరించుమనిన "నోం నమోనారాయ, ణాయ" యనియె దైత్యనందనుండు. ॥
151॥

క. అనిన న్మఱియుం జదివిం, చినయట్లనె చదువ లెస్స శిక్షింపక చె
ప్పినరీతిఁ జదువఁడని గృహ, మునకుం దోడ్తెచ్చి శుక్రపుత్రకు లచటన్. ॥152॥

క. చదివించిరి మునుపటివలెఁ జదివిన మాఱాడ నీకుఁ జనునే మాతో
నిది యేమి యనిన మాధవ, పదభక్తుం డనియె మిగులఁబ్రావీణ్యమునన్. ॥153॥

ఆ. అజహరాదిసేవ్యుఁ డఖిలలోకేశ్వరుఁ, డచ్యుతుండు గలుగ నన్యదేవ
భజన మేల యనుచుఁ బలికితి మీతోడ, మాఱుపలుక నేను మౌనులార. ॥154॥

మ. అనిన న్నీ కిది బుద్ధిగాదు దనుజేంద్రారాతి వర్ణింపఁగాఁ
జనునే యీచదు వింతయైన వినిన న్వైరించునేఁ నేఁడు నీ
జనకుం డాహరిఁ జెప్పునంచు శ్రుతులు న్శాస్త్రంబులు [2]న్గాల్పఁగాఁ
గనవే మానుము వైరిపక్ష మిది యింకన్ దైత్యరాజార్భకా. ॥155॥

క. అనుచు బుద్ధులు సెప్పుచు నహరహంబు, నీతిశాస్త్రంబు లెఱిఁగింప నీరజాక్ష
చరణవిన్యస్తచిత్తుఁడై చదివె జ్ఞాని, కర్మ మొనరించుగతి ఫలాకాంక్ష లేక. ॥156॥

తే. దానవేశ్వరుఁ డొకనాఁడు తనయుచదువు, వినవలయునంచు రప్పించి వినతుఁడైన
వాని నక్కునఁ జేర్చి భావంబు సెలఁగఁ, గనకపీఠిక నుంచి యి ట్లనుచుఁ బల్కె. ॥157॥

తే. నీవు చదివినచదువులో నికరమైన, పద్యమొక్కటి చదివి యేర్పాటు గాఁగ
నర్థ మెఱిఁగింపుమనినఁ బ్రహ్లాదుఁ డనియెఁ, దండ్రి వినిపింతు వినుము చిత్తంబు
నిలిపి. ॥158॥

క. కడివెఁడుపెరుఁగుఁ జిలికి ప, ట్టెఁడునవనీతంబు గాంచు తీవిని నే నె
క్కుడు వేదశాస్త్రములలో, బడసితి నొకసార మసురపాలక వినుమీ. ||159||

క. అన సార మెఱుఁగ నేర్చితె, తనయా యని చుంచుదువ్వి తద్దయుఁ బ్రేమం
బున నేదీ సారాంశము, వినిపింపు మటన్న దైత్యవిభునకు ననియెన్. ||160||

క. శారీరకాంతివిజితమ, సారము భక్తావనైకచాతుర్యదయా
సారము ఖిలభీకరభుజ, సారము హరితత్త్వ మొకటి సారము తండ్రీ. ||161||

మ. చలపర్ణాంచలచంచలంబయిన సంసారంబు సారంబుగాఁ
దలపంజాలనితప్పు సేయుటను గాంతాపుత్రసంమోహాశృం
ఖలికాద్వంద్వనిబద్ధులై గృహమహాకారానిరోధాప్తినా
కులులౌవారు హరీ యటంచు విభు నాక్రోశింప మోక్షం బగున్. ||162||

సీ. అనుమాట చెవినాట నాగ్రహవ్యగ్రుఁడై యసురనాయకుఁడు శుక్రాత్మజులను
గనుఁగొని యాచార్యతనయు లంచును మిముఁ జాల నెమ్మది నమ్మి బాలకునకు
నీతిశాస్త్రము దెల్పి నిపుణుని గావింపుఁ డని వేఁడుకొనిన మీ రటులు సేయు
వారమంచును నాకుమారుఁ దోడ్కొనిపోయి ప్రతిపక్షనుతులైన ప్రల్లదములు
తే. గఱపితిరె యంచు మిగుల మౌర్ఖ్యంబుతోడ, నసిజరీలనదూసి దైత్యాధినేత
బ్రాహ్మణుల ప్రేయఁబూనఁ జేపట్టి పట్టి, దిట్టతన ముట్టిపడ నిట్లు దెలిపె నపుడు. ||163||

తే. ఎవ్వఁడు వసించు జనములహృదయతటుల, నట్టివిష్ణుండు శిక్షకుఁ డఖిలమునకు
నసురనాయక యాపరమాత్మ దక్క, నెవ్వ రెవ్వరిచే సాధ్యు లెన్న ననిన. ||164||

తే. జగదధీశుండ నైన నాసమ్ముఖమున, వేఱె యొక్కని విష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుచు
మాటిమాటికిఁ దెలిపెద వోటలేక, విష్ణుఁ డన నెవ్వఁ డోరి వివేకహీన. ||165||

తే. అరయ నెవ్వఁడు చిద్రూపుఁ డగుచు వెలయు, జగము లెవ్వనిచేఁ గల్గు సంతతంబు
విశ్వ మెవ్వనిరూపమై వెలయుచుండు, నతఁడు విష్ణుండు పరమేశుఁ డతఁడు తండ్రి. ||166||

క. ఓరీ శరీర మొల్లవొ, యేరా పరమేశ్వరుండు నేనుండఁగ నె
వ్వారిం బరమేశ్వరుఁ డని, సారెకు బలికెదవు బుద్ధి సాలదొ నీకున్. ||167||

తే. ప్రజలకును నీకు నాకును బ్రహ్మమైన, యట్టి విష్ణుండు పరమేశుఁ డతఁడె ధాత
యాతఁడె విధాత యూరకె యలుగనేల, సుప్రసన్నుఁడ వగుము రక్షోవరేణ్య. ||168||

క. అతిపాపాత్ముం డెవ్వఁడొ, మతిహీనుండైన వీని మది నెలకొనియెన్
సతతం బటుగావున నీ, గతి దుర్భాషలు వచింపఁ గడఁగె న్బెలుచన్. ||169||

తే. అయ్య వినవయ్య నాహృదయంబునందె, కాదు నీయందు సకలలోకములయందు
నుండి విష్ణుండు నయ్యె ప్రయోజనములు, దానె గావించు నెపుడు స్వతంత్రుఁ డగుట. ||170||

క. అనఁ బండ్లు గీఁటి రోషం, బునఁ గన్నెఱ చేసి పలలభోజనుడు శన

స్తనయుల కొప్పించెం దన, యుని శిక్ష యొనర్ప వారియొద్ద నతండున్. ॥171॥

తే. మఱియుఁ గొన్నాళ్లు చదివిన మనుజభోజి, మఱలఁ బిలిపించి యెయ్యది మంచిపద్య
మొకటి వినిపింపుమనిన లోకోత్తరుండు, దెలిపె నిటులని పలుకులఁ దేనెలొలుక. ॥
172॥

తే. తలఁప నెవ్వనివలనఁ బ్రధానపురుషు, లైరి యెవ్వనివలనఁ జరాచరంబు
గలిగె సర్వనిదానమై వెలయు నెవ్వఁ, డట్టివిష్ణువు సుప్రసన్నాత్ముఁ డగును. ॥173॥

సీ. తుదఁ గెంపుచాయలు దొరయని ధవళాబ్దదళముల గేరు నేత్రములతీరు
గరుడపచ్చవిజాతిగా యంచు నిరసించి మెఱయంగఁజాలు నెమ్మేనిడాలు
కనుబింబమునఁ బద్మకన్యకన్యాయుక్తిఁ బ్రకటించు నీటిమానికముమించు
దనునీలభూధరంబునకుఁ గైరికదీప్తి గలుగఁజూపట్టు బంగారుపట్టు
తే. పాలితాంభశ్చరాదన భద్రకుంజ, రోరుకర సూచనాచారు లూరువులును
బ్రబల నామానసంబునఁ బ్రతిఫలించు, శ్రీమనోహరుఁ డెపుడు రక్షించుఁగాత. ॥174॥

మ. అనిన న్భగ్గున మండి దైత్యపతి యాహా యోరి నే నెంత చె
ప్పిన నీమార్గము మానవైతి విఁక నీబింకం బడంగింతు నే
నినుఁ బోనిత్తునె యంచు దైత్యభటుల న్వీక్షించి పుత్రుం డటం
చును గొంచించక వీని నొంచుఁ డిపుడంచు న్మద్ర వాలించినన్. ॥175॥

శా. ఓహోహో! యిది యేమి యంచు సభలో నున్నట్టిదైత్యాధిపు
ల్హాహాకారమునం గలంగుచును దైత్యస్వామి నేఁ డక్కటా
మోహం బించుక లేక పుత్రు నెటుల న్మోత్తించఁ బంచె న్పితృ
ద్రోహం బేటికి జేసె వీఁడని దురుక్తు ల్వల్కుచుం జూడఁగన్. ॥176॥

తే. ఊడిగంబులు గావించుచున్న సురలు, విష్ణుభక్తున కిటువంటి వెత ఘటిల్లె
ననుచుఁ గన్నీరు [3]నించుచు నవనతాస్యు, లగుచు నుండిరి యౌను గాదనఁగ లేక. ॥
177॥

శా. ఆవార్త ల్విని గుండె భగ్గురన మూర్ఛాక్రాంతయై తల్లి శో
కావేశంబున హాకుమారక మహోదారా శుభాకారకా
నీ వీపాటున కోర్తువే యనుచు నెంతేఁ దా విలాపింపఁ ద
ద్రావం బంతిపురంబు నిండికొనె నంతం దైత్యు లత్యుద్ధతిన్. ॥178॥

తే. పరశుతోమరముద్గరప్రాసభిండి, వాలశూలాదిసాధనాభీలు లగుచు
వేలసంఖ్యలు పొడువరా వెఱపులేక, నిట్లనుచుఁ బల్కె నాదానవేంద్రసుతుఁడు. ॥
179॥

క. మీయెడ నాయెడ మీచే, నాయుధములయందు నిందిరాధిపుఁ డెపుడుం
బాయం డటుగావున మీ, యాయుధములు నన్ను నొంపవని పల్కుటయున్. ॥180॥

సీ. అడిదంబు జళిపించి మెడమీఁద వైచిన నది ఖణిల్లనుచు రెండయ్యె నపుడు
శూలంబు దిగిచి వక్షోవీథిఁ బొడిచిన ముమ్మొన లొక్కట మురిసిపడియె
గదచేతి నొక్కఁ డంగంబు బిట్టుగ మోదఁ దుత్తుమురయ్యెఁ దోడ్తోడ నదియు
సింగాణికోలలు చేదినఁ దఱచుగా నవియెల్ల విఫలంబు లగుచుఁ బడియె ॥181॥

తే. మఱియు నేయాయుధంబుల మనుజభుజులు, నొప్పి గావింపఁజూచిన నొవ్వఁ డయ్యెఁ
గఱకుసానలఁ గెంపుగాఁగలఁగడాని, చికిలి యగురీతి మెఱసె బాలకునిమేను. ||182||

తే. దనుజనాయకుఁ డంత నందనునిఁ గాంచి, బాల యీలీల నూరకె జాలిఁ జెంద
నేల యిఁకనైన హరి యంచు నెంచుకున్న, నభయ మిచ్చెదనన్నఁ బ్రహ్లాదుఁ డనియె. ||
182||

క. తనపేరు దలఁచినంతనె, జననాదిభయంబు లుడుపఁజాలినహరి నా
మనమున నుండఁగఁ దండ్రీ, ననుఁ జెందునె యాభయం బనాథునిభంగిన్. ||183||

క. నావుడు విని యింకను నీ, కావర మడఁగదె యటంచు ఘనరోషమునన్
దేవారి తక్షకాదుల, రావించి కుమారునిం గఱవఁ బనుచుటయున్. ||184||

మ. నిజదంష్ట్రాగ్ని సమేధమానవిషవహ్నిజ్వాలికామాలికల్
త్రిజగద్దాహము సేయఁగాఁ గదిసి దైతేయార్భకుం బాదముల్
భుజముల్ప్రక్కలు బిక్కలుం గఱచె నాభోగీంద్రమ్ము ల్వ్రల్లడన్
భుజగారాతిహయస్మృతి న్మఱచె మేనుం బాలుఁ డాహ్లాదియై. ||185||

క. అఱిముఱిఁ దొమ్మిదికోటులు, నఱువది వేలైన తక్షకాదిమహాహు
ల్కఱకుంగోఱల విషములు, దొఱుగఁగ నీరీతిఁ గఱచి తూలుచు నంతన్. ||186||

క. పడగలగలరత్నంబులు, గడఁబడ నోడ లుడుక దంష్ట్రికలు పొడిపొడి గాఁ
గడుబాములకున్ లోనై, గడుసరిపాములు దొలంగఁ గడురోషమునన్. ||187||

మ. దనుజాధీశుఁడు పంప నంతటను దిగ్దంతావళేంద్రంబులం
గొని డీకొల్పిన దద్గజంబులు మదోద్వేగంబునన్ దైత్యపు
త్రుని దుండంబులఁ జుట్టి రాఁదిగిచి తోడ్తో ధాత్రిపై వైచి త
ద్ఘనవక్షఃస్థలి గ్రుమ్ముచో విఱిగె దంతంబు ల్విచిత్రంబుగన్. ||188||

మ. అంత న్బాలుఁడు దండ్రిఁ జూచి దనుజేంద్రాధ్యక్ష కంటే శచీ
కాంతస్ఫారకఠోరవజ్రతులితాకారంబులౌ సర్వది
గ్దంతీంద్రంబుల దంతము ల్విఱిగె మద్వక్షంబునం దిట్టి య
త్యంతాంగద్రఢిమన్ హరిస్మరణమాహాత్మ్యంబుగా నెన్నుమీ. ||189||

మ. అనినం బాలక యేల ప్రేలెదవు పోరా యెంత నీసత్త్వమం
చును దిగ్దంతులఁ దియ్యగా బనిచి రక్షోవీరులన్ హెచ్చుగా
ననలంబుం దరికొల్పుమంచుఁ బవమానా వీని శోషింపు మీ
వని పంపం దనుజాత్మజుండు శుచియం ధారాఢ్యుఁడై యిట్లనున్. ||190||

సీ. శ్రీమించు గ్రొమ్మావిచిగురుగుంపులు నలుగడఁ దోరణంబులు గట్టినట్లు
నిండుపున్నమనాఁటినెల విచ్చుచెంగల్వవిరుఁ మేల్కట్లు గావించినట్లు
బాలభానుప్రభం బ్రహసించు నరుణాబ్దపత్త్రము ల్పఱుపుగాఁ బఱచినట్లు
తావి గల్గిన బంధుజీవప్రసూనము ల్సేసగాఁ బైని వర్షించినట్లు
తే. చల్లఁగాఁ దోఁచుచున్నది సకలదిశలఁ, బీనపవమానజాజ్వల్యమానదహన
కీలజాలంబు లౌక్యంబు గీలు కొల్పి, తాప మొనరింప దింతైన దానవేంద్ర. ||191||

వ. అనినఁ దదీయవచనరచనాదోహదధూమస్తోమపోషితరోషదాడిమీతరు
పరిపక్వప్రసవపత్రనిదర్శదర్శనారుణ్యంబున బాలుం గనుంగొనుచున్న దను
జపాలు న్విలోకించి భృగునందను లమందమృదుమధురసల్లాపంబుల సంస్తుతిం
చుచు నిట్లనిరి. ॥192॥

ఉ. ఏమిటి కింతకోప మసురేశ్వర నీసుతుఁ డింతెకాని వీఁ
డేమి పరుండె మున్నె ఫలియించెఁ గదా మిషయేల దేవసం
గ్రామమునందె యింక నిట గారణ మేమి శమింపఁజేయుమీ
సామవచోవిశేషముల సాధు నొనర్తుము బాలు నిత్తఱిన్. ॥193॥

క. నానోపాయంబుల నీ, సూనునకుం బుద్ధి సెప్పి చూచెద మటుగా
దేని హరింతుము మాహో, మానలమునఁ గృత్య దెచ్చి యద్భుతలీలన్. ॥194॥

క. అని కనకకశిపుననుమత, మున బాలునిఁ దోడుకొనుచుఁ బోయిరి గేహం
బునకు శుక్రకుమారులు, నెనరున దద్గేహమునను నెలకొని యతఁడున్. ॥195॥

క. గురువులు సెప్పినరీతి, న్నిరతముఁ బఠియించు రాజనీతిని మఱియా
గురువులు లేనియెడ న్బా, లురకు న్హరిభక్తి వత్సలుండై తెలుపున్. ॥196॥

తే. గురువు సెప్పినచదువెల్లఁ గుటిల మనుచు, నెల్లసంసారమును దుఃఖహేతు వనుచు
విష్ణుఁడే సేవ్యుఁ డంచును వివిధగతులఁ, దెలిపి లోఁజేసికొనియె బాలురను దనకు. ॥
197॥

తే. ఇటుల బాలుర బోధించు టెఱిఁగిఁ గురుఁడు, దనకుఁ జెప్పిన విబుధారి గినుకతోడఁ
దనదుపట్టికి విషమిడుఁ డనఁగ వారు, నన్నపానంబులను హాలహలము నిడిరి. ॥
198॥

ఉ. శ్రీమదనంత యంచు నభిషిక్తము సేసి విషాన్న మెల్ల నెం
తేముద మొప్పఁగా మెసవె ధీరుఁడు దైత్యకుమారుఁ డట్టిచో
నేమివికారముం బొరయఁ డెప్పటికన్నను దృప్తిఁ గాంచె ను
ద్దామహలాహలం బుదరధామమున న్వసియించె నత్తఱిన్. ॥199॥

ఉ. ఆమహిమంబు సూచి దనుజాధిపుఁ డెంతయు భీతచిత్తుఁడై
తామస మేల యింకిటను దైత్యపురోహితులార వీని కిం
కేమిట బుద్ధిరాదు సృజియింపుఁడు కృత్తినటంచుఁ బంప నా
భూమిసుధాశను ల్మఱియు బుద్దులు చెప్పుచుఁ జేరి బాలకున్. ॥200॥

మ. అతిముఖ్యంబు భవత్కులంబు జనకుండన్నం ద్రిలోకేశ్వరుం
డతులైశ్వర్యము వేఱె తెల్పవల దేలా విష్ణు సేవింపఁగాఁ
బితృసంసేవ సమస్తలోకపతివై పెంపొందరాదే మహా
క్రతువు ల్సేసి జను ల్భజింపఁ గనవే క్రవ్యాదచూడామణీ. ॥201॥

మ. అనినం దైత్యసుతుండు భూమిసురులారా వంశము న్ముఖ్యమౌ
జనకుండుం బతి మూఁడులోకములకున్ క్ష్మాదేవత ల్గొల్తు రే
నును సేవించెద గౌరవంబున ననంతుం గొల్వవద్దన్న మా
నను నాకుం బురుషార్థదాయకుడు శ్రీనారాయణుం డెమ్మెయిన్. ॥202॥

చ. అనవుఁడు శుక్రపుత్రులు దురాగ్రహమెచ్చఁగ నోరి దుర్మతీ
యనలభయంబు మాన్పి దనుజాధిపు వేడుక నిన్నుఁ దెచ్చి యే
యనువున బుద్ధి చెప్పిన నహంకృతిచే వినవొల్ల వింక నో
ర్చిన దనుజేశ్వరుం డలుగుఁ గృత్తి సృజించెద మన్న నవ్వుచున్. ||203||

క. మీ రెవ్వరు రక్షింపఁగ, మీ రెవ్వరు శిక్ష సేయ మిమ్మును నన్నుం
గారుణ్యంబున బ్రోవఁగ, శ్రీరమణుం డున్నవాఁడు చింతిల నేలా. ||204||

తే. అనినఁ బ్రహ్లాదుఁ జూచి బ్రాహ్మణులు మాకు, బుద్ధి చెప్పఁగ వచ్చితె ప్రోడ యనుచు
నలిగి యభిచారహోమంబు లాచరింపఁ, గృత్య జనియించె హరణైకకృత్య యగుచు. ||
205||

సీ. విరియఁబోసిననల్లవెండ్రుక ల్మొగులులో గిరిగొను మెఱుఁగుఁదీఁగెల ఘటింప
మద్యపానవిఘూర్ణమానలోచనములు వినువీథి నంగారవృష్టి గురియ
నాజానులంబివక్షోజతాడనములఁ గులభూధరంబులు గూలఁబడఁగఁ
జరణఘట్టనముల సైరింపఁగాలేక మ్రొగ్గ శేషునితోడ దిగ్గజములు
తే. కహకహార్భటి బ్రహ్మాణ్డకటము పగుల, నోట నిప్పులు గ్రక్కుచు సాటిలేని
యుదుటు మీఱంగఁ బ్రహ్లాదు హుంకరించి, లావు చేఁబూని చేతిశూలమున వైచె. ||
206||

క. వైచిన నదియును నిఖిలా, రాచక్రము గాఁగఁ దాఁకి చక్రిసమేతం
బౌచిన్నివానిహృదయము, పైచర్మము దూఱలేక భగ్నం బయ్యెన్. ||207||

తే. అది విలోకించి కృత్తి భీతాత్మ యగుచు, గెరలి హరిభక్తుపైఁ బ్రయోగింపఁ దగునె
పాపులార యటంచు నాబ్రాహ్మణులను, దవిలి తపియింపుచును మ్రింగఁ
దఱిమికొనఁగ. ||208||

క. వెఱపింపఁబోయి వెఱచిన, తెఱఁగున దందహ్యమానదేహు లగుచుఁ జె
చ్చెరఁ బరువిడు విప్రుల ముం, దఱఁ గని బ్రహ్లాదుఁ డపుడు దయదైవారన్. ||209||

మ. గరళాహీంద్రగజాగ్నివాహములచేఁ గారింపఁగా వచ్చున
ప్పరుల న్మైత్రిని గాంతునేని త్రిజగత్పాలుండ వీవైన నో
హరి సర్వాత్మక విశ్వరూప పరమాత్మా వీరి రక్షింపవే
త్వరగా నంచు నుతింపఁ గృత్తి సనె నంత న్భూసురు ల్వేడుకన్. ||210||

తే. అర్భకునిఁ జేరి యప్రతిహతబలంబు, నతులితైశ్వర్యపుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
ప్రబల వర్ధిల్లు నీవల్ల బ్రతికినార, మనుచు దీవించి పొగడుచు నవనిసురులు. ||211||

మ. చని యాకృత్తివిధానముం దెలుప నాశ్చర్యంబుతో నప్పుడే
తనయు న్బిల్వఁగనంపి దైత్యపతి పుత్రా యిట్టిమాహాత్మ్య మెం
దును గాన న్మఱి నీకుఁ గల్గుటకు మందో మంత్రమో తెల్పుమా
యనఁ బ్రహ్లాదుఁడు దండ్రితో ననియె నయ్యా లేదనం జెల్లునే. ||212||

సీ. తాపత్రయాగ్నిసంస్తంభనం బశ్రాంతమదవదంతశ్శత్రుమారణంబు
కమనీయగుణగణాకర్షణం బాజన్మసంచితదుష్కృతోచ్చాటనంబు
సజ్జనవశ్య మజ్ఞానభూతనివారణము దుర్విషయవిషనాశనంబు

దుఃఖశోషణము సంతోషవృద్ధికరంబు ముక్తికాంతామణిమోహఘుటిక

తే. మొక్కమంత్రంబు నదియును నొకటి రెండె, యక్షరములు పురశ్చరణాదిబహుళ
యత్నములు లేక ఫలియించు నట్టిదెట్టి, దనిన శ్రీహరియను నామ మసురనాథ. ||213||

తే. ఔషధంబున నొకవింత యౌషధంబు, భక్తితులసీదలంబు శ్రీభర్తపాద
తీర్థమును బానముగఁ జేసి దినము సేవ, సేయుదును భవరోగము ల్జీర్ణమంద. ||214||

మ. అని పల్కన్శతయోజనోన్నతమహాహర్మ్యాగ్రసంస్థాయియౌ
దనుజుం డచ్చటనుండి పుత్రకుని గ్రిందంద్రోచినన్ శ్రీహరీ
యనుచున్ వ్రాలెడి విష్ణుభక్తుని రయంబార న్మహీకాంత మె
త్తనిహస్తంబులు సాచి యెత్తె వెఱగందం జూచువా రయ్యెడన్. ||215||

క. అందునఁ గందనినందను, చందము గని దైత్యవరుఁడు శంబరుఁ బనుపన్
బృందారకసందోహా, మందభయప్రదములైన మాయలు వన్నెన్. ||216||

సీ. వీరదానవకోటి విచ్చుకత్తులతోడఁ బొడుపొడుపొడుమంచుఁ బొదివికొనినఁ
గల్పాంతదీర్ఘనిర్ఘాతసంఘంబులు ఫెళ ఫెళఫెళమంచుఁ బెటిలిపడిన
నభ్రంకషంబులై యంభోధివీచికల్ ఘుళఘుళఘుళమంచుఁ గప్పుకొనిన
శాకినీభూతపిశాచబేతాళము ల్కహకహకహమంచుఁ గదురుకొనిన

తే. మఱియుఁ గోటులసంఖ్యలౌ మాయ లెన్ని, గనిన వెఱువక హరిహరి యనుచునుండె
బాలుఁ డప్పుడు శ్రీహరి వంప చక్ర, కమలపతి వచ్చి మాయాంధకార మణఁచె. ||217||

మ. మాయలు మాయమైనఁ గని మాయురె యంచును శోషకాఖ్యమౌ
వాయువు నంపఁగా దితిజవల్లభుఁ డత్తఱి శోషకంబు ద
త్కాయము సొచ్చి శైత్యమును గాఢతరోష్ణము సూప నెమ్మదిం
బాయని చక్రి తత్పవనపారణ జేసెను బాలుఁ డత్తఱిన్. ||218||

తే. ఎన్నిబాధలు పెట్టిన నన్నిబాధ, లచ్యుతస్మృతిచేతనే యపనయించి
గురుగృహంబున నెప్పటికరణి నీతి, శాస్త్రమంతయుఁ జదువ నాచార్యసుతుఁడు. ||219||

చ. ప్రమదము మీఱఁ దజ్జనకుపజ్జకుఁ దోడ్కొనిపోయి దానవో
త్తమ మతిశాలియై చదివె దైత్యగురూదితనీతులెల్ల నీ
కొమరుఁ డటంచుఁ దెల్ప నయకోవిద రమ్మని చేరఁబిల్చి యం
కముపయి నుంచి నీతి వినఁగావలెఁ దెల్పు మటన్న నిట్లనున్. ||220||

చ. చదివితి నీతి యందు నొకసారము లే దది యప్రయోజనం
బది యెటులన్నఁ దెల్పెద హితాహితభేదము దెల్పునందు నీ
హృదయమునందు నాదు మది నెల్లరయందు ముకుందుఁ డుండఁగా
సదమలనీతి నెవ్వ రిఁక శత్రులు మిత్రులు దైత్యవల్లభా. ||221||

మ. ఇది వ్యామోహకశాస్త్ర మిందుల ఫలం బేమున్న దీనీతిసం

పదకు న్వేతువు గాదు పూర్వజననప్రారబ్ధకర్మంపుసం
పదకు న్గారణ మెన్న నీతిపరుఁ డాపన్నుండుగా మూర్ఖసం
పదల న్మించఁగఁ గాంచవే తెలియదే ప్రత్యక్ష మెవ్వారికిన్. ||222||

సీ. కామితార్థము లిచ్చు కల్మి గల్గిననేమి దండిశాత్రవులు పై నుండిరేని
దండిశాత్రవకోటి తలలు మెట్టిననేమి భోగపాటవము మైఁ బొదలకున్న
భోగపాటవము మైఁ బొదలియుండిననేమి దేహ మాకల్పంబు దృఢముగామి
దేహ మాకల్పంబు దృఢమైనఁ దానేమి కల్పాంతరమున భంగంబు గనుట
తే. తలప నివి దుర్లభంబులు గలిగెనేని, యప్రయోజన మాసించి యలయ నేల
శాశ్వతానందపదకాంక్ష సంతతంబు, హరిని గొల్చుట మేలు దైత్యాధినాథ. ||223||

మ. అన దంతావళబృంహితంబు విని శైలాగ్రంబుపైనుండి పై
కొనుసింగంబుతెఱంగు దోపఁ బరుషక్రోధానలాభీలలో
చనుఁడై దిగ్గున గద్దె డిగ్గి సుతువక్షఃపీఠి దన్నెం బదం
బున దైత్యేంద్రుఁడు విప్రజిత్తిమొద లౌ మూర్ఖు ల్విలోకింపఁగన్. ||224||

తే. తన్ని యంతటఁ బోక యద్దానవేంద్రుఁ, డాగ్రహానలశిఖలచే నఖిలలోక
దాహ మొనరించురీతి నుదగ్రుఁ డగుచుఁ, బలికె నిట్లని భీషణభాషణముల. ||225||

ఆ. ఓయి విప్రజిత్తి యోయి విధుంతుద, బాలు నాగపాశబద్ధుఁ జేసి
కడలి వైచిరండు గాకున్న వీని మ, తంబె యనుసరించు దైత్యకులము. ||226||

క. అని పంప నిలింపాహితు, లనుకంప యొకింతలేక యాప్రహ్లాదు
న్ఘననాగపాశబద్ధుని, నొనరిచి గ్రాహోగ్రమౌ మహోదధి వైవన్. ||227||

మ. దితిజాధీశకుమారశేఖరుఁడు మధ్యేవారిధిం గ్రుంకి యం
దతిశక్తిం బొరలంగ వారినిధి వేలాతీతకల్లోలసం
హతుల న్భూతలమెల్ల నిండిన నిశాటాధ్యక్షుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై
యతివేగంబున భృత్యులం బిలిచి సాహంకారుఁ డై యిట్లనున్. ||228||

సీ. తపియింపఁ బోయి తాఁ దపియించె శుచి శోష సేయఁగఁ బూని శోషించె గాడ్పు
భేదించు శస్త్రముల్ భిన్నంబులయ్యెను జిలువలు గఱువ దంష్ట్రికలు విఱిగెఁ
బొడిచిన దిగ్గజంబుల దంతములు వ్రీలె మాయలన్నియు మఱుమాయలయ్యెఁ
గుక్షిఁ జొచ్చిన కాలకూటంబు జీర్ణించెఁ గృత్తికృత్యంబు లకృత్యమయ్యెఁ
తే. గాన వీనికి నెందును హానిలేదు, జలధిమధ్యంబులో వైచి శైలతతులు
బైనిఁ గట్టింపుఁ డాక్రిందఁబడి సహస్ర, వర్షములకైనఁ బ్రాణముల్ వదలు జడుఁడు. ||229||

క. అని పంప భటులు ప్రహ్లాదుని జలధి న్వైచి పైని దోడ్తో వెయియో
జనములపట్టు మహాహా, ర్యనికాయంబులను గట్టి యరిగిన పిదపన్. ||230||

సీ. పరుషపన్నగపాశబద్ధుఁడై పాథోధిఁ బడియును దైతేయబాలకుండు
మధ్యాహ్నవేళ నిర్మలమనోద్ధాతుఁడై విశ్వప్రపంచంబు విష్ణుఁ డనుచు
భావింప నామరూపంబులు నశియించి చిన్మాత్ర మగుచుఁ దోఁచినను దాను
నైక్యమై “బ్రహ్మాహ” మనుబుద్ధి సిద్ధింప నానందవార్ధి నోలాడుచున్నఁ
తే. దనకుఁ దా వీడె నాగబంధములు వారి, రాశి శోషింపఁ గదలె ధరాతలంబు

నంతఁ బ్రహ్లాదుఁ డుపరిబద్ధాద్రిచయము, నేల వడిఁ ద్రోచి వెలుపలి కేఁగుదెంచి. ॥231॥

క. గగనాద్యుపలక్షణముల, జగముం గని భేదబుద్ధి జనియించినచో
నగి ప్రహ్లాదుఁడనా యని, జగతీశుని బొగడికొనుచు జనకునిఁ జేరెన్. ॥232॥

చ. కనుఁగొని విస్మయంబునను గశ్యపనందనుఁ డోరిదుర్మతీ
యనలములోన వైచితి మహావిష మిచ్చితి మాయవన్నితి
న్ఘనఫణిపాశబంధముల గంధిని ముంచితి నేమి సేసిన
న్మనియెద వింత ప్రోవఁగ రమాపతికైనను శక్తి గల్గునే. ॥233॥

వ. అని రూక్షేక్షణంబుల నాక్షేపించు రక్షఃకులాధ్యక్షునకుఁ బుండరీకాక్షభక్తుం
డిట్లనియె. ॥234॥

సీ. అతిఘోరతాపత్రయము మానృఘునునకుఁ జిదుగుమంటలఁ జల్లఁజేయు టెంత
మృత్యుభయంబు వారించువైద్యున కహిప్రముఖాపమృత్యువు ల్బాపు టెంత
యఖిలప్రపంచమాయ నడంచుమాయావి కిల దైత్యమాయ మాయించు టెంత
విస్తారసంసారవిషరాశి దాఁటించు ధీరునకును వార్ధిఁ దేల్చు టెంత
తే. యేల యజ్ఞాన మొదవె దైత్యేంద్ర నీకు, విష్ణుచేఁ గానిపను లెల్ల విశ్వమునను
గాన నద్దేవుఁ గొల్చి మోక్షంబుఁ గాంచు, మైహికము తుచ్ఛ మంచుఁ బ్రహ్లాదుఁ డనిన, ॥
235॥

నరసింహావతారదండకము

శ్రీనాథపాదారవిందద్వయారాధనాహ్లాదుఁ బ్రహ్లాదు
నీక్షించి యక్షీణరూక్షేక్షణుండై యదాక్షిణ్యవృత్తి న్మహాక్షుద్రుఁడై యోరి
దుష్పుత్ర పుత్రుండవే నాకు శత్రుండవే కాక లోకైకజైత్రు న్మహాగాత్రు గాంగే
యనేత్రు న్మృషాపోత్రియై త్రుంచి యీధాత్రి గైకొన్న దుర్భావుఁ డేదేవుఁ డం
చుం బ్రశంసించె దాదేవుఁ డెందుండురా మున్ను కంఠీరవాకుంఠశౌర్యంబుతో
నల్ల వైకుంఠముం జేరి వైకుంఠునిం జీరి యెందెందునుం గాన కేతెంచనా త్రుంచ
నాకన్న నాకన్న నాకాదిలోకంబులం దొక్కఁ డున్నాఁడె శిక్షింప రక్షింపనున్
దక్షుఁ డాత్ర్యక్షుఁడైనన్ సహస్రాక్షుఁడైన స్వచోధ్యక్షుడైన న్మదాజ్ఞ న్బ్రవర్తింపఁ
గాఁ గానవా గానవాచాలతన్ దేవగంధర్వకందర్పవాణీమణు ల్నన్ను మెప్పిం
చఁగాఁ గాంచవే యెంచవేలా యవేలాస్మదీయప్రభావంబు భావంబులో నైన
నేమాయ నీమాయ దైవంబు నెందుండు దాఁ జూపరా చూపఱగ్గింపనే దిగ్గన
న్నుగ్గు గావించెద న్నీవు సిగ్గొందఁ[4]బగ్గాడుకోనేల నీ వేళనో బాలకా యూరకే
ప్రేలకన్నన్ బరాకన్న నీకన్నచో నేల నున్నాఁడు విన్నాఁడు తన్నాడువాక్యంబు
ల న్నేఁడు నేనాఁడులో లేఁడు దైత్యాళి వెన్నాడు మన్నీని నిన్నిట్టె మున్నాడు
మన్నీఁడు మున్నాఁడు లేఁడంటివే వాఁడు నిన్నాఁడుకో రాడుగాకయ్య
యీకయ్యమేలా శుభశ్రీకి మేలా రమేలామనోహారికి న్వైరిసంహారికి న్శౌరికి
న్మ్రొక్కవే భక్తికిం జొక్కవే ప్రాజ్యసామ్రాజ్యసంపత్తిచే నిక్కవే కీర్తిఁ బెం
పెక్కవే పెక్కువేలేడు లంచు న్పవిత్రుండు పుత్రుండు శ్రీమచ్చరిత్రంబుఁ బెన్మ
క్కువం దెల్పఁ గల్పాంతసంకల్పజాతాహితానల్పభీమస్వనాకల్పధిక్కాఢమ
త్కారధిక్కారలీలాచమత్కారహుంకారము ల్ఘోరమై మీఱ నోరీ దురాత్మా
దురాలాపము ల్మానవేరా నవైరానుభావంబో నీకు న్స్వభావంబొ జీవంబుపై లేదొ
భావంబు నీకంబుజాతాక్షు సాక్షాద్రిపు న్నాటికి న్మాటికిన్ బేటికిన్ ధూర్తవై కీర్త

నల్ సేసెదో దుర్మతీ దుర్మదం బేటికి న్నేఁటికిన్ న్నామకాస్థానమధ్యస్థితస్తంభ
గర్భంబునం జూపరా జూపకున్న న్నృపాణంబుచేఁ బ్రాణము న్గొందు నీ దవుఁ
డావిష్ణుఁ డేలాగు రక్షించునో చూత మంచు న్మహారోషజాజ్వల్యమానేక్షుఁ
డయ్యున్ రణారంభసంరంభసంభిన్నజంభారిగంభీరకుంభీంద్రకుంభాగ్రసం
భూతముక్తావళీగుంభశుంభత్సరూదగ్రమౌ మండలాగ్రంబు చేబూని దిగ్గంధ
నాగేంద్రముల్ మ్రొగ్గగా డిగ్గనం గద్దియం డిగ్గి నాళీకనాభాగ్రతఃప్రేషితస్వీయ
తేజోవిశేష ప్రభాసూచిరోచిస్స్ఫురద్రత్నపాంచాలికాపాలికాబింబితాశే
షరక్షస్సభాస్తారవిస్తారితాత్మీయగర్భస్థితాబ్జాక్షతాప్రాప్తసర్వాత్మకత్వో
జ్జ్వలత్కాంచనస్తంభముం బూర్వసంరోపితాశాజయస్తంభసంభే
దనప్రక్రియ న్మించి వ్యాయామవేళాసునాయాసలీలాకృతాఘాత
లోలాయితస్వర్ణశైలాగ్రసాలాపతత్పుష్పవృష్ట్యాత్మశక్తిప్రహృష్టామరో
త్సృష్టమేధాభవత్తుష్టియౌ ముష్టిచే వ్రేయ నంత స్బెరిల్లంచు నత్యంత
కల్పాంతదుర్దాంతతంతన్యమానానిలశ్రేణిదోధూయమానాభ్రవిభ్రా
జితాదభ్రశుభ్రేతరాభ్రచ్ఛటావిర్భవల్లక్ష్యకోట్యర్బుదప్రేంఖదుచ్ఛృంఖలా
సంఖ్యపుంఖానుపుంఖీభవద్దీర్ఘనిర్ఘాతనిర్ఘోషము ల్మీఱి యత్యుగ్రమై
రావంబు పుట్టెన్ ఫెళారంచు బ్రహ్మాండభాండంబు వ్రీలెన్ ఫణీంద్రుండు సోలెన్
గ్రహశ్రేణి రాలె న్బయోజాతజాతుండు తూలెన్ దిగంతేభము ల్గూలెఁ
బ్రాలేయశైలాదికుత్కీలము ల్వీలె వారాసు లింకె న్దినేశుండు గ్రుంకె న్మహే
శుండు గొంకె ధరాచక్ర మల్లాడె దిగ్భిత్తిక ల్బట్టువీడె న్సురేంద్రాదుల న్మూర్ఛ
గూడె న్వెలుం గూడ నింబాడెఁ జీకట్లు పైయాడె నానామహాభూతసంఘంబు
గీపెట్టె విభ్రాన్తులై విప్రజిత్యాదిదైత్యు ల్దాతాల్లబ్ధచక్రాసికోదండదండాది
నానాయుధోపేతులై జాతసంఘాతులై చెంతకుంజేర నోహో భయం బేటికిం
చాలు మంచు న్మహాహార్యధైర్యంబు శౌర్యం బవార్యంబుగా దైత్యవర్యుండు
భాస్వద్గదాదండ మంసంబుపైఁ జేర్చి రూక్షేక్షలం జూడఁగా దాడితస్తంభ
గర్భంబున న్బగ్గుభగ్గంచుఁ గాలానలజ్వాలిక ల్గ్రక్కుచున్ దిక్కరిశ్రోత్రము
ల్వీలఁగా సింహనాదంబు గావించుచుం జండబాహాసహస్రోజ్జ్వలాసిక్షురప్రాస
బాణాసకౌమోదకీశంఖచక్రాదినానాయుధంబు ల్దిగంతములం జిమ్ముచు న్ఘోర
సంహారవేళాఫణీంద్రాన్యసాహస్రజంజన్యమానాగ్నిసంజాతసంకర్షణుండో
మహాకాలుఁడో లేక కాలాగ్నిరుద్రుండొ సాక్షాన్మహామృత్యువో యంచు
నూహింపఁగా భ క్తజాలాఘశైలౌఘవిచ్ఛేదనామోఘలేఖాధినాథాసిరేఖా
వళీచంకనత్పాదపంకేజసంకీర్ణహంసావతంసక్రమోత్పాదితాపత్యమత్యా
మహాంగుష్ఠముఖ్యాంగులీసంగరంగన్నఖశ్రేణి వీరాభిధాచంద్రసేనాగ్రణీ
కాహాళీమోహనిర్వాహజంఘల్ నరాకారహర్యక్షవక్త్రైకదాసూచనో
త్సాహసందర్శితోద్దండవేదండశుండాయితోరుద్వయంబు న్స్వకీయోరు
భాగా చిరాద్భావిరక్షఃకులాధ్యక్షవక్షఃస్థలాసృక్ప్రవాహైకసంసూచకా
భామినీమేఖలోద్దామభాస్వత్కటీరంబు నీరేజజన్మస్ఫుటీకారకాసారగంభీర
నాభీప్రదేశంబు నానాబ్జజాతాండసంవాసముష్టిప్రమేయోదరంబున్ బహి
రూఢహృద్గాఢరోషస్ఫురత్కౌస్తుభంబు న్మహోదారకాశ్మీరపంకాంక
ముక్తావళీవ్యంజితాగామిదైత్యాంత్రపాళీమహోరస్థలంబు న్మహాబాహు
భోగీంద్రభోగాభహస్తోజ్జ్వలత్పంచవక్త్రాయమానాంగులీజిహ్వికాజాగ్రదు
గ్రన్నఖాగ్రంబులు న్మాంసలాంసోదయాస్తాచలాగ్రస్ఫురచ్చంద్రసూర్యప్రతీ
కాశనక్రోజ్జ్వలత్కుండలంబు ల్మనుష్యాంగసింహాగనిర్ణేతృరేఖాస్ఫురత్కంబు
కంఠంబు సద్వేషదోషాచరాధీశ యోషామణీ రత్నభూషావిశేషావళీ జీర్ణపర్ణ
ప్రపాతప్రభూతప్రవాతోగ్రలోలాధరోష్ఠప్రవాళంబు సంవ్యావృతాస్యాఖ్య

పాతాళగర్తోద్ధితాహీంద్రశంకావహప్రోచ్చలజ్జిహ్వాయున్ దానవద్వేషివిద్వేష
ణప్లోషహేమస్ఫురద్ధూమకేతూజ్జ్వలజ్వాలికాజాలమోముచ్యమానాస్యశ
శ్వత్పునస్సంవృతా శంకిపార్శ్వస్థలస్థాపితశ్శ్వేతదండోల్లసద్దంష్ట్రిక ల్వేషకాకో
దరీనాయకా కల్పశాతోదరీజన్మహేతుక్షమా భృద్ధరీసోదరీ భూతరీతిస్ఫుడ
న్నాసికారంధ్రము ల్వైరిసంహారహోమాగ్నికుండాయమానాములు న్బ క్తలో
కస్తవాకర్ణనస్తబ్ధలీలావహచ్ఛంకుకర్ణంబులుం దారకామౌక్తికశ్రేణికారంధ్రకృ
త్సూచికాగ్రేసరంబు ల్స్వవకత్రానలజ్వాలికాదాహశంకాశిరస్థాపితామర్త్యధాత్రీ
ధరభ్రాంతి క్రుద్ధేందుకోటీరము న్మీఱగాఁ గోటిసూర్యప్రతీకాశతేజంబుతోడ న్నృ
సింహుండు మించ న్నృసింహు న్విలోకించి కించిద్భయభ్రాంతియు న్లేక నాకారి
యత్యద్భుతాలోకుఁడై లోకమం దేకడం గాన మీజోక యాకార మౌరౌర
యాకారము న్మానవాకారమా పైని కంఠీరవాస్యంబు నూపట్టె నీపట్టునం బట్టి
వాక్యంబు చేపట్టి తా నిట్టిరూపంబునం దిట్టయై పుట్టెఁ గాఁబోలు వైకుంఠుఁ
డిం కెట్టు వోవచ్చు నం చట్టహాసంబుతోఁ జండవేదండశుండాయితోద్దండ
దోర్దండభాస్వద్గదాదండముం ద్రిప్పుచుం జేరరాఁగాఁ బతంగేంద్రుఁ డుత్తుంగ
రోషంబు వొంగ న్భుజంగంబు లాగించుభంగిన్ నృసింహుండు బాహాసహ
స్రంబునం బట్టినం జిక్కి దైతేయుఁ డంచు న్సుపర్వాళి పెల్లార్వఁగా నంత
దుర్దాంతదోశ్శక్తి మల్లాడి నిర్ముక్తుఁడై సాహసోద్యుక్తుఁడై ఖడ్గఖేటంబులం బూని
నీడోద్భవశ్రేణికి న్వాలుశ్యేనంబుచందంబున న్నింగికై చంగునం దాఁటుచుం
గ్రిందికిం దూఁటుచుం బ్రక్కలన్ డాయుచు న్మండలాగ్రంబుచే వ్రేయుచుం బట్టి
రాఁ ద్రోయుచుం దిట్టయై పాయుచుం దర్జన ల్సేయుచున్ లోకువల్ రోయుచుం
జాలఁబోరాడు దైతేయరా డుత్తముం గాంచి యత్యంతరోషంబుతోడన్ నృ
సింహుండు గర్వాంధపూర్వామరగ్రాహలోలంబులౌ బాహు లుత్సాహముం
జృంభితాస్యాంతరాలోచ్చలజ్జిహ్వచాపల్యముం గ్రోధజాజ్వల్యమానాక్షు
లుగ్రంబు భీమాట్టహాసంబు హర్షంబు వీరోక్తిగర్వంబు భ్రూభంగలౌల్యం బసూ
యన్ సునాయాససంగ్రామయత్నంబు మత్తత్వముం దెల్పగా రౌద్ర మాకా
ర మౌలీల నిశ్శ్వాసఝుంఝానిలశ్రేణిచేతం బయఃకుంభికుంభీరకుంభీనసగ్రా
హమీనోగ్రయాదస్సమేధంబులౌ సప్తపాథోధు లభ్యంకషోల్లోలకల్లోలమై
మించి సప్తాంతరీపంబులం బోలుచున్ దారుణోచ్ఛ్వాసవాతంబుల న్మర్లుచు
న్సంజ్వలద్బాడబజ్వాలచేఁ దెర్లుచుండన్ లలాటస్రవద్ఘర్మతోయంబు దంష్ట్రా
స్ఫులింగంబులం జుయ్యి చుయ్యంచు మంచుం బొగ ల్వుట్టఁగా బెట్టుగా నట్ట
హాసంబు మీఱంగఁ జేరంగ సారంగముం గాంచి లంఘించు వ్యాఘ్రంబు
శీఘ్రంబున న్వెన్ను పద్మోద్భవాండంబు పై చిప్ప సోక న్సురారాతిపై నేచి
లంఘించి దైతేయునిం బట్టి రేయుంబగల్గాని సంజన్నివేశంబుఁ బాహ్యప్రదేశంబు
నుంగాక మధ్యస్థమౌ దేహళిన్ సాంగమౌ మర్త్యరూపంబుఁ గంఠీరవాకారముం
గాని సమ్మిశ్రరూపంబుతో భూమి యాకాశముంగాని యూరుద్వయిం బెట్టి య
ప్రాణులుం బ్రాణులుం గాని జాగ్రన్నఖ గ్రంబుల న్వజ్రి వజ్రంబునం దండి దండం
బునం బాసి పాశంబున న్శూలి శూలంబునం జించఁగా రాని రక్షఃకులాధ్యక్షు
వక్షఃస్థలిం జించిన న్స్ఫుత్పుటాపూర్ణరోషంబు పై కుబ్బుచుం గొబ్బునన్ ఔమ్ము
పై గ్రమ్ము రక్తంబు హస్తంబుల న్ముంచి తామించి లీలాజయశ్రీ పయిం జల్లు
కాశ్మీరతోయంబుతేవం దిశావీథులం జల్లుచున్ హృత్పుటి న్నీడ వీక్షించి
ఫాలేక్షణస్ఫూర్తి గన్ పట్ట లాలాటదేశంబున న్రక్తపంకంబుచే బొట్టుగాఁ బెట్టు
చున్ రక్తరక్తాగరుశ్రీ విడంబింపఁ గంఠంబున న్మేన నాలేపముం జేయుచుం
బెట్టుగాఁ బొట్టప్రేవు ల్వెసందీసి కట్టల్కతోఁ గంఠహారంబులుం జేయుచు న్మెం
డుగాఁ గండలుం దొబ్బలున్ మాంసమున్ గ్రొవ్వు నొండొంటి రాఁదీయుచుం

జేరికం జేరఁగా లేక యందంద వాచారు నానామహాశాకినీఢాకినీభూత
బేతాళరింఛోళికిన్ వ్రేయుచు న్వజ్రసారాస్థిపాళిన్ నెటుక్కంచు ఖండించు
చుం బోగుగా నించుచున్నంత విభ్రాంతితో విప్రజిత్యాదిదైత్యుల్ దల ల్వీడఁ
గాఁ బాటి రెందెందునుం గొందఱం దార్తిఁ బ్రహ్లాదుపార్శ్వంబునం జేరి రక్షః
కులాధ్యక్షుని న్మర్త్యహర్యక్షుఁడై పంకజాక్షుండు శిక్షించె మమ్మింక నక్షీణకా
రుణ్యదాక్షిణ్యవీథి న్నిరీక్షించి రక్షింపుఁడంచు న్నుతు ల్సేసి యాత్మీయశౌర్యం
బు ధైర్యంబును న్మీఱఁగాఁ గుంతకౌక్షేయబాణాసముఖ్యాయుధశ్రేణులం
బూని ద్వేషంబు రోషంబు మీఱం జిగీషం దనుంజేరు దోషాచరవ్యూహ
ముం గానసం బేర్చు కార్చిచ్చులీలన్ ముఖజ్వాలల న్నీరుఁ గావించి మాతంగభం
గంబు గావించి తద్రక్తసిక్తాంగమౌ సింగముం బోలుచున్ దానవాసృగ్వసంతం
బునం బూయు పర్ణ ప్రసూనంబులో నా నఖశ్రేణి రాణింప నుద్యద్దినేంద్రాంశు
సంఘంబులో సాంధ్యరాగంబులో చంచలాజాలమౌ సుందరీ ల్లులో కంజ
కింజల్కపుంజంబొ సంతప్తసౌవర్ణదండంబులో నాగశోణాయమానంబులై
కేసరంబు ల్విరాజిల్లఁగాఁ గొండపై మండు దావాగ్ని విస్ఫూర్తి దైతేయసిం
హాసనాధీశుఁ డై చండరోషంబుతోనుండు జ్వాలానృసింహు న్విలోకింపఁ
గా డాయఁగా సన్నుతు ల్సేయఁగాలేక బ్రహ్మేంద్రముఖ్యామరు ల్భీతభీతాత్ము
లై దూరదూరంబున న్నిల్చి రవ్వేళ హర్షంబుతో దేవగంధర్వకాంతామణుల్
పుష్పవర్షంబు వర్షించి రుద్వేలశైత్యంబుతో గంధవద్గంధవాహార్భకశ్రేణి వీతెంచెం
దొడ్తో మృదంగావళీధింధిమధ్వానముల్ శంఖభుంభున్నినాదంబులున్ భేరి
ధంధం ధణారావముల్ తోరమై మీఱె నాకంబునం దచ్చరల్ నృత్య
వైయాత్యముం గిన్నరు ల్గానచాతుర్యముం జూపి రంత న్విధీశానముఖ్యు
ల్విదూరంబునన్ నిల్చి సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు గావించి సేవించి
జ్వాలానృసింహద్విజిహ్వాభజిహ్మానతాంహసమశ్చక్రసంహారరంహస్వ
యంహారిహారిత్తురంగప్రభాఝూటపాటచ్చరోద్యన్మణీకోటికోటీర
కోటీ నిరాఘాటధాటీ సమాటీకనాటోపశోభావళీ ఘాటికాక్రాంతజాటీగ
శాటీ నిశాటీ దృఢోరోజపాటీరచర్చాజటాటంకకోటీరశోభాసము
చ్చాటనాటంకపంకేజబంధుప్రభాబంధురేక్షాకటాక్షాకటాక్షానుకంపక్రియా
శంసితోద్యన్నిలింపారిసంపత్ప్రకంపా జగద్వేషిరక్షః కులాధ్యక్షు నీక్షించి
లోకంబు రక్షించి తింకం గృపావీక్ష మమ్మ్ం గటాక్షించు రూక్షేక్షణం బేటి
కంచుఁ బ్రశంసించి యద్దేవుప్రాశస్త్యముం గానఁగాలేక ఫాలేక్షు వేఁడ న్విదా
రింతు నేనంచు నత్యుగ్రమౌ శారభాకారముం బూని యష్టాంఘ్రులన్ శైల
రాజంబులం జిమ్ముచుం బద్మజాండంబు నిండారి వ్యావృతవక్త్రంబుతోఁ బైకి లం
ఘింప శంకింపఁగా సింహవైరి న్విచారించె దేవారి వక్షఃస్థలీదారుణోద్యన్నఖా
గ్రంబుల న్మర్త్యకంఠీరవం బంత శ్రీసన్నిధిం జేరి తల్లీ భవద్వల్లభుం డెంతయున్
రోషతంతన్యమానాత్ముఁడై యున్నవాఁ డిట్టివేళం బ్రసన్నాత్ముఁ గావించి యస్మ
ద్భయభ్రాంతి వారించి లోకత్రయీరక్ష గావింపఁగా మీరెగా కింక నెవ్వా
రలున్ లే రటంచుం దనుం బ్రార్థన ల్సేయు బ్రహ్మాదులం జూచి కా నిమ్మటంచున్
రమాదేవి నెత్తావిపూబంతికిం గ్రమ్ము భృంగంబులో నాఁగఁ గల్పప్రసూనంబులం
గొప్పయై యొప్పు కీల్గొప్పుక ప్పూనగా వేణికాషట్పదశ్రేణి నెమ్మోము కెందమి
నెత్తావి యేమాత్రమో చూచి రమ్మంచు బంప న్ముఖాంభోజ సద్వాసన
ల్గ్రోలుచుం బోవఁగా లేని చారాళినా మీరు ఫాలస్థకస్తూరికారేఖయుం దాని
రాదాయనంచు న్విలోకించు బాలాళిబృందంబునా రంగులౌ ముంగురుల్
మోము జాబిల్లి గాన న్విచిత్రంబు గాలేడి లోనూని తల్లోచనద్వంద్వముం
బైని గన్పించు లీల న్విరాజిల్లు నేత్రంబులుం బెళ్కువాల్జూపులుం జాతినిద్దంపు

కెంపుం దుటారించు కెమ్మోవిపై నందమౌ మందహాసంబు చెన్నొందు క్రొమ్ము త్తైపుంజెక్కడంపుంబదాఱ్వన్నెబంగారపుంగమ్మ గ్రొమ్మించు లేచెక్కుటద్దం బుల నిద్దము ల్బ్రాపఁగా జాళువాగిండ్ల పూఁజెండ్ల దాడింబపండ్ల న్విడంబించు పాలిండ్లపై రత్నహారావళు ల్చొకలింపన్ వలగ్నంబు జవ్వాడ శ్రోణీమణీమేఖలా కింకిణు ల్మ్రోయఁ జెంగావిమంజీర ముంగొంగున న్వింతఁగాఁ గ్రొత్తఁగా జంట ముత్తెంబుల న్గూర్చు చెల్వొ నఖంబు ల్విలోకించువా రల్పదోర్మేవమాయస్య తత్ప రమ్మంచున్ సమానింప నింపౌ పదాంభోరుహంబుల్ రణన్మంజుమంజీరశింజా రవంబుల్ చెలంగన్ జగన్మోహనాకారరేఖావయోరూపలావణ్యశృంగార లీలావిలాసంబులున్ హర్షరోమాంచము న్మించగాఁ జెంతకు న్వచ్చుచో నాథు మధ్యందినాదిత్యకోటిప్రతీకాశమౌ మోము వీక్షించి యమ్మక్క యీయక్క జం బెన్నడుంగాన నేరీతి నేఁజీరుదుం జేరి యేజాడ మాటాడుదుం బిల్చిమాటా డిన న్మాఱుమాటాడునో యాడఁడో వేడుకం జూచునో చూడఁడో యంచు నూహించుచు న్దాదృశప్రేమ మున్మున్నుగా దీయగా ఘోరమౌ దృష్టి వెన్వె న్కకుం ద్రోయఁగా భీరుభావంబుచేఁ జాలనాందోళితస్వాంత యౌ నిందిరా కాంత నీక్షించి పంకేజగర్భుండు ప్రహ్లాదుని న్వేఁడ నవ్విష్ణుభక్తాగ్రగణ్యుండు మందంబుగా మోడ్పు కెంగేలితో సన్నిధింజేరి పాదాబ్జము ల్మౌళి సోఁకంగ సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి శ్రీగంధయోగంబునం జల్లనౌ దప్తతై లంబులీలన్ మహారోషమెల్లం బ్రశాంతంబుగా సుప్రసన్నాత్ముఁడై యానృసిం హుండు ముందగ్నితోఁ బోరు కందమ్మి కెంజాయ సౌగంధికశ్రీ విడంబింపఁ గారుణ్యదృష్టి న్విలోకించి శస్త్రప్రదానప్రశస్తాత్మహస్తంబు ప్రహ్లాదు మస్తం బునన్ నిల్పినన్ స్వేదరోమాంచమోదాశ్రుగాద్గద్యయోగంబు భక్త్యంగనా లింగితత్వంబు మైగాంచి తత్త్వజ్ఞుఁడౌ బాలుఁ డేకాగ్రచిత్తంబుతోడ న్నమస్తే నమస్తే లసద్రత్నమౌళిన్ నమస్తే నమస్తే యనామ న్కృపాళో నమస్తే నిర స్తేంద్రశత్రోద్యతారే నమస్తే నమస్తేశ నఃపాహి విష్ణో యటంచుం బునర్వంద నంబు ల్సమర్పించి లక్ష్మీకళత్రాపవిత్రంబులై పాపవల్లీలవిత్రంబులై చాలచిత్రం బులౌ నీచరిత్రంబులన్ స్తోత్రము ల్సేయఁగా గోత్రపుత్రీకళత్రాదులు న్నేర రన్నన్ సురామిత్రపుత్రుండ నేనెన్నఁ బాత్రుండనే ముక్తికాంతానురక్తి న్విరక్తి న్సుయుక్తి న్భయద్భక్తి గావింతుఁ దద్భక్తికి న్సాటిరా వేజపంబుల్ తపంబు ల్మహాదానముల్ ధ్యానము ల్మౌనము ల్యాగము ల్యోగము ల్త్యాగము ల్కర్మముల్ జేసియు న్నీపదాంభోజసద్భక్తి గావింపఁగా లేని యావిప్రుకంటెం గృతార్థుండు నీచుండు నీభక్తుఁ డైనన్ యథార్థంబు సం తాపరూపంబుచే నగ్నిసంలగ్నమై యన్యలోహంబు శోషించుచుం బైఁడికి న్వన్నె హెచ్చించి తానీటిలో నాఱు చందంబునన్ నీదురోషంబు దుష్టాసురశ్రేణి ఖండించి కల్యాణభూయిష్ఠమైనట్టి బ్రహ్మాండము న్వన్నెవాసిం గనంజేసె నింక న్శమింపంగ యుక్తం బటన్న నృసింహుండు హృష్టాత్ముఁడై వత్స నీభక్తికి న్మెచ్చితిం గోరు నీయిచ్చకు న్వచ్చు నర్థంబు నే నిచ్చెదన్ హెచ్చుగా నన్నఁ బ్రహ్లాదుఁ డెంతే వినీతాత్ముఁడై స్వామి మేయర్థముం గోరువాఁడ న్సమస్తంబు నిత్యంబు శక్రాదిదిక్పాలకైశ్వర్యము ల్వృద్ధి దేవద్విషద్యోధబాధాకులంబుల్ నిజాటోన్నతు ల్నీవె వారింతు వట్లౌట నేనేదియు న్వల్ల నీవల్లనౌ భక్తియే చాలు పోత్రిస్వరూపంబునం ధాత్రికై హేమనేత్రున్ విచారించినా వంచుఁ దా మిం చురోషంబున న్నాదువాక్యం బసారంబు గావించి నీపైని ద్వేషంబు గావించు గావించుకైనం బ్రియంబు ల్భవన్నామసంకీర్తనంబు ల్వినుం గొల్తునంచు న్ననుం జాల బాధించు మాతండ్రినిం బాపనిర్ముక్తునిం జేయు నా కీవరంబే ప్రియంబన్న లేనవ్వుతో స్వామి హర్యక్ష మోవత్స ని న్గాంచుటం జేసి నీతండ్రి ముయ్యేడు

వంశంబులంగూడి శుద్ధాత్ముఁ డయ్యె న్విచిత్రంబె నీవంటినాభక్తు లేదేశమం దుం
దురో యట్టిదేశంబులందున్న పాపాత్ములుం జాలపుణ్యాత్ములై యాయురారోగ్య
సౌభాగ్యభాగ్యంబులుం గల్గి వర్తింతురంచుం బ్రసన్నాత్ముఁడై యిందిరాకాంత
నంకంబుపై నుంచి లక్ష్మీనృసింహాఖ్యచే భక్తులం బూర్ణకారుణ్యదృష్టిం గటాక్షించి
రక్షించుచు న్మించె నెల్లప్పుడున్. ||236||

వ. అంత. ||237||

శా. ఆదిత్యు ల్సుమవర్షము ల్గురియఁ దూర్యారావము ల్మీఱ భృ
గ్వాదు ల్మంత్రము లుచ్చరింప మణిపీఠారూఢుఁ గావించి ర
క్షాదక్షుండని దైత్యదానవమహాసామ్రాజ్య మేలంగఁ బ్ర
హ్లాదుం బట్టము గట్టె బ్రహ్మ జగదాహ్లాదంబు సంధిల్లఁగన్. ||238||

క. ధరణీశ్వర వినిపించితి, నరహరిచరితంబు పావనం బిది నరులె
వ్వరు విన్న వా రికొదవు, న్హరిభక్తి [5]చిరాయురీహితైశ్వర్యంబుల్. ||239||

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యులు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁ డై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెల్పు మని యడుగుటయున్. ||
240||

శా. ఆత్మానాత్మవిచారచారుతరమేధాధారధారాధరై
కాత్మత్వప్రతిపాదనప్రవణదానా సారసారంగవా
హాత్మంబర్యధినాథ నిర్మలతరవ్యాహార హారస్థగా
రుత్మద్రత్న విభా నిదర్శిత హృదారూఢాచ్యుతాంగప్రభా. ||241||

క. కవిరాజరాజకృతకృతి, కవిరాజవిరాజతనుత ఖలపథికపురః
కవిరాజరాజసమధని, కవిరాజవిరాజితాస్య కమనీయయశా. ||242||

పృథ్వి. ఫణాధరపణా స్ఫురద్బహుచిరత్న రత్నప్రభా
రుణారుణవిదారణారుణభుజా మహోభీషణా
రణాంగణభయానక క్రమజయానక ప్రస్ఫుటా
ధణాధణధణార్భటీదళిత చిత్తవిద్వేషణా. ||243||

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాఫతలదీప్తతరాష్ట్ర
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైనదశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

4. నరసింహావతారకథ సమాప్తము.

32514. నెందే సర్వజీవవ్రజం

32515. స్గూల్పుఁగా

32516. గన్నీరు గ్రక్కుచు

32517. బ్రజ్ఞాడుకోనేల, ప్రజ్ఞ-పగ్గె

32518. చిరాయు సుమహిత్తైశ్వర్యంబుల్

5. వామనావతారకథ

పంచమాశ్వాసము

సత్యాత్మజవాసవి
నాసత్యవిలాసదాన నవ్య[1]నిధిశ్రే
ణీసావత్న్యాన్వితీయము
నాసరయూకృష్ణ పద్మనాభునికృష్ణా ! ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టు లను వ్యాసశిష్యమౌని
రాజ యిఁక వామనావతారక్రమంబుఁ, దెలియఁజెప్పెద వినుమని దెలుపఁదొడఁగె. ||2||

శా. శ్రీరత్నాకరకన్యకారమణుఁ డారీతిం జగన్మోహనా
కారోదారవధూవిలాసముల రత్నశ్రేణిఁ గన్నొని సొం
పారంగా నమృతం బొసంగ బలియుండై దేవసైన్యంబుతో
స్వారాజన్యుల గెల్చి యేలుకొనియె న్సైవర్గసామ్రాజ్యమున్. ||3||

మహాస్రగ్ధర. బలదైత్యారాతి వజ్రప్రతిహతతనుఁడై భండనక్షోణిలోనం
గులశైలంబోయనం భంగురుఁడయినబలిం గొంచు బాణాదితత్పు
త్రులు శుక్రాచార్యుఁ జేర్పం దులగనని దయం దోడుతో జీవితంబు
కలిగించె న్మంత్రశక్తి స్గలవె గురునిచేఁ గాని కార్యంబు లెందున్. ||4||

క. బ్రదికినబలిదైత్యేంద్రుం, డెదఁ దనయపజయముఁ దలఁచి యెంతయు వెతచేఁ
గొదుకుచు నిట్లని పలికెం, ద్రిదశాహితగురుని న్యాయనిష్ఠురఫణితిన్. ||5||

శా. నీ కే శిష్యుఁడనయ్యుఁ దుచ్ఛదివిజానీకంబుచేఁ బన్నముం
గైకొంటింగద చాలదే యిదియయే కార్పణ్యా మొందింపఁగా
నా కీజీవిత మిచ్చినాఁడ వవులే నన్నుందఱు న్నవ్వఁగాఁ
బాకారాతికి నింటిబంటుగ నొనర్పం జూచితే భార్గవా. ||6||

మ. అని నమ్రాననుఁడైన దైత్యపతి పల్కాలించి నీ కేల జా
లిని జెందంగ వితా జయాపజయ ము ల్లేవా గణింపం జగం
బున నీ వొక్కఁడవే పరాజితుఁడవా పూర్వంబు శక్రాదు లెం

దును మీ కోడరె మీకె కాదు కలుగు న్లోకాన గెల్పోటముల్. ‖7‖

మ. అదియుంగాక రమామనోహరుఁడు సాహాయ్యంబు గావింపఁగాఁ
గదనక్షోణిని గెల్చెఁ గాని సముదగ్రంబైన నీతేజముం
ద్రిదశాధీశుఁడు సైపఁగాఁగలఁడె యెంతేభక్తితో మున్ను నీ
పదముల్ గొల్చుట ముజ్జగం బెఱుఁగదే ప్రహ్లాదవంశాగ్రణీ. ‖8‖

మ. విను మీతాతను గన్నతండ్రి హరితో ద్వేషించి నాశంబు గాం
చెను మీతాత సమస్తపూజ్యత వహించె న్వైష్ణవీభక్తిచే
వనధీశానసుతాధినాథపదసేవం గల్గు నిష్టంబు
ర్ఘనవైరంబున నొందు నంత మిది నిక్కం బంచు నూహింపుమా. ‖9‖

ఉ. కావున వాసుదేవపదకంజయుగంబు సమాశ్రయించి స
ద్భావముతో విచారములఁ బాసి యొనర్పుము విశ్వజిన్మఖం
బే విజయంబుగల్గ ఘటియించెద నీకు జగత్త్రయంబున
న్నావుడుఁ దన్మహాధ్వర మొనర్చె బలీంద్రుఁడు శాస్త్రపద్ధతిన్. ‖10‖

మ. బలి యారీతి గురూక్తమార్గమున శ్రీభామామనోనాథప
జ్జలజధ్యానపరాయణుం డయి యొనర్చె న్విశ్వజిద్యాగమున్
జ్వలనాభ్యంతరసీమ వెల్వడియె హేషాభీషణాశ్వంబు ప్రో
జ్జ్వలసింహధ్వజ మైనయొక్కరథ మక్షయ్యప్రభావోన్నతిన్. ‖11‖

తే. ఆహవంబునఁ బ్రత్యక్ష మగుచు బలిని, నాహవంబున గెల్చెద నఖిలసురుల
ననుచుఁ దపనీయమయమైన యబ్జసరము, ననుచు వేడుకతో నిచ్చి చనియె నలువ.
‖12‖

క. దర మిది నీచేఁ జూచిన, దర మొందు బురందరాదిదేవతబలము
ల్దరమా పొగడఁగ నని యా, దరమున గురుఁ డొసఁగె నొక్కదరముం బలికిన్. ‖13‖

శా. కూశ్మాండుండును గూర్పకర్ణుఁ డనఁగాఁ గోటిప్రధానాగ్రణు,
ల్గూశ్మాండోదరు లర్కసన్నిభముఖుల్ గ్రూరక్రుధైకోన్ముఖు
ల్కాశ్మీరారుణకాంతివేశ్మనయను ల్గాలాంతకాకారు లు
గ్రాశ్మోరఃస్థలు లేఁగుదెంచిరి యసంఖ్యంబైన సైన్యంబుతోన్. ‖14‖

వ. అంత. ‖15‖

సీ. మధ్యాహ్నమార్తాండమండలంబులఁ బోలు పదివేలకెంపురాబండికండ్లు
అష్టదిఙ్ముఖములం దష్టాంగములు మించు గోపుగాంచినవజ్రకూబరములు
గౌరమాయూరచాకోరగారుత్మతచ్ఛవిఁ దనర్చిన లక్షసైంధవములు
గంగాపయఃపాలి గజరాజు గాలిచే వారించుకంఠీరవధ్వజంబు
తే. దివ్యశస్త్రాస్త్రజాలముల్ దీప్తరత్న, ఘంటికాకోటిఘణఘణల్ గల్గి యంద
మగుచు శతయోజనోన్నతం బైనయట్టి, స్యందనం బెక్కి దైత్యసంక్రందనుండు. ‖16‖

సీ. విబుధశైలేంద్రంబు విశ్వరూపము చూపె ననఁనొప్పు కాంచనస్యందనములు
ఘనసంఘములు విశృఙ్ఖలవృత్తి నడయాడు చెల్వు గాంచిన గంధసింధురములు
సంవర్తసమ్మిళితసప్తార్ణవీతరంగములఁ బోలిన తురంగములగములు

కల్పాంతదీర్ఘనిర్ఘాతము ల్పురుషులై వెలసెనో యనమీఱు వీరభటులు
తే. కోటి దశకోటి శతకోటి కోటికోటి, సంఖ్యలను వెంటరాఁ జటులవిక్ర
మక్రమంబున బలిదేవమర్దనుండు, దైవగంగాతటంబున దండు విడిసి. ॥17॥

సీ. ఘనచక్రిచక్రఘుర్ఘురరావములకన్న సమదవారణబృంహితములకన్న
రంగదుత్తుంగతరంగఘోషలకన్న రణసముద్భటభటార్భటులకన్నఁ
దతభేరికాధణంధణనాదములకన్న నమితాన్యతూర్యఘోషములకన్న
వందిమాగధులకైవారంబురొదకన్నఁ బ్రబలంపుసబళంపురవళికన్నఁ
తే. జటులమై మించె గీర్వాణసార్వభౌమ, ధైర్యకైతవచక్రాంగభావనోప
దేశదేశికఘనరవాదేశదైత్య, నాథజయశంఖభుంభుంనినాద మపుడు. ॥18॥

చ. అది విని నంత నిండుకొలువైన సుపర్వవిభుండు గొల్వులోఁ
ద్రిదశులఁ జూచి యెవ్వఁడొకొ దిట్టతనంబున బోరు సేయఁగాఁ
గదిసెను శంఖరావ మిది గ్రక్కున లెం డనునంతలో ఘన
స్యదమునఁ జేర వచ్చి యొకచారుఁడు మ్రొక్కి వినీతి నిట్లనున్. ॥19॥

తే. అవధరింపుము విబుధలోకాధినాథ, యిదిగొ బలిదైత్యవిభుఁడు మిన్నేటిచెంత
దండు దిగినాఁడు భండనోద్దండుఁ డగుచుఁ, బ్రతిదళంబుగ సేనలఁ బంపు వేగ. ॥20॥

క. అని తెల్పుచున్నవేళం, దను నిలుమని యడ్డగించు దౌవారికులం
గనుగొనక ద్రొబ్బుకొంచుం, దనుజుం డొకరుండు వచ్చి దర్ప మెలర్పన్. ॥21॥

ఉ. ముక్కున గవ్వగుట్టి నిను ముందుగ నీడిచి తెమ్మటంచు మా
రక్కసిఱేఁడు పంపె వినరా దివిజర్షభ యింక నట్టిటున్
దిక్కులు సూచిన న్విడువ దేవర వైనను నీకు వెన్కనే
మ్రొక్కెద గాని రమ్మనుచు ముందలఁ బట్టఁగడంగ నుద్ధతిన్. ॥22॥

శా. హోహోహో యని వేగ లేచి శమనుం డట్టాఁగితన్ ద్రోయఁగా
నోహోహో బలశాలివే యనుచు దైత్యుం డుగ్రుడై చేరి త
ద్బాహాభ్యంతరసీమఁ దన్నిన మదస్తంబేరమంబో యనన్
వాహారాతిహయుండు తూలె జవసత్త్వస్ఫూర్తి వమ్మై చనన్. ॥23॥

ఉ. అప్పు డిదౌరయంచుఁ ద్రిదశాధిపుఁ డెంతయు నాగ్రహంబుతో
గుప్పున గద్దె డిగ్గి శతకోటి నిశాతుని వ్రేయఁ బూనుఁడుం
గొప్పు విడంగ గబ్బిచనుగుబ్బలు గుల్కఁ బదంబు మెట్టియ
ల్లప్పుడు మీఱఁ జేరి శచి చయ్యన నాథునికేలు వట్టినన్. ॥24॥

చ. విడువిడు పట్టరాకు మలివేణి యటంచును జాతికెంపురా
కడియపుకేలు ఘల్లురనఁగా విదిలించి సురేంద్రుఁ డల్కతో
జడియక పూవుఁబోఁడి బలశాసన దూతను జంప నీతియే
వెడలఁగ ద్రోయుఁడన్న సురవీరుఁడు నట్ల యొనర్చి నివ్వెరన్. ॥25॥

చ. గురునిముఖంబు సూచి శతకోటిని నిన్నను మొన్ననొకదా
గురుభుజశక్తియుక్తి బలిఁ గూలిచి వచ్చితి నేఁడు వచ్చె నే
వెరవున హెచ్చెనీబలము విక్రమ మన్నను శుక్రసేవచే
దొరకెను వానితేజ మిఁక దుస్సహ మింద్ర దొలంగు మీ వనన్. ॥26॥

సీ. రంభోరురంభాదిగంభీరపుంభావసంభోగసంభూతసంభ్రమములు
శృంగారభృంగాళి రంగాదితుంగాబ్జగంగాతరంగావగాహనములు
పారావతారావధీరారి వారావత్తైరావతారోహగౌరవములు
బాలానిలాలోలజాలావళీలాస్యలీలావనాలోలఖేలనంబు
తే. లెటుల విడఁజాలెనొక్కొ దైత్యేంద్రుదాడి, కోడి దివి వీడి శచి గూడి యుర్వి సేరె
నడుగు చూపరి జడదారియొడయనింటి, కోడి కోడిగములవేల్పుప్రోడ యపుడు. ||27||

తే. పరఁగఁగలకొద్ది సురలకుఁ బంచియొసఁగఁ, జాలువృత్రారి యగురాజు మూలఁబడిన
బలితమయ్యె విరోచనప్రభవతేజ, మమర గాఢతరస్ఫూర్తి నపనయించి. ||28||

శా. ఈలా గింద్రునిఁ బాఱఁద్రోలి బలి తా నేకాతపత్రంబుఁగాఁ
ద్రైలోక్యం బటులేలుచుం గ్రతమరుత్తాపప్రతాపంబుతో
భూలోకాధ్వరభాగముల్ గొనుచు సంభోజాక్షసంప్రీతిగాఁ
జాలంజన్నము లాచరించె గుణియై శాస్త్రోక్తమార్గంబునన్. ||29||

మ. తళుకు న్ముత్తెపుఁగొల్వుకూటమున నిద్రాసింగపుంగద్దెపైఁ
గొలువైయుండె సురాసురాదులు కెలంకుల్జేరి సేవింపఁగా
బలిదైత్యుం డొకనాఁడు వైభవ మెలర్పం జామరగ్రాహిణీ
కలనిక్వాణకరాగ్రకంకణఝుణత్కారంబు తోరంబుగన్. ||30||

తే. అప్పు డొకచారుఁ డేతెంచి యసురనాథ, నీకు జయపెట్టుచున్నారు నిఖిలజనులుఁ
గొదవ వల దెందు హిమగిరికూటముననుఁ, గంటి నొక్కవిశేషంబుఁ గన్నులార. ||31||

సీ. అతిఘోరగహనమధ్యమున వర్తించుచో మేఘంబులోని క్రొమ్మెఱుఁగుకరణిఁ
జలికాలమున జలాశయమున నుండుచోఁ గొలనిలో రాయంచకొదమపగిదిఁ
గడగి పంచాగ్నులనడుచక్కి నిలుచుచో లలితమౌ పసిఁడిసలాకజోకఁ
బుడమిఁ బాదాంగుష్ఠమున నెలకొన్నచోఁ బాఁదులో లేఁదీఁగె బాగుమీఱఁ
తే. జిలుకవలెఁ గోయిలవిధాన ఫలము పర్ణ, ములు మెసంగుచుఁ గొన్నాళ్లు జలము మొదలు
గ్రోల కిప్పుడు రత్నపాంచాలిలీలఁ, దపము సలిపెడు సురమాత దైత్యనేత. ||32||

క. అని విన్నవించినప్పుడె, విని చిన్నంబోయె దైత్యవీరుఁడు మది యో
జన చేసి యొకయుపాయము, గని దైత్యులఁ బంప వారు గానిమ్మనుచున్. ||33||

తే. పరఁగ నిరువదియైదేండ్లప్రాయ మలరు, విప్పుగన్నులుఁ ద్విజసవిగ్రహములుఁ
గలుగు వేల్పులరూపము ల్గాంచి తత్త, దుచితవస్త్రాభరణశస్త్రనిచయ మూని. ||34||

వ. అంత.

చ. జడనిధి నీవహీనగుణసంగ మెఱుంగవు హేమచేలికిం
బడుచు నొసంగి దుర్విషము భర్గున కిచ్చితివంచు నవ్వి దా
పడుచు నొసంగె భర్గునకు భాసురకీర్తి హిమంబు పేరిటం
జడిగొననొప్పు నత్తుహినశైలముమీఁదికిఁ బోయి యచ్చటన్. ||35||

మ. చరణాంగుష్ఠము నేల నూఁది భుజము ల్సారించి భూరేణుదూ

సరితానీలజటాభరంబు గుదుల న్సంధించి మోమెత్తి యం
బరము న్సూచుచు శ్వాసవాయువుల నిర్బంధించి యత్యంతదు
స్తరమైనట్టి తపంబు సేయు నదితిం దర్శించి వే మ్రొక్కుచున్. ॥36॥

శా. తల్లీ యేల తపంబు చేసెదు నవోద్యానస్థలీమల్లికా
వల్లీజైత్రము నీదుగాత్రము వనావాసైకపాత్రంబుగా
నిల్లీల న్నొగిలింప నాయమగునే యేపాటిదీనం ఫలం
బిల్లీపాటిని జేరు మోసమగుసుమ్మీ దానవు ల్సూచినన్. ॥37॥

చ. తనువు గృశింపఁజేయునది ధర్మము గాదని పెద్దలాడఁగా
వినివినియుండి యేటికి వివేకము లేక తపంబు సేయఁబూ
నిననిను నేమనంగలము నేరము లెంచఁగరాదు గాని యో
జనని యభీష్ట మొందుటకు సాధ్వులకుం బతిభక్తి సాలదే. ॥38॥

తే. ప్రాణవిభుఁ బాసి యతిథిసపర్య ద్రోసి, బంధువుల రోసి పుత్రులఁ బలుచఁజేసి
యట్టిజిగిదీసి యిట్టికారడవి డాసి, గాసిఁ జెందఁగ నిందేమి గలిగె వాసి. ॥39॥

ఉ. అమ్మరొ నిన్నుఁ బాసి క్షణమైనను రిక్తగృహంబునందు మే
మెమ్మెయి నుండువార మట నెందఱు గల్గిన నీవు లేనిగే
హమ్మది యేల పోద మిపు డాలయసీమకు రమ్ము మావిచా
ర మ్ముడిగింపు మింపుగను రక్ష యొనర్పుము దీర్పు మాపదల్. ॥40॥

క. రోగి దరిద్రుఁడు పరదే, శాగతుఁడుం దల్లిఁ జూచి యానందించు
న్భోగము భాగ్యము రాజ్య, శ్రీగలవారలకు వేఱె చెప్పఁగవలెనే. ॥41॥

క. అని యెన్నివిధంబులఁ దెల్పిన నించుక వినకయున్న బెదరించుచు న
ద్దనుజులు భీషణరోషం, బున నిజదంష్ట్రికల నగ్గిఁ బుట్టించుటయున్. ॥42॥

మ. అమితంబై యది వేణువహ్నిగతి దైత్యశ్రేణితోఁ గూడ ద
గ్ధము చేసె న్శతయోజనోన్నతమహాకాంతార మంతన్ రమా
రమణప్రేరితచక్రరక్ష నదితిం బ్రాపింపదయ్యె న్విచి
త్రమె నిష్కారణవైరికార్తి హరిభక్తక్షేమము న్భూవరా. ॥43॥

మ. హరిభక్తాగ్రణి యున్నచోట హరిభాషాధీశరుద్రాదు లుం
దురు దుష్టగ్రహరోగవహ్నిభయము ల్దూరంబులౌ లక్ష్మి సు
స్థిరయై నిల్చు విపద్దశ ల్దొలఁగుఁ దద్దేశంబు కాశీగయా
ద్యురుపుణ్యస్థలకోటి కెక్కుఁ డనఁగా నొప్పు న్జగద్ధేయమై. ॥44॥

క. కానం దననెమ్మదికొల, కానందము మీఱ విష్ణుహంసము సువివే
కానందమ్మున వలిమల, కానం దపమూను నదితి గనియె శుభంబుల్. ॥45॥

తే. అదితి యీరీతి దివ్యసహస్రవర్ష, ములు నిరాహారయై ఘోరముగఁ దపంబు
సేయ రక్షోసురేంద్రదైతేయదాన, వాళి భీతిలె సురపాళి యలరె నంత. ॥46॥

సీ. కలిమిచిల్కలకొల్కి గబ్బిగుబ్బలగట్టితన మెఱింగిన యురఃస్థలము మెఱయఁ
గలికిజక్కవపిట్టకవఁ గూర్చ విప్పంగదరమైన కనుదోయి దయ దలిర్ప

నసురలచౌవంచ యుసుజులు మెసవంగఁ దూకొను నైదుకైదువులు పొదల
నొఱపైన కటితటి నొఱకువచ్చుపదాఱువన్నెదుప్పటి వింతవన్నె మీఱఁ
తే. గమలగర్భేశముఖు లిరుగడల నడువ, జయజయధ్వానముల యోగిజనము పొగడ
గరుడవాహన మెక్కి శృంగార మమర, నమరమాతకు శౌరి ప్రత్యక్ష మయ్యె. ||47||

ఉ. పశ్యలలాటజూటతతటపాటలసూచితరాగచంద్రస
ద్వశ్యకృతోపగూహనపదశ్రితవన్నఖతారుఁ డభ్రసా
దృశ్యశరీరుఁ డచ్యుతుఁడు దృశ్యుఁడుగా ముదమంది కశ్యపా
దృశ్యవలగ్న యిట్లని నుతించె నిజోచితవాక్యవైఖరిన్. ||48||

ప్రాకృతసీసము. ళచ్చిత్థణాహేయ లలి అ హత్థపయో అ పొమ్మలోఅణళో అపూ అణిజ్జ
ఖఅవర ఆణేఅ గఅరాఅరఖ్ఖ అ[2]ఖ అరఖిందు సిఖి అరఅణి ఆస?
[3]ఈసరజణల మహేసరభ అణిజ్జ దిక్కమజాహా? తెల్లొక్కణాహ
పుణ్ణమి అంకలావణ్ణస్స మందరఖి ఇధరధారఅ కిసణవణ్ణ

తే. భక్తకామి అఫలదాణపారి ఆఅ, యాయయూయ జణేర్ఘ్యేఅ యాయరూఅ
వాసుదేవ సఆణంద వణఅణేహ, [4]కిత్తణిజ్జణవ హ్నీర ఆ?దేఅ.[5] ||49||

తే. అనుచు నప్రాకృతచరిత్రయైన యదితి, ప్రాకృతోదితవైదగ్ధిఁ బ్రస్తుతింపఁ
బ్రాకృతగుణవ్యతీతుండు భక్తసులభుఁ, డైన ప్రహ్లాదవరదుఁ డాహ్లాదమునను. ||50||

తే. మొలకనవ్వులఁ జికిలివెన్నెలలు గాయఁ, గాయ మెంతయుఁ బడలెనుగా యటంచు
నతిపవిత్రకరంబున నదితిమేను, నిమిఱి నీవాంఛితం బేమి నెలఁత యనిన. ||51||

క. స్వామివి జగముల కంత, ర్యామివి జనములకు జపిత కర్థ మొసంగే
సామివి భక్తుల కంతిక, గామివి నీ వెఱుఁగనట్టి కార్యము గలదే. ||52||

క. ఐన న్విసుపించెద విను, శ్రీనాయక మత్తదైత్యసేనలచే నా
సూనులు వసూనులై హరి, సూనుప్రభృతులును దలకఁ జూడంగలనే. ||53||

క. దితిసుతుల సంహరింపక, యతులితమైనట్టి వారియైశ్వర్యము నా
సుతుల కొసంగుము చాలును, దితిజులు నాసుతులు గారె దీనశరణ్యా. ||54||

తే. అనిన నెంతయు మెచ్చి మాయమ వౌదు, వదితి యని కౌగిలించి దైత్యారి యనియె
సవతిబిడ్డలయందు మత్సరము లేని, యపుడె నీసాటి గలరె యీయఖిలమునను. ||55||

చ. తనసుతులం బరాత్మజులఁ దద్దయుఁ బ్రేమఁ దగన్సమంబుగాఁ
గనుఁగొను పుణ్యమూర్తులకుఁ గల్గదు నందనశోక మింక నీ
తనయుఁడనై జనించి బలిదర్పము మాన్చి తదీయలక్ష్మి నీ
తనయుల కిత్తు నీతినయధర్మవివేకము గాఁగ నావుడున్. ||56||

క. ప్రతిరోమకూపభాసుర, శతపత్రభవాండకోటిసాహస్రుఁడ వీ
వతిలోకచరిత్రుఁడ వే, గతి గర్భమునన్ భరింతుఁ గమలదళాక్షా. ||58||

మ. అనిన న్నీ వనుమాట నిక్క మదితీ యైనన్ రహస్యంబు నీ
కు నెఱింగించెద నాదుభక్తులు విరక్తు ల్యోగసక్తు ల్సుధీ
జనరక్తు ల్పితృభక్తియుక్తులు పరేర్ష్యాముక్తు లాచారవ
ర్ధనయుక్తు ల్సతులు న్భరింతురు ననుం దథ్యంబు సాధ్వీమణీ. ||59||

ఉ. నీవు సమస్తభూతహితనిర్మలచిత్తవు పుణ్యశీలవుం
గావున నన్నుఁ బుత్త్రునిగఁ గాంచెద వంచును గంఠమాలికన్
శ్రీ వెలయంగ నిచ్చి దయచే నభయంబు నొసంగి దేవతా
సేవితుఁడై వికుంఠపురిఁ జేరె సరోరుహనాభుఁ డంతటన్.

తే. అదితి యింటఁ బయోవ్రత మాచరించి, భర్తృసంగతి సౌఖ్యసంపదలఁ బొదల
నెలమసలె వెల్లజిగి గల్లముల నెదిర్చె, నెలమసలె నెలల్ దొమ్మిది నిండెనంత. ||61||

తే. కంజనేత్రుఁడు శుక్లపక్షంబునందు, శ్రవణమున ద్వాదశీదివసమున విజయ
యనుముహూర్తంబునందు మధ్యాహ్నవేళ, నదితికి జనించె వామనుం డగుచు
నపుడు. ||62||

తే. కురిసెఁ బువ్వులవానలు మెఱసె దిశలు, విరిసెఁ గావిరి దుందుభు ల్మొరసె దివిని
దొరసె గంధర్వగాన మచ్చరలయాట, నెరసె జగముల వేడుక ల్బెరసె నంత. ||63||

మ. మణికోటీరము నక్రకుండలములు న్మాణిక్యకేయూరకం
కణకాంచీకటిసూత్ర హేమవసనగ్రైవేయమంజీరము
ల్ఫణిభోగాభచతుర్భుజంబులు దగ న్భాసిల్లులోకైకర
క్షణుని న్వామనుఁ జూచి కశ్యపతపస్యాశాలి హృష్టాత్ముఁడై. ||64||

క. పటుభక్తి మ్రొక్కి యంజలి, ఘటియించి నుతించె వికచకైరవవేళా
నటధూర్జటి చరణకటా, త్కటకఫణీంద్రానుకారి గంభీరోక్తిన్. ||65||

మ. రవికోటిప్రతికోటితేజము శరద్రాకేందుబింబాస్యమున్ ా
ధవళాంభోరుహలోచనంబులు సుధాదధ్యన్నహస్తాబ్జము
న్నవలావణ్యవి శషముం గల నినుం దర్శింతు ధన్యుండనై
శివము ల్గంటి దయాచితాంఘ్రియుగళీసేవామనా వామనా. ||66||

క. అని పొగడ నీకు మేలగు, జనకా మీయందు రెండుజన్మంబుల నేఁ
దనయుఁడ నైతిని మీదం, దనయుఁడనై మీకు వాంఛితం బొనఁగూర్తున్. ||67||

తే. అనుచుఁ దనరూపుమాటి యవ్వనజనాభుఁ, డర్భకునిలీలఁ గావుకా వనుచుఁ బోర
నెన్ని నేర్చితి ననుఁగన్న చిన్నితండ్రి, యనుచు ముద్దాడుచును దల్లి యక్కుఁజేర్చె. ||
68||

మ. అలరున్నూనెఁ దలంటు గందము నలుం గందంబు పన్నీటిచేఁ
జలకంబున్నను జల్వపొత్తులును రక్షారక్ష యుయ్యాల పా
టలు చన్ ద్రావుడు లెంతసంతసము పుట్టంజేసె సృష్టిస్థితి
ప్రళయాపాదికి దైత్యభేది కదితీభాగ్యంబు దానెట్టిదో. ||69||

క. ముజ్జగము లుజ్జగింపని, బొజ్జ గదల పాదపద్మముల జిగిజాల్వా

గజ్జెలు మొరయఁగ పజ్జల, హజ్జలిడుం గుజ్జు తల్లి యానందింపన్. ॥70॥

క. విద్దెము విద్దె మటంచు, న్ముద్దియ లిరుగేల నూన ముద్దులకొడుకు
న్విద్దెములు సేయుఁ దళుకుం, గద్దఱిచెక్కులను మద్దికాయలు గదలన్. ॥71॥

క. ఉపనయనము గలవేలుపుఁ, దపసులు విధిముఖులు రాఁగఁ దనయునకుం దా
నుపనయనము సేయఁగఁ గ, శ్యపముని సమకట్టె సకలసంభ్రమ మలరన్. ॥72॥

మ. అలరుందావులు ధూపవాసనలు దూర్యారావము ల్పెండ్లిపా
టలు మాణిక్యపుఁదోరణంబులును గాటంబైన యాపెండ్లిపం
దిలిలో మౌనులు సుట్టుకొన్న మణివేదిన్ హేమపీఠంబుపై
నలరారెం బితృమధ్యభాగమున మాయావామనుం డయ్యెడన్. ॥73॥

సీ. తపనుఁడు సావిత్రి నుపదేశ మొనరింప బ్రహ్మసూత్రము బృహస్పతి ఘటించ
జనకుఁడు పచ్చనున్ననిముంజి మొలఁగట్ట నవని యొసంగఁ గృష్ణాజినంబు
శంబరధారి దండంబు కేల నమర్పఁ బ్రేమతోఁ దల్లి కౌపీన మొసఁగ
పాథోదపద మాతపత్రంబు సవరింప నలినగర్భుఁడు కమండలువు గూర్ప
తే. సప్తఋషులు పవిత్రముల్ శారదాంబ, యక్షమాలిక యీయఁ జెల్వయ్యె మిగులఁ
బ్రణతరక్షావిచారి సద్భక్తహృదయ, పద్మసంచారి వామన బ్రహ్మచారి. ॥74॥

శా. అక్షీణం బగునట్టికల్మిగల మాయావామనుం డంతటన్
యక్షేశార్పిత పాత్ర గైకొని కులాఖ్య ల్సెప్పుచున్ మ్రొక్కి తా
'భిక్షాందేహి' యటంచు వేఁడ గిరిజాబింబోష్ఠి వెట్టె న్మణీ
భిక్షం బంచలవీక్షణాంచలములం బెంపారు లేనవ్వునన్. ॥75॥

తే. అంతఁ గ్రమమున శారద యదితి సప్త, ఋషిపురంధ్రులు శచియు దిగీశసతులు
వెట్టు బంగారుభిక్షంబు బియ్య మద్రి, పగిది మించె బృహస్పతిభట్టుచెంత. ॥76॥

క. తాలిమి మీఱఁగ నెప్పటి, మాలిమితో దేవగురుఁడు మంత్రము దెలుప
న్వేలిమి సేసె మృగాంకుని, మేలిమిగను రక్షయిడె సుమేధుఁడు నుదుటన్. ॥77॥

క. రతిపతియహితునిసతి భా, రతి జతయై కంకణము లొరయ ముత్తెపుటా
రతియెత్తిరి వామనునకు, రతిబోటుల పాట తేట ఱాలు గరంగన్. ॥78॥

మ. పరమేశాన పయోజసంభవులు దిక్పాలుర్ క్రమం బొప్పఁగాఁ
బరమాహ్లాదము మీఱ నొండొరులు పైపై నిచ్చుపట్టాంశుకా
భరణశ్రేణులు కేలఁ గైకొని సభాభాగంబున న్నిల్చి సు
స్వరుఁడై దేవగురుండు వీఁడు చదివె న్సర్వాగమస్ఫూర్తులన్. ॥79॥

వ. ఇవ్విధంబునఁ గశ్యపబ్రహ్మ సకలబ్రహ్మర్షిసమేతుండై తనూజాతు నుపనీతుం
గావించి దిగంతరాగతశిష్టజనవ్రాతంబుల నభీష్టమృష్టాన్నంబుల దక్షిణ
తాంబూలంబుల సంతుష్టులం జేయుచు మహోత్సవదినచతుష్టయంబు గడపె
నంత.

చ. బలి జగదేకదాత యని పల్మఱు భూమిసుధాశనోత్తము
ల్పలుక ముదంబుతో విని సుపర్వమనోరథసాధనోద్యమం

బలరమృషావటుండు బలి యాచన సేయుటకై నివేశము
న్వెలువడె నింక నెవ్వరొరు వేఁడనివారలు వేళ వచ్చినన్. ॥81॥

తే. కురిసెఁ బువ్వులవానలు మెఱసె దిశలు, విరిసెఁ గావిరి దుందుభు లొరసె దివిని
దొరసె గంధర్వగాన మచ్చరలయాట, మెఱసె జగములు వేడుకఁ బొరసె నపుడు. ॥
82॥

సీ. ఒకవింతహరువైన యూర్ధ్వపుండ్రంబుపైఁ బెట్టిన మేధావిబొట్టు దనర
నీలంపుఱానిగన్నిగలీను సిగగంటు నవరత్నఖచితకుండలము లమర
నవమైన కృష్ణాజినముతున్క మెలిగొన్న ధవళయజ్ఞోపవీతంబు మెఱయ
ముప్పేటఁ బెనఁగొన్నముంజి పచ్చనిగోఁచి వెలిపట్టుపంచయు మొలఁ దనర్ప

తే. మణిపవిత్రము దండకమండలువులు, గొడుగు పావాలు పాత్రిక బెడఁగుమీఱఁ
బసుపుఁబూసిన టెంకాయఁబాణిఁ బూని, వామనుఁడు వచ్చె బలి యజ్ఞవాటమునకు.
॥83॥

తే. కపటవటు దివ్యతేజఃప్రకాశనంబుఁ, గాంచి యప్పుడు విజ్ఞానఘనులు మునులు
లేచి కరములు ముకుళింపఁ జూచి శుక్రుఁ, డసురవల్లభుతోడ నేకాంతముననను. ॥84॥

మ. అదిగోఁ జూచితె బ్రహ్మచారివలె దైత్యారాతి యేతెంచె న
త్త్రిదశాధ్యక్షున కెల్లసంపదలు నెంతే ప్రేమతో నీయఁగా
నదితీగర్భమునం జనించె నితఁడే మర్థింప నీ వీయఁగా
మదిలో నెంచకు మీయనెంచినను సామ్రాజ్యంబు లేదింకిటన్. ॥85॥

తే. ఆత్మబుద్ధి సుఖం బిచ్చు నంతకన్న, గురువు సెప్పిన సద్బుద్ధి పరులబుద్ధి
కొదవదెచ్చును స్త్రీబుద్ధి కులముఁ జెఱచుఁ, గాన నాబుద్ధి విని సిరు ల్గనుము నీవు. ॥
86॥

మ. అనిన ధర్మవిరోధ మిట్లనుట గా దాచార్య వేదార్థవి
జ్జను లేదేవునకుం బ్రియంబుగ నొనర్పంజూతు రశ్రాంతమున్
ఘనయాగంబుల నట్టిదేవుఁ డిట సాక్షాత్కారమై నిల్చి వేఁ
డిన బ్రాణంబులు నిత్తుఁ బ్రాణములకంటెన్ హెచ్చు త్రైలోక్యమున్. ॥87॥

క. అఘటనఘటనాసామ, ర్థ్యఘనుం డీశ్వరుఁ డతండు దలఁచిన కార్యం
బు ఘటింపకున్నె యీలో, నఘహర మగు గీర్తిఁ గాంచు టర్హము సుమ్మీ. ॥88॥

తే. శిబి దధీచి విరోచను ల్చిత్రముగను, యాచకుల కిచ్చి రట యంగ మట్టికీర్తి
యెఱుఁగ లేనట్టి నాదాన మేమి యనుచుఁ, గుండుచుండుదు నది దొరకొనదె నేఁడు. ॥
89॥

వ. అని పలుకుచున్న సమయంబున. ॥90॥

సీ. వివిధదేశాయాతవిద్వన్మిథఃకృతాలఘుశాస్త్రవాదకోలాహలంబు
నవనతత్తత్క్రియాశంక్యపద్రష్టుసాధూత్తరార్పణదక్షహోతృకంబు
మహిషీవచస్సత్యమహిమజ్వలత్ప్రవర్ణ్యక్షీరశిఖిశిఖాక్రాంతనభము
ధూమగంధిలవసాహోమవేళాసర్వజనకృప్తకరతాళసంకులంబు

తే. ఖదిరబిల్వాదియూపయుక్తంబు రుక్మ, పక్షపక్షీంద్రచయనవిభ్రాజితంబు
నగుచు మించు బలీంద్రుని యశ్వమేధ, యాగశాలకు వచ్చె మాయావటుండు. ||91||

శ్లో. దదాతు లక్ష్మీం తనలోకనాథో, వశంగతేంద్రస్య జగద్ధితస్య
సంప్రాప్తభూర్య స్సుతలాభతాంచ, భవా న్వదాన్యోహి బలే సురాణాం. ||92||

క. అని యుభయార్థంబుల దీ, వనతోఁ డెంకాయ యొసఁగ వామనుచేఁ గై
కొని బలి వటుని వరాసన, మున నిడి తగ నర్ఘ్యముఖ్యపూజ లొనర్చెన్. ||93||

క. ఒనరించి ధన్య మయ్యెం, జననము పుణ్యుండ నైతి సవఫల మొదవె
న్నిను సేవించితి గావున, ననఘా నీవాంఛఁ దెల్పు మది చేకూర్తున్. ||94||

వ. అనిన దంభడింభకుం డిట్లనియె. ||95||

సీ. చక్రపాణి జయించి సకలలోకము లేలె ఘనశక్తిని హిరణ్యకశిపుఁడాది
గణనీయసకలసద్గుణరత్నరాశియై యలరారెఁ బ్రహ్లాదుఁ డంచు వెనుక
ద్విజవేషములఁ దన్ను వేఁడువేలుపులకుఁ దను వొసంగెను విరోచనుఁడు మొన్న
గరుడవాహప్రీతిగా శతక్రతువులు చేసినాఁడవు సర్వజేత వగుచు
తే. ననుచు వామనుఁ డెంచి యో దనుజనాథ, తపము సేయుటకై పదత్రయధరిత్రి
నడుగవచ్చితి యోగ్యుఁడ నంతమాత్ర, మిచ్చి యంపింపుమనిన బలీంద్రుఁ డనియె. ||
96||

మ. అనఘా కల్పమహీరుహోత్తమము డాయంబోయి కారాకువేఁ
డినజాడ న్నను నేమి వేఁడితివి కంటే నాదు సామ్రాజ్యమున్
ధనము ల్ధాన్యములుం దుకూలములు రత్నంబుల్ యథేష్టంబుగా
నొనగూర్తు న్గొను నన్ను వేఁడుజనుఁ డన్యు న్వేఁడఁగాఁ జెల్లునే. ||97||

వ. అనినఁ జతురవచనరచనాపటుం డగు కుహనావటుం డిట్లనియె. ||98||

చ. అడిగినవారిఁ జూచిన భయంపడి వెల్వెలఁబాఱుమోముతో
జడియక యాదరించుచుఁ బ్రసన్నుఁడవై యభిలాష మేమి యం
చడుగుచు ముందుగా నడిగినందుల కెచ్చుగ నిత్తునంటి వీ
యెడ నినుఁబోలుదాత గలఁడే త్రిజగంబుల నెంచి చూడఁగన్. ||99||

మ. అమరారీశ్వర బ్రహ్మచారులకు రాజ్యం బేల కాంక్షించుమా
త్రము భూమిం దయసేయు మేఁ దప మొనర్పంబోయెద న్స్వల్పదా
నముచే నేమిఫలం బటంచనకు నానాదానము ల్పాదమా
త్రమహీదానముఁ బోలదందురు సుమీ తర్కంబు లింకేటికిన్. ||100||

మ. అవనీదానమహత్త్వముం దెలియలే రంభోజగర్భాదులు
న్వివరింతు న్విను సత్కుటుంబినికిఁ బృథ్వీదానముం జేసిన
న్భవపాశంబులఁ బాసి మోక్షపదవి న్ప్రాపించు హత్యాదిపా
పవిముక్తుం డయి యెట్టి మూర్ఖుఁడును జిత్ప్రావీణ్య మేపాఱఁగన్. ||101||

తే. విప్రవరునకుఁ దూమెఁడు విత్తనముల, నేల యొసఁగిన ఫలము వర్ణింతు వినుము
లోకపావని యగు గంగలోనఁ ద్రిదిన, మజ్జనము సేయు ఫల మగు మనుజులకును. ||

102॥

క. చెలఁగుచు నిద్దుము విత్తన, ములనేల కుటుంబి కొసఁగు పుణ్యాత్మునకు
న్గలుగు న్శతహయమేధం, బులు గంగాతటిని జేయుపూర్ణఫలంబుల్. ॥103॥

ఉ. పుట్టెఁడు విత్తనంబులకు భూమివిశిష్టున కీయఁజాలు నా
పట్టపుదాతకుం గలుగుఁ బంకజనాభు పదాంబుజంబునం
బుట్టిన యేటిచెంతఁ బరిపూర్ణముగా హయమేధ మాది యై
నట్టి మఖంబులు న్శతసహస్రములు న్ఘటియించు పుణ్యముల్. ॥104॥

క. కల దొకయితిహాసం బిం, దులకు న్వినుపింతు వినుము దురితము దొలఁగు
న్గలుగును భూదానఫలం, బలఘుతరం బగుచుఁ ద్రిభువనైకవదాన్యా. ॥105॥

సీ. మును బ్రహ్మకల్పంబునను భద్రమతియను విప్రోత్తముఁ డొకండు వేదశాస్త్ర
నిపుణుఁడు గలఁ డాతనికి భార్య లాఱ్వురు నందను లిన్నూటనలువదిగురు
గల రతఁ డత్యంతకష్టదారిద్ర్యుఁడై కుడువఁ గూడును గట్టఁ గోక లేక
వగ నొంది వేసరి వసుమతిదానంబు గావింప కీలేమి పోవ దనుచుఁ
తే. గోరి కౌశాంబిలోన సుఘోషువలనఁ, బంచహస్తావనిఁ బ్రతిగ్రహించి విష్ణు
భక్తున కొసంగి సకలసంపదలఁ బొదలి, వెనుక మోక్షంబు గనె వింటివే బలీంద్రా. ॥
106॥

తే. కాన భూదాన మొనరించుకంటె నధిక, మైన దానంబులేదు నే నడిగినట్టి
పుడమి మూఁడడుగు లొసంగి భువనమహిత, యశముఁ బుణ్యంబుఁ గైకొనుమన్న
నలరి. ॥107॥

శా. హేమక్ష్మాధరసుస్థిరుండు బలిదైత్యేంద్రుండు వింధ్యావళీ
వామారత్నము రత్నకుంభజలము ల్వంపన్మృషావామన
శ్రీమత్పాదయుగాభిషేచన మొనర్చె న్బ్రహ్మరుద్రాదు లో
హో మేముం గనలేనికీర్తిఁ గనె దైత్యుం డంచుఁ గీర్తింపఁగన్.

క. క్రవ్యాదవిభుఁడు వామన, దివ్యశ్రీపాదపద్మతీర్థంబు శిర
స్సేవ్యము గావించి బుధ, స్తవ్యమతిని ధారవోయు సమయమునందున్. ॥109॥

తే. వామనుఁడు దర్భగిండిలో వారిధార, కడ్డమైయున్న శుక్రుని యక్షిఁ బొడువ
మిట్టిపడి కన్ను వోయిన లొట్టవోయె, ననుచు నవ్వుచుఁ జేసాచి యడుగుటయును. ॥
110॥

క. క్షమ మూఁడడుగులు బలి యు, త్తమభక్తి "సదక్షిణం సతాంబూలం తు
భ్యమహం సంప్రదదేదం, నమమ" యనుచు ధారవోసె నలినాక్షునకున్. ॥111॥

మ. పెరిఁగె న్వామనుఁ డంత దంతిపొడవై పృథ్వీధరం బంతయై
శరదంభోరుహమిత్రశీతకరనక్షత్రగ్రహస్వర్మహో
స్ఫురితుండై జనలోక మవ్వలిజగంబు న్సత్యము న్మించుచున్
హరి దంతంబులు నిండి మెండుకొనె నత్యాశ్చర్య మేపారఁగన్. ॥112॥

సీ. పద్మరాగప్రభాభాసమానకిరీట మరవిందజాండకర్పరము నొరయ

శతయోజనాయతశతపత్రపత్రజైత్రము లైన విపులనేత్రములు మెఱయఁ
బరిపూర్ణచంద్రబింబసహస్రవిస్తృతం బగుమోము మందహాసంబు దొరయ
దశదిగంతవ్యాప్తతతబాహువులు శంఖచక్రాదివివిధశస్త్రములు నెరయ
తే. కవదొనలు నక్రకుండలకౌస్తుభములు, వైజయంతియు లక్ష్మి శ్రీవత్స కాంచ
నాంబరము లొప్ప బ్రహ్మాండ మనెడు భరణిఁ, కస్తురియుఁబో లెఁదగెఁ
ద్రివిక్రమవిభుండు. ॥113॥

మ. హరి యారీతిఁ ద్రివిక్రమాకృతిని బ్రహ్మాండంబునన్ నిండి యా
వరణాంగంబుల సర్వలోకములు మించన్ బ్రహ్మరుద్రాదిని
ర్జరు లగ్గింపఁగ నందముఖ్యసుభటవ్రాతంబు సేవింప దు
ర్భరతేజంబున రాజిలన్ బలి కృతార్థంమన్యుఁ డయ్యెన్ మదిన్. ॥114॥

వ. అపుడు. ॥115॥

శా. వినుఁ డోహో జనులార విష్ణుఁ డొకఁడే విశ్వాధికుం డాద్యుఁడుం
గనుఁగొన్నారె కదా మహామహిమ మింకన్ భక్తితోఁ గొల్వుఁడీ
యనుచుం జాటుచు జాంబవంతుఁడు సముద్యద్భేరి మ్రోయించుచున్
వినరా నిర్వదియొక్కమా ర్వలగొనెన్ విష్ణున్ విరాడ్విగ్రహున్. ॥116॥

మ. అరవిందాయతనేత్రుఁ డంతట నతుల్యంబైన త్రైవిక్రమ
స్ఫురణన్ మించఁ బదాంబుజం బొకటిచే క్షోణీస్థలిం గొల్చి యం
బరమార్గంబున నొక్కయంఘ్రి నిడఁ దత్పాదాంబుజాంగుష్ఠశే
ఖరదివ్యన్నఖరంబు సోఁకి పగిలెన్ కంజాతజాండం బొగిన్. ॥117॥

గంగావతరణవచనము. ఈక్రమంబునఁ ద్రివిక్రమప్రసారితవామచరణాంగుష్ఠ
నిష్ఠురనఖరశిఖావిఘటితబ్రహ్మాండకరండోపరిపరిజనితరంధ్రనీరంధ్రనిరర్గళ
దనర్గళమధురశిశిరపాండురలఘుతరగురతరప్రభావాభరణబహిరావ
రణవారిపూర్ణంబు యోగిమనఃకమలసంతతసంచరణంబును లక్ష్మీకుచ
శాతకుంభపూర్ణకుంభసంభావితనవపల్లవాచరణంబును నగు హరి
చరణంబునం దొరంగి తరంగితంబై రథాంగధరపదప్రక్షాళనంబున
నభంగురతరప్రభావంబును లోకైకపావనంబును బ్రహ్మహత్యాదిపాపాపనో
దకంబు నగుచు నప్పావనోదకంబు కంబుధరచరణాంబుజమరందంబుచందం
బున నంబుధరవర్ణపదనఖసాంద్రతరచంద్రికలయందంబున దనుజారిపదంబు
దిగజాటి గగనకాయమానసూనమాలికలపోలికల ముక్తికలకంతకంఠికాకంత
మాలికలలీల నాలోలవాతూలజాలంబుల బహుధారారూపంబు లై సత్యతపో
జనమహస్వర్లోకవాసి బ్రహ్మబ్రహ్మర్షిసనకాదియోగీంద్రవైభ్రాజికధ్రువస
ప్తర్షిశ్రేష్ఠనందితానందితస్తుతస్నాతాంతర్గృహీతకమండలుపరిపూరితంబై
గాయమానగంధర్వగజరాజగామినీగానద్రవన్మహేంద్రనగరచంద్రశాలికా
కాంతచంద్రకాంతనిరంతరస్రవజ్జలధారానుగతంబును బరిసరహరిహయపుర
వరమరకతమణిమయభవనసురుచిరరుచిరచితశైవాలవల్లికావేల్లితంబును
వలనిశాటపాటనపటుపుటభేదననాటకశాలికానటనటదప్సరఃకుటిలాలకాపద
పుటకరటత్కటకమురజవాదిత్రనాదాచ్ఛాదకవలభిపతనవేళాఘుళఘుళా
రావసంకులంబును నందనవనపాదపవిటపసంసక్తనిజసలిలకణద్విగుణితకుసు
మజాలకంబును విస్మయాకులప్రేక్షమాణగీర్వాణముగ్ధజలజేక్షణావీక్షణస్నిగ్ధ
సోసూచ్యమానవలమానమీనవితానంబును నిర్మలభర్మనిర్మితనర్మహర్మ్య

ప్రాంగణమాణిక్యవితర్ధికాశయాననాయకప్రార్థ్యమానపురుషాయితకేళికా
ననుకూలలజ్జాకులసభ్రూంగవిలాసవిలోకనోత్తిష్ఠమానమానవతీవేణికా
హఠాకర్షణవిశ్లథతతఇతఃపతితసహాగతమౌక్తికసూచకతత్తత్పురుహూత
కలధౌతశృంగారసౌధశృంగాహతోత్పతితజలబిందుసందోహకందలితమం
దారకుసుమకోరకాలంకృతనికటతటకందుకకేళికానందబృందారకసుందరీ
చికురభారంబును సురచకోరలోచనారతిశ్రమహరణనిపుణతరమందానిల
సందానితశైత్యంబును జారణస్తూయమానంబును గిన్నరజేగీయమానంబును
నిజావలోకనమాత్రసంత్యక్తబలీకృతహృత్తాపసలీలాహృత్తాపసవిబుధప్రార్థ్య
మానంబును నమరావతీపురవరపరిఖాయమానంబును జలకేళికాలోలదివి
జకులపాలికాపాళికాకుచపాళికాశ్మీరపాళికామనీయకతదీయసౌర
భ్యఘుమఘుమాయమానంబును శంఖబుద్బుదవజ్రమాక్తికకుముదఫేనఖణ్డకర
కాయితతారకావారకంబును నిజనైర్మల్యనిమృష్టనిష్కళంకమృగాంకమణ్డల
గళత్సుధారసధారాసధారాసంవర్ధమానంబును ఖంజోపరిభాగీరథీపతనవిస్మి
తానూరుసారథిస్తవనీయంబును బ్రణయకలహదూరస్థితనిజనీరధారాసిక్త
మృదులాంగసంసక్తదుకూలచేలాంతరపరిదృశ్యమానకుచలికుచనితంబబిం
బరంభోరువిజృంభమాణావలోకనోత్సుకనాయకదత్తనూతనవసనయాచమా
నవైమానికమానినీజనజనితసీత్కారమానితంబును సవర్షవర్షప్రకర్షనిదర్శక
వలాహకపదమోముచ్యమానంబును నసమయసమయన్నిజజలబిందుతుందిలచా
తకవ్రాతంబు నగుచుం దెఱగంటిదొరకు వెఱచి తనతనయు వరుణునియింట దాఁ
చి వెలవెల నగుచు మంచుమలనే మంచుగట్టులకుఁ బట్టంబు గట్టెనని నలుజడ్డిగం
బుల బిడ్డ నొడ్డారించి బొడ్డుతామర దొడ్డవేల్పు పుడమిదాల్పులకు నేలికవు గమ్మని
కమ్మనికుందనంపుజిగిని దనతేజంబు మెఱయించు జేజేలవిడిపట్టున కభిషేకం
బు చేసినతెఱంగునఁ బసిఁడకొండతుదను బదివేలయోజనంబులపఱపున నున్న
యన్నలువపట్టణంబునఁ బోరునం దొట్టిపట్టు సాలక నలువ నలుమోములందు
వెడలునలుతొలిపల్కులనలువున నలువాకిళ్ల నలుదెఱంగులై వస్వోకసారాది
దిక్పాలకపురంబు లొరసికొని వెలువడి తనవడి బెండువడి బెడబెడమని దొరలి
పడు పెదపెదగుండ్లచప్పుడుల కులుకుచప్పు డెడనెడఁ బర్వులిడుజంటనలుహజ్జ
లమెకంబుల నెఱుఁగక తోడంబఱచు తెఱనోరి మెకంబులఁ గాన వెనుదవులు
గౌరులతోడ నరుగు మువ్వన్నెమెకంబుల నంటిపాఱు నొంటికాండ్రసందునం బడు
దున్నలపిఱుందం జను నెలుఁగులబలగంబునకుఁ జంగుచంగునం దాఁటు కన్నె
లేళ్ళ కందంద నడ్డంబగుచుఁ గోనలలోనఁ జిగురువిలుకానికేళిం దేలుచు
నదరిపాటునం జూచి యదరిపడి లేచి తమతమక్రొత్తముత్తియపుఁజెఱుఁ
గులచెంగావులఁగటీతటంబుల నొకకొంగు పచ్చినునుగోటితాఁకులం జిలుప
చిలుప నెత్తురులు గ్రమ్ము గుత్తంపుకలిగుబ్బచన్నుల నొకకొంగు సవరించి యఱ
జాఱు క్రొవ్వెదలు పువ్వులవాన గురియఁ గౌను జడియ బెళుకుచూపుల బెగడు
కోడెబేడిసలబిత్తఱంపుటూర్పుల మృగనాభిపరిమళంబులు గుప్పళించుచు బలి
తంబులై మెలఁగు గిలుకుమట్టియలరొదలతోఁ గడలకుం జని మును తాము
కడలనిడిన తొడవులం దా లోఁగొనిన నర్పితంబులు సేయు నెయ్యంపుకర్పూర
గంధులనేర్పులకు నగుచుఁ దచ్చనలాడు బృందారకకుమారులమందహాసరుచికంద
ళంబులతో సందడించుచుఁ బ్రస్రవణఝుర్ఝరనిర్ఝరంబులం బ్రవృద్ధం బగుచు
గిరీశాలింగనసంగతకుంకుమపంకంబునఁ బొంకంబగు నకలంకధాతురాగంబుల
జాజువారుచుం గమలకల్హారకైరవకువలయకోకనదాదికుసుమసౌరభలోభ
చంచలచంచరీకచక్రాంగచక్రవాకఝుంకారక్రేంకారచంకనత్సరోవరంబులఁ
గళిందకన్యకాసరస్వత్యాదినదుల నెచ్చెలులంబోలెఁ గల్పుకొనుచు వాహంబు

తెఱంగునం దుముకుచు వజ్రశైత్యంబునం గొండలుం దెగఁబాఱుచు మతంగ
జంబు భంగిఁ గర్పూరకదళికాకాంతారంబుల భంగించుచు భూవల్లభుదేవం
బ్రతికూలతరుల నిర్మూలించుచుఁ బతితతరుశాఖల నున్న తమ్ముం జుట్టుకొను
ప్రవాహగతసర్పంబులకుత్తుకలు రెండుచేతులం గట్టిగాఁ బట్టికొని బిట్టుల్కి
చూడంజాలక మార్మొగంబులు పెట్టు శాఖామృగంబులం గని కిలాకిల నగుచు
మార్గగండోపలంబులపై వసియించు చెంచుమించుఁబోఁడుల వెనుకమర్లుగా
వచ్చి యదరిపాటున భుజంబులువట్టి త్రోయు తెఱంగున వెఱపించు చెంచునా
యకుల నదలించుచుఁగడువడి నడరు బెడబెడలకు జడిసి కడలకు నిగుడ నక్కొం
డగుండులం బడఁదివియుచు దను గనుంగొనిన వినిన నంటిన సీకరములు సోకిన
పైతెమ్మెరలు దొరసినమాత్రంబున భూతప్రేతపిశాచశాకినీఢాకినీకూశ్మాణ్డాది
గ్రహంబులు దమతమవిగ్రహంబులు మాని మానితవైమానికరూపంబులు
పూని ధగద్ధగితమణిగణస్థగితకిరీటకటకకేయూరహారాదిసురుచిరాకల్పం
బులు కల్పప్రసవదామంబులు కనకాంబరంబులు దివ్యచందనానులేపనంబులు
రతిమనోహరమనోహరాకారంబులు గలిగి దివ్యతరతేజంబులు నిగుడఁ
దెగబారెఁడు కీల్జడలుం దొగఱేనినగుమొగంబులు బెగడు బేడిసలంబోలు
వాలుగన్నులు నిగనిగని జిగిమోవిమానికంబులు మగఱాలనేలుపలు
వరుస బిగిగుబ్బచన్నులు మృగరాజమధ్యంబులుఁ జిగురుటడుగులుఁ గలిగి
చిలుకతేజివజీరుని చిలుకుటమ్ములు ముద్దుఁజిల్కు తెఱగంటిచిల్కలకొలుకులు
వేనవేలు గొల్వ భాసమానరవికరావమానకరణదురభిమానమణిమయవి
మానారూఢులై యచ్చరమచ్చెకంటు లిరుకెలంకుల నకలంకరత్నకంకణక్రేం
కారమ్ము లొలయ వింజామరములు వైవ రంజిల్లుచు నంజలిబంధంబులతో నుతు
లు సేయుచుఁ గొంతదవ్వు వెంబడి నిగిడి దివంబున కరుగ నట్టిక్రమంబుననే నిజ
సలిలాకృష్టధరాతలపురాజననాంతరపుష్టశరీరనరకనివిష్టదుష్టజనంబులు యమా
దుల కాశ్చర్యకరు లగుచుం బుణ్యలోకంబుల కేఁగ సకలపుణ్యనదీనదంబుల దురి
తావహకీర్తి మూర్తీభవించి తన్నుఁ జేరుతెఱంగున రంగగుచుఁ జక్రాంగంబులు
వ్రాల నినుం గనుంగొను జనులయందు వసియింపకుండం జేసితి వింక మాకు గతి
యెయ్యది యని తత్తజ్జనులపాపంబులు రూపంబులు గైకొని తాపంబున మొర
లు వెట్టునట్టి తెఱంగున రోలంబజాలంబులు ఝుంకారంబులు సేయ నభంగతర
తరంగత్వరంగమృదంగరంగధ్వానంబులకుం జెలంగుచు బెళుకుబిత్తఱికోడెబేడి
సలు మత్స్యపుటంబులు వైవం బ్రవాహవేగంబునం బెండువడి తోడనడరు పెద్ద
పెద్దకొండల గండూపలంబుల మెండున నిండుకొనియుండు మకరనక్రగ్రాహ
కర్కటకాదిజలజంతుసంతానంబులు వెలయం దీరంబుల నిల్చి పుణ్యాపురంధ్రీజ
నంబు లెత్తుముత్తైపుటారతులతెఱంగునం జెంగల్వలవలగొను సుడులుం
బెడంగుసూప సంపన్ను లగుజనులు భక్తిపూర్వకంబుగా నొసంగుపట్టాం
శుక్రమణిభూషణంబులన లోపల వెలికి నడరుమౌక్తికంబుల నిగ్గుల బుగ్గ
లగ్గలముగ దత్తత్పౌరజనసమర్పితరథదీపంబులకు వెలుంగు లొసంగు ప్రవా
హాగతభుజంగపుంగవఫణారమణీయమణిగణప్రభలు పొసంగఁ గమలాంతర
కాంతకమలాకాంతాభిషేకంబునకుం బలె జలవేదండషండంబులు దుం
డంబు లెత్త సరసప్రదేశంబులు నాశుకవితరీతి నతిత్వరితగతి యగుచుం
బ్రతిహతస్థలంబుల నభిమానిజనయాచనచందంబున మందంబగుచుఁ గఠినచిత్తు
లకుం దొలంగి చనుసజ్జనునితెఱంగున గగనంబునకుం దొట్టుగట్టుల కెడ
గల్గుచుఁ దూర్పున సీతాభిదానంబున నభిరామలీల మెఱయ మేరుకమలకేసర
కేసరాచలగంధమాధనవసుంధరాధరభద్రాశ్వవర్షమార్గంబునఁ బశ్చిమంబునఁ
జక్షువనుపేర లోలమానమీనకటాక్షంబుల సుపర్వాశ్చర్యకరమాల్యవన్మాల్య

వద్భూదరకేతుమాలవర్షంబులసరణిని నుత్తరంబున భద్రాఖ్యానుస్మరణశీల
భద్రప్రద యగుచు నభ్రంకషశృంగశృంగవత్పర్వతోత్తరకురుదేశపదంబున
దక్షిణంబున నలకనందనామధేయంబున వదనారవిందనందన్మిళిందాలకయై
గగనసరఃకనకకమలాయమానహేమకూటహేమకూటకుధరభారతవర్షపదవిం
బ్రవహించి దిక్కూలముద్రుజసముద్రవాతూలలోలకల్లోలకోలాహలం బవా
ర్యతూర్యఘోషంబులై మొరయ నౌర్వాగ్నిసాక్షియై వెలుఁగం బ్రతిరవణ
ద్విజకలకలంబు మంత్రకులంబులై మించఁ గలకంఠికాగానంబులు పెండ్లిపాటల
నీటుసూప విష్ణుధారాదత్తయగు గంగానదియుఁ దరంగిణీరమణుండును వేల
యనుతెర కిరుగడల నిలిచి బుద్బుదపులకాంకురములు గువలయనయనవికా
సంబు గుముదప్రభామందహాసంబునుం జెలువొంద నొండొరులునుం దరంగ
హస్తంబుల శీకరమౌక్తికంబులం దలఁబ్రాలు వోయుచు నన్యోన్యమానవీక్షణం
బులుం దారసిలఁ గలసి జలనికరవీచికాన్వితమౌక్తికవిద్రుమాదిమణిమణ్డిత
శైవాలవల్లికాకాచమణిరమణీయమంగళసూత్రాలంకృతకంబుకంధర
యగుచుఁ బవమానవిప్రకులంబు భృంగాశీర్నినాదంబులతో వేలావనకుసుమ
కేసరాక్షతంబులు వధూవరులపైఁ జల్లఁ గరకమలభ్రమరమాలికాకౌతుక
బంధుండును ఫేనదుకూలచేలుండును బహుళతరరత్నోర్మికాభరణుండును
తటవనతరుచ్యవమానరుచ్యకుసుమవిసరశేఖరుండును నగురత్నాకరవరునకు
నర్ధాంగలక్ష్మియై యుబ్బించుచు సుఖకేళీవిలాసంబునం జెలంగె నంత. ॥118॥

తే. పద్మలోచనుఁ డెప్పటిబ్రహ్మచారి, వేషమున నున్నఁ గనుఁగొని విప్రజిత్తి
ముఖ్యదైత్యులు దనుజేంద్రు మోసపఱిచి, సిరులు హరియించె హరి యంచుఁ గెరలి
యపుడు. ॥119॥

మ. వలదంచుం బలి దెల్పిన న్వినక గర్వస్ఫూర్తి గర్జించుచుం
బ్రళయాభ్రప్రభల సరింబొదువ జాగ్రత్ఖడ్గవిద్యుజ్జ్వల
జ్వలనజ్వాలిక లాక్రమించె దశదిక్చక్రంబు లొక్కుమ్మడిన్
దళమయ్యె న్శరవృష్టితోఁ దొరిగె శస్త్రవ్రాతనిర్ఘాతముల్. ॥120॥

శా. ఆలోనందసునందముఖ్యహరిసైన్యవ్రాతవాతూలముల్
తూలించెం దనుజాభ్రజాలములఁ దోడ్తో మాధవానుజ్ఞ నా
వేళ న్వారుణపాశబంధితునిఁ గావించె న్వదాన్యు న్బలి
న్వ్యాళాహారి సమస్తదేవతలు హాహాకారముల్ చేయఁగన్. ॥121॥

ఉ. కట్టినఁ గట్టుఁగాక హరి కట్టడ చేసినకేలు మున్నుగాఁ
గట్టక వెన్క నేమిటికిఁ గట్టె విహంగవరేణ్యుఁ డిట్టు లిం
కెట్టు నమస్కరింతు హరి కే నని కన్నుల మ్రొక్కుఁ గాని యా
కట్టున కింతయైనను వికారము సెందఁడు దైత్యుఁ డత్తఱిన్. ॥122॥

క. ఆయౌదార్యము ధైర్యం, బాయాస్తికబుద్ధిఁ జూచి యౌరా యనుచున్
వేయువిధంబుల సన్నుతి, సేయుచుఁ గనుఁగొనిరి దనుజశేఖరు దివిజుల్. ॥123॥

తే. అంతఁ జిఱునవ్వుతోడ మాయావటుండు, దైత్యపతిఁ జేరి యోయి వదాన్యచంద్ర
యవనిపాదత్రయము నిత్తునంటి వేది, కడమపాదంబునకుఁ జోటు గలదె చెపుమ. ॥
124॥

క. ఇచ్చెదనని యీకున్న, న్వచ్చుం బాపంబు గౌరవం బగు నీ నీ
యిచ్చ యన న్విని మరుదను, హృచ్చక్రేశ్వరుఁడు పల్కె నెంతయుభక్తిన్. ‖125‖

క. లేదన నేటికి నిచ్చెద, నాదుశిరంబునను నిల్పు నళినేక్షణ నీ
పాదాబ్జము నేనుం బ్రహ్లాదునివలె సుకృతి నగుదు ననుసమయమునన్. ‖126‖

ఉ. శ్రీదనర న్విశాలకటిసీమ ధరించిన హేమచేలము
న్మేదురమేఘమేచకసమిద్ధచకచ్చకితాంగముం బతం
గోదయరంగదంబుజదళోపమలోచనము ల్చెలంగఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు వచ్చె మాఱట విహంగతురంగుని రం గెసంగఁగన్. ‖127‖

తే. వచ్చి తనుఁజూచి బంధంబువలన వినుతి, సేయలేమికి దనలోన సిగ్గుపడుచుఁ
గన్నుఁగవ నశ్రువులు గ్రమ్మనున్న బలిని, గాంచి హరిఁ జూచి పల్కె నిట్లనుచు నపుడు.
‖128‖

క. సురపద మేటికి నొసఁగుము, చరణాంబుజభక్తి దైత్యసామ్రాజ్యంబు
న్వరియించి మేలు చేసితి, కరుణింపుము బంధముక్తుఁగా బలిని హరీ. ‖129‖

వ. అని పల్కుసమయంబున. ‖130‖

ఉ. వల్లభుఁ డిట్లు కట్టువడువార్త చెవింబడ గుండె జల్లనం
దల్లడమంది యద్దనుజ[6]పత్నియుఁ బల్లవపాణి చెక్కుల
న్వెల్లువగట్ట నశ్రువులు వెల్వెలఁబోవ మొగంబు నమ్మ నేఁ
జెల్ల నిదేమియంచు హరిఁ జేరి నమస్కృతి చేసి యిట్లనున్. ‖131‖

తే. నీకుఁ బ్రియముగ దానంబు నెఱపువారు, మోక్ష మందఁగఁ బురుషార్థముల నొసంగు
నీదుకే ల్క్రింది తనకేలు మీఁదు గాఁగ, దాన మొసఁగిన బలికి బంధంబు దగునె. ‖
132‖

క. విడిపింపుము నిను రాజ్యం, బడుగము నీవలయువారి కర్పింపుము మే
మడవుల నుండెద మిఁక నీ, యడుగులు మదిఁ దలఁచికొనుచు నార్తశరణ్యా. ‖133‖

మ. అని దైన్యంబున విష్ణుపాదనతయై ప్రార్థించు వింధ్యావళీ
వనితారత్నముఁ జూచి యేచినదయ న్వాణీమనోనాథుఁ డో
వనజా బలిబంధనంబు తగవే వారింపు మన్న న్జగ
జ్జనకుం డిట్లనియెన్ సుధామధురవాచావీచివాచాలతన్. ‖134‖

తే. ఎవ్వని ననుగ్రహింప నే నిచ్చు నెంతు, వానిసంపద హరియింతు వనజగర్భ
యటులుగావున బలిభక్తి కాత్మ మెచ్చి, యిటులు గైకొంటి సంపదలెల్ల నేను. ‖135‖

వ. అని పలికి బలి కిట్లనియె. ‖136‖

క. వినుము విరోచననందన, ఘనుఁడవు నీ వన్నిట జగంబుల నీతో
నెనయైన దాత గలఁడే, తనరారితి త్రిభువనైకదాత యనంగన్. ‖137‖

తే. భావిమనువేళ దేవేంద్రపట్టమునను, నిన్ను నిల్పెద నందాఁక నీవు సుతల

మందు వసియింపుమనుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గూర్చి, దనుజసేనలతో నంపె దైత్యవిభుని. ॥ 138॥

తే. కడమయజ్ఞంబు సమదృష్టి గలిగి నిర్వ, హింపు శుక్ర యటన్న నుపేంద్రుఁ జూచి
యేకదృష్టిని నే నిర్వహింతు సామి, కరుణచే నంచు పల్కె నాసురగురుండు. ॥139॥

మ. వనజాతాక్షుఁడు మాటమాత్రముననే వైరోచనశ్రీలఁ గై
కొని యారీతి జగజ్జనుల్ పొగడఁగా క్షోణీధరారాతి కి
చ్చిన బ్రహ్మాదు లుపేంద్రుగా హరి శుభశ్రీసాంద్రు దేవేంద్రు నిం
ద్రునిగాఁ బట్టము గట్టి రెల్లరకు సంతోషంబు వాటిల్లఁగన్. ॥140॥

క. అదితియుఁ గశ్యపుఁ డెటువలె, ముద మందిరొ యటులు చెలఁగె ముజ్జగములు న
భ్యుదయం బింద్రోపేంద్రులు, పొదలింపఁగఁ గ్లేశలేశమును లేదయ్యెన్. ॥141॥

సీ. ఘనగదాదండంబు గైకొని యిందిరాకాంతుఁడు వాకిలి గాఁచియుండఁ
దనకులోఁగాని యుద్ధతుల యుద్ధతిమాన్చు పనిపట్ల చక్రంబు పంపు సేయ
నేకార్యమునకైన లోకపాలాదికు లనిశంబు దనుబుద్ధియడిగి కొనఁగ
లలితరూపవిలాసలావణ్యవతులైన కన్యకామణు లూడిగములు సల్ప

తే. స్వర్గలోకంబుకంటెను శతసహస్ర, గుణము లెక్కుడుగాఁ గల్లి ప్రణుతి కెక్కు
సుతలమున నేఁడు నున్నవాఁ డతులకీర్తి, చక్రిమతవర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి. ॥142॥

మ. ఇలలోఁ జీఁకటి గల్గఁ దెల్పుదు రదే యిందేల లేదంచు ము
గ్ధలు వేఁడం జెలులార మీముఖరుచిం గన్పట్టఁగాలేక కొ
ప్పులలో డాఁగెనటన్నఁ గుంతలసుమంబుల్ దీసి వీక్షారుచి
న్నలు పై తోఁపనివే యనం బతి నగున్ దైత్యేంద్రవాసంబునన్. ॥143॥

మ. జలకేలీసమయంబులం గలఁగిపోఁ జక్రంబులం దోలెనో
లలనా నీనగుమోము చందురునిలీలం గాచితే యన్న విం
తలు వింటింగద చంద్రుఁ డెవ్వఁడొకొ నాథా తెల్పుమంచన్నఁ గెం
పులయందంబునఁ దన్ముఖాంబుజముఁ జూపుమ్ వల్లభుం డచ్చుటన్. ॥144॥

మ. అతిపాత్రంబగు పద్మనేత్రునకు నత్యౌదార్యలీలాప్తిచే
క్షితిదానం బొసఁగ న్బసంగుబలికిం జేకూరెఁగా కద్దిరా
సుతలావాసము గల్గునే యొరులకున్ క్షుద్రప్రదానంబునన్
స్తుతవైకుంఠముఁ బాసి యచ్చుట వసించుం జక్రి భోగార్థియై. ॥145॥

తే. అఖిలసద్వారపాలకుఁ డైనలోక, వల్లభుఁడు ద్వారపాలకవంశజులకు
ద్వారపాలకుఁ డౌట తద్భక్తిఋణము, దీఱ దేమిచ్చిన నటంచుఁ దెలిసి కాదె. ॥146॥

తే. తమపితామహు లితనికి ద్వారపాలు, రైరి యది పుణ్యమున కింతె యనుచుఁ గొల్వ
ధరణిపాదత్రయ [7]మొసంగి తాను జేసె, వెన్నుఁడున్ బలిమాటకు వన్నెగలుగ. ॥ 147॥

క. శ్రీవామనావతారక, థావిభవము విన్నజనుఁడు ధనధాన్యయశ
శ్రీ వెలయఁగ భువి వర్ధిలి, యావెనుక న్మోక్షలక్ష్మి కధ్యక్షుఁ డగున్. ॥148॥

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁ డై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెల్పు మని యడుగుటయున్. ‖ 149‖

మ. జలజాక్షీమణికంకణక్వణనచంచచ్చంచలాచామర
చ్ఛలచక్రాంగగరుద్విచాలనచలాంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
కలనాసూచకకుంతలద్యుతితరంగస్మేరవక్త్రాంబుజో
జ్జ్వలపత్రాయతనేత్రకోణవిహరత్సౌభాగ్యలక్ష్మీయుతా. ‖150‖

క. తారకదారక దారక, తారకవిధి దారకాంతి తతయశ కవిబృం
దారకమందారక బృం, దారకవరవైభవా త్యుదారకళాఢ్యా. ‖151‖

మాలినీ. మగదలకులవర్యా మందరాహార్యధైర్యా
జగదభినుతచర్యా శాశ్వతౌదార్య ర్యా
నిగమపదవిహారా నీతికార్యానుసారా
ప్రగుణసుగుణహారా రంగమాంబాకుమారా. ‖152‖

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైనదశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు పంచమాశ్వాసము.

5. వామనావతారకథ సమాప్తము.

1. నదీశ్రేణీ
2. ఖిందసింఖయరణీయయాస
3. యాసకజణయ
4. కిత్తణిజ్జవయహ్నీరఖేయదీయ
5. ఛాయ. లక్ష్మీస్తనాధేయ లలితహస్తపయోజ పద్మలోచనలోకపూజనీయ
   ఖగవరయానేయ గజరాజరక్షక.................
   ఈశ్వరజనక మహేశ్వర భజనీయ...... త్రైలోక్యనాథ
   పూర్ణమృగాంకలావణ్యాస్య మందరక్షితిధర ధారక కృష్ణవర్ణ
   తే. భక్తకామితఫలదానపారిజాత, యాయజూక జనధ్యేయ (జ్ఞేయ) యాగరూప
   వాసుదేవ శతానంద వనజనాభ, కీర్తనీయజనీ.......
6. తల్లజపల్లవపాణి
7. మొసంగి ద్వారపాలుఁ, జేసె వెన్నుని బలిమాట వాసిగలుగ

6. భృగురామావతారకథ

షష్ఠాశ్వాసము

ధవకథాసుధారస
మాధుర్యాధీనహృదయ మగదలకులపా
థోధికళానిధి సకలక
ళాదికనైపుణ్య కృష్ణయార్యవరేణ్యా! ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమాని
ధరణివర భృగురామావతార మిఁకను
దెలియఁజెప్పెద వినుమని తెలుపఁ దొడఁగె. ||2||

శా. శ్రీకాంతోజ్జ్వలదంతవాస మలకాక్షీణప్రభావాప్తము
ద్రాకారాజవిరాజమానముఁ గళారమ్యంబు శుద్ధద్విజా
లోకం బుత్కటహేమధామవర వల్గుస్ఫూర్తి చిత్రంబు క
న్యాకుబ్జంబు కకుబ్జనస్తుతినిఁ జెల్వంబౌ ముఖాబ్జంబునన్. ||3||

ఉ. ఆపుర మేలు గాధి మనుజాధిప శైలనిరోధిబాధితా
టోపవిరోధిసాధితకఠోరధరాంతపయోధియూధికా
భాపటుకీర్తిశోధితకపర్దిశిరోధి సమేధితాత్మమే
ధాపరిపూరితాంబుధి సుతాగృహమేధి మహాశ్వమేధియై. ||4||

చ. అతఁ డొకనాఁడు వేడుక నొయారులు గొందఱు గొల్వుసేయఁగా
రతనపుమేడ నున్నతఱి రాఁగరుచీకుఁడు చారుభక్తితో
నతిథిసపర్యలం బ్రముదితాత్మునిఁ జేసి మణీమయాసన
స్థితు నొనరించి తా నతనిచెంత వసించె వినీతి నత్తఱిన్. ||5||

తే. పడుచుఁదనమునఁ బైపక్కఁ బడుచునున్న, పడుచునొక్కతె వేడుకపడుచుఁ గాంచి
రాజ యీకన్య నీకూఁతురా మఱేమి, భాగ్యశాలివి సకలసంపదల నీవు. ||6||

క. వీక్షించినపుడె తెలిసెన్, లక్షణవతియంచు రాజనందనిహస్తం
బీక్షించి తపసి సతియగు, లక్షణమున్నయది నాతలఁపు చేకూరెన్. ॥7॥

క. కన్యార్థి నగుచు వచ్చితి, ధన్యా నీయింటికడకుఁ దడయక నాకుం
గన్యాదానము చేసి య, నన్యాదృశసుకృత మొందుమా నృపసోమా. ॥8॥

వ. అని పలికిన జడదారిపలుకులు ములుకులై చెవినాటిన నుల్కిపడి యప్పు డప్పు
డమితేఁడు తనమనంబున. ॥9॥

తే. ఆకునలము మెసవి యడవిలో వసియించు, తపసు లేడ రాజతనయ లేడ
నందు నించుకైన నెంచక యక్కటా, యడుగవచ్చె నిట్లు వెడఁగుఁదపసి. ॥10॥

తే. ముక్కుననె యుండుఁ గోపంబు మునుల కెల్లఁ, జెల్లఁబో యీయన శపియించిన శపించు
నటులుగావున నొకయుపాయమున దీనిఁ, గడపెదనటంచు నిట్లను గౌరవమున. ॥11॥

మ. అమలాత్మా నినువంటి ధన్యునకుఁ గన్యాదానముం జేయుభా
గ్యము సామాన్యమె యైనఁ జంద్రధవళాంగశ్యామకర్ణాగ్రవా
హముల న్వేయి నొసంగఁగావలయుఁ గన్యాశుల్క మస్మత్కుల
క్రమ మీరీతి నొసంగి కైకొను మిదే కన్యామణి న్నావుఁడున్. ॥12॥

చ. వెలవెలఁబోవు మోమునను విప్రకుమారకుఁ డౌర యెవ్వరుం
దలఁపరు తొల్లి యీతలఁపు ధారుణిలోపల నిట్టిగుఱ్ఱము
ల్గలుగునె గల్గినా యొకటిగా పదిగావు సహస్రవాహము
ల్గలుగునె యేమి సేయుదును గన్నియఁ జూచిన నాస యయ్యెడిన్. ॥13॥

మ. అనుచు న్నెమదిఁ గొంతచింత యిడి రాజా మంచిదే తెత్తునం
చని యంపించుక భూమిఁగల్గు సకలక్ష్మాధీశుల న్వేఁడి యెం
దును దాదృక్తురగంబు లేక మదిలో నూల్కొన్న చింతాభరం
బున నిట్లంచుఁ దలంచె మౌని యపరాంభోరాశితీరస్థుఁడై. ॥14॥

సీ. నెఱివేణిఁ గూడని నెఱులు నెన్నుదుటిపై కమ్మకస్తురితిలకమున నెరయఁ
దెలివాలుగనుకెలంకుల సానదేఱెడి చికిలిచూపు లొకింతసిగ్గు గులుక
గోట నొక్కిన పాలుగాఱుకెంజెక్కుల నుదిరికమ్మలకాంతి యుదుటుసూప
నొరులచూ పొరయుచో నుసిరికాయమెఱుంగుచన్నుల పయ్యెదచాటు కొనఁగఁ
తే. గొమరుప్రాయంబునను ముద్దుగులుకుచున్న, కన్నెఁ జూచిన మొదలు నాకన్నుఁగవకు
నిదుర గాన హయంబుల నెమకి గాన, గాన నీచింత దరిఁ జేరు క్రమము గాన. ॥15॥

మ. అని యత్యంతదురంతచింత మునిరా జౌర్వానలజ్వాలికా
ఘనసంతాపపరిప్లవన్మకరనక్రగ్రాహమీనాదిజం
తునికాయాభ్రనదీనివాసకరుణోద్యుక్తోర్మికాహస్తమై
కననౌవార్థి గుభిల్లునం దుమికె నక్రస్ఫూర్తి వర్తిల్లఁగన్.

చ. దుమికి మునీంద్రనందనుఁడు తోడనె వారుణభృత్యు లెందఱే

సమధికభక్తిఁ జేరి కడుచక్కనిమార్గము సూపఁగా నుపా
యమున నగాళికోసరిలి యయ్యమరావతి సేరివచ్చు సం
యమి యమితప్రభావమున కప్పతి విస్మయ ముప్పతిల్లఁగన్. ‖17‖

క. ఎదురుగ వచ్చి మునీంద్రుని, పదములు పన్నీటఁ గడిగి బంగరువిరుల
న్నదమల భయభక్తులు మదిఁ, బొదలం బూజించి యతని బొగడుచు ననియెన్. ‖18‖

శా. సామాన్యుండె భవద్గురుండు భృగుఁ డక్షయ్యప్రభావాఢ్యుఁ డై
యామూర్తిత్రయిచేతఁ బూజగొనె నింద్రాదు ల్భవత్కింకరు
ల్నీమాహాత్మ్యము కొంచెమే కలిగెఁగా నీపాదము ల్గొల్వఁగా
నే ము న్నేమితపంబు చేసితినొకో భృగ్వాన్వయగ్రామణీ. ‖19‖

వ. అనిన వరుణు వినీతవృత్తికి వినీతప్రాప్తి యగునని సంతసిల్లి మునివల్లభుం డిట్ల
నియె. ‖20‖

మ. చెవి నల్పుం దనువెల్లఁ దెల్పుగల తేజు ల్వేయిటిం గోరి నే
ధవళైకాశ్వుని మేషవాహనుని గంధర్వద్విషద్వాహు మా
నవవాహు న్నిరసించి కాండపతిని న్యాచింపఁగా వచ్చితి
న్భువనాధీశ్వర యిచ్చిపంపుము శుభంబు ల్నీకు జేకూరెడిన్. ‖21‖

మ. అనిన న్భాగ్యము చేసితి న్మునికులాధ్యక్షా సహస్రాశ్వము
ల్గొను నే నిచ్చెద నంచు నట్టి వొసఁగన్ క్షోణీసురేంద్రుండు గ్ర
క్కన గంగానదిత్రోవగా వెడలెఁ దత్కంఖాణజాతంబునం
దనరారెన్ హయతీర్థ మన్నదినిఁ గన్యాకుబ్జపార్శ్వంబునన్. ‖22‖

క. జటివరుఁ డిటువలె గంగా, తటిని గృపీటముల వెడలి తతఘోరఖురా
స్ఫుటితధరాచటులరజః, పటలారుణితాంశుఁ డగుచుఁ బఱతెంచుటయున్. ‖23‖

చ. పరనృపుఁ డెవ్వఁడో పురముపైఁ జనుదెంచెనటంచు గాధిభూ
వరుఁడు మహారథద్విరదబంధుపదాతులతోడఁ గూడి ము
ద్గరకరవాలతోమరగదాపరిఘక్షురికాదిసాధనో
త్కరము వెలుంగఁ బెట్టెదురఁ గన్గొని డగ్గఱి విప్రుఁ డిట్లనున్. ‖24‖

శా. మామా తెచ్చితి వేయిగుఱ్ఱములు కొమ్మా నాకు నీకన్య ని
మ్మా మాట ల్వేయియేల యంచనిన గోత్రాధీశుఁ డౌరౌర ని

స్సామాన్యంబు తపోవిశేషమేకదా జామాత యయ్యె న్భళీ
యీమౌనీంద్రుఁడు నాకు నాకులము యెంతే పావనం బయ్యెడిన్. ‖25‖

తే. అనుచు ముదమున మునిఁ దోడుకొనుచుఁ బురము, సేరి పురమెల్ల మిగులఁ గైసేయఁ
బనిచి
వేగ మౌహూర్తికులను రావించి లగ్న, నిర్ణయము చేసె గాధిభూనేత యంత. ‖26‖

సీ. చెలువ యొక్కతె నూనె చిలికించి జడ విప్పి నిదురరాఁ దలయంటె నేర్పు మీఱఁ
జెలియోర్తు కుంకుమ నలుగిడె భసితావలిప్తదేహము హేమదీప్తి మెఱయ

గంధ మిందేలన గందంపు టటకలిఁ బెట్టె నవ్వుచు నొక్కబిసరుహాక్షి
యుష్ణాంబువు లటంచు నొడ్డుకో గోర్వెచ్చజలముల నొకకల్కి జలకమార్చె
తే. చలువ లందిచ్చె నొకచెల్వ వెలఁది నవ్వ, లుత్తరీయము లందుఁ జేనొడియ మాల్య
భూషణంబులఁ గైసేసెఁ బొలఁతి యొకతె, రాజులమె యంచు నమ్మునిరాజు సెలఁగ. ||27||

తే. ఇవ్విధంబున రుచికమునీంద్రచంద్రుఁ, బెండ్లికొడుకును జేసినఁ బ్రేమమీఱఁ
గన్యకామణి సకలశృంగారములను, చెలులు గైచేసి రటమున్ను చెలువుమీఱ. ||28||

సీ. అట గాధిభూపాలుఁ డత్యంతముదముతో జాతిముత్యపుపెండ్లిచవికెలోనఁ
దోరమై మంగళతూర్యఘోషంబులు భూనభోంతరముల బోరుకలఁగఁ
బాటలగంధులు పాటలు పాడంగ మమతతో రుచికుపాదములు గడిగి
మధుపర్క మొసఁగి సమ్మతి సత్యవతిఁ దనపుత్త్రికామణి ధారవోసి యిచ్చి
తే. యంత నాల్గుదినంబులు నైనపిదప, భూరిమణివస్తువాహనభూషణంబు
లరణముగ నిచ్చి యల్లుని నాఁడుబిడ్డఁ, దనపురంబున నిల్పఁ జిత్తమునఁ దలఁచి. ||29||

మ. అనఘా మానసశుద్ధి గల్గిన నరణ్యానిం బ్రవర్తిల్లుట
ల్గనకాగారమునందు నుంట సరియేకాదే తమోదూరుఁడై
జనకుం డేలఁడె భూమి మీ రటులు నస్మత్పట్టణాభ్యంతరం
బునఁ గొన్నాళ్లు వసించు టొప్పదె యన న్భూమిసురుం డిట్లనున్. ||30||

ఉ. మంచిది సార్వభౌముని కుమారికకు న్వనవాసఖేద మె
ట్లెంచు నటంచు నెంచి వసియించెద [1]నట్లనె దీన నేరమే
మంచుఁ దదీయపట్టణమునం దొకకాంచనమందిరంబునం
జంచలనేత్రతోడఁ బతి సల్పె సమస్తగృహస్తధర్మముల్. ||31||

చ. గురుకుచకుంభము ల్గదలఁ గ్రొవ్వెద జాఱఁ గడాని కమ్మక్రొ
మ్మెఱుగులు దళ్కుచెక్కులను మించ మిటారపుఁగల్కి చూపులం
దొరసిన సిగ్గుతో నళుకుతో సతతంబును గ్రొత్తపెండ్లికూఁ
తురు పరిచర్య సేయఁ బతి తోరపువేడ్క నొనర్పు సత్క్రియల్. ||32||

సీ. ఔపాసనంబున కక్షత ల్దెమ్మన్న తఱినిచ్చు నపుడు తత్తఱము పేర్మి
నౌనటే నైవేద్య మాయెనాయన నాయె ననక పదార్థంబు లునుచు నేరు
పడుగకమున్న మాటిడఁ దెచ్చి యాతఁ డేమాత్రంబు వలదన మగుడు సిగ్గు
మడుపులన్నియు నొక్కమఱి యిచ్చి భుజియింపఁ జనుమన్న నొండొం డొసంగు ప్రేమ
తే. విశ్రమింపఁగ శయ్య గావించు నెనరు, వీజనం బల్లనల్లన విసరు మమత
యొయ్యనొయ్యన పాదంబు లొత్తు బత్తిఁ, బతినిఁ జొక్కింప మెలఁగు నప్పద్మగంధి. ||33||

సీ. అంతట నొక్కనాఁ డాగాధినృపపత్ని పతిని కోలాటంపుప్రతిమజోళ్ల
తీరైనమంజిష్ఠితెరతోడి పచ్చలపల్లకి యెక్కి ప్రాభవము మెఱయ
నిరువంక నుడిగంపువిరిఁబోండ్లు రా నన్నగళుముందిసందడిఁ గడలక్రొత్త
రంగులఱవికెలు బంగారుపూకొప్పెసవరము ల్వగవగ [2]సన్నచీర
తే. లద్దము ల్పరిమళములు నాది గాఁగఁ, బెట్టియలతోడ రాఁ దనపట్టియున్న

నగరి కేతేర నారాజనందనియును, మోదమునఁ దల్లిపాదాబ్జములకు మ్రొక్కె. ॥34॥

తే. మ్రొక్కిననుఁ లేవనెత్తి యమ్ముద్దుఁగూఁతు, నక్కునను జేర్చి యో యమ్మ యగ్రవర్ణు
చెట్టపట్టియు దండంబు పెట్టఁదగునె, రాచవారికి నంచు నారాజవదన. ॥35॥

క. నునుసిగ్గునఁ దలవంచిన, తనయకు వస్తువు లొసంగి తపనీయగృహం
బున నొక్కరత్నపీఠిని, నెనరుగఁ గూర్చుండి యిట్లనియెఁ గూఁతురికిన్. ॥36॥

ఉ. కన్నియ నేఁడు నీముఖవికాసము దెల్పె సమస్తసౌఖ్య మై
న న్నిను వేఁడ వేడుకగు నాథుఁడు నిచ్చలు నింగితజ్ఞుఁడై
మన్నన సేయునే తెలుపుమా యెలఁబ్రాయపుముద్దుఁగూఁతు మే
లెన్నక యిచ్చితిం జడున కేనని నీజనకుండు చింతిలున్. ॥37॥

తే. అనిన నేమనకున్న సత్యవతిఁ జూచి, సఖులు దెల్పఁగరాదఁటే జననిచెంత
సిగ్గువడ నేల మాతోడఁ జెలగి చెలఁగి, పతి చతురుఁ డంచుఁ దెల్పుదే ప్రతిదినంబు. ॥
38॥

తే. అమ్మ యిది దెల్పకున్న నేమాయె వినుము, తనమనోహరు సాటిగా రనుచుఁ బలుకు
నింద్రుఁ జంద్రుని నెడఁబాయ దింతతడవు, నేమి మంత్ర మెఱుంగునో ఋషిసుతుండు.
॥39॥

చ. అన విని యంతెచాలుఁ జెలులార మహాత్ములు గారె తాపసు
ల్వనితల కింపు సేయఁదగువైఖరిఁ గూడి మెలంగఁజాలరే
యనిశము నవ్వనేల యని యాకుశనాభకుమారపత్ని త
త్తనయను గౌగిలించి ప్రమదంబున నిట్లనియె న్మృదూక్తులన్. ॥40॥

తే. కన్య నినుఁగన్న కతమున ధన్యమయ్యె, నాకులంబంతయును నైన నాకులంబు
గాకమానదు నామది నాకుబలెనె, నీకుఁ దనయుండు లేమికి నీరజాక్షి. ॥41॥

క. పతి వేఁడికొనుము పుత్రుని, నతులతపోన్వితుఁడుగాన నతఁ డొసఁగెడియా
సుతుఁ డుభయకులంబునకుం, గతి యొసఁగెడి ననుచుఁ దెల్పి క్రమ్మఱఁ జనియెన్. ॥
42॥

ఉ. బాలిక నాఁటి రేయి పతిపజ్జకుఁ బోయి పయింటకొంగు కెం
గేల బిగించుచు న్నేలను గేరెడు లేనగుమోము వంచి వా
చాలతఁ జూపలే కిగురుచాయల మోవి గదల్పుచున్న నీ
లాలక చెట్టపట్టి తనయంకమునం దిడి మౌని యిట్లనున్. ॥43॥

తే. యేమి యడుగంగ వచ్చితి వింతలోన, సిగ్గుపడ నేల తెల్పవే చిగురుఁబోఁడి
యెద్దియైన ఘటించెద నే నటన్న, జననివాక్యంబు సతి దెల్ప మునివరుండు. ॥44॥

క. కని పెంచువయసు గాదే, తన కేటికి లేక పోవుఁ దనయుం డిఁకనీ
కును నీజననికి నుత్తమ, తనయులు గల్గుటకుఁ జర్వుఁ దగఁ గావింతున్. ॥45॥

క. అని యున్నతటిని భృగుముని, సనుదేరఁగ రుచికమౌని సతిమణికలశం
బునఁ బన్నీరము వంచఁగ, జనకుని పాదములు గడిగి సంతస మెసఁగన్. ॥46॥

తే. చౌకమై మించు దంతంపుఁజవికెలోన, రత్నమయపీఠిపై నుంచి ప్రకటభక్తి
పొసఁగ బంగారుపువ్వులఁ బూజ సేసి, వినయమున డాసి వీవన విసరుచున్న. ॥47॥

ఉ. వేడుక మీఱఁగా విభుని వీవన గైకొని చల్లతెమ్మెరల్
గూడఁగ మెల్లనే విసరు కోడలి వల్లభభక్తి యెందునుం
జూడని సద్గుణంబులును జూచి ముదంబున నమ్మునీంద్రుఁ డి
ట్లాడె వధూమణీ యడిగినర్థ మొసంగెద వేఁడు మీ వనన్. ॥48॥

క. వనజముఖి పలుకకున్నం, దనతల్లికిఁ దనకు మంచితనయులు వలెనం
చును వేఁడె నిన్న రే న, న్నని రుచికుఁడు దెల్ప సతి త్రపాన్విత యగుచున్. ॥49॥

తే. తలఁగిపోయిన భృగుమౌని తనయుఁ జూచి, యాత్మజులు గల్గుటకు నుపాయంబు దెల్పి
శముల కేటికి నృపనివేశములఁ బుత్రుఁ, బడసి వని నుండు మీ వని పలికి చనిన. ॥ 50॥

ఉ. అంతట భార్గవుండు తనయంగనఁ గన్గొని సి గ్గి కేటికే
యింతిరొ నీదుకోర్కి ఫలియించెను నీజనయిత్రి నీవు ఋ
త్వంతమునందుఁ బిప్పలము నత్తియుఁ గౌగిట నొత్తి రండు నా
చెంతకు నీకు నేఁజరువుఁ జేసి యొసంగెద నంచుఁ బంచినన్. ॥51॥

క. సరభసముగ సత్యవతీ, తరుణీమణీ యవ్విధంబుఁ దన కెఱిఁగింపం
బరితోషంబున నరవర, సురపతిసతి ఋతువు కెదురుసూచుచు నెలమిన్. ॥52॥

సీ. మును దాను గడకుఁ బోయినదినం బాధిగాఁ దెచ్చుక దినమును దినము లెన్ను
మధురము ల్ప్రియమైన మాని భోజనవేళ సారెకు నావపచ్చళ్లు మెసవుఁ
దుఱుమున నొకపువ్వు దుఱుము నెచ్చెలియొర్తు తెఱవ పుష్పవతి వైతి వన బ్రమయు
నలవోకఁ దొడమీఁదివలువ కుంకుమకట్టి గనుఁగొని తొలఁగితి ననుచుఁ దొలఁగుఁ
తే. దెలిసి కాకున్న వగచు నజ్జలరుహాక్షి, యంత నెలయైన ఋతువైన యాత్మజయును
దాను మూన్నాళ్లు మూఁడేండ్లుగాను గడపి, నాలవదినంబునందు స్నానములు చేసి. ॥ 53॥

వ. నిబ్బరంబగు నబ్బురపు సంతసపు కబ్బినుబ్బి తబ్బిబ్బగు నబ్బిబ్బోకవతులు రుచికుం డాడినక్రమంబు వోనాడి వాఁడిచనుమొనలు గాఁడిపాఱఁ బుడమిఱేనిపూఁ బోఁడి మేడియును రుచికమునిలికుచకుచ రావియును గౌగిలించి పసుపాడిన రాచిల్కలవడువున నడివీథి నడతేరునపుడు తమరాక మునుగల్గ సౌవిదల్లులవలన విని చంకలనిండ పసిబిడ్డలు గల్గుతల్లులు సరగమఱుఁగున కరుగ మందిరంబున కరిగి. ॥54॥

తే. మౌనిపతి బ్రాహ్మనక్షత్రమంత్రములను, జరువు గావించి యటయుంచి సవిథ నదికిఁ
జనిన నావేళ మెసవిరి తనయచరువు, జనని జనయిత్రిచరువుఁ దత్తనయ పదరి. ॥ 55॥

ఉ. అంతట మౌని వచ్చి యది యంతయు నాత్మ నెఱింగి కిన్కతో
గాంతరొ నీదుగర్భమున క్షత్రకులాంతకరుండు పుట్టెడి
న్శాంతిధనుండు బ్రహ్మఋషిచంద్రుఁడు పుట్టెడి నీదుతల్లికిన్

భ్రాంతిని నీ వొనర్చినవిపర్యయ మిట్లు ఫలించు నావుడున్. ||56||

చ. భయపడి యంత సత్యవతి భర్తపదంబుల వాలి రాజహూం
డయినకుమారునొల్ల సదయాత్మ నొసంగు మటంచు వేఁడిన
న్దయ ముని నీసుతుండగు నుదాత్తుఁడు దత్తనయుండు ఘాతుకుం
డయి జనియించు నీజననియందు మహర్షివరుండు పుట్టెడిన్. ||57||

క. అని పల్కిన ముదమందిరి, వనితామణి యంత సత్యవతి జమదగ్నిం
గనియె జగత్త్రయసజ్జన, వినుతుని నృపపత్ని గనియె విశ్వామిత్రున్. ||58||

శా. విశ్వామిత్రుఁ డమిత్రభీకరభుజావార్యం బవార్యంబుగా
విశ్వం బేలి వసిష్ఠమౌనిపతితో విద్వేషియై యంతట
న్విశ్వద్బ్రహ్మఋషిత్వముం గనియె సాక్షాద్బ్రహ్మదేవాగ్రణీ
విశ్వేశాదులు సన్నుతింపఁగ జగద్విఖ్యాతశీలంబునన్. ||59||

క. జమదగ్నిమునియు సకలా, గమనిగమపురాణశాస్త్రకలనాచణుఁడై
శమదమయమనియమాదిమ, సమధికగుణశాలి యగుచు సన్నుతి కెక్కెన్. ||60||

వ. అక్కాలంబున. ||61||

క. రేణుకభూపకుమారి క, రేణుక గుణగణనగణ్య ఋక్షధరిత్రీ
రేణుకగతి జితసమదక, రేణుక విలసిల్లు రూపరేఖలకలిమిన్. ||62||

క. ఆకన్నె రౌచికుఁడు పాణౌకృతఁ గావించి కాంచె నలుగురసుతుల
న్శ్రీకాంతుఁ డైదవసుతుం, డై కూరిమి నెఱపె నతని కవనీనాథా. ||63||

క. అనవుఁడు నమ్మునిఁ గనుఁగొని, జనపతి యిట్లనియె శౌరి జమదగ్నికి నం
దనుఁడై జనియించుట కే, మి నిమిత్తం బనిన మౌని మృదుగతిఁ దెల్పెన్. ||64||

ఉ. నారదమౌనిచంద్రుఁ డొకనాఁడు వినోదము గాఁగ నాసహ
స్రారముఁ జేరి భాస్కరసహస్రనిదర్శన యోసుదర్శనా
వైరి నిశాటకోటి ననివారణ ద్రుంచుట నీదుశక్తియో
సారసపత్రనేత్రు భుజశక్తియొ మా కెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. ||65||

చ. అనవుడుఁ జక్రమూర్తి కమలాసనసూనునిఁ జూచి నవ్వుచున్
విను మొకమాట దెల్పెద వివేకముతోఁ జలవాహనిర్గ తా
శని గిరిభిన్న మౌట పవిశక్తియొ యల్లపయోదశక్తియో
కనుఁగొను మట్ల శౌరి యొక కారణ మేన హరింతు శత్రులన్. ||66||

చ. అన విని శౌరిఁ జేరి కలహాశనుఁ డబ్జపలాశలోచనా
దనుజవరేణ్యఖండనము తావకశక్తియొ చక్రశక్తియో
యనవుఁడుఁ జక్ర మేమిపని యస్మదుదారబలంబెకాక విం
టను హరియించెనో యసి నడంచెనొ వైరుల నీ వెఱుంగవే. ||67||

మ. అనిన న్వెన్నునిఁ జూచి మౌని కమలాక్షా నీవు నీశక్తియం
చును నీచక్రము వేఁడిన న్స్వబలమంచుం బల్క నిందేదియొ

క్కొ నిజంబన్నను నవ్వి యట్లయిన నీకుం దేటఁగా నింక నే
నును ధాత్రిం జనియింతుఁ బోరుటకుఁ దానుం బుట్టుగా కుర్వరన్. ||68||

మ. అని పద్మాక్షుఁడు పంపఁ జక్రము హసాదంచుం బ్రమోదంబు మీ
ఱను మాహిష్మతి నేలుచున్న కృతవీర్యక్షోణిపాలాగ్రగ
ణ్యునకుం బుట్టె సహస్రబాహులయి నైజోగ్రారము ల్మించ న
ర్జుననామంబున ధీరతానుగుణతాశూరత్వము ల్శోభిలన్. ||69||

మ. అణుమాత్రేతరభక్తియుక్తుఁడయి దత్తాత్రేయు సేవించి య
య్యణిమాద్యష్టవిభూతులం బడసి సప్తాంభోధిసంవేష్టితా
గణితోర్వీస్తవసప్తకక్ష్యగృహరక్షాలీల రక్షించెఁ దా
రుణుఁడై తోఁచుచు నెందు యోగమహిమం గ్రూరాత్ములం ద్రుంచుచున్. ||70||

సీ. మఖభోక్తలయజీర్తి మాన్పఁగా వేలుపువెజ్జు మందులు సారె వెతకసాగె
హోమధూమంబుల నుబ్బుమబ్బులు మరున్నేత్రశృఙ్ఖలలలో నిల్వవయ్యె
వివిధకాంక్షలఁ జెంది ద్విజులు గృతార్థులై దేవతాతతులఁ బ్రార్థింపరైరి
యెడలేదు నువుగింజ యిడఁగ సప్తద్వీపములయందు యూపము ల్పొదలుకతన
తే. నర్జునక్షోణిపాలకుఁ డహరహంబు, సేయుయాగంబుల నతండు సేసినట్లు
ధర్మములు చేసినట్టి భూధవునిఁ గాన, భూతభావిభవత్కాలముల నరేంద్ర. ||71||

సీ. ఉడురాజముఖులతో నొకనాఁడు జలకేళి సవరించుచును విలాసంబు గాఁగఁ
జేతులచేత రేవాతోయములు గట్టి యొకయిన్ని యవ్వలి కుబుకనీక
యంతట విడువ నయ్యంబుప్రవాహంబు సైకతలింగపూజన మొనర్చు
రావణు ముంప విభ్రాంతుఁడై కోపించి కలహించి వచ్చినఁ గాంచి నవ్వి
తే. వానిఁ గొని చని చెఱసాల వైచె నంతఁ, బౌత్రునకుఁగాఁ బులస్త్యుండు బ్రార్థనంబు
సేయ దశకంఠు విడిచె రక్షితరణాహ్వ, తార్జునుం డగు కార్తవీర్యార్జునుండు. ||72||

సీ. మఱియొక్కనాఁ డల్ల మహిపుకొల్వున కొక్కబ్రాహ్మణుఁ డరుదెంచి పార్థివేంద్ర
యాఁకలిగొంటి నే నడిగినయన్నంబు పెట్టింపు మనవుఁడు బ్రీతి నతఁడు
నటువలెఁ బెట్టింతు ననిన నే దహనుండ నీదేశ మాహుతి యి మ్మటన్న
బొంకక చావెంటఁ బోవుచు శిఖి నార్చువారి వారించుచు వనులు పురము
తే. లాదిగాఁ గాల్పనీయ నిజాశ్రమంబు, దగుల వగచుచు వరుణనందనుఁడు రామ
దళితభుజుఁడవు గమ్మని యలుకఁ బలుక, యులికి యంతట నర్జునుం డుండెఁ
బురిని. ||73||

చ. హరియును రేణుకాజలరుహాయతనేత్రకు జమదగ్ని నా
ధరిణి జనించి జాత్యుచితతాపసవేషము మీఱ శూరుఁడై
పరశువుఁ బూని మౌనిజనబాధకసింహహయద్విషన్మృగో
త్కరకిరిముఖ్యసత్త్వముల దైత్యులఁ ద్రుంచుచునుండె నెల్లెడన్. ||74||

చ. అట నొకనాఁడు రేణుక మహర్షిపురంధ్రులతోడఁ గూడి యె
ప్పటివలె గంగ కేగి యతిపావనతీర్థము లాడి యన్యదు
ర్ఘటముగ వాలుకాపటలి గట్టి ఘటీన్ ఘటియించి నీటితోఁ
గటితటినుంచిఁ దోవతులు గాలికిఁ బైనడతేర వచ్చుచోన్. ||75||

సీ. అలతి జక్కవపిట్ట లంచుఁ బట్టితిఁ గాని గుబ్బలం చెఱుఁగనే కోమలాంగి

నునునాచుతీవియ యని యెడిసితిఁ గాని వేణియం చెఱుఁగనే విద్రుమోష్ఠి
సుడి యంచు మునివ్రేళ్ళఁ బుడికిచూచితిఁ గాని నాభియం చెఱుఁగనే నలినగంధి
తామరవిరి యంచుఁ దావి గ్రోలితిఁ గాని మో మంచు నెఱుఁగనే ముద్దులాఁడి
తే. యంచు నర్మోక్తిఁ జెనకుచు మించుఁబోండ్లఁ, గూడి జలకేళిఁ గావించు కోడెకాని
తలిరువిల్కాని నగుచక్కఁదనమువాని, నొక్కగంధర్వుఁ గాంచి యయ్యుత్పలాక్షి. ||76||

శా. ఏమే రేణుక కూడిరాఁగదవె నీ వెవ్వారి నీక్షించెదే
మామాట ల్వినవే య టంచు మునిభామారత్నము ల్బిల్వ నో
హో మీ కెంతటితీవ్రమే నిలువరే యొక్కింతసే పంచు న
క్కామిన్యుత్తమ నిల్చెఁ దోడిసతు లేగ న్వాని వీక్షించుచున్. ||77||

తే. మఱియు మఱియును వానిమన్మథవికార, ముల విలోకించుచును వేళతలఁపు లేక
బ్రమసి యనురక్తయై యున్న పంచబాణ, కాండ మగలించె ననఁ గటిఘటము పగిలి.
||78||

క. జలములఁ జేలము దడసినఁ, జెలి యది యపు డెఱిఁగి యకట చేసడలె నటం
చలగంగయిసుక నెప్పటి, వలె ఘటముం జేయఁబోయి వస గాకున్నన్. ||79||

క. తనపాతివ్రత్యంబున, కును భంగము వచ్చెనేలొకో యని చిత్తం
బునఁ దలఁచుచు గుండియ జ, ల్లన నిఁక నే నెందుఁ జొత్తు నని నతివగతోన్. ||80||

శా. నానారీతులఁ బిల్చు నెచ్చెలుల వెంటం బోవ కేనూర కే
యీనిర్భాగ్యు ని టేల సూచితిని నా కీభంగపాటొందె నే
లా నాపాలివిధాత నానొసట వ్రాయంబోలు నీరీతి నిం
కేనేమందును గంగలోఁ బడుదునో యాదుర్యశం బింకఁగన్. ||81||

తే. అనుచుఁ జింతించుచును రిక్తహస్తములను, గదియవచ్చిన యిల్లాలిఁ గాంచి నాథుఁ
డెంతప్రొ ద్దాయెఁ బోయి నీ వింతతడవు, నెచట నుంటివి జలఘటం బేది యనిన. ||
82||

క. ఏమన నేరక యూరక, కామిని తలవంచికొనినఁ గపటజ్ఞుండౌ
నామునికి వచ్చెఁ గోపం, బేమాత్రమొ నాటికోప మీశ్వరుఁ డెఱుఁగున్. ||83||

క. జటివరుఁ డిటువలెఁ గనలుచు, జిటచిటనిప్పుకలు సెదర జిగికనుఁగొనలం
డటతతటకటతటు లదరఁగఁ, గిటకిటమన రదనపటలి గీఁటుచుఁ బలికెన్. ||84||

శా. ఔనే యోసి దురాత్మురాల నిను నిల్లా లంచు నే నమ్మియుం
టే నీ విట్టు దురాశఁ జెందఁదగునే నీభోగము ల్సెల్లునే
కానిమ్మంచును రుక్మవంత యిదిగో గన్గొంటి దుశ్చేష్టితన్
దీనిన్ ద్రుంపుము శస్త్రపాణివయి మాతృస్నేహ మింకేటికిన్. ||85||

తే. అనిన శ్రీరామరామ యటంచు మౌని, నందనుఁడు హస్తములను గర్ణములు మూసి
యెంతమా టానతిచ్చితి రింత సేయ, నేమి నేరంబు గావించె నీపురంధ్రి. ||86||

వ. అని మఱియు స్వేచ్ఛాగర్భవతు లగుసతులసైతంబు నోర్చి కూర్చుకొను
బృహస్పతిప్రభృతుల వినమె యట్టికాయికదోసం బఱురేణుమాత్రం బీరేణుక

యందు లేదుగదా మానసికదోషంబునకుం దగినప్రాయశ్చిత్తంబు చిత్తగించుట
యుత్తమం బిది నీచిత్తంబునకు రాకున్న నిమ్మత్తకాశిని వర్జించు టంతియకాక
క్రూరకర్మంబు బ్రాహ్మణునకు ధర్మంబు గాదని పలుకు రుక్మవంతుతోఁ గూడ
వివస్వత్సుషేణవిశ్వావసులను మువ్వురుసుతు లట్ల పలికిన దురాధర్షామర్షంబున
నమ్మహర్షి దురాత్ములారా మాకు ధర్మోపదేశంబు సేయవచ్చితిరే యలంఘ్యమ
ద్వచనోల్లంఘనదోషంబున నజ్ఞానులై వనజంతుసంతతులం గూడి తపింపుండని
శపించి యామ్ముని చెంతనున్న పరశురాము విలోకించి నీవైన నీచంచలాత్మఁ
ద్రుంచెదవో లేదో యని యడుగ గడగడ వడంకుచు కేలు మొగిచి మీరు నోడి
వినవడువున నడంచెద ననిన తడవు సేయకు మని తండ్రి తరువిడఁ బెల్లడరు
నడలున భార్గవుం డనర్గళధారాకఠోరంబగు కుఠారంబు దెస చూచినఁ గని కొడు
కులారా మిమ్ము నెడఁబాసిపోయెదనని కన్నీరు నించుతల్లిం గాంచి రుక్మవం
తుండు మొదలైన నలువురుసుతులు మాతృస్నేహంబువలని దుఃఖావేశంబున
జననికంఠంబు వట్టికొని తోఁబుట్టువుల మమ్ము మొదట మట్టు పెట్టి మఱిమీఁదట
మాతృశిరంబుఁ గొట్టి కీర్తిఁ గట్టుకొమ్మని బెట్టు చలపెట్టిన వారల నెట్టు విడిపింప
లేక పరశ్వధాయుధుండు దనమోము చూచిన జమదగ్ని యగ్నివిధంబున
బగ్గున మండిపడి రుక్మవత్ప్రభృతుల మున్నుగా హతులం గావించి పిదప రేణు
కను దెగవేయు మని త్వర పెట్టిన బెట్టుల్కి యిట్టికట్టిడితనంబున కొడిగట్టుట
కెట్టిపాపంబు చేసితినో యని యెదఁ బట్టుసాలక నెట్టుకొనుదట్టపు నెవ్వగ
నిట్టట్టై యెట్టకేలకు నొడంబడి దిట్టతనంబునఁ దనతోఁబుట్టువుల నొకరొకరిఁ
జెట్టవట్టి కడకు రాఁదిగుచుచు వారు తమ్ముఁడా నీ కిది ధర్మంబు గాదని వాపో
వుచు నొకకేల మాతృకంఠంబు విడక నొకకేల నొడ్డించుకొన నొడ్డారంబు
మానక గండగొడ్డంట నన్నలువుర న్నలజడ్డిగంబులు దెంచిన దిగువంబడ్డ
తత్కళేబరంబులపై వాలి వారిబిడ్డలు నిల్లాండ్రు కన్నీరు మున్నీరై
దొరుగ నురంబులు శిరంబులు మోదికొనుచు బహువిధంబుల విల
పించుచుఁ గట్టా యిట్టిశోకం బెట్టు భరింపఁగలవారము రామా
పరశ్వథంబుననే యిఁక మావధంబునుం గావించి యధిపులం జేర్చి యధికపుణ్యా
పదంబునం బొమ్మని వేఁడుకొనిన నట్టిక్రూరకర్ముండ నౌఁగదా యని రెట్టించువగ
రైణుకేయుండు దల్లికిం బ్రణమిల్లి యమ్మా భావంబున నిష్టదైవంబుఁ దలంచు
కొమ్మనిన నమ్మానిని నాకింక నితరదైవం బున్నదే యని పతికి నమస్కృతి చేసి
మహాత్మా మనోవాక్కాయకర్మంబులు నీవ దైవంబని యుండుదుం గాని యొం
డెఱుంగఁ బురాకృతవశంబున నిప్పు డిట్టిమానసికదోషం బనుభవించితి నీదోషంబు
మరణాంతప్రాయశ్చిత్తంబున నివృత్తంబు గావించి నాజన్మజన్మాంతరంబులు మీకే
దాసినై పరిచర్య సేయుటకు ననుగ్రహింపుం డని పునర్వందనంబు చేసి కరగత
పరశుధారాభీముం డగుపరశురాముం గనుంగొని కుమారకా క్షణభంగురం
బైన యీశరీరంబునకుఁగా విచారంబు వలదు జనకవాక్యోల్లంఘనంబున రుక్మ
వదాదు లిట్లయిరి గదా నీవైన జనకవాక్యప్రతిపాలనంబున దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవై
కులంబు నిలుపుమని రేణుక పద్మాసనాసీనయై పుత్త్రా యన్యుల నియమింపక నా
పతి నిన్ను నియమించి మేలు చేసెఁగనుక చెదరక ధారదప్పక యొక్కపెట్టునం దె
గనఱకు నీనరుపు నూతమను మాత తెగువ సూచి తల్లి తెగనఱకుమంచుఁ బెంచి
తివే యీ చేతులంచుఁ బలపలకన్నీరు నించి యొడలు గడగడవడఁక జమదగ్ని దు
రాగ్రహదుర్గకుం బలివెట్టుచందంబున నెట్టకేలకు గేలికుఠారంబున రేణుకశిరం
బు గఱుక్కనం దెగనఱికినఁ దలమిడిసి యల్లంతటంబడియెఁ దత్కంఠనాళంబున
జుల్లున రక్తంబు వెడలునప్పుడు హాహాకారంబులు సేయువారును రేణుకవలన నే
మిపాపం బిది యధర్మం బనువారును నిట్లయిన స్త్రీల కింకఁ బాతివ్రత్య మతిదుర్లభం

బనువారును ఋషుల కింతరోషంబు చెల్లునే యనువారును పరశురాముం డతి
క్రూరకర్ముండు పొమ్మనువారును రాముం డేమి సేయుఁ దండ్రి సెప్పినయట్లు సేసె
ననువారును దండ్రి ముది ముది తప్పు సెప్పిన నకార్యంబు రామునకుం జేయఁద
గునే యనువారును జేయకున్న నన్నలపా టొందఁడే యనువారును నెట్టిపా టొం
దినఁదా నేమి యిట్టి క్రూరకర్మంబున కొడిగట్టఁదగునే బ్రాహ్మణున కనువారును వీ
రెక్కడి బ్రాహ్మణులు జన్మాంతరంబున బోయ లనువారును బోయలైనం దమవారిం
దెగఁజూతురే యనువారును నిట్టియుత్కృష్టకర్మంబున జమదగ్ని కిచ్చటనె యను
భవంబునకు రాకపోవునే యనువారును జమదగ్ని సర్వజ్ఞుం డతఁ డెఱుఁగడే
యిది యెట్టి ధర్మసూక్ష్మంబో యనువారు నైరి యయ్యాశ్రమవాసు లయ్యెడ
గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదులతోఁగూడ బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదు లంబరంబున
నిల్చి యాసాహసకర్మం బద్భుతం బని చూచుచుండి రయ్యవసరంబున.

చ. బళిబళి నిన్ను మెచ్చితి నపారభుజాబలధామ రామ నీ
వలయు వరంబు వేఁడు మనివారణ నిచ్చెద నన్నఁ దండ్రిప
జ్జలజములందు వ్రాలి మునిచంద్ర యొసంగుము జీవితంబు ల
న్నలకును నాదుతల్లి కనినం జమదగ్ని ప్రహృష్టచిత్తుఁడై. ॥88॥

తే. వారివారితలలు వారివారికబంధ, ముల నమర్పఁబంచి మునివరుండు
గరకమండలూదకములు పైఁ జల్లిన, సుతులతోడ బ్రతికె సతియు నంత. ॥89॥

ఉ. నిద్దురవోయి లేచుగతి నీరజలోచన లేచి నవ్వులే
ముద్దుమొగంబుతోఁ బతికి మ్రొక్కి పదానతులైన పుత్త్రులం
దద్దయుఁ గౌఁగిలించి మునిదారలతోఁ దగ సుద్దులాడుచున్
నిద్దపువేడ్క నందఱను నివ్వెరపాటున ముంచె నత్తఱిన్. ॥90॥

క. విరిసోన గురిసె మొరసె, న్సురదుందుభు లపుడు మిగులఁ జోద్యము లనుచుం
బరితోషంబున వేలుపు, దొర లెన్నిరి వందిమాగధులవలె నంతన్. ॥91॥

క. జమదగ్ని యొసఁగె రామున, కమితభుజాబలము సంగరాంగణవిజయం
బమరనరాజేయత్వము, నమరత్వము లోనుగాఁగ నఖిలవరములున్. ॥92॥

క. హరశిష్యుండై సురరిపు, హరణం బొనరించి శివుదయన్ దివ్యాస్త్రో
త్కరముఁ గని గుహునిపై మ, చ్చరమున భేదించెఁ గ్రౌంచధర మొకకోలన్. ॥93॥

సీ. అంతటఁ గార్తవీర్యార్జునుం డొకనాఁడు వేఁటలాడఁగ వచ్చి విపినవాటి
గజగండభేరుండఖడ్గాదిదుష్టసత్త్వములను ఖండించి శ్రమము మించి
జమదగ్ని యాశ్రమస్థలముఁ బ్రవేశించి యతఁడు విందొనరింప నారగించి
కామధేనువుఁ గాంచి కలుగదొకో యిట్టి యావు నావంటిజనాధిపతికి

తే. నంచు నెంచుచుఁ బురమున కరుగ నతని, చిత్త మెఱిఁగి కుమారు లుద్వృత్తు లగుచు
రాముఁ డట లేనివేళ నాశ్రమము సొచ్చి, కామగవిఁ దెచ్చి తమయింటఁ గట్టికొనిరి. ॥94॥

శా. ఆవార్త ల్విని భార్గవుండు పటురోషావేశసందీప్తనే
త్రావిర్భూతహుతాశనప్రభవధూమాకారఫాలస్థల

వ్యావల్గద్భ్రుకుటీమహోగ్రుఁడయి దోరంచత్కుఠారంబుతో
వే వచ్చె న్నగరాటవీజనపదాన్వేషంబు గావించుచున్. ||95||

చ. అల గాధేయుఁడు చక్రవాళకులశైలాంభోధిదేవాప్సరో
లలనాదిప్రతిసృష్టి చేసె నన సాలంబు ల్మహాసౌధరా
జులు ఖేయంబు నృపు ల్సుతు ల్మొదలుగా సొంపొందు మాహిష్మతిం
దిలకించెన్ భృగురాముఁ డద్భుతరసోన్మేషానిమేషంబుగన్. ||96||

మ. కని యౌరా కృతవీర్యనందనునిభాగ్యం బంచుఁ దద్గోపురం
బున నుగ్రాకృతి నిల్వ నచ్చటిజనంబు ల్భర్వుతో బోయి య
ర్జునభూభర్తకుఁ దెల్ప నాతఁడు గడుం జోద్యంబుతో దోడితె
మ్మనుచు న్నైజపురోహితుం బనుప నయ్యార్యుండు శీఘ్రంబునన్. ||97||

తే. ఎదురుగా వచ్చి నృపతి మిమ్మిపుడు తోడి, తెమ్మనియెఁ బ్రేమ భృగురామ రమ్మటన్న
భార్గవుఁ డనర్గళాగ్రహభర్గపటిమ, నిట్లనుచుఁ బల్కె నృపపురోహితునితోడ. ||98||

క. మే మేటికి వచ్చెద మటు, కామగవిం దెచ్చి యొసగు గ్రక్కున ననినన్
భూమిసురుఁ డెఱిఁగి ధరి, త్రీమండలపతికిఁ దెల్ప ధీరత నతఁడున్. ||99||

క. తనయులకుఁ జెప్పి పంపిన, విని వార లొసంగ మనిన విభుఁడు సుతులఁ గా
దనలేక గోసహస్రము, వినయంబున నొసఁగఁ బనుప విప్రుఁడు నటులున్. ||100||

క. ఒసఁగినఁ గనుఁగొని కనుఁగొన, నెసఁగిన కెంజాయ పొసఁగ ఋషిపతి మద్ధే
నుసమానులె యీధేనులు, మసారమున కెనయె గాజుమణు లెన్నైనన్. ||101||

తే. వలదు పొమ్మన విప్రుఁ డావార్తఁ దెలుప, విని నృపాలుఁడు మాతోడ వికటమేల
విప్రుఁ డేమాత్రముననైన వేడ్కఁ జెంద, వలయు ననుమాట వినఁడె భూవలయముననను. ||102||

తే. అటులు గాకున్న దనయిచ్చ యాత్మజులకుఁ, జెప్పి పంపిన విన రేమి సేయువాఁడ
ననిన నామాట విప్రుచే నాలకించి, యేల కించిత్తు న న్నెంచఁ డితఁ డటంచు. ||103||

ఉ. మున్నుగ ద్వారరక్షుల సముద్ధతసంగరరంగదక్షులన్
ఛిన్నుల సేయు భార్గవుని సేనలు గూడి యెదుర్ప భూధరా
భ్యున్నతమత్తదంతిహయతుంగశతాంగభటప్రతానమున్
ఛిన్నము చేసె రాముఁ డతిభీమకఠోరకుఠారధారలన్. ||104||

తే. అంత హతశేషమైన సైన్యంబు గొంత, యెంతయును భీతి నేఁగె దిగంతములకు
నంతయును విని రోషితస్వాంతుఁ డగుచుఁ, జింతఁ జేయుచు మేదినీకాంతవరుఁడు. ||105||

క. తనచేతనున్న చాపముఁ, బనిచి నిషంగంబు మెట్టఁబనిచిన నదియుం
జని గొనయ మెక్కి చాపము, దనయంతనె సంధిలె న్నిశితప్రదరములన్. ||106||

క. సంధిలుచు భూనభోంతర, బంధురత న్నిగుడు బాణపంక్తులు దునిమెం
గంధరగణముల సప్త, స్కంధముగతి రాముఁ డల్ల చాపము దునిమెన్. ||107||

క. చాపము దునిసిన నిషునిధి, రోపంబులు వెడలి తనదు యొమ్మగలింపం
గోపంబున భృగుపతి ప్రతి, రోపంబుల నృపునిశరధి రూపడగించెన్. ॥108॥

ఉ. అంతట నర్జునుం డనుప నాయుధము ల్బహురూపధారులై
యంతకదండదారుణములై శతకోటిశితంబులై యహః
కాంతకరోజ్జ్వలంబులయి కాలమహాభుజగాదిరాజదు
ర్దాంతములై హుతాశనకరాళములై తనపైపయిం బడన్. ॥109॥

క. పరశువున రాముఁ డన్నిటి, నిరసింపఁగ నృపతి యణిమనేర్పున నణువై
పరికింపఁగ వచ్చిన దనుఁ, బరమమహాయోగి దెలిసి పట్టఁ దివురుటన్. ॥110॥

చ. దివి భువి నిండియున్న ఘనదేహము మేరులసత్కిరీటము
న్వివిధవిభూషణంబులును వేయివిధంబుల నాయుధంబు ల
త్యవితథతేజము న్మహిమ నంది త్రివిక్రముఁ బోలియున్న న
య్యవనిపుఁ జించె నంచితశరావలి రాముఁ డచంచలాత్ముఁ డై. ॥111॥

మ. గరిమ ధారుణిఁ ద్రొక్కె దిక్కరులు మ్రొగ్గం గట్టు లిట్టట్టుగా
ధరణీవల్లభు డంత భార్గవుఁడు తత్పాదంబు నుగ్రాశుగ
స్ఫురణ న్మించిన ఖడ్గఖేటధరుఁడై భూమిళుఁ డత్యాశుగ
త్వరతో మింటఁ జరించుచున్ లఘిమచే దర్పం బనల్పంబుగన్. ॥112॥

క. ఖగగతి వ్రాలి ఖరాసి, న్భృగురాముశిరంబు వ్రేయ బుషి పరశువునం
దెగనఱకినఁ దత్ఖడ్గము, జగతీనాయకుఁడు ప్రాప్తసౌభాగ్యమునన్. ॥113॥

ఉ. హా యని చేయిసాఁప బహుళాయుధము ల్చెయిగూడు నన్నియు
న్వేయివిధంబులం దునుము వేగ భృగూద్వహుఁ డంతలోనఁ బె
క్కాయుధము ల్ధరించు మనుజాధిపుఁ డంతనె త్రుంచు రాముఁడు
న్నాయకకోటు లేసి సురసంఘము విస్మయ మంది చూడఁగన్. ॥114॥

క. అహమిక భార్గవుఁ డిటువలె, బహులాయుధతతులఁ దునుమఁ బ్రాకామ్యమహా
మహిమాఢ్యుఁడు నీరమురహి, మహిలీయముగాఁ గుతారి మహి భేదించెన్. ॥115॥

మ. ఒకచోఁ దేలి మహీశుఁ డీశతగిరింద్రోద్యద్రథారోహణో
త్సుకుఁడై సేనకుఁ జేయివీచిన భటు ల్భాలాదినానాయుధ
ప్రకరంబు ల్వెలుఁగ న్భృగూద్వహుని పైపైఁబర్వ నుర్వీజముల్
పెకలెం గట్టు దనంతఁదా నెగసివాలె న్రాముపై నత్తఱిన్. ॥116॥

సీ. నిబిడరోషజ్వాలనేత్రాగ్నిశిఖలతోఁ బటుతరోగ్రప్రతాపంబు వెలుఁగ
నిటలవక్రీభవచ్చటులభ్రూకుటితోడఁ గోదండదండంబు గొనయమెక్కఁ
గటుదంతసంఘర్షకిటకిటస్వనముతో శింజినీనినదంబు సెవుడుపఱుప
ద్వేషణభీషణభాషణంబులఁ గూడి క్రొవ్వాఁడితూపులు గుదులుగొనఁగఁ
తే. జించి చెండాడె భుజబలోదంచదహిత, హైహయాధీశసేనల నగవితతుల
జలజములు ద్రుంచు మదమదావళము లేవ, రాముఁ డాహవవిజయాభిరాముఁ
డగుచు. ॥117॥

తే. వశితచే నంత ధారుణీవల్లభుండు, మెఱుఁగు మెఱసినరీతి భ్రమించుచుండి

యఖిలదిక్కులఁ దానయై యనుపమాన, మానమున నిట్టులనియె నమ్మౌనిఁ గాంచి. ||118||

ఉ. భార్గవరామ నీవు నొకపౌరుషశాలివిఁబోలె మచ్చమూ
వర్గముతోడఁ బోరెదవు వద్దిక సాహస మస్మదీయదో
రర్గళనిర్గళద్బహువిధాస్త్రపరంపర కోర్చి నిల్వఁగా
భర్గుఁడవో ముకుందుఁడవొ పాఱుఁడ వింతియకాక పాఱుమీ. ||119||

చ. ధరణిసురుండ వంచుఁ జెయి దాళితిగాని పరుండవైన దు
ర్భరశరమండలిం గెడపి భండనసీమఁ బరుండ నుంతు సం
గరముఁ ద్యజించు మింకయినఁ గాక యెదిర్చిన నోర్వఁ జెప్పితిన్
దురితము లేదు నాకిఁకను దోఁచినరీతి నొనర్తు గ్రక్కునన్. ||120||

చ. పొలుపుగఁ గొండ కట్టెలకుఁ బోయెడివానివిధంబు దోఁప గొ
డ్డలి యిది యేమి దీన జగడం బొనరింపఁగ వచ్చితే బళా
బళ భృగురామ యన్న నరపాల నిజంబు సమిత్ప్రియుండనై
నలువుగ నర్జునచ్ఛిద మొనర్పఁగ వచ్చితి నంచు రాముఁడున్. ||121||

శా. ఔరా విప్రుఁడ నంచు నం జులకసేయ న్వచ్చితే మంచిదే
రారమ్మా ధనువూని నీవయినక్షాత్రం బేను వీక్షించెద
న్స్వారత్వంబులు మీకె యంచు నజుఁ డెచ్చో ముద్ర గావించెనే
లేరా బ్రాహ్మణశూరు నింకిటను గల్పింతు న్ననుం జూడుమా. ||122||

మ. ప్రమథేంద్రుండు నుతింప నంపమొనచేఁ గ్రౌంచాద్రి భేదించి మా
ర్గముఁ గల్పించితిఁ దొల్త నంచలకుఁ దత్కాండంబుల న్నీదువ
క్షము భేదించి మదీయకీర్తినవహంసం బెల్లచోఁ బోవ మా
ర్గముఁ గల్పించెద నాబలంబు గను మింకం గార్తవీర్యార్జునా. ||123||

తే. అనుచు రాముఁడు ఘనరీతిఁ దనపృషత్క, తతి సహస్రకరస్ఫూర్తి దరలఁ జేయఁ
బఱచె నంతట నర్జున పక్షబలము, మానసమున కధీనమై మనుజవమున. ||124||

ఉ. అంతట భార్గవుండు భిదురాగ్రకఠోరకుఠారధార దు
ర్దాంతమహఃకృతారివనితాజనితాస్త్రము కార్తవీర్యభూ
కాంతభుజాసహస్రము సగర్వసహస్రము గాఁగ మించి వి
భ్రాంతునిఁ జేసి కుత్తుకకుఁ బాపె శిరంబున దక్షిణంబునన్. ||125||

తే. కార్తవీర్యుఁడు ఘనసమీకార్తవీర్యుఁ, డగుచుఁ గూలిన నన్యోన్యమయుతు లగుచు
నతని పుత్రకు లయుతసంఖ్యాతు లెల్ల, కడల కేగిరి ప్రాణము ల్గాచికొనఁగ. ||126||

చ. అసదృశకీర్తి కామగవి నాజి శరత్కబలీకృతార్జునుం
దెసలఁ జరింపఁ బంచి జగతీవరజాహృతకామధేనువున్
మసలక తెచ్చియిచ్చి నృపమారణమున్ జమదగ్ని మౌని కిం
పెసఁగఁ గుఠారి దెల్ప నత్వ డి ట్లనియెన్ సవిషాదచిత్తుఁడై. ||127||

సీ. నిరతంబుఁ గొల్వఁడే దురితంబు లణఁగించు దానేప్సితత్యాగి దత్తయోగి
భుజసీమ నిల్పఁడే నిజధామసంరక్షితాబ్ధి చతుష్కాంత నవనికాంతఁ

జెఱిసాల వెట్టఁడె మొఱ సాల వెట్టంగఁ బ్రధనజయోత్కంఠుఁ బజ్కికంఠు
ధృతిఁ దృప్తుఁ జేయఁడే యతితప్తుఁడై వేఁడు సకలదాహామోదుజాతవేదు
తే. సకట సామాన్యుఁడే యణిమాదిసిద్ధి, సిద్ధకీర్తితభువనప్రసిద్ధకీర్తి
స్నిగ్ధసద్గుణరత్నప్రసిద్ధమూర్తి, శత్రుసమవర్తి యర్జునచక్రవర్తి. ॥128॥

క. ఒకయావునకై నృపు నే, టికిఁ జంపితి వింతకటికిడెందము దగునే
యకటా విప్రున కఘునా, శకముగ నిఁకఁ దీర్ఘయాత్ర సలుపుము పుత్త్రా. ॥129॥

క. అనినం గానిమ్మని పని, వినియె భృగూద్వహుఁడు కార్తవీర్యసుతులు తం
డ్రిని జంపిన పగ తీరుచు, కొనవలెనని పొంచియుండి క్రూరాత్మకులై. ॥130॥

మ. ఒకనాఁ డాశ్రమవేదికాంతరమున న్యోగాఢ్యుఁడై యున్నయ
య్యకలంకున్ జమదగ్నిఁ జుట్టుకొని చేయంటన్ జడల్పుట్టి మ
స్తకముం బాణి కృపాణిఁ గొట్టి ధరమీఁద న్వైచి వేచన్న రే
ణుక హానాథ యటంచు మోదికొనియెన్ శోకంబుతోఁ బల్మఱున్. ॥131॥

తే. ఏఁటిలోపలఁ దీర్థంబు లెల్లఁ దిరిగి, యప్పు డచటికి భార్గవుఁ డరుగుదెంచి
తండ్రిఁ గనుగొని శోకదందహ్యమాన,మానసుండయి విలపించె దీనుఁ డగుచు. ॥
132॥

క. కలనైనఁ బరుల కాపదఁ, దలఁపని నీ కిట్టికీడు దైవము దలఁచెం
దల క్రొవ్వి నేనొనర్చిన, కలుషంబున నేమి సేయఁగల నిఁక తండ్రీ. ॥133॥

తే. అనుచు వగచుచునున్నచో మునులు రుచిర, వాగమృతధారఁ దచ్ఛోకవహ్ని నణఁచి
తండ్రికై తర్పణాదికృత్యములు దీర్పు, మనిన భార్గవుఁ డనియె సత్యాగ్రహమున. ॥
134॥

క. అనదవలె నదిజలంబుల, జనకునకుం దర్పణం బొసంగుదునే య
ర్జునసుతశోణితములచే, నొనరుతు వినుఁ డదియుఁ గాక నొక్కప్రతిజ్ఞన్. ॥135॥

చ. ఇరువదియొక్కమాఱు జనయిత్రి యురఃస్థలి మోదికొంట నే
నరసితి నన్నిమాఱులు నృపాన్వయజాతుల దుర్వినీతులన్
దురితసమేతులన్ ఖలులఁ ద్రుంపకమాన నటంచుఁ గ్రోధియై
పరశువుఁ బూని యర్జుననృపాలకుమారజిఘాంస నత్తఱిన్. ॥136॥

సీ. మునుమున్న నతిరయంబునను మాహిష్మతి కరిగి త న్గనుఁగొని యార్తులగుచు
నెఱుఁగక చేసితి మీతప్పు సైరింపు రామరామ యటంచుఁ బ్రాణభీతి
బతిమాలి వేఁడినఁ బదములు వాలిన సందులు సొచ్చిన శరణ మనినఁ
దలవీడ మొలవీడ నలుగడఁ బఱచినఁ బూరి గ్రసించినఁ బోవనీక
తే. బ్రహ్మఘాతుకులార దురాత్ములార, దయయు ధర్మంబు మీయందుఁ దలఁపఁదగునె
యనుచు గోచరులైన యర్జునసుతులను, బాటి గొఱియల నఱకినపగిది నఱకి. ॥
137॥

చ. పురముల కేఁగు భూవరులఁ బోరికి రమ్మని చీరు వచ్చినం
బరశువుచేతఁ జీరు భయపడ్డనృపాలురు రాకయున్న స
త్వరముగ నీడ్చి తెచ్చి యమవాసముఁ జేర్చుచు నిట్లు ధారుణిం

దిరుగుచు నెల్లరాజుల వధించె భృగూద్వహుఁ డట్టివేళలన్. ॥138॥

సీ. కొట్టివైచినతల ల్గుట్టలై కాటుకకొండలదండిని మెండు సూప
భూరిమాంసంబులు ప్రోవులై మించుచుఁ గాంచనాచలములకరణిఁ గాంచ
నాకసం బంటిన కీకసరాసులు రజతశైలంబులరహి వహింప
నెల్లెనై నెత్తురుటేఱులు వాఱుచు శోణనదంబుల సొంపు నింపఁ
తే. జెలఁగి మెసవుచు భూతము ల్చిందులాడె, కంకగృధ్రాదిఖగముల కఱువు దీఱె
నారదుడు మెచ్చుచును దందనాలు పాడె, ధరణి నిర్భర యగుచు సంతసముఁ గూడె.
॥139॥

తే. ఏనుమడుగు లగుచు నిల రాజరక్తంబు, గనె శమాత్తపంచకప్రసిద్ధి
రాముఁ డాజి విజయరమఁ గూడి క్రీడింప, నలరు కుంకుమంపుఁగొలను లనఁగ. ॥
140॥

సీ. ఇవ్విధంబున రాముఁ డెల్లరాజుల ద్రుంచి చిత్రశక్తిని గురుక్షేత్రముననను
బరిహృతపాతకపంచకంబుగ క్షోణినాయకరక్తంబుననను శమంత
పంచక మొనరించి భక్తితో నటఁబితృతర్పణంబు ఘటించి ధన్యుఁ డగుచు
నశ్వమేధము చేసి యలసరస్వతిలోన నవబృథస్నానంబు లాచరించి
తే. యవని దక్షిణగాఁ గశ్యపున కొసంగఁ, దన్మహత్త్వంబునను జమదగ్ని శీర్ష
యుక్తుఁడై సప్తఋషులలో నొక్కఁ డగుచు, వెలుఁగుచున్నాఁడు నక్షత్రవీథియందు. ॥
141॥

ఉ. అంతట శాంతి గైకొని వనాంతమునం దప మాచరించె దు
ర్దాంతమహాభిరాముఁ డగురాముఁడు నయ్యెడ గాధిమేదినీ
కాంతుకుమారపౌత్రుఁ డతిఘాతుకబుద్ధి పరావసుండు క్ష
త్రాంతకుఁ జేరవచ్చి దురహంకృతి మీఱఁ దృణీకరించుచున్. ॥142॥

మ. మును మున్నీవు ప్రతిజ్ఞ చేసితివి నిర్మూలింతు శాత్రం బటం
చును నేఁ డేల భయంబుఁ జెందితివి యిచ్చో నట్లు గాదే ప్రవ
ర్ధనరాణ్ముఖ్యుల నొంప వేమిటికిఁ గారా వారు రాజు ల్నినుం
గనినం బోవఁగనిత్తురే తొలఁగు మింకన్ దుష్ప్రతిజ్ఞానిధీ. ॥143॥

వ. అని సదృక్షమునిసమక్షమంబునం బరావసుం డధిక్షేపించిన నతివీక్షరూక్ష
ణుండై భృగుకులాధ్యక్షుం డిట్లనియె. ॥144॥

క. బాలురు వృద్ధు లటంచును, జాలించితిఁగాక వెఱవ క్షత్రియుల కికన్
నేలంగల రాజులను స, మూలం బాబాలవృద్ధముగ ఖండింతున్. ॥145॥

మ. అని యత్యుగ్రత భార్గవుం డవనిలో నాబాలవృద్ధంబుగాఁ
దునిమెన్ రాజుల నేమి చెప్పుదును దద్రోషంబు రాజాంగనా
జనగర్భంబుల నూడ్చె హుంకృతి ధనుర్జ్యాటంకృతిన్ ఘోరగ
ర్జనలన్ రూక్షనిరీక్షణచ్ఛటల దుర్దాంతాట్టహాసంబులన్. ॥146॥

తే. ఇవ్విధంబున రాజుల నెల్లఁ ద్రుంచి, యరిగి మఱికొన్నినాళ్ళకుఁ దిరిగివచ్చి
ఆదిఁ దనదృష్టిపథమున కందనట్టి, గర్భములఁ బుట్టుశిశువులఁ గని వధించు. ॥147॥

శా. ఈలా గిర్వదియొక్కమాఱు నృపులన్ హేలాగతిన్ రాముఁ డా
బాలప్రౌఢజనంబు గాఁగ వధియింపన్ రాజకాంతావిలా
పాలాపంబులు భూమినెల్లెడల మెండై నిండెఁ దద్దైన్యము
న్మాలించె న్మది నెంచి కశ్యపుఁడు రాముం జేరి దీవించుచున్. ||148||

మ. ఇల నిక్షత్త్ర మొనర్చి చేసితి మఖం బీవిశ్వవిశ్వంభరన్
బళిరే దక్షిణ గాఁగ నిచ్చితివి దానక్షాత్త్రధర్మంబులం
గలరే నీసరి యీక్షితిస్థితిని సాక్షాత్పంకజాక్షుండ వీ
వలఘుస్తోమయశోభిరామ భృగురామా సార్వభౌమాంతకా. ||149||

క. మాకొసఁగిన వసుమతిలో, నీ కేటికి సంచరింప నిఁక దక్షిణర
త్నాకరతీరముఁ జేరు ప్ర, భాకరశశికులవిరామ భార్గవరామా. ||150||

క. అన మంచిది యని రాముఁడు, చని చాపం బెక్కుపెట్టి శరము [3]దొడిగి వా
ర్ధినిఁ గొట్టఁబోయి నంతనె, తనరంగా కొంతచోటు తత్క్షణ మొసఁగెన్. ||151||

తే. అందు విహరించె రాముఁ డనంత నంత, బ్రాహ్మణుల కిచ్చి యంతఁ దపంబు సేయఁ జనియెఁ గశ్యపుఁ డవని కాస్యపి యనంగ, నమరె నది యాది మఱి యుర్వి యౌట వినుము. ||152||

చ. క్షితిసురు లిట్లు కశ్యపునిచే మహి గాంచి ప్రభుత్వ మొప్ప సం
తతమును రాజభోగపరతంత్రత భార్గవుచే ననాథ లై
గతి మఱి యొండులేమి నృపకాంతల సమ్మతి బల్మినైన సం
గతి యొనరించుచుం గ్రతుమఖక్రియ లన్నియు నీఁగి రయ్యెడన్. ||153||

తే. తగిన దండంబులేమి నుద్దండవృత్తి, వైశ్యులును శూద్రులును విప్రవరు లుదార
గోధనాదుల బలిమిఁ గైకొనఁగఁ దొడఁగి, రి ట్లరాజకమై ధర్మ మెల్లఁ జెడిన. ||154||

క. కుతలం బతలం బంటిన, వెతలం బడుచున్న జనుల విని కశ్యపుఁ డూ
రుతలంబున నెత్తఁగ క్షో, ణితలం బుర్వియనఁ బరఁగు నృపకులతిలకా. ||155||

వ. ఇవ్విధంబున కశ్యపమునివలన సముద్ధరింపంబడిన ధరావరారోహ యద్ధీరాగ్రణి కిట్లనియె. ||156||

మ. అనఘా విప్రులు ప్రోవలేరు నను బ్రోద్యద్బాహుశౌర్యంబుచే
ఘనులౌ రాజులె గాని భార్గవమహోగ్రక్రోధదావాగ్ని ద
ప్పినవార ల్గలరందు నందు నృపతు ల్పేర్కొందు నన్నామము
ల్విని రప్పింపుము వారి ధర్మపరుల న్విఖ్యాతశీలాఢ్యులన్. ||157||

సీ. కశ్యపమునినాథ కాచితిఁ గొందఱన్ హైహయులను గుహలందు దాఁచి
పౌరవాన్వయుఁడు విదూరథతనయుండు ఋక్షవద్గిరియందు ఋక్షరక్ష
సౌదాసవర్యుండు శక్తిజు శరణొంది దధివాహసుతుఁడు గౌతమునిఁ గొలిచి
గోపాలనముఁ జేసి గోపతి యనురాజు వత్సము ల్మేఁపుచు వత్సనృపుఁడు
తే. గృధ్రకూటమనెడు గిరిని కోలాంగూల, జాతివలన భూతి జలధిచే మ
రుత్తుసుతులు ముువ్వురును బ్రతికిరి వారిఁ, బతులఁ జేయు నాకు భవ్యమతుల. ||
158||

మ. అని ప్రార్థించిన మంచిదే యని దయైకాయత్తచిత్తంబుతో
మునిచూడామణి శిష్యులం బనిచి సమ్మోదంబుతోఁ దెచ్చి వా
రిని సామ్రాజ్యపదాభిషిక్తుల నొనర్చె న్వారలున్ భూమిపా
లనముం జేసిరి ధర్మ మెచ్చ జన ముల్లాసంబుఁ గాంచె న్నృపా. ||159||

తే. విప్రులకు రాజసతుల కావిర్భవించి, రుత్తమక్షత్రియులు ధర్మయుక్తు లగుచు
నంతటను వారిసంతతు లతిశయిల్లె, ధరణి నంతటఁ దామరతంప రగుచు. ||160||

తే. భార్గవుం డిప్పుడు మహేంద్రపర్వతమున, నున్నవాఁడు తపోధను ల్దన్నుఁ గొలువ
నాతఁడే గాదె భీష్మకర్ణాదులకును, జాపవిద్యోపదేష్టయై జయము లొసఁగె. ||161||

మ. అనఘా యీభృగురామచర్య వినువా రత్యంతపుణ్యాత్ములై
యనిశంబున్ బహుభోగభాగ్యములు దీర్ఘాయుష్యవైదుష్యముల్
ధనదాన్యంబులు బుత్త్రపౌత్త్రులును భద్రంబు ల్మనోభీష్టము
ల్గని రాజిల్లుదు రెందుఁ గాంతురు తుదిం గైవల్యసామ్రాజ్యమున్. ||162||

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁడై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతు దెలుపు మని యడుగుటయున్. ||
163||

ఉ. తీక్ష్ణమహామహోనిధిసుధీయుత దారకతారదారకా
శ్లక్ష్ణకలావిహార యుడుజాలసమాచ్ఛవిహార యాశ్రితా
భీక్ష్ణముదంచితాత్మ యవిభిన్నదృశోరచితాత్మమేదినీ
రక్షవిధాన దానచతురన్నయశోధన శ్రీయశోధనా. ||164||

క. పుంఖ్యాతియుత సరస్వతి, సాంఖ్యవిశేషజ్ఞ యోగశాస్త్రాభిజ్ఞా
సంఖ్యావత్పరిపోషక, సంఖ్యాతిగసుగుణధామ సచివలలామా. ||165||

పంచచామరము. ధరాజరాజరాధిరాజదాతృతాజితాంగణా
ధరాజరాజరాజ దేవతావధూప్రదాసుధా
ధరాధరాధరాధరామృతస్పృహా మహావసుంధరా
ధరాధరాతిశౌర్యధైర్య దారితారికంధరా. ||166||

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైన దశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు షష్ఠాశ్వాసము.

6. భృగురామావతారకథ సమాప్తము.

1. నట్లగుఁ గాక నేరమే
2. వన్నెచీర
3. దొడి పయో, ధిని జోటు వేఁడఁ జుట్టుం, దనలోఁ జేటంతచోటుఁ దటమున నొసఁగెన్.

7. శ్రీరామావతారకథ

సప్తమాశ్వాసము

యుతధామ దిశాక్షౌ
మాయత సితకీర్తిధామ మగదలకులధౌ
రేయ భుజావిక్రమ గౌ
రేయ సుధీ గేయ సత్యకృష్ణామాత్యా. ॥1॥

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
ధరణినాయక రామావతార మిఁకను, దెలియఁ జెప్పెద వినుమని తెలుపఁదొడఁగె. ॥2॥

సీ. హరిబింబరమావిహారకేళీశ్రాంతి హరికేతనమనోహరిరథము
గంధనాగధుతాభ్రగంధవతీజాత గంధప్రసూనసగంధపదము
వాహనైకగతిప్రవాహ పాంసులగంధవాహధూసరితాంబువాహఘటము
వీరరసోన్నిద్రవీరభద్ర హసద్గవీరమాహవ మహావీరభటము
తే. ధర్మపరధర్మసాధర్మ్యభర్మవిశ్వ, కర్మనిర్మితశర్మదనర్మహర్మ్య
నిర్మలాభోర్మిదృశిధాతుకర్మితాచ్య, తాభ్రమధ్యాపురం బయోధ్యాపురంబు. ॥3॥

క. ఆపుర మేలున్ దశరథ, భూపాలకుఁ డాజివిజయభుజభుజగమహా
చాపాహితరోపాహృత, కోపావృతవిమతనృపతికులపాలకుఁ డై. ॥4॥

చ. అతఁ డొకనాఁడు నిండుకొలువై చెలువై బలవైరి కెంతయుం
బ్రతియగు ఠీవి మీఱఁగఁ బరాకు పరాకు పరాకటంచు వం
దితతులుసారెమ్రొక్కు ధరణీతరుణీపరిణీవరాళి ను
న్నతరుచిఁ దెల్పఁ గానకలనాలలనాకలనాదము ల్వినన్. ॥5॥

సీ. విశ్వంభరాభారవిధురకుంభీనసప్రతిసృష్టి యెవ్వాని బ్రహ్మయష్టి
గాఢాంధకారనిర్గంధనక్షమసరోజపకరం బెవ్వానిజవసరంబు
ఘటజాతగౌరవోత్కటహర్షితార్థవిగ్రహచండి యెవ్వానిమహితకుండి
కనకగర్భాసాధ్యకౌశికేష్టనిధానతోషితం బెవ్వానిభాషితంబు
తే. కమలసంభవ కమలేశ కమలభృత్క, లాకలాపాది సురలోకలోకభయద
కలశదత్తాక్షి యెవ్వాని జలరుహాక్షి, యట్టిఘనుఁడు వసిష్ఠసంయమధనుండు. ॥6॥

క. చనుదెంచిన నెదురుగఁ జని, వినయంబునఁ దోడి తెచ్చి విభుఁడు సువర్ణా
సనమున నునిచి సపర్యలు, నొనరిచి యిట్లనియె నతిమృదూక్తులు మెఱయన్. ॥7॥

మ. అనఘాత్మా యనపత్యతాదురిత మత్తాళీంద్ర మస్మన్మనో
వనజాతానిశజాతమోదరససేవం జొక్క నేసౌఖ్యముం
గనలేనైతి సమగ్రభోగముల నింకం దన్మిళిందంబు గ్ర
క్కన వారింపుము భూరిసంతతి యొసంగం జాలఁ బ్రార్థించెదన్. ॥8॥

తే. అనిన సమ్మతి ఋశ్యశృంగాదిమౌని, పతులఁ గూడి యరుంధతీప్రాణనాథుఁ
డశ్వమేధంబు సేయించి యధిపుచేతఁ, బుత్రకామేష్టి వేల్పింపఁ బూనునపుడు. ॥9॥

సీ. శచిముద్దుమోమునఁ జక్కగాఁ దిలకంబు దిద్దిదిద్దక వచ్చె దేవభర్త
కులశైలతనయచెక్కులయందు మకరిక ల్వ్రాసివ్రాయక వచ్చె వామదేవుఁ
దొడికంబుగా వాణినిడువాలుకీల్జడ యల్లియల్లక వచ్చె నబ్జభవుఁడు
కలిమిపూఁబోడిగుబ్బల కమ్మకస్తూరి పూసిపూయక వచ్చె వాసుదేవుఁ
తే. డన్యదివిజులు దామున్నయట్లు వచ్చి, రింతయును దామసములేక ఋశ్యశృంగ
మౌనిమంత్రబలాహూయమాను లగుచు, నహహ కొనియాడఁ దరమె
యయ్యనఘుమహిమ. ॥10॥

మ. హవిరర్థాగతదేవతావిరహరుష్యన్నిర్జరీభేదన
ప్రవణానంగసమాహృతప్రసవసర్వస్వామృతాహారలో
కననీదోహదధూమమో యన వపాగంధస్ఫురద్ధోమధూ
మవితానంబు నభోంతరాళపదవిం బర్వెన్ ఘనశ్యామమై. ॥11॥

క. ఆయెడ శిఖిభవపురుషుఁడు, పాయసభాజన మొసంగె బహువిధమంత్రో
పాయసభాజనకక్షప్తన్ను, పాయసభోజనము లలర నవనీపతికిన్. ॥12॥

సీ. దశరథమేదినీధవుఁడు పాయస మగ్రసతికిఁ గౌసల్యకు సగ మొసంగి
పిమ్మటఁ గైకేయ ప్రియురాలు గావున కడమ యియ్యఁదలంచి కైకకన్న
బ్రాయంబుచేఁ బెద్దపత్ని నుదాసింపఁ బాడిగా దంచును బరకపాలు
మాత్రం బొసంగి సుమిత్రకుఁ గైకకుఁ బాతికెపా లిచ్చి పరకపాలు
తే. మరలి యెల్ల సుమిత్రకె మమత నొసఁగె, మునుపుఁ గొంచెమె యిచ్చితి ననుచు నెంచి
యంతఁ గాంతలు దత్పాయసాంశములను, మెసవి యారూఢగర్భలై
యెసఁగుటయును. ॥13॥

సీ. హరువుగా మృగనాభి యలఁదితే కుచచూచుకంబుల నైల్యంబు గదియనేల
విడియంపుకపురంపువెలిడాలు గ్రమ్మెనే పసిఁడిచెక్కులు వెల్లబాఱనేల
కటికుచంబుల నీర్ష్య గాంచెనే నేఁడైన బలువుఁజూపె నదేమొ యలఁతినడుము
పరమాన్నరుచి గ్రోలఁ బరపదార్థములందు నరుచి పుట్టెనొ పల్చనయ్యెఁ దనువు
తే. పనులు దఱచయ్యెనే యింత బడలనేల, రేలు వేఁగింతురే పగలేల నిద్ర
యనుచు దశరథుఁ డతిమోద మెనయు నర్మ, వచనములఁ దేల్చె దౌహృదవతుల
సతుల. ॥14॥

ఉ. మేటిగఁ జైత్రశుద్ధనవమీబుధవారపునర్వసూడుక
ర్కాటకలగ్నవేళ గురురాజులు గూడ గ్రహంబు లుచ్చతం
బాటిల నైదుఁ గోసలనృపాలసుతామణిగర్భవారిధిం
గోటిశశాంకతేజముఁ జిగుర్కొన విష్ణుఁడు పుట్టె రాముఁడై. ॥15॥

తే. అచ్యుతాంశార్ధమున రాముఁ డవతరింప, హరిచతుర్థాంశమునఁ గైక భరతుఁ గనియె
నలసుమిత్రకు వెనుకఁ బాయసము గొనియు, నాథునుద్దేశమే ప్రధానంబు గాఁగ. ॥
16॥

క. గుణవతి సుమిత్ర సుజన, ప్రణతుల హరి పరకపరకపా లొసఁగఁగ ల

క్ష్మణశత్రుఘ్నుల శుభల, క్ష్మణులు న్మొజ్జగమువారుఁ గడుహర్షింపన్. ||17||

సీ. దివి పిక్కటిల మ్రోయు దివ్యదుందుభుల సంరావంబు లభ్రగర్జనలు గాఁగ
నటియించు నప్సరఃకుటిలాలకలమేనిమెఱుఁగులు తొలుకరిమెఱుఁగులుగను
దిలకించు వైమానికులచిత్రభూషణాంబరకాంతి యింద్రచాపంబు గాఁగ
మలయాచలాయాతమందమారుతములు తతశీతవాతపోతములు గాఁగ
తే. జనముదశ్రుప్రవాహము ల్సందడింప, మునిజనానందకందము ల్మొలకలొత్త
రావణగ్రీష్మతప్తధరాతలంబు, శైత్య మొందంగఁ బుష్పవర్షములు గురిసె. ||18||

వ. అంత. ||19||

క. సరభసగమనఝుళంఝుళ, చరణమణీనూపురములు సగ మెఱిఁగింపం
దరుణులు దెలిపిరి యంతః, పురవనితలు సుతులఁ గనుట భూపాలునకున్. ||20||

మ. ఘనసంతోషము మీఱఁగా దశరథక్ష్మాపాలచంద్రుండు వే
చని కాంచెం బురుటింటిలోపలను గౌసల్యాంకభాగంబునం
గనియై నిల్చెనొ సర్వలోకముల శృంగారం బనా మీఱురా
ముని గల్యాణగుణాభిరాముని జగన్మోహప్రభాధామునిన్. ||21||

తే. దశరథుఁడు రాముఁడై పుట్టె ధరణిలోన, నాత్మయే పుత్రుఁడై పుట్టు ననఁగ వినమె
యట్టియాత్మావలోకనం బవనిపతికి, సమ్మదముఁ జేయు టేమియాశ్చర్య మపుడు. ||
22||

క. పుత్రోత్సవ మొనరించెన్, ధాత్రీపతి రత్నధాన్యధనముల విశ్వా
మిత్రుఁడు దనలో దలఁచెం, జైత్రంబుగ నుత్సవంబు సలుపఁగ నంతన్. ||23||

తే. నామకరణాదికము లుపనయన మవని, రమణుఁ డొనరింపఁ గ్రమమున రాముఁ
డనుజ
సహితముగ వంశగురుచెంత సకలవిద్య, లభ్యసించి ప్రవీణుఁడై యధివసించె.

క. అట నొక్కనాఁడు కౌశిక, జటివరుఁ డరుదెంచి సవనసంరక్షణమున్
ఘటియింప రాము వేఁడినఁ, గటకటపడు దశరథేంద్రుఁ గని గురుఁ డనియెన్. ||25||

సీ. ధరణి నేకాతపత్రంబుగాఁ బాలించె బ్రహ్మఋషీ, శ్వరపదముఁ గాంచె
మేనకాధరసుధాపానంబునకుఁ జొక్కె రంభను దిట్టెఁ జట్రాయి గాఁగ
నలుకశక్త్యాదిపుత్త్రుల మన్నిఁ గొనిపించెఁ బశువగుద్విజపుత్రుఁ బ్రతుకఁజేసె
గురుశాపహతుఁ ద్రిశంకుని దివంబున నిల్పెఁ బీడించెఁ దత్పుత్రుఁ బెక్కుగతుల
తే. వేదమాతను గాయత్రి వెలయఁజేసె, వివిధశస్త్రాస్త్రము లెఱింగె విశదముగను
విన విచిత్రము గాధిపుత్రుని చరిత్ర, మనఘగుణగణ్యా దశరథజనవరేణ్యా. ||26||

క. సుతుఁ బంపు మితనివెంటం, గ్రతురక్షణమునకు శుభము గలుగు నటన్నన్
క్షితిపతి కుతుకంబున రఘు, పతిఁ బిలువఁగ నూడిగములఁ బనుపఁగ వారున్. ||27||

సీ. సిగకు నందక వెన్కఁ జెరలాడుకురులతో లాగియౌ మట్టికుళ్లాయి దనరఁ
జిన్నారినొసటికొ్రంజెమట యూడిగములు వలిపెంపుఁజల్వపావడలఁ దుడువ
నునువెడందయురంబునను జీనిసరిపెణ ల్మిన్నజన్నిదముతో మేలఁ గొనఁగ

బెడఁగుచెంగావిచల్లడముపై బిగియించికట్టినక్రొంబట్టుదట్టి దనర
తే. సంజకెంజాయ దగునీలజలద మనఁగ, మెఱుఁగు టెఱమట్టిజిగితోడి మేను మెఱయఁ
జిగిలినాకరంబునఁ జెలువు గులుక, గరిడి వెలువడివచ్చు రాఘవునిఁ గాంచి. ॥28॥

చ. వినయము మీఱఁ జేరి రఘువీర పరాకు నృపాలమౌళి చ
య్యనఁ బిలుమన్న వచ్చితి మటన్న విశేషము లేమి కొల్వులో
ననుచు రఘూద్వహుం డతిరయంబున లక్ష్మణుకేలుదండతో
మినుకుఁగడానిప్రాఁతపని మేలరిగె ల్పయిపై నటింపఁగన్. ॥29॥

సీ. శిర సెత్త మునిప్రేలివరుస గన్పులుగల్గు బలుకొమ్ముమగజాల పనులపైఁడి
సింహలలాటంబు జీవదంతంబులగొడియలు గడవన్నె గొప్పగిండ్లుఁ
బచ్చసూర్యపుటంపుఁబన్నాగమును మేలిపట్టెచట్టంబు కెంబట్టుపటము
సన్నజీనామాలిజాళువాపిడికుచ్చు ముసనాబుకుచ్చులు పసిఁడిసరిగె
తే. కుట్టుతాపెతబటువులు కొద్దిసులువు, పట్టయొరఁగును గుంకుమపఱపుచలువ
పైఁటనీచేలకప్పుఁజొప్పడుకుమార, యందలం బెక్కె శ్రీరఘువందనుండు. ॥30॥

క. అడుగుందమ్ముల రజముం, దుడిచె న్శిబికావహుండు తోడనె యొకడ
ప్పుడు వడిగ మైత్రినొందుచు, నడకువ సౌమిత్రి నడచె నగ్రజువెంటన్. ॥31॥

సీ. నగరువాకిటనె యందలము డిగ్గి బుజాన వలెవాటు వైచిన జిలుగుఁజేల
కటితటంబునఁ జుట్టి గండూష మొనరించి భయభక్తు లమర లోపలికి నరిగి
యొడ్డోలగంబయి యున్నతండ్రినిఁ జేరి జనపతి కౌశికముని యితండు
నతి సేయు రామ యన్నను బ్రేమ మొక్కిన “శీఘ్రమేవ వివాహసిద్ధిరస్తు”
తే. అనుచు రాముని దీవించి మునివరేణ్యుఁ, డెత్తి యక్కునఁ జేర్చుక యేకపీఠ
సీమ వసియింప రామ కౌశికులవారి, వాఁడ వైతివె యని నృపవర్యుఁ డనిన. ॥32॥

తే. మునులపాలిటివాఁడె రాముఁడు నృపాల, నిజమె పల్కితి వనుచు భూభుజుఁడు వనుప
రామలక్ష్మణు లిరువురుఁ బ్రేమ వెంట, రా మునీశ్వరుఁ డాశ్రమసీమ కరుగ. ॥33॥

మ. తల హొంబట్టుకులాయలుం దళుకునిద్దాయొంట్లుఁ గస్తూరిప
ట్టెలుఁ గర్పూరపు నమము ల్దగటుదట్టీచల్లడల్ ఖడ్గము
ల్మొలవంకు ల్విలునమ్ములుం గవదొన ల్మంగొంగుబంగారుదు
వ్వలువ ల్చెల్వుగ రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుతో వచ్చుచోన్. ॥34॥

సీ. అటు నిక్కి చూచిన నమరావతీపురి వీథివారలు వెఱ వేఁకిపడఁగ
నిటు బార సాఁప దిగీశానపురవాసు లళుకొంది సందుగొందులకుఁ బాఱ
నటు ద్రొక్కి నడచిన నణఁగుభూమిభరంబు భరియింప ఫణిరాజు పడగలెత్త
నిటు గేరి నవ్విన నింద్రాగ్నియమముఖ్యదివిజు లంగుళములు సెవులఁ జొనుపఁ
తే. గఱకుఁగోఱలు మిడిగ్రుడ్లుఁ జుఱుకుఁజూపు, వ్రేలుఁజన్నులుఁ దెఱనోరు వికృతముగను
గదియు తాటకిఁ గూల్చె రాఘవుఁడు జటిలు, మాట జవదాఁట కట వనమార్గమునను. ॥35॥

వ. ఇవ్విధంబున. ॥36॥

ఉ. తావచియించుమాట జవదాఁటక తాటక నొక్కకోలచే
గ్రావమగల్చువజ్రికడకం బడనేసిన రాము మెచ్చుచున్
దేవనియుక్తుఁడై యొసఁగె దివ్యతరంబయి మించు నస్త్రశ
స్త్రావళి నెల్లఁ గౌశికుఁ డుదారునకున్ రఘువీరమౌళికిన్. ||37||

ఉ. కాచె రఘుప్రవీరుఁ డటఁ గౌశికయాగము సత్క్రియాగము
న్నీచవిచారులై దను గణింపక విఘ్నము సేయవచ్చు మా
రీచుఁ బయోధిఁ గూలిచి హరించె సుబాహుని బాహుశక్తి దో
షాచరసేనలం దునిమె సర్వమునీంద్రులు సన్నుతింపఁగన్. ||38||

తే. గాధిసుతుఁ డంత శ్రీరాముఁ గౌఁగిలించి, యాది నమరుల కొసఁగితి వమృత మిప్పు
డాహవాంతంబున విరోధికీహవాంత, మునను మాకు ఘటించితి వనరుహాక్ష. ||39||

చ. క్రతుఫలదాయి నీ కిఁక ధరాతనయామధురాధరాధరా
మృతము ఘటింపఁజేసెదము మెచ్చుగఁ బోవలె రమ్ము మైథిల
క్షితిపతిజన్నముం గనఁగ సీతవిలాసము సన్నుతింప భా
రతిపతి నేరఁడన్నఁ గలరా యిల రామకు నీడుజో డిలన్. ||40||

మ. పువునవ్వు న్మెయితావి విచ్చుసుధచేఁ బొంగారుబంగారుక
మ్మివగం బూనును మేను గౌను నగుఁదా మిన్నంటి వె న్నంటియా
కువలె న్వన్నెలువన్నుఁజన్ను లరిరంగు న్మించుఁగొమ్మించులన్
హవణించుం గనుమిన్న లెన్నఁ దరమా యాబోటి నాబోటికిన్. ||41||

క. వెన్నెలవన్నెలకు న్నెల, వన్నెలతదరస్మితంబు లందము జేజే
కన్నెల చిన్నెల వన్నెల, క్రొన్నెల నెన్నుదురు మహిజ కొలఁదియె పొగడన్. ||42||

క. అని వర్ణించుచు మిథిలకుఁ, జనుచో బహువిధకథాప్రసంగంబులచే
తను దొలఁగించుచు పథసం, జనితపదశ్రాంతి యల్ల జనఁజన నెదుటన్. ||43||

సీ. వికచపద్మకుడుంగవిహరమాణరథాంగసహచరచ్చక్రాంగచటులభృంగ
గాహమానపతంగకరతప్తమాతంగమదగంధిలతరంగమయశుభాంగ
తీరజాతలవంగనారంగతరుసంగకలనినాదవిహంగకలుషభంగ
బహుళశ్రమోత్సంగ పథికహర్షణచంగ సురభిశీతకురంగ వరతురంగ
తే. సురగశయనపదాంగజార్యుత్తమాంగ, జీవితోత్తుంగ జననస్థితిప్రసంగ
కనకగిరిశృంగ నిర్దళద్ధ్వనమృదంగ, ఘనరవజలానుషంగ నాకాశగంగ. ||44||

మ. కని శ్రీరామవిభుండు కౌశికునిచే గంగామహత్త్వంబు విం
చును బల్మాఱు భగీరథక్షితిపతిన్ స్తోత్రంబు గావించి మ
జ్జనముఖ్యక్రియ లాచరించి యటఁ గౌశాంబీపురీరాజపూ
జనము ల్గైకొని మైథిలోపవనవీక్షం జొక్కి తానిట్లనున్. ||45||

క. విమలాత్మక యేమునియా, శ్రమ మిది వికచప్రసూనసత్ఫలపాళీ
రమణీయ మయ్యు జనసం, గమవర్జిత మౌట కేమి కారణ మొక్కో. ||46||

క. అన విని రామునిఁ గని రా, ముని యిట్లను రామ గౌతమునియాశ్రమ మి
వ్వని నెవ్వనిఁ గనకుండుట, వినుపించెద వినుము పూర్వవృత్తాంతంబున్. ||47||

చ. మునుపు రమామనోహరుఁడు మోహినియై భ్రమయింపఁగాఁ ద్రిలో
చనుఁడు సురాసుర ల్మిగులఁజప్పఁగ నెంచిరి నాదుసృష్టిఁ గ
ల్గినమధురాధరామణులఁ గేవల మే నిక నంతకన్నఁ జ
క్కనివనిత న్సృజింతు నని కంజభవుం దధికప్రయత్నుఁడై. ॥48॥

సీ. జలజవికాసంబుఁ జంద్రరమ్యత్వంబు ముకురంబుతేట నెమ్మొగము సేసి
కలికిబేడిసబెళ్కుకలువరేకందంబు ఖంజనదీప్తిఁ గన్గవ రచించి
తలిరుపల్చదనంబుఁ జళుకుకెంపుమెఱుంగు నమృతంబు రుచి నధరము ఘటించి
కనకకుంభచ్ఛాయ గట్టుగట్టితనంబు బంతిసోయగము గుబ్బల నమర్చి
తే. మించుమించును సంపెంగమించుతావి, తరుణశైరీషకుసుమమార్దవము భాసు
రాంగకము చేసి నిర్మించె నఖిలలోక, మోహనముగ నహల్యయ న్మోహనాంగి. ॥49॥

సీ. లక్ష్మ్యాదికులసతు ల్పతులఁ బాయ రొకప్పు డలకాంతఁ జూతురో యనుభయమున
నజుకొల్వునకు సారె కరుదేరుసనకాదు లతిచంచలము చిత్త మంచు నెంచి
తక్కినరాజర్షు లెక్కువమక్కువఁ జిక్కి చొక్కుదురు వీక్షించినంత
నేకల్పమునఁ గాన మెటులు సృజించితి వని నుతింతురు కూర్మి హరియు హరుఁడు
తే. గరుడగంధర్వసాధ్యాదిఖచరు లైన, దినముఁ బదిమార్లు వత్తు రవ్వనితఁ జూడ
నొకఁడుఁ దన కిమ్మటని వేఁడ డువిద కేను, దగనటంచును దగదె యమ్మగువఁ బొగడ.
॥50॥

క. అఁట నొకనాఁడు సుధాశన, కటకేంద్రుఁడు బ్రహ్మఁ గొల్వఁగాఁ జని యచటం
గుటిలాలక యొయ్యారము, తటకాపడి చూచెఁ జూపుతమి దీరంగన్. ॥51॥

సీ. కిసలయాధర కప్పుగీల్గొప్పుఁ బరికింప మోహాంధకారంబు ముంచుకొనియెఁ
గలకంఠి బెళుకువాల్గనుదోయి పరికింప స్వాంత మంతంతకుఁ జంచలించె
మోహనాంగి మెఱుంగుమోవి విలోకింప ననురాగవల్లిక ల్గొనలుసాఁగె
వనజాయతాక్షి లేనునుగౌను దిలకింప ధృతికిఁ బ్రాపించె నదృశ్యలీల
తే. యర్థ మనవచ్చు నొకదారి నది బలారి, కువిదలావణ్యవారాశి నోలలాడ
నతనుతాపంబు జనియించు టరిది గాని, యిటులు మోహితుఁ డగుచు సురేంద్రుఁ
డపుడు. ॥52॥

సీ. కలికిగుబ్బలఁ బోలఁగా నిమ్మపండులు దొరలకుఁ జేకాన్కతరము లయ్యెఁ
జిలుకలకొల్కి చెక్కులడాలు గులుకఁగాఁ దళుకుటద్దము సూడఁ దగినదయ్యె
నొసపరిమిసిమి నెన్నొసలిపస ల్గాంచ మొలకక్రొన్నెలజను ల్మ్రొక్క నయ్యెఁ
దరుణికమ్మనిమేనితావి గ్రమ్మఁగఁ బూవుటెత్తులు శిరసావహింప నయ్యె
తే. మగువ నీకఁ బెండ్లియాడఁగాఁ దగినధన్యుఁ, డఖిలలోకైకమూర్ధన్యుఁ డగుట
యరుదె
యంచుఁ దమిమించఁ బదరి యాచంచలాక్షి, నిమ్మనుచు వేఁడ నగి బ్రహ్మ యీయ
ననిన. ॥53॥

ఉ. గుండియ జల్లనంగ నెదగుందుచుఁ గొండొకధైర్య మూది యా
ఖండలుఁ డబ్జజుండు మది గాంచక నీగతి నాడెఁగాక యీ
యండజరాజయాన కెనయౌ పురుషుండు మదన్యుఁ డీజగ
న్మండలి నెవ్వఁడంచు బిగుమానముతోఁ బురి కేఁగె నంతటన్. ॥54॥

తే. నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యంబుననుదవంబు, సలుపు గౌతమునకుఁ బరిచర్య సేయ
నజుఁ డహల్యను నియమించె నతని ధైర్య, కంచుకము చించ నించువిల్కాఁడు
పొంచె. ॥55॥

మ. కులుకుంగుబ్బలు మోవితేనె జిలుక న్గ్రొందళ్కు మేన్మించులం
దొలఁక న్మాటకుఁ జిల్క మాఱువలుకన్ దోర్మూలము ల్గుందనం
బొలుకం జూపుల గండుమీలు బెలుక న్లోమాదులం దెల్ల దొ
య్యాలి నిచ్చ ల్పరిచర్య సేయ నళుకం దమ్మౌని పూవింటికిన్. ॥56॥

క. శతధృతి యట గౌతమముని, పతియతిధృతిగతికి లేదు ప్రతి యని సతిఁగా
శతపత్రనేత్ర నొసఁగిన, నతఁడున్ గార్హస్థ్యసౌఖ్య మందుచు చెలఁగెన్. ॥57॥

క. పడఁతుక మునిఁ జేరుటఁ గని, జడిసి మనోజాతవిశిఖజాలమునకు లో
పడి యడలుచు ననిమిషపతి, మిడికెం గడునెడఁద మిట్టి మీనై పడుచున్. ॥58॥

చ. ముదమున నేను వేఁడుకొన మోహ మెఱింగి యొసంగ కయ్యయో
ముదిముది దప్పి యాభువనమోహిని నేమని మౌని కిచ్చె నీ
విధి కిఁక నేమి సేయుదు వివేకము సాల దొకింత యెట్లుగా
బ్రదికెనొ యిన్నినాళ్లు నిజపట్టము గట్టుక సృష్టికర్తయై. ॥59॥

సీ. కలవారి కొసఁగడు వలయుకుమారుల నతిరిక్తునకుఁ బెక్కుసుతులఁ గూర్చు
స్వల్పాయువులఁ జేయు సకలగుణాఢ్యుల వ్యర్థజీవి కొసంగు వర్షశతము
కష్టలోభి కొసంగు ఘనతరైశ్వర్యంబు నెఱదాత కొనగూర్చు నెఱయలేమి
దీర్ఘరోగినిఁ జేయు దివిరిసంపన్నుని యారోగ్య మొసఁగు క్షుధాతురునకు
తే. నజున కెయ్యది సువివేక మటులుగాన, నాకు నొసఁగక కానలో నాకునలము
మెసవుతపసికి నొసఁగె నిక్కుసుమగంధి, నేమి సేయుదు ననుచు సురేశ్వరుండు. ॥
60॥

క. నేలామంచముఁ బట్టక, చాలా జాలిం దపించె శతమఖుఁడు నిజ
త్రైలోక్యరాజలక్ష్మి, పాలనమును వదలి మరుఁడు పాతకుఁడు సుమీ. ॥61॥

వ. అనిన మందహాసకందళితవదనారవిందుం డగుచు సుమిత్రానందనుం డిట్లనియె. ॥
62॥

క. ఏమో యని యుంటిమి సు, త్రాముని గుట్టెల్లఁ దెలిసెఁ గ్రతుభుజులకుఁ
నేమని పట్టము గట్టెనొ, తామరసభవుండు వానితర మెఱుఁగఁడుగా. ॥63॥

తే. అనిన లక్ష్మణ వారి నే మనఁగవచ్చు
దేవతలు సేయుపనులకుఁ దెగడఁదగునె
యనుచు శ్రీరామచంద్రుఁ డోమునివరేణ్య,
యవలికథ యానతిమ్మన్న నతఁడు పలికె. ॥64॥

క. పరుల కొకనిందఁ గల్గినఁ, బరికింపవు గుణమెకాని పాటింపఁగ నీ
సరిదొరలు గలరె జగముల, వరసద్గుణధామ రామవనదశ్యామా. ॥65॥

తే. నీగుణంబులు పొగడ నేనెంతవాఁడ, వినుము మీఁదటికథ యిట్లు విబుధవర్యుఁ

డతనుపండితశాస్త్రవిద్యావిశేష, నిగ్రహస్థానగతుఁడు నై నెఱయఁ బొగిలి. ॥66॥

చ. పొరుగిరు గాశ్రమంబులకుఁ బోవ నొకానొకవేళ వచ్చు దృ
క్చరణునియాశ్రమంబునకు సంయమి సేమము వేఁడి దేవతా
తరుసుమమాల్య మిచ్చు జడదారుల కేలని యాతఁ డంతలోఁ
దరుణి కొసంగఁ దన్వి దలదాల్పఁ గృతార్థుగ నెంచు దన్మదిన్. ॥67॥

క. సురవరుఁ డందఱముందఱఁ, దరుణీమణి నట్టె చూచుఁ దప్పక కామా
తురులను భయమును లజ్జయుఁ, బొరయవన న్వినమె రామభూపాలమణీ. ॥68॥

మ. ఎలనాఁగా శుభమౌనె ముజ్జగము మీ రేలంగ మావంటివా
రలకు న్సేమమె కాక యేమి యవు నీ ప్రాణేశుఁ డెందేఁగె వ
న్యలకుం బోయెను బోదుమే యతఁడు రా నాతిథ్యముం గాంచి పొం
డు లతాంగీమణి నీ వొసంగు మని వేఁడు న్వజ్రి యొక్కొక్కెడన్. ॥69॥

శా. దేవాధీశ్వరుఁ డాశ్రమంబునకు నేతేరంగ నాతిథ్యముం
గావించు న్మునియున్నవేళ మధుపర్కం బిచ్చి యచ్చో నహ
ల్యావామాక్షి సుధాధరంబు గను నాహ్లాదంబుతో నింద్రుఁ డా
భావం బెంచి తలంగు మాఱ్మొగముతోఁ బద్మాక్షి లేనవ్వులన్. ॥70॥

చ. సురపతి నట్టె చూచుఁ దను జూచినయంతనె చూపు ద్రిప్పు వే
మరు గనుసన్న సేయుఁ గని మాఱ్మొగమౌ గన నట్ల దీనుఁడై
కరమున మ్రొక్కు మ్రొక్కునెడఁ గ్రమ్మఱఁ గేల్గవ మోడ్చుచు న్నిజా
ధర మరపంట నొక్కఁ గని తన్వి నుచుక్కను నొంటిపాటునన్. ॥71॥

వ. ఇవ్విధంబున విబుధనాథుం డహల్యావిలాసవిభ్రమంబులఁ దగిలి తదాశ్రమంబు
నకు వచ్చుచుం బోవుచునున్నయెడ. ॥72॥

సీ. మట్టెఱుంగక యాకు మడుపు లొందుట యొద్దఁ బవళింపఁ బ్రక్కకుఁ దివియకుంట
కౌఁగిలించిన బ్రబ్బుగాఁ గౌగిలించుట యురక చెక్కున మోము లుంచుకొనుట
వలసివల్లములుగా వాతెఱయానుట యలవోకగా గుబ్బ లంటుటయును
సరసోక్తులకు సదుత్తర మీయకుండుట చూపు లేకయె రిత్తచూచుటయును
తే. బలిమి దానయి పైకొన్న పారవశ్య, మొంది చొక్కమిఁ గనుగొని యుస్సు ఱనుచు
శచి వగలఁ గుందు నాథుఁ డేజలజముఖికొ, మేలువాఁ డయ్యెనని రహఃకేళికలను. ॥
73॥

మ. కొలువౌ డిగ్గున గద్దె డిగ్గు వని కేఁగు న్మర్లు గేహంబులోఁ
దలిరుంబాన్పునమర్లునం బొరలు సౌధం బెక్కు మందాకినిం
దిలకించుం జను నిల్చుచోట నిలఁ డెంతే కంతుసంతాపవి
హ్వలుఁడై చిత్తగతాంగనానయనకాల్యాధిష్ఠమార్గంబునన్. ॥74॥

చ. వనితరొ నేటికైన దయవచ్చెనె యెంతటి నిర్దయాత్మవే
పనివడి నీకుఁగాఁ బడిన పాటులు దేవుఁ డెఱుంగు నింక నే
లను గతతోయబంధ మబలా యని కౌఁగిటఁ జేర్చు భ్రాంతి దోఁ
చిన నవలా[॥1॥]నిజాలవగఁజెందెడు నాతని మోహ మెట్టిదో. ॥75॥

వ. ఇవ్విధంబున కంతుదురంతలతాంతకుంతతంతన్యమానసంతాపసంతప్తస్వాంతుఁ డ
గుచు శచీకాంతుం డొక్కనాఁ డేకాంతంబున విశ్వకర్మనందని యగుమనో
రంజనిఁ బిలిచి నిజాభిప్రాయంబు దేటపడం బలికి యెటులనైన యీకార్యంబు
సఫలంబు సేయుమని ప్రియంబు సెప్పిన నప్పద్మనయనయు నప్పుడ కదలి గౌత
మాశ్రమంబున నొక్కపూఁదోఁటలో దేవపూజకుఁ గుసుమంబులు గోయుచున్న
యహల్యం గనుంగొని యయ్యంగన భువనమోహనశృంగారాదిగుణంబులకు
నచ్చెరువడి మెచ్చుచుం జేరంజనిఁ యహల్య కిట్లనియె. ||76||

చ. అలికులవేణి వెవ్వతె వహల్యవొ కావలె కాకయున్న నీ
చెలువము గల్గునే కడమచెల్వల కన్న నహల్య మెచ్చఁగా
వలయునె బోటి యేటిచెలువంబు తపోధనకాంత కింద్రునిం
గలసి రమింపఁజాలు శచిగౌరవ మెన్నుము నేర్పు గల్గినన్. ||77||

వ. అని పలికిన చిలుకలకొలికి సారస్యంబు గలిగినట్లైనం జెలంగి యచ్చెలువ
యిట్లనియె. ||78||

ఉ. ఇంతిరొ నీదుభాగ్య మిపు డెంతని సన్నుతి సేయుదాన వి
శ్రాంతదిగంతకాంతులు శిఖామణి కాంతులఁ గూడ మోడ్పుకే
లెంతయుఁ దాల్తు రెవ్వని యహీనకటాక్షముఁ గోరి యాశచీ
కాంతుఁడు గాచినాఁడు కుతుకంబున నీదుకటాక్షవీక్షకున్. ||79||

చ. రమణిరొ యద్రిపత్త్రములు రాలఁగజేసిన దూఱువోవ నీ
కొమరుమిటారిగబ్బిచనుగొండల పత్త్రముల న్రచింపఁగాఁ
బ్రమదము నొందినాఁడు సురరాజ్యధురంధరుఁ డట్టివానియ
త్నము ఫలియింపఁజేయుము కనందగు నీకును గోరుకోరికల్. ||80||

వ. అనిన లజ్జావనతముఖియై శశిముఖి సఖీమణి కిట్లనియె. ||81||

శా. ఔనౌనే వెలయాలనా యిటులు నీవాడన్ బలా చాలుఁ బో
పో నవ్వే రెవరైన విన్ననిట నేర్పు ల్సూపఁగా వచ్చితో
నానాథుం డిది విన్న యంతఁ దనకు న్నాకు న్మహాహాని రా
దా నావంటికులాంగనామణికి న్యాయం బౌనె యీమార్గముల్. ||82||

మ. తగవౌనే తనవంటివాఁడు పరకాంతంగార సామాన్యుఁడే
మగువా తాను శతాశ్వమేధి త్రిజగన్మాన్యుండు నేఁ జెల్ల యీ
వగ వర్తించిన యాగభాగములఁ బిల్వంజూతురే బ్రాహ్మణు
ల్నగరే తోడిసుర ల్మహాఋషులచెంతన్ గౌరవం బబ్బునే. ||83||

వ. అనిన విని నవ్వి యవ్విలాసిని యిట్లనియె. ||84||

చ. వయసునఁ గంటి కింపయినవాని రమించుట ధర్మ మింతి క
ట్లయె మగవాఁడు చక్కనిమిటారికిఁ దక్కి రమింపఁగావలె
న్నయ మిది న్యాయశాస్త్రముల నమ్మకు మొజ్జలు పుచ్చకాయ యా
నయవిదుఁడౌ గురుండు మదనత్వర నగ్రజుభార్య గూడఁడే. ||85||

ఉ. వేడుక లెస్సఁగా ననుభవించుట యొక్కటి తక్కెఁగానియం

దేడది ధర్మశాస్త్రగతు లెక్కడిపుణ్యము లేడ పాపముల్
సూడవు గాక నీవు బలసూదనువీఁడు సుపర్వు లన్యులం
గూడియెకాక నందనులఁ గూరిమిపత్నులయందుఁ గాంచిరే. ||86||

ఉ. వింతలె నిన్నువంటి యవివేకిను లెందఱు లేరు వారినే
వంతుకు దేను నామనసు వచ్చినజాణయె కర్త తార యే
కాంతునిపజ్జ మాని వగకాఁడగు చంద్రునిఁ దక్క నేలఁదా
నెంతయుఁగాక నేమి దనయిచ్చఁ గరంగిన సౌఖ్య మబ్బునే. ||87||

చ. అలుగుటొ యల్గినప్పుడె భయంబున నంఘ్రుల వ్రాలి వేఁడుటో
కలయఁగఁ బల్కుటో బలిమిఁ గౌగిటఁ జేరిచి మోవి నొక్కుటో
చలము మిటారిచూ పొనొర జంకెనయో ముడిబొమ్మె తక్కుచె
య్యులు గలవో తపస్విరతియున్ రతియే వెతగాక కామినీ. ||88||

తే. ఉవిద నినుఁ జూచినప్పటినుండి నా కి, దియె విచారంబు కటకటా దేవుఁ డిట్టి
చక్కనిమిటారి నేమని జడున కిచ్చె, నని తలంకుదు నైన నేమాయె వినుము. ||89||

శా. దోషారంభము సంభ్రమం బొసఁగ నాథున్ సాధుమేషాసము
న్మేషాప్తిం గికురించి యొంటిఁ జని యన్వేషించు నజ్జారు నా
శ్లేషింపంగల సౌఖ్య మిందుముఖికిన్ లేదెందుఁ బద్మాననా
"యోషా జార మివ ప్రియం" బనెడి శ్రుత్యుక్తి న్విచారింపవే. ||90||

సీ. అంగన పతిఁగాని యన్యపురుషుఁ జెంద ధర్మువు గాదని తలఁచితేని '
చంద్రగంధర్వకృశాను లన్యులు గారె వారు దేవతలన్న వారికెల్ల
నేలికయైన దేవేంద్రుఁడు గొంచెమా యది శ్రుతిచోదిత మంటివేని
నలినారి శుద్ధగంధర్వుండు శుభవాణి యఖిలపావనత హుతాశి యొసఁగ
తే. వనరుహాక్షులు పరమపావనులు వారి, కెడయు వ్యభిచారదోషంబు ఋతువువలన
నని మనుస్మృతి దలపఁగా వినవె యెందు, నిందు వలవనిసందియ మేల విడువు. ||
91||

క. అది యటు లుండె న్వినుమా, మదవతి నీమీఁదఁ గలుగు మక్కువ వలన
న్మదనాస్త్రములకుఁ జిక్కిన, త్రిదశేంద్రుని వెతలుగొన్ని దెలిపెద నీకున్. ||92||

సీ. కలకంఠకంఠి నీగబ్బిగుబ్బ లటంచు మేలిపూబంతులు కేల నలముఁ
జిలుకలకొలికి నీచిన్నవాతెఱ యంచుఁ బాళితోఁ జిగురాకుఁ బంట నొక్కుఁ
గలికి నీతళుకుఁజెక్కు లటంచు లవలీదలముల ముద్దాడు మేలంబు దనర
నొప్పులకుప్పనీయుదుటుపెందొడ లంచుఁ గదళికాతరుల నఖంబు లుంచు
తే. నందనవిహారవేళ సంక్రందనుండు, మదనకనకాస్త్రవిస్మృతోన్మాదుఁ డగుచుఁ
జూచి రంభాదికాంతలు చోద్య మందఁ, గల్లఁ గా దిది నీయాన కరటియాన. ||93||

సీ. నునుబాలకాయయొుంటులు జాతినిద్ధంపునీలంపుఁబోగులు నీటుసూప
వలకేల బూనిన తెలిచాయ నూరుదారలవాలు గఱిచిల్వచెల్వుఁ దెల్ప
నెమ్మేన నలఁదిన కమ్మగంధపుఁబూత కస్తూరికాకాంతి గడలుకొనఁగ
గళమునం దగుకల్పకప్రసూనసరంబు నీలోత్పలంబులనీటు సూప
తే. నిగ్గులీనెడు తలఁపు మానికపుగద్దె, దొగలపగదాయ జాలీల రగులుకొనఁగ
సెగ వసముగాక దిగధిపుల్వగలఁ బొగుల, వజ్రి కొలువుండు మదనసంజ్వరమువలన.

||94||

తే. ఇంతమన్మథసంతాప మేల వచ్చె, శక్రుఁ డెక్కడఁ జూచె నాచక్కఁదనము
నను చు నడిగినఁ దెలిపెద విను మదేభ, కుంభజృంభితవక్షోజకుంభయుగళ. ||95||

సీ. కమలసంభవువీటఁ గాంచె ని న్వేడుక నది మొద ల్మనసు నీయందె తగిలె
నెన్నఁడు నీవు న న్నెద నుంతువో యంచు నీచక్కఁదనము వర్ణించు నెపుడుఁ
గంటికి నిద్దుర గానఁడు రేపగ ల్చిగురుకైదువుకానిచేతఁ జిక్కె
నమృతంబుపై సైత మరుచి జనించెను నిను గూర్చుమని వేఁడుకొనును సఖులఁ
తే. గాకవసగాక పడు బయ ల్గౌగిలించు, మూర్ఛపాలగు నీమీఁదిమోహమున సు
రేశుఁ డేకాదశావస్థ నిటులు చెందె, నింకనైనను దయఁజూడవే లతాంగి. ||96||

తే. అనినఁ జిఱునవ్వు నవ్వి యయ్యంబుజాక్షి, వేల్పురాయఁడు నీవల వెఱ్ఱివాఁడు
గాక యెవ్వరిసొమ్ముకుఁ గాంక్ష సేసి, యింతవలవంతఁ గుందెడు నింతి యనిన. ||97||

సీ. మంచిపున్నమచందమామఁ జూడనె కాని వేడుకతోడ ముద్దాడవశమె
యూరక చూచి నోరూరుటింతియె కాని యందనిమ్రానిపం డ్లందవశమె
తళుకుతళ్కని మించుతొలుకారుమించుఁ గాంచనెకాని కౌగిలించంగవశమె
కనకాద్రిశృంగము ల్గనుఁగొననేకాని సులభంబుగాఁ బట్టిచూడ వశమె
తే. యటులు పరకాంత నగుమొగం బధరబింబ, మంగవల్లియుఁ జనుదోయి యలరుఁబోఁడి
కోరుటయెకాక యేల చేకూరుఁ దనకు, వలవనిదురాశ యేటికి వలదు పొమ్ము. ||98||

ఉ. చీమ చిటుక్కుమన్న వెతఁ జెందెడిచిత్తముతోడ జారతో
నేమిసుఖంబు గాంచు విటుఁ డేటికి యాభ్రమ వట్టిపాప మిం
తే మఱియేమి లేదు వెఱతెర్వులఁ బోవుట గాదటంచునో
కామిని నేఁడు నామనవిగా వినిపింపు నిలింపభర్తకున్. ||99||

తే. అమ్మనేఁ జెల్ల యెంతప్రొద్దాయెఁ జూడు, మగువ మాటలసందడి మఱచియుంటిఁ
బోయివచ్చెద నని కొన్నిపూలు గొనుచు, బాలికామణి తనపర్ణశాల కరుగ. ||100||

క. అనిమిషపతి దూతికయును, దనరాకల కెదురుచూచు ధరణీధరభే
దను జేరఁ జనిన నతఁడును, గనుఁగొని మోదమున నొంటిగా నిట్లనియెన్. ||101||

శా. నీరేజానన పోయివచ్చితివె కంటే పూర్ణచంద్రాననం
గారా మొప్పఁగ మాటలాడెనె పొసంగం గేళిసంకేతవమే
యోరం జూపెను నేఁడొ ఱేపొ చెపుమా యుల్లంబు రంజిల్ల నా
పై రాగం బొకయింతయుండు మును నేభావించుతచ్చేష్టలన్. ||102||

చ. తెలియఁగలేకయున్న భవదీయవచోరచనాచమత్కృతిం
గలుగకపోవుటెట్లు కలకంఠికి నాపయి మోహమంచు వే
ల్పులదొర యప్పుఁడే మృగవిలోచన దక్కినయట్లు పల్కఁగాఁ
బలికె లతాంగి లేనగవుపల్కులఁ గప్రపుపల్కు లొల్కఁగన్. ||103||

తే. వనిత చక్కనివాని నెవ్వానిఁ గనినఁ, జెమ్మగిలకుండ దాచోటు చెప్పనేల
నిన్నుఁ జూచునహల్యకు నెనరు లేదె, హృదయ మియ్యదు పతిభీతి యింతె గాక. ||

104॥

చ. అనుటయు నుస్సురంచు విబుధాధిపుఁ డింకిట నేమి సేయుదు
న్వనితను గూర్చునంచు నెదనమ్మిన నిచ్చెలి యిట్లు చేసె గ్రొ
న్ననవిలుకానిముల్కి యెదనాటి కలంపఁగ నోర్వఁజాల ని
త్తనువుఁ ద్యజింతు నన్నను విధాత యమర్త్యునిఁగా సృజించెఁగా. ॥105॥

తే. అకట కలనైన నప్పొలంతుకఁ గలయుదుఁ, గాకయని యెంచ నిద్దుర లేకయుండఁ
జేసినాఁ డొంట రెంటను జెఱచినాఁడె, యెల్లవంకలఁ జెఱచెఁగా యింద్రు నజుఁడు. ॥
106॥

వ. అని చింతించుచు నిలింపపాలకుండు శంపాలతాంగిం బంపి నిరనుకంపంచంపక
గంధిగంధనందనవనకుసుమవిశిఖశిఖిశిఖాసంతాపితసంతప్తహృదయుం డగుచు
నొక్కరుండును సురతరంగిణి కరిగి వనవిహారంబునం బ్రొద్దు గడపుచున్నయెడ. ॥
107॥

సీ. గౌతముం డఱకాలఁ గన్ను చూపె నటంచు హరిపదంబునఁ జూపు నక్షు లనఁగ
నవనికిఁ దివియుచో ననురాగమున గాంచ మొనయు సతీపతీముఖము లనఁగఁ
బ్రతిబింబబహుళతఁ బరికింపఁగా వ్రేలఁబట్టిన రత్నదర్పణము లనఁగ
సమయాంబువాహి యంసమున మించు కడానిక్రొమ్మించుకావడికుండ లనఁగఁ
తే. బూర్వపశ్చిమపర్వతంబుల దనర్చె, శశిదివాకరబింబము ల్సాయముననను
జాఱె రవి యంతఁ జంద్రుఁడు మీఱె దివిని, బండువెన్నెల నిండె భూమండలమున. ॥
108॥

క. తెరువరి యెండకు నోర్వక, సరగున నొకయెడను జేరఁ జనఁదవవైశ్వా
నరుఁ డడరినవడు వేర్పడ, సురపతి సురసురను స్రుక్కె క్షోణిగతుండై. ॥109॥

తే. ఒకయుపాయంబు చింతించి యుత్సహించి, యాశ్రమంబున కేతెంచి యక్షపాదు
నుటజమునఁ బొంచె నించువిల్లానుమించు, చించి చెండాడఁ బవిపాణి వంచనమున.
॥110॥

క. ఆనాఁటినిశి నహల్యా, మానిని పతిపదము లొత్తి మక్కువమీఱం
గా నొద్దఁ బవ్వళించిన, నానాతిమనం బెఱింగి యాతఁడు నగుచున్. ॥111॥

శా. ఇంతీ పర్వము నేఁ డటన్న నవులే యేమైనఁ దా నేమి పో
యంతేకాక మఱేమి యందులకు మి మ్మర్థించినానే బళా
యెంతే కంటికి నిద్ర దొట్టుకొనిరా నీ చెంత గోరంతని
ద్రింతుం గాకని పండినా ననుచు నీరేజాక్షి లేనవ్వునన్. ॥112॥

ఉ. మాఱుమొగంబు పెట్టుకొని మారునివేదన తాళలేక వే
మారుఁ గటాక్షవీక్షసుకుమారతనుం బ్రియుఁ జూచుకొం చయో
కోరినవేళ నాయకునికూటమి గల్గి సుఖించువార లే
మేరను నోచిరో యనుచు మించినచింత నొకింత గూర్కగన్. ॥113॥

ఉ. ఆయెడ కోడియై మఘవుఁ డంబుజబాణున కోడి కొక్కరొ
క్కో యని కూయ వేగెనని గొబ్బున గౌతమమౌని యేటికిం

బోయినఁ దాను గౌతమునిపోలికె వేషము పూని దేవతా
నాయకుఁ డేఁగుదేర లలనామణి వాకిటనుండి చూడఁగన్. ‖114‖

తే. వెలదిచూపులు దేవతావిభునిమీఁద, నెరసి నీలోత్పలంబులనీటు సూపి
యవియె సూచించె భావిసహస్రలోచ, నముల బెడఁగు సుదృక్కులక్రమము మెఱయ. ‖115‖

వ. అంత. ‖116‖

ఉ. వల్లభ యింతలో మరలివచ్చితి రేమని విస్మయంబుతోఁ
బల్లవపాణి పల్క సురపాలకుఁ డుల్లము పల్లవింప నో
హల్లకగంధి నీచెలువ మట్టె తలంచిన ప్రేమ మించెనే
కొల్లలు గాఁగ నిన్ రతులఁ గూడఁగ వచ్చితి రమ్ము నావుఁడన్. ‖117‖

ఉ. ప్రేమయు గద్గదస్వరము భీతియుఁ గంపముఁ దొట్రుపాటు నా
నామధురోక్తి గల్గు కుహనామునిఁ దప్పక యట్టె చూచి సు
త్రామునిఁగా నెఱింగి యవురా యని కాముని మెచ్చి యాముని
గ్రామణి ణి యిట్లనియెఁ బ్రౌఢవచోరచనాచమత్కృతిన్. ‖118‖

ఉ. మేనకనో తిలోత్తమనొ మెచ్చగ రంభనొ చంద్రరేఖనో
నే నొకచారురూపవతినో క్షితిదేవవరేణ్యా యేల నా
పై నిటువంటిప్రేమమును బర్వ మటంటిరి పర్వమయ్యెనే
సూనశరాసుచేత దయఁజూడఁడుగా యతఁ డెంతపెద్దలన్. ‖119‖

వ. అని చాతుర్యంబుగాఁ బల్కు జలజాతముఖికిఁ గైతవ గౌతమముని పురు
హూతుం డిట్లనియె. ‖120‖

సీ. రంభ నీమృదులోరుజృంభణం బొకయింతఁ గనుఁగొన్న లో మెత్త గాకయున్నె
శశిరేఖ నీఫాలసౌందర్య మొకయింత భావింప నొకవంకఁ బోవకున్నె
హరిణి నీకన్దోయియంద మొకించుక గాంచినచోఁ బూరి గఱవకున్నె
యూర్వసి నీవేణియొప్పిదం బొకయింత తిలకింపఁ జాయలు దేరకున్నె
తే. యితరకాంతల నెన్నఁగా నేల వారి, రోసియేకాదె నినుఁ గోరె వాసవుండు
మున్ను నాపుణ్యఫల మన ని న్నొసంగె, నలువబుణ మేమిటను దీర్తుఁ గలువకంటి. ‖121‖

ఉ. మాటల జాగుసేయకుము మన్మథవేదనఁ దాళఁజాల నో
పాటలగంధి నీదుకుచపాలికఁ జేర్పుము తెల్లవాఱిన
న్వాటముగా దటంచు సురవల్లభుఁ డంగనకే ల్దెమల్చుచుం
బైఁటఁ దొలంగఁ జన్నుఁగవపైఁ బడి కౌఁగిట కాసచేయుచున్. ‖122‖

చ. నిలువునకుం జెమర్చె రమణీమణి మోహమొ కాక భీతియో
తెలియగఁ గూడ దప్పు డలదేవవిభుండును గంప మొందె మి
క్కిలి యొడఁబాటులేని పరకీయకరంబుఁ దెమల్పఁ గౌఁగిటం
గలయఁగ దొడ్డసాహసము గాదె బలారికిఁ జెల్లె నయ్యెడన్. ‖123‖

క. ఇటులు బలాత్కారంబునఁ, దటుకునఁ బైఁబడిన దేవతాపతి కెడగా

నటు నిలిచి కుటిలకుంతల, యిటు లనియె న్మోహభీతు లెదఁ బెనఁగొనఁగన్. ||124||

చ. ఇదె తెలవాఱవచ్చెఁ గదవే యిదె సంధ్యకు వేళగాదె స
మ్మదమున నిత్యకర్మవిధి మానకదీర్పుదు రాత్రివేళ మీ
మది సరిపోవురీతి నను మన్ననచేసెద రింతెకాక నీ
యదవద మేరగా దని మృగాక్షి గృహాంతరసీమ కేఁగఁగన్. ||125||

చ. వెంటనె యంటి పద్మముఖివేణి కరంబున నంటి నిల్పి నీ
కంటికి నింపుగా నెనరు గైకొనకేగెదు చౌకచేసి నీ
వంటి కులాంగనామణికి వర్తనమే యిది యేమి చేయునో
దంటగదా మరుండు దురితం బగు వేఱొకటైన భామినీ. ||126||

క. అన విని నవ్వుచు జవ్వని, విను నాయక నూతినీళ్లు వెల్లువఁబోనే
వెనుక నగుఁగాక పొమ్మన, వినక యతఁడు మల్లువెనుక విసువక యతఁడున్. ||
127||

చ. పెనఁగి లతాంగివేణి విడిపించుక జంకెన వాఁడిచూపుతోఁ
గనుఁగొని నీవు నాపతివె కావు నిశాటుఁడ వింతెకాక యా
తని మునివేష మూనితివి తప్పక దెల్పుము నాదుభర్త కీ
ఘన మగుప్రేమ గాన నిఁకఁ గల్లలు వల్క శపింతు నంచనన్. ||128||

క. గడగడ యొడలు వడంక, న్బడఁతుకయడుగులను వ్రాలి పడఁతీ నే నిం
ద్రుఁడ నీ వెటువలెఁ జేసినఁ, గడుమంచిది మదనుచేత గాసిలుకంటెన్. ||129||

చ. అనవుఁడు నింద్రుఁ డంతఘనుఁ డంఘ్రులపైఁ బడి యింత వేఁడఁగా
వినమి గడుం గొఱంత యని వేడుక మీఱఁగ లేవనెత్తి యో
యనిమిషనాథ నీకుఁ దగవా ననుబోఁటికి మ్రొక్క నంచుఁ దా
స్తనలికుచంబు లొత్తె స్మరశాతశరవ్రణపీడ వీడఁగన్. ||130||

చ. గమకపుగుబ్బచన్ను లెదఁ గాడఁగ నింద్రునిఁ గౌగిలించుచోఁ
దమిని నహల్య దొంటిసుకృతంబునఁ గల్గెడుఁ గాక నింద్రభో
గము సమకూరునే యితరకాంతల కంచును మేనువొంగ భా
వమునఁ దలంచె నాఁటి శ్రుతివాక్యము వాసవదూతి మెచ్చుచున్. ||131||

ఉ. కామినిగౌఁగిటం దగిలి కాయము గీయ మెఱుంగఁ డయ్యె సు
త్రాముఁడు గొంతసేపునకు దత్కుచచూచుకభేదనంబుచే
నేమె యొకింతమై దెలిసి యింపునఁ జెక్కిలి ముద్దుగొంచు నె
మ్మోమున మోముఁ జేర్చి జిగిమోవికి మెల్లనె యాస సేయఁగన్. ||132||

క. ఔరా మోహ మటంచును, నారీమణి మోము ద్రిప్పి నాకాధీశు
న్గూరిమినిఁ జెట్టవట్టుక, చేరువఁ దనశయ్యఁ జేరె చిత్తం బలరన్. ||133||

సీ. పంట నొక్కనటంచు బాస చేసినఁగాని తేనెలూరెడి మోవి యానసీయ
గోట నొక్కనటంచుఁ జాటి పల్కినఁగాని బటువుగుబ్బలు కేలఁ బట్టనీయ
నాదు సేయనటంచు నమ్మికిచ్చినఁగాని మినుకుఁజెక్కిలి ముద్దు గొనఁగనీయ
నగడు సేయనటంచు నాన పెట్టినఁ గాని హాళితో రతికేళిఁ దేలనీయ

తే. వినుము నెఱజాణ నీచక్కదనము సూచి, వలచి యొప్పినయప్పుడే వారవనిత
గాను మగనాలఁ గాన నీక్రమముఁ దెలిసి, యిందు కొడఁబడి న న్నేలుమీ సురేంద్ర. ॥134॥

తే. అనుచు నొడఁబాటు గావించె నాది నింద్రుఁ, డింతియే కాని వెనుక యథేప్సితముగ
నఖరదంతక్షతాదుల నడఁచెఁగాక, తెలియమంచన గుటికట్లు నిలుచు టెట్లు. ॥135॥

మ. అసకృచ్చుంబనము ల్ముహుర్ముహుదుదారాశ్లేషము ల్శశ్వదు
చ్ఛ్వసితవ్యావృతము ల్పునఃపున రుదంచద్దంతసంలక్షిత
వ్యసనావిష్కృతసీత్కృతంబులు మనాగ్వర్ధిష్ణుదీనోక్తులై
యెసఁగెం గౌతమగేహినీదివిజలోకేశానసంభోగముల్. ॥136॥

సీ. మోవి యానుచుఁ బంటమొన నొక్కి విడుమంచు సీత్కృతితోఁ గోటఁ జెక్కు మీటు
వలిగుబ్బ లంటుచు నెలవంక లుంచినఁ గోపించి కీల్జడఁ గొట్టి విసరు
రతికూజితంబు ప్రార్థన సేయుచును బాదముల వ్రాలఁ గిన్కతోఁ దొలఁగఁజేయు
మమతఁ బైకొన జుబుకముఁ బట్టి వేఁడినఁ దలకు సిగ్గునఁ గేలు దట్టివైచుఁ
తే. జెవిని జిఱుబూతు లాడవచ్చిన నదల్చు, వలదు మెల్లన యని రతి త్వర నడంచు
జాలు విడరా యటంచుఁ గెంగేల మ్రొక్కు, జలజలోచన నూతనసంగమమున. ॥137॥

తే. ఎంత కామాతురుఁడొ కాని యింద్రుఁ డహహ, యలసి తొయ్యలిగబ్బిగుబ్బలను వ్రాలి
గడియ సాలదె యిట్టిభోగంబు వెనుక, నేమియైనను మేలంచు నెంచె మదిని. ॥138॥

చ. చెలువ రతాంతవేళ బలుసిగ్గున నంగము దాఁచికొంచు దు
వ్వలువ గ్రహించి కట్టికొన వల్లభుఁ డొయ్యఁ జెఱంగు పట్టి యో
కలికిరొ యింతసేపుఁ బొడగాననిసి గ్గిపు డెట్టు వచ్చె నే
కెలసము దీరె నంచుఁ గనుగట్టితొ ముంగడ నుంచు వ్రీడకున్. ॥139॥

ఉ. పొంకమె యిట్టులైన నటు పొమ్మను లజ్జ నదేల యంటివా
యింకొకసారియైన రమియింపక నాతమి దీరదన్న నే
ణాంకముఖీలలామ యమరాధిప నీతమి దీఱకున్న నీ
విం కిట నేమి సేయఁగల వీతమి దీఱె నటంచు నవ్వుచున్. ॥140॥

తే. చెల్ల పనులకుఁ బోవలెఁ జేల విడువు, మతఁడు రావేళ యయ్యొ నటంచుఁ బెనఁగఁ
జేల విడుమంటి వటువలెఁ జేయువాఁడ, భామ పదరకు తెలవాఱ జాము గలదు. ॥141॥

క. అనవుడు నేటికి బ్రమసెదు, విన వృద్ధశ్రవుఁడ వౌట వినవో యేలా
వినవైతి కోడి గూసెం, దనరవమై మరునిధర్మధార యనంగన్. ॥142॥

ఉ. నావుడు నవ్వి యవ్విబుధనాథుఁడు నే భ్రమఁ జెంద నొక్కనాఁ
డీవిభుఁ డీవునుం భ్రమయుఁ డింతియె యెట్లనఁ గైతవంబున
న్నీవిభురూపుఁ బూనుగతి నే మును గుక్కుటమై నిశీధిని
న్నీవిభు నంపితి న్నదికి నేరుపు మెచ్చవుగా విలాసినీ. ॥143॥

క. అన వెఱఁగందుచు నింద్రునిఁ, గనుఁగొని నాతోడు నీకుఁ గల్లయొ నిజమో

వినిపింపు మిదియు నిజమై, నను వలసినవేడ్కఁ గనమె నానాగతులన్. ||144||

తే. అనిన నిజమౌను నీయాన హంసయాన, కల్లగా దన వల్లభుఁ గాంచి యలరి
మేలు నెఱజాణ యెటులైన మెచ్చవచ్చు, ననుచుఁ జెయిలోనఁ జెయి వేసి వనిత నగిన. ||145||

ఉ. ఇంతిరొ వట్టిమెచ్చు లివి యేటికి నీవి యొసంగు మంచుఁ దా
నెంతయు నేర్పుతోఁ బెనఁగ నింద్రుఁడ నీ కిఁక నేమి యిచ్చెదం
గాంతుఁడ రెండుచక్రములు గావలెనన్న నొసంగుదాన నా
కింతియె కాక వేఱొకటి యెయ్యది యీవని నంచు నవ్వుచున్. ||146||

తే. అంత నరవిరిమజ్జనం బాచరించి, నవముగా మేన హరిచందనం బలంది
విరులు కొప్పునఁ దుఱిమి యవ్వేళఁ, ది విభుఁడు, తారసిలి రప్పుడు పునారతంబునకును. ||147||

సీ. పతి కప్పురపుఁదావి బాగాలు గైకొన్న మదిరాక్షి సగమాకుమడుపు లొసఁగె
నెనరుతోఁ గాంతుఁ డొయ్యనఁ గౌఁగిలించినఁ గొమ్మ గుబ్బల ఱొమ్ము గ్రుమ్మి క్రమ్మె
బ్రాణనాథుఁడు మోవిపైఁ గంటు చేసిన నలివేణి పారవశ్యమునఁ జొక్కె
విభుఁడు నిల్కడఁ గేకివిధమున రొదగుల్క లోలాక్షి చెవియొగ్గి యాలకించె
తే. మోహనాంగుఁడు నునుపోఁకముడి సడల్పఁ, దరుణి జతయయ్యెఁ జిత్రబంధంబులకునుఁ
గూర్మి వల్లభుఁ డొకకొంతఁ గూడి యలయఁ, గుసుమకోమలి దాను పైకొని రమించె. ||148||

ఉ. ఎన్నఁడు నేర్చెనో తెలియదే జగదేకమనోహరాంగి యా
చిన్నె లదేమి దెల్ప విటశేఖరుఁ డూరక చూచుచుండె నా
చన్నులకుల్కు లాసగముజాఱెడివేనలి యాయొయార మా
కన్నులబెళ్కు లాకదళిక ల్గనుపొంకము లావిలాసముల్. ||149||

తే. అతివ యీగతి నుపరతి నలసి సొలసి, యప్పళించుక వ్రాలె నాయకుని యెదను
సరి బెనంగుట గన్గొని శంబరారి, చెలఁగి యిరువుర నొక్కటి చేసె ననఁగ. ||150||

చ. అరవిరికల్వక్రొవ్విరులయందము నొందిన కన్నులు న్సుధా
కరకళలం ద్రవించు శశికాంతముఁ బోలిన చెక్కుటద్దము
ల్సరభసదక్షిణానిలము చాటునఁ గ్రమ్మెడు కమ్మయూరువుల్
గరువపుటెండ సోలులతకైవడి వ్రాలు నిజాంగముం దగన్. ||151||

చ. ఎదపయి వ్రాలియున్న తరళేక్షణ నిద్దపునిండుకౌగిటం
ద్రిదశవరేణ్యుఁడు న్సమరతిక్రియఁ జొక్కియు మున్నుమున్నుగా
మదవతి మోవిపానకము మాటికిఁ గ్రోలుచు సేదదేలె
దత్సుదతియు నట్ల దేరికొనెఁ జుంబితశంబధరోష్ఠబింబ యై. ||152||

వ. అంత. ||153||

చ. కమలదళాక్షి దువ్వలువఁ గైకొని లేచి కటీతటంబునం
గొమరుగఁ గట్టిగట్టిగను గ్రొమ్ముడిఁ బెట్టి మిటారిగుబ్బలం

జిమచిమగుల్కు గోటికొనజీరలకు న్విడికెంపు కెంపుమీ
ఱమెఱుఁగుమోవిపైఁ జుఱుచుఱుక్కను కెంపులకుం దలంకఁగన్. ॥154॥

మ. ప్రమదా నే నిఁకఁ బోయివచ్చెదను నాపై నీకృపావేశ ముం
చుము నీవాఁడ నటంచు దేవపతి యస్తోకస్పృహామందమం
దముగా వేఁడిన గుండెజల్లుమనఁ గాంతారత్న మొక్కింత దై
న్యముతో నక్కున మోవిఁ జేర్చి నినుఁ బాయ న్నేర్తునే వల్లభా. ॥155॥

ఉ. నీపయి నాకు నాపయిని నీకును గూరిమి గల్గఁ జూచియుం
బాపపుదైవ మిట్లు లెడఁబాయఁగఁ జేసెను దొంటిపుట్టువం
దేవగఁ జేసినామొ విధి కేమిటి కీగతతోయబంధము
ల్నాపయిఁ బ్రేమ యుంచు సురనాయక మర్వక న న్నొకప్పుడున్. ॥156॥

తే. అనిన నామీఁద నింతమోహంబు గలిగె, నేని నావెంట రమ్ము మత్తేభగమన
యెంతపనియైన నే నిర్వహింతు నంత, సడ్డసేయను జుమ్ము ముజ్జగమువారి. ॥
157॥

ఉ. నావుడు నింత యేల సురనాయక నన్నిటఁ దక్కనిచ్చునే
నావిభుఁ డట్టులైన నుడునాయకుఁ జేరిన తారరీతి మా
కావిధ మింతె కాక కలదా యొకయింత ప్రయోజనంబు నా
భావమునందుఁ దోఁచిన యుపాయము చెప్పెద నాలకింపుమా. ॥158॥

సీ. దేవపూజకు విరు ల్దెచ్చెదనంచును వనికాంతరములకు వచ్చునపుడు
నివ్వరిధాన్యము ల్నిమకంగఁ గేదారపరిసరంబులయందుఁ దిరుగునపుడుఁ
గడువేడ్క నన్నోదకంబులఁ గొని తేర దూరతటాకంబు సేరునపుడుఁ
జెఱగుమాసె నటంచుఁ జెప్పి యూరకయైన నొంటిగాఁ గడయింట నుండునపుడు
తే. వచ్చి నాముచ్చట ల్దీర్చు మెచ్చుగాను, నిచ్చ తచ్చనగాదు వియచ్చరేంద్ర
యనుచు నక్కునఁ జేర్చి మోహమునఁ జెక్కు, ముద్దుగొని పంపె నింద్రు నమ్మోహనాంగి.
॥159॥

ఉ. అంపినయప్పు డమ్మఘవుఁ డవ్వలఁ బోవఁగలేక ప్రేమతోఁ
జంపకగ్రంధి గబ్బివలిచన్నులపయ్యె కఁదఁ జక్కఁజేర్చుచున్
సొంపునఁ జెక్కులుం బుణుకుచు న్మధురాధర పోయివత్తునే
యంపితివా యటంచు నిలయంబట వెల్వడి యెట్టకేలకున్. ॥160॥

చ. ముని యెదురౌనొ యంచు సురముఖ్యుఁడు భీతిని బోవునంతలో
ననఘుని గౌతముం గనియె నక్షపదుండును వేషధారినిం
ద్రునిగ నెఱింగి యిట్టులను రోషసముజ్జ్వలితాత్ముఁ డౌటఁ జెం
దిన యఱకాలిమంట నడునెత్తికి నెక్క ఝుటాఝుటంబునన్. ॥161॥

క. ముష్కరహితవృత్తినిఁ బర, పుష్కరపత్త్రాక్షిఁ బట్టి భోగించుటచే
ముష్కరహితుఁడవు గమ్మని, నిష్కరుణ శపించి మౌని నిలయముఁ జేరన్. ॥162॥

తే. తరుణి దా నేమి యెఱుఁగనిదానిరీతి, నేతఁ గనుగొని కాళ్ళకు నీళ్లు దేఁగ
నలుక నమ్ముని యోసి దురాత్మురాల, యంత నర్థంబె నీచేతియంబు లిఁకను. ॥163॥

ఉ. కల్లరివేష మూని యతికాముకుఁడై సురరాజు వేఁడుచో
నుల్లము ఱాయిఁ జేసికొని యూరకయుండక నీవు లోనుఁగా
జెల్లునె యిట్టిదుష్కృతముచే రఘురాముపదాప్తిదాఁక మే
నెల్లను ఱాయి గాఁగ వసియింపుము నిర్జన మివ్వనంబునన్. ||164||

క. అని శపియించి హిమాద్రికి, జనియెన్ గౌతముఁడు జంభశాసను మేషాం
డునిఁ జేసి రశ్వినీసుతు, లనుపమదివ్యౌషధముల నమరులు మెచ్చన్. ||165||

భుజంగప్రయాతము. బలారాతిరూపంబు భావించె గానం, బలా రాతిరూపంబెఁ బ్రాపించెఁ గానం
శిలాహారినారి న్నిషేధింపు మింక, న్శిలాహారిరూపంబు శేషాఘ మింకన్. ||166||

క. అని ముని భవతారకనా, ముని రాముని నల్లగౌతమునివనికిం దో
డ్కొనివచ్చునెడను దత్పద, వనజరజం బింత వాయువశమున సోఁకన్. ||167||

క. వనరాశి జనించిన శ్రీ, వనజాక్షియొ యెదురుకొనిన వనదేవతయో
వనవనదావళిమించో, యని యెంచఁగ ఱాయి చెలువయై చెలు వగుచున్. ||168||

సీ. మును దలమున్కయౌ మోహాంధకారంబు వెనుకదీసినరీతి వేణిఁ దనర
శాపరూపదినాంతచంద్రోదయములీల మొలకనవ్వులముద్దుమోము మెఱయ
బహుకాలపరచితోపలత యంటినమాడ్కి కఠినవక్షోజయుగ్మంబు గులుకఁ
దనదృశ్యభావంబు దవిలిపోవనిఠీవిఁ గడుసన్నమైనలేఁగౌవును వడఁక

తే. క్షితిని లోహంబులను బైఁడిసేయు స్పర్శ, వేదివలె రామపాదారవిందరజము
పూని శిలఁ బైఁడి సేసె నామేను మించఁ, గాంతయై మించె గౌతమకాంత యపుడు. ||169||

క. తనమునుపటివృత్తాంతము, మునిపతి వీరలకుఁ దెల్పుమునుపె యనుచున్
ఘనలజ్జానతముఖియౌ, వనితకు రఘునందనుండు వందన మిడియెన్. ||170||

తే. పెండ్లికొడుకవు గమ్మని ప్రేమ మౌని, రామ దీవించి శ్రీరఘురామవిభుని
పూజఁగావించుచున్న నద్భుతము గాఁగ, గౌతముఁడు వచ్చి యారాముఁ గాంచి పొగడె. ||171||

ఖడ్గబంధము

క. సౌరధరధీర రఘువర, పారదదరనీరజారిభవకీర్తిరమా
మారీచమదవిరామా, నీరదనిభధామ రామ నృపతిలలామా. ||172||

ఉ. శ్రీరఘురామ నిన్ను నుతి సేయఁగ నెంతటివాఁడ నేను నీ
పేరు దలంచినంత నతిభీకరదుష్కృతము ల్దొలంగు నీ
చారుపదాబ్జసంగతిని సంభవయౌట పవిత్రగాదె భా
గీరథిలీల నీభ్రమరకేశిని యంచు నహల్యఁ జేకొనన్. ||173||

మ. దివి వర్షించెఁ బ్రసూనవర్ష మపు డందె ల్మ్రోయ నాడె న్సువా
సివధూబృందము దివ్యదుందుభులు మ్రోసెన్ ధింధిమిధ్వానమై

యివతాళించె సుగంధగంధవహ మెంతే రామపాదాబ్జప
ల్లవసంజాతపరాగచాతురి సహల్యాగౌతము ల్గూడఁగన్. ॥174॥

తే. అంత సంతుష్టచిత్తుఁడై యక్షపాదుఁ, డధిప మాకందమయ్యె నీయంఘ్రిపద్మ
మనుచుఁ బొగడుచుఁ గాంత, దోకొనుచుఁ జనియెఁ, గౌశికుండును జనుచు రాఘవుల
కనియె. ॥175॥

మ. కనుఁగొంటే మిథిలాపురంబు ధరణీకన్యాపదాంభోజమో
హనమంజీరఝుళంఝుళత్ప్రబలనాదాకృష్టమందాకినీ
కనకాంభోరుహకర్ణికాంతరచరత్కాదంబికామేడ్రితా
యనఖండాభ్రగకేళిసౌధమయి చెల్వయ్యెన్ రఘుగ్రామణీ. ॥176॥

తే. అస్తమయవేళఁ బురమున కరుగనేల, నేటి కీకేళివనిలోన నిల్చి ఱేపు
పోవ మేలగు నని మౌనిపుంగవుండు, రాఘవులతో వనాభ్యంతరమున కరిగి. ॥177॥

సీ. గుబ్బకస్తూరికుంకుమ యంటినది కొమ్మ గోరంట కౌగిట గ్రుచ్చెనేమొ
యంఘ్రిలాక్షారసం బంటియున్నది లతాతన్వి యశోకంబుఁ దన్నెనేమొ
మధువాసనలు గుల్కె మంజులకేసరం బువిద పుక్కిటిరసం బుమిసెనేమొ
యసమయంబునఁ బూచినది సహకారంబు భామాలలామ చేపట్టెనేమొ
తే. రామ కనుఁగొంటె కేళికారామసీమ, సహజవాత్సల్యమున భూమిజాతసీత
ప్రోది సేసినభూరుహంబులు సురేంద్రు, తరుల నవ్వుచు నున్నవి విరులసిరుల. ॥
178॥

క. అని సీతాకేళీవనిఁ, గనుగొని ముప్వురును సాంధ్యకరణీయంబుల్
వొనరిచి క్రొన్ననతలిమము, లను వసియించిరి కుతూహలంబున నంతన్. ॥179॥

సీ. శ్రీరామునకుఁ బెండ్లి ఱేపని వరుణున కెఱుఁగింపఁ జనుమాడ్కి నినుఁడు గ్రుంకె
హోమాగ్నిశిఖ లిట్టు లుల్లసిల్లు నటన్నకైవడి సాంధ్యరాగములు మెరసె
మొనయుదంపతులకు మోహ మీవైఖరి యనుమాడ్కిఁ జీకటు లలమె దిశలఁ
దలఁబ్రాలు ముత్యము ల్దలపించునంచును గనుపట్టె దివిని నక్షత్రగణము
తే. తెరమఱుఁగు వాసి యీలీలఁదీరు సూపు, సీతమొగ మను క్రమమున శీతకరుఁడు
దోఁచె నచ్చెల్వ దృష్టులనాఁ దొగలు సెలఁగె, నిండె నీనవ్వు లనఁగ వెన్నెలలు గంటె. ॥
180॥

క. అని పలికి ప్రొద్దువోయెన్, జనవర నిద్రింపు మనుచు సంయమివర్యుం
డనుజుండును శయనింపఁగఁ, దనకంటికి నిదుర రాక తద్దయుఁ బ్రేమన్. ॥181॥

ఉ. కన్నులఁ జూడకున్న మహికన్యక తాదృశకౌశికోక్తులం
గన్నులఁ గట్టినట్లయినఁ గన్నులవింటివజీరు నిద్దపుం
గ్రొన్ననవాఁడితూపు లెదఁ గ్రుచ్చుక వెన్నున దుస్సి పాఱఁగా
విన్నదనంబు దోఁప రఘువీరుఁడు మోహముచేఁ దలంకుచున్. ॥182॥

ఉ. ఎప్పుడు తెల్లవాఱు నిఁక నెప్పుడు మైథిలిరాజుఁ గాంతు నే
నెప్పుడు చంద్రమౌళిధను వెక్కిడుదుం ధరణీకుమారి నే
నెప్పుడు చెట్టవట్టుదు నభీష్టము లెప్పుడు గాంతునంచుఁ దా
నెప్పుడు నెంచుఁగాని యెనయింపఁ డొకప్పుడు నిద్రకంటికిన్. ॥183॥

వ. ఇత్తెఱంగున సీతాకాంతనుం దలంచి యంతయు నంతరంగంబునఁ జింతించు రఘు
కాంతుం డొక్కింత నిదురింప నంత వందిజనులచెలు వంది ద్విజబృందంబులు కల
కలధ్వనుల మేల్కొని యర్ఘ్యప్రదానంబున నరవిందసఖునకు మందేహజయంబు
నొందించి విదేహరాజపురంబునకుఁ జనునెడ విరహచ్ఛిదేహవిదేహశరవ్యాహ
కీలితదేహుండగు రఘూద్వహునకుం గౌశికుం డిట్లనియె. ॥184॥

మ. అదె కన్గొంటివె వజ్రసాల మదె ఖేయవ్యాజపాథోధి య
ల్లదె వైదేహనృపాలశేఖరమహోద్యద్రత్నసౌధాగ్ర మ
ల్లదె రథ్యాగృహకేతుజాతమదవేశ్యాభర్మహర్మ్యాలి య
ల్లదె యత్యుత్తమవాజిశాల యని యాయాదిక్కులం జూపుచున్. ॥185॥

సీ. ఆరెకట్టికవార లందంద కుంతము ల్గొని ముందుగాఁగ ఢీకొల్పుచుండ
హరిదంతదంతిజయంబును సూచించు కరణిని డవిణెమలహరులు మొఱయ
ధర బూను మనుచుఁ బాదముఁ బట్టి విడువని చిలువఱేఁ డన వెండిగొలుసు దనర
గంధాంధమధుపసంఘంబులు మాత్రమె కాని సరసఁ జేరక భీతి జనము దొలఁగఁ
తే. జాల మదమున మావంతు గాలుమీఱి, వచ్చుదంతావళముఁ గంటె వసుమతీశ
కేలు మొగుచుచు నున్న దీవేళ నీకుఁ, బుడమికన్నియ నడలకు జడిసి కాదె. ॥186॥

క. అని దాని కోసరిల్లుచు, మనుజేంద్రకుమారుతీరు మౌనుల మేమౌ
టను దాని కోసరిల్లుట, సనునె కదా యనుచు సరససల్లాపములన్. ॥187॥

సీ. నగరివిద్వాంసు లందలములు డిగ నూరకందలం బెక్కి పొం డని నుడువుచు
నల్లంతఁ గనినంతేఁ బల్లకీల్ డిగ్గి భూవల్లభు ల్మ్రొక్క దీవన లొసఁగుచుఁ
గేవలభక్తితో లేవవణిక్కులఁ గ్రేవలనఁటఁ గటాక్షించికొనుచు
రాముసౌందర్యంబు ప్రేమఁ జూచుచు వచ్చు కామినీజనులఁ గ్రేఁగంటఁ గనుచు
తే. వేడ్క గాధేయుఁ డేతేర విని విధేయుఁ, డగుచు మిథిలాధినాథుండు నగరు వెడలి
యమితగజవాజిభటసంకులముగ నెదురు, కొని సపర్య లొసంగి తోకొనుచు వచ్చి. ॥
188॥

మ. జనకక్ష్మాపతి కొల్వుకూటమున విశ్వామిత్రు శ్రీరామచం
ద్రుని సౌమిత్రి యథోచితాసనములందు న్నిల్పి పీఠస్థుఁడై
మునిజంభారి ఫలించె నామఘ మఖంబు ల్దూరమైపోయెఁ బా
వనమయ్యెం గులముం గులంబు ననుచు న్వాక్ప్రౌఢి వర్ణింపఁగన్. ॥189॥

తే. జనకచిత్తంబు శ్రీరామచంద్రుఁ దగిలి, కనియె బ్రహ్మానుసంధానమునను గాంచఁ
దవిలి నానంద మపుడు ప్రత్యక్షమైన, సగుణ మట్టిప్రమోద మెసంగు టరుదె. ॥190॥

వ. ఈచందంబున రఘునందను శతకోటికందర్పసౌందర్యుని దర్శించి యమందానం
దంబు నొంది జనకజగతీసంక్రందనుం డిట్లని వితర్కించె. ॥191॥

సీ. సృష్టికిం బ్రతిసృష్టి చేసెనంచును వింటి మీమునీంద్రునిఁ దొల్లి యిపుడు నిచట
నొకట నింద్రోపేంద్రులకుఁ బ్రతినిర్మించెనో లేక సూర్యచంద్రులకుఁ బ్రతియొ
మన్మథునకుఁ బ్రతిమన్మథులో యటు గాకున్న రాజలోకంబునందుఁ
గలుగునే యింత చక్కఁదనంబు పురుషులమనసు హరించె స్త్రీజనము లెంత
తే. యందు నీయగ్రజుని చెల్వ మరిఁది పొగడ, నితనికిఁ గుమారి నొసఁగి నాయింట
నుంచి

కొనెడి భాగ్యంబు దొరకునొకో య టేల, గలుగు దుష్టప్రతిజ్ఞుఁడఁ గాన నేను. ||192||

శా. ఏలా చేసితి దుష్ప్రతిజ్ఞ యిఁకఁ జండీశానకోదండ మీ
బాలుం డెక్కిడఁజాలకుండిన వృథా పంపింపఁగా నేర్తునే
చాలింపం దగునే ప్రతిజ్ఞ నగరే పాలకు ల్వచ్చె నాం
దోళం బే నిఁక నెట్టిచందమునఁ దీర్తుం ధర్మసందేహమున్. ||193||

తే. అని మహాహ్లాదమున విదేహాధినేత, వీర లెవ్వారలో సుకుమారమూర్తు
లనిన దశరథరాజనందనులు వీరు, ధనువుఁ జూడంగ వచ్చినా రనియె మౌని. ||
194||

క. అనవుఁడు పరమాద్భుతమున, జనకుఁడు దశరథున కిట్టిసంతానము గ
ల్గినె యిష్టి సఫలమయ్యెనె, కనుఁగొంటిమి నాఁటి యత్నగౌరవ మెల్లన్. ||195||

ఉ. శ్రీశుఁడు క్షీరవార్ధి వసియించుట మాని మహిన్ మహీశుఁడై
యీశశరాస మెక్కిడిన నెక్కిడెఁగాక మనుష్యమాత్రు లీ
యాశలఁ జెంద నేటికి సురాధిపముఖ్యులచేత నైనఁ గా
దీశిశువు ల్గనుంగొనఁగ నేమిఫలంబు తపోధనాధిపా. ||196||

చ. అనవుడు నిక్కమౌను మనుజాధిప నీవనుమాట యైన యీ
జనవరనందను ల్గనఁగ సంతసమందినవారుఁ జూడనీ
ధనువులు వీరిముచ్చట వితావితసేయకు మన్న మౌని మీ
మన సనుచు న్విదేహనృపమౌళి యనేకులఁ బంప వారలున్. ||197||

చ. మమత సురాసురు ల్దొలుత మందరభూమిధరంబుఁ దెచ్చుచం
దమున మహేశచాపసముదంచితపేటికఁ దెచ్చియుంచినం
బ్రమదము పూని మౌని రఘురామ కనుంగొను మీశరాసముం
దెమలుప నేర్తువే యనిన ధీరుఁడు శ్రీరఘువీరుఁ డయ్యెడన్. ||198||

సీ. తనవిల్లునమ్ములుఁ దమ్మునిచే నిచ్చి మేరుగిరీంద్రంబుమీఁదనుండి
దుమికెడి కొదమసింగముమాడ్కి మణిపీఁఠి డిగి నగుముద్దునెమ్మొగముతోడ
జాఱెడిసిగ కేలఁ జక్క నొక్కుచునుఁ జెక్కులను గట్టాణిచౌకళి నటింప
వలెవాటు నెఱనీటు వలిపెచందురుకావి చేలచెఱంగులు నేలజీర
తే. దివ్యభూషణకాంతులు తేజరిల్ల, సీత నెచ్చెలు లాడాడఁ జేరిచూడ
నఖిలరాజన్యు లచ్చెరువంద దివిని, సొంపు మీఱ నిలింపులు గుంపుగొనఁగ. ||199||

తే. సకలలోకైకమోహనచారురూప, సంపద లెసంగ శ్రీరామచంద్రుఁ డపుడు
గంధమంధరసింధురగమనలీలఁ, జెలువుమీఱంగ నల్లనఁ జేరనరిగి. ||200||

క. మందసముత్సాహుల కిఁక, మందుసుమీ యసమసంగ మనుజులు హరువి
ల్మందసముఁ దెఱచిచూచె, న్మందసముద్రేకహరకుమారుఁడు గడిమిన్. ||201||

సీ. ప్రత్యక్షమై మించుభర్మశైలముఁ బోలి బహుసుపర్వాఢ్యమై పరిఢవిలుచు
దృగ్గోచరం బైన దృక్కర్ణపతిఁ బోలి జ్యావహనోచితసార మగుచు
సాక్షాత్కరించిన శైవధర్మముఁ బోలి త్రిపురనిర్వాహణనిపుణ మగుచు
నెదుటఁ దోఁచిన నిర్జరేంద్రచాపముఁ బోలి బహువర్ణసూచకప్రబల మగుచుఁ

తే. గనకమయచిత్రకాండప్రకాండ మగుచు, బద్ధమణిఘంటికాకోటిభాగ మగుచు
సర్వభూభృద్భయదవజ్రసార మగుచు, నద్భుతంబైన శంభుశరాసనంబు. ॥202॥

క. కనుఁగొని శ్రీరఘువీరుఁడు, వినతానందనుఁడు సర్పవిభుఁ బట్టెడుమా
డ్కిని కుంభీంద్రము రంభా, వనిజముఁ బెకలించుప్రాభవం బలరారన్. ॥203॥

సీ. లీలఁ గెంగేలఁ గీలించి లేనగవుతో ధరణీశ తాతలతరమునాఁటి
పాతపంచారంబు పసలేదు పేటెత్తె నిది వృథాస్థూల మిందేది బలము
అని మింటికొప్పు గల్గినవాని బలువింటికొప్పున జానకికొప్పుమీఁదఁ
గేలుంచువేడుకఁ గీలించి యటువంచి ధర్మంబు సుగుణయుక్తంబు చేసి
తే. దీవిఁ గళ్యాణవార్తఁ జాటించు రేవ, నారి మొఱయించి తెగనిండ నారి దిగిచి
లస్తకస్తలవిన్యస్తహస్త మింత, సళ్ళ ఫెళఫెళఫెళమంచు విల్లు విఱిగె. ॥204॥

సీ. ఎదఁజొక్కి నిదురవోయెడికుంభకర్ణుండు బబ్బరింపుచు లేచి ప్రాకులాడెఁ
గల్పాంతదీర్ఘనిర్ఘాతశంక జనింప నేం డ్లెన్నికొనియె వాణీశ్వరుండు
భయచంచలితవామపాణిహఠాశ్లేష మబ్బెదం భూతవామాంగకునకు
దానును ద్రిపురారిధను వౌటనో మేరుగిరి ప్రతిధ్వనులచే మొఱలు వెట్టె
తే. జనకకౌశికరామలక్ష్మణులు దక్క, దక్కుగలవారు మూర్ఛిల్లి తగఁ దెలిసిరి
తత్త్రిలోచనచండకోదండదళన, నినద మబ్జభవాండంబు నిండునపుడు. ॥205॥

క. ఒకరిని బట్టం బదుగురు, సకు లాశుభవార్తఁ దెల్ప జానకి లజ్జన్
మొక మింత వంచి యాకొ, తుకమునకుం దెలిసి యొసఁగెఁ దొరపుసొమ్ముల్. ॥206॥

తే. అంత జనకానుమతిని స్వయంవరోత్స, వమునకై నెచ్చెలులు పంటవలఁతిపట్టిఁ
జందనాలేపరత్నభూషాప్రసూన, చీనిచీనాంబరములఁ గైచేసి రపుడు. ॥207॥

సీ. కడువేడ్క నుబ్బు జక్కవగుబ్బచనుదోయి బిగిజంటఱవికెలో బిక్కటిల్ల
జిలిబిలిపంచదారలు గుల్కు బొమ్మంచు మోవిపైఁ జిఱునవ్వు ముద్దుగురియఁ
నునుటెప్ప వాల్చి క్రేఁగంటఁ గన్గొనుచూపు మారునారసముతో మాఱుమలయ
జఘనభారంబున జడియు నెన్నడఁ బాదకటకము ల్ఘలుఘల్లుఘల్లు మనఁగఁ
తే. గేలఁ జెంగల్వపూదండ గీలుకొల్పి, సిగ్గు నొయ్యారమును మీఱఁ జెలులు వేన
వేలు దనవెంటఁ గొల్చిరా విభవముననుు, జనకకన్యక చనుదెంచె జనకుసభకు. ॥208॥

ఉ. ఆజనకేంద్రకన్యరుచిరాంగవిలాసముఁ జూచునంతలో
లేఁజిగురాకు నిద్దపుగలీపుననుంచిన తమ్మిరేకుఖం
డా జళిపించి మారుఁడు తటాలునఁ బేరెదఁ జూచి వైవఁగా
రాజనృపాలశేఖరుఁడు రామనృపాలుఁడు సొక్కి నెమ్మదిన్. ॥209॥

తే. కంటిమో వింటిమో యిటువంటివాలుఁ, గంటి ధరయందె కాదు వేఁగంటి నగరి
గలుగు తెఱగంటి తెలిగంటిగముల నైన, నెటులు సృజియించె ధాత యీయిందుముఖిని. ॥210॥

ఉ. పూపమిటారిచన్నుఁగవ పోఁకల వీకలఁ జౌక సేయు నౌ
రా పలుచాలు మేలుమగరాలసరాల నిరాకరించు నా
హా పగడంపువాతెఱయొయారము చిల్కపటానిపాదుషా

తూవుల కోపుసూవుఁ జెలితోరపుఁజూపులయేపు బాపురే. ||211||

క. కన్నె రతనంపుమిన్నా, మిన్నా నడు మనఁటియాకు మేకొను వెన్నా
వెన్నా పలుకులు పొక్కిలి, పొన్నా పొన్నా మెఱుంగుఁబోఁడికి నదిరా. ||212||

సీ. వనజాక్షి కటితటం బనుమహీభాగంబు బటువుగుబ్బలపేరి పర్వతములు
హరిమధ్యమధ్యమ మనునంబరంబును మెఱుఁగుముంగురు లనుమేఘములును
సఖియమో మనుపూర్ణచంద్రమండలమును రదపఙ్క్తిపేరి తారాగణంబు
కలకంఠినగ వనుగంగాప్రవాహంబు బెళుకువాల్చూపులపేరి యమున

తే. సృష్టి చేసెనో యజునిపై నీర్ష్య మరుఁడు, దాను పద్మోద్భవుఁడు గానఁ గానిచోట
బ్రహ్మసృష్టిని యిటువంటి భామ గలదె, మదనుమాయయే కాని యీమంజువాణి. ||
213||

మ. అలకవ్యాజముచేతఁ బైకొనెడి నౌరౌరా కురు ల్చీఁకటు
ల్వాలెనంచు న్ముఖచంద్రుం డంప నుడుజాలంబంత సీమంతపుం
గళుకుంబాపటపేరఁ ద్రొక్కికొని రాఁగా వీఁగి పాదాంబుజం
బుల వ్రాలెం జెలివేణి ప్రోవఁదగదే మూర్ధన్యసంతానమున్. ||214||

శా. నాసామౌక్తికరోహిణీరమణి కాంతావక్త్రచంద్రాధరం
బాసింపం గనుఁగొన్న తారకలకుం బ్రాపింప లజ్జాభరం
బాసన్నశ్రుతికుండలస్ఫురితముక్తాభిఖ్యతారాళితో
సాసాదింపఁగఁ జేరెఁ గానియెడ నేలా యోరఁగాఁ జూడఁగన్. ||215||

తే. కమ్మవిలుచెంచుఱేనిచిక్కమునఁ దగులు, కొదమజక్కవపిట్టల యుదుటుఁ దెగడి
జిలుగుపైఁటాణిఱవికెలోఁ గులుకు గబ్బి, గుబ్బచనుదోయి యీముద్దుగుమ్మ కవుర. ||
216||

చ. అని తనుఁ జూచుచున్న జనకాత్మజ నెమ్మది లజ్జ ప్రేమయుం
బెనఁగొన నాలుగేనుమణిపీఠికమెట్టిక లెక్కి రాజనం
దనుగళసీమఁ జెంగలువదండ యమర్చెను వర్ష మంబుదం
బునఁ దిర మొందఁ గ్రొమ్మెఱుఁగు బూనుగతి న్నిజరాగ మేర్పఁడన్. ||217||

తే. శ్రీరఘూత్తముఁ డిత్తఱిసీతకేలు, పట్టి తొడమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనెడి
యంతమోహంబుతో నుండె నవనికన్య, యంత నంతఃపురంబున కరిగె నరుగ. ||
218||

చ. ఇతఁడు మనుష్యమాత్రుఁడని యెంచితిఁ గాని యెఱుంగనైతి శ్రీ
పతియని యీమహీతనయ పద్మనివాసిని యౌట నిక్క మీ
గతి రవిచంద్రవంశములు గౌరవమొంద జనించినారలో
ప్రతికులనేత నీ వెఱుఁగవా సకలజ్ఞుఁడ వెన్ని చూడఁగన్. ||219||

తే. అని జనకనేత దశరథజనవరేణ్య, రాఘవులపెండ్లికిని సాగి రమ్మటంచు
నుత్తరము వ్రాయఁబంచి నియోగిఁ బనుపఁ, బరిఢవము మీఱ నతఁడు నప్పురికి
నరిగె. ||220||

తే. అవసరంబులవారిచే నధిపునకును, దనదురాక నెఱింగించి మునుపుగాను
వారు దోడ్కొనిపోవ భూవరబలారి, కడుగర లొసంగి పొడగని యొద్దనుండి. ||221||

క. జనకనృపు నుత్తరం బని, జనపతికిం దెల్పి రాయసము వ్రాయు నియో
గిని బిలిచి యొసఁగె నతఁడును, జనపతికనుసన్న నదియు సరభసఫణితిన్. ||222||

సీ. శ్రీమతుజనకధాత్రీతలనాథుండు దశరథమేదినీధవసురేంద్రు
చాలుమానుసులకు సంప్రీతిఁ బుత్తెంచిన ప్రయోజనము దమనందనుండు
రఘువీరుఁ డిలఁగల్గు రాజన్యు లెవ్వరు నెక్కిడనోపని యీశుచాప
మెక్కిడి విఱిచిన నెంతయు హర్షించి సీత నొసంగ నెంచితిమి మేము
తే. తనయులును దాము రావలెననుచుఁ జాలు, మానుసులు దశరథరాజమౌళితోడ
దెలిపెడిది యనుపక్కణ గలిగినట్టి, యుత్తరంబును వినుపింప నుత్సహించి. ||223||

తే. తనదు సారిగఁ దెల్పు ప్రధానమణికిఁ, గనకపటభూషణము లిచ్చి గౌరవమున
మంచిదే కద జనకసంబంధ మనుచు, బంధువులతోడ యోజించి పైన మగుచు. ||224||

సీ. గోరథంబుల నెక్కి కులగురుఁ డాదియౌ తాపసోత్తములు నందంద నడువ
భద్రేభములమీఁద భరతశత్రుఘ్నులు సరిగాఁగ నుభయపార్శ్వముల నడువఁ
గౌసల్య మొదలైనగజితల ముచ్చుపన్నాగంపుపల్లకీ ల్ముందు నడువఁ
వెనుక డెబ్బదిరెండువినియోగములవారు నాప్తులు నృపులు నందంద నడువఁ
తే. జిమటపని మీసముల కప్పుఁ జెంపకురులు, నెదను గస్తూరిపట్టెలు నుదుటితిలక
మలర వెలువడె దళథుఁ డౌర ముసలి, సొగ సనుచు వారకామిను ల్చూచి నగఁగ. ||225||

తే. ఎదురుగా వచ్చి జనకనరేంద్రు డంత, యేనుఁగులమీఁద సంధించి మానవేంద్రుఁ
బురికిఁ దోడ్తెచ్చి తనసహోదరునివీడు, విడిది గావించి యులుప నెక్కుడుగ నొసఁగె. ||226||

తే. కౌశికుఁడు రేయి రామలక్ష్మణులఁ దోడి, కొనుచు వచ్చిన హర్షించి కుశికసుతునిఁ
బొగడి తనయుల యాశ్లేషముననను దనిసె, బంతితేరులపంటవలంతిమగఁడు. ||227||

సీ. మఱునాఁడు జనకునిమంత్రులు పిలువరాఁ గొలువు సింగారమై కలిమి మెఱయ
దశరథరాజు నందనులతో నగరికిఁ జనుదేర నెఱిఁగి హజారమునకె
యెదురుగా జనకరాజేంద్రుఁడు సనుదెంచి కేలుమోడ్చిన తోడఁ గేలుమోడ్చె
గేలును గేలును గీలించి సనుదెంచి మునివరు లున్నగాఁ గనకపీఠ
తే. ములను వసియింపఁ దదుభయకులన్నృపాల, కులవసిష్ఠశతానందకులు గణింప
నింత యొప్పునె సంబంధ మిది యటంచు, నెల్లవారును మది సంతసిల్లి రపుడు. ||228||

తే. మనుకులోత్తమ సీత రాముున కొసంగి, లక్ష్మణకుమారకున కూర్మిళాకుమారి
చే నొసంగెద నని జనకేంద్రుఁ డనిన, నెద దశస్యందనునిమోద మినుమడించె. ||229||

తే. తోడుతోడుత భరతశత్రుఘ్నులకును, నీకుశధ్వజతనయల నిమ్మటంచుఁ

గౌశికుఁడు పల్కు జనకుఁ డౌఁ గాక యనఁగ, నల దశస్యందనుముదంబు నలుమడించె. ||230||

వ. ఇవ్విధంబున రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులకుం గ్రమంబునఁ సీతోర్మిళామాళవీ శ్రుతకీర్తుల నొసంగ నిశ్చయించి జనకభూపాలుండు గురుముఖంబున మఱునాఁటి వైవాహికలగ్నంబు శుభప్రదం బని వచించిన నట్ల యౌఁ గాక యని సంతుష్టాంతరంగుఁడై కొడుకులతో విడిదికిం జని మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబునఁ దనూభవులకు శుభంబుగా గోదానాదిదానంబు లొనరించుచుండె నప్పుడు. ||231||

సీ. పట్టెవర్ధనములపైఁ బట్టెఁడక్షత ల్బంగారుప్రోఁగులు నుంగరములుఁ
బైగప్పుకొన్నట్టిపట్టుపచ్చడములు వెలిచాయగల శిరోవేష్టనములు
గన్నెరువన్నెనీర్కావిదోవతులును శిష్యులతోడను జెలువుమీఱ
మాకు వేదము వచ్చు మాకు శాస్త్రము వచ్చు మాకు స్మృతు ల్వచ్చు మాకు శ్రౌత
తే. మంతయును వచ్చుఁ దారతమ్యంబుఁ దెలిపి, యధిపుచే దాన మిప్పింపుఁ డనుచు నృపతి
విడిది కేఁగు వసిష్ఠుల వెంటఁబడిరి, తొలఁగ ద్రొబ్బఁగ రాక విద్వాంసు లపుడు. ||232||

తే. ధీరు లయ్యు స్వతస్సిద్ధదీనవృత్తి, వేఁడి రింతయెకాని యవ్విభుఁడు దాన
వేళ వీథుల వీథుల వెదకి తెచ్చి, విప్రుల కొసంగె దానము ల్వేనవేలు. ||233||

సీ. ఏమిదానంబు మీ కిచ్చిరో జాబాలి స్వర్ణధేనువు గాదె వామదేవ
ఘటనూతికి హిరణ్యగర్భ మిచ్చి రదేమి యతఁడు సేసినపుణ్య మట్లు గలిగెఁ
దగ వసిష్ఠుఁడు తారతమ్యంబు లెఱుగఁడె యెక్క డాసందడి యెఱుఁగు టెట్లు
మీ కేమి యిచ్చిరో మేము దానముఁ బట్టమంటిమి మీ రింతయధికు లౌట
తే. లెఱుఁగ కంటిమి లేదంచు నీర్ష్య దోపఁ, బలికికొంచును దానము ల్పట్టినట్టి
బ్రాహ్మణులు ధనమణులు గంపలను భృత్య, వరులు కొనితేర నిండ్లకు నరిగి రపుడు. ||234||

తే. అంత నిక్కడ జనకజనాధినాథు, పంపునను సీత మొదలైన పద్మముఖుల
నలువురను బెండ్లికూఁతులఁ జలుపఁ జెలువ, లుదిరి బంగరుపీఁటలు నుంచి రపుడు. ||235||

తే. అల యరుంధతి దీవించి యక్షతములు, నుదుటఁ బెట్టినఁ గనుపట్టె సుదతిమోము
ప్రణయకుపితాత్మ రోహిణి పాదలాక్ష, దొరసి చెలువందు పూర్ణచంద్రుం డనంగ. ||236||

క. తలయంటె నొకతె సీతా, కలకంఠికిఁ గలితరత్నకంకణరణనా
కులదళికులములతోఁ గర, జలరుహమధ్యమునఁ జికురజాలము వొదలన్. ||237||

క. కమలాప్తుఁడు కెంజిగురుం, జముదాళిని కమ్మతేనె చమిరెడిభంగిన్
రమణీమణి యొక్కతె సీ, తమెఱుఁగునెమ్మేన గంధతైలం బిడియెన్. ||238||

క. జలరుహగంధికిఁ గుంకుమ, నలుఁగిడియెన్ బోటియొకతె నఖముల సోఁక
న్గిలిగింతగొనెడి వలిగు, బ్బలపయ్యెదచెఱుగుమాటఁ బకపక నగుచున్. ||239||

తే. తళుకుతళుకన మించు కుందనపుబొమ్మఁ, బటిక నార్చువిధంబునఁ బ్రౌఢ యొకతె

మంచిగంధంపుటటకలి నించి మేనఁ, జంద్రవదనకుఁ బన్నీట జలకమార్చె. ||240||

తే. సరసి నడయాడు రాజహంసంబుపక్ష, వలసమునఁ గప్పుకైవాలవల్లి యనఁగఁ
జలువపావడవల గొన్న చెలువకురులు, సరసమై మించెఁ దడి యొత్తుసమయమునను.

తే. వలిపెపైఁతాణిచలువదువ్వలువలోన, సరిగెచెంగావిపావడ సగ్గు లీనెఁ
జంచలేక్షణ మేన వ్యాపించినట్టి, తలిరువిల్కానికీర్తిప్రతాపము లను.

తే. మేదినీసుత చెవిసొర మిగిలియున్న, దశరథకుమారగుణసముదాయ మనఁగఁ
దనరె ముత్యాలకమ్మలు తరణికులుఁ డ, నంతకల్యాణగుణశాలి యనఁగ వినమె. || 243||

క. నవమణిమయభూషణముల, నవనిజఁ గైచేసి రప్పు డతివలు మిగులం
దొవరాయల్లుని కెంజిగి, చివురాకుంబాకు చికిలిచేసినమాటిన్. ||244||

తే. జగము గెలువఁగ నొకయమ్మె చాలుననుచుఁ, గడమనాల్గమ్ములను రాజకన్యలుగను
రతిపతి సృజించె రఘుకుమారకుల గెలువ, ననఁగ సీతాదికన్యక ల్దనరి రపుడు. || 245||

సీ. వలకారియంచ గావలెఁ గాకయున్నచో నధరంబు చరణంబు లరుణ మగునె
కలికిరాచిలుక గావలెఁ గాకయున్నచో ననవిల్తుని వహించుకొనఁగఁ గలదె
కళుకురత్నంబు గావలెఁ గాకయున్నచోఁ గన్నభూసతి రత్నగర్భ యగునె
తొలుకాఱుమెఱుఁగు గావలెఁ గాకయున్నచోఁ జంచలాలోకము ల్సంఘటిలునె
తే. కంతుబాణంబు గావలెఁ గాకయున్న, భువనమోహనశృంగారపూజ్య యగునె
యనుచుఁ బొగడంగ సకలలోకైకమాన్య, యయ్యును నమాన్యయై మించె నవనికన్య. ||246||

వ. అంత జనకమహీకాంతానుమతంబున వివాహముహూర్తంబు సమీపంబయ్యె
నని పురోహితులు పిలువ వచ్చిన. ||247||

సీ. ఒరపుగా విరజాజిసరులతో సిగవైచి లాగియా బురుసాకులాయి బెట్టి
గీరికప్రంపుచిక్కెంటనామము దీర్చి శ్రీచూర్ణరేఖ రంజిల్లఁజేసి
మురువుగా హురుమంజిమురువుతో వీనుల కట్టాణి గొప్పచౌకట్లు దాల్చి
మణిహారముల కుంకుమపుపూఁత దెలియంగ రంగైనముత్యాలయంగి దొడిగి
తే. పెద్దపీతాంబరము గండపెండరంపు, కటకకటిసూత్రకేయూరకంకణాది
దివ్యభూషణజాలంబుఁ దేజరిల్ల, రాముఁ డభినవశృంగారధాముఁ డయ్యె. ||248||

తే. చెలులు గైచేసి రటువలెఁ జెలువుమీఱఁ, దోసలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులకును
నృపసుతచతుష్టయంబు సుదృగ్జనైక, మోహనంబయి తగెఁ జతుర్వ్యూహగరిమ. || 249||

వ. ఇత్తెఱంగున రఘుపుంగవుండు దమ్ములుం దానును గల్యాణోచితకల్యాణమణి
మయకల్యాణప్రసూనప్రముఖప్రసూనమాలికాకనకాంబరాదిచతుర్విధశృంగా
రంబు లంగీకరించి మునిపతంగమంగళాశీర్వచనపురస్సరంబుగా గృహాంగ
ణంబు వెలువడి చతుర్దంశంబులు హరిదంతదంతిసత్త్వంబులుం గుందదంత

ప్రభాంగంబులు నగుదంతావళచతుష్టయంబు నెక్కి కరంబుల నంకుశంబు
లంకించి తదగ్రంబులం జూళికల సోకించుచు వచ్చునప్పుడు. ||250||

సీ. పార్శ్వభాగంబులఁ బట్టిన పదివేలపగలువత్తులుఁ బట్టపగలు సేయఁ
దగిలింపఁ జిట్టిన నెగయు నాకాశబాణంబు లంబరవిమానముల దాఁట
దురుసుగా వెడలెడి బిఱుసులపూవులు భూనభోంతరములఁ బొదివికొనఁగ
నందం దమర్చిన యట్టివిచిత్రంబు బాణవిద్య సురాళి భ్రమయఁజేయ
తే. నదరువ్రేటులరొదల బ్రహ్మాండ మగల, నెందుఁ జూచిన దివ్వెటీలే వెలుంగ
భూరిశోభనవాద్యము ల్బోరుకలఁగ, బలిసి యెల్లడఁ జతురంగబలము గొలువ. ||
251||

తే. పదియునాఱేండ్లప్రాయంపుపద్మముఖులు, కాసె గట్టుక మిగులశృంగారముగను
దశరథేంద్రునిమీఁది పదము పాడి, యభినయించుచు నెదుట నృత్యంబు సలుప. ||
252||

సీ. "జయజీవ వర్ధస్వజగతాంపతే" యంచుఁ జేరి మౌనీంద్రు లాశీర్వదింపఁ
"జండీశ చండకోదండఖండనవిచక్షణ" యంచు వందిమాగధులు పొగడ
శోభనంబులు పాడుచును బుణ్యకాంతలు మునుపుగా గ్రంతలు గొనుచు నడువ
నాప్తమంత్రులును రాజాధిరాజులు దొర ల్నలువంకఁ గ్రమ్ముక కొలిచి రాఁగ
తే. ముగురుతమ్ములు సరిగ నేనుఁగుల నెక్కి, వెంట నేతేరఁగా రాజవీథి వేడ్క
వచ్చెఁ గోటిసురేంద్రులవైభవమున, భద్రకరి నెక్కి శ్రీరామభద్రుఁ డపుడు. ||253||

ఉ. కాంతరొ వీరునల్వురును గంతుజయంతవసంతరోహిణీ
కాంతులొ కాకయున్న మఱిఁ గల్గునె యీభువనైకమోహనా
త్యంతవిలాసరేఖలవిధం బని యొండొరు లాడుకొంచు సౌ
ధాంతరరాజరాజముఖు లారసి యారసికాగ్రగణ్యులన్. ||254||

చ. వనితరొ వీరిలో మనసువచ్చిన రాజకుమారుఁ డెవ్వఁడే
యని యొకరాజకన్యఁ జెలి యాడినఁ బో యిది యేటిమాట యం
చును నునుసిగ్గు మీఱఁ దనుఁ జూచినఁ గాదది రూపరేఖక
న్నను రఘురాముఁడే యనిన నవ్విరి తోడిసకు ల్కిలాకిలన్. ||255||

మ. వనజాతాయతపత్రలోచనలు భావం బిట్లు రంజిల్లఁగాఁ
గనుచు న్సేసలు జల్ల నుల్లసితశృంగారంబు భాసిల్ల న
ల్లన నేతెంచి విదేహవల్లభుని జాల్వాపెద్దమోసాలఁ జం
గున దంతీంద్రుల డిగ్గి యారతులు గైకొంచున్ రఘుగ్రామణుల్. ||256||

మ. జనకక్ష్మావిభువెంబడి న్నడచి చంచద్దివ్యమాణిక్యదీ
పనికాయంబు ఫలోల్లసత్కనకరంభాస్తంభసంభావితం
బును స్వర్ణాబ్జపటీవితానకలితంబు న్సర్వలోకైకరం
జనమౌ హేమవివాహమండపమున న్సౌవర్ణ పీఠంబులన్. ||257||

క. ఆసీనులైన యత్తఱి, శ్రీసీతాకన్యకాదిసీమంతినులన్
రాసుతలఁ దోడి తెచ్చిరి, భాసురతను కాంతి బయలు బంగరు సేయన్. ||258||

వ. అంత వసిష్ఠవిశ్వామిత్రశతానందాదిముదితవిప్రప్రవరసముదితమంత్రపూర్వకం

బుగా లక్ష్మణపూర్వజు పదారవిందంబులు గడిగి మణిమయభూషణాదిపరిణయ
దక్షిణాసంపర్కం బగుమధుపర్కం బొసంగి. ||259||

శా. ఏపట్ల న్సహధర్మచారిణిగ నీ కిసీత నాకన్య ధా
రాపూర్వంబుగ నిచ్చితిం గలుగుభద్రం బెప్పుడు న్నీ వికన్
జేపట్టందగు నంచు మైథిలనృపశ్రేష్టుండు పల్కంగ సీ
తాపాణిగ్రహణం బొనర్చె రఘునాథస్వామి హృష్టాత్ముఁడై. ||260||

తే. ఊర్మిళను లక్ష్మణునకు మహోత్పలాక్షి, యైనమాళవి భరతున కనుపమాన
కీర్తి శత్రుఘ్నునకు శ్రుతకీర్తి నొసఁగె, జనకమహీకాంతుఁ డెంతయుసంతసమున. ||
261||

క. అప్పుడు పువ్వులవానలు, దెప్పలుగాఁ గురిసె మొరసె దివిదుందుభులున్
ముప్పిరిగొనుమోదముఁ గని, యొప్పిరి జనులెల్ల నమ్మహోత్సవవేళన్. ||262||

శా. ఉర్వీదేవులు మంగళాష్టకము లత్యుత్సాహసమ్మోదము
ల్పర్వ న్నెమ్మది బెట్టుగాఁ జదువుచుం బల్మాఱు నాయత్తమా
సర్వాయత్త మటంచు నంతఁ దెరవంచం జానకీరాఘవుల్
పర్వేందూపమవక్త్రము ల్గనిరి దృక్పర్వంబుగా నొండొరుల్. ||263||

క. మంగళసూత్రము శ్రీసీ, తాంగనగళమునను రాఘవాధీశుఁడు గ
ట్టిం గదిసి మోవితనమో, ముం గౌఁగిలి తనదు వక్షముం గోరంగన్. ||264||

సీ. కళుకుముత్యపుకమ్మ కమ్మపూబంతులఁ గలితకటాక్షభృంగములు గదియఁ
జీనిచక్కెర లొల్కు చిగురాకుమోవిపై మొలకనవ్వులమంచు ముంచుకొనఁగ
రమణీయశృంగారరసపూర్ణకుచఫలభర మోరువక మధ్యభాగ మలయ
నికరంపుఁజిలుపతేనెలఁ దొప్పదోఁగినచెలువున మేనఁ గ్రొంజెమట వొడమ
తే. భక్తజనులకుఁ గామితఫలము లొసఁగు, మమత ముంగిటియాలవాలమునఁ
దనరు
కల్పలతవోలె మేదినీకన్య యపుడు, తీవిఁ దగు మెట్టు ప్రాలపుట్టికను నిలిచి. ||265||

చ. నిజభుజమూలకాంతులకు నివ్వెరగందుచు నున్న రామభూ
భుజుని కిరీటభాగమున భూసుత వే తలఁబ్రాలు నించె నం
బుజముఖులెల్ల సీత చెయి ముంచె నటంచు నుతింప నంత నం
గజనిభమూర్తియైన రఘు కాంతుఁడు నించెఁ దదీయవేణికన్. ||266||

క. ముడిపడె నని యెడఁదం జిడి, ముడివడకుఁడు మీకుఁ గొంగుముడిఫల మనుచున్
నొడివెడికడఁక వసిష్ఠుఁడు, తొడిఁబడ ముడివైచె దంపతులచేలంబుల్. ||267||

క. నునుసిగ్గుఁ బ్రేమ బెనఁగొన, నొనరించె నిలాజ లాజహోమము రఘువ
ర్యునికరములఁ బొదువఁ జెమ, ర్చినదో యిటిలాజ లగ్నిఁ జిటపొటమనఁగన్. ||268||

ఉ. కొంచక పాదపల్లవముఁ గొంచుఁ గఠోరపుసన్నెకల్లుఁ దాఁ
కించెదవంచు నల్కఁ దిలకింపదు జానకి పాదమంటి ప్రా
ర్థించెదఁగాక యంచును సతీసఖి గన్గొన రామచంద్రుఁ డొ
క్కించుక నవ్వుకొంచు శుభకృత్యములన్ ఘటియించు వేడుకన్. ||269||

తే. కేలఁ గీలించి జానకీనీలవేణి, చరణకమలంబు కెంపురాసన్నెకంటఁ
గదియఁ దాఁకించి యంతలోఁ గందెననుచు, మరలెఁ దత్కాంతి దొరసి యత్యరుణమైన.
||270||

క. వలగొనిరి శిఖికి వేడుక, వెలయఁగ ఫలకాంక్ష పల్లవితచూతంబుల్
వలగొను శుకదంపతులుం, బలెను వధూవరులు చెట్టపట్టుక ప్రేమన్. ||271||

తే. చూపి ధ్రువు నూరకయ వసిష్ఠుండు నిలువ, నగుచుఁ గౌశికముని యరుంధతినిఁ జూపె
మీపురోహితురాలు సుమ్మీ పురంధ్రి, దయఁ గటాక్షించుమంచును ధరణిసుతకు. ||
272||

సీ. మంగళం బంభోజ మంజులేక్షణునకు మంగళం బంగనామన్మథునకు
మంగళం బంభోజమహనీయమూర్తికి మంగళం బసురేంద్రమర్దనునకు
మంగళం బాకాశమణివంశమౌళికి మంగళం బురుకీర్తిమండనునకు
మంగళం బుర్వీకుమారికేశ్వరునకు మంగళం బాజికుమారునకును
తే. ననుచుఁ బాటలు పాడుచు నతులగతుల,సతులు కంకణఝుణఝుణత్కృతులు శ్రుతుల
రహి వహింపంగ జానకీరాఘవులకు, మంగళారతు లిచ్చిరి మమత నంత. ||273||

మ. తలుపు ల్వట్టుక పేర్లు సెప్పు మని కాంతారత్నము ల్వల్క మె
చ్చులకున్ సీతయు నేను వచ్చితి నటంచు రామచంద్రుండు సి
గ్గొలయన్ రాఘవుఁ డేను వచ్చితి నటం చుర్వీజయుం బల్కుచుం
గులదైవంబు భజించి పెద్దలకు మ్రొక్కు ల్వెట్టి హర్షంబునన్. ||274||

తే. నిఖిలబంధులతోడ మాణిక్యదీప, జాలము వెలుంగు పెండిలిచవికలోనఁ
బసిఁడిపీఁటల బువ్వంపుబంతి సాగి, సోదరులతోడఁ బ్రేమఁ గూర్చున్నవేళ. ||275||

సీ. నడిచక్కిఁ జేరోజనపుఁజెక్కడపుపైఁడిపళ్లెంబు ముక్కాలిపై ఘటించి
కడవన్నెతళుకుబంగరుగిన్నియలు చుట్టు నమరించి కూర లందంద నిలిపి
పడమటిపన్నీటికుడినీరు రాయంచగిండులు చెంగటఁ గీలుకొల్పి
వలయుపదార్థము ల్వడ్డించి కెలఁకుల వనజలోచనలు వీవనలు విసర
తే. సఖులు వడ్డించు వింతకజ్జముల మర్మ, మెఱిఁగి త్రోయుచుఁ గైకొంచు నిష్టములను
వెలఁది కందిచ్చుచును రామవిభుఁడు వేడ్క, మించుబువ్వంపువిం దారగించునపుడు.
||276||

సీ. ప్రొద్దుపోయెనటన్న భూపాల యిటువలెఁ బ్రొద్దుపోవలె నంచుఁ బొగడికొనుచు
వింతపదార్థము ల్సంతరించు మటన్న నింతకన్నను వింత లెవ్వియనుచుఁ
గలిగినయపచారములు క్షమింపు మటన్న నిఁట వింతసేయ నేమిటి కటంచు
ధన్యుఁడ నీదుబాంధవమున ననిన నే మాడువాక్యంబు నీ వాడి తనుచు
తే. జనకనృపమౌళి దశరథజనవిభుండుఁ, గూర్మి నుపచారములు వల్కికొనుచు సకల
బంధుజనములతోఁ గూడి బంతిసాగి, పెండ్లివిం దారగించిరి ప్రేమతోడ. ||277||

మ. కలయం జేతులు వార్చి యున్నయెడ బాగాలిచ్చి వే వియ్యపుం
గులుకుంగుబ్బెత యోర్తు మేలితెలియాకుంజుట్టు లందిచ్చుచోఁ
గళుకుంగేదఁగిరేకుఁ జుట్టి యొసగంగా నంది బొ మ్మంచు కెం

దలిరు నోమి గదింప లక్ష్మణునిగాంత ల్నవ్వి రొక్కుమ్మడిన్. ||278||

ఉ. చక్కనిపైఁటలోన జలజాతముమాడ్కి యిదేమి తెల్పుమా
గ్రక్కుననంచుఁ దన్ను నొకకామిని వేఁడినఁ బైఁటలోనివా
చిక్కనిచన్నుదోయి యిఁకఁ జెప్పెడి దేమని లక్ష్మణుం డనం
బక్కున నవ్వి రవ్వికచపంకజలోచన మోము వంచఁగన్. ||279||

మ. విరికెందామరలోని మిద్దియ కడున్ విన్నాణమయ్యె న్మరం
దరసం బుబ్బెడిఁ జుట్టుఁ గేసరము లందంబాయె లేఁదేఁటీరా
గరులం బోలెడినంచు నొక్కనవలాకంజంబుఁ గాన్కిచ్చిన
న్సరసోక్తుల్ పచరించె లక్ష్మణుఁడు హాస్యప్రౌఢి రంజిల్లఁగన్. ||280||

వ. అంత. ||281||

సీ. కమ్మక్రొవ్విరి మేలుకట్ల ఘుమ్మనిమించు జాళువానాటకశాలలోనఁ
జికిలిదంతపుబొమ్మ చెక్కడంపుకడాని కళుకుకంబములయంకణమునడుమఁ
బఱచిన రత్నకంబళిమీఁది పచ్చసూర్యపుటంపుగద్దియ నందమైన
బురుసాతివాసిపై నిరుగడబలుదిండ్లు తలగడ నొఱఁగి యద్దశరథుండు
తే. జనకనృపమౌళి గొలువున్న సవిధముననను, రాఘవాదికుమారవర్గంబు మునులు
నవల బంధులు రాజులు నా ప్రజనులు, నిండి కనుఁగొనఁ గన్నులపండువుగను. ||282||

ఉ. అట ధిమ్మంచు మృదంగతాళములు మ్రోయన్ ఖంగునన్ తాయిగా
బటువుం గుబ్బెతదోయి రాగమనియె న్వాడెం బదం బొండు నం
తట గ్రొమ్ముత్తెపుతీఁగమోడి తెరయెత్త న్మేమము ల్బాసి వి
స్ఫుటలౌ చంద్రకళల్వలె న్వెడలి రంభోజాతపత్రేక్షణల్. ||283||

క. నెలకొని చక్కఁగఁ బుష్పాం, జలి యిచ్చి నటించి రంత సఖియలు బహుభం
గుల వారియాటపాటల, శిలలు గరంగె నన జనుల చిత్తము లరుదే. ||284||

సీ. నెలకొని చక్కఁగా నిలిచిన నిలుకడ మిహికుందనపుబొమ్మ మహిని నిలుపఁ
జికిలికోపులు కమ్మచేకత్తి మాష్టిని చికటారిపొదలికఁ జెలువు గులుక
నభినయించుచును బదార్థము ల్దెలుపుచో రతిముద్దురాచిల్క రహి వహింప
తీవిగాఁ దిరుపుగట్టి తటానఁ దిరువుచోఁ దొలుకరిమెఱుఁగులు దులకరింపఁ
తే. గొసరుచూపుల బెళుకు బేడిసలునిగుడ, సొగసు ముత్యాలచనుకట్టు బిగువు సూపఁ
దళుకుఁజెంగావికాసె బిత్తఱము నెఱపఁ, జెలఁగి పదచాళి వినిపించెఁ జెలువ యొకతె. ||285||

తే. దురుపదంబులు సొక్కు మైసిరులు వొసఁగ, సరిగ నిరుగెల గుంచియ లవదరించి
పెక్కువగ జక్కిణీకోపు ద్రొక్కె నొక్క, చక్కనిమిటారి నరపతు ల్సొక్కి చూడ. ||286||

క. ఎఱుకో యెఱుక యటంచుం, గొరవంజి నటించె నొక్కగురుకుచ చంకన్
బురుకఁడు బంగరుబుట్టియు, సొరిదిం గొల్లాపురమ్మసుద్దులు వెలయన్. ||287||

క. తరకటబురకట గాదే, తరుణీ నామాట నీకుఁ దార్కాణగు నే

బురుకనికి బువ్వ దేవే, యెఱు కడగవె యంచు నొక్కయింతి నటించెన్. ॥288॥

తే. ఇంతి యొక్కతె యర్ధనారీశవేష, మూని సాక్షాత్కరించిన మౌనిజనులు
బ్రమసి సద్భక్తి "జయజయ పార్వతీశ", యనుచు మ్రొక్కిరి నృపులు గన్గొనుచు నగఁగ. ॥289॥

క. చెలి తకతోం తకతోం ద, త్తళంగతోంధిక్కుతోంత తధిగిణతో మం
చలవోక దీరెఁ బేరణి, వెలయించుచుఁ జూచువారు విస్మయమందన్. ॥290॥

తే. తరుణవిటులు నటించిన దశరథుఁడును, జెలఁగి రత్నాభిషేకంబు చేసి యంత
నటులకు సువర్ణమణిభూషణము లొసంగి, చాలబహుమానము లొనర్చె సంతసమున. ॥291॥

తే. కలయఁ గుంకుమ కస్తురి కప్పురంపు, వీడెము లొసంగి దశరథు విడిది కంపి
యంచితోల్లాసమున జనకావనీంద్ర, చంద్రుఁడు శయించె వేఁకువజామువేళ. ॥292॥

వ. ఇవ్విధంబున సకలసంభ్రమంబులు గలిగి లక్ష్మీనారాయణుల కల్యాణంబునుం
బోలె నమందరాగాధిష్ఠితంబై పార్వతీపరమేశ్వరుల పరిణయంబునుంబోలె
సమరసాభిరామంబై పౌలోమిపాకశాసనుల పాణిగ్రహణంబునుంబోలె జనక
సమ్మదంబై సీతారామమహోత్సవంబు వెలసె నంత. ॥293॥

క. కవిగాయకాదియాచక, నివహములకుఁ ద్యాగ మొసఁగి నృపతులకుం బం
ధువులకు దశరథముఖభూ, ధవులకు బహుమతి యొనర్చెఁ దగువైఖరులన్. ॥294॥

సీ. మదమేనుఁగులు మంచిమాపుతేజీలు మేలాయుధంబులజోళ్లు నరదములను
సకినెలపట్టెమంచంబులు పచ్చలపల్లకీల్ రాచిల్కపంజరములు
సరిగెజీనువజీని సురటీలు నిలువుటద్దంబులు నుడిగెంపుఁదలిరుఁబోండ్లు
పట్టంబరంబులు పరిమళపేటిక ల్ముఖ్యభూషణములు మొదలు గాఁగ
తే. నన్యకన్యాజనకగర్వహరణముగను, హరణముగ నిచ్చె నల్లుండ్ర కాఁడుబిడ్డ
లకును వెయ్యేసి గ్రామము ల్పసుపునకు నొ, సంగి పంచె విదేహభూజాని యంత. ॥ 295॥

చ. దశరథదారుణీధవసుధాకరుఁ డెంతయు భక్తి మీఱి న
క్కుశికకుమారు నంపి కొడుకు ల్మహిజాదివధూజనంబులున్
శశిముఖు లేఁగుదేర నిజసైన్యముతో బహుతూర్యఘోషముల్
దశదిశలన్ ఘనంబయి చెలంగ నయోధ్యకు వచ్చుచుండఁగన్. ॥296॥

సీ. రాజహంసాళి దుర్ధర్షకామర్షవర్షతటిచ్ఛటులునా జడలు దనర
స్వకృతరక్తప్రదసంసూచకంబులై దహనోగ్రరక్తనేత్రములు వెలుఁగ
నిబిడనిజోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవనతీవ్రమున నా నధరప్రవాళ మదర
శాంతినిర్గమనావసరముఖాద్విశ్లథార్గళులనా దంతసంఘర్షం మొదవఁ
తే. బాదఘట్టన మేదినీభాగ మగల, గండ్రగొడ్డలి భుజమునఁ గ్రాల వేఁడి
వేఁడి రాముఁ డటంచును విలయరుద్ర, రౌద్రమున వచ్చె భార్గవరాముఁ డపుడు. ॥ 297॥

సీ. ఇక నేమి సేయుద మెందు డాఁగుద మంచు దశరథేశ్వరుఁ డెదఁ దల్లడిల్ల

సంయమిఁ బుత్రభిక్ష యొసంగు మని వేఁడుదునొ యంచుఁ గోసలతనయ గలఁగ
నిన్న నయ్యెను బెండ్లి నేఁ డిట్టియలజడి వచ్చెనే యని సీత వగలఁ బొగుల
మనచే నసాధ్యుఁ డేమనవచ్చు నిఁక నంచు ననుజు లింతింత నాయత్తపడఁగ
తే. నల వసిష్ఠాదు లర్ఘ్యపాద్యములు గొనుచు, నలికి చేరక యూరక నిలిచియుండఁ
జేరి ప్రణమిల్లి యంజలి చేసి యున్న, రాముఁ గనుఁగొని భార్గవరాముఁ డనియె. ॥298॥

సీ. ఖండించె నేవీరకార్తవీర్యావార్యఘనభుజాకదలికాకాననంబుఁ
జండించె నేమహేశ్వరకుమారునితోడఁ గ్రౌంచభూధరవిదారణనిరూఢి
మండించె నేమహోద్దండప్రతాపవైశ్వానరుచే రాజవంశములను
బండించె నేయాగఫలము తండ్రికిని శాశ్వతమగు సప్తర్షిస్థాన మొసఁగి
తే. యహహ సామాన్యుఁడనె యెంచ నశ్వమేధ, సవనదీక్షాంతకశ్యపసంయమీంద్ర
దత్తసప్తసముద్రాంతధరణితలుఁడ, భార్గవుఁడ ధావదరివాసభార్గవుఁడను. ॥299॥

తే. బాపురే నన్ను బీదబాఁపనివిధంబు, నను గనుంగొని యర్ఘ్యదానం బొసంగ
వచ్చితివె యంచు రోషంబు పెచ్చుపెరుఁగ, రామచంద్రున కనియె భార్గవుఁడు మఱియు. ॥300॥

శా. ఓరీ రాజకులాధమా తెలిసె నోహో నీదుబ్రహ్మణ్య మీ
ఘోరాస్త్రంబుల దానవీహరణమే కోపంచుఁ గావించి తీ
వౌరా తాటక తల్లి గాదు గదవయ్యా భూమి నిఃక్షత్రగా
నేరాసేయుట సత్యవాదివవు లే నే నెవ్వడన్ దెల్పుమా. ॥301॥

మ. అనుచున్ భార్గవరోషపోషణపటువ్యాహారము ల్మీఱఁ ద
ద్ధనువుం తేజముతోడఁ గైకొని సమున్యద్బాహుదర్పంబునం
గొనయం బెక్కిడి యమ్ము గూర్చి యిఁక నీకుం శాస్తి గావింప కేఁ
జన నాబాణ మమోఘ మంచు ధరణీజాభర్త యత్యుగ్రుఁడై. ॥302॥

తే. భార్గవుఁడు పెక్కునాళ్లు తపంబువలనఁ గూర్చు స్వర్లోకములనెల్ల గూల్చె నొక్క
కోలఁ 'గుమ్మరి కేఁడును గుదియ కొక్క, పె'ట్టటంచును బల్కఁగాఁ బృథివి వినమె. ॥303॥

తే. జామదగ్న్యుండు విష్ణుతేజంబు సనిన, రామచంద్రనృపాల మార్తాండు దండఁ
జందురుఁడుపోలి కనుపట్టె సవినయముగఁ, దొలఁగెఁ దా మున్ను వచ్చిన త్రోవఁ బట్టి. ॥304॥

తే. సకలజనము సెలఁగె జానకీకల్యాణ, వేళకన్న రామవిజయలక్ష్మి
కలసియున్న రాముఁ గాంచి సీతయు మెచ్చె, సవతిమత్సరంబు సతికిఁ గలదె. ॥305॥

వ. అంత. ॥306॥

మ. జనకుండు జనను ల్సహోదరులుఁ దజ్జాయ ల్మునిజ్యాయలున్
జననాథు ల్హితులుం బురోహితవరు ల్సైన్యంబు లేతేరఁగా
జనకక్షోణివరాగ్రగణ్యాసుతతో శత్రుంజయారూఢుఁడై
తనసాకేతపురంబు సొచ్చె రఘునాథస్వామి హర్షంబునన్. ॥307॥

సీ. అకలంకమణికంకణకళంకరహితేందుమహితాస్య లుభయచామరలు వీవ
నుడిగంవువిడికెంపుపొడికెంపునునుమోవిపడఁతులు వన్నెపావడలు వైవ
మరుదధ్వచరదధ్వబిరుదధ్వజచ్ఛాయ నేలకు నీలి బూర్జీను గాఁగ
నెలవంకవలవంక నలశంకరకుమారుఁ బ్రతిఘటింపఁగఁజాలు భటులు గొలువఁ
తే. బౌరవారిజముఖులు సొం పౌర యనుచు, సేసకొప్పులు గదలంగ సేసఁ జల్ల
రామభూజాని జానకీరామతోడ, నగరుచిరసౌధ మగుతననగరు సొచ్చె. ||308||

వ. అంత. ||309||

సీ. చికిలికెమ్మోవికెంజిగురు మిటారింప దంతకోరకము లందంబు గాఁగ
మవ్వంపుఁజిఱునవ్వుఁబువ్వు నివ్వటిలంగఁ బొదలు వాల్చూపుతుమ్మెదలు మెదలఁ
గలకలఁ గోయిలపలుకులు చెలరేఁగఁ గలితనాసాచంపకము దనర్పఁ
జెన్నుగాఁ బొక్కిలి పొన్నక్రొవ్విరి మించ గుత్తంపుగుబ్బపూగుత్తు లలరఁ
తే. బ్రథమఋతుమతి యయ్యె ధరాతనూజ, శుభదినంబున నంతట శోభనంబు
సేసి రారేయి రఘుపతి చిత్తజాత, కేలికాలోలుఁడై కేళిగృహమునందు. ||310||

చ. పగడపుఁగోళ్లుఁ గుందనపుఁబట్టెలు గుజ్జరినేఁతపట్టెయం
చగరులపాన్పు జాజివిరిశయ్య దుకూలము పై తలాడలున్
జిగిదళుకొత్తు చప్పరము చెందొవ క్రొవ్విరిచందువాలతా
విగలిగిమించు మంచమున వేడుక శ్రీరఘురాముఁ డున్నెడన్. ||311||

సీ. తళుకుముత్యపుకొప్పు వలనిగ్గు మదబంభరాళికి విరిగుత్తియాసఁ గొలువఁ
జుఱుకుకెంపులకమ్మమెఱుఁగు వేఁ జెక్కులఁ గుంకుమమకరికల్ గుదురుకొలుపఁ
గడకంటికెంజాయ గర్ణాంతరంబుల వలగొని మేనిజవ్వాది యుంచఁ
గస్తూరితిలకంబుకాంతి దీవెలు సాఁగి చెదరుముంగురుల యొప్పిరము గులుకఁ
తే. జెలులు గైసేసి జానకిఁ జెలువు మీఱ, నల్లనల్లన దోడెచ్చి యధిపుచెంత
నిలిపి వారెల్ల నొక్కొకనెపము పూని, వెడలి చనినను శ్రీరామవిభుఁడు వేడ్క. ||312||

ఉ. బాలిక వీడె మిమ్మనుచు బాహువు సాచిన మాట దాటఁగాఁ
జాలక సాధ్విగాన జలజాతవిలోచన కప్పురంపుబా
గా లొసగంగఁ గైకొని తగన్మడుపొయ్యనఁ జుట్టి యీయ యీయ శం
పాలలితాంగి నీదుగుచభారము నెన్నడు మోర్వనేర్చునే. ||313||

ఉ. రమ్మని రామచంద్రుఁ డనురాగము మీఱ ధరాకుమారి నం
కమ్మున నుంచి సిగ్గునను గ్రక్కున డిగ్గిన డిగ్గనీక హ
స్తమ్ములఁ బట్టి ముంగురులు సక్కఁగ దువ్వుచుఁ దళ్కుబెళ్కు పై
చెమ్మట గోట మిటి వలిసిబ్బెపుగుబ్బసరు ల్దిమల్చుచున్. ||314||

సీ. చవిచూడనీయవే చంద్రబింబాస్య నీకండచక్కెరమోవి గరఁగిపోదు
లీలఁ గెంగేలఁ గీలింపనీయవె కొమ్మ వలిగుబ్బిబంతులు వాడిపోవు
మించి బిగ్గరఁ గౌగిలింపనీయవె బాల జాళువానెమ్మేను సమసిపోవ
దింపుతో ముద్దాడ నీయవే కామినీమణి చెక్కుటద్దము ల్మాసిపోవు
తే. తెఱవతల యెత్తి చూడవే దృష్టి దాఁక, దిందుముఖ పల్కవే తేనె చింధిపోవ
దువిద నవ్వవె క్రొవ్విరు లుడిగిపోవ, వంచు వేఁడుచు రఘుభర్త మించుతమిని. ||
315||

ఉ. కంచుక మేటికే చెమట గ్రమ్మెడి నంచు సడల్పఁబూని యు
బ్బించకు మే నటం చనిన బిత్తఱి యంతకు నుబ్బగాఁ బటా
పంచయి వీడెఁ గంచుకము పక్కన నిద్దపుపైడికొండలం
దంచితమైన మంచినకరాప్తిని మించుక్రమంబు దోపఁగన్. ||316||

తే. వజ్రసంపర్కమున కోర్చి వరవిచిత్ర, పత్రవైఖరిఁ బొల్చు నీబటువుగబ్బి
కులుకుగుబ్బలు కులశైలములను మించె, నేటి కళికెదు నాకోట కిటవధూటి. ||317||

క. అని సయ్యాటంబునఁ జ, న్నొన లలముచు మోవియాన ముద్దియ నొక్కెన్
మొనపంటఁ జుఱుక్కన నొ, క్కినఁ దెప్పిరి చెక్కు ద్రోచి కినుకన్ లేవన్. ||318||

చ. తరుణిరొ వాఁడిగోరు గలదాన వటంచును జెక్కు నించి నీ
వరిగెదు పొమ్ము పొమ్ము నిను నారడి పెట్టకపోదునే సఖీ
పరిసరసీమఁ జూప వనబాలిక పోవఁగఁ గాళ్లు రాక ని
బ్బరమును లజ్జ నిల్వఁ బయిపాటున గౌఁగిటఁ జేర్చి క్రమ్మఱన్. ||319||

క. అలరున్ శయ్యకుఁ దారిచి, జలజానన చిత్త మెఱిఁగి సమరతికలనన్
గళలంటి కరఁచి శ్రమజల, కలితుఁ డయినయంత మదనకదనాంతమునన్. ||320||

సీ. ఒకసాలభంజిక యొయ్యనఁ గమ్మదెమ్మెరలు రాఁ గపురంపుసురటి విసరె
నొకరత్నపాంచాలి యొసపరితావిపన్నీటిచేగిండి పాణికి నొసంగె
నొకపైఁడిప్రతిమ యొద్దికతోడ గండూష మొనరింపఁ గాళాంజిఁ గొనుచు వచ్చె
నొక్కజంత్రపుబొమ్మ యుమ్మెత్తవిరిచాయ నందమౌ పావడ యందియిచ్చె
తే. నొక్కమణిపుత్రి వాసనపక్కు లొసఁగె, మడిచియుండిన తెలనాకుమడుపు లొసఁగె
రాఘవుఁడు నేర్పుమీఱ సూత్రము గదల్ప, సీత చెలులంచు లజ్జచే సెజ్జ డిగియె. ||321||

క. మతి దెలియ నవ్వుచుఁ బునా, రతులం దేలించి యంత బ్రౌఢను జేసెన్
సతిఁ గ్రమమున శ్రీరఘుపతి, చతురతరుఁడు గాఁడె యతనుశాస్త్రములందున్. ||322||

క. ఈగతి రఘుకులపతి యను, రాగమతి ధరాసుతావరారోహాసం
భోగాభోగసుఖోన్నతుఁ, డై గిరిగొనువేడ్క నహరహము విహరించెన్. ||323||

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁడై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెలుపు మని యడుగుటయున్. ||324||

క. ప్రాఢ్యసితద్రాక్షారస, లేఢ్యసమవచోవిలాస లేఖాచార్యా
రూఢ్యంచిత మేథావిభ, వాఢ్య నవోదారతోత్సవాఢోకమనా. ||325||

మ. రమణీకీర్తితకీర్తితప్తహిమతారాకాశ రాకాశశాం
కమనోజ్ఞానన జ్ఞాననవ్యమిథిలాకాంతేంద్ర కాంతేంద్రనీ
లమణీకుంతలకుంకులక్ష్మభటలీలాభవ్యలాభవ్యయ
ప్రమదాపాదన పాదనమ్రనృపశుంభద్రాగభద్రాగమా. ||326||

ఉత్సాహ. అమృతధామ గిరిశధామ హరసుధామరాశికా
హిమకరా మరతరుసోమహిమకరామజాహ్నవీ
కమలభూమదరలలామకరివిరామదేవతా
రమణసామజసితతామరస యశోమనోహరా. ||327||

[image]

క. శ్రీరమ్య మగదలాన్వయ, సారసనవహంసయోగ సారసమేతా
త్మారూఢ హంససన్నుత, సారయశోహంస కృష్ణసచివవతంసా. ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
ధారుణీనాథ యవలికథావిధంబు, తెలియఁజెప్పెద వినుమని తెలుపఁదొణఁగె. ||2||

సీ. శ్రీరామచంద్రునిఁ జికరాయపట్టంబు గట్టగా దశరథక్ష్మావిభుండు
సమకట్టి పురమెల్లఁ జాలశృంగారింపఁ బనిచిన యట్టిసంభ్రమముఁ జూచి
దురితాత్మురాలు మందర సహింపఁగలేక గునుకుఁ బర్వున గూనుగునియ నేగి
యిఁక నేటినిదుర లేవే యని కైకను దొడదట్టి లేపి యోపడఁతి వినవె
తే. రాముఁ బట్టము గట్టఁగా రాజు పూనె, భరతుఁ డింకిట రఘుపతిబంటువాఁడు
నీవు కౌసల్యదాసివి నే నిఁకేల, వెలఁది తొత్తుకుఁ బడితొత్తు గలదె యెందు. ||3||

తే. అటులు గాదేని రాముపట్టాభిషేక, విఘ్న మొనరింపఁగా నొకవింతయుపమ
గలదు తగినది నీకుఁ గావలనెనేని, చెప్పెద నటంచుఁ జెవిలోనఁ జెప్పి పనుప. ||4||

క. తలపట్టు బెట్టి కోపపు, టిలు సొచ్చెం గైక దశరథేశుఁడు వచ్చెన్
వలపు దలకెక్కఁ జూచెన్, లలనామణి గుండెజల్లనఁగ నిట్లనియెన్. ||5||

ఉ. [||2||]ఎందుకుఁ బల్కవే తరుణి యేమిటి కల్గితివే మిటారి నా
యందలినేర మేమె చెలి యేమి యెఱుంగనె కొమ్మ కొండెముల్
విందురె ముద్దుగుమ్మ వెడవింటివజీరున కొప్పగించకే
యిందుముఖీ యయోరతుల నేలఁగదే జగదేకసుందరీ. ||6||

సీ. తరుణి నీయధరామృతం బొసంగఁగఁ గాదె యవనిలో నాకు దీర్ఘాయు వొదవె
రమణి నీదుముఖాంతరమున గాదె యశేషరాజమండలము గర్వం బడంగె
లలన నీశ్రోణీఫలకజితమై గదే ధరణిచక్రంబు నామఱుఁగుఁ జొచ్చె
లోలాక్షి నీదయాలోకంబుననె గాదె ప్రాపించె నాది శంబరజయంబు
తే. నిట్టి నినుఁ బాయజాల నీకేల యలుక, యనుచుఁ గైకను దశరఁథుఁడ నునయించి
ముదిసిముప్పునఁ దన కేల మోహ మనుచు, మరుఁడు రతిచేతిలోఁ జెయి సఱచె
ననఁగ. ||7||

క. జనపతి యిటువలె వేఁడుచు, వనితామణి యలుకలేల వలసిన విత్తు
న్ననుఁ గోరుమనినఁ గేకయ, తనయామణి యిట్టు లనియె దశరథుతోడన్. ||8||

ఉ. భూవర పూర్వదత్తవరము ల్దయచేయుము నేఁడు నీకు నేఁ
గావలెనన్న నం దొకటఁ గట్టుము పట్టము మత్కుమారు సీ
తావిభు నొక్కటకొ వనపదంబున నుంచు చతుర్దశాబ్దము
ల్వావుడు మూర్ఛపోయె నరనాథుఁడు రాముఁడు వచ్చి యంతటన్. ||9||

మ. జననీ భూపతి పల్కఁడే లని వచింపం గైక సీతాధిపా
వినుమా నే నిట నిన్నుఁ గాన కనుప న్వేడన్ వరంబిచ్చినం
బనువం బిల్వఁగబంచి సంశయపడెం బల్కంగ నేమందువో
యని సత్పుత్త్రుఁడ వీవు మాట వినవే యంచుం బ్రశంసింపఁగన్. ॥10॥

క. అమ్మా యింతేగద కా, నిమ్మని యోతండ్రి యడలనేటికి నీవా
క్యముఁ గయికొంటి నిదిగో వ, నమ్మున కరిగెద నటంచు నయనిధి యంతన్. ॥11॥

సీ. కైక యొసంగువల్కలములు దాఁగట్టి కట్టనేరక సీత గాంచునపుడు
హారామ నను బాసి యడవి కేఁగెదవంచు భూపతి వెలవెలబోవు నపుడు
పట్టి నాకడుపునఁ బుట్టి యిట్లైతివే యని తల్లి కౌసల్య యడలునపుడు
శ్రీమించు పట్టాభిషేకసామగ్రికి వలగొని యంజలి సలుపునపుడు
తే. మది చుఱుక్కనకుండునే మహితధైర్య, శాలి గావున శ్రీరామచంద్రమూర్తి
యందుఁ గనఁబడనీయక మందహాస, కందళితమైన మోము వేడ్కలనె దెలుప. ॥12॥

సీ. మహితనితంబబింబంబు జాంబూనదమయమహారథవిభ్రమంబుఁ జూప
గుత్తంపువలిగబ్బిగుబ్బచన్గవఠీవి భద్రకుంభులవిజృంభణము నెఱపఁ
జిల్క తేనియలొల్కఁ బల్కెడిపల్కులఁ బ్రద్యుమ్నవాహము ల్బారుదీర
జఘనభారంబున జడియునెన్నడలును రాజహంసకులీనరాజి పొదల
తే. సీత వెనుకొన రాజ్యలక్ష్మియును బోలి, తాను దమ్ముఁడు దశరథదత్తయైన
క్షమ వహింపక యప్పటిక్షమ వహించి, రామచంద్రుఁడు శృంగిబేరమున కరుగ. ॥13॥

మ. కులుకుంగుబ్బలపైఁట జాఱఁ జిగిచెక్కుల్ చెమ్మగిల్లంగ మై
పులక ల్మించఁగఁ జెంచుజవ్వనులు సొంపు ల్మీఱ శ్రీరామునిన్
బెళుకుంజూపులఁ జూడ సీత యట నీర్ష్యాదృష్టిచే నట్టివా
రలఁ జూచుం జిఱునవ్వుమోమునఁ దనుం బ్రాణేశుఁ డీక్షింపఁగన్. ॥14॥

వ. అంత. ॥15॥

తే. శబరిపతిపూజలకు మెచ్చి జడలు వూని, దశరథనృపాలుని మనోరథంబుతోడ
రథము మరలించి యానాగపదగభీర, మైన భాగీరథిఁ దరించి యవలిసరణి. ॥16॥

సీ. కమనీయపద్మరాగకిరీటతులితమై పల్లవారుణజటాభరము దనర
హరిచందనపుఁబూఁతహరువునఁ గపురంబుబూది నెమ్మెయిపూఁతపొలుపు మిగులఁ
దెలిసాలెజిలుగుదువ్వలువచెల్వంబున లలితకటీరవల్కలము లలర
మకరకుండలహారమణిముద్రికలు కోటినవరత్నమయభూషణములు గాఁగ
తే. మినుకుదంతంబుపావలు మెట్టి గట్టి, విల్లునమ్ములు చేపట్టి వెంట ముద్దుఁ
గులుకునడ సీత వినయంబు దెలుపఁ దమ్ముఁ, డరుగుదేరఁగ శ్రీరాముఁ
డరుగునపుడు. ॥17॥

మ. ఎలనాఁగా తల యెత్తి చూడఁగదె వీ రెవ్వారు వీ రేమి గా
వలెనే యంచని యమ్మలక్క లటఁ ద్రోవన్ వేఁడ నీపైఁడిచా
యలచే మించు నతండు నామఱది యొౌనం చంతటన్ సిగ్గుచే
దలవంచు న్మహికన్య వార లదె యాతం డెవ్వఁడే యం చనన్. ॥18॥

సీ. వడి గాఁగ నాలుగైదడుగులు ముందయి వెనుకఁ జిక్కితి వేమి యనుచుఁ బిలుచుఁ

దను జూచు కాఁపుజవ్వనులు ముత్తెపుసొమ్ము ధరియింపరేలని ధవుని వేఁడుఁ
జెలికత్తెవలె లెస్స పలుకుచున్నది మావి నలచిల్కఁ బట్టి యిమ్మనుచుఁ గొసరు
మనయింట శృంగారవని గల్గ వనవాసమున కిందు రానేల ననుచు నలయుఁ
తే. జెట్టు జెట్టు గనుంగొను జెలమ చెలమఁ, జల్లనీరాను బొదపొద మొల్లవిరుల
చిదుమ రమ్మన్న నిదిగొ వచ్చెద పదుండ, యని సొలయు సీత త్రోవలోఁ జనుచు
నపుడు. ॥19॥

మ. అదె కన్గొంటి విచిత్రకూటము ప్రఫుల్లాంభోజపత్త్రాక్షిపై
కుదురయ్యె న్నెలవంక యాచెలువు నీకుం జూడ నెట్లొప్పె మా
కుఁ దగం దెల్పుమటంచు సీత నగుచున్ గోరంటగాఁ జంటిప
య్యెద గప్పంగ రఘూద్వహుండు చని యయ్యద్రీంద్రకూటంబునన్. ॥20॥

చ. రజనిచరాంతకుండు రఘురాముఁడు వేడుకమీఱ జానకీ
గజగమనాసమేతముగఁ గానలఁ ద్రిమ్మర నచ్చటచ్చటన్
ధ్వజకలశాతపత్త్రసముదంచితతత్పదముద్రఁ జూచి త
ద్రజము మహామునీంద్రులు శిరంబునఁ దాల్తురు భక్తి మీఱఁగన్. ॥21॥

వ. అంత నక్కడ. ॥22॥

ఉ. శత్రుల రావణాదులను జంపు మటంచును రామచంద్రు నా
పుత్త్రకుఁ బంచితిన్ భయముఁ బొందకు మింకిట నంచుఁ బూర్వపున్
మిత్త్రుఁడు దేవతాపతికి మేలెఱిఁగింపఁగఁ బోయెనో యనన్
ధాత్రినిఁ బాసి యద్దశరథక్షితిపాలుఁడు చేరె స్వర్గమున్. ॥23॥

ఉ. అంత వసిష్ఠుఁ డంపఁగ రయంబునఁ జారులు వోయి పిల్చినన్
స్వాంతము సంచలింపఁగను సానుజుఁడై భరతుండు వచ్చి య
త్యంతసువర్ణరత్నమయమయ్యు నొకింతయు దాతగాని శ్రీ
మంతునివీఁడుఁబోలెఁ గళమాసిన యట్టియయోధ్యఁ జూచుచున్. ॥24॥

తే. నగరు సొచ్చిన యంతలో నిగుడు వేడ్క, నెదురుగా వచ్చి కైకేయి యిదిగొ నీకుఁ
గాను బంపితి రామలక్ష్మణుల వనికి, జనపతియు నీల్గె ధరణిఁ గైకొను మటన్న. ॥25॥

చ. అడవుల కేఁగె రాముఁడు సహానుజుఁడై యనుమాట వీనులం
బడ భరతుండు మూర్ఛిలి యమాత్యులు దెల్పఁగఁ దేరి కైక నీ
కడుపునఁ బుట్టి నింద కొడిగట్టితిఁగా యని [॥3॥]బాష్పనేత్రుఁడై
యడలి పితృక్రియ ల్సలిపి యంతట రాఘవుఁ జేరె వేఁడఁగన్. ॥26॥

సీ. నినుఁ జూడ కుండఁజాలను రార నారామచంద్ర యటంచుఁ గౌసల్య పిలువ
నేరంబు గలదు మన్నింపు మంచును గైక విడక చేతులు వట్టి వేఁడుకొనఁగ
వలదన్నయాపె పిల్వఁగను రారాదొకో[॥4॥] పుత్త్ర యటంచు సుమిత్ర నుడువ
నిందఱు ప్రార్థింప నిది యేటిచలము పోద మటంచు సౌమిత్రి తరువు సేయ
తే. భరతశత్రుఘ్ను లిరువురు పాదయుగముఁ, బట్టుకొని రాక విడుమంచు
నెట్టుకొనఁగ
దొరయునగవునఁ దనదు పాదుక లొసంగి, పనిచె రఘుభర్త పురికదంభరతు భరతు.
॥27॥

వ. ఇవ్విధంబున. ॥28॥

ఉ. పట్టము గట్టుకొమ్మనుచుఁ బల్మఱు ప్రార్థన సేయ రాముఁ డే
పట్టున నిచ్చలేక తనపాదుక లిచ్చినఁ దెచ్చి వానికిం
బట్టము గట్టి భూమి పరిపాలన చేసెను గ్రామవాసియై
పుట్టునె యెందునున్ భరతుఁ బోలినసోదరుఁ డెంచి చూచినన్. ॥29॥

మహాస్రగ్ధర. జనియించెన్ గ్రీష్మ మంత న్సమధికరవిరుగ్జాలజాజ్వల్యమానా
శ్మనితాంతోద్భూతవహ్నిజ్వలితనికటసంఛన్నతార్ణాగ్నిదహ్యా
త్తనువీరుద్భుగ్నశాఖాతతితరుదమునోదగ్ధజీర్ణాటవీమ
ధ్యనిషణ్ణారీణవేణూత్కరచిటచిటనిధ్వానభిభ్యన్మృగంబై. ॥30॥

తే. అట్టివేళను జిత్రకూటాద్రి డిగ్గి, జానకీలక్ష్మణులతోడ భానుకులుఁడు
శరభకేసరకరటికాసరవరాహ, చటులకాననసీమల జరుగునపుడు. ॥31॥

సీ. సురటివిధంబున సరిగపయ్యెదచేల చెఱగు మో మెండకు మఱుఁగుఁజేయు
మెండయ్యె బడలిక మెల్లనే పదఁడంచు దండకుఁ జేరి కైదండ యొసఁగుఁ
గ్రమ్మెఁ జెమ్మటలంచుఁ గర్పూరకదలికాదళవీజనమున నందముగ విసరుఁ
జెల్లఁబో యెంత నొచ్చెనొ పాదపద్మంబు లొత్తెద నిలుఁడంచు బత్తిసేయు
తే. సీత యేపటివేళ నాప్రీతిఁ జూచి, చెలువ మా కుపచారంబుఁ జేసినటులు
నీవు బడల కరము పొద్దెక్కె ననుచు, రాఘవుఁడు పల్కు నవ్వు నారాజవదన. ॥32॥

మ. కనుఁగొంటే కలకంఠకంఠి మగసింగం బట్టె పైకొంచు హ
స్తిని నుచ్చైస్స్న న కుంభము ల్నఖముఖశ్రీ వ్రచ్చినం జల్లుజ
ల్లున రాలెం దెలిముత్తియమ్ము లన నాలోకింతురే యిట్టికే
ళిని బ్రాణేశ యటంచు జానకి నగున్ లీలావినోదంబులన్. ॥33॥

సీ. స్తనభార మెక్కింత సరసుక వచ్చెద నను గబ్బిచనుగుబ్బ లంటునెనరు
ఇది యింత ఘనమౌటఁగద మందమయ్యెను నడయంచు శ్రోణిఁ గేలిడుబెడంగు
బడలితి దప్పిపుట్టెడు దీర్పవే యని కొనరుచుఁ గెమ్మోవి గ్రోలుమమత
యింతదూరము వచ్చి తెంత నొచ్చెనొ యంచు వెడవెడఁ దొడలఁ జై వేయుదుడుకు
తే. మది గరంగింప గమనశ్రమం బెఱుఁగక, తీవి శృంగారవనులఁ గ్రీడించునటుల
విజనవనభూమి శ్రీరామవిభునిఁ గూడి, జానకీకాంత విహరించె సంతసమున. ॥34॥

వ. అంత. ॥35॥

సీ. మదకలప్రతిమల్లమల్లసంగరభిల్లభిల్లసన్నఘభల్లభల్లతతము
పంకజాతవిశాలఫాలలనాజాలజాలలాలితసాలసాలకులము
ధీరయానగభీరభీరహితోదారదారకపరివారవారణంబు
జ్వలితానలపిచణ్డచణ్డచారుశిఖణఖణ్డకుండలికాండకాండకంబు
తే. గండలసమానకుండల కంపమాన, మస్తకాఖణ్డలముఖారిమండలాగ్ర
భండనఖరాదిమౌనిప్రకాండదండ, కావనంబనఁ దగు దండకావనంబు. ॥36॥

క. చొచ్చి చని విశిఖయతికిం, జెచ్చర నటఁ బ్రథమభిక్ష చేసెన్ దివిజుల్
మెచ్చఁగ రఘుపతి క్షితిసుతఁ, గ్రచ్చఱఁగొనిపోవు సాపరాధువిరాధున్. ॥37॥

తే. అంత శరభంగమునికి బ్రహ్మపద మొసఁగి, యత్రిసుచరిత్రు సేవించి యతనిపత్ని
యైనయనసూయ యనసూయనంగరాగ, మవనిసుత కీయఁ గైకొని యవలఁ జనుచు.
||38||

సీ. భామి నీకుచవిజృంభణము వీక్షించెనో భద్రకుంభీంద్రము ల్బఱవఁదొడఁగె
లేమ నీసన్నపులేఁగౌను గనియెనో కలగి సింగంబులు గట్టు లెక్కెఁ
గలికి నీకనుదోయి బెళుకుల కళికెనో పదపడి మృగములు పొదలు తూఱెఁ
గాంత నీనూగారుఁ గాంచెనో నీలాహి యిట్టిట్టు బొర్లుచు గుట్ట లెక్కె
తే. ననుచు లక్ష్మణధనుగుణధ్వనులవలనఁ, దలఁకి పరువిడు వన్యసత్త్వములఁ జూచి
జనకజకు మెప్పు ఘటియించు సరసఫణితి, రఘువరేణ్యుఁడు దండకారణ్యముననె.
||39||

తే. జాతివైరగుణం బొకచైత్యనందె, కాని సత్త్వంబులం దెందుఁ గలుగనీక
రహి వహించునగస్త్యునాశ్రమముఁ జొచ్చి, మౌనిచంద్రునిపాదపద్మముల కెఱఁగి. ||40||

సీ. అలిగి 'సర్పోభవ' యనినంత నహుషభూధవుఁడు గాఁడే పెద్దత్రాచుపాము
నే వచ్చునందాఁక ని ట్లుండు మని పోవ వెఱచి యట్లుండదె వింధ్యశిఖరి
యెక్కడ వాతాపి యింక జీర్ణింపవే యనిన జీర్ణింపఁడే యసురభర్త
యాపోశనజలంబు లౌఁగాక చతురర్ణవీతోయ మనఁగాదె విస్మయముగ
తే. విజయ మొందుమటంచు దీవించుమాట, చాలదే మాకు శస్త్రంబు లేల ననుచుఁ
గలశసంభవుఁ బొగడుచు ఖడ్గతూణ, మఘవధనువులు గైకొని రఘువరుండు. ||41||

క. అంభోజనయనుఁ డసురా, లంభమునకుఁ బ్రతిన సేసె లక్ష్మణయుతుఁడై
కుంభజవని "సిద్ధస్యా, రంభోనియమార్థ" యను సుర ల్వీన మఱియున్. ||42||

సీ. గొనబైన తట్టువున్గునను గోడలువైచి మంచిగందంపుఁ గంబములు నిల్పి
తళుకుటేనుంగుదంతముల దూలము లెత్తి వారాహిదంష్ట్రలవాసఁ బోసి
తీరుగాఁ బగడంపుఁదీఁగెపెండె లమర్చిగట్టిగాఁ గురువేరు కట్లు గట్టి
బహుచామరంబుల పైకప్పు సవరించి కళుకుపచ్చల గృహాంగణముఁ దీర్చి
తే. పంచవటిలోన సౌమిత్రి యంచితముగఁ, జాలనేరుపుతోఁ బర్ణశాల గట్ట
వాస్తుహోమంబు గావించి వాసుధేయిఁ, బ్రేమతోఁ గూడియుండె శ్రీరాముఁ డచట. ||43||

మ. వనరాశిన్ వటపత్రశాయి వయి మున్ వర్తింతువంచుం జెవిన్
వినుట ల్గాని కనంగ నేరముగదా విన్నట్టులన్ దండకా
వనవాసి న్వటపత్రశాయి వగుచు న్వర్తించు నిన్గంటిమం
చును దత్పంచవటీనివాసు ఘనభాసుం గాంతు రాయామునుల్. ||44||

సీ. అట నొకనాఁడు మోహమున శూర్పణఖ రా నిటునటు ద్రిప్పి హాస్యంబు చేసి
శ్రీరఘుపతి సన్నఁ జేసిన సౌమిత్రి యేమి శూర్పణఖ రావే యటన్నఁ
గటకటా యికనైనఁ గరఁగెఁగా మనసంచు మురియుచుఁ జేరరా ముక్కు వట్టి
యేసీమసరసంబు లివి యమ్మ నేఁ జెల్ల యనిన నీ వెఱుఁగవే వనిత యింత
తే. జాణవయ్యును మాసీమసరస మనుచు, మొలకరాచూరిఁ బెదవితో ముక్కు జవిరి
చెవులుఁ గూబలతోఁ గోసి చేత నిడిన, నరిగె ముక్కిఁడి యోలక్ష్మణా యటంచు. ||45||

తే. అరిగి ఖరదూషణాది దైత్యాధిపతులు, దర్పబలసంయుతులఁ జతుర్దశసహస్ర
రథికముఖ్యులఁ దెచ్చె సంగ్రామమునకుఁ, దద్బలంబులఁ జెండెఁ [||

5||]గోదండధరుఁడు. ||46||

ఉ. ఆహరివంశమౌళి ప్రథమాహుతి చేసె ఖరుం బ్రభాతవే
ళాహవభూమి బాహుజమహానలకీలల దూషణున్ ద్వితీ
యాహుతి చేసె నత్రిశురు నవ్వలియాహుతి చేసేఁ దోడుతో
నాహుతి సర్గదోషపరిహారముగా విధిచోదితక్రియన్. ||47||

వ. అప్పుడు. ||48||

సీ. అరవీడుకొప్పుతో నపరంజిచాయచెక్కులధళాలను కమ్మతళుకుతోడ
జాఱుపయ్యెంటతో జంటఱవికలోన గమకించుగుబ్బజక్కవలతోడ
సడలెడునీవితో జఘనస్థలిని మ్రోయు మొలనూలిచిఱుగంటమ్రోఁతతోడ
గిలుకుమెట్టియలతోఁ గలహంసములు గెల్వనవుజాళువాయందెరవళితోడ
తే. జిఱునగవుమోముతోడను సిగ్గుతోడ, సొలపుఁజూపులతోడ పైవలపుతోడ
సీత చనుదెంచి కౌఁగిటఁ జేర్చె రాము, ఖరముఖవిరాము వీరశృంగారధాము. ||49||

చ. ఖరకరకాండకాండ మెద గాఁడిన యప్పుడు పారవశ్యముం
బొరయని రామభూవిభుఁడు భూమిసుతాకుచఘట్టనంబునం
బరవశుఁడయ్యెఁ జన్గవనెపంబునఁ గంతుఁడు పద్మకోశపున్
శరముల నేసెఁ గాదనినఁ జన్మొనలంటి యురంబు నాటునే. ||50||

తే. శూర్పణఖ యంతఁ దననేర్పు శోభిలంగ, రామకర్పూరగంధిని బ్రణుతి సేయఁ
గపటమునఁ దెత్తునని దశకంధరుండు, పంపె మారీచు జానకి బ్రమయఁజేయ. ||51||

మ. అల మారీచుఁడు నంతఁ గాంచనమృగంబై పర్ణశాలాగ్రత
స్థలి నానావిధచేష్టలన్ మెలఁగ గోత్రాపుత్త్రికాలోచనం
బులకుం గల్గెను నుత్తమంబయిన సమ్మోదంబు చిత్రం బె
యిలలో నేరిసరూపదర్శనముచే నింపొంద వీక్షింపమే. ||52||

శా. స్త్రీచాపల్యముచేతఁ దెమ్మనియెఁ బో సీతాలతాతన్వి తా
నేచందంబున లేడివెంబడిని బోయెన్ రామచంద్రుం డహో
తూచా జానకివాణి తప్పుఁడుగదా దూరం బెటింగెన్ బళీ
యాచోఁ బోవలదంచుఁ దెల్పె ననుజుం డైనన్ సుధీశాలిగా. ||53||

తే. అధిపుఁ డీరీతి లేడి వెన్నాడి పోయి, సీతకన్నులముందఱ చెలువుఁ గులుకు
నంతమద మేమిటికి దీని కన్నభంగి, శరము వైచె మృగంబు లక్ష్యంబు సేసి. ||54||

సీ. శ్రీరామశరమున క్షితిఁగూలుదైత్యుండు హాసీత హాలక్ష్మణా యటంచు
వ్రాలిన యాయార్తరావంబు చెవిసోఁక క్షితిసుత బెదరి మూర్ఛిల్లి తెలిసి
యేమి సేయుదు మింక నెందుఁ బోయెను నాథుఁ డట్లయ్యె నాదువాక్యంబు వినక
మొదటనేఁ దెలిపితి మునులతోడఁ బ్రతిజ్ఞ గావించునపుడె రాక్షసులతోడ
తే. వలదు వైరం బటంచు నీవలన వచ్చె, దానవిని ముక్కు గోసిన దాన నలిగి
ఖరుఁడు వచ్చినఁ ద్రుంచె రాఘవుఁడు నేఁడు, రక్కసులఁ గూడి సూడు మరల్పఁబోలు.
||55||

క. ఈయెడఁ దామస మేటికి, నీయన్నను జూచి రమ్ము నీవనిలోనిం

గాయమ్ములఁ బడినాఁడే, మో యనవుడు లక్ష్మణుండు మగుదకు ననియెన్. ॥56॥

చ. ఎఱుఁగవె యన్యదుర్దమగిరీశశరాసనఖండఖండనం
బెఱుఁగవె రాజలోకభయహేతుభృగూద్వహమానమర్దనం
బెఱుఁగవె నిన్నుఁ గాంచిన సమిద్ధఖరాదిజయంబు లెల్ల నీ
వెఱిఁగియు నిట్టు లెంచఁదగవా తెగవేయఁడె రాముఁ డాయరిన్. ॥57॥

చ. దనుజుఁడు నేఁడు నిన్నిట వెతం బొగిలింపఁగఁ గూసెఁ గాని య
మ్మనుకులుఁ డట్లు చీరఁ డసమానబలాఢ్యుఁడు గాడె యంచనన్
జనకజ యేటిమాట వినసైఁపదు రాఘవునాద మౌను జ
య్యనఁ జనుమన్నఁ బోవక నయక్రియఁ దెల్పినఁ గోపగించుచున్. ॥58॥

ఉ. వంచన చేసెదే తగినవాఁడని రాముఁడు నమ్మి యీడ ని
న్నుంచి చనంగఁ గాముకునియోజన చేసెద విట్టులైన నా
సించునె యీశరీర మిఁక సీత యటంచును దాళలేక చే
లాంచల మూఁది నేత్రముల హారఘువీర యటంచుఁ జింతిలన్. ॥59॥

ఉ. కలకన్ లక్ష్మణుఁ డింత యేల జననీ కాఁగానిదోసాన నీ
పలుకు ల్పల్కకు మమ్మ కంటఁ దడినింప న్నీతి గాదమ్మ నా
పలుకు ల్నమ్మఁగదమ్మ యిప్పు డిదె నీప్రాణేశుఁ డేతెంచుఁ బో
వలెనన్న న్వడిఁ బోయివచ్చెద ధృతి న్వర్తిల్లు మబ్జాననా. ॥60॥

క. అని యంపించుక చనుచుం, జనఁ గాల్లాడక మహీజజాలములో ని
ల్చిన నటకుం జని పొంచెదె, చనవా యని సీత పలుకఁ జనె నతఁ డంతన్. ॥61॥

చ. అతనుగదార్తుఁ డౌట దశ లారును మూఁడును జెంది యంతనే
గతిగడలేక యాతురము గైకొనురీతి యతీంద్రవేషుఁడై
గతి గలుగన్ స్మరించుగతిఁ గంజదళాక్ష హరే నృసింహ యం
చతికపటంబు మీఱఁగ దశాస్యుఁడు జానకిఁ జేరి యిట్లనున్. ॥62॥

సీ. ఘననీలవేణి నీకచపాళిమత్తాళి పక్షంబునకు నైల్యభిక్ష యొసఁగు
ముకురాస్య నీముద్దుమొగము రాకాచంద్రబింబంబునకుఁ గాంతిభిక్ష యొసఁగుఁ
గమలాక్షి నీవాలుఁగనుదోయి వలకారి బేడిసలకు లౌల్యభిక్ష యొసగుఁ
గుంభవక్షోజ నీకుచములు కనకకుంభికలకు శృంగారభిక్ష యొసఁగు
తే. రామ యటుగాన నీయధరామృతంబు, భిక్ష యొసఁగవె తృషితుండఁ బ్రేమ ననిన
బెదరి శ్రీరాముఁడే శరభిక్ష యొసగుఁ, దాళుమని సీత శాలికాంతరముఁ జేరి. ॥64॥

ఉ. అమ్మకచెల్ల యెవ్వఁడొ నిశాటుఁడు భిక్షుకవేష మూని మో
హమ్మున వచ్చెఁ గాదన సమర్థులు లే రిట నేమి సేయుదం
చమ్మహికన్య చింతిల దశాననవింశతిబాహుదండఘో
రమ్మగుమూర్తిఁ జూపి యల రావణుఁ డంతట హుంకరించుచున్. ॥65॥

చ. పరవశ భూసుతన్ రథముపై నిడి లంకకుఁ బోవువేళ న
య్యరదము టెక్కియంబున రయంబున నొక్కట గ్రద్ద వ్రాలి యా
సురపతిమూర్ధముం బొడువ స్రుక్కక దాని వధించెఁ గాని లో
నరయఁ డొకింత దుశ్శకున మౌట దశాననుఁ డెంతమూఢుఁడో. ॥65॥

క. ధరణిజను దెచ్చి లంకా, పురవనమున నిలువఁ దనుజపుంగవసామ్రా
జ్యరమాపతి తాఁ దొలఁగెం, బరసతి గోరఁగ నసూయ పడియెనొ యనఁగన్. ||66||

తే. మరలి రాముఁడు ద్రోవ లక్ష్మణునిఁ గాంచి, తమ్ముఁడా యేల వచ్చితి తప్పెఁ కార్య
మనుచు వేగ నిజోటజంబునకు వచ్చి, సీతఁ గానక యలసి మూర్ఛిల్లి తెలిసి. ||67||

శా. ఏరా తమ్ముడ పర్ణశాల తెరువేదీ తాళవే చూపుమా
యోరామా యిదె గాదె సీత నెల వేదో తెల్పు మీశాలయై
తే రామామణి యేది కాన మదె యెం దేగెం గనంజూడు కాం
తారశ్రేణుల లేదు హాధరణిజాతా సీత యెం దేగితే. ||68||

మ. అవురా లక్ష్మణ యెందుఁ బోయితిమి యన్నా వేఁటకై కాదె యే
ల విదేహాత్మజ వేఁడ నిమ్ము మృగ మేలాగిత్తు నేదేవిఁగా
నవనిన్ హాజనకక్షమారమణకన్యం గానవే సీతఁ గా
నవె యంచు న్విలపించు రాఘవుఁడు నానాదీనవాక్యంబులన్. ||69||

మ. కటిభూమండలము న్వలగ్నతలనాకంబున్ లసన్నాభివి
స్ఫుటపాతాళబిలంబు చేకుఱు జగంబుల్మూఁడు ము న్నేలుచు
న్నటులం దోఁచె మహేంద్రభోగముఁ దృణప్రాయంబుగా నెంచి తి
ప్పటికిం దోఁచెఁ బ్రవాసదుఃఖము నినుం బాయంగ నోయంగనా. ||70||

సీ. వెలఁది నీకుచపాళి విహరించు నప్పుడు కృతకమహీధరక్రీడ మఱతు
పొలఁతి నీపొక్కిలి పుణికెడువేళల కేళీసరోవరక్రీడ మఱతు
నెలఁత నీనూగారు నిమిరెడువేళలఁ గేళీవనాంతరక్రీడ మఱతు
సకియ నీకెమ్మోవి చవిచూచువేళల మధురోపహారసామగ్రి మఱతు
తే. గౌగిలింపఁగ రాజ్యభోగంబు మఱతు, మఱతు సకలంబు నినుఁ గూడి మలయువేళ
నట్టినిన్నును నెడఁబాపె నదయవృత్తి, దైవ మిఁక నేమి సేయుదు తరళనయన. ||71||

సీ. ఇది పంచవటి యంచు నిపు డెఱింగితిఁ గాని మును భూతలస్వర్గ మనుచునుంటి
నిది ఘోరవన మంచు నిపు డెఱింగితిఁ గాని మును గేళికారామ మనుచునుంటి
నిది కొండదరి యంచు నిపు డెఱింగితిఁ గాని మును గేళికాసార మనుచునుంటి
నిది పర్ణశాలయం చిపు డెఱింగితిఁ గాని మును గేళికాగార మనుచునుంటి
తే. నిది వనావాస మని తోఁచె నిపుడు గాని, మును వనవిహార మనియుంటి మోద మలర
నిది తపశ్చర్యగాఁ దోఁచె నిపుడు గాని, మును గృతార్థుఁడనై యుంటి వనజనయన. ||72||

సీ. తెలినవ్వు మొగమునఁ దిలకంబు దీర్తుగా యిఁక నెందుఁ దీర్తునే యిందువదన
వలిగుబ్బచన్నుల నెలవంక లుంతుగా యిఁక నెందు నుంతునే హేమగాత్రి
పెన్నెరికొప్పునఁ గ్రొన్ననల్ సేర్తుగా యిఁక నెందుఁ జేర్తునే యేణనయన
చికిలిలేఁజెక్కుల మకరిక ల్వ్రాఁతుఁగా యిఁక నెందు వ్రాతునే యిగురుఁబోణి
తే. జలరుహము పువ్వుగొత్తులు షట్పదాళి, లవళిదళములఁ జూపితో యవి సహింప
కన్యవనితాంగతులితంబు లౌటఁ దావ, కాంగసమములు గామి నోహంసయాన. ||73||

సీ. పటుసింహగర్జల భయముఁ జెందనినన్నుఁ బికనాదములు భయపెట్టదొణఁగె

సుడిగాడ్పులకు మున్ను జడియకుండెడినన్ను లేఁదెమ్మెరలు సంచలింపఁజేసె
దవవహ్నికీలలఁ దాప మొందనినన్ను మించువెన్నెల దపియింపసాగె
ఖరయుద్ధమునను భంగము గాంచనినన్ను భంగంబు నొందించె నంగజుండు
తే. అకట వీనిని సైరింప నలవిగానఁ, గలదె నినుఁ బాసినను దృణాగ్రంబునైనఁ
గదలఁగావించుత్రాణ నాకలిమి బలిమి, జీవదేహంబులును నీవె గావె సీత. ॥74॥

సీ. చల్లనిదరహాసచంద్రిక లైప్పుఁజల్ల జాబిల్లి వేఁడిమి చల్లఁజేసి
పలుకులఁ గపురంపుపల్కు లొల్కఁగఁ బల్కి కలకంఠకటువచఃకలనమాటి
తనుసౌరభంబున దక్షిణానిలమునఁ గలవిషస్పర్శంబు దొలఁగఁజేసి
భూవిలాసంబులఁ బుష్పకోదండకోదండదండము ఖండితంబుఁ జేసి
తే. నన్నుఁ బోషించితివి కాననంబులోన, నీ విపుడు లేమి నివియెల్ల నిజముఁ బూనె
కాకయుండినఁ గలదె యేకంబునందు, రెండుగుణములు [॥6॥]నవపుండరీకనయన.
॥75॥

సీ. అని విలపించుచు నందంద జానకి వెదకుచు నఁట గృధ్రవిభునిఁ గాంచి
సంస్కార మొనరించి చనుచోఁ గబంధునిబాహులు ఖండించి ప్రకటభక్తి
శబరి యొసంగు పూజనములు గైకొని పంపాసరోవరప్రాంతములను
హనుమంతుతో మాటలాడి తన్మంత్రంబు వలన సుగ్రీవుతోఁ జెలిమి చేసి
తే. యడుగుబొటవ్రేల దుందుభియొడలు మీటి, సప్తసాలంబు లొక్కయస్త్రమునఁ గూల్చి
వాలిఁ బడనేసి కపిరాజ్య మేలుటకును, గరుణ సుగ్రీవుఁ బట్టంబు గట్టి యంత. ॥76॥

సీ. రవి కర్కటముఁ జేర రాజసింహము రాముఁ డట మాల్యవద్గిరికటకమునను
మీనకేతనధనుర్జ్యానాదపరిముక్తవృషభకేతనభీమవిశిఖమేష
యానకీలలనతులాధిచే జనకకన్యాళివేణీసమాయత్తచిత్త
వృత్తి నుండంగ సుగ్రీవుండు తారారుమామత్తకరికుంభమహితకుచల
తే. మమతతోఁ గూడి మరకతమందిరములఁ, గల్పకారామతులితశృంగారవనుల
స్వర్ణసౌధంబులను గేళిసదనములను, వేడుకలు గాంచె మిథునసంక్రీడనముల. ॥77॥

వ. అంత. ॥78॥

తే. గ్రీష్మభీష్మశిఖండినర్తితశిఖండి, కాననహుతాశిఖండిమేఘప్రతాన
కల్పితవిధానచిత్రశిఖండియు నయి, లక్షితంబయ్యె వానకాలంబు క్షితిని. ॥79॥

సీ. నృపవరాస్థానమండపసరోవరము హసంతికాహల్లకోజ్జ్వలిత మయ్యె
మంత్రీంద్రశిబికారిమావధూటి మధూద్ధపరికల్పితనిచోళపటముఁ బూనెఁ
జరమానవభుజాభుజంగంబు కేతకీదళకలితాతపత్రఫణ మయ్యె
విరహిణీచిత్తంబు విరహితాశ్రయకాననాశ్రితాళికి నాశ్రయత్వ మొందె
తే. విపణి కమలాక్షి యాపణవీక్షణముల, దడికెఁ గనుఱెప్ప వాల్చె మోదమునఁ బొదలి
గేహమూకాస్యగోగణక్రియను గోగ, ణంబు వసియించె నాసమయంబునందు. ॥80॥

మ. గొనబుంగింటెపుజంటగొంగడి ముసుంగుల్ వెట్టి సంకేతతా
వనికిం గొంచెపుఁజిన్కులోపలను బోవన్ వీథిలోనం దళు
క్కన నక్కాలమునందుఁ గ్రొమ్మెఱుఁగు డాయం దన్ముఖాంభోజముల్

గనియుం గానరు జారలం దలవరు ల్గాఢాంధకారాంధు లై. ॥81॥

ఉ. ఈమెయిఁ గ్రొమ్మెఱుంగులు పయింబయి మించుపయోధరంబులున్
వేమఱుగట్టివాన కడువేగమె వచ్చు నటంచు నెంచితే
నీమది కింపుగా దిచట నిల్వుమటంచును బల్కెఁ బాంథునిం
గోమలియోర్తు తోడియళికుంతలకున్ మరు వెట్టినేర్పునన్. ॥82॥

చ. వడఁకెద వేటికే తడిసివచ్చితి వల్లభ వానలోపలం
దడిసి వడంకలేదు గృహనాయకు వంచన సేయ నింతగాఁ
దడసితిఁ గావునన్ వడకెదన్ మఱి యేగతి నీకుఁ దోఁచునో
యెడఁదనటన్న మెచ్చుకొని యిత్వరిఁ గూడె భుజంగుఁ డత్తఱిన్. ॥83॥

సీ. అమరేంద్రముక్తమేఘములఁ దెచ్చుక్రమంబు రవణించ మించువాయువులు విసరె
మబ్బుచేతనె వారి మరలింప వరుణుండు ధనువుఁ బూనఁగ నింద్రధనువుఁ దోఁచెఁ
దననైల్యమున దండితనుకాంతి దండింపఁ గదలెనాఁగ వలాహకములు నడచె
నానటన్నీలకంఠజటాచ్ఛటలునాఁగఁ దొలుకాఱుమెఱుఁగులు తులకరించె
తే. జలదకరిశంక గర్జించు సమయసింహ, గర్జ లన గర్జితము లొప్పె గగనకరటి
సాంద్రమ న ధార లనఁగ వర్షంబు గురిసె, వనధిఁ బైకొనెఁ బౌరుషమునకు నదులు. ॥
84॥

శా. తే తే లక్ష్మణ విల్లునమ్ములును దేతే తామసం బేటికిం
దైతేయుం డఁదె పోయెఁ బోయె మనసీతం గొంచు నంచు న్నిజ
భ్రాతన్ వేఁడుచుఁ దత్తఱించె రఘువీరస్వామి యుద్ధామజీ
మూతశ్రేణి తళుక్కునన్ మెఱసి సొంపు ల్గుల్క విభ్రాంతుఁడై. ॥85॥

మ. మనపై మూఁకలు గూడివచ్చె దితిజన్మస్తోమము ల్గంటె భ
ర్జనలుం జూప విజృంభణంబు జయనిస్సాణధ్వను ల్లక్ష్మణా
యనినన్ రామునిఁ జూచి లక్ష్మణుఁడు గాదయ్యా విలోకింపుమా
ఘనము ల్గర్జన లింద్రచాపమును నిర్ఘాతధ్వనుల్ రాఘవా. ॥86॥

మ. అదె గర్జించుచుఁ జిత్రవర్ణసుమబాణాసంబు భాసిల్లఁగా
మదనుం డేసె శరప్రకాండములఁ దెమ్మా విల్లు వీనిన్ హరిం
చెదనన్నన్ రఘురామ క్రొమ్మొగులు వచ్చెం గాని మారుండు గా
డది యింద్రాయుధ మింతె పువ్వువిలుగాదన్ లక్ష్మణుం డయ్యెడన్. ॥87॥

సీ. ఘనగర్జవిని యుల్కి ననుఁ గౌగిలించిన వెఱవకుమనినచో వింతసొలపు
జడిసె నీనడలకు వెడవెడ రాయంచ లనినచో నను మెచ్చుకొనెడుప్రేమఁ
గొప్పున మొగలిఱేకులు సెక్కి మెఱుఁగుతో మొగిలిదె యనినచో నగుబెడంగు
నెమ్మి నీనెఱివేణి నీలాహి యని గ్రసించఁగఁ జేరె ననినచో జళుకుఁ జూపు
తే. మఱవరా దిఁక మున్నిటిమమత లివిగొ, చెల్ల యిప్పటి కిటువలెఁ జేసె దైవ
మిట్టిదుర్దినముల సీత యేమి యయ్యె, నొక్కొ తమ్ముఁడ యెటువలె నోర్చువాఁడ. ॥
88॥

మ. అని చింతిల్లఁగఁ లక్ష్మణుం డనియె నన్నా కంటివే మేఘముం
దనస్వర్ణంబుల నెల్లధాత్రి కిడి యంతన్ వంతచే వెల్లనై
ధనదాశం జనెఁ దొల్లి యెల్లెడల గోత్రం దట్టమౌ కీర్తియుం

జనఁ దాత్కాలికదాత కెయ్యెడల శశ్వత్కీర్తి సంధిల్లునే. ॥89॥

సీ. క్రశిమానరావణ రాజ్యలక్ష్మియుఁబోలె నెందెందు నిమ్నగ లింకఁబాఱ
"విజయస్వ" యనుచు దీవింపఁగా నేతెంచు కైవడిఁ దోఁచె నగస్త్యమౌని
భవదీయకీర్తిసంపదఁ బోలి యెల్లెడ నుల్లసిల్లెను ఱెల్లు పెల్లు వెఱిఁగి
తానును హంససంతతి గాన సాహాయ్య మడరించుబలె నంచ లరుగుదెంచె
తే. నాశరస్ఫూర్తి నారీతి నతిశయిల్ల, నింక నీదుశరస్ఫూర్తి హెచ్చఁజేయ
కేల కురియించె దీపస్రవృష్టి వైరి, బలములఁ దదీయవనితలఁ గలుగఁజేయు. ॥90॥

మ. అని సౌమిత్రి తదాజ్ఞఁ దోడుకొనిరా నంభోజినీబంధునం
దనుఁ డేతెంచె వలీముఖప్రముఖనానాసింహనాదార్భటీ
జనితప్రత్యురుశబ్దసూచితభవిష్యద్దక్షిణాంభోధిబం
ధనవేళోద్ధరణక్రియాకులసమస్తక్ష్మాధరాక్రోశుఁ డై. ॥91॥

క. ఏతెంచి నాల్గుదిక్కుల, సీతాసతి వెదకఁ బ్లవగసేనఁ బనుపుచో
సీతాపతి హనుమంతుని, చేతికి ముద్రిక యొసంగి శీఘ్రం బనుపన్. ॥92॥

మ. అతఁ డుప్పొంగుచు నంగదాదిపిసారంగాచ్ఛభల్లేంద్రసం
గతుఁడై దక్షిణదిక్కునం జనుచు రంగత్పక్షసంపాతసం
వృతసంపాతిఖగోక్తమార్గమున నుర్వీకన్యకాలోకనో
ద్ధతుఁడై యెక్కె మహేంద్రశైలము మరున్మార్గస్పృహత్సాలమున్. ॥93॥

సీ. నిలిచి యంఘ్రులఁ దన్ని నిగుడుచో గిరి ఘటోద్భవపదన్యాసవింధ్యాద్రిఁ బోల
గట్టినాళపుటుంటపిట్టకైవడి యురోఘట్టన ఱెక్కలగట్టుగూల
సురసార్థకృతమహత్తరసూక్ష్మతరరూపములను హరిత్వంబు విలసితముఁగ
నంజనాసంతతి యందు సింహిక నొంచు టని నిలింపులగుంపు లభినుతింప
తే. రాముచే దైత్యుఁ డీల్గు కార్యంబు దెత్తు, విశ్వసింపుడు నామాట వేల్పులార
యనుచు బాడబలంఘన మాచరించు, పగిది నౌర్వాంబునిధి దాఁటెఁ బవనసుతుఁడు.
॥94॥

ఉ. ఏపున నాసువేలగిరి యెక్కి యట న్నతయోజనోన్నతం
బై పదియాఱువన్నెఁ జెలువైన త్రికూటముమీఁద సింహల
ద్వీపమునన్ బలారిముఖదేవభయంకరదీప్తి నొప్పులం
కాపురరాజ్యలక్ష్మి తటకావడి చూచుచు నున్ననత్తఱిన్. ॥95॥

మ. రవి యస్తంగతుఁడైన సూక్ష్మతనుఁడై రక్షోధిరాట్పట్టణం
బవలీలం జొరఁబాఱి పఙ్క్తిముఖముఖ్యానేకనాకద్విష
ద్భవనశ్రేణుల నెల్లెడన్ వెదకి సీతం గానఁగాలే కశో
కవనిం బావని గాంచెఁ బావని మహీకన్యం బ్రహృష్టాత్ముఁ డై. ॥96॥

క. కనుఁగొని లెస్సగ గుఱుతులు, కనుఁగొని యట వచ్చి పఙ్క్తికంధరుఁ డని పో
యినమాటలు విని నమ్మిన, జనకసుతం జేరి మ్రొక్కి సవినయుఁ డగుచున్. ॥97॥

తే. తల్లి జానకి నీ ప్రాణవల్లభుండు, శ్రీరఘూద్వహుఁ డనుజసుగ్రీవముఖ్య
యోధతతితోడ సుఖముననున్నవాఁ డ, టంచు శ్రీరామునంగుళీయక మొసంగె. ॥98॥

క. కైకొని కన్నుల నొత్తుచు, హాకాంత రఘూద్వహా యటంచును బ్రణయ
వ్యాకులితచిత్తయై క్షో, ణీకన్యక యిట్టులనియె నివ్వెఱతోడన్. ॥99॥

శా. అన్నా యేగతి దాఁటివచ్చితివి నీ వంభోధి సేమంబుతో
నున్నారా రఘురామలక్ష్మణులు లంకోద్యానమద్వాసమున్
విన్నారా దశకంధరాధము రణోర్విం గూల్చుకార్యంబు దాఁ
గన్నారా వినిపింపు నీకు శుభమౌ గాకంచుఁ ద న్వేఁడినన్. ॥100॥

మ. తనవృత్తంబును రామలక్ష్మణుల యందంబు న్వివస్వత్కుమా
రునిసఖ్యంబును దెల్పి భీమతరమౌ రూపంబునుం జూపి సీ
తను నమ్మించి [॥7॥]శిరోమణిం బడసి యోతల్లీ ముదంబుండుమీ
యనఘున్ రాముని దెత్తు నేనని తదీయాజ్ఞానుసారంబునన్. ॥101॥

తే. వెడలి యవ్వనిలోపల వృక్షవితతి, విఱిచి కుప్పలు వేసె నవ్వీరవరుఁడు
లంక భస్మంబు సేయువేళకును గాష్ఠ, జాలమును గూడవేసిన చంద మొంద. ॥102॥

తే. అంత వనపాలపంచసేనాధినాథ, సప్తమంత్రి సుతాక్షశిక్షాప్రవీణుఁ
డైన హనుమంతు నింద్రజిత్తును నెదిర్చి, బ్రహ్మశరపాశమునఁ గట్టి పట్టి తెచ్చి. ॥103॥

తే. తండ్రిముందఱఁ బెట్టి యోదానవేంద్ర, కోఁతిఁ దెచ్చితి ననఁబోయి కొఱవి దెచ్చి
నాఁడ ననవుడు ముక్కులు నలఁచుకొనిరి, కొలువువారెల్ల నపుడు పక్కునను నగుచు.
॥104॥

క. కరువలిసుతుఁ డిట్లనియెం, గొఱవి నగుదు నీపలాశకులము దహింపన్
సురవైరి సత్యవాణిని, సరస్వతి యనంగ వినమె సత్యం బనుచున్. ॥105॥

ఉ. శ్రీరఘువీరచంద్రునకు సీత నొసంగి యభంగవైభవో
దారుఁడవై చెలంగుము దశానన యంచును బుద్ధి చెప్పినన్
మారుతితోఁక చూఁడుమనె మండుచు రావణుఁ డౌర సమ్మతిం
జేరి మదాంధచిత్తునకుఁ జెప్పఁగఁ బోయిన హాని వచ్చుఁగా. ॥106॥

ఉ. శ్రీజనకేంద్రనందనకుఁ జిత్తము రంజిలఁ గంజరాగవి
భ్రాజితకీలకాభినవపంకజపూజ లొనర్చి కేళికా
రాజితవాలకీలి నలరావణు లంకఁ దగుల్పఁజేసె నీ
రాజస మెంత భక్తుఁడవురా హనుమంతుఁడు క్షోణిపుత్త్రికిన్. ॥107॥

మ. దనుజాధీశపురంబుఁ గాల్చి మహిజాతం గాంచి వాలాగ్ని వా
ర్థిని జల్లార్చి కపీంద్రులం గలసి యెంతేవేగ నేతెంచి నేఁ
గనుఁగొంటిన్ రఘువీర జానకిని లంకాపట్టణాభ్యంతరం
బున నంచున్ హనుమంతుఁ డిచ్చె ధరణీపుత్త్రీశిరోరత్నమున్. ॥108॥

క. ఇచ్చినఁ గైకొని మారుతి, మెచ్చినఁ గౌఁగిటను గ్రుచ్చి మిహిరకులీనుం
డచ్చెరువగుబలములతో, వచ్చె న్వారాశితీరవనిఁ జేరంగన్. ॥109॥

క. శరణాగతు దశకంధర, శరణాగతుఁ డనక యనఘసద్గుణమణిసం
భరణు విభీషణుఁ గరుణా, భరణుం జేపట్టె రామభద్రుఁడు ప్రేమన్. ॥110॥

ఉ. కట్టఁడు వారివాశి లయకాలధురంధరుఁ బజ్కి కంధరుం
గొట్టఁ డదెంత నమ్మెనొ యకుంఠితనైజభుజాబలంబు చే
పట్టుగ నవ్విభీషణు నపారకృపారస మూర లంకకుం
బట్టముఁ గట్టె రామజనపాలశిఖామణి రాజమాత్రుఁడే. ॥111॥

ఉ. అంత విభీషణోక్తగతి నంబుధిచెంత దినత్రయంబు తా
నెంతయు భక్తి దర్భల శయించి నిరాహృతియై ధరాసుతా
కాంతుఁడు త్రోవ యిమ్మని యకంపితచిత్తముతోడ వేఁడ నం
తంతకు నుబ్బువార్ధిఁ గని యారఘువీరుఁ డుదగ్రకోపుఁడై. ॥112॥

సీ. కుంభకర్ణస్ఫూర్తిఁ గొమరొంద నందంద జలకుంభంభము ల్సందడింప
మేఘనాదనిరూఢి మీఱుచు నుల్లోలకల్లోలజాలము ల్గడలుకొనఁగ
నతికాయవిభ్రమం బతిశయిల్లఁగఁ దిమింగిలగిలాదివిసారకులము పొదలఁ
బటుమహోదరమహాపార్శ్వవైఖరి వారిచరజంతుసంతతుల్ ల్చొకళింపఁ
తే. బ్రతిఘటించిన రావణుబలముఁ బోలి, యెదుటఁ గనుపట్టెఁ గంటివె యీపయోధిఁ
దెమ్ము లక్ష్మణ చాపంబుఁ దీవ్రవేగ, రూపరోషంబులను వారిరూ పడంతు. ॥113॥

వ. అని హంసడోలికాయమానకల్లోలపాలికాశాలిశాలికావాలరింఛోళికాసము
త్పతజ్జలకణమాలికాకల్పితగగనకేలికాలోలమరుద్బాలికాచూలికాపాలికా
నవమాలికాజాలకదుర్నివారం బగుపారావారంబు నిరీక్షించి పునఃపునః
ప్రవర్ధమానరోషంబున జటాపటలి కన్న ముందుగ ముడిగొను కుటిలభ్రూకుటి
యును దూణీరాంబకంబులకన్న ముందుగ గొప్పలగు నిప్పులకుప్పుల వెదచల్లు
విశాలాంబకంబులును దటినీవిటహృత్పుటంబుకన్న ముందుగఁ గటతటనదరు
కటతటంబులును దుర్వారమౌర్వీనినాదంబుకన్న ముందుగఁ బర్వురథసంఘర్షక
టుతరకిటకిటధ్వనులు వెలయ నిజసహోదరకరోదరకలితకాకోదరతులితశరశ
రాసనంబు సెలసి పుచ్చుకొని భవిష్యజ్జలధిశిరోనమనసూచకంబుగాఁ గార్ముకం
బు వంచి యప్పు మరలించు మరలించు మని పొగడదండ వేయుక్రమంబునఁ
గోదండంబున నారి సారించి లంకాంతరీపదనుజగార్భిణ్యగర్భనివారణావారణ
మన్త్రాయమానంబుగ గుణధ్వానంబు చేసి యిటువలె శరధిశరంబులు రిత్త సే
యుదు ననువలెఁ జటులతరమాంసలాంసరుచిరశరధిశరంబు లొక్కపరి తివిచి
వైచిన నంతకంతకు నుప్పొంగుశరధిశరంబులంబోలి నిజశరధిశరంబు లక్ష్యం
బుగాఁ దొడిగి యేయుచుండ నప్పుడు ధారాశుద్ధి వెలయ వారాశినీరంబునకు
లంఘించు కాండప్రకాండంబులును జలధిరాజన్యుండు వదాన్యుండని జలకరి
కరభంబుల వేఁడుకొన నిగుడు మార్గణగణంబులును జలకన్యకాముఖాంభోజం
బులవ్రాలు శిలీముఖంబులును మకరప్రాణసమీరణపారణంబు సేయుమహాజిహ్మా
గంబులును వనాంతరంబుల నెల్లెడం జొచ్చి వర్తించు పృషత్కంబులును పొదఁ
జొరవంజొచ్చి చనువిశిఖంబులును జలపాయితోదయంబుల వారించునాశు
గంబులను మణిమాంసాపేక్ష ఫణిఫణంబులందును ముకంకపత్రసముదాయం
బునుం గలిగి ప్రళయానసరప్రకటీభవదేకభావసకలాకూపారవారిశోషణప్రణవ
ద్వాదశద్వాదశాత్మాదారుణకిరణశ్రేణికాధురీణంబులై రామబాణంబులు దీర
నిర్ఘాతసదృశలింగంబులగు విస్ఫులింగంబులు చెదర వారాశిం జొరఁబాఱిన
రఘువీరశరఘాతధూతదంభోళిపాతభీతపలాయమానంబు లగుచు శతశఃకణశః
ఛిన్నభిన్నంబులగు నంగంబులును రఘునాయకుసాయకంబు లేచాయ నిగుడునో
యని నిర్నిమేషంబున గనుంగొనుచుండియు ఖండఖండంబులగు సగండకసముద్దండ
పాఠీనమండలంబులును దలలు దాఁచుకొనియునుం దప్పలేక తెప్పలుగాఁ గూలు

కమఠకర్కటంబులును ముడిగొను నడుగుల నెడనెడం దడబడుచుఁ జుట్టలు చుట్టు
కొని బిట్టొరలుభుజంగంబులును నారాచంబులు నాసారంధ్రంబులం దూఱి
శిరంబుల కెక్కినం గ్రక్కతిలి తుండంబులు ద్రిప్పుచు ఘీంకృతులు గుప్పుచుఁ గు
ప్పదెప్పునం గూలు జలకరిఘటలునుం గలిగి రత్నాకరంబు హల్లకల్లోలమైయుండె
మఱియును. ||114||

సీ. జలనీలికాశిరోజశ్రేణి బెదరించి చంకనత్సంకజాస్యంబు దూఱి
కలితముక్తారదావళి నుగ్గు గావించి ప్రకటప్రవాళాధరంబు చించి
శంఖకంధరనాటి శైలశృంగాంసము లగలించి భుజగబాహలు దళించి
కనుకవక్షఃస్థలి గాఁడి భ్రమీనాభి యవియించి కరికరోరువులు చీల్చి
తే. మనుకులశరంబు లాపాదమస్తకంబు, ముంచి భువనైకమోహనమూర్తిఁ గలఁప
హతమహాసత్త్వ మయ్యు నుబ్బడగడయ్యె, నమృతనిధి గానఁ బ్రాణభయంబు లేదొ. ||
115||

ఉ. ఇటు లుప్పొంగ నభంగభంగజలధిన్ వీక్షించి రూక్షేక్షణా
స్ఫుటదంభోజభవాండుఁ డొచు ఖరరక్షోహర్త బ్రహ్మాస్త్రమున్
ఘటియించెం దనవింట వింటఁగలమూఁక ల్వీఁగె నూఁగెన్ సము
త్కటశైలంబులు వేఁగె మూఁడుజగము ల్గ్రాఁగె న్విధిస్వాంతమున్. ||116||

తే. చకితుఁడై యంత గంగాదిసతులతోడ, నబ్ధి యేతెంచి రత్నోపహార మొసఁగి
జానకీజానిపాదాంబుజాతయుగళి, కవని సాష్టాంగ మెఱఁగి యిట్లని నుతించె. ||117||

సీ. శ్రీజానకీమనోరాజీవసారంగ రంగదభంగశౌర్యప్రచండ
చండకరాన్వయజలధిపూర్ణశశాంక శంకరధనురహీశ్వరసుపర్ణ
పర్ణమూలాశితాపసమానసవిహార హారాదిభూషణోదారవత్స
వత్సలతాగుప్తవనజాప్తతనుజాతఁ జాతరూపాంబరద్యోతమాన
తే. మానవాశనగర్వశిక్షానిదాన, దానజలవాహినీపూర్ణతమనదీన
దీనజనవాంఛితార్థప్రదానదక్ష, దక్షజానుతనామ కోదండరామ. ||118||

సీ. తనసహోదరున కిత్తఱి నెద్దిగతి యంచుఁ దల్లడించుచు గౌరి ధవుని వేఁడెఁ
[||8||]గద్రువపుత్రశోకంబు నేగతి మాన్ప నగునంచుఁ గశ్యపుఁ డడిగె నజునిఁ
దనపౌత్రుఁ డేమి యయ్యెనొ బలీంద్రుఁ డటంచుఁ బ్రహ్లాదుఁ డెంతయుఁ బలవరించె
గిరికొనుచింతచేఁ గిటికూర్మరూపము ల్సంహరింపఁదొణంగెఁ జక్రపాణి
తే. నీశరాగ్నులు నానీరు నీఱుఁ జేసి, మీఁటి పాతాళలోకము ల్దూఱునవుడు
లోకసంరక్షణైకలోలుండ వయ్యుఁ, దగునె నీ వింత సేయ సీతాసహాయ. ||119||

తే. అని నుతులు చేసి మరుభూమి నజునియాశు, గంబుఁ బఱపించి సేతుబంధంబునకును
నలుని నియమించి చనియె నజ్జలధి నలుఁడుఁ, గపులు దెచ్చిన గిరులచేఁ గట్టునపుడు. ||120||

మ. ఒకచేఁ బట్టెఁడు నెంతగట్టు నితఁడం చుగ్రాత్ముఁడై గంధవా
హకుమారుం డట నుత్తరంబు గన దేవాహార్య మేలంచు భూ
మికుమారీవరుఁ డన్న వద్దనఁగ నేమీ తెచ్చుఁగాకంచు ను
త్సుకుఁడై కట్టె నలుండు వారధి సురస్తోత్రైకపాత్రంబుగన్. ||121||

మ. మును సుగ్రీవునకు న్విభీషణునకున్ మోదంబుతో బట్టముం
దనుఁ జేరంగని కట్టెనంచును సముద్రంబుం దనుంజేర శో
భనలీల న్భువనాధిపత్యమునకుం బట్టంబుఁ దాఁ గట్టెనో
జననాథాగ్రణినాఁగ సేతు వమరెన్ సాముద్రగోధిస్థలిన్. ||122||

మ. హరిసంఘంబులు గొల్చిరా సరసవాతాపత్యసంరూఢుడై
ఖరశత్రుం డసమాస్త్రరీతి వెలయం గామాతురుం బజ్క్తికం
ధరు నంత్యోగ్రదశార్తుఁ జేయుటకు దోర్దర్పంబునన్ దైత్యరా
ట్పురముం జేరెను హంససంతతి నతు ల్వొంగార శృంగారియై. ||123||

వ. ఇవ్విధంబున రఘునాథుండు పాథోనిధానంబుం దాఁటి యనేకబలజాలంబులతో
సువేలనగరంబునఁ బాళెంబు డిగిన శుకసారణులు వచ్చి చూచి చని రామ
లక్ష్మణసుగ్రీవమహాబలనందనాదిబలంబుల వేఱువేఱ విన్నవించిన విని నిశిత
క్రూరకటాక్షంబుల నాక్షేపించుచు జిహ్మగమనద్విజిహ్వుని విద్యుజ్జిహ్వునిం
బిలిచి మాయ సేయ నియోగించి యద్దురాత్ముండు వద్దురా రావణా యనక
కుహనారఘూద్వహుని శిరంబును సశరాసనశరంబునుంగాఁ దెచ్చి సీతముంద
ఱం బడవైచినం జూచి యుల్లంబునఁ దల్లడిల్లి పెల్లడలు పుడమిపట్టికి నవి కల్లలని
తెల్పు సరమవాక్యంబుల సముల్లాసరమం గాంచి యుండె నంత. ||124||

చ. ఇనకులుఁ డాసువేలగిరి నెక్కి కనుంగొనఁ బైఁడిమేడపైఁ
బనివడి కుంచెగిండి యడపంబును బావడ లూని వేల్పుజ
వ్వను లిరుగ్రేవలం గొలువ వన్నెయుఁగాఁ గొలువున్న రావణుం
గని పడఁదన్ని వచ్చె భుజగర్వమునన్ రవిపుత్త్రుఁ డత్తఱిన్. ||125||

క. పడమట ననిలజుఁ దూరుపు, కడ నీలుని దక్షిణమునఁ గపిరాజసుతున్
విడియించి యుత్తరంబున, విడిసి రఘూద్వహుఁడు సామవిధితత్పరుఁ డై. ||126||

ఉ. అంగదుఁ బంప నాతఁడు రయంబున లంకకుఁబోయి పజ్క్తికం
ఠుం గని దుర్మతీ మహితనూజను రామున కొప్పగించి నీ
యంగము నిల్పుకొమ్ము వల దావల దానవవైరి వీడుఁ గాం
చంగలవంచు నక్కొలువు సౌధము గూలఁగఁ దన్ని వచ్చినన్. ||127||

లయగ్రాహి. సంగరము గల్గెనని యంగములు మిక్కిలియుఁ
బొంగఁగ రయంబునను జంగలిడుచున్ వే
బంగరపుకోటలతుదంగలుగు మానికపు
శృంగముల కెక్కుచు నలంగములపైకిం
జంగునను దాఁటుచుఁ గురంగములరీతియుఁ
దురంగములభాతియుఁ జలంగఁగ నభంగో
త్తుంగభుజసత్త్వము వొసంగఁగఁ బ్లవంగ
కులపుంగవులు శూరత మెలంగిరట వేడ్కన్. ||128||

వ. అంత. ||129||

సీ. స్మరహరాదికసురాసురదురాసదధరాధరవరాతిగరథోత్కరముతోడ
మదవదాయతపదాస్పదవదావదఘనాంగదమదావళరాజఘటలతోడ
మృగహయాధికరయాహృతిజయాహతభయావహహయాత్యుత్తమావళులతోడ

నలికులానలపలాహకబలాహితబలార్జునకులాచలబలప్రతతితోడ

తే. నసురనాయకు లెదిరి శస్త్రాస్త్రవృష్టి, గురియ నగధారులై యెదుర్కొనిరి కపులు
ద్వంద్వసంగ్రామ మయ్యె నత్తఱిని మేఘ, నాదుఁ డంగదుఁ గికురించి నభముఁ జేరె. ॥ 130॥

క. భవపాశనోదనుల రా, ఘవులన్ దశకంఠసుతుఁడు గట్టెం గద్రూ
భవపాశంబుల గరుడుం, డవి యుడిపె న్దమము మాన్చు రవియుం బోలెన్. ॥131॥

తే. అంత హనుమంతుచేత ధూమ్రాక్షుఁ డీల్గె, ననిన కంపనుఁ డతనిచేతనే యడంగె
వాలినందనుచేఁ గూలె వజ్రదంష్ట్రుఁ డనిలపుత్రునిచేతఁ బ్రహస్తుఁ డీల్గె. ॥132॥

వ. అప్పుడు. ॥133॥

మ. రణనిస్సాణధణంధణధ్వనులచే బ్రహ్మాండము ల్వ్రీలరా
వణుఁ డేతెంచి శితాస్త్రపఙ్క్తి రవిజున్ వారించి యయ్యక్షిశి
క్షణు నొప్పించుచు నీలునిం గదిసి దోశ్శౌర్యంబు వాటించి ల
క్ష్మణు శక్తిం బడవైచి రామవిభుపై శస్త్రాళి వర్షింపఁగన్. ॥134॥

మ. అలుకన్ రామనృపాలశేఖరుఁ డధిజ్యంబైన వింటన్ శరం
బులు సంధించి ధ్వజాశ్వసారథిరథంబు ల్గూల్చి మాణిక్యమౌ
ళులు నేలంబడనేసి యేటి కిఁకఁ జాలున్ వీటికిం బొమ్మనం
దలవీడం బరువెత్తె రావణుఁడు సేన ల్కేకిస ల్గొట్టఁగన్. ॥135॥

చ. ఇటువలె లంకఁ జేరి దనుజేశ్వరుఁ డంతటఁ గుంభకర్ణుఁ బం
పుటయును వాఁడు నాకసము భూమియు నిండినకొండమెండునం
బటపటనార్చుచుం గపులఁ బట్టుక మ్రింగుచు వచ్చి భానుజ
త్రుటితసనాసకర్ణుఁడయి త్రుంగెఁ దుదన్ రఘువీరుతూపులన్. ॥136॥

తే. నెనరు గల్గిన యన్నయ నిదురలేపి, పనుప వచ్చినకుంభకర్ణునకు దీర్ఘ
నిద్ర యొసఁగె రఘూత్తమనిశితమార్గ, ణంబు లవిపక్షపాతు లనంగరాదె. ॥137॥

తే. అంత దేవాంతకుండు నరాంతకుండు, ద్రిశిరుఁ డతికాయుఁడును వింశతిభుజసుతులు
దగ మహాపార్శ్వుఁడును మహోదరుఁ డనంగ, వెలయు పినతండ్రులను గూడి వెడలి రపుడు. ॥138॥

సీ. రంగదభంగశౌర్యమున నంగదుఁ డప్పు డంగదుం డయ్యె నరాంతకునకు
దేవాంతకుండును ద్రిశిరుఁ డంగదలైరి హనుమంతుచేతి మహాద్రులకును
భుజమహోదరవహ్నిపుత్రుచే భిన్నమహోదరుం డయ్యె మహోదరుండు
వృషభునివలన నివేశితయను మహాపార్శ్వుఁ డయ్యెను మహాపార్శ్వుఁ డొకట
తే. సంగరము చేసి యతిఘోరసంగరమున, గపులఁ బెక్కండ్రఁ జంపి నాకపులు వొగడ
నంత నతికాయుఁ డతికాయుఁ డయ్యె లక్ష్మ, ణప్రయుక్తవిరించిబాణప్రహతిని. ॥139॥

ఉ. అంతట నింద్రజిత్తు సమరాంగణహోమము చేసి నీతిహో
త్రాంతరసీమ వెల్వడు మహారథ మెక్కి పయోధరాధ్వసం

క్రాంతి చెలంగె వైధనశరంబున షష్టిసహస్రకోటివి
క్రాంతకపీంద్రలక్ష్మణుల రాఘవు మూర్ఛిలనేసి నవ్వుచున్. ||140||

చ. గెలిచితి రామలక్ష్మణులఁ గీశులనంచు మహాట్టహాసము
ల్సలుపుచు నింద్రజిత్తు చనఁ జయ్యన బ్రహ్మనుతోపదిష్టుఁడై
మలయక వేగ నేగి హనుమంతుఁడు మందులగట్టుఁ దెచ్చి వా
రలరుజలెల్ల మాన్పె రఘురాముఁడు మెచ్చుచుఁ గౌఁగిలింపఁగన్. ||141||

వ. అంత. ||142||

మ. ఖలుఁ డారావణుఁ జేరియుండెనని యింకం దీనిఁ గైకోడు ని
ష్కలుషుండైన విభీషణుం డనుచు లంకన్ శుద్ధి గావింప ను
జ్జ్వలకీలనలముం దగిల్చెఁ గపిరాట్సైన్యంబు హాహారవా
కులదైత్యాళి తదంతరాఘమువలెన్ క్షోభించె నత్యుద్ధతిన్. ||143||

క. కుంభుఁడు సంస్ఫాలితభుజ, కుంభుఁడు పురి వెడలె మఱి నికుంభునితోఁ ద
త్కుంభచ్ఛదకు దివాకర, సంభవదోర్దండ మపుడు చండం బయ్యెన్. ||144||

తే. తోడఁబుట్టిన కుంభునిఁ జూడనేఁగె, నల నికుంభుండు నంతట ననిలసుతుని
చేత నంపించుకొని మైందుచేత శోణి, తాక్షుఁడు ద్వివిదుచేత యూపాక్షుఁ డరిగె. ||
145||

క. మకరాలయబంధనరా, మకరాళశరాస్త్రశస్త్రమహిమ రుషోద్ధా
మకరాక్షుఁ డగుచుఁ గూలెన్, మకరాక్షుఁడు దనుజసేన మల్లడిగొనఁగన్. ||146||

వ. అంత. ||147||

ఉ. జంభవిదారి వైరికృతసంగరుఁడై రఘువీరరోషసం
రంభముఁ జూచి నిల్వక పరాజితుఁడై కుహనామహీసుతా
లంభమున న్మరుత్సుతుఁ దొలంగఁగఁ జేసి యఁట న్నికుంభిలా
కుంభిని దీక్షఁ గైకొనుచు గొబ్బున హోమము సేయుచున్నెడన్. ||148||

మ. హనుమంతుం డట పోయి యశ్రువులతో హారామ హారామ యం
చును శోకింపఁగ సీతఁ జంపి చనె నచ్చో నింద్రజిత్తుం డటం
చును దెల్పన్ విని హావిదేహసుత యంచున్ మూర్ఛిలెన్ రాఘవుం
డు నివారించెఁ దదీయమూర్ఛ ననుజుండున్ యత్నపూర్వంబుగన్. ||149||

ఉ. అక్కట నేఁడు నీదగుననర్థము దెల్పెను నిట్టులైన నే
నెక్కడఁ జొచ్చువాఁడ నిఁక నెవ్వరిఁ జంపిన నేమి యంచుఁ దా
వెక్కుచు లక్ష్మణుండు పలవింపఁగ రాముఁడు చేరి యాగతిం
జొక్కిపడన్ విభీషణుఁడు భూసుతమేలు వచించి యిట్లనున్. ||150||

చ. ఇనకుల యాంజనేయు భ్రమయించి నికుంభిలహోమదీక్ష గై
కొనఁ జనె నింద్రజి త్తటకు గొబ్బున లక్ష్మణుఁ బంపుమన్న న
జ్జనపతి విస్మయంబున ససైన్యముగాఁ బనుప న్నికుంభిలా
వని కరుదేర లక్ష్మణుఁడు వాసవవైరియు ముక్తహోముఁడై. ||151||

మ. కనకస్యందన మెక్కి బిట్టిగయ నుగ్రంపశ్యనేత్రాబ్జుఁడై
హనుమద్వాహన మెక్కి లక్ష్మణుఁడు దివ్యాస్త్రాలిచే వానిమా
య నివారించి శిరోధరంబుఁ దెగవ్రేయం గల్పకశ్రేణి బో
రున వర్షించెఁ బ్రసూనవర్షములు మెండయ్యెన్ సురస్తోత్రముల్. ‖152‖

వ. అంత. ‖153‖

శా. సౌమిత్రేయుఁడు శక్రజిజ్జయరమాచంచన్నఖశ్రేణికా
సామగ్రిం బిశునాశుగప్రణితనూసౌందర్యుఁడై మొక్కినన్
వైమాత్రేయునిఁ గౌగిలించుకొని ముద్వారాశి నోలాడె శ్రీ
రామక్షోణివిభుండు రావణు గతప్రాణుండుగా నెంచుచున్. ‖154‖

మ. హతశేషత్రిదశాహితుల్ బలవిపక్షారాతియాయోధన
క్షితిలోఁ గూలుటఁ దెల్ప మూర్ఛిలి దశగ్రీవుండు హాపుత్త్ర దై
వతలోకేంద్రుఁడు తన్నుఁబట్టుకొని పోవన్ వాని వారించి తె
చ్చితి నేఁ డేటికి నొప్పగించి చని తీశ్రీరాముబాణాగ్నికిన్. ‖155‖

మ. అని శోకించి సరోషుఁడై జనకకన్యం జంపఁగాఁ బోయి మం
త్రినిరుద్ధుండయి పంపి మూలబలముం ద్రెల్లన్ రఘూత్తంసుచే
తను దా వచ్చి యనేకకీశభటులం దండించి యత్యుగ్రశ
క్తిని సౌమిత్రిని నేయ నాతఁడు ధరిత్రిన్ వ్రాలె నిశ్చేష్టుఁడై. ‖156‖

చ. అనుజునిఁ జూడ శోకము దశాననుఁ జూడఁగ వచ్చురోషముం
బెనఁగొన రామభూవిభుఁడు పేర్చి జ్వలద్విశిఖార్చి నేర్చుగా
దనుజవిభుం డెదుర్చుటకుఁ దాళక యూడనిఁ బాడె ఖిన్నుఁడై
వనచరు లోదశాస్య యలవాటుగదా యిది నీకు నంచనన్. ‖157‖

సీ. అంతట హనుమంతుఁ డౌషధు ల్గొనితేరఁ గదలుచు మునివేషుఁ గాలనేమిఁ
గని మున్ను గాన మిమ్మునినం చడిగి వాని జలము వేఁడిన వాఁడు గొలను జూపఁ
జని యచ్చటను మౌనిశాపంబు దీర్చి పొమ్మని పదంబులు పట్టుకొనినమకరి
మర్దింప నది ధాన్యమాలినియై కాలనేమిఁ దెల్పిన నైన నేమి యనుచు
తే. వానిఁ బరిమార్చి ద్రోణపర్వతముఁ జేరి, యచట కాపున్న గంధర్వనిచయములను
గెలిచి తరిగట్టుఁగొని తెచ్చు పులుఁగుఱేని, సరణి మందులకొండ యంసమునఁ జేర్చి.
‖158‖

క. తెచ్చిన యంతనె ప్రాణము, వచ్చె న్సౌమిత్రి కఖిలవానరబలము
న్మెచ్చెన్ రాఘవుశోకము, విచ్చెన్ రావణమనోరవిందము నొచ్చెన్. ‖159‖

సీ. అసురేంద్రుఁ డంత శుక్రాదిష్టమగునియమమునఁ బాతాళహోమంబు సేయ
ననలుఁడు చెప్పి పంపెనొ నాఁగ ధూమంబు భీమమై వెడల విభీషణుండు
దెలిసి రాఘవులకుఁ దెలిపి తద్విఘ్నంబు గావింప సబలు నంగదునిఁ బంప
నతఁడు మందోదరీహరిణాక్షి వేణిఁ బట్టీడిచితెచ్చి దైత్యేంద్రుచెంత
తే. నిలుప నాకంజవదన కన్నీరు దొరుగ, నాయకునిఁ జూచి వెస రోయఁబోయె వాఁడు
స్వక్కృపంబులు పడవైచి సురియఁ బూని, యంగదాదులఁ దఱిమి మహారయమున.
‖160‖

సీ. దశమస్తకాధగద్ధగితరత్నకిరీటకాంతి భాస్కరుఁ గచాకచికిఁ గవయ
భుజచతుఃపంచకాద్భుతసాధనశ్రేణి భుజగజిహ్వాభుజాభుజకి మొనయ
జాజ్వల్యమానవింశతిదంష్ట్రి మర్త్యహర్యక్షదంష్ట్రారదారదికి నెదుర
దీప్తరోషజ్వలద్విదశకాలోకము ల్శిఖశిఖావళి ముఖాముఖికి డాయ
తే. వెడలె సంగ్రామమునకుఁ బృథ్వీధరేంద్ర, సహజగౌరవవైభవాసహశతాంగ
పటపటాత్కారపటలలంపటపటాగ్ర, గళితదశకంధరుఁడు దశకంధరుండు. ॥161॥

చ. మనుకులచంద్రుఁ డట్టియెడ మాతలి దెచ్చిన వాసవీయకాం
చనరథ మెక్కి యెక్కిడిన చాపముతోఁ బ్రతిఘాజ్వలద్విలో
చనములతో యుగాంతయమశాసనుకైవడి మించు వేల్పులం
గనుఁగొన గొంకి రంత దశకంతు నెదుర్పడి పోరు నయ్యెడన్. ॥162॥

సీ. పల్లవారుణజటాపటలంబు ముడిగొన ముడిగొనుబొమల నెమ్మొగము వెలుఁగ
వెలుఁగుతోఁ జనుచూపు విలయాగ్ని వెదచల్లఁ జల్ల గానిమహోచ్ఛ్వసనము దనరఁ
దనరఁ బై బైఁ గటి తటియంగ మదరంగఁ దరగలై రథపటుధ్వాన మాన
మానని ఫాలఘర్మమునఁ జెక్కులు నాన నానతంబగుచు బాణాస మలర
తే. మలరహిని బోల్చు రావణు మర్మ మంట, మంటలన్నియుఁ దనకదంబముల మాటి
మాటికే యంచు నంధకమథనభీమ, భీమమగురోషమున వీరురాముఁ డెదిరె. ॥163॥

మ. పరుషాన్యోన్యవికత్థనంబు విహితప్రత్యస్త్రశశ్వన్మిథ
శ్శరజాతం బితరేతరత్వరితమూర్ఛామగ్నసారథ్యభం
గురరథ్యంబుఁ బరస్పరాహతదళత్కోదండదండంబునై
కర మొప్పెన్ రఘురామరావణుల సంగ్రామంబు భీమంబుగన్. ॥164॥

మ. గుణజాతంబులొ యంగుళీభవములో కోదండక్లృప్తంబులో
గణుతింపం బసకాదు కాదన నిషంగం బంటి చేసాచి మా
ర్గణముల్ దీసినయప్డు కుండలితమై కన్పట్టునే భానుదా
రుణమా విల్లని మెచ్చి రందు రఘువీరున్ దేవతాబృందముల్. ॥165॥

మ. శరవేగప్లవమానగండక సమంచద్భృంగలీలాప్తిసా
గరమున్ రాహుతులాధికాయతధనుఃకంఠీరవప్రాప్తి నం
బరముం బోలుచు రామరావణు లసామ్యంబైన యుద్ధంబుఁ జే
సిరి నక్తందిన మేడునాళ్లు దివిజశ్రేణు ల్వీక్షింపఁగన్. ॥166॥

వ. అంత. ॥167॥

ఉ. రామవిభుండు నిస్తులశరంబుల రావణుహస్తమస్తక
స్తోమముఁ ద్రుంచినన్ మొలచుఁ దోడనె తోడనె త్రుంచు రాముఁడున్
వేమఱు నట్లు ద్రుంచి యటు వెన్క విభీషణు డెచ్చరింప గ
ర్భామృతమున్ హరించె ననలాస్త్రమున న్శిర మొండు చిక్కఁగన్. ॥168॥

శా. బ్రహ్మణ్యంబయి మించు రాఘవపరబ్రహ్మంబు ధన్వంబునన్
బ్రహ్మాస్త్రం బరివోసి యేసినఁ గృతాబ్రహ్మణ్యవిప్రావహున్
బ్రహ్మాండోజ్జ్వలతేజు రావణు జగద్బాధాచణుం ద్రుంచి వే
బ్రహ్మాదు ల్నుతియింప రామశరధిం బ్రాపించె నత్యుద్ధతిన్. ॥169॥

తే. విజయకమలాభిరాముఁడై వీరరాముఁ, డనుజకరమున కొసఁగి బాణాసనంబు
రథము డిగ్గి మనోల్లాసరమను భాను, సుతునికైదండ గొని యనిఁ జూచుచున్న. ||170||

మ. పరితఃకీర్ణకచావృతాంసము గళద్బాష్పంబు సిక్తస్తనాం
తరచేలంబుఁ బతద్విభూషణము హానాథేతివాగాస్య మ
త్యురునిశ్వాసవిశోషితాధరము శోకద్విగ్నచిత్తంబు నై
యరుదెంచెన్ రణభూమిఁ జేర దశకంఠాంతఃపురం బయ్యెడన్. ||171||

క. అరుదెంచి వరునిపైఁ బడి, పొరల విభీషణుఁడు వారి బోధించి ధరా
వరునాజ్ఞఁ బంక్తిముఖునకుఁ, బరలోకక్రియలు దీర్చి పావనుఁ డైనన్. ||172||

శా. యావత్కాలము భూమి రాముకథ సూర్యాచంద్రముల్ వారిధుల్
తావత్కాలము లంక నేలు మని తాత్పర్యంబుతో రామసం
సేవాలోలు విభీషణున్ సుగుణరాశిన్ నిల్పె సౌమిత్రి సీ
తారామాహృదయేశజంగమజయస్తంభంబునా నంతటన్.

మ. తళుకున్నిద్దపుఁబైఁడిబొమ్మవలె సీతాకాంత పెంజిచ్చుని
చ్చలపుంగాఁ కలవన్నెవాసి గని మించం గాంచి హర్షించుచుం
గులకాంతామణి చెంత నుంచుకొనియెం గోదండదీక్షాగురుం
డలఘుప్రౌఢవచోనిరూఢిఁ దగ బ్రహ్మాదు ల్ప్రశంసింపఁగన్.

వ. అంత. ||175||

తే. దశరథుని గాంచి మ్రొక్కి యింద్రవరమునను, బలము బ్రతికించి పురి కేఁగఁదలచురాము
నకు విభీషణుఁ డొసఁగె సాంద్రప్రఫుల్ల, పుష్పకంబైన కౌబేరపుష్పకంబు. ||176||

క. రతివలెఁ గామగమనమయి, వితతంబగుపుష్పకము బ్రవేశించి చమూ
తతితో సతితో ధృతితోఁ, బతితోరపువేడ్క రాజపథగతుఁ డగుచున్. ||177||

సీ. అదె చిత్రమకరాంకహయవిచిత్రవిటంకవసతిలగ్నశశాంక యసురలంక
సకలలోకములందు జయలక్ష్మినేఁ జెందఁ గుంభకర్ణుం డిందుఁ గూలె ముందు
మనలక్ష్మణునితోడ మల్లాడి మదమూడి శక్రు గెల్చినప్రోడ సమసె నీడ
నట వ్రాలె బటుదండుఁ డైయుండు మును నిండురాజసంబున నుండురావణుండు
తే. సేతు వదె యంచుఁ దెల్పుచు సీతతోడ, రామచంద్రుఁడు రామేశ్వరంబు చేరి
తనదుపేర సమీరణతనయుపేర, దివ్యలింగంబు లఁటఁ బ్రతిష్ఠించి కొలిచి. ||178||

వ్యోష్ఠ్యాచలజిహ్వాద్వ్యక్షరీకందము. భవభావిభవవిభావా, భవభావభవాభిభావభావీభూభా
భవభావభావివైభవ, భవభావిభుభావివిభువభావావిభవా. ||179||

మ. అని వర్ణించి విభుండు సేతువు శరాసాగ్రంబునం ద్రుంచె శే
షునకైనం బొగడంగ శక్యమె ధనుఃకోటిప్రభావంబు గ
న్గొనినంతం జను బ్రహ్మహత్య మొదలౌ క్రూరాఘసంఘంబు మ
జ్జనముం జేసినవారి పుణ్య మెఱుఁగన్ శక్యంబె మాబోట్లకున్. ||180||

తే. అంత రఘువల్లభుఁడు పుష్పకాధిరూఢుఁ, డగుచుఁ గిష్కింధత్రోవఁగా నరిగి రవిజ
సతుల రప్పించి సీతపార్శ్వముల నిలిపి, జనకనందనతో నిట్టు లనియెఁ జనుచు. ||181||

సీ. పంపానదినిఁ గంటె శంపాలతాతన్వి ఋశ్యమూకముఁ గంటె ఋష్యనయన
శబరీవనముఁ గంటె శబరీజితఘనాళి దండకఁ గంటె వేదండయాన
పర్ణశాలలఁ గంటె స్వర్ణభాసురవర్ణ ఘటజాశ్రమముఁ గంటె కుటజగంధి
చిత్రకూటముఁ గంటె చిత్రశాలికపోల గంగఁ గన్గొంటివె భృంగచికుర
తే. యనుచుఁ దెల్పుచు వచ్చి యయ్యనిలసుతుని, బిలిచి తమరాక భరతుతోఁ దెలుపఁబంచి
ఘనభరద్వాజుఁ గనఁ బ్రయాగమున నిల్చి, యాతఁ డొనరించు మంచివిం దారగించి. ||182||

వ. ప్రభాతసమయంబునఁ బ్రభావతీప్రభాతరంగితపుష్పకాభిరాముండై భరద్వాజ
సమాసాదితభోజనానందిగ్రామసమేతంబుగా రామచంద్రుండు నందిగ్రామంబు
నకుఁ జనుదెంచునప్పుడు నెదురుగా సకలసేనాపరివృతుండును శత్రుఘ్నసేవి
తుండును గౌసల్యాదిజనయిత్రీసహితుండును నైన భరతుండు కృత్యాచార
తరంగిణీరోధఃపురోధఃపురస్సరంబుగా నరుగుదెంచినం జూచి రఘువీరుండు డిగ్గు
న లేచి సుగ్రీవుకైదండ గొని విభీషణపురోనిర్దిష్టమణిసోపానమార్గంబునఁ బుష్ప
కంబు డిగ్గి వసిష్ఠునకు వందనం బాచరించి వందమాను లగు భరతశత్రుఘ్నులఁ
గౌఁగిలించికొని తల్లులకుం బ్రణమిల్లి తదీయానందబాష్పధారానేకంబు చిరా
ద్భావిపట్టాభిషేకసంసూచితంబుగా సంతసిల్లి నందిగ్రామంబు ప్రవేశించి భరత
పూర్వకంబుగా సుమిత్రాపుత్రులతో జటావల్కలంబులు సడలించి పతంగనందన
దనుజపుంగవాదిపురోహితసహితంబుగా నభ్యంజనస్నానంబు చతుర్విధశృం
గారంబు లంగీకరించి మణిమయశతాంగం బెక్కి సుగ్రీవాంగదవిభీషణాదులు
మాతంగతురంగాదివాహనారూఢులై కొలిచిరాఁ బురాంగనలు సేసలు చల్ల
వందిమాగధులు వొగడఁ బంచమహావాద్యంబులు బోరు కలుగ మహోల్లాసంబున. ||183||

సీ. అల మేరువును బోలి యందంద నందమై కురుజులు మేరువు ల్గొమరుమిగుల
గలువడంబులలోన యలజవ్వనపుమిటారులచూపు కలువడంబులు ఘటింపఁ
గలయ నెల్లెడ వణిక్కులదీపములవాకిళులయందు మణిదీపములు వెలుంగ
మకరతోరణము లంబరమార్గమకరతోరణవిచక్షణములై రాయడింప
తే. రహి వహించు నయోధ్యాపురంబు సొచ్చి, తననగర లక్ష్మణునియింటఁ దపనసుతవి
భీషణుల నన్యులను నన్యపృథులరత్న, గేహముల నుంచి తా రాజగృహము చేరె. ||184||

ఉ. ఆమఱునాఁడు మారుతసుతాదికపీంద్రులు వారిరాశి గం
గాముఖపుణ్యతీర్థములు గైకొనిరా శుభవాద్యఘోషముల్
భూమిసుపర్వమంత్రరవముం జెలఁగ న్మణిపీఠి సీతతో
శ్రీ మెఱయంగ రాము నభిషిక్తునిఁ జేసె వసిష్ఠుఁ డత్తఱిన్. ||185||

సీ. భరతుండు ముక్తాతపత్త్రంబు ధరియించి యిందుబింబంబు కొల్వెక్కఁజేయ
సరిగాఁగఁ గవులు చామరములు వీచుచు విష్ణుపయోధులవిధము దెలుపఁ

గపిరాజతనయుండు ఖడ్గంబు ధరియించి శేషాహివల్లభుసేవ నెఱపఁ
బవమానసూనుండు పగలు దీవటిఁ బూని స్వప్రతాపంబు సాక్షాత్కరింప
తే. సీతప్రతిబింబ మన సురస్త్రీప్రదీప, మర్కసంకాశరత్నసింహాసనమునఁ
బ్రేమఁ గొలువుండెఁ బట్టాభిరాముఁ డగుచు, రామచంద్రుండు భక్తసంరక్షణుండు. ||186||

తే. అపుడు బ్రహ్మాదిదేవత లఖిలమునులు, వచ్చి కృతపూజు లగుచు రావణుని ద్రుంచి
మనిచితివి లోకముల రామ యనుచు వినుతి, చేసి రందఱు వేఁ్వేఱఁ జిత్రగతుల. ||187||

పుష్పమాలికాబంధము

చ. ఖరకరఘోరతేజ కవికల్పక బంధనదీనజానకీ
వరధరధీర రాఘవభవస్తవలోలుప చాపరోధ భా
స్వరకర వీరగుప్తసవసర్వనమారమణీమణీమనో
హర శరహారకీర్తియనయప్రియదానవదావజీవనా. ||188||

గోమూత్రికాబంధము

చ. రఘువరధీరతా విమలరామ దయాపర దివ్యమూర్తిమా
నఘనలినాక్ష దానరతయక్షయరూప జితారిభాసు రా
లఘుశరవీరభూవిధులలామజయాకర భవ్యకీర్తిని
త్యఘనఘనాభ దాశరథి యక్షయరూపప్రతాపభాస్కరా. ||189||

ఛత్రబంధము

క. సురవరదరకరఖరకర, కరఖరశరవారవీరఖరహరహార
స్ఫూరదరనరవరధీర, త్రరమారఘురమ్యరక్షిరణరతరథ్యా. ||190||

నాగబంధము

స్రగ్ధర. భవ్యారామక్షితీశా భవనజలజప్రాయవైశద్యకీర్తీ
దివ్యాగత్యాగరాజద్విజకులరమణాదీనభద్రాఫలాయ
త్క్రివ్యాదాకీర్ణనానాదహనవినతపక్షాజరాతీతధీరా
నవ్యాపద్మేశభావ్యానరభరణదిశానాథగణ్యోపసేవ్యా. ||191||

పాదగోపనము

చ. నరవరధీరగుప్తకృపణావరభూధవమన్యువేగజే
త్రరియుతధీరతాలఘుతరావనభృల్లలితాభభూసురా
త్యురుఘనభావమావిభవయుక్తరమావహవత్సనిర్మలా
వరకృప ధన్యుఁ జేయు రఘువల్లభ రాఘవ భక్తవత్సలా. ||192||

అనులోమవిలోమము

క. మానవపాయజనుతశివ, మానధనాసారభవనమదసదననదా
దానవదసదమనవభర, సానాధనమానశినుత జయపావనమా. ||193||

అష్టదళపద్మబంధము

స్రగ్ధర. హారీనిత్యాసనర్మాహరవినుతనయాత్యాయసత్రావిరాధీ
ధీరానిత్రాసయత్యాధృతపదనతధాత్రీపదివ్యాభరాకా
కారాభవ్యాదిపత్రీడ్గమన శుభగుణగ్రామసక్తాసరామా
మారాసక్తాసమగ్రామహిత వరధనుర్మాసనత్యాదిరీహా. ||194||

క. అని బ్రహ్మాదులు వొగడఁగ, విని సంతస మొందు రామవిభునకు భక్తిన్
వినుతి యొనర్చి సమీరణ, తనయుం డిట్లనుచుఁ బొగడెఁ దనవాక్ప్రౌఢిన్. ||195||

ఉత్పలమాలికలో మంజుభాషిణియను వృత్తము

ఉ. భ్రాజితవిక్రమా వికచపంకజపత్త్రవిలోచనా రణ
క్ష్మాజితదానవా విమలకార్తికచంద్రనిభాననా మహా
రాజశిరోమణీ జనకరాజలలామకుమారికామనో
జ్ఞాజలజాప్తతేజ యతిసన్నుత చారుగుణోన్నతా హరీ. ||196||

క. అని హనుమంతుఁడు పొగడఁగ, విని వేడుక మీఱ రామవిభుఁడు ధరిత్రీ
తనయఁ గని చెలువ వింటే, నను బొగడెడి పద్యముననె నైపుణి మెఱయన్. ||197||

మంజుభాషిణి. వికచపంకజపత్త్రవిలోచనా, విమలకార్తికచంద్రనిభాననా
జనకరాజలలామకుమారికా, జయతి సన్నుతచారుగుణోన్నతా. ||198||

మ. అని నాస్తోత్రము మంజుభాషిణి త్వదీయస్తోత్రము న్గర్భితం
బును నైమించ రచించె నందు నని నన్ భూపుత్రి మోదంబుతోఁ
దనచేహార మొసంగ మారుతియు ముక్తాదామముం దాల్చి చె
ల్వెనసెన్ స్ఫాటికమాలికామహితవాణీశానుచందంబునన్. ||199||

వ. అంత. ||200||

తే. వారివారి యథోచితవైఖరులను, బనిచి కృతయుగధర్మంబు ప్రబల సకల
యాగములు చేసి జనులు సౌఖ్యములఁ బొదల, జగములను బ్రోచు
శ్రీరామచంద్రవిభుఁడు. ||201||

క. ఈరామాయణకథ యె, వ్వారు పఠించినను వినిన వ్రాసిన సౌభా
గ్యారోగ్యభాగ్యయుతులై, వారలు వెలయుదురు సుమతి వసుమతిలోనన్. ||202||

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెలుప విని ప్రమోదాన్వితుఁడై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెలుపు మని యడుగుటయున్. ||
203||

శా. శ్రీరాగోజ్జ్వలగేహ తోయజదళాక్షీమోహనాదానవ
త్సారంగప్రవరాళిపార్శ్వనినదద్ఘంటీరవప్రాంగణా
సౌరాష్ట్రప్రియశంకరాభరణరాజత్పున్నాగకేదారకా
శ్రీరామేశ్వరధీరమధ్యలలిత శ్రీదాభిరామక్రియా. ||204||

క. పూర్వోత్తరమీమాంసా, పూర్వోత్తరవినుతసమరభూసాహసితా

పూర్వోత్తరసారథిరథి,పూర్వోత్తరరాజమిత్ర భూరిధనాఢ్యా. ॥205॥

స్రగ్విణి. చంద్రకాంతోన్నమత్సౌధయూథక్రమా
చంద్రకాంతోపలాంచద్యశశ్చక్రమా
చంద్రకాంతోపమానన్ముఖాబ్జక్రమా
చంద్రకాంతోత్తమాశ్వస్ఫురద్విక్రమా. ॥206॥

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం బైన దశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు సప్తమాశ్వాసము.

7. శ్రీరామావతారకథ సమాప్తము.

32514. నిజాలకును జెల్వయటంచును మోహమెట్టిదో

32515. ఎందుల కల్గితే కలికి యేటికిఁ బల్కవు కుల్కులాఁడి నా

32516. సాశ్రునేత్రుఁడై

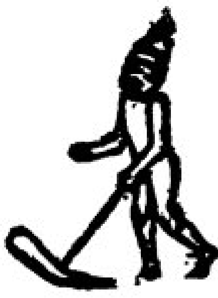
32517. మేలే యటంచు సుమిత్ర

32518. మార్తాండకులుఁడు

32519. సమదవేదండగమన

32520. శిరోమణిం గొనిప్ర మోదం బందుమీతల్లియ త్వనఘున్

32521. గద్రువపుత్రశోకము మాన్ప ననువెయ్య దనుచుఁ గశ్యపుఁ డజు నడుగఁ జనియె.

8. బలరామావతారకథ

అష్టమాశ్వాసము

దసఖశౌర్య యాధుని
కాదిమహారాజదాన హసనక్షమధై
ర్యౌదార్యాదికగుణధు
ర్యాదవనము కృష్ణయార్య యధికైశ్వర్యా. ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
ధరణివర బలరామావతార మిఁకను, దెలియఁ జెప్పెద వినుమని తెలుపఁదొణఁగె. ||2||

చ. మధురమణీయకేళి వనమంజుళవంజులకుంజమంజరీ
మధురసధారలన్ రమణమానితమానితమానినీమణీ
మధురవచోవిలాసముల మాసరమై సరమైకవాసమై
మధుర యనంగ నొక్కపురి మండితమౌ మహిమండనంబుగన్. ||3||

క. అసదృశవితరణలీలా, వసుదేవుఁ డమిత్రమిత్రవనజాతవిభా
వసుదేవుఁ డనఁగ మధురన్, వసుదేవుఁడు దనరు యాదవకులోద్వహుఁడై. ||4||

క. కల రతనికిఁ బదునలువురు, కులభార్యలు వారిలో సగుణలౌ భార్యల్
వెలయుదురు వచోజితకో, కిలలై రోహిణియు దేవకియు నన నిరువుర్. ||5||

క. కమలాక్షుఁడు దేవకిస, ప్తమగర్భముఁ జేరి పిదపఁ దనయోగముచే
విమలంబౌ రోహిణిగ, ర్భమునఁ బ్రవేశించి పుట్టె బలరామాఖ్యన్. ||6||

తే. గర్భసంకర్షణమున సంకర్షణాఖ్యఁ, గలిగె బలరామునకు నంతఁ గంసభీతి
రోహిణీకాంత నందుని గేహమున వ, సించి పోషింపఁ బెరుఁగుచు సీరపాణి. ||7||

మ. హరియుం దానును గొల్లగుబ్బెతలగేహంబుల్ ప్రవేశించుచుం
బెరుఁగుం బాలును గొల్లలాడుచును గోపీవృత్తవక్షోజముల్
కరజాగ్రంబులఁ జీరుచుం గదిసినం గౌగిళ్లఁ జొక్కించుచుం
గరమర్థిన్ విహరించు సీరి సఖసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁగన్. ||8||

క. బృందావనముల నావులు, మందలు మేఁపుచును గోపమాణవకులతో
నెందును బాలక్రీడా, నందంబునఁ బొదలు నందనందనుతోడన్. ॥9॥

సీ. ఒకనాఁడు బలభద్రుఁ డుత్సాహమునఁ దోడిబాలురఁ బిల్చి యో బాలురార
మనలోన నెవ్వ రేమాత్రంబు దాటఁగా వలతురో కనుఁగొనవలయు హెచ్చు
దాఁటినవారిని దాఁటఁజాలనివారు వహియించి భాండీరవటముదాఁక
నరిగి రావలెనంచు హరికి శ్రీదాముని దక్కినవారికిఁ దగినవారి
తే. యుద్దు లేర్పాటు సేయుచు నున్నచోఁ బ్ర, లంబదైత్యుండు గోపవేషంబుతోడ
వచ్చి వంచనచే సీరివధ మొనర్తు, ననుచు సంకర్షణున కుద్ది యయ్యె నపుడు. ॥10॥

తే. నేరుపున నిట్టు లుద్దులు నేరుపఱిచి, రామకృష్ణాదు లొకట శ్రీదామముఖ్యు
లొకట నెలకొని తమతమయురుబలంబు, వెలయ లంఘించుచుండిరి వేడ్క మీఱ. ॥
11॥

క. చిరుబొజ్జ గదల జిగిబం, గరుగజ్జెలు మొరయ మద్దికాయలు మెఱయం
బరువెత్తివచ్చి దాఁటెన్, హరి యిరువదినాలుగడ్గు లౌరా యనఁగన్. ॥12॥

క. హరి పాటిగ దాఁటెద నని, పరపున శ్రీదాముఁ డెగిరిపడె ముప్పదిటన్
సరివారలు ముప్పదిరా, యరయఁగ వేయనుచు గొల్లుమని నవ్వంగన్. ॥13॥

సీ. సిగఁజుట్టుకొన్న సంపఁగిమొగ్గతాయెతు చేరు చేరువ తేఁటిబారుఁ గదుమ
నొసపరిమొసలివాయొంట్లు జాళ్వాచెక్కు నిద్దంపుచెక్కుల నీడఁ జూడ
బిగియించి కట్టిన మొగిలువన్నియచేల చెఱగులు కటియందు జిందు ద్రొక్క
వనమాలికవిశాలవక్షఃస్థలీశాలి బాలికాడోలికాకేళి దెలుప
తే. దూరమున నిల్చి తొడదట్టి తోవవారిఁ, దొలఁగుమని దృష్టి చక్కఁగా నిలిపి పిడికి
లించి కరములు గుదియించి తీవిఁ గునుకు, పరువునను దాఁటె బలుఁడు
తొంబదియడుగులు. ॥14॥

తే. ఒకట కుదయాద్రి కస్తాద్రి కొక్కపంగ, దాఁటజాలియు గిరుదుగా దాఁటి యోడె
దానవుఁడు మీఁద గెలువఁగాఁ దలఁచి యాడె, గెలువ సులభంబె యోటమి గలుగుగాక.
॥15॥

సీ. ఎగిరి నల్బదినాల్గడుగులు దాఁటగ నొకం డళికింప దాఁటక నెలమి నొకఁడు
దాఁటి నలివను ముందఱికి మ్రొగ్గె నొకండు మ్రొగ్గక యట మెరంబున నొకండు
గుఱికివ్వ లడుగిడ గుఱిలోనఁ బడె నొక్కఁ డివ్వలవ్వల దాఁటె నెలమి నొకఁడు
పరువిడుచో జాఱుచెఱగు ద్రొక్కె నొకండు లివగా దనుచు మరలిచనె నొకఁడు

తే. నడుమఁ బిరివట్టి ఱొమ్ములఁబొడవు భుజము, పొడవు కుత్తుకపొడవును బూన్కి దప్ప
కుండ గుప్పించి రొండొరు లుద్దు లగుచు, గెలిచె హలి చేర్వ యవ్వలిబలము లోడె. ॥
16॥

శా. అంతం గృష్ణుఁడు గేరి నవ్వుచును బావా యింక నీ కేను మున్
బంతంబుల్ పలుకంగ వంగుమని దర్పం బొప్ప శ్రీదాముపై
సంతోషం బలరంగ నెక్కి పదముల్ జాడించుచున్ వల్లెత్రా
డెంతే గైకొని హో యటంచుఁ గదిమెన్ హేలావినోదంబునన్. ॥17॥

క. వేడుక గెలిచిన బాలకు, లోడిన బాలకుల నెక్కి యుల్లసములు పె
క్కాడుచుఁ బఱవ బ్రలంబుఁడు, తోడనె బలుఁ డావహించి దులదుల నడిచెన్. ‖18‖

తే. దిటము మీఱంగ భాండీరవటము దాఁక, నరిగి యందఱు మరలంగ మరల కసుర
బలునిఁ గొని సనె గుఱి దాఁటి భారమైన, యంతఁ దనరూపు గైకొనె నద్భుతముగ. ‖ 19‖

సీ. తగిలికాలినమోడు చిగిరించినటువలెఁ గఱకుజుంజుఱువెండ్రుకలు దనర్ప
నగ్నికుండము లంచు నక్షిగోళంబులు గములు గూడుక పతంగములు వ్రాల
వివృతాస్యపాతాళవివరనిస్సరదచ్ఛదారుణాహులనాఁగ దంష్ట్రి లమర
గగనంబునను వానకాళ్లు జాతినరీతి నురుతరదీర్ఘబాహువులు దనరఁ
తే. గుంభతటమున సింగంపుఁగొదమ నుంచి, తను వెఱుంగక చనుమత్తదంతిలీల
వరనిశాటవిపాటనబలుని బలుని, యంస మెక్కించుకొనిపోయె నసురవిభుఁడు. ‖ 20‖

క. అపు డాబలుఁడు నిశాచరు, కపటముఁ గని కృష్ణకృష్ణ గ్రక్కునఁ జెపుమా
యిపు డేమి యుపమ వచ్చెన్, విపరీత మటన్న నగుచు వెన్నుం డనియెన్. ‖21‖

సీ. గగనాదిసృష్టి గల్గకముందు వెల్గొందు నిర్మలబ్రహ్మంబు నీవ కావె
ప్రభవించువెనక ప్రపంచస్వరూపమై నెగడు విరాణ్మూర్తి నీవ కావె
జన్మాదిరహితుఁడై సత్త్వగుణంబు వహించునారాయణుం డీవ కావె
వేయుఫణంబుల విశ్వంభర భరింప నిపుణుఁడౌ ఫణిరాజు నీవ కావె
తే. యేను నీవయ కాదె నీ వేను గాదె, యవని రక్షింప నిరువుర మైతి మింత
తలఁపు నిజమూర్తి మానుషత్వంబు నిలుపు, మఱువ నేటికి యన్న నీమహిమ లన్న. ‖22‖

క. కడువడి బలుఁడు నిజస్మృతి, బెడిదం బగుకడిమి దనుజుఁ బిడికిఁటఁ బొడవన్
బొడబొడ నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ, బడియెఁ బ్రలంబుండు గోపబాలురు సెలఁగన్. ‖23‖

వ. అంత. ‖24‖

క. తొలుతన్ రాముఁడనై ఖరు, బొలియించితి నిటుల ననుచు భూజనములకుం
దెలిపెడుగతి బలరాముఁడు, పొలియించెన్ ఖరుని తాళముల నవని బడన్. ‖25‖

వ. యివ్విధంబున ననేకబాలక్రీడాలోలుండును బ్రలంబధేనుకాసురవిఘాలుండును
నగుచుం గామపాలుం డంత నృశంసుండగు కంసుండు జిఘాంసాక్రూరబుద్ధియై
యక్రూరుచేత ధనుర్యాగావలోకనవ్యాజంబునఁ బిలిపించినఁ గొంచక కాంచనాం
బరసహాయుండై మధురాపురంబున కరిగి. ‖26‖

సీ. తొగఱేనిలీల ముద్దులు గుల్కు నెమ్మోను వలుదకాటుకకొండవంటిరూపుఁ
బిడికిటి కడఁకువౌ బెగడు నెన్నడుమును బ్రేవులప్రోవైన పెద్దకడుపు
నట్టహాసంబున నడరెడు తెఱనోరుఁ దళుకుగోఱలపేరిదంతయుగము
వెఱక పై గమకించువిక్రమక్రమమును మైయెఱుంగని మదోన్మత్తవృత్తి
తే. దనర హరియును గరిని మార్కొనినకరణిఁ, గంసనభలోన ముష్టికుఁ గఠినకులిశ
నఖముఖంబులఁ జీరి తన్మస్తదళన, గురుయశోమౌక్తికములఁ గైకొనియె బలుఁడు. ‖ 27‖

తే. కృష్ణుచే గంసుఁ జంపించి యెలమి నుగ్ర, సేను తద్రాజ్యమున కభిషిక్తుఁ జేసి
తల్లులును దండ్రియును దాము మొల్లమి గని, యెల్లసంతోషములఁ జెంది యుల్లసిలఁగ. ||28||

వ. అంతఁ గంసపత్నులును దనపుత్రికలు నగునస్తియుఁ బ్రాస్తియు నను నాస్తిమధ్యలు ప్రోత్సాహంబు చేసిన నాహవబాహులేయబాహుబలుం డగుజరాసంధుండు పదునెనిమిదవమాఱు మాఱులేనికడిమి నిరునదిమూఁడక్షోహిణులం గూడి మధురాపురంబు సుట్టుకొనినం గలఁగఁ బాఱు యదువృష్ణిభోజాంధకవీరులం జూచి పురక్షోభంబు గాకుండ నేర్పున రాజసుతులతో జరాసుతుం బరాజితుం జేసెద నని మురాహితసహితుండై ఖరారిపురంబు నిర్గమించి దక్షిణాభిముఖుండై యనేకజనపదవనంబులు దాఁటి సహ్యనగంబున నసహ్యతేజోభిరాము భార్గవరాము దర్శించి తదీయకామధేనుపయఃపానపీనబలు లగుచు భార్గవోక్తదుర్గమార్గంబున ననర్గళప్రమోదంబునం జనిచని. ||29||

శా. శ్రీమంతంబు శిరోగ్రధామసుషమాసింధూరితద్యోరమా
సీమంతంబు వధూసమేతవిహరత్సిద్ధాదినానామరు
త్సామంతంబు విలోకిదుష్కృతపయోజస్తోమహేమంతమౌ
గోమంతంబున కేఁగి యబ్బలుఁ డనుంగుందోడుతో నిట్లనున్. ||30||

సీ. కాంచనమయ మౌటఁ గనకాద్రి యనవచ్చుఁ గలితైకశృంగంబు గాదు గాని
ఖర్జూరమయ మౌటఁ గైలాస మనవచ్చుఁ బలలాశిచేఁ బెల్లగిలదు కాని
హిమనిధానం బౌట హిమశైల మనవచ్చుఁ బడుచుఁజూలని చెప్పఁబడదు గాని
కలితగంధం బౌట మలయం బనఁగవచ్చు జడమరుద్వ్యాప్తి చొప్పడదు గాని

తే. యదిర యేగిరు లెనయింక నమరమిథున, మందహసనాతితుహినహేమంతదరికి
హరివిలోకపలాయద భ్రాంబుపాయ్య, మర్త్యనామంతకరికి గోమంతగిరికి. ||31||

మ. అని వర్ణించుచు నగ్గిరిం గలుగు నాయావింత లీక్షించుచున్
ఘనతాపింఛమహావనీతమములోఁ గంజేక్షణుం బాసి యొం
టిని దా నొక్కకదంబభూరుహముక్రీనీడన్ వసించెన్ బలుం
డనురాగంబున నట్టి యప్పు డుదయంబౌ చంద్రు నీక్షించుచున్. ||32||

ఉ. అంతట నొక్కమందమలయానిల మెంతయుఁ జల్లనై శ్రమం
బంతయు శాంతిగా మలయునప్పుడు మద్యము తావి రాఁగ వి
భ్రాంతమనస్కుఁడై హరి పిపాసఁగదంబమహీజకోటరా
భ్యంతరసీమ నున్న సురఁబానము జేసెఁ బ్రమత్తచిత్తుఁడై. ||33||

తే. అంత వారుణి కాంతియు నబ్జసదన, యనఁగ మువ్వురుపువ్వులబోఁ డ్లతనుభువన
విజయలక్ష్మలో యన రూపవిభ్రమములు, హెచ్చి మచ్చిక హలిఁ జేరవచ్చి రపుడు. ||34||

సీ. మదిరారసముగబ్బు మాటలతబ్బిబ్బుఁ గొదమగుబ్బలయుబ్బు నిదురమబ్బుఁ
దొలఁగుపయ్యెదకప్పు దూసియాడెడుకొప్పు వెడవీడు నెఱికొప్పువిరులయొప్పు
మొదటిలత్తుకతీవి చెదరినకెమ్మోవి జాఱినచెంగావిచీరనీవి
కమ్మ నెమ్మేనిగ్గుకడకెడు బలుసిగ్గుఁ దడఁబాటు నడజగ్గుఁ దగ్గుమొగ్గు
తే. వాలుఁగన్నులకెంపుపై వ్రాలుమంపు, నేలపాటిల నొక్కకెంగేలిమ్రొక్కు

మురువు నెమ్మేనిబిగువుఁ గెమ్మోవినగవు, నలర నిట్లనె హేల మోహాలవాల. ॥35॥

క. వరుణునిపంపున వచ్చితి, వరు నిను వరియింపఁ గుముదవల్లభునివిభా
వరి యింపు మీఱి మదిలో, వరియించు క్రమంబు మెఱయ వరియింతు నినున్. ॥ 36॥

క. అనునంతఁ గాంతి శశిక, న్నను జక్కనివాఁడవౌట నాయకుఁగా ని
న్ననుమతిఁ గోరితి న న్నీ, యనుమతి రతిఁ దేల్పుమని పటాంచల మలమన్. ॥37॥

క. ఆరామచిలుకలందగు, నారామలఁ గూడియున్న యారామునితో
శ్రీరామ యనియెఁ గుచతట, హారామలకాంతి నగవునందుఁ జిగుర్పన్. ॥38॥

మ. విన రామా యభిరామ వీరల దయన్ వీక్షించి గైకొన్నరీ
తిని నన్నుం గయికొమ్ము దెచ్చితిఁ బయోధిన్ నీలచేలంబులున్
ఘనకోటీరము వజ్రకుండలము సింగారించుకొ మ్మన్న మ
న్నన వానిన్ గ్రహియించి యెచ్చినమతిన్ నారీమణిం జేకొనెన్. ॥39॥

మ. బలితంపున్ వలిగుబ్బచన్ను లొరయం బైవ్రాలుబంగారపుం
గళుకుంజెక్కిలి ముద్దుఁ బెట్టుకొను సింగారంపుఁ గెమ్మోవికెం
దలిరుందేనెలు గ్రోలు సోలు మొనపంటన్ నొక్కు సొక్కున్ ముదా
కులయై తానరగంటఁ గాంతునుర మెక్కున్ హేల ప్రౌఢక్రియన్. ॥40॥

సీ. ఉదుటుచన్దోయి మేనొరయ దగ్గఱ నిల్చుఁ గౌఁగిలించిన ప్రేమఁ గౌఁగిలించు
మోహంబు మీఱ నెమ్మొగము చెక్కిలిఁ జేర్చు ముద్దుఁగొన్నను వేడ్క ముద్దుగొనును
దావిచెంగావికెమ్మోవి మోవిని గూర్చుఁ గంటి చేసినఁ దమిఁగంటి సేయు
బంధోచితంబుగాఁ బవళించుఁ బైకొని బడలినఁ బైకొని బడలజేయుఁ
తే. జిలుగుఁబయ్యెదసురటిచే సేద దేర్చి, వేడ్క మీఱంగఁ గపురంబువిడె మొసంగు
రమణుఁ డిటు రమ్మనినఁ బునారతికి నొగ్గుఁ, గాంతి హరిమధ్య మధ్య శృంగారములను. ॥41॥

తే. చన్నుఁగవ ముట్టనీయదు చిన్నిమోవి, యానఁ గానీదు నీవిఁ జెయ్యాడనీయ
దటులనయ్యును మిగులమోహంబు వెనిచె, వనజగేహిని ముగ్ధభావమున పతికి. ॥ 42॥

సీ. ఒకకొమ్మఁ గౌఁగిలించుక వెన్క మెలిగొన్నఁ గేల నిర్వుర గుబ్బక్రేవ లంటుఁ
జెలులఁ లోదొడఁబిఱుందుల గోరు లుంచుచు మురువుతో నొకతెకు ము ద్దొసంగు
సకియలజఘననాభికలఁ జేయార్చుచు మొనపంట నొకతెకెమ్మోవి నొక్కుఁ
గేలిచే నొకతె సొక్కించి యిర్వుర నంగులీరతంబునం గళల్ జాఱఁ జేయు
తే. మధురగంధోత్తమాపానమత్తు లగుచుఁ, జిత్తమున నాన యెఱుఁగక మొత్తముగను
హత్తుకొనుబిత్తఱుల గూడి చిత్తజన్ము, జన్మసాఫల్యకరుఁడు ప్రసన్నవరుఁడు. ॥43॥

ఉ. గంధగజేంద్రలీల యొసఁగంగ హలాయుధుఁ డానతాంగపు
ష్పంధయనీలవేణికటి చిక్క బొసంగఁగ నిల్చి ధేనుకా
బంధధురీణుఁ డౌచు నిరుప్రక్కలఁ గాంతలయందు నొక్కసా
గంధికగంధి ముద్దుగొనుఁ గ్రమ్మఱ నొక్కతెగుబ్బ లంటుచున్. ॥44॥

చ. అలసితి వంచుఁ బైకొనులతాంగి మిటారము సూచి నవ్వుచున్
వలపునఁ దాళలేక యెదవ్రాలెడుబాలికఁ గౌగిలించుచున్
జిలిబిలిచెక్కు ముద్దుఁగొను చేడియవాతెఱతేనె లానుచుం
గళలు గరంచి యేలె హలి కాంతల మువ్వుర నొక్కనేర్పునన్. ॥45॥

తే. కంతుకేళిక నీరీతిఁ గలసి మెలసి, యంత సురతాంతరంబున నలసిసొలసి
యలయికలు దీర్చి తెమ్మెర ల్పొలసిబలసి, చెలులు జెలువుఁడువేడ్కల వెలసిరొలసి. ॥
46॥

తే. అంతఁ గృష్ణుడు చనుదెంచి యాదవేంద్ర, యదె జరాసంధుఁ డరుదెంచె నఖిలరాజ
సైన్యములతోడ నంచు నాశైలశిఖర, మెక్కి కనుఁగొనుచుండి రయ్యిరువు రపుడు. ॥
47॥

మ. శరధి న్నిద్దురవోవు శ్రీహరి శిరస్స్వావర్ణకోటీరమున్
విరసుండై కొనిపో విరోచనువడిన్ వెన్నాడి దైత్యఘ్నుఁడై
గరుడుం డాత్మకఠోరతుండమున దేఁగా నప్డు శ్రీకృష్ణశే
ఖరభాగంబున వ్రాలెఁ దన్మకుట మర్కచ్ఛాయ నందంబుగన్. ॥48॥

క. హలికి మకుటము మణికుం, డలమేచకనిచయచయము నందసుతునకుం
గలితసువర్ణకిరీటము, గలిగెన్ గిరి నిటు లయత్నగౌరవసిద్ధిన్. ॥49॥

వ. నగరంబు వెలువడివచ్చిన యది మొదలుఁ గరంబు చలంబునం బ్రలంబారి యెందుఁ
బాఱిపోయెదు నాబారింబడితి వింక బాగిలించక యింగిలించిన విడుతునే
యనుచుం బారీంద్రంబు వెంబడిం బడు గంధసింధురంబు తెఱంగున జరాసంధ
వసుంధరావరాజరాధిరాజన్యుండు కంటకంబు లాడుచు వెంటంబడి యగ్గట్టు
చుట్టుముట్టి నేలమట్టంబుగాఁ గొట్టుచు నని బెట్టి దంపు కట్టల్కవుట్ట నక్కట్టిడి
దిట్టయై నెట్టుకొని మద్రకళింగచేకితానబాహ్లికకాశ్మీరగోనర్దకరూశకింపురుష
మాళవభూపాలురఁ బర్వతాపరభాగంబునందు దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణ
వైదర్భభోజాధిపరుక్మిద్రుపదవిందానువిందదంతవక్త్రశతధన్వవిదూరదభూరి
శ్రవత్రిగర్తాదు లుత్తరపార్శ్వంబున నులూకకైతవేయైకలవదృఢాక్షక్షత్రధర్మజ
యద్రథోత్తమోజసాల్వకౌరవేయులు పూర్వభాగంబునఁ దరదచేదిరాజసహితుం
డై దక్షిణభాగంబున విడిసి దుర్గంబులు లగ్గలుపట్టు నగ్గలిక వెగ్గలంబు గటంకం
బులు గిరివిటంకంబులు భుజాటంకములఁ బొంకంబులుగా భేదించియు గదాదం
డంబు వేదండోపమగండంబులఁ దుండించియుఁ బరిఘల వ్రేసియుఁ బట్టసంబుల గ్రు
చ్చియు ఖనిత్రంబుల గ్రొచ్చియు నుద్దవిడి నుద్దామకుద్దాలంబులం ద్రవ్వియు
నగ్గుంటి గంటి సేయంజాలక మందరవసుంధరాధరోత్పాటనపరాయణులై నిరా
కృతులగు సురాసురులచందంబునఁ బరానీకినీనిరాకరణప్రవీణపరాక్రమవిరాజిత
ధరాధిరాజన్యులు దురాపంబిద్ధరాధరంబని పరాక్రాంతులైన సురాళించి జరా
సంధుండు గరాలంబితకరాళశరాసనవరాముక్తకరాళశరాసారంబున ధరాగ్రం
బుఁ గప్పియుం బురాణపురుషులగు ఖరాహితమురాభిరాతుల బరాభూతులం జే
యఁజాలక దురాలోచనంబు చేసిన. ॥50॥

మ. సరసాధృచ్ఛిఖరానుజస్వకదిదక్షాకోపభూపాగ్రణీ
పరితఃప్రజ్వలితానలోజ్జ్వలశిఖాపర్యాకులత్ఖడ్గకా
సరమత్తేభవరాహసింహచమరీశార్దూలముఖ్యాటవీ

చరదుర్వారభయారవాకులితమౌ శైలంబు వీక్షించుచున్. ||51||

శా. గోమంతంబున కీయవస్థ మనలం గూడం గదా కల్గె నా
హా మేలే యిటువంటిదుర్యశము బాహాశక్తి మీఱన్ నృప
గ్రామంబుల్ మడియింపలేమొ యని శృంగం బద్రిశృంగస్థమై
యామత్తద్విపకోటిలో దుముకుచాయం గుప్పునన్ సేనలోన్. ||52||

క. దుమికిన హలితో దుమికెం, గమలాక్షుఁడు ముసలనందకప్రముఖములౌ
విమలాయుధములుఁ దోడనె, సమకూడెన్ మింటనుండి జను లరుదందన్. ||53||

క. ఈరీతి శౌరి సీరియు, ఘోరాయుధపాణు లగుచుఁ గ్రూరారిచమూ
వారణహయదారుణరథ, వారణలీలాపరానివారణభంగిన్. ||54||

క. చరియించుచు బలుఁ డుద్ధతిఁ, గరముసలముచేత సమరకరులన్ ఖరులం
బరులం గరులన్ హరులం, బొరలంగాఁ జేసెఁ గదనభూభాగమునన్. ||55||

క. దరదుఁడను ధరణిరమణు, ద్విరదుని ముసలమునఁ గూల్చె విబుధారి చమూ
దరదుఁడు సంస్మితనవకుం, దరదుఁడు హలధారి దేవతలు మే లనఁగన్. ||56||

క. అంత జరాసంధుఁడు దు, ర్దాంతగదాదండతుండదారుణమదమౌ
దంతావళంబుతేవం, బంతంబునఁ గదిసి కామపాలుని బలికెన్. ||57||

మ. హలముం గైకొని దున్నగావలయుఁగా కాయోధనక్రీడకుం
బొలయన్ శక్తుఁడవే హలాయుధ రణంబున్ మాని మాభూమిలో
వలఁబా లెక్కుడు దున్నర మ్మటకు గోపాలుండవై తేని సం
బళమిత్తుం బసిఁగావు కావు ప్రతిభూపాలుండ వీ వాజికిన్. ||58||

చ. హలమున వచ్చుధాన్యముల కప్పటికప్పుడు దంచుకోఁగ రో
కలిఁ గయికొంటి వౌర యిటు గామిని గూలికి ధాన్య మెద్ది ప
ల్లెలఁ బసి గాచుచున్నఁ బనిలే దిఁకఁ జక్రము శూర్పధారిగా
వలయును నీదుసోదరుఁడు వారిజనాభుఁడు రోహిణీసుతా. ||59||

వ. అనిన మాగధునకు హలాయుధుం డిట్లనియె. ||60||

మ. క్షితినాథత్వము లేదుగావునఁ బరక్షేత్రంబులం దున్ని లో
హితధారం బదనిచ్చి రాజమకుటీహారావళీబీజసం
తతులం జల్లితిఁ గీర్తిసస్యములకై తద్వేళ యుష్మద్ద్విశా
కృతిపుల్ మొల్వఁగఁ గల్పుతీయుటకు నే నేతెంచితిన్ మాగధా. ||61||

తే. మాగధాధమ బహుధాన్యమర్దనమున, కేను రోకలి గైకొంటి నిది నిజంబె
యింక మీలోన గట్టిపొ ల్లేరుపఱిచి, చెరఁగఁ జక్రంబె చాలదే శ్రీహరికిని. ||62||

శా. రారా మాగధ మానరా మదము క్షాత్రం బేదిరా నీకుఁ గై
వారంబుల్ సవరింపరా నృపసభన్ వారింపరా నీచమూ
వారంబు ల్బురిసేర ఘోరతరదుర్వారుండరా నేను గ
ర్వారంభంబులు వీడరా యన మదేర్ష్యామర్షదుర్ధర్షుఁ డై. ||63||

చ. అటు నిటుఁ బొంచి పొంచి మగధాధిపుఁ డొయ్యన నేటవాలుగాఁ
దటుకున వ్రేసె వేటు దను దాఁకఁగనీయక తట్టివైచి య
క్కుటిలునురంబు వైచె యదుకుంజరుఁ డందునఁ గొంతనొచ్చి య
ప్పటుబలశాలి సందుగొని పార్శ్వము వేసెఁ దటానఁ దప్పఁగన్. ||64||

వ. ఇవ్విధంబున మాగధహలాయుధులు గదారణప్రవీణులై పెక్కువిన్నాణంబులం బోరునెడ డస్సిన మాగధు వధింప నుద్యోగింప మాగధవైరి వేఱెయున్నాఁడు నీవు ప్రయాసపడవలవ దనినుడువు నాకాశవాణిపలుకుల కులికిపడు జరాసంధుం బ్రథమసంగరంబున దశకంధరు దయదలంచిన సింధుబంధనుం డగు రఘురాముచందంబునఁ గృపాభిరాముండై బలరాముండు వెఱవక పురంబున కరుగుమని జరాసంధుం బంచి యన్యరాజన్యులం బరాజితులం జేసి విజయలక్ష్మీవిరాజితుండై విజయసఖసమన్వితంబుగా ద్వారకాపురమున కరిగి సుఖంబుండె నంత. ||65||

మ. ఎలవంకన్ వలవంకఁ జక్రధరుఁడున్ వృష్ణ్యాదులౌ బాంధవుల్
నలువంకన్ మఱిఁజంక చేతులిడి నానాభూపతు ల్గొల్వఁగాఁ
దలపంకం నెలవంకఁ గల్గు దొరచందానన్ బ్రభావాఢ్యుఁడై
కొలువయ్యెన్ నలువై హలాయుధుఁడు దళ్కుం గొల్వు కూటంబునన్. ||66||

తే. అప్పు డొకద్వారపాలకుఁ డరుగుదెంచి, స్వామి విన్నపమొకటి యెవ్వాడొ కాని
పుడమి జనులకు ముమ్మడిపొడవువాఁడు, నివ్వెఱఁగుతోడ వాకిట నిలిచినాఁడు. ||67||

క. దనుజుఁడు గాఁడు నృపాలక, ఘనలక్షణలక్షితుండు గాఁ డమరుండుం
గనుఱెప్పపాటు గలఁ దా, తనిఁ గని జను లదరిపాఱెదరు పురిలోనన్. ||68||

చ. అదియునుగాక యొక్కధవళాంబుజలోచన వెంటవచ్చి యు
న్నది భువనైకమోహనమహాద్భుతరూపము కల్మి నిందిరా
సుదతియుఁ దప్ప దీధరణిఁ జూడము తాదృశరూపలక్ష్మి యా
త్రిదివములోన నైనఁ గలదే యిఁక దేవరచిత్తమం చనన్. ||69||

క. ఎవ్వఁడొకో యని మదిలో, నివ్వటిలన్ సంశయంబు నృపవరులన్నం
గవ్వడిచెలికాఁ డనియెన్, నవ్వుచుఁగృతపురుషుఁ డౌట నాకుం దోఁచెన్. ||70||

తే. ఎవ్వఁ డైన నేమి యిటకు రావలె నన్న, దోడి తెమ్మటన్న వాఁడు వోయి
తోడి తేర నతఁడు దుస్సహతనుదీప్తి, హెచ్చఁ గొలువు సేర వచ్చుటయును. ||71||

క. ప్రత్యుద్యుతుఁడై యతనిం, బ్రత్యేకవరాసనంబుపై నిడి యర్చ్యా
కృత్యములు దీర్చి హలధరుఁ, డత్యుత్తమప్రీతివినతుఁడై యి ట్లనియెన్. ||72||

ఉ. వింటిరె మిమ్ముఁ జూచినను విస్మయ మయ్యెడు నాకు నన్నఁ గ
న్గొంటి మహాద్భుతంబు సమకూరెడు మీకునుఁ గాలభేద మీ
రెంటికి హేతు వింక వివరించెద నా కథ విన్ము నాకభి
త్కంటకలుంఠనప్రవణకారణజన్మఫలా హలాయుధా. ||73||

సీ. ధర్మంబు నాల్గుపాదంబులఁ జరియించు నేయుగంబునఁ గుం టొకింత లేక

తోడ మాటాడుచుందురు బంధువులఁబోలి మేయుగంబున నాకనాయకులును
దనసాత్త్వికము దోఁప ధవళాంగుఁడై మించు నేయుగంబునను లక్ష్మీశ్వరుండు
నేవిఘ్నములు లేక యెల్లవాంఛితములు నేయుగంబున ఫలియించుచుండు

తే. నట్టికృతయుగమున కీర్తిహారి యగుచుఁ, బ్రబలు నానర్తమేదినీభర్తసుతుఁడ
బేరు రైవతుఁ డండ్రు నాయూరు లవణ, జలధిలోపల దగుఁ గుశస్థలి యనంగ. ||74||

క. అనఁ గృష్ణుఁడు రైవతకా, ఖ్యనగర మదె నీదుపేరఁ గావించినదే
యలసర్వజ్ఞుఁడ వీ వెఱుఁ, గనిది గలదె యటుల నౌను గంజదళాక్షా. ||75||

క. అది యుండె వినుము నాకథ, హృదయాంబుజమధ్యమునను శ్రీహరిమధ్యం
బదిలముగ నిల్పి సలిపితిఁ, బదివేలేఁడులు మహాతపం బతినిష్ఠన్. ||76||

తే. అంత నైదేండ్లబాలిక యైపయోధి, కన్నె నాతోడనున్న రాకన్నె యనుచు
బ్రేమ ముద్దాడుచుండితి రామ నాఁటి, యద్భుతప్రేమ యింతంత యనఁగరాదు. ||77||

తే. కడపట మఱేమి యిటువంటికన్నె గలుగ, వలయునంచును నాతపఃఫలము గాఁగ
నడిగితిని వెన్కఁ బ్రత్యక్షమైన లక్ష్మి, నటుల దయజేసె నాయమ హర్ష మొదవ. ||78||

క. తనయుల నూఱ్వురఁ గంటిం, దనుసంభవ యొకతె లేమిఁ దటినీపరిణీ
తనయన్ వేఁడితిఁ దనయం, దనియన్ లేకున్నఁ గోటితనయులనైనన్. ||79||

తే. ఆఁడుపడుచా యటంచు నత్యల్పముగను, మది నెఱుంగక కొంద ఱాడుదురు గాని
కన్య సామాన్యమే పుత్త్రుఁ గాంచెనేని, నుభయకులములఁ దరియింపనోపుఁ గాదె. ||80||

తే. అది విని చెలంగె మత్స్రతి యటులుఁ గాదె, యల్లుఁడని యాఁడుబిడ్డని యగవు తగవు
లంపకము శుభశోభనమని యివెల్ల, సంతసముఁ జేయుఁ గన్యకాజనములకును. ||81||

క. కొన్నాళ్లకు గర్భిణియై, కన్నియఁ గనె మద్వితీయకరములు మొగుపం
గన్నజనుల్ శశిరేఖం, గన్నట్టిద్వితీయపోలెఁ గళఁ జెలువొందన్. ||82||

తే. చూచువారెల్ల నమ్మక్క చుక్కరీతి, జొక్కమైయున్న దీకన్య చక్కఁదనము
నిక్క మెక్కడ లేదని చొక్కి పడఁగ, రేవతీనామ మిడితిఁ బుత్త్రికి మహాత్మా. ||83||

తే. ఏఁటఁ బెంచుదానిఁ బూటఁ బెంచెనటంచు, జనులు పల్కుపలుకు సత్యముగను
గన్నతల్లి మిగుల గారాబమునఁ బెంపఁ, బెరిఁగెఁ జైత్రలతిక పెంపు మీఱ. ||84||

సీ. అచ్చనగండ్లు దోయాలును డాఁగిలిమూఁతలు నాలుగుమూలలాట
గుజగుజరేకులు గుజ్జనగూళ్లును బొమ్మలపెండ్లిండ్లు నమ్మనములు
నత్తగోడలియాఁట నాలుమగనియాట తాటిచెట్టాట కోలాటములును
బింపిళ్లుఁ జెండుగోరింపులు వామనగుంతలు వెన్నెలకుప్పలాది

తే. మఱియుఁ బుడికిళ్లు మొదలుగా మనసు వచ్చు, నాటలన్నియుఁ దోడి తొయ్యలులఁ

గూడి
పడుచుఁదనమున వేడుకపడుచు నాడు, ముద్దరాండ్రకు నల్లారుముద్దుగాను. ||85||

సీ. అయ్యయయ్యయ్యా యటంచు నెయ్యంబు మీఱఁగాఁ బలుమాఱు పైపక్కఁ బడకయుంటఁ
జెల్లె బొమ్మలపెండ్లి చేసె దిం దేటికిఁ జేయవైతివె యన్న సిగ్గుపడుట
దాదులమనవి యత్నమున నాతోఁ దెల్ప నరుదెంచితివి యన్న మఱలిచనుట
యమ్మ యెవ్వరిఁ బెండ్లి యాడెదవేయన్న ముసిముసినగవుతో మసలుటయును
తే. గరగరిక గాఁగనుమనోమఁ గలుగుటయును, బ్రేమ మీఱంగ వన్నెలు పెట్టుటయును
గురులు గొప్పునఁ గూడెడు కొమరువయసుఁ, దెలిపె నానాఁటఁ గన్యకాతిలకమునకు.
||86||

వ. ఇవ్విధంబునఁ గన్యకారత్నంబునకు మెఱుఁగుసానయుం బోలి యనన్యాదృశహావ
భావం బగుయౌవనప్రాదుర్భావం బగుటయు స్వయంవరంబు చాటించిన. ||87||

శా. సప్తద్వీపమహీపశేఖరసుతు ల్సౌందర్యరేఖాన్వితుల్
సప్తార్చిప్రతిమానతేజులు బిడౌజస్ఫర్ధిసంపద్భుజుల్
సప్తాశ్వక్షణదాకరాన్వయభవు ల్శౌర్యక్రియాశాంభవుల్
సప్తాంభోధిమణీవిభూషణధరుల్ చన్దెంతు రశ్రాంతమున్. ||88||

క. చంద్రానన యిందొకరా, జేంద్రకుమారునిని గోర దింతియ కాదా
యింద్రుని మెచ్చదు మఱి యా, చంద్రుని మెచ్చదు విలాససంపదకలిమిన్. ||89||

ఉ. ఓయిగురాకుఁబోఁడి కనవో వినవో యిది యేమి చెల్ల నీ
ప్రాయపుతోయజాక్షు లెడఁబాయ రొకప్పుడు ప్రాణనాథులం
బ్రాయము రిత్తవుత్తురటె పల్కవె నీమది నున్న యట్టియా
నాయకుఁ దెల్పవే త్రిదశనాయకుఁ గోరినఁ దెచ్చి కూర్చెదన్. ||90||

క. అని కన్నతల్లి వేఁడినఁ, జనవున నే వేఁడికొనిన సకు లడిగిన వీఁ
డని వ్రీడ నొడువకున్నం, దనయకుఁ బతి నిశ్చయించుతలఁపు జనించెన్. ||91||

శా. సన్న్యాసంబునఁ గాని మర్త్యులకు గాంచన్ రాక త్రైలోక్యమూ
ర్ధన్యంబై తగు బ్రహ్మలోకమున కేతన్మర్త్యదేహంబుతోఁ
గన్యారత్నముతోడ నేఁగి భవనాగ్రక్షోణి సంప్రాప్తసా
జన్యుండై మను ద్వారపాలకుఁడు వంచం బోవుచోఁ గొల్వునన్. ||92||

చ. మిళితగభీరమర్దళధిమింధిమినాదముఁ గిన్నరాంగనా
కులకలతానమానములు ఘుమ్మని వీనుల విందు సేయ సం
కులసురసిద్ధసాధ్యమునికుంజరముఖ్యులఁ ద్రోచికొందు లో
పలి కటువోయి సందడిని బాలిక యెంతయుఁ దత్తఱింపఁగన్. ||93||

క. ఒకయోర నిలిచి దివిష, న్మకురాస్యల మంజులాస్యములఁ జూచుచుఁ గొం
డొకదడ వుండితి నాన్న, త్యకళావైభవము లెన్నఁ దరమే మనకున్. ||94||

క. ఎక్కడఁ జూచెనో యప్పుడె, వాక్కాంతుఁడు సూచి పిలువ వడిఁ జని భక్తిన్
మ్రొక్కి నిలుచున్నఁ గన్నియ, నిక్కడి కేమిటికి దెచ్చి తీవని యడుగన్. ||95||

శా. ఈయారాజు లటంచుఁ గొందఱికిఁ బేరేర్పాటు గావించి ధా
తా యిందేనృపమాళి కిత్తుఁ దనుజాతన్ దెల్పుమా కన్యకుం
బ్రేయుం డెవ్వఁ డటన్న నవ్వుచు వచోబింబాధరావల్లభుం
డేయేరాజులు నీవు దెల్పితివొ వారెవ్వారు లే రుర్వరన్. ॥96॥

తే. నీవు వచ్చినవెనుక క్షోణితలమున, కృతయుగం బాది యిరువదియేడుమాఱ్లు
దిరిగె నాలుగుయుగములు దెలియవింత, వింత గాదిది యిది యొకవింత వినుము. ॥97॥

చ. మును వరమిచ్చుటం గలిమిముద్దియ ముద్దులకూఁతు రయ్యె గా
వున, బెఱవారి నేగతి ధవుండుగఁ గోరు మురారి సీరియై
తనరెడు ద్వాపరంబునను ద్వారకలో హరి కిమ్ము పొమ్ము చ
య్యన నన వారిజాసనుని యంఘ్రులకున్ నతి చేసి గ్రక్కునన్. ॥98॥

వ. సత్యలోకంబు వెడలి తపోలోకంబు దాఁటి జనర్లోకంబు నిర్గమించి మహర్లోకంబు
గమించి నాకలోకసౌభాగ్యంబులు గనుంగొనుచు భువర్లోకంబు డిగ్గి. ॥99॥

సీ. తమతమనిత్యకర్మములు గావించుచు నధిపులఁ గొల్చు బ్రాహ్మణులఁ జూచి
దాయాదిపాళ్లకై తమలోపలనె పోరు నన్నదమ్ముల కలహంబుఁ జూచి
పరులకుఁ గలుగు సంపదలు జూడఁగలేక మతి నీర్ష్య నొందు దుర్మతులఁ జూచి
పతుల నొల్లక యన్యసతులఁ గోరెడివారిఁ జేరఁగోరెడు కులసతులఁ జూచి
తే. హ్రస్వదేహుల బధిరుల నంధకులను, రోగపీడితులను దరిద్రులను లోభ
వంతులను దుఃఖశీలుర వింత గాఁగ, ధరణి జూచుచు మిగుల ఖేదంబు పొడమి. ॥100॥

తే. వెనుకకాళ్లనె దాఁటులు వ్రేయు పాండు, వృషభ మీక్షించి ముందటిరెండుపదము
లెవ్వి యన నొప్పి పట్టిన దిందులోనఁ, గుడిపదంబని యతివల జడిసి యేను. ॥101॥

క. వచ్చితి నీద్వారావతి, కిచ్చటఁ గృతయుగముఁ బోలె నింపైనది నీ
వచ్యుతుఁ డవుటం గన్నియఁ, బుచ్చుకొనుము తపము సేయఁ బోయెద నింకన్. ॥102॥

చ. అని సుత నొప్పగించిన హలాయుధుఁ డెంతయుఁ బ్రేమ మీఱఁ ద
ద్వనితగళంబుపై హలము వైచి యొకించుక వంచునంతలో
మునుపొడవైన యమ్ముదిత ముద్దుగ వల్లభు నంతమాత్రయై
తనరె విలాససంపదలు తద్దయు మించె విచిత్రవైఖరిన్. ॥103॥

సీ. జలజాక్షినగుమోముచంద్రుఁడు శారదపూర్ణిమాశశిఁ బోలె పొలుపు గాంచె
ముద్దియకమ్మకెమ్మోవిమాణిక్యంబు సానదీరినరీతిఁ జాయలూనెఁ
బద్మాక్షివలిగుబ్బబంగారుకుండలు మెఱుఁగుఁబెట్టినరీవి మెఱుఁగుసూపె
నంగనామణిమోహనాంగహేమశలాక పటిక నార్చినరీతి బాగుమీఱె
తే. మఱియు వాసంతవేళఁ గ్రొమ్మావిలీలఁ, దొలకరిని మించు కేతకీదళము పోల్కి
వింతచెలువున రేవతీకాంత వెలసె, హలధరుని యోగమాయామహత్త్వమునను. ॥104॥

వ. అంత గర్గాదిపురోహితు లారేయి వివాహశుభముహూర్తం బున్నదని విన్న వించిన నెంతయు సంతసంబున యాదవసార్వభౌముండు పురంబు గైసేయించిన. ॥ 105॥

సీ. రాజబింబాననల్ రాజవీథులఁ జల్లు మలయజోదకముల జలకమాడి
మేలిమి మీఱంగ మేలుకట్టులు గట్టు రమణీయచీనాంబరములు గట్టి
కేవలరమ్యమౌక్తికరంగవల్లికాతారహారంబులు దనరఁ బూని
కమనీయవిపణికాఘుమఘుమాయతబహుపరిమళంబులు మేన హరువు పఱిచి
తే. మానితవితానకుసుమదామములు దాల్చి, ప్రతిగృహద్వారరత్నదర్పణములందు
గాంచుచున్నెడ నాద్వారకాపురంబు, లక్ష్మి యొప్పెఁ జతుర్విధాలంకృతులను. ॥106॥

వ. అంతటఁ బలభద్రుండును మంగళతూర్యఘోషంబులు మొరయ నభ్యంగన స్నాతుండును జతుర్విధాలంకారసమేతుఁడును నై సమావర్తనాదివైవాహిక శుభకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కల్యాణవేదికాంతరంబున నున్నయెడ. ॥107॥

సీ. శిరసు మజ్జనమయి నెఱిగొప్ప సవరించి యరవిరివిరవాదిసరులు దుఱిమి
వలిపెచెంగావిపావడ నిగ్గు లీనంగ జాళువాసరిగంచుచేలఁ గట్టి
తిలకంబు దీర్చి చెక్కుల జవాది యలంది గుబ్బచన్దోయిఁ గుంకుమముఁ బూసి
కట్టాణిముత్యాలకమ్మలు మొదలుగా నవరత్నమయభూషణములు దాల్చి
తే. నిలువుటద్దంబులోపల నీడఁ జూచి, వ్రీడఁ జెలి యిచ్చుకపురంపువీడియంపుఁ
గెంపు కెమ్మోవి కొకవింత సొంపునింప, రేవతీకాంత యభినవశ్రీఁ జెలంగె. ॥108॥

తే. రేవతీకాంతఁ దోడెచ్చి రైవతాఖ్య, భూమిపాలుఁడు మధుపర్కపూర్వముగను రామునకు ధారవోసిన రామకేలు, పట్టె బలరాముఁ డెంతయుఁ బ్రమదముననను. ॥ 109॥

క. అప్పుడు పువ్వులవానలు, దెప్పలుగాఁ గురిసె మ్రోఁగె దివిదుందుభులున్
ముప్పిరిగొనుమోదంబున, నొప్పిరి జనులెల్ల నమ్మహోత్సవవేళన్. ॥110॥

వ. ఇవ్విధంబున సకలసంభ్రమంబులు గలిగి వెలయు రేవతీబలరాములవివాహమ హోత్సవంబు కన్నులపండువుగాఁ జూచి వైవాహికదినచతుష్టయానంతరం బున రామకృష్ణానుజ్ఞాతుండై రైవతకమహీపతి బదరికాశ్రమంబునకుం దపంబు సేయం జనియె నంత. ॥111॥

మ. కళుకుమ్ముత్యపుగచ్చుసౌధముల సింగారంపుఁబూఁదోటలన్
జలధిప్రాంతరకాంతసైకతములన్ సౌవర్ణగేహంబులన్
నెలఱాతిన్నెలఁ దూగుటుయ్యెలల మాణిక్యంపుసౌధంబులన్
బలుఁ డారేవతిఁ గూడి క్రీడ సలిపెన్ భావంబు రంజిల్లఁగన్. ॥112॥

సీ. అది వింత యిది వింత యని రిత్తచూపుచు సొలపుఁజూపుల సారె జూడ నేర్పెఁ
జెలిమితోఁ బయ్యెదచెఱఁగు దెమల్పుచు విడుమంచు నొయ్యన నుడువ నేర్పె
నరవింద మందు కొమ్మని కేలు పొడవెత్తి వలిగుబ్బ లురమున నలమ నేర్పె
నధరబింబముఁ జురుక్కన నొక్కి కన్కతో మినుకుఁజెక్కిలి గోట మీట నేర్పె
తే. సొంపు మీఱఁగఁ గళలంటి సొక్క నేర్పెఁ, గూడి రతికేళి వేడ్కఁ నోలాడనేర్పెఁ
గూర్మిఁ గొసరుచు నంతఁ బైకొనఁగ నేర్పె, నెఱతనంబున రమణుఁ డన్నియును సతికి. ॥113॥

క. కతిపయదినములలోపలఁ, జతురతఁ బ్రౌఢత్వమొంది జవ్వని యొకనాఁ
డతిముదమున రైవతక, క్షితిధరమున మెలఁగుచుండి చెలువున కనియెన్. ‖114‖

సీ. మును పిందుఁ గదళికావనరాజి చెలువొందుఁ బందిటిద్రాక్షలఁ బ్రబలె నిప్పు
డీకానలోపల నేఁ గాన నీకాన నెంతగా బలిసెఁ బ్రాణేశ కంటె
యమృతోపమానంబు లాదొనయంబువు లనిశంబు మాతండ్రి కదియ ప్రియము
పొలుపొందె గొజ్జంగిపూఁదేకాలువ నీవు దీర్పించితో నిన్న నేఁడు
తే. మొన్నఁ జూచిన యటువలె నున్న డపుడె, యింతలోపలెనే యెంత వింత పుట్టె
ననుచుఁ బలుకంగ బెడబెడలై నగంబు, గదల రేవతి ప్రాణేశుఁ గౌఁగిలించె. ‖115‖

చ. వెఱవకు మంచుఁ దేర్చి యదువీరుఁడు నల్గడఁ జూడగట్టురా
పఱిగట నిల్చి యన్నగము బాహులఁ నూపుచు మంచుగట్టునా
మెఱయు కపీంద్రుఁ జూచి తరమే ధర మెత్తఁగ నెవ్వఁ డీవురా
యెఱుఁగవె రామ నన్ వనచరేశ్వరుఁడన్ ద్వివిదుండ శూరుఁడన్. ‖116‖

క. తరమే పెకలింపఁగ నీ, గిరి యంటివి మునుపు జానకీపతి పనుపన్
శరనిధి గట్టఁగఁ దెచ్చిన, గిరులశిఖర మాత్ర మింతగిరియే యిదియున్. ‖117‖

క. నాసఖుఁడగు నరకాసురు, శాసించెను శౌరి గాన శైలముతో ని
న్నాసంద్రంబున వైచి ము, రాసురరిపుతోడ ముంతు నట ద్వారకయున్. ‖118‖

క. అని మాటలాడుచునె యా, ఘనశైలం బగలఁజేయఁ గని హరి కినుకం
తనముసలంబున వ్రేసిన, వనచరపతి శిరము వగిలి వసుమతిఁ గూలెన్. ‖119‖

వ. ఇవ్విధంబున ద్వివిదు వధియించి యెప్పటిలీల బాలికామణింగూడి కేళినీరమణి
కేళికాలోలుండై విహరించుచు హాలామనోహరుఁ డొకనాఁడు పూర్వాను
భూతగోపికలం దలంచి కృష్ణానుమతంబున నందవ్రజంబున కొక్కరుండ చని
నందనప్రతినందనాలింగనమృదుభాషణంబుల నందయశోదాశ్రీదామోపనం
దాదిబంధువులకు సంతసంబు సేయుచు జరాసంధాదిపలాయనంబు నొడువుచుఁ
బ్రొద్దు గడుపుచున్నయెడ. ‖120‖

సీ. మధుమదాకులహలాయుధవిలోచనలీల నరుణుఁడై యరుణుఁ డస్తాద్రిఁ జేరె
వరుణుండు వారుణీవరున కీవచ్చుచెంగావినా సాంధ్యరాగంబు మెఱసె
హలిహలాకృష్టయై యమున యాగతి నుండు ననురీతి నిండె గాఢాంధకార
మాతమోయమునపై నలరారు దెలికల్వవిరులునాఁ జుక్కలు విరివికొనియెఁ
తే. గలితనీలాంబరుండునుఁ గామపాలుఁ, డమలవర్ణుండు రేవతీరమణుఁ డగుట
రాముపోలిక లోకాభిరాముఁ డగుచు,సోముఁ డుదయించె సురసార్వభౌమదిశను. ‖121‖

తే. పాంథజనములు గొమ్మలప్రాపుఁ గోర, సొరిది నొండొంటి లతకూన లొరఁగిపడఁగ
ధరణిచక్రంబు మిగుల సంతాప మంద, నడరె రేయెండ లప్పు డత్యద్భుతముగ. ‖122‖

వ. అట్టిపండువెన్నెల నయ్యేకకుండలుండు గోపికాపుండరీకనయనల సంకేతంబులఁ
గూడుక యమునాతీరంబునకుం జని. ‖123‖

సీ. కలికి యీపొదరింటఁ గాదె నీ వూరకె కినిసి నాచేత మ్రొక్కించుకొనుట
తెరవ యీద్రాక్షపందిటఁ గాదె నడికిరే యనివచ్చి నీవు న న్నేలికొనుట
మెలఁత యీగుజ్జుమామిడినీడఁ గాదె చిల్కలు పల్కఁ జెలులంచు నులికిపడుట
వనిత యీకదళికావనిఁ గాదె దళవీజనముచే రతాంతరశ్రమ ముడుపుట
తే. దలఁచుకొందువె యీసైకతమునఁ గాదె, నానఁ బైకొనకున్న నోచాన మంచి
దత్తతోఁ జెప్పి కొట్టింతు ననిన జడిసి, నీవు నాకోర్కి దీర్చుట నీలవేణి. ||124||

క. అని యిష్టాలాపంబుల, వనిఁ దిరుగుచు మద్యపానవాంఛ జనింపన్
వనితామణులుం దానును, గొనియెన్ మదిరారసంబు గుత్తుకమోవన్. ||125||

సీ. అలవోక తెప్పవేయక చూచుచును తెల్పె భామయోర్తు సురానుభావపటిమఁ
గాంతు నేరము ద్రోచి కౌగిలించుచుఁ దెల్పె నాతియొక్కతె ప్రసన్నాతిశయముఁ
దలయూఁచి చొక్కుచుఁ దలపించె నొకపంకజానన గంధోత్తమానుభవము
పరిహాసబహుళోక్తి ప్రకటించె నట నొక్కకంబుకంఠి యిరాతికౌకలంబు
తే. హసనకుసుమంబు లందంద నెసఁగఁ జేసి, వనిత యొక్కతె మధువైభవంబు నూపెఁ
గన్నుఁగవయందు సాంధ్యరాగంబు మొనయఁ, గాంతయొక్కతె వారుణిగరిమ నెఱపె. ||126||

మ. తళుకుంగుబ్బల పైఁట వేయు మని కాంతల్ దూఱ హాలామదా
కులితస్వాంత యొకర్తు వేగజిలుగుంగుచ్చెళ్లకొం గెత్తి గు
బ్బలపైఁ గప్పిన బైలు దెల్పు జఘనవ్రాతంబు వీక్షించి యో
చెలువా సిగ్గరి వౌదువంచు నగియెం జిత్తేశ్వరుం డింపునన్. ||127||

తే. కొదమగుబ్బలతావి కుంకుమముపూఁత, విభుఁడు చెంగావిఱవికంచు విడువఁబోవఁ
గొసరుఁజూపులఁ దప్పించుకొనుచు నొక్క, కలికి వెన్నెలఁ బైఁటగాఁ గప్పుకొనియె. ||128||

సీ. ఓయత్త చిలికితి నూరకె నన్నేల కొట్టెద వని యొడ్డుకొనియె నొకతె
మగఁడు వచ్చెనటంచు మచ్చికఁ గట్టుకొం గెడలించి తమిఁ బడుకిచ్చె నొకతె
యొకసురాఘటి నెత్తి నుంచి చల్లో చల్ల యంచును వనవీథి కరిగె నొకతె
యెలనాఁగ బలరాముఁ డేల రాఁడాయెనే యని సారెముచ్చట లాడు నొకతె
తే. తోడికోడ లటంచును దోడి చెలిని, దబ్బఱలె తిట్టె నొక్కతె దానిఁ దనదు
కోడలంచును జెక్కిలి గొట్టె నొకతె, మదిర సొక్కున గోపికామానవతులు. ||129||

మ. మదిరాపానవిఘూర్ణమాననయనున్ మత్తద్విరేఫాలకున్
వదనాంభోరుహగంధలుబ్ధమధుపవ్యాఘూతలోలద్భుజాం
గదుఁ గర్ణోజ్జ్వలవజ్రకుండలు వలగ్నప్రస్థనీలాంబరున్
మదధామున్ బలరాముఁ జూచి వ్రజభామారత్నము ల్వేడుకన్. ||130||

మ. తళుకుం జెక్కిలిముద్దుకెంపుజిగినిద్దాకమ్మకెమ్మోవితే
నెలు నాలింగన మంగనాజనము లెంతేవేడ్కతో నొండొరుల్
పలుమాఱుం దగ మార్చికొంచు సుఖయింపన్ వారితోఁ గూడి యా
బలభద్రుండును క్రీడ సల్పుచు ననల్పంబైన దర్పంబునన్. ||131||

ఉ. వారివిహారముం జలుప వాంఛ జనించెను జేరరాఁగదే

వారిజమిత్రపుత్త్రి యని వాకొని పిల్చిన ఫేనహాసము
ల్మీఱఁగ నెంతలేదనుచు మించి చనన్ యమునాస్రవంతిక
న్నారఁగఁజూచి యల్కను హలాగ్రమునం బెకలించె నత్తఱిన్. ||132||

వ. ఇవ్విధంబున గోధుగ్వధూసవిధంబున నేధమానసమధికక్రోధధనంజయక్వథితన
యనపథుం డగుచు హలాయుధుండు నిర్ణిరోధపాథఃప్రవాహధామనిధితనూ
భవారోధంబు విశ్లథంబు గావించి శతథా ప్రవహింపంజేయు సమయంబున. ||133||

సీ. కోడెజక్కవగబ్బిగుబ్బచన్నులమీఁద దరగపయ్యెదకొంగు పొరలిపడఁగఁ
దమ్మికన్నుల మరందపుబాష్పములు చింద గరువంపుతేఁటిముంగురులు చెదర
జలపక్షిమేఖలాకలకలధ్వని మించ సైకతజఘనంబు సంచలింప
నబ్జపాదంబుల హంసకంబులు మ్రోయ బెళుకుబేడిసచూపు బిత్తఱింప
తే. నృపబలాకృష్ట పరమృగీనేత్రఁ బోలి, హలికరాకృష్టవేణియై జలనినాద
నటన మొరయుచు యమున బృందావనంబు, నందుఁ బ్రవహించె వ్యాకులితాత్మ
యగుచు. ||134||

తే. అంత భయమునఁ గాంతయై యమున చేరి, సీరికి వినమ్రయై కటాక్షింపు నన్నుఁ
దగునె కులసతి మార్గంబు తప్పి నడువఁ, బరులు నవ్వరె రేవతీప్రాణనాథ. ||135||

చ. అలుక శమించి నాపయి హలాయుధ తావకలాంగలాగ్రని
దళితవికీర్ణమత్తటనితంబములన్ నఖరేఖలట్లు నీ
హలముఖరేఖలం గని వయస్యలఁ బోలు సపత్ను బెల్లఁ బాం
సులవయితంచు నవ్వెదరు శుద్ధపయోజనిభాచలంబునన్ . ||136||

చ. జలనిధి యేమియంచనునొ చయ్యనఁ బోవలెఁ దోడిచేడియల్
నిలువకపోయి రేపగిది నింద గడింతురొ యంచు వేఁడినన్
బలుఁడు దయాళుఁడై భువనపావని యేమిటి కింతమాట నీ
చెలువునిఁ జేరుమంచుఁ బనిచెం గని చెంతలవారు మెచ్చఁగన్. ||137||

తే. కొదమరాయంచ జవరాండ్రగుంపుతోడ, సరసి విహరించు రాజహంసంబుఁ బోలి
గోపికాహంసయానలఁ గూడి యాము, నాంబువులఁ దేలె యదురాజహంస మపుడు. ||
138||

క. ఈరీతిఁ గొన్నిదినములు, నారీతిలకములఁ గూడి నందవ్రజసం
చారముల నలరి యంతట, ద్వారావతిఁ జేరెఁ గృష్ణదర్శనరతుఁడై. ||139||

వ. అంతట. ||140||

సీ. వలపు మీఱఁగ స్వయంవరమహోత్సవమున లక్షణకన్య బలంబు మెఱసి
కొనివచ్చుసాంబుని గినిసి పట్టుకచన్న కురుకుమారులఁ గని క్రోధమునను
బదఘట్టనల మహీభాగ మట్టిట్టుగా నలసీరి వడిఁ జేరి హస్తిపురము
ఘనసాలమూలంబునను లాంగలము గ్రుచ్చి పెకలించఁ బెళపెళఁ బెకలి పురము
తే. యమునకై యొడ్డగిల భీతి సాంబుతోడ, లక్షణాకన్య నర్పించి యాక్షణంబె
చేరి మ్రొక్కు సుయోధను చెలిమి మీఱ, గౌఁగిటను జేర్చె రేవతీకాంతుఁ డంత. ||141||

తే. అవని యొక్కఁడె సాంబుకల్యాణవేళ, బెల్లగిలె నట్టిదేవునిపేరివాని

పెండ్లి కొకపట్టణంబైనఁ బెల్లగిలదె, యనుచు భీష్ముఁడు నగియెఁ దాలాంకుఁ జూచి. ||142||

వ. అంత హస్తినాపురప్రవేశంబు చేసి సాంబునకు లక్షణకన్య వివాహంబు చేసికొని దుర్యోధనుం డరణంబుగా నొసంగు శతాంగమాతంగతురంగమణిమయభూష ణాంబరకోటులఁ గైకొని ద్వారపతి కరుగుదెంచె నిప్పుడు నాహస్తినాపురంబు యమునానది కొడ్డగిలినట్లె యున్నది బలదేవు భుజాబలంబు సన్నుతింప నెవ్వరి తరం బదియునుంగాక నింకనొక్కవిచిత్రంబు వినుము. ||143||

సీ. అలభోజపురమున ననిరుద్ధునకు రుక్మవతిఁ బెండ్లి చేసి తర్వాత రుక్మి
ద్యూతంబు దలపెట్టి యొడ్డిన యొడ్డెల్ల గెలిచి హలాయుధు గేలిచేయఁ
జేనచ్చినట్టిపాచికలు గావున గెల్చె దవి వలదని వేఱె యక్షములను
గ్రీడించ హలి గెల్చు గెలుపులన్నియు రుక్మి కావని పలుక నక్కడిజనంబు
తే. వాని నేగూడ నాకాశవాణి యపుడు, బలుఁడు గెల్చె నటంచన నలిగి బలుఁడు
రుక్మి నష్టాపదంబున రూపణంచి, పరనృపాలుర గెలిచె దోర్బలము మెఱయ. ||144||

మ. జనకక్షోణివిభుండు భక్తుఁ డగుటన్ సౌహార్ద్ర మింపొందఁగాఁ
జని తత్పట్టణవాసియై యతనిచే సంపూజితుండై సుయో
ధనుఁ డచ్చోటికి వచ్చి శిష్యుఁడయి పాదద్వంద్వసంవాహనం
బొనరింపం దెలిపె న్గదాకదననానోపాయము ల్మక్కువన్. ||145||

క. కురుపతి శిష్యుం డయ్యున్, హరిపక్షము పాండుపుత్త్రు లని తలఁపుచుఁ దా
నిరువురఁ గలయక తీర్థా, చరణంబున కరిగె సీరి సమరమువేళన్. ||146||

వ. అరిగి యశుభతిమిరవిభాకరప్రభాసముదంచితం బగుప్రభాసతీర్థంబునఁ గృత స్నానుండై నిజవిలాససముదితసరస్వతి యగు సరస్వతీతటిని మునింగి గగనర మాకబరీసుమనఃకోరకాయితబిందుసరం బగుబిందుసరంబున నవగాహనంబు చేసి కలుషభూధరవజ్రధరం బగువజ్రతీర్థంబున మజ్జనం బొనర్చి రామాదిభూరామేశ తటస్థాపితమాసరయూపం బగుసరయూనది నాడి దురితలతానివారణాసి యగువారాణసిం జేరి యచ్చట. ||147||

మ. కనియెన్ రాముఁ డభంగమంగళతరంగన్ రంగదంభోధిలం
ఘనసంప్లావితదేవమానవభుజంగన్ జంగమాఘచ్ఛటా
ఘననైకక్షమదివ్యనామశతసంగన్ సంగరాసింధుబిం
బనభశ్చారితరూపమానసుషమాభాగంగ గంగానదిన్. ||148||

వ. కని వినయభక్తిపూర్వకంబుగా నమస్కరించి. ||49||

మ. సవరించెన్ యమునాభమాధవు సరస్వత్యాభపద్మోద్భవున్
భవదీయచ్ఛవిశంభు నైక్యమగుటం బ్రత్యక్షమౌ బ్రహ్మ మీ
వె వివేకాఢ్యుఁడు నీయెడం దనువు వే వీడ్కొన్నచో బ్రహ్మయో
గవిశిష్టాత్ముఁడవోలె ముక్తిఁ గను గంగా సర్వముక్తిప్రదా. ||150||

వ. అని నుతియించి స్నానదానంబులు చేసి ముముక్షుజనశరణ్యం బగు నైమి శారణ్యంబున కరిగి తన్నుంగని ప్రత్యుత్థానంబు సేయని ప్రతిలోమజాతు సూతు ముసలాఘాతంబున గతజీవితుం జేసి మునిప్రార్థితుండై పురాణార్థవేది పునర్జీవి

తుంగాఁ గటాక్షించి సవనాంగణకల్పితమునిజనరక్తపల్వలుండును నిల్వల
తనూభవుండు నగు పల్వలు వధియించి మునిజనసంస్తూయమానుం డగుచుఁ
బ్రశంసాపరకాశిక యగు కౌశికం దీర్థమాడి ప్రతిదినకల్పితవిప్రయాగం బగు
ప్రయాగంబున కరిగి కృతమజ్జనుండై సంశ్రితాపాశ యగువిపాశను గోకనద
శోభాశోణ యగుశోణంబునం గృతమజ్జనుండై తరువిజితమహేంద్రనగం బగు
మహేంద్రనగంబున నిశ్చలసమాధిలీలాసమావృతరేణుకాయుని రైణుకేయుని
దర్శించి కృతమజ్జనాగోదావరీతి వెలయు గోదావరీతీరంబు చేరి కృతప్లావనుండై
వినతశ్రీశైలబిలహితాధిష్ఠితం బగు శ్రీశైలంబు దర్శించి వేంకటాచలంబున కరిగి. ॥
151॥

సీ. జాతికిరీటిపచ్చలకిరీటము డాలు ఖంజరీటంబుల పుంజి దెలుప
మకరకుండలమరీచికగండమండలి మండలీనాట్యసంభ్రమముఁ జూప
గరశంఖచక్రము ల్వరచక్రతిమిరవారణచక్రరిపుహితప్రౌఢి మెఱయ
రమణీయపీతాంబరప్రభాడంబర మంబరంబునకు హేమంబు నెఱప
తే. వక్షమునఁ గౌస్తుభంబు శ్రీవత్సతులసి, దామముల కాంతియును సముద్దామలీలఁ
గలసి కుంకుమకస్తూరికల ఘటింప, మెరసి కొలువుండు వేంకటేశ్వరునిఁ గాంచి. ॥
152॥

సీ. సదయవీక్షాచకచ్చకలవీక్షావని గనుపట్టు వీరరాఘవునిఁ గొలిచి
క్ష్మాకాంచి యనమించు కాంచీపురంబులో విలసిల్లు వరదరాజుల భజించి
యుభయకావేరీమహోజ్జ్వలాశ్రీరంగధాముని శ్రీరంగధాముఁ బొగడి
దక్షిణద్వారకాస్థలరాజమునను గృపాళుఁడౌ రాజగోపాలుఁ జూచి
తే. దర్శనంబున బ్రహ్మహత్యానువర్ణ, మోషణాదిమహాదోషములు దొలంగఁ
జేయుటకు హేతువౌ రామసేతువునను, మునిఁగి రామేశ్వరునిపదములకు మ్రొక్కి. ॥
153॥

తే. ముత్యములు పండునదిలోన మునిఁగి మంచి,గందపుంగొండయందు నగస్త్యమౌని
భర్గు సేవించి కన్యాఖ్య దుర్గ గాంచి, భక్తి గోకర్ణనాథునిఁ బ్రణుతి సేసి. ॥154॥

తే. అంత మాహిష్మతీపురి కరుగుదెంచి, భక్తి మను తీర్థమాడి ప్రభాసమార్గ
మునను సీరి కురుక్షేత్రమునను గాంచె, యోధమానుల భీమదుర్యోధనులను. ॥155॥

క. కాంచి దయ న్వలదని వా, రించుచు వినకున్న శ్రీహరిప్రహితుండై
కాంచనమణిమయభవన, ప్రాంచితమగు ద్వారకాపురంబున కరిగెన్. ॥156॥

సీ. బలదేవుఁ డొకనాఁడు పద్మాక్షుతోఁగూడ ధర్మనందను సభాస్థలికి వచ్చి
యిష్టగోష్ఠిని వసియింప నారదమౌని యరుదెంచి సత్కృతుఁడై వసించి
బకుని హిడింబుఁ గీచకుని జరాసంధు రారాజు గెల్చి విక్రమము మెఱసె
ఘనుఁడు గదాయుద్ధమునను భీముఁడు బలదేవున కొరునకు దిగుడుగాని
తే. యనిన నటులేల హలిసరి పెనఁగలేనె, యనిన భీముని గనుఁగొని కినుక వొడమి
సీరి గదదిక్కుఁ జూచినఁ జిత్తమటుల, నైన నాకోర్కె ఫలియించె ననుచు లేచి. ॥157॥

క. భీముఁడు గదఁ గైకొనినన్, రాముఁడు గదఁ బూనెఁ గ్రోధరక్తాక్షుండై
యామేటిమగలఁ గనుగొని, భూమీశులు మిగుల వెరఁగుఁ బొందుచుఁ దమలోన్. ॥
158॥

సీ. కలహాశి యిప్పు డెక్కడనుండి వచ్చె నీయన్యోన్యరణమున కనియె నొకఁడు
గురుఁడు గాఁడే సీరధరుఁ డధికుండన్నఁ దనకేల యీరోస మనియె నొకఁడు
ఇతనిశిష్యుఁడు కురుపతి గెల్వఁడే సీరికిని సరిపోరఁడా యనియె నొకఁడు
నది యేటిమాట తాలాంకులోపల సహస్రాంశంబుఁ బోలలేఁ డనియె నొకఁడు
తే. వలదు బలభద్రుతో నేల కలహ మనుచు, బుద్ధికొలఁదిని సమవర్తిపుత్రముఖులు
దెలిపి వినకున్న నూరకె నిలిచి రంత, నురివి బలభీమసేను లొండొరులఁ దాఁకి. ||
159||

ఉ. అర్పుల నట్టహాసముల నబ్జభవాండము పిక్కటిల్లఁగా
దర్పము మీఱఁ బోరు మదదంతులపోల్కి యుగాంతలోకభి
ద్దర్పకవైరిరోషమున దారుణులై యరుణాయతాక్షులై
నేర్పులు మీఱఁ బోరి రతినిష్ఠురమైన గదారణంబునన్. ||160||

క. తనశిష్యుండైనసుయో, ధను జంపెనటంచు మిగుల దారుణమగు కి
న్కను గొట్టె బలుఁడు భీముని, ననిలసుతుం డతని గురుఁ డటంచుం గొట్టెన్. ||161||

క. బలుగదపెట్టున భీముఁడు, కులిశాహతిఁ గొండఁ బోలి గులగులలగు న
బ్బలుఁ డనిలజుగదపెట్టున, నలరు సరిన్ వింధ్యమట్టు లలుకఁడు కడిమిన్. ||162||

ఆ. చేరి మూఁడునాల్గు చేతులు వెడలిన, యంతలోన వలసి యనిలసుతుఁడు
చెదరి యదరి చాల పెదవులు దడుపుచు, స్రుక్కి నాల్గుదెసలు చూడఁదొణఁగె. ||163||

క. అప్పుడు విడువక వైసెం, గుప్పున నడునెత్తి పగులఁ గుదిగొని వెడలెం
గప్పెఱ నెత్తురు భీమున, కప్పాండవలోచనముల నశ్రులుతోడన్. ||164||

సీ. కన్నీళ్లు వఱదలై కాఱఁగాఁ గుంతియు ద్రౌపతి యొకచోటఁ దల్లడిల్ల
మునుపు నేఁ జెప్పిన వినఁడాయెఁ గార్యంబు దప్పెనంచును ధర్మతనయుఁ డడలఁ
జూచి యుపేక్ష చేసుక యున్న నాయమా కృష్ణా యటంచుఁ గిరీటి నుడువ
ధౌమ్యాదు లింతక్రోధం బేల శిష్యుపై నంచు నక్కడనుండి యభినుతింపఁ
తే. గినిసి యెవ్వరు చెప్పిన వినక భీముఁ, జంపఁ గడఁగెడు యాదవసార్వభౌము
కేలు గదఁ గూడబట్టి శ్రీకృష్ణుఁ డప్పు, డేల వల దన్న కోపంబు చాలునన్న. ||165||

క. హరివాక్యామృతధారం, బరుషరుషానామదావపావకుఁ డాఱిం
గరుణించి విడిచె లాంగల, ధరుఁ డనిలకుమారుఁ బాండుతనయులు చెలఁగన్. ||
166||

క. కళవట్టిపడిన భీముఁడు, దెలిసెన్ హరికరుణ నంత దేవుఁడ నిన్నుం
దెలియక పోరితి నేరము, గలదనఁగా భీము సీరి గౌఁగిటఁ జేర్చెన్. ||167||

ఉ. పుణ్యము శౌనకాదిమునిపుంజశరణ్యము నైన నైమిశా
రణ్యమునందు నొక్కమఖరాజ మొనర్చెను రేవతీసతీ
మణ్యభిరాముఁడై బలుఁ డమానుష వైభవముల్ జగత్త్రయీ
గణ్యములై తనర్ప జనకామితము ల్దయసేయఁజాలుచున్. ||168||

తే. సాంగదక్షిణ లొసఁగి యజ్ఞంబు చేసి, యవభృథస్నాన మొనరించె నతివఁ గూడి
సకలబంధుజనములతో సంభ్రమమునఁ, గలుషతిమిరహరుండు లాంగలధరుండు. ||

169||

సీ. ధగధగద్ధగితరత్నకిరీట కాంతులు పదివేల సూర్యబింబములు దెలుప
దళధళద్వజ్రకుండలకాంతిమండలి గండమండలమున మెండుకొనఁగఁ
జకచకజ్జలదమేచకకటీరపటాంచలము భుజాగ్రమ్మునఁ గొమరు మిగులఁ
గలకలక్వణితకంకణముఖ్యనవరత్నమయభూషణములు నెమ్మెయిఁ దనర్పఁ
తే. బుష్పవర్షంబు సురదుందుభులరవంబు, బ్రహ్మరుద్రాదినిర్జరప్రణుతు లలర
బ్రహ్మరథ మెక్కి రేవతీప్రాణభర్త, ద్వారపతి చేరి పాలించె వైభవమున. ||170||

క. ఇది బలరామచరిత్రం, బిది దురితలతాలవిత్ర మిది యతిచిత్రం
బిది భక్తియుక్తి వినినం, జదివిన జనుఁ డింది నందు సౌఖ్యముఁ జెందున్. ||171||

క. మును బలునిచరిత దెలిపిన, వెనుకన్ కృష్ణుకథ నీకు వినిపించెదనం
టి నరేంద్రా యిపు డది విను, మని మునిపతి దెలుపఁ దొణఁగె నధిపతితోడన్. ||
172||

శ్రీకృష్ణావతారము

శా. శ్రీమత్కృష్ణవలాహకంబు సుమనశ్శ్రీచాయియై దేవకీ
శ్యామాభ్రంబునఁ బుట్టి శ్రావణమునన్ సద్యోగళత్తాపథా
త్రీమానుష్యముపైఁ గృపామృతము వర్షింపన్ నిజోరఃస్థల
శ్రీమించం దులకింప నిచ్చ సురభేరీగర్జన ల్మీఱఁగన్. ||1||

సీ. కమనీయదేవకీగర్భసంభవుఁ డయ్యు రోహిణీసంభవరూఢి గాంచి
దీప్యమానధరావతీర్ణుఁ డయ్యు నభోవతీర్ణవిఖ్యాతిచేఁ దేజరిల్లి
కృష్ణపక్షమున భ్రాజిష్ణుఁడై కలిగియు శుద్ధపక్షమునఁ బ్రసిద్ధిగాంచి
యిందిరాలింగితహృదయుఁ డయ్యును రేవతీనాథసహజనిస్థితి వహించి
తే. చంద్రదశ దెల్ప ముఖము త్రిస్థానభాను, కరణి గనుపట్టుతేజంబు గురుముఖేచ్ఛ
హేతువై దివ్యకారుణ్యవృష్టి వెలయ, శౌరి దనరారె సూతికాసదనమునను. ||2||

తే. ఘనమనోరంజక కరంజకప్రవాళ, మంజురుచిబాలుఁ గనుఁగొని మంత్రసాని
సమ్మదము పూని శూర్పానిల మ్మొనర్ప, బొడ్డు గోయఁగఁ జూడ నద్భుతము గాఁగ. ||
3||

సీ. మొలిచెఁ బొక్కిలిచక్కిఁ దొలుపల్కులను మ్రోయు నలుమోము తుమ్మెద గలుగుతమ్మి
పొలిచె మస్తమ్మున భూరిరత్నప్రభాపాళిలాలితకోటిహేళిమౌళి

నిలిచె హస్తంబుల నిఖిలదైతేయభయంకరోదగ్రపంచాయుధములు
వలచె వక్షంబున వైజయంతీదామశోభితతులసీప్రసూనపటలి
తే. మఱియుఁ గంకణకేయూరమకరకుండ, లాదిమణిభూషణములు హేమాంబరములు
జారుతరమైన మేనితేజంబు మీఱి, శౌరి పురుటింటిలోన సాక్షాత్కరించె. ||4||

తే. అప్పు డాశ్చర్యమును మోద మతిభయంబు, వెనుకొనఁగ మంత్రసాని వేవేగ వచ్చి
యవలికడను నమోనమో యనుచుఁ గాచి, యున్న వసుదేవుఁ గన్గొని యుల్ల మలర. ||5||

సీ. వెడఁదకన్నులవాఁడు నెడఁదమానికెపుఁజా వెడఁదకన్నులమిన్న నిడినవాఁడు
నీలకాయమువాఁడు నిద్దంపుతమి గుల్కు నీలకాయము వేల్పు మేలువాఁడు
కేలిచక్రమువాఁడు కితవుల మన్నించు కేళిచక్రముఁ ద్రోవఁ జాలువాఁడు
వన్నె మించినవాఁడు చిన్నంపుపదియాఱు వన్నె మించిన వల్లెవాటువాఁడు
తే. దేవదేవుఁడు దేవకీదేవిగర్భ, జలధి జనియించె సంపూర్ణచంద్రులీల
నేమి తప మాచరించితో యీవు పూర్వ, మునను వసుదేవపాలితభూమిదేవ. ||6||

క. అని తెలిపిన వసుదేవుఁడు, విని రొద వల దనుచు ననుచు వేడుకతోడన్
జని లక్ష్మీవిభుఁ గన్గొని, కనుఁగవ నానందబాష్పకణములు దొరుగన్. ||7||

చతుష్కందము. శ్రీవాసుదేవప్రియసన, ద్భావావేదాంతవాదఫలితామోదా
సేవింతు నిన్ను మునికృత, సేవాశ్రితసుప్రసాద శ్రితబహుభేదా. ||8||

క. పటుమతి ననుమానోక్తిన్, ఘటియింతు "జగత్సకర్తృకం కార్యత్వాత్
ఘటవ త్తి" ని తాదృశు నిను, నిటువలెఁ గాంచితిమి చిత్ర మే మనవచ్చున్. ||9||

తే. అని పొగడ శౌరి దయ మీఱి యాదివృత్త, మంతయును దెల్పి భావివృత్తాంతములును
దెలిపి యెప్పటిబాలునిచెలువు గులుక, శయమునను బూనె వటపత్రశాయితండ్రి. ||10||

క. విడికెంపుపడగగొడుగులు, కడువేడుక శేషుఁ డూనఁ గాళిందియు గా
ల్నడ గాఁగ నరిగి నందుని, పడఁతుకకడ కొడుకు నునిచి పడుచును దెచ్చెన్. ||11||

తే. తెచ్చి కంసుని కొసఁగ నుద్వృత్తి నెగుర, వ్రేసి యసి పూన నద్దేవి మింట నిలిచి
వేఱె యున్నాఁడు నీవైరి వెఱ్ఱి యనుచుఁ, జనియె నట పల్లెలో మహోత్సవము చెల్లె. ||12||

సీ. దళపుష్పఫలసమాకులకోకిలమిళిందకీరంబు లగుచు శృంగారవనులు
కలహంసికాదత్తకమలనాళమరాళజాలంబు లగుచుఁ గాసారములును
గలశాబ్ధికల్లోలకల్పనోత్కక్షరక్షీరంబులై నైచికీకులములు
నిరతిశయానందనిర్నిద్రమానసాబ్జముల నాబాలగోపాలజనము
తే. లలరె వింతగు మాధవోదయమునందు, సప్తకులపర్వతంబులు సొరధేను
లక్షణోజ్జ్వలధేనుద్విలక్ష నొసఁగె, ధరణిసురులకు నందుఁ డౌదార్యమునను. ||13||

తే. అభినవగుణైకసామగ్రి నుభయకులయ, శోదయై మించునట్టియశోద యంత

భువనపోషణుఁ బోషించెఁ బుత్రమమత, సర్వసముఁడును మాతృవత్సలతఁ దనరె. ||14||

తే. మేదినీనాథ నెలలు తొమ్మిదియు మోసి, కన్నదేవకి యటులుండ కడకు నందు
భామినికిఁ గల్గె శ్రీకృష్ణబాలలీల, కన్ను లారంగఁ జూడ భాగ్యంబు గాదె. ||15||

ఉ. జోలలు పాడఁగా మిగుల సొంపగుపున్నమచందమామనుం
బోలినకృష్ణుముద్దుమొగముం బలుమాఱును ముద్దులాడఁగా
లాలనమించుజిట్టకములం గనుదోయి చెలంగి చూడఁగాఁ
దాలిమి నేమి నోఁచిరొ తల్లియుఁ దండ్రియుఁ దొంటిపుట్టునన్. ||16||

తే. కంసుపంపునఁ బూతన కామరూప, యగుచు జనుబాలువిష మీయ నమృత మొసఁగె
వైరులందును దయగలవాఁడు కృష్ణుఁ, డాశ్రితుల పట్ల నిఁక వేఱె యడుగ నేల. ||17||

తే. బండిఁ బడఁదన్నెఁ దొడలపైఁ బండి పర్వు, తల్లికి ఘటించె సురగాలి త్రు ళ్లడంచె
జన్ను గుడుచుచుఁ దల్లికి సకలజగము, లాస్యమునఁ జూపె శౌరి మహాద్భుతముగ. ||18||

తే. అస్తిభాతిప్రియాత్మకమైన బ్రహ్మ, మాకృతి వహింపఁజూచి కృష్ణాఖ్య యిడియె
గర్గమౌనీంద్రుఁ డాగమక్రమము మెఱయ, నందునకు దన్మహత్త్వమంతయును దెలిపి. ||19||

సీ. సిగను జుట్టిన తావి చెంగల్వ లరవీడఁ గొనరావిరేక ముంగురుల నాడ
నపరంజిమద్దికాయలు చెక్కుల నటింపఁ గమ్మకస్తురితిలకము రహింపఁ
బంచరత్నమ్ముల పంచాయుధము మించఁ దళుకుముంగాముఱంబులు సలింప
గంటలమొలకట్టు ఘణఘణధ్వని సేయ నందెలు ఘలుఘల్లు మనుచు మ్రోయ
తే. నందె గాలిడి యొకపాణి యవని నూఁది, యన్యకరమున నవనీత మవధరించి
బాల్యమునఁ గ్రీడసల్పు గోపాలకృష్ణు, చెలువు వర్ణింపఁ దరమె యాశివునికైన. ||20||

ఆ. సగమురాత్రివేళ జనియింపఁగానేమొ, జారచోరలీల మీఱె శౌరి
విశ్వవిభుని కేల వేళానుసరణంబు, లవియు నొకవినోద మయ్యెఁగాక. ||21||

క. నందునియింటను రాధ య, నందగునొకకన్య జవ్వనంబునఁ దనరుం
గెందలిరాకుజిరాదొర, పందెము గెలుపింపఁజాలు బాగులు మెఱయన్. ||22||

గూఢచతుర్థిసీసము

కలికిచూపును గుచంబులు మోవి మోమును గమలారిబింబవిభ్రమము గాంచి
రమణికొప్పును మధ్యమము దృష్టి నూఁగారు వరుసనీలాభ్రాళి గరిమఁ బూని
యెలనాఁగచెవులు పల్కులు కరంబులు మెడ నవసితాబ్దస్ఫూర్తి నవఘళించి
మగువనాసిక నితంబము నఖంబులు మేను స్వర్ణాచలాభాతిశయము గడచి
తే. రతికిఁ గుచఫలరత్నదర్పణతమోఙు, కాండశైవాలశష్కులికాశుకీకి
సలయపాళీతిలకుసుమసైకతాచ్ఛ, కుందకోరకతిలకలఁ గుందుపఱుచు. ||23||

క. వల్లభునిఁ బ్రోచురతిగతి, నెల్లప్పుడు ఱొమ్ము డించ కెంతయుఁ దమి న

ప్పల్లవమ్మృదుపద పెనుపఁగఁ, గల్లరికృష్ణుండు దానిఁ గని మది సొక్కెన్. ||24||

సీ. తొడలపై నుంచి యుగ్గిడువేళఁ జికిలిపెందొడలసం దొయ్యనఁ బుడికిచూచు
వేడుక విందులు విందు లంచును బిల్వఁ గదిసి పయ్యెద జార్చి కౌఁగిలించు
నునుముద్దుఁ బెట్టుమంచును వేఁడుకొనఁ గోటికొనఁ జెక్కు మీటి చుంబన మొనర్చు
ముదముతో నెత్తుక మోవి ముద్దాడినఁ జక్కెరకెమ్మోవి చప్పరించుఁ
తే. బట్టుకొని లేచుగతి నీడ్చుఁ గుట్టుకొంగు, తొలఁగి జఘనంబు గనుపింపఁ గెలసి నవ్వు
నెన్నిమాయలు నేర్చెనే చిన్నికృష్ణుఁ, డనుచు దనుఁ బెంచు రాధ ముద్దాడ శౌరి. ||25||

ఉ. ఎవ్వరు పట్టిన న్నిలువఁ డెంతయుఁ గృష్ణుఁడు పోరు పెట్టెడిన్
జవ్వని యెత్తుకొమ్ము పని చాలు నటంచు యశోద పిల్వఁగా
నవ్వుచు రాధ యెత్తుకొనిన న్నగుఁ గృష్ణుఁడు నొద్దివారలుం
దవ్వులవారు నిద్దఱకు ద్వంద్వ మటందురు వారలుబ్బఁగన్. ||26||

తే. చిన్నికృష్ణుని దినము గైసేయ వెన్న, ముద్ద వెట్టఁగ నెత్తుక ముద్దులాడఁ
గాని వేఱొకపని సేయఁ గానరాదు, రాధికాదేవి మిగుల గారాబముననను. ||27||

తే. అంత నైదేండ్లప్రాయంబునందె శౌరి, తోడిబాలురతోఁ గూడి వేడుకలర
గొల్లయిండ్లను వెన్నలు కొల్లలాడు, గొల్ల లాడుకటూక్తికిఁ గొంకు లేక. ||28||

సీ. వెన్నఁ బెట్టెద మేది విద్దెమన్నను గోపరమణులయొద్ద విద్దెములు సల్పు
నొకయింత నేమఱియున్నఁ గవ్వము దీసి పక్కున భాండము ల్పగులఁగొట్టు
నది యేమిరా కృష్ణ యనిన నేమియు లేదు చేతప్పి పడెనంచుఁ జెలఁగి నవ్వుఁ
బట్టుకోవచ్చిన బ్రహ్మాదులైనను బట్టనేర్తురె యంచుఁ బర్వు లెత్తు

తే. భామయొక్కతె వెన్నంటి పట్టుకొనిన, మోము ద్రిప్పి చుఱుక్కన మోవి నొక్కు
నమ్మనేఁ జెల్ల నెంతకాయకుఁ డటంచు, తరుణి విడిచిన విడువక దాఁ బెనంగు. ||29||

క. లోలయగు లోలలోచన, వాలుంజనుదోయిఁ గేల వడిఁ బట్టుక ను
య్యాలో జంపాలో యని, వ్రేలుం గృష్ణుండు సఖులు వికవిక నవ్వన్. ||30||

మ. కినుకన్ వ్రేతలు వచ్చి కొల్లలిడియెం గృష్ణుండు పాల్వెన్నలం
చనినం గోపముతో యశోద యది యేరా కృష్ణ వ్రేపల్లెలో
నను బాల్వెన్నలుఁ గొల్లవెట్టితని యన్నం దల్లి లేదే తమిం
డ్లనెయుండె ననఁ జూడఁ బంపఁ జెలినట్ల న్నిండియుండు న్వడిన్. ||31||

చ. పనివడి దొంగిలించుతఱిఁ బట్టుక కృష్ణుని దొంగసిక్కె ర
మ్మని యొకప్రోడ చేడియల నందఱిఁ గూడుక తల్లి యొద్దనుం
చినతఱి దత్తనూభవుని చెల్వము గైకొన నీకుమారు దం
డన మొనరింప మేము వలెనా యన సిగ్గునఁ బోదు రందురన్. ||32||

సీ. జనయిత్రి రోటఁగట్టిన నర్జునంబులఁ బడద్రోసె నర్జునప్రాయముగను
బృందావనంబునఁ బృథుశక్తి దగ ధేనుబృందావనము సేసెఁ బ్రేమదనర
బకునిరోషారుణాంబకుని చంచులు రెండు చించి చెండాడె విచిత్రముగను
వత్సరూపకుఁడైన వత్సదైత్యుని బట్టి వక్షంబు పగులఁగా వైచి చంపె

తే. బాలగోపాలకబళనప్రాసితాఘు, నఘు విచారించె గహనమధ్యంబునందుఁ
బద్మలోచనుఁ డైదేండ్లప్రాయమునను, భక్తలోకైకరక్షణప్రౌఢి మెఱసి. ||33||

వ. అంత నొక్కనాఁడు. ||34||

ఉ. వెన్నున బర్హిబర్హమును వేత్రము గేలఁ గటీతటిం బదా
ర్వన్నెపటంబు దట్టిపొరవాంశికనాళముఁ బైఁడికొమ్ము ద
ధ్యన్నకరంబు గల్గి చెలువందుచు గోపకబాలుయుక్తుఁడై
వెన్నుఁడు ధేనుబృందముల వెంటఁ జరింపఁగఁ జూచి నివ్వెఱన్. ||35||

తే. జలజగర్భుండు గోపవత్సముల డాఁప, భక్తవత్సలుఁ డట్టిరూపముల నొక్క
వత్సరంబును మెలఁగ శ్రీవత్సవక్షుఁ, గాంచి వెరగంది మ్రొక్కి నుతించె నిట్లు. ||36||

సీ. మహనీయతతపుష్పమాలికాంచితచంచరీకపక్షసపక్షకాకపక్ష
చిత్రేంద్రచాపరోచిస్సాంద్రచంద్రికాంచితకరాదికలాపకృతకలాప
బాలభానుప్రభాజాలకల్పనశీలకటివిలోలవిశాలకనకచేల
వేత్రదండవిషాణవేణుదధ్యన్నప్రశస్తపంకజశస్తచారుహస్త
తే. నందనందన శాశ్వతానందభక్త, నందనద్రుమసనకసనందనాది
ముక్తజననందకాకార యుక్తిదూర, నందకకరాబ్జ నినుఁ గొల్తు నన్నుఁ బ్రోవు. ||37||

తే. ఏను నీమాయఁ దెలియఁగా నెంతవాఁడ, మోహినీరూపమున శంభు మోహితాత్ముఁ
జేయవే మున్ను నను దయచేయుమయ్య, సంతతాక్షయ్య శేషభుజంగశయ్య. ||38||

తే. జనకుఁడవు నీవు గోపవత్సలుఁడ వౌట, నేను నటువలె నైతి నేఁ డింతెగాక
లేదు నేరంబు నామీఁద లేశమైన, ననుచుఁ జతురోక్తి వినుతించి యజుఁడు చనియె. ||
39||

వ. ఇట్లు భక్తవత్సలుండు వత్సగోపాలబాలకుల మరలించి మఱియుఁ బెక్కువినో
దంబులఁ జరియించుచుండె నంత. ||40||

క. ఏడెనిమిదివత్సరముల, వాఁడై కృష్ణుండు కొన్నివగలఁ జరించె
న్వేడుకతోఁ గాయకపుం, జాడలు విడువకనె గోపసహితుం డగుచున్. ||41||

సీ. నాబంతి దాఁచుకొన్నను నేను విడుతునే యని యొక్కచెలిగుబ్బ లంటి చూడుఁ
జెలువ యేకాంతంబు చెప్పెద రమ్మంచుఁ జెవియొగ్గినను గవకివలు గొఱుగుఁ
బడఁతి యీముడి నేమి ముడిచితే యే దేది విడుమంచు నునుపోఁకముడికిఁ బెనఁగుఁ
గాల్దాఁకి మ్రొగ్గునంగనకు ముందై పుత్తు గనుఁగొమ్మనుచు నెత్తి కౌగిలించు
తే. నొడ లెఱుంగక నిదురించు నువిదతొడలఁ, గుచ్చల దెరల్చి యత్తను దెచ్చి చూపు
నేమి చేసెద రిద్దఱే యిం దటంచు, దంపతుల వేఁడు హరి దంటతనము మెరసి. ||
42||

చ. రమణి యొకర్తె యొంటి మధురాపురికిం బెరుఁ గమ్మఁబోవుచో
సమయము గాచి పోఁకముడి జార్చిన జాఱెడుచీర గట్టఁగా
నమరిక లేక కుండ విడ కత్తభయంబున దించుమంచు న
క్కమలదళాక్షి వేఁడుకొనఁ గల్లరిచేష్టలు చేయుచు న్నగున్. ||43||

సీ. క్షోణీశ యంత యశోదతోఁ బుట్టిన కుంభకుం డనియెడిఘోషభర్త
మిథిలాపురముచెంత మేటిసంపదలచేఁ దనరంగ నతనిమందను నిశాటు
లేడ్వురు మదమత్తవృషమూర్తులై చొచ్చి యనిశంబు బాధింప నతఁడు వీనిఁ
జంపినవారికిఁ జక్కనినాకన్య భక్తి నిచ్చెదనంచుఁ బ్రతిన సేయ
తే. శౌరి యట కేగి వృషముల సంహరించి, భువనమోహిని నీలను స్వవశఁ జేసి
తత్సహోదరు శ్రీదాముఁ దనకు మిత్త్రుఁ, గాఁగఁ గైకొనివచ్చెనుత్కంఠ హెచ్చ. ॥44॥

క. ఆనీలాకన్య యశో, దానందులపట్ల నెల్లఁ దగుభయభక్తు
ల్పూనుచు రాధాచంద్రని, భానసతోఁ జెలిమి సలుపు నప్ప యటంచున్. ॥45॥

వ. అంతఁ గ్రమక్రమంబున. ॥46॥

సీ. మొనలు చూపెడి పినపినమొల్కచనుదోయి యలఁతిపయ్యంటకు నాస సేయఁ
గొంకున ఱెప్పలాఁగుచుఁ జూచుచూపులు మిసిమికతొలకుల దుసికిలంగఁ
జిగురాకుపోలిక జిగిఁజూపువాతెఱఁ జిన్నిలేనవ్వులు చెంగలింప
నొక్కింతబటువైన యుదుటుఁ దెల్పెడి శ్రోణితటి పటంబునకు నెత్తరము నెఱపఁ
తే. బొన్నపొక్కిలి లోఁతైన సన్నమైన, నడుము బిగిఁజూపు నునుబోఁకముడికి లోఁగ
శాకబీజాలివలె నారు చంద మొంద, నీల నవయౌవనంబున నెగడెఁ జాల. ॥47॥

క. మదవృషభంబులఁ గూలిచి, సుదతీమణిఁ దెచ్చునపుడు చూడఁగ హరికిం
బదుమూఁడేడులు గావునఁ, బొదలుం జవ్వనము భువనమోహనలీలన్. ॥48॥

సీ. కలికిసింగారంపుమొలకలో యన ముఖాబ్జమున నూనూఁగుమీసములు దనరఁ
గెంపుల గెల్చిన కీర్తియో యన గావిమోవిపైఁ జిఱునవ్వు ముద్దుగులుక
సంతతగోపికాస్తనఘట్టనంబున గడుసయ్యె నాఁగ వక్షంబు మెఱయఁ
గలభహస్తోపమోరులఁ బోలి యాజానులంబియై బాహుయుగ్మంబు వెలయ
తే. జవ్వనంబున గోపాలచక్రవర్తి, నిండుపున్నమచందురు గండుమిగిలి
కన్నుఁదొగలకు విందయి యన్నుఁ దెగల, మనసు నెలఱాలఁ గరగించి మమత నించె. ॥49॥

ఆ. పిన్ననాఁటనుండి కన్నులకింపయి, యున్న రాధమీఁదఁ గన్ను వేసి
యున్నవాఁడు గాన వెన్నుఁ డాప్రాయంపుఁ, గన్నె పొందుఁ గోరి సన్న సేయు. ॥50॥

సీ. ఫలపుష్పములు దెచ్చి పట్టుమంచును బైఁట నించుచో గుబ్బఁ దాఁకించుఁ గేల
నిక్కట్టుతోవల నెదురైన నోదుఁగక యొయ్యారిమేను మే నొరయ నేగుఁ
జీఁకటిలోఁ గన్నుఁ జెలియ నాపై దయ లేదటే యని కౌగిలింపఁ దివురు
సఖులతో రతిరహస్యములు ప్రసంగించు నెలగాఁగ వినఁగఁ దా నెఱుఁగనట్ల
తే. చిలుకసాంబ్రాణితెజివజీరుఁ గేరు, కమ్మనెమ్మేన వగవగ సొమ్ములూని
యెమ్మె మెరయించు శ్రీకృష్ణుఁ డెల్లవేళ, రాధ లంకించుకొనెడి యారాటముననను. ॥51॥

క. శౌరి కడుఁబ్రేమ నిటువలెఁ, జేరిక సేయంగ సిగ్గు చిత్తము గరఁగన్
మారుఁడు పొడుపొడుమని యొ, య్యారంబున వెడలె నంత ననురాగమునన్. ॥52॥

క. కిలికించితవతి కృష్ణుం, దిలకించఁగసాగె సారెఁ దీరగుగుబ్బల్
పులకించఁ గళుకుఁజెక్కుల, గులకించుక చెమట జాఱఁ గోర్కులు మీఱన్. ॥53॥

సీ. పనిలేనిపనిఁ బూని పైఁడియందియ ఘల్లుఘల్లనఁ గృష్ణుచెంగట నటించుఁ
దనపైఁట యతనిఁ దాఁకిన గిఱుక్కున మొగం బొరయై చూచు సిగ్గొలయు చూడ్కి
నేఁ జెల్ల నమ్మ వానికి నెట్లు దోఁచునో చెఱఁగు దా కె నటంచుఁ జెలికిఁ దెలుపు
నెటుల దోఁచిన మంచిదే యన్నఁ జాలును పొమ్మంచుఁ గెంగేలఁ దమ్మివైచు
తే. నాననము వంచు బొటవ్రేల నవని వ్రాయు, వేఁడినిట్టూర్పు వుచ్చు నావెత యెఱుంగ
వింతెగదె యంచు ననఁబోవు నంతలోన, గ్రుక్కు మక్కువఁ జొక్కి యక్కువలయాక్షి. ||54||

మ. నునుపయ్యెంటచెఱంగు జాఱ హరి కన్నుంగోనలం జూచినం
గినుకన్ వాతెఱ పంట నొక్కుచును జంకించు మృగాంకాస్య గ్ర
క్కున లేదంచును శౌరికన్నులను మ్రొకున్ రాధ కెమ్మోవిపై
నెనయించుం దరహాసచంద్రికల శ్రీకృష్ణుండు హర్షింపఁగన్. ||55||

మ. కనుఁగోకృష్ణు నెఱుంగనట్లు సకియం గౌఁగింటికిం దార్చుచుం
బెనగు న్నాపయి బత్తి లేదనుచుఁ గోపించున్ బలా యేలనే
యనుచు న్నివ్వెఱపాటుతోడ నది త న్నెట్టో విలోకింపఁ బ
క్కున నవ్వు వలిచన్నుదోయి గులుకం గౌఁదీగెజ వ్వాడఁగన్. ||56||

ఉ. కొప్పున జాజులున్ బిగువుగుబ్బల కుంకుమతేనె మోవిపైఁ
గప్పురవీడియంబు జిగికస్తురిబొట్టును నిచ్చచల్వముం
జొప్పడ వారకాంతవలెఁ జూడ్కికి విందొనరించెఁ గాని యొ
క్కప్పుడు మైలదోప నడయాడదు రాధ ముకుందు ముందటన్. ||57||

సీ. దోర్మూలములు గాంచఁ దొలఁగించుఁ బయ్యెద నాభి గన్గొన వితా నానఁ బూను
మురువుతోఁ గెమ్మోవి విఱుచు చుఱుక్కున నుదుటుగుబ్బలు నిక్క నొడలు విఱుచు
మెలఁతమైనొరగు నేమో చూచి పక్కున నగుఁ బాలు ముద్దాడు నన్నుఁ జూడు
మను నొక్కవ్యాజంబునను జెంతఁ జేరు జెక్కుల చెమ్మవో మీటుఁ గొప్పు నిమురుఁ
తే. గటితటం బంటి సొలయుఁ గ్రేఁగంటఁ జూచుఁ, బంత మీడేరెనా యని పైని విరులు
వైచుఁ గనుసన్నఁ బిలుచు రావా యటంచుఁ, జిలుక పైనిడి కెలయు నచ్చిగురుఁబోణి. ||58||

క. అలచెలువ వలపుసొలపులు, దిలకించుచుఁ జెలఁగి బళిర తేరకు డక్కెన్
వలకారిచిలుక యని చం, కలు దాటించుచును శౌరి కడునిర్భయుఁడై. ||59||

సీ. మగువ నీవ్రేలికి మట్టాయెనా యని కడవ్రేలుఁ బట్టు నుంగరము పెట్టు
నిది లెస్స యనుచుఁ బాలిండ్లమీఁదికిఁ బాణికమలము ల్సాఁచు హారములు వై చుఁ
జెలి చూడవే యని చెంగల్వమొగ్గ యిందని వేఁడి యిచ్చు కర్ణమున నుంచుఁ
గుంకుమ యలఁదుచు గోట నితంబంబు కడ విదలించుఁ బక్కున హసించు
తే. గురుజనంబులు నెడ గల్గి తిరుగువేళ, శౌరి రాధను జేరి రాజసము మీఱ
నామిటారియు నతనిమాయలకు లొంగి, యుండెఁ గావునఁ జెలరేగుచుండె నపుడు. ||60||

క. వనితామణి యిటువలె న, వ్వనజదళాక్షునకుఁ జాల వలచి మనం బా
ఘనవర్ణుచెంతఁ దనుపుం, బనిపాటలు మాని మెలఁగు భవనములోనన్. ||61||

సీ. ఒంటిపాటునఁ గౌఁగిలొసఁగుఁ దత్తఅముతో నంతలోపల మళ్లు నలుకుఁడైన
నేమైనఁ జూచుచు నెఱుఁగనిరీతిని మాఱుమోమునఁ జెంతఁ జేరి నించుఁ
గట్టుకొం గెడలించి గట్టునల్లల్లన గంభీరనాభి క్రేగంటఁ జూడఁ
జెలియ రావే యని చెయి వేయుఁ జీఁకటి గాంచి నీవా యంచుఁ గడకుఁ బోవు
తే. నెదురెదుర చూచు మందల కేగియున్న, నేల రావైతివని దూఱు నాళీఁ జూచి
యతనిపల్కులె చెవియొగ్గి యాలకించు, వలపునను రాధ కృష్ణునివలకుఁ దగిలి. ||
62||

తే. మాధవుఁడు రాధ నీరీతి మరులు కొల్పి, మఱియు గొల్లమిటారుల మరులు కొల్ప
నారజపువన్నెఁ బెట్టుచు ననుదినంబు, వీథిలోపల విహరించు వేడ్క మీఱ. ||63||

చ. మునిమునిచీఁకటి న్నడువ ముంగిటవాఁకిట నైన నొంటిపా
టున నడయాడుజవ్వనుల డొంకక పయ్యెదయైనఁ జట్టయై
నను జడయైనఁ బట్టు నెఱనవ్వునఁ గృష్ణుఁడు లోఁగిరేని గ్ర
క్కన నొకచోటుఁ జూచుకొను గాదనినన్ వెడలున్ హుటాహుటిన్. ||64||

సీ. జిలుఁగుఁబయ్యెద జాఱఁ జెక్కుల చెమరూరఁ గనుఱెప్పయిడక చూడనిమిటారి
చెలియచెక్కునను దోఁచిన కృష్ణవదనంబుఁ గూర్మి మీఱఁగ ముద్దు గొననివనిత
పులకండములు గుల్కు బొమ్మంచుమోవికిఁ గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగని కుందరదన
పైఁడికంబంబునఁ బ్రతిఫలించినమూర్తిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి చొక్కనిలతాంగి
తే. కలుగనేరదు రేపల్లెచెలులలోన, గురుజనంబుల కళికి పైకొనరు గాని
కరఁగరే చంద్రు గనుచంద్రకాంతమణుల, జోక గోపాలరాయనిఁ జూచునపుడె. ||65||

తే. ఉల్లమునఁ గృష్ణమూర్తి యచ్చొత్తినటులు, సంతతంబును జెలువొంద జంద్రముఖులు
తన్నిమగ్నైకచిత్తలై ధ్యానయోగి, వరులవలెఁ జొక్కుదురు పారవశ్యమునను. ||66||

సీ. అమ్మనేఁ జెల్ల మాయత్త చూచినఁ గొట్టుఁ బయ్యెద విడర గోపాలరాయ
యోరి నాగుబ్బల గోర జీరకు పోర నీకు మ్రొక్కెద యశోదాకుమార
యవులేర మంచివాఁడవు గంటు సేతురా వాతెఱపై నవనీతచోర
చెల్లఁబో నడివీథి నెల్లవారును జూడ ముద్దాడవత్తురా ముద్దుకృష్ణ
తే. యంచు బ్రక్కను బవళించుమించుబోండ్లు, నిదురమబ్బునఁ బగ లిట్లు
జదురులెల్లఁ
గలవరించిన నాసంచు తెలియలేరు, పనులఁ గాచిరి కాన తత్ప్రాణవిభులు. ||67||

ఆ. పనులు సేయువేళఁ బాటఁ బాడెడువేళ, నాటలాడువేళ హరినె కాని
యన్య మెఱుఁగ రెందు నలగోపసతు లేమి, నోమినారొ తొల్లిబాములందు. ||68||

సీ. అదిగో కృష్ణుఁడు వచ్చెనన నెంతపనియైన వదలివత్తురు తలవాకిళులకు
యముననీళ్ళ కటంచు నరిగి మాధవువేణునాదంబు విందురు మోద మలరఁ
బనిలేనిపని పెట్టుకొని నందసుతుని గేహమున కేగుదురు నూఱారుమాఱు
తమినిబ్బరమునఁ జెంతలవారి నెఱుఁగక కులుకుదు రాశౌరికెలన నిలిచి
తే. కమ్మవిలుకానిచేకీలుబొమ్మ లనఁగ, సమ్మదంబునఁ బసిగాపుకొమ్మ లట్టు
లెమ్మె నడయాడుదురు సంతతము మాన, సము వెన్నునియందు మగ్నమ్ము గాఁగ. ||
69||

క. ఈకైవడిఁ గృష్ణుఁడు వ్రజ, కోకిలవాణులను మరులు కొల్పె మనోజ

వ్యాకులితలైన వారలఁ, జేకొని క్రీడింపఁదలఁచి చిత్తములోనన్. ॥70॥

మ. కమలావల్లభసౌఖశాయ నికమాగచ్ఛద్వచోవల్లభా
శ్వమణీస్వాగతికంబు గైరవనుహృత్సరక్తికంబాపగో
ద్యమ మాశబ్దిక మంగభూవిజయయాత్రావాదదూకంబునై
కమనీయంబుగ మించె నంతట శరత్కాలంబు భూపాలకా. ॥71॥

తే. ఆశరత్కాలమునఁ బూర్ణిమావసరము, నందు రవి జాఱెఁ జంద్రోదయంబు మీఱెఁ
దనరె నిరుదెసఁ గెంజిగి ధవళరుచియుఁ, గీరహయునిప్రతాపసత్కీర్తు లనఁగ. ॥72॥

మ. స్మరతేజంబు జనించె నించె దివి సచ్చక్రంబు చక్రంబు దు
స్తరమోహాబ్ధి భ్రమించె మించెఁ దుహినాసారంబు సారంబులౌ
నరవిందంబులు తీరెఁ దీరెననెఁ గల్హారంబు హారంబుడాల్
నెరయన్ వెన్నెలమించె మించె విటసందేశంబు దేశంబులన్. ॥73॥

సీ. అట్టివెన్నెలలోన యమునాతటంబున ననిచిన శృంగారవనములోనఁ
బారిజాతముక్రింద మారు గెల్చినభంగి నంగుమీఱఁ ద్రిభంగి యగుచు నిల్చి
పదముపై వేఱొకపద ముంచి జాలువావన్నెదుప్పటివలెవాటు మించ
సాచీకృతానన జలజాతవేణురంధ్రములయందుఁ గరాంగుళము లమర్చి
తే. ప్రౌఢి మీఱంగ మదనగోపాలమూర్తి, గాన మొనరించె నలతానమానములకు
మానములు వీడ గోపికామానవతులు, గీతికాదూతికాసమాహూత లగుచు. ॥74॥

సీ. కెంగేల జలపాత్ర గీలించి యెలదోట త్రోవగా నవ్వలదూఁటె నొకతె
[1]యత్త యెక్కడి కంచు నడుగ నెక్కడకి లే దిదిగొ వచ్చెదనందు నేఁగె నొకతె
పొరుగింట నుండు మాపొరుగింటిపడుచును చూచి వచ్చెద నంచు లేచె నొకతె
మంచినీళ్ళకుఁ బోయి మఱలివచ్చెద నంచు వేడ్క మీఱఁగ నేఁగె వెలఁది యొకతె
తే. త్రోవలో తోడికోడలు పోవఁ జూచి, యేడకే యన్న నదియు నీ వేడ కన్నఁ
గూయకుమటంచు నిద్దఱుఁ గూడి తోడి, దొంగలై పోయి రాగోవధూర్తుకడకు. ॥75॥

చ. కడవెఁడువేఁడినీళ్ళ జలకంబయి కమ్మనిపాలు వంటకం
బిడిన భుజించి నాథుఁడు శయించిన వీడెము వేసికోక య
ప్పుడె నిదురా యటంచు నొకబోటి హసించుచుఁ దల్పుమూసి వె
ల్వడియె ముకుందు డున్నెడకుఁ బంచశిలీముఖచంచలాత్మ యై. ॥76॥

సీ. మొగములోఁ దేటలేనగవు వీడెముకెంపు పెంపునింప సమర్తపెండ్లికూఁతు
లనువొంద నీరువట్టినమేనితళతళల్ దిలకింపఁ దొలుచూలుతలిరుఁబోండ్లు
పసదేరు పసపుదువ్వలువ కాటుక బొట్టు వింతచెల్వూన బాలెంతరాండ్రు
గమకపుగుబ్బ లంగములలో నుదుటునిచ్చలు ప్రేమగల నిండుజవ్వనులును
తే. మఱియు వ్రేపల్లెలోనున్న మందమంద, గామినులు కామినులు కీరకాండకాండ
కుసుమదోదూయమానమానసముతోనఁ, [2]దోనఁ దన్నందపుత్త్రుండు తోన నగుచు. ॥77॥

తే. ఏల వచ్చితి రీవేళ బాలలార, యనినఁ గొందఱు ప్రౌఢరాకాబ్జముఖులు
కృష్ణ నిన్నేలవచ్చితి మిష్టు మరుర, ణంబునం దన నందనందనుఁడు పలికె. ॥78॥

క. మగనాండ్రు మీరు మిముం, దగిలి రమించుటలు నాకు ధర్మమె నేనా

వగకాఁడుగాను బొండో, మగువలు మీకైన నిట్టిమార్గము దగునే. ||79||

మ. అనినం గన్నెలు చిన్నవోవ నగి ప్రౌఢాంభోజపత్రేక్షణ
ల్వీన మేమంటివి కృష్ణకృష్ణ యవురా వేసాలు మాతోడనా
యనరా దింతియెకాక కన్నియపుడల్లా తప్పుదండాలు వె
ట్టిన మాసామివి నీవకాక వలపంటే వచ్చెనా బింకముల్. ||80||

శా. కానీ పోదుమె ప్రొద్దుపొద్దునను వేడ్క న్నీవు ప్రార్థింపఁగాఁ
బోనీ పో మనవాఁడుగా యనుచు మాపుణ్యానకున్ వచ్చితే
కానంజాలక ధర్మశాస్త్రములు వక్కాణింపఁగాఁ జొచ్చినా
వౌనే కాక మఱేమిప్రోది కడు లెస్సాయెన్ యశోదాత్మజా. ||81||

మ. దినముం జేష్టలచేఁ గరంచఁగను బాతివ్రత్యధర్మంబు మే
మెనయంజాలుదు మెట్లుగా నదియుఁ గా కేనాఁడు కాళిందిలో
నను నీరాడఁగ వస్త్రము ల్గొనితొ యానాఁడే జనెన్ లజ్జ య
న్నను గోపాగ్రణి యేమి చేసితిని నానాఁ డేల నన్ దూరఁగన్. ||82||

చ. అనవుడు నవ్వి యవ్వికసితాంబుజనేత్రలు నీ వెఱుంగవే
కనికని యుండి బిత్తలియె గట్టుకు రమ్మని చేతులెత్తి మ్రొ
క్కిన దనకాళుఁబోరి తిలకింపవె మర్మము లెల్ల నెట్టిసీ
మను సతు లట్లు సూపుదురె మాయెడఁ గల్గెను గాక మాధవా. ||83||

తే. అనిన నింతియ కాదె పద్మాక్షులార, దృష్టిదోషంబు పనిలేదు తెలియ కేను
జెనకితినె గాక నన్నుఁ జూచితిరె చూడ, వల్లవుఁడ గాని నే మీకు వల్లభుఁడనె. ||84||

సీ. అలివేణి నీవె కావా గుబ్బపయిఁ జెయి వేసిన జెయిఁ దట్టివేసి చనుట
వనజాక్షి నీవె కావా మోవి యాన వచ్చిన నెమ్మొగం బోర చేసికొనుట
యంగన నీవె కావా వేణి పట్టినఁ బెనఁగి నాచెయి విడిపించుకొనుట
అబ్జాస్య నీవె కావా వెన్కఁ జేరి నే కన్నులు మూసినఁ గసరుకొనుట
తే. వలపు లేదేమొ నల్లనివాఁడ నగుట, నటుల నేల పతివ్రత లగుదు రింతె
యదియె మంచిది సౌఖ్యంబు లందు నిందుఁ, జెందుటకు మంచికార్యంబుఁ జేసినారు.
||85||

ఉ. చిత్తమెలర్పఁగా మగలసేవ లొనర్పక యిట్టివేళలన్
వత్తురె మెత్తురే పరులు వంశమువాసికి గాసి దెత్తురే
చొత్తురె జారవిద్యలకుఁ జూచిన పెద్దలు సాగనిత్తురే
యుత్తమశీలలార [3]నను దూఱక మీశరణంబు లొందుఁడీ. ||86||

మ. అనినం గాంతలు దృష్టిదోషములు లేవా ధర్మము ల్పల్కు నీ
వనినం జాలును సృష్టిదోషములు లే వట్టైన బల్సిగ్గునన్
నిను సేవింపము గాని యుండు నెపుడు నీయందె మాచిత్తము
ల్పెనఁగన్ వల్లవచక్రవర్తి వివపాభేదంబునం జూడఁగన్. ||87||

తే. రూఢి శృంగారరసమె యీరూప మగుట, శ్యామవర్ణుఁడ వౌదు గాదనఁగ నేల
యెఱుఁగుదుము నిన్ను మము నీ వెఱిఁగియుందు, వేల యీవట్టిజోలి యీవేళఁ గృష్ణ.
||88||

సీ. ధవసేవ ధర్మ మంటివిగదా నీవె మాధవుఁడవు గావె కందర్పజనక
వంశంబునకు హాని వచ్చునే చేపట్టినావు వేడుక వేణునాదలోల
కనిన నిత్యానందకాముకు ల్మెచ్చరే తగులు చేసిన నమృతస్వరూప
యాత్మనివేదనం బౌఁగాక మాభక్తి జారత్వమే భక్తపారిజాత
తే. కలరె సర్వనియంతను గాదనంగఁ, దగినపెద్దలు జగదద్భుతప్రభావ
శరణ మెయ్యది నీపాదజలజయుగమె, శరణ మగుఁగాక గోపాలజనశరణ్య. ||89||

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. ||90||

సీ. నటియింపవా విషానలఘోరఫూత్కారకాళియాహిస్ఫటాగ్రములయందుఁ
గబళింపవా జ్వలత్కాలానలజ్వాలికాభీలలోలదావానలంబు
ధరియింపవా మహీధరవైరిముక్తాశ్మవర్షదుర్ధర్షగోవర్ధనంబు
మరలింపవా వార్ధికరభటానీతతల్లోకగామినీనందు లోకు లెన్న
తే. మఱియు గల వెన్ని యైన నీమహిమ లెన్న, సులభమా మాకుఁ బరపురుషుండ వగుదు
ననఁగ నినుఁ గొల్చెదము నేఁడు కరుణఁ జూడు, మేల మ మ్మింత సేయఁ గోపాలరాయ. ||91||

క. గాయకునకు మోహింపుదు, రేయెడ స్త్రీ లనుచుఁ దెలుపదే శ్రుతి గావో
గాయకుఁడ వేము గామో, తోయజనేత్రలము వట్టి దూఱేమిటికిన్. ||92||

క. చిక్కులఁ బెట్టినఁ బోమిక, నక్కున గదియించి తారహారావళులం
జిక్కులఁ బెట్టక యనుచున్, మక్కువఁ బైఁబడిన యదుకుమారుం డంతన్. ||93||

సీ. అలమఁబోయినఁ జేతికందని చిన్నిగుబ్బలబాలల వికాసబంధములను
దిమిరంబు నిండుప్రాయము మోహనాంగులఁ గెరలించి యుపరతిక్రీడనముల
నగవుల నఖరదంతక్షతంబులఁ దెల్పు ప్రౌఢల బహుచిత్రబంధములను
జాతిస్వభావచేష్ట లెఱింగి తత్తత్కళాస్థితు ల్గరఁగించి లలితగతుల
తే. నందఱికి నన్నిరూపంబు లందిపొంద, దక్షుఁ డయ్యును నొకవినోదంబు గాఁగ
నిరువురకు ముప్వురకు మఱి నేవురకును, బడుక యిచ్చుచుఁ బెనఁగె గోపాలుఁ డపుడు. ||94||

చ. అలయ వొకింతయైనఁ జెమటంటదు చెక్కుల మించి యూర్పులం
బొలయవు చాలుఁ జాలు నిఁక బొమ్మనఁ వెందఱు వచ్చి వేఁడినం
గలయక నీవు దేవుఁడవు గాక మనుష్యుఁడవే యటంచుఁ బ్రే
మల నని రింతు లాహరిని మన్మథకేళిక మించు లాహరిన్. ||95||

తే. పాలు చల్లాఱఁబెట్టి యావేళ యింత, పాలుమాలిక రాఁగ రాధాలతాంగి
పవ్వళించెనొ లేదొ గోపాలగీతి, చెవినిఁ బడ నుల్కి పడి లేచి శీఘ్రమునను. ||96||

క. పాలని మజ్జిగలోపలఁ, బాలుని తోడంటు వెట్టి భ్రమచే నిదురన్
సోలెడిగృహజన మదియే, వేళ యనుచుఁ బడుకయిలుఁ బ్రవేశించి తమిన్. ||97||

సీ. ముంగొంగుబంగారుచెంగావి యటులుండ జిలుఁగుపైఠాణిదువ్వలువ గట్టి
సంపెంగ లటులుండ జాజిక్రొవ్విరిదండ మెండుగాఁ గీల్జడనిండఁ జుట్టి
కుంకుమపంకంబు పొంకంబుగా నుండ గబ్బిగుబ్బల మంచిగంద మలఁది

కళుకు ప్రాగెంపుచెక్కడపుసొమ్ము లటుండఁ దెలిముత్తియంపుసొమ్ములు ధరించి
తే. సొగసు మీఱఁగ వెన్నెలసోగ యంచుఁ, గాంచువారలు భ్రమయ శృంగార మెనయఁ
బండువెన్నెల నొకయింత భయము లేక, రాధ వెలువడె గోపికానాథుకడకు. ||98||

ఉ. తోరపుగుబ్బ జక్కవలతో వలతోదన నీలజాలముల్
తూఱెడివేణిఁజాక చకితోచకితోరు మృగంబులం బొదల్
దూఱఁగఁ జేయు చూప రహితో రహితోర్జితగంధకేతకిన్
దూరము సేయువాసనలతో నలతోయజగంధి వచ్చుచున్. ||99||
తే. ప్రొద్దుముద్దులకూఁతురి యొద్దితోఁటఁ, గన్నెమావులక్రీనీడఁ గలువరాచ
చలువఱాతిన్నెపై జాజిశయ్యమీఁద, గోపకాంతాసహస్రము ల్గొల్వుసేయ. ||100||

ఉ. ఒక్కతె గుబ్బపై నొరగి యొక్కతె యూరుల నంఘ్రి సాచి వే
ఱొక్కతె వీడె మీయ మఱియొక్కతె వీవన వీవ బత్తితో
నొక్కతె పైఁటఁ జెక్కు చెమరొత్తఁగ లీలరతాంతతాంతుఁడై
చొక్కెడు కృష్ణు దూరమునఁ జూచి గిఱుక్కున రాధ మర్లుచున్. ||101||

సీ. నిండారుపండువెన్నెలకాక కోర్వక యెలమావినీడల నిలిచినిలిచి
కలకలపల్కు చిల్కలపల్కు వినలేక చెవుల నంగుళములు చేర్చిచేర్చి
చల్లనితెమ్మెర లైపఁగాఁ జాలక జిలుఁగుఁబయ్యెద చాఁటు చేసిచేసి
హృదయంబు భేదించు మదనాశుగములకుఁ దప్పించుకొనలేక తలఁకితలఁకి
తే. ధవవియోగదవాగ్నిచేఁ దాళలేమి, సాహసము షడ్గుణంబంట సహజముగను
గంజపనలోల యగుచుఁ దత్కంజలపన, చూతవనమండలాగ్రంబుఁ జూచునపుడు. ||
102||

క. అమ్మమ్మ తెగువ యేటికి, సమ్మతి నీవిభుఁడు వచ్చుఁ జయ్యన ననుచుం
గొమ్మపయినుండి కొమ్మ క, రమ్మున నొకచిల్క వాలఁ బ్రమదము మీఱన్. ||103||

క. చిలుకా పక్షము నాపైఁ, గలిగెనె నీకైన ననుచుఁ గరమున నునుఱె
క్కలు దువ్వుచు నొకపూఁబొద, జలజాక్షుని దూఱుకొనుచు సతి యున్నంతన్. ||104||

సీ. అది యెవ్వరే రాధ యౌఁ గదా యిందేల వచ్చెనో హరిఁ బిల్వ వచ్చెనేమొ
యీవేళ నొంటిగా నింతదూరము వచ్చునా యశోదాదేవి యంపఁబోలుఁ
గాదుగా యిదియేమొ కలదుపో దోసమే యటువలె నుందురా యంబుజాక్షి
యెక్కడి దోసమె యెవ్వతె వలవదె వనజనాభుని చక్కఁదనము గనిన
తే. ననుచుఁ జెలులాడఁ జూచి యిట్లాడ నేల, పిలువవచ్చుట నిక్కంబు తెలిసివత్తు
మీర లిటు నిల్వుఁడని నిల్పి శౌరి వెడలి, యల్ల పూఁబొదకడఁ బొంచి యాలకింప. ||
105||

తే. చిలుక శ్రీకృష్ణదేవుండు చిన్ననాఁట, నుంచి నాపయిఁ గడుఁబ్రేమ నుంచి దినము
చెలఁగి యెన్నెన్నఁ జేష్టలు సేయు నకట, యేలలేదాయెనొక్కొ యాహాళి నేఁడు. ||106||

సీ. వెనుకపాటున వచ్చి వెడఁదకన్నులు మూయుఁ జెలిపేరు చెప్పిన జెలఁగి నవ్వు
చెలులెవ్వరైన వచ్చెదరు పోపొమ్మన్నఁ బడుక యిమ్మని కొంగు పట్టి తివియు
నలతోఁటలోన న న్నలయించి కొనిపోయి విడువక నగుచు నీవిక సడల్పు
నెడరైనతావున నెదురైన న న్నాఁగిపోనీక వాతెఱతేనె లాను
తే. సిగ్గు ప్రతిబంధమై యంత సేయ నాదు, కోర్కె యాడేఁఱదయ్యెఁ నీకూర్మి యెంత

యరసియుండ్రు యశోదాదు లైనవారు, నెనరుకలిమిని గనిపించుకొనరు గాని. ||
107||

ఉ. ఒకనాఁ డొంటిగఁ గేళికాగృహములో నుండంగ శ్రీకృష్ణుఁ డే
టికొ నేఁ బోయితిఁ బోయినం జెఱఁగుఁ బట్టెం బట్టినం గొంగు దీ
యకు రావచ్చెద రెవ్వరైనననని మల్లాడంగ నావేళ నే
లకొ యేతెంచి యశోద చూచి చనె నుల్లాసంబు సంధిల్లఁగన్. ||108||

క. అది మొదలుగ ముదమున నా, సుదతీమణి నామొగంబు చూచిన నగుఁ దా
నిది యేలనినను నేమో, పెదవి గదలనీక తెలుపుఁ బ్రియసఖతోడన్. ||109||

సీ. హరిఁ జేరవచ్చుచో నట్టె నేఁజూచినఁ బడఁతులఁ గనుగీఁటి కడకుఁబోవు
నందుఁ డదేమన్న నవ్వుచు మీకేల పొమ్మంచు నొకవేళఁ బులిమిపుచ్చు
నొంటిగా నున్నచో నొకలేనిపని చెప్పి కమలలోచనుని చెంగటికిఁ బంపు
వనిత నీచేఁ గాని వల్లఁడు మాకృష్ణుఁ డనినన్నుఁ బనుపు భోజనము పెట్ట
తే. గంధమైనను విరులైనఁ గాని విడియ, మైనఁ బండైన నాచేతఁ గాని వేఱె
యొకరిచే నంప దే నెంత యెడ్డికొనినఁ, బ్రేమ వేఁడు యశోద యదేమొ యెఱుఁగ. ||
110||

ఉ. నవ్వుచు మాయశోద యొకనాఁడు విలాసిని యాగృహంబులోఁ
బువ్వులు దెమ్మటన్న నటఁ బోయెడిచో హరి గుబ్బ లంటరా
నివ్వలి కేఁగుదెంచిన నదే విరు లేవి యనన్ యశోద నేఁ
బువ్వులు గాన నం దనిన బోటులు హాస్యము సేసి రయ్యెడన్. ||111||

చ. హరి యొకమాపునన్ జలకమై కురులార్పఁగ జీనిజాళువా
నురటి యొసంగి చేతికి యశోద చనెం దమి నేను వీవ బం
గరునునుజెక్కులం జెమట గ్రమ్మట సాత్వికమౌ టెఱింగి యో
గురుకుచ నీ కిఁక న్విసరికొమ్మనె శౌరి దరస్మితంబుగన్. ||112||

చ. తిలకము దిద్దుచున్న సుదతిన్నగఁ దిన్నఁగ నీవు దిద్దుమా
తిలకిని యమ్ముకుందునకు దిద్దెడిచో భుజమూలకాంతి క
న్గొలఁకులఁ జూడ నే నెఱిఁగి గొబ్బునఁ గేలటు వంపఁ దోడితొ
య్యలు లది యే మటండ్రు వశమా వినుతింపఁగ వ్రీడ ముగ్గుచున్. ||113||

ఉ. హరితో నే నొకవేళ నొంటిమయి మాటాడంగ నీళాకృశో
దరి తా నత్తఱిఁ బొంచిపొంచి కన నంతన్ శౌరి హు మ్మన్నచో
నగుచు న్నే నటు చిన్నదానిపయి నేలా యింతకోపంబనన్
దరహాసంబున నెంతలే దను జగన్నాథుండు నాపైఁ దమిన్. ||114||

ఉ. ప్రేమము నిచ్చ నిట్లు వలపించి ననుం గికురించి యిప్పు డీ
భామలతోడఁ గూడుకొని భావములో నను నెంచఁ డీవిధం
బేమని చూచుదాన నిఁక నెవ్వ రెఱుంగుదు రీయధర్మ మా
కామ్ముఁ డెఱుంగుఁగాని చిలుకా కలకాలము తన్నె నమ్మితిన్. ||115||

క. అని మంచిది రావలెఁ గద, యని కోపము మీఱఁ నేమొ యనఁబూనినచో
నిను నమ్మినాఁడ రాధా, యని హరి కౌఁగిటను జేర నది గని యలుకన్. ||116||

తే. పెనఁగి విడిపించుకొనుచు నబ్బిసరుహాక్షి, మంచివాఁడవు పొమ్మంచు మాఱుమొగము
సేసికొనియుండ నేమి చేసితిని నేర, మేలనే యల్క యనుచు గోపాలవిభుఁడు. ||117||

సీ. బారికిన్నెరకాయ బటువుగుబ్బలుమీఁద గోరుంచనీయవే కీరవాణి
తళుకుబంగారునిద్దాచెక్కుటద్దాలు ముద్దాడనీయవే ముద్దుగుమ్మ
కండచక్కెరపానకము గుల్కుకెమ్మోవి గంటి సేయఁగనీవె కలువకంటి
తొలుకాఱుమెఱుగుతోఁ దులదూఁగునెమ్మేను గౌఁగిలింపగనీవె కమలవదన
తే. పైఁటచాటేల చేసెదే పద్మగంధి, మోము దిప్పెదవేలనే మోహనాంగి
సారెజంకించె దేటికే సారసాక్షి, యేల మేనోసరించెదే యిగురుఁబోణి. ||118||

క. నాళీకశరుఁడు సుమనో, నాళీకము నేయఁ దాళ నవచంద్రకళా
ఫాలా చాలా యాలా, గేలా చాలా నలంచ కిఁక నేలఁగదే. ||119||

క. అని వేఁడుచు నేరం బిది, యని మోపక యలుగ నేమి యనియెద నేఁడే
చనియెద నని యివలికిరా, వనితామణి పిలువ కేల వచ్చితి వనినన్. ||120||

చ. వనజదళాక్షి యెచ్చటికి వచ్చితి పిల్వక ప్రొద్దువోక యే
వనమునఁ బాటపాడినను వల్లవకామిను లెల్ల వచ్చిరిం
తనుచునుఁ జేర నీవునను దారున గన్గొని వారిఁ బాసి క్ర
న్నన నిటు వచ్చితిం గలదె నాయెడ నేర మొకింతయేనియున్. ||121||

తే. అనినఁ జిలుకయుఁ గలికి నీ వపుడు చూచి, మగుడు సాహన మెఱిఁగి నీమగఁడు వేగ
నన్నుఁ గనుగీఁట వచ్చి క్షణంబులోన, నీతెగువ మాన్పనే యనఁ గృష్ణుఁ డపుడు. ||122||

తే. కాక నామీఁద నేరంబు గలిగెనేని, యిదిగొ నామేను నీవేణి యిదిగొ వలయుఁ
లీల దండించు మంచు గోపాలవిభుఁడు, గేలుజడఁ గేలు కందీయ బాల నగియె. ||123||

వ. అంత. ||124||

ఉ. వెన్నుఁడు సంతసించి మనవేడ్కకు వెన్నెల లెస్సగాఁగఁ గ్రే
గన్నుల చిన్నినవ్వు దొలఁకం దిలకించుచు సిగ్గులాడు న
క్కన్నియ ద్రాక్షచప్పరము కమ్మనిశయ్యకుఁ దార్చియంక సీ
మ న్నెలకొల్పి ముంగురు లమర్చుచుఁ జెక్కిలి ముద్దులాడుచున్. ||125||

తే. మోవి తన కిచ్చి కనుఁగవ మూసికొనిన, బాళిమీఱంగఁ దేనియ గ్రోలి బాల
సొగసుకాఁడింత యఱకంటఁ జూచెనేని, మాను మరలంగ మోడ్చిన నానఁ బూను. ||126||

ఉ. చక్కెరమోవి యానినను జన్నులఁ గ్రొన్నెలవంక లుంచినం
డెక్కులు మించ నొల్లమి నటించఁ బెనంగును నింతెకాని యా
చక్కనిసామి లోఁదొడల చక్కిఁ జుఱుక్కన గోట నొక్కినం
జొక్కి మిటారి సొమ్మసిలుఁ జూపు కరంగుట సాటి చెప్పఁగన్. ||127||

చ. వలపులు రేచి గోలయని వల్లభుఁ డల్లనఁ గేలిసల్పుచో
మెలఁతుక నిబ్బరంపుతమి మించగఁ జేతులు ద్రిప్పికొంచు న
చ్చెలువుని మందవేగము హసించుచు వెన్ జఱచెం గరాగ్రసం
కలితసువర్ణకంకణము ఘల్లన వల్లవుగుండె జల్లనన్. ||128||

మ. గళనాదంబులు దత్తఱించుచును సీతార్కంబు రెట్టింపఁ జె
క్కులపై స్వేదము గ్రమ్మ సొమ్మసిలి తళ్కున్ మేను వాల్గన్నుద
మ్ములు సోలన్ మృదులోరువు ల్వెనఁచుచుం బూఁబోణి దీనోక్తులం
జెలువు న్వేఁడ రతాంతమంత సడలెన్ శ్రీకృష్ణుఁడున్ వేడుకన్. ||129||

ఉ. సురతాంతంబున తాంతయై తరుణి మించు ల్గుల్కుశ్రోణి న్నిజాం
బర మొక్కించుక వైచి యొత్తిగిలఁ బ్రేమం గృష్ణుఁ డొయ్యారిబం
గరుచెక్కు ల్దనచేలచేఁ దుడిచి సింగారంబు గావించి క
ప్పురపున్ వీడె మొసంగె నంత నలరెం బూఁబోణి విశ్రాంతయై. ||130||

వ. అంత. ||131||

మ. తిలిరున్ మోవిని గద్దు లేదనెడు నిద్రాకెంపుచిన్నారి చ
న్నులపై సన్నపుక్రొన్నెల ల్వెలయ వెన్నుం డిచ్చు కైదండతోఁ
గలకంఠీతిలకంబు వెల్వెడలి రాఁగాఁ జల్లనై యామునా
నిలమున్ మెల్లన వచ్చెఁ జెంగలువపూనెత్తావి పైఁజల్లుచున్. ||132||

తే. అంతఁ గృష్ణుఁడు రాధాలతాంగిఁ జూచి, కంటె యుత్పలపత్త్రసంక్రాంత మగుచు
నీనితంబంబువలె మించె నీరజాక్షి, యనుచు యామునసైకతంబున వసించి. ||133||

సీ. ఒప్పుగా విరులతో నొరగొప్పు ఘటియించి బటువుముత్యాలపాపట యమర్చి
తావిపన్నీటిచేఁ దడియొత్తి మోమున సొగసుగాఁ గపురంపుచుక్క దీర్చి
చిరుగోటితాఁకులఁ జిమచిమల్గొనుచెంప సంది కుంకుమగంధ మందపఱిచి
చెక్కుల మకరిక ల్చిత్రించి పాలిండ్లఁ జెదరినహారము ల్చిక్కు దీర్చి
తే. కటిని బురుసాచెఱగుచీరఁ గట్టనిచ్చి, సొంపుమీఱ నెగాదిగఁ జూచి ప్రేమ
గడలుకొన శౌరి నిలువునఁ గౌఁగిలించి, మోహనాంగిని జెక్కిలి ముద్దుగొనుచు. ||134||

తే. చిలుకతో నన్ను దూరుచుఁ జెలువ వెనుక, నలిగి యేమని గడఁగితి వనిన నేమి
లేదనియె రాధ యెటువలెఁ గాదు తెలుపు, మనుచు గృష్ణుఁడు వేఁడ సిగ్గున లతాంగి.
||135||

ఉ. వచ్చినయప్పు డేననుచు వాకొని గ్రుక్కగ చాన యేటికో
మచ్చిక దెల్పుమంచు హరి మాటికి వేఁడిన నిన్ను బాహులం
జెచ్చెరఁ బట్టి క్రిందుపడఁజేసి మదం బణఁగింతు గట్టిగాఁ
దచ్చిననైనఁ గంతునకుఁ దప్పుదునంచుఁ బ్రతిజ్ఞ పూనితిన్. ||136||

మ. అనినన్ రాధ హసింప యింత యలుకా యౌరౌర నామీఁదనై
నను నీకోపము తీర్చుకొ మ్మటులనైన నీదుకోపంబు దీ
ర్పనె భావింతు నటంచు వేఁడుకొనుచున్ రాధావధూరత్నమో
హనపుంభావకళావిలాసముల నబ్జాక్షుండు హర్షింపఁగన్. ||137||

క. ఆరాధాధరమధురసు, ధారసధారాతిదర్పితస్వాంతమునన్
గూరిమి రమణుఁడు దముఁదమిఁ, జేరమి నేరమిగ నచటిచెలియలు కలఁగన్. ||138||

మ. ఇదిగో వచ్చెద నంచుఁ బోయి యిది యేమీ రాడు కృష్ణుండు రా
గదరే చూతమటంచు నంగనలు రంగద్రత్నమంజీరము
ల్గదలం గుబ్బల పయ్యెద ల్పొదల సింగారంపుఁగీల్గొప్పులం
బొదలం దుమ్మెద లెల్లఁ బూఁబొదల నెమ్మిం బల్మరుం జూచుచున్. ||139||

చ. ఒకపొదరింటిలో దలిమ మొక్కటి గాంచి యిదేమి చెల్ల నా
యకుఁడు విశేషబంధముల నంగనఁ గూడినపొల్పు దెల్ప రే
వికసితజాతిశయ్య కడువేడుక మీఱఁగ రాధఁ గూడి యే
డకొ చన నోపు నింక నకటా శకటారిని నమ్మవచ్చునే. ||140||

సీ. గట్టిగాఁ గీల్జడఁ గట్టివేయక మున్నె మోసపోతిమి గదా ముగుదలార
గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చుకొని విడువకయుండ నేరమైతిమి గదా నెలఁతలార
మనచేలచెఱగు లాతనిచేల ముడిగొల్పఁ దెలియమైతిమి గదా చెలువలార
యొకతెపై నొకతె మానక గూడి యలయింప నేరమైతిమి గదా నెలఁతలార
తే. యెవ్వ రెఱుఁగుదు రింతలో నిన్నివగలు, సేయుటలు దక్కెఁగా యని చెలఁగియుంటి
మెంత గృష్ణుని వెతకెద మింత ననుచు, వెతల మతి తల్లడిల్లి యా వ్రేతలెల్ల. ||141||

సీ. లత పెనంగొను తమాలముఁ జేరి యదె రాధికాకృష్ణు లని చేరి కనుచుఁ గనుచు
శారిక కృష్ణకృష్ణ యటన్న నదె కాంత శౌరిఁ బిల్చె నటంచుఁ జనుచుఁ జనుచుఁ
జాటున బర్హిపింఛముఁజూచి చెలికొప్పు హరియూనుపింఛమో యనుచు ననుచుఁ
కలరవంబులు వల్క లలనామనోహరఘనగళధ్వనియంచు వినుచువినుచుఁ
తే. దరువుఁ దరువును బొదఁ బొదఁ దెరువు దెరువు, సైకతము సైకతమును సారె సారె
యరసి యరసి వ్రజాంగన లందు నందు, మఱియు మఱియును వెదకుచు మమత మెఱయ. ||142||

సీ. నెమిలిపింఛెమువాఁడు నెఱి మించు సరి మించు గరమించుకాంచనాంబరమువాఁడు
వేణునాదమువాఁడు వినుగెంపు నునుగెంపు గనుపింపు కౌస్తుభకాంతివాఁడు
మొగులుచాయలవాఁడు మురిపెంపుఁగరిపెంపుమఱపింపుగతివిభ్రమములవాఁడు
వెడఁదకన్నులవాఁడు విరిపువ్వు సరిక్రొవ్వు చిఱునవ్వు కెమ్మోవిఁ జిలుకువాఁడు
తే. సారఘనసారచందనచర్చవాఁడు, కాంతతిలకాంతమౌళిభాగంబువాఁడు
మారసుకుమారసౌందర్యమహిమవాఁడు, మాధవుఁడు వచ్చెఁ గానరే మల్లెలార. ||143||

వ. అని మఱియు నగంబుల ఖగంబుల మృగంబుల నడుగుచు నడుగుచుఁ జూఱు
క్కను వెన్నెలబయిళ్ల వల్లభాయల్లకభరంబునం దల్లడిల్లుచు హల్లకీభల్లకృపా
ణులకు లోఁగి వల్లవపల్లవపాణు లల్లనల్లనం జనిచని. ||144||

క. కందళదిందీవరని, ష్యందితమకరందబిందుసందోహపరి
స్పందామందానందా, ళిందమిళిందవ్రజం గళిందజఁ గనుచున్. ||145||

మ. యమునా నాయము నాకుఁ గాదనక పద్మాక్షుండు మ మీ్మవనాం
తమునన్ స్వాంతమునం దొకింత దయయైనన్ లేకయే డించి స

ప్రమదుండై ప్రమదంబుతో నరిగెఁ జూపన్ లేవుగాఁ దద్వియో
గమునన్ భంగమునందె మాధృతు లనంగప్రౌఢి రూఢిం గనన్. ॥146॥

తే. భూరికారిన్యమత్కుచంబులను బోలి, యవనిఁ బుట్టంగ నట్టి దోషాప్తివలన
నబ్జదచక్రాంగకరసంగ మభిలషించి, వగచెదరు మీరు నిట చక్రవాకులార. ॥147॥

క. అనుచున్ వెదకుచుఁ జనుచో, వనజాప్తసుతానితంబవైఖరి బటువై
నునుఁదెలివెన్నెలచెలువుం, దనరిన యొకవిపులపులినతలమధ్యమునన్. ॥148॥

సీ. విరవాదిసరులతో వెడఁజాఱుసిగతోడఁ గమ్మకస్తురితిలకంబుతోడ
మోవిపైఁ దిలకించు మొలకనవ్వులతోడఁ గలితనాసామౌక్తికంబుతోడఁ
గండమండలచలత్కుండలంబులతోడ రమణీయతారహారములతోడ
ఘనకటీతటబద్ధకనకాంబరముతోడ నవరత్నమయభూషణములతోడ
తే. నిఖిలభువనైకమోహననిరుపమాన, మానితాకారరేఖాసమగ్రగరిమ
సమరు మన్మథమన్మథుఁ డైనకృష్ణుఁ, డంబుజాక్షులమ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యెఁ. ॥149॥

వ. అప్పుడు. ॥150॥

ఉ. చక్కనివాని బోధనిధిసాధుతపోధనచిత్తవృత్తికిం
జిక్కనివానిఁ బ్రహ్మశశిశేఖరముఖ్యుల కైన దృక్పథం
బెక్కనివాని సంతతప్రేమాధికభక్తికి కాని యేటికిం
జొక్కనివాని మానధనచోరుని శౌరినిఁ జూచి కామినుల్. ॥151॥

క. మనమానధనము దొంగిలి, చనుచోఁ దద్ద్రోహమునను జరణంబులు రా
క నిలిచె విడిగోఁ గృష్ణుం, డని యవ్విభుఁ జేర నేఁగి యంగనలెల్లన్. ॥152॥

సీ. ఏకుందరదనరా యీకమ్మకెమ్మోవిచిగురాకు నజ్జునజ్జుగను గఱచె
నేగుబ్బలాఁడిరా యీవెడందయురంబు గ్రుచ్చుచో గుబ్బల గ్రుమ్మి కమ్మె
నేపద్మపాణిరా యీతేటముద్దుచెక్కుల నెత్తురులు గ్రమ్మ గోరఁ జీరె
నేనీలవేణిరా యీతళుకుమేనంట ఘనవేణిచే వ్రేసెఁ గందువార
తే. నట్టిజగదంటకే గాని యనఁగి పెనఁగి, యుండుదువె నీవు మాబోంట్లయొద్దఁ జేరి
యనుచు నెకసక్కియములాడువనజముఖులఁ, గాంచి నవ్వుచు గోపికాకాంతుఁ డనియె. ॥153॥

చ. నెలఁతుకలార మి మ్మిచట నిల్పి యటం జనుదేర రాధ చె
య్యువల నెలయించి తావకవియోగము తెల్పిన నల్గిపోయె నా
మెలఁతుకఁ గూర్చుకోక మనమే విహరించిన రట్టుపుట్టునా
వెలఁదులు మంచిదంచు హరివెంటను రాధను జేరి నంటునన్. ॥154॥

సీ. ననవిల్తుగరడిసాధనకట్టుకంబంబు శుకవాణి ప్రాణనాయకునిమేను
కమలసాయకుపానకపుఁజలివెందర యిగురుఁబోణిరో జీవితేశుమోవి
మకరకేతనునిధర్మంపుగొటారంబు జలజాక్షి విభునివక్షఃస్థలంబు
వలరాజుపెండ్లిబువ్వపునిండు సంపూర్ణచంద్రాస్య కృష్ణునిజవ్వనంబు
తే. కలికి యటుగాన మనము నాటలకుఁ బెనఁగి, దప్పి దీరంగఁ గ్రోలి ఖేదంబులెల్ల
వదలఁ బవళించి యనుభవింపుదము గాక, యలుగ నేటికి నన రాధ చెలఁగె నంత. ॥155॥

మ. హరిమధ్యాద్వయమధ్యవీథి హరిమధ్యా శౌరిమధ్యంబునన్
హరిమధ్యామణి గల్గుమండలము మధ్యంబొంది యానంది యై
మురళీనాద మొనర్చెఁ గృష్ణుఁడు జగన్మోహైకశృంగారభా
స్వరత న్గన్గొని యచ్చర ల్సొగయ రాసక్రీడయం దంతటన్. ||156||

సీ. అలసట మీఱ నొయ్యారంబుగాఁ గేల దుఱుమునఁ దుఱిమినవిరులు రాల
వలసి వల్లములుగా వలిగుబ్బచన్నులఁ గదియించు సరిగెపయ్యెదలు జాఱ
నొకవిలాసము గాఁగఁ జికిలి గోరుల మీటు చెక్కుల జవ్వాజిచెమట దొరుగ
బడలికపొడమి పైపైనూర్పునూర్పుల కమ్మకస్తురితావి ఘమ్మనంగ
తే. నల్లనల్లన నిడుపాదపల్లవముల, ఘల్లుఘల్లున కీలందెకవలు మొరయఁ
జెలువుకైదండ గైకొని చెలువు మెఱయ, నంబుజాక్షులు యమునాతటంబు దొరయ. ||
157||

చ. అతివలవక్త్రము ల్వికసితాబ్జములందును జేర షట్పద
ప్రతతుల చేర నిమ్ము మధుపానమున న్నిశియౌ టెఱుంగ వ
ద్భుత మిది గాదె వారి కుచము ల్గమజోళ్లనుభ్రాంతి నెంతయున్
హితమతిఁ జేరు కోకముల కేమి వివేకము లేకపోయెనే. ||158||

వ. అయ్యవసరంబున. ||159||

మ. సరిగెమెఱుంగుబంగరపుఁజందురకావిపటంబు లూడ్చి బి
త్తరముగఁ జల్వపావడలు దాల్చి బయల్పడుగుబ్బజక్కవ
ల్గరములఁ గప్పుకొంచుఁ గుతుకంబునఁ దోయముఁ జొచ్చి రయ్యెడన్
దెఱకువతో మిటారు లొఱదీసిన మారుకటారులో యనన్. ||160||

తే. మదవతుల మర్లుకొనఁజేయు మదను మెచ్చి, ముదముతో దోఃపొసంగిన మురువు దోఃపఁ
దాళిగోణంబు గట్టి గోపాలమౌళి, చెలులతోఁ గూడి జలకేళి సలుపునపుడు. ||161||

రగడ. అదిగొ౽ జూచితె కృష్ణ యరవిందకోశంబు
సుదతి యౌనౌను వక్షోజప్రకాశంబు
అవులేర యివి గంటె యలరారె విరిగల్వ
లవియె నీకన్నులకు ననుఁగుఁజుట్టలు చెల్వ
పిలుకుబేడిసమీల బిత్తరంబులు గంటె
నెలఁత బెళ్కుఁగలాదె నీదుచూపులకంటె
ఎడలేదు నిదురించె నిది చిన్నరాయంచ
నడికియున్నది నీదునడ కూర కాయంచ
మెండయ్యెనౌర తుమ్మెదల ఝంకారంబు
దండిమన్మథునికోదండటంకారంబు
కడలేని వెతలచేఁ గందెగాఁ గోకంబు
పడఁతిఁ గానకయున్నఁ బాయునే శోకంబు
సుడిలోనఁ గేలేల చొన్పెదవు గోపాల
బెడఁగొల్కు లీలలం బెంపొందు నోబాల
కలువపూవుల వ్రేయఁగాఁ గందె నామేను
తలిరాకుఁబోఁడి మెత్తనిదాన వౌనౌను

పూనినను గొంచాన్ఁ బోను పోపో చాలు
కాననా మది యేటి కనిపించు నీమేలు
లోత్తైన వెఱతు లోలోపలికిఁ దీయకుము
నాతోనె యీవగలు ననువింత సేయకుము
తలరోరి నీచోరతనము లేటికిఁ గూడుఁ
తొలుపల్కులకుఁ గదా దూఱెదవు నను నేఁడు
తలచూప నెందుఁ బోఁదరము నీ కేవేళ
కలికి నీచనుగొండకడ నుందు నీవేళ
పూనుకొని మోరతోపునఁ బోవ బోనీను
నేను నీకటిభూమి నిల్తు నేడకుఁ బోను
క్రొవ్వాఁడి నీచేతిగోరఁ జీరఁగ రాకు
నవ్వెదను నీమేన నాటింతు నా పోకు
వేఁడెదవు కోపంబు వీడితిని మన్నించి
మూఁడులోకంబు లిమ్ముల నేలనా మించి
తావికుంకుమశోణితప్రదము చేసితివి
కావునను నేఁగట్టుగనిమేల దీసితివి
వనములో విహరించు వాంఛ పుట్టెనె నీకు
నినసూతిపైఁ బ్రేమ హెచ్చు నట్లనె పోకు
బలశాలి వౌదు పైపై నీళ్లు చల్లకుము
చెలియ నీయధరమధుసేవవలె మల్లకుము
మగవాండ్ర నింతగా మరులుకొల్పితి వౌర
వగలాఁడి నే జక్కవలువఁ గట్టఁగనేర
కలికిచెయ్యిల నెన్నిగతుల మించెదొ యింక
వెలఁది ధర్మపుత్రోవ విహరింతు నీకింక. ॥162॥

వ. అని పెక్కుతెఱంగుల మర్మగర్భితంబులయి శర్మదంబులగు నర్మోక్తులు వెల
యంగఁ గర్మసాక్షికూర్మినందననిర్మలోర్మికలఁ దేలి కుసుమధర్మధర్మసధర్మ
భ్రూవిలాసపటుభర్మపటునితోడం దటము సేరి యంతట. ॥163॥

మ. బురుసాసీరలు గట్టి జంటఱవిక ల్పొంకించి సంపంగిక్రొ
వ్విరిదండ ల్పైఱిగొప్పులం దుఱిమి తావి న్మించు గంధంబుఁ గ
స్తురియున్ గోవజవాది కుంకుమము మెచ్చు ల్గుల్కఁగాఁ బూసి క
ప్పురపున్ నాభులు దీర్చి సొమ్ము లిడి యంభోజాతపత్రేక్షణల్. ॥164॥

సీ. చికిలి సేయించిన చిగురుఖండాజోదుకన్నెగేదంగిచేకత్తు లనఁగఁ
గందర్పుఁ డాడించు కుందనాటకమునఁ బొల్చు కుందనపుకీల్బొమ్మ లనఁగఁ
జిలుకతేజీదొర శృంగారవనమున మెలఁగెడికస్తూరిమెకము లనఁగ
రతిరాజుమణిపంజరము వాసి తమయిచ్చఁ జెలఁగెడు ముద్దురాచిలుక లనఁగఁ
తే. గొలను వెలువడు రాయంచకొదమ లనఁగ, మేఘములఁ బాయు క్రొక్కాఱుమెఱుఁగు లనఁగఁ
బూర్ణిమాచంద్రకళలనఁ బువ్వుఁబోండ్లు, వెలసి రభినవశృంగారకలనమునను. ॥165॥

ఉ. ఒక్కతె పూలు చుట్టి మఱియొక్కతె గంద మలంద ముందె వే
ఱొక్కతె మిన్నసొమ్ము లిడ నొక్కతె బంగరుసాల్వు గట్టఁగాఁ
జక్కెరవిల్తుకన్న నెఱచక్కఁదనంబుల జాణరాయఁ డ

మ్మక్క యనంగఁజాలిన యొయారమునం దగె నట్టివేళలన్. ||166||

సీ. స్వామి పరాకు హెచ్చరికంచుఁ గొందఱు పంకజాక్షులు బరాబరులు సేయఁ
గీలుకంకణముల కేలెత్తి కొందఱు మోహనాంగులు కొల్వు మ్రొక్కు లిడఁగఁ
దంబుఱ మీటి కొందఱు కుందరదనలు తనమీఁదిపదములు వినికి సేయ
ఘనగోపికామానధనహారి యనుచుఁ గొందఱు చెలు ల్బిరుదపద్యములు చదువఁ
తే. గొమలుకొందఱు దగ నూడిగములు సేయ, భవ్యయామునసైకతభద్రపీఠి
రాధ నంకంబు నుంచి రా రాజసమునఁ, బెద్దకొలువుండె గోపాలభిదురపాణి. ||167||

మ. తొడపై నుంచిన రాధికామణియు నెంతోవేడ్కతోఁ గప్రపున్
మడుపు ల్వల్మోన నొక్కి తా నొసఁగఁ బల్మాఱు న్విలాసంబు గ
న్పడఁగా నందుచు మోవి నొక్కుచును బైపైఁ బొంగు పాలిండ్లఁ గే
లిడుచుం జెక్కిలి ముద్దుగొంచు నలరెం గృష్ణుండు లీలాగతిన్. ||168||

సీ. తరలాక్షి యొకతె చేసురటి నడ్డము సేసి బోటినొక్కతె కన్ను గీఁటికొనియె
సిగ్గులే యేమి చూచెదమంచు నొకలేమ భామనొక్కతెను జేపట్టి దిగిచె
సుదతి యొక్కతె యట్టె చూచి జంకెన బొమ్మముడితో నుచుక్కని మోము త్రిప్పె
నెఱుఁగవా యిందు రా యిఁక నంచు నొకకల్కి చిలుకపై నిడి యట్టె కెలయసాగె
తే. మఱియుఁ దగునీరసంబున మగువ లెల్ల, గుసగుసలఁబోవ వారలకోర్కి నెఱిఁగి
యందఱకు నన్నిరూపుల నతులగతుల, రతుల నలయించె గోపికారమణుఁ డపుడు.
||169||

చ. వలిచనుగుబ్బ లూఁతగొని వాతెఱ గ్రోలుచు నెత్తి కౌఁగిటన్
మెలఁవుచుఁ గొంతసేపు తమిమించఁగఁ గేళి ఘటించి తెచ్చుకో
లలయిక నూరకున్న జలజాక్షునిచిత్త మెఱింగి గోపికల్
చెలఁగుచుఁ దాము పైకొనిరి చెల్వుఁడ చిక్కితి వంచు నవ్వుచున్. ||170||

సీ. కలగళధ్వనులతో ఖగకులంబులు, మ్రోసెఁ గ్రమ్ము నిట్టూర్పుతో గాడ్పు విసరెఁ
దెగుముత్తెసరులతోఁ దెరలెఁ దారావళి చెదరుముంగురులతో మెదలెఁ దేంట్లు
కులుకుగుబ్బలతోడఁ జెలరేఁగె జక్కన ల్వీడువేనలితోడ వీడెఁ దమము
నెమ్మోము చెమటతోఁ గ్రమ్మెఁ దమ్మిని తేనెసొగయుగన్నులతోడఁ దొగల మునిఁగె
తే. నింక మీమీగృహంబుల కేఁగవలదె, యనుచు రత్యంతమున గృష్ణుఁ డాదరమునఁ
బలికినను విన్ననౌ గోపికలముఖాబ్జ, తల్లజంబులతోఁ దూర్పు తెల్లనయ్యె. ||171||

తే. అంత వారల మక్కువ నక్కుఁ జేర్చి, యిందుముఖులార యావేళ నిండ్ల కేగుఁ
డటులనయ్యెడు రాత్రులయందు ననుచు, నమ్మిక లొసంగి హరి పంప
నలినముఖులు. ||172||

తే. వెన్నుఁ గనుగొని కనుఁగొని విడిచిపోవ, లేక తమి మీఱఁగాఁ గౌఁగిలించికొనుచు
రేయి రమ్మని వేఁడుచు వేయువగల, మఱలి రొకభంగి గోపికామానవతులు. ||173||

సీ. అంఘ్రులు ఘలుఘల్లుమనఁగఁ గీలూడ్చి వైచినరత్నఖచితమంజీరములును
హొయలుగాఁ గొప్పుల పయిపయిఁ జరుపుచో జాఱిన కమ్మగొజ్జంగివిరులు
త్వరఁగొన్ని ద్రెవ్విన దగఁ గ్రువ్వగా లేక యట్టవేసిన తారహారములును
ఘణిఘణిల్లన మ్రోయఁగా విసర్జించిన చిఱుగంటమొలనూలిసరిపెణలును
తే. మరలి త్రోవలఁగంచు విస్మయముతోడ, నాదునిలు వెళ్ళినంజాలు ననుచు వెడలి

నట్టిరమణులు రమణు లేమండ్రొ యను భ,యమున నిజగేహములు సేరి రవనినాథ. ||174||

తే. కొమిరె చందురుకావి టెక్కెములలీల, నమరె నరుణోదయద్యుతు ల్కమలనాభు రథమువలెఁ దోఁచె రవియంత రశ్మిగణము, లలమ ద్విజసంఘములకలకలము లెసఁగ. ||175||

మ. తళుకుంగన్నులకెంపు కెంపు జిగినిద్దామోవి బల్ గెంపు చ
న్నులపై గ్రొన్నెలసొంపు సొంపు గనియున్ నోరెత్తఁగాఁజాల క
తలు మామ ల్మగలున్ లతాంగుల యశోదాపుత్రుఁ డెన్నేనిమా
యలు గావించెనొ కాని కాక యిటు సేయంబూనునే దాసులన్. ||176||

వ. అంత శంఖజూటవృషభాసురకేశిహంతకడ కొకనాఁడు నారదుం డరుగుదెంచి సత్కృతుండై యిట్లని నుతించె. ||177||

ఉ. శ్రీవసుదేవపుత్ర సరసీరుహనేత్ర సువర్ణనేత్ర బృం
దావనమిత్ర ప్రత్యహవినస్యదమిత్ర హితాబ్జమిత్ర సం
భావితగోత్ర వేత్రపరిపాలిత గోత్రకరాంత గోత్రతా
రావగగోత్రకృష్ణ యదురాజశిఖామణి నిన్నుఁ గొల్చెదన్. ||178||

వ. అని ప్రశంసించి భావికార్యవృత్తాంతంబు దెలిపి చనె నంత జిఘాంసాకంసప్ర హితుండై విప్రహితుండగు నక్రూరుఁడును రేపల్లెకు నరుగుదెంచి వల్లవీవల్లభు పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యిట్లని నుతించె. ||179||

చ. జయజయ కృష్ణకృష్ణ ఘనసన్నిభవిగ్రహ విగ్రహక్షమా
జయజయ దేవదేవ జలజాతరవిక్రమ విక్రమస్పృహా
జయజయ శౌరిశౌరి వరసంవృతమార్గణ మార్గణప్రియా
జయజయ చక్రిచక్రి వరసంభృతగోపక గోపకల్పనా. ||180||

వ. అని యక్రూరుం డభినందించిన నందనందనుఁ డానందించి నందయశోదాను మతుండై రాధాదిగోపికల నూఱడించి బలరామాక్రూరసమేతుండై మధురా పురంబున కేఁగునెడ. ||181||

క. భువనవ్యాపకుఁ డగుమా, ధవుఁ డప్పుడు చూపె భక్తతమునకు యమునా
భువనంబున మృదుతాజిత, భవితాఖిలనీలమూర్తి ప్రత్యఙ్మూర్తిన్. ||182||

క. అక్రూరుని వెంబడిగాఁ, జక్రాయుధుఁ డేఁగుదెంచి సహితాగ్రజుఁడై
చక్రాది దివిజగేహస, మక్రమ మణిధామమధుర మధురకు నంతన్. ||183||

సీ. రజకునిఁ గొట్టి వస్త్రములు గట్టకయున్న దనకు లేదాయెనే కనకపటము
వెస సుదాముఁ డొసంగు విరులు దాల్పకయున్న వక్షఃస్థలిని లేదె వైజయంతి
కుబ్జచేకలపంబు గొనకున్న నిందిరాకుచకుంభఘుసృణంబు కొదవె తనకు
నంధకారాతివి ల్లపహరింపకయున్న నరయమే మును రాముఁ డనుచుఁ దన్నుఁ
తే. గరివరదుఁ డయ్యుఁ జెల్లునే కరి వధింప, భువనపతి యయ్యుఁ జెట్లతోఁ బోరవలెనె
హరికి నిదియు వినోదంబు లయ్యెనేమొ, యనుచుఁ దోవచ్చు నక్రూరుఁ డనఁగ శౌరి. ||184||

క. చనువున బలిమిం దగఁ గై, కొనఁదగుఁ గద మేనమామ కూఁతురి నిఁకఁ గం
సుని జంపి జయరమాక, న్యను వరియించెన్ ముకుందుఁ డందఱు మెచ్చన్. ||185||

క. ఆశింపఁడయ్యెఁ గంస, శ్రీసర్వంబునకు నుగ్రసేనునిఁ బతిఁగాఁ
జేసెం బరమానందము, చేసెం దలిదండ్రులకును శ్రీహరి యంతన్. ||186||

తే. గొల్లయిల్లాండ్ర మానంబుఁ గొల్లలాడి, నట్టికల్లరి బ్రహ్మచర్యంబుఁ బూనె
వెనుకటికెగాని యిటువంటివిద్య లేదు, వెనుక నొకనాఁడు కుబ్జఁగూడినదె గాని. || 187||

క. గురుసుతునిఁ దెచ్చుకొఱకై, యరిగిన శంఖంబు దొరకె హరికిం దద్దు
ష్కరకార్యకార్యఘటనము, దొరకిన సత్కీర్తిమూర్తితోఁ దగె ననగన్. ||188||

వ. అంత. ||189||

సీ. నలువంకఁ దగుకాంచనముల పూమొగ్గలు ప్రజ్వలస్తంభదీపములు గాఁగఁ
పొన్న క్రొన్ననకమ్మపుప్పొడిదిన్నెయ డంబు మీఱిన దాడిమంబు గాఁగఁ
దళుకుకెందలిరుటాకులగుంపు లందందఁ జఱచుహరిద్రహస్తములు గాఁగఁ
గలకలకంఠికాకలకంఠకలనంబు లల్లొనేరెడిపాట యనువు చాటఁ
తే. బ్రేమ మీఱంగ లతకూనపేరటాండ్రు, కొమరు క్రొవ్విరివెండిపళ్లెములఁ దేఁటి
యలఁతి జిమ్మిలివాయన మందుకొనఁగ, బ్రథమఋతు వయ్యె వనలక్ష్మి ప్రాభవమున. ||190||

తే. అట్టివాసంతవేళ నుద్యానముననను, మక్కువఁ జరించుచు మురారి యొక్కనాఁడు
చెలిమి మీఱంగ నుద్ధవుఁ జేరఁబిలిచి, పలికెఁ గెమ్మోవి చిఱునవ్వు మొలకలెత్త. || 191||

ఉ. అక్కట నన్నుఁ బాసి క్షణమైన సహింపఁగలేరు గోపిక
ల్చక్కెరబొమ్మ లేకరణి సైఁచిరొ యిన్నిదినంబు లందు లో
మిక్కిలి రాధ యీయెడను మేను భరించుట దుర్లభంబు నీ
వక్కడి కేఁగి కృష్ణుఁ డిదె వచ్చె నటంచు వచింపు ముద్ధవా. ||192||

ఉ. అత్తల మామలన్ మగల నన్నలఁ దమ్ములఁ దల్లిదండ్రులం
జిత్తులదుద్దువెట్టుచును జీటికిమాటికి నన్నె చేరఁగా
వత్తురు మేలుకజ్జములు వంతుల కిత్తురు నిండుఁగౌఁగిటం
గ్రుత్తురు మారుకేళికను గూడుచు మెత్తురు మత్తచిత్తలై. ||193||

శా. ఏ నక్రూరుని వెంట వచ్చునపు డట్టే నన్ను వీక్షించి నేఁ
డైన న్నిల్పు మటంచుఁ గన్నుఁగొనలం బ్రార్థించినం గూడదం
టేనెమ్మోములు వంచి యుస్సురనుచు న్నేత్రాంబువర్షంబులన్
నానంజేసిరి పైఁట లచ్చెలులు మానన్ నేర్చునే యుద్ధవా. ||194||

ఉ. ఎన్నఁడు గారవింతునొకొ యే నిఁక నిచ్చటనుండి వచ్చినం
గన్నెలు గౌఁగిలించి ముఖకంజము లక్కునఁ జేర్చిమక్కువం
గన్నుల బాష్పము ల్దొరుఁగ గద్గదికోక్తుల నన్ను దూఱినం
దిన్ననిమాటలం గలఁక దేర్చుచు వేడుక నోలలాడుచున్. ||195||

సీ. చొక్కమై యరగంటఁ జూడఁగా నేర్చిన నప్సరస్త్రీలనీ డనఁగవచ్చు
నడకువ తిన్నగా నడుగిడ నేర్చిన నాగకన్యలనీ డనంగవచ్చు
నెలవంటిముద్దుమోములు గల్గెనేని గంధర్వకాంతలనీ డనంగవచ్చు
మెఱుఁగుఁదీఁగెలవంటి మేనులూనినను గిన్నరకామినులనీ డనంగవచ్చు
తే. నితరమానవకాంతలనీ డనంగ, రాదు కల్లలు గాదు నీమీఁదియాన
కంతుప్రతిసృష్టి యేమొ యీకంజముఖులు, బ్రహ్మసృష్టిని గాన మాపాటివారి. ॥196॥

క. చుక్కలలోపల మిక్కిలి, చొక్కంబగు చంద్రరేఖ సోయగమున నా
చక్కెరబొమ్మల మించిన, చక్కఁదనంబునను రాధ సన్నుతి కెక్కెన్. ॥197॥

సీ. సొలపు మీఱఁగ నోరచూపులు చూచెనా వలరాచజాలరి వలలు వెదకు
మొలకనవ్వులు గుల్కుమొగ మింత యెత్తెనా ఘనచకోరముల యాఁకండ్లు దీరు
ముద్దుమాటాడి కెమ్మోవి గదల్చెనా కలకలధ్వనులఁ గోయిలలు చేరు
నొయ్యారమునఁ జిల్గుపయ్యెద జార్చెనా కుంభిరాజములు ఢీకొన గడంగు
తే. నాచపలమీనలోచన నామృగాంక, వదన నాపల్లవోష్ఠి నామదగజేంద్ర
కుంభజృంభితవక్షోజకుంభ రాధ, నభినుతింపంగ శక్యమే యజునికైన. ॥198॥

తే. మగువ నెఱికప్పుగొప్పు నమాస యనుచుఁ, బొలఁతి నెమ్మోముఁ గన్గొని పున్న మనుచు
బ్రమసియుండుట సంతసపర్వ మయ్యెఁ, గలదె యిటువంటివింత లోకంబునందు. ॥199॥

తే. ఇంటివార లొకించుక యెఱుఁగనీయ, రాదనుచు సంచరింతుము రాధ నేను
నాభయము సంభ్రమముఁ జేయు నవని పాన, కంబులోపలిమిరియపుకార మట్లు. ॥200॥

సీ. ఒకగుబ్బ నాప్రక్క నొరయ మూఁపునఁ గేలి నిడు నుత్సవముల సందడులయందు
జాతరలో నున్న సన్న సేయుచు లేనిపనులఁ బెట్టుక వచ్చు భవనమునకు
సంకేత మొనరించు సంధ్యవేళను దానె వెదకుచో టిది యంచు వేడ్కమీఱ
నడురేయి నిద్రించు నను లేపికొనిపోవు వేగ యామునతీరవిపినమునకుఁ
తే. బాటఁ బాడిన నామీఁదఁ బాట బాడు, మించు పాలిండ్లయందు నే నుంచునట్టి
పచ్చిగోరులు పయ్యెదవిచ్చినిచ్చి, పెరిఁగి లేచిన గను రాధ వింతవగల. ॥201॥

మ. కలకంతు ల్వాలిగుబ్బజంట నెలవంక ల్వేఁడ నేమేనియుం
బలుకన్నీరక రాధ నీళ్లు నమలున్ బంతిన్ యశోదాంగనా
తిలకం బేమిటి మాట తాఁకినవి యింతే కేతకీకంటకం
బులు బొమ్మం చదలింప నట్లయను నప్పూఁబోణి లేనవ్వునన్. ॥202॥

క. ఆనాఁటి వినోదము లె, న్నైనం గలవైన నెన్న నాకలుగునొకో
యానారీపరిరంభం, బేనాఁటికినైన వచ్చు నిదె హరి యనుమీ. ॥203॥

క. అని పంప నుద్ధవుఁడు చని, వనితలతో మాటలాడి వచ్చి లతాంగు
ల్వినిపింపుమనీనమాటలు, తనతోఁ దెల్పిన మురారి దరహాసమునన్. ॥204॥

ఉ. ఏమనిరోయి యుద్ధవ మృగేక్షణ లామధురాపురంబులోఁ
బ్రేమను వన్నె వెట్టి వలపింపఁగ నాయకురాండ్రు గల్గ మా

మోములఁ జూచునే యిఁకను ముచ్చటగా నని బలాబలా
యేమిటిమాట నామనసోకింత యెఱుంగరుగా వ్రజాంగనల్. ॥205॥

ఉ. ఎప్పుడు వచ్చునంచుఁ తమి హెచ్చగ నొక్కెడఁ గాచియున్నచోఁ
గొప్పరవీడ గబ్బిచనుగుబ్బల పయ్యెద జాఱ సంభ్రమం
బుప్పతిలంగఁ జేర ముద మొప్పఁగ వచ్చియుఁ గౌఁగిలించుచో
నప్పటిసౌఖ్యమింత గలదా వెలబోటులయందు నెయ్యెడన్. ॥206॥

మ. అనిన న్నవ్వుచు నుద్ధవుండు కమలాక్షా ముగ్ధజారాంగనా
జనసంగం బిది యెంత మన్మథకళాశాస్త్రైకపారీణలై
వినయోక్తు ల్ఘనరక్తులు న్వెలయఁగా వేయాఱుబంధంబులం
బెనఁగంజాలిన ప్రౌఢవారసతులం బేర్కొన్నచో నావుడున్. ॥207॥

మ. ఐనం జూతమటంచు నున్నయెడ నబ్జాక్షానుకూలంబుగా
భానుం డస్తనగంబుఁ జేరఁజనుచోఁ బ్రాగద్రికూటంబునన్
శ్రీనాథప్రియకారియై పొడమె రాజీవారి తచ్చంద్రికా
శ్రీనైపుణ్యము మించెఁ జోరజనరాజీవారియై యయ్యెడన్. ॥208॥

సీ. తళుకుసంపఁగిమొగ్గతాయెతు ల్మెఱయంగ నరవిరివిరజాజిసరులు చుట్టి
తీరుగాఁ గస్తూరితిలకంబు దీరిచి మేలిమిబురుసారుమాల గట్టి
మురువైన హురుమంజిమురువుతోఁ గట్టాణి ఘనమైనగొప్పచౌకట్లు దాల్చి
తావికుంకుమపుగంధముపట్టె యురమున రాణించు తారహారములు వైచి
తే. వలిపెచెంగావిదుప్పటివల్లెవాటు, నేలజీరాడ గిలుకుపావాలు మెట్టి
చికిలుసానాకరంబునఁ జెలువు గులుక, నగధరుం డొంటిగాఁ దననగరు వెడలె. ॥209॥

తే. వెంట నరుదెంచు నడప వాల్గంటిచేతి, యుదిరియడపంబు గైకొని యుద్ధవుండు
కెలనఁ జనుదేర పరిజనంబులను బనిచి, కమలనేత్రుఁడు నగరమార్గమునఁ జనుచు. ॥210॥

సీ. విటవిటీసల్లాపవికవికహాసము ల్గళనాదసహకారికలరవములుఁ
బురుషాయితాంగనాపరిహాసవచనము ల్చటులకచాకర్షసంభ్రమములుఁ
దతహృత్కళాదిభేదనముష్టిఘాతము ల్మోదకల్పితశుష్కరోదనములుఁ
గోపనానూపురకోలాహలంబులుఁ గఠినరతాసహాక్రందనములుఁ
తే. బ్రథమరత్యంతకామినీప్రార్థమాన, సరసశృంగారపదపద్యసంభ్రమములు
వేణువీణావినోదము ల్వినుచు వేశ్య, వాటిలో వాసుదేవుండు వచ్చునపుడు. ॥211॥

తే. చకితనేత్రలు దమతమసంభ్రమములు, వదలి కృష్ణునిఁ జూడఁగా వచ్చిరపుడు
ఏమియాశ్చర్య మాతని నెప్పుడెపుడు, గాంతుమని యున్నవారలు గారె వారు. ॥212॥

సీ. విడువిడురా యని విటునిచెక్కిలి గొట్టి తనమోవి విడిపించికొని యొకర్తు
విటుఁడు పయ్యెదఁ బట్టి విడమిఁ గుచ్చెలలెల్లఁ జనఁ బోకముడి బట్టుకొని యొకర్తు
వసగాదు వలపు రావలెనంచుఁ గినుకతో నధిపుకౌఁగిలి విడనా డొకర్తు
రతిమధ్యమున లేచి రమణుదుప్పటి చీర యనుచు నట్టిటుఁ జుట్టుకొని యొకర్తు
తే. కేళిసదనంబు నందుండి జాలకముల,, గాంచి రితరులు ద్వారభాగములఁ గడచి

కెలనఁ జేరియు నేఁడి శ్రీకృష్ణుఁ డనుచుఁ, జెలులు వేఁడిరి తమకంబు కొలఁది మిగుల. ||213||

చ. కనుఁగొని కృష్ణుఁ గామినులు కంతునిబారికిఁ జిక్కి చొక్కుచుం
గొనకొని యేమి నోఁచిరో గోపిక లోపికమీఱ నిట్టి దే
వుని మనసార నిద్దపుగవుంగిట నుంచఁగ నిప్పు డేమిటా
రిని గరుణించి వచ్చెనొకొ ప్రేమ నటంచును జూచుచుండఁగన్. ||214||

చ. కలికిమిటారికత్తె నయగారచొకారపుమేలుబంతి క
న్నెలతలమిన్న బంగరపునిగ్గు మనోభవురాజ్యలక్ష్మి నాఁ
గల యొకకాంత మాధవునిఁ గన్గొని మోహరసైకలోలయై
తొలఁకెడువేడ్కతో హరిని దోడుక రమ్మని తల్లిఁ బంపినన్. ||215||

సీ. కప్పువేసిన వెండ్రుకలగొప్పసవరంబు సవరించి పెట్టినజాఱుకొప్పు
దురుసుగాఁ బైకెగఁద్రోసికట్టినవాలుఁజనుదోయి బిగిచూపుజంటఱవిక
మిసిమిపైపూఁత క్రొమ్మెఱుఁగునెమ్మోమున సొగసుగా నిడిన కస్తూరిబొట్టు
జిగిదక్కి స్రుక్కిన చెక్కిలికుబ్బుగా దాపిన కపురనెత్తావివిడెము
తే. వడియు నెమ్మేని కొకవింతబెడఁగు నెఱపు, సరిగెచెంగావిపావడ చలువవలువ
చెలువు గులుకంగఁ జెలువు చెంగలువబంతి, హరికిఁ గానుక యొసఁగి లోలాంబుజాక్షి. ||216||

క. కేలెత్తి మ్రొక్కుతఱి భుజ, మూలనఖక్షతులు చెలఁగు మురువున మోముం
గీలుకొనగంటివడువున్, మేలిమి దెలుపంగ హరికి మెలఁతుక పలికెన్. ||217||

తే. దేవరకు గంధ మొసఁగిన పూవుఁబోఁడి, వక్కలాకులు గైకొని వత్తురనుచు
నింటికై తోడితెమ్మనె నిపుడటన్న, నౌనె యాకుబ్జగేహమా యనుచు శౌరి. ||218||

క. అనుటయుఁ గుబ్జానామం, బునకుంబనిలేదు స్వామిపుణ్యంబునఁ జ
క్కనిదయ్యె నియ్యెడను నే, ననరా దీవాడఁ గలరె యాపాటిచెలుల్. ||219||

తే. అనిన నీకేల సంకోచ మంబుజాక్షి, కంతుసింగాణిమువ్వంక గాదె మెఱుపు
పలుదెఱంగుల మెఱయదే పద్మముఖికి, మునుపు కొదవేమి యనుచు నమ్ముదితఁ గనుచు. ||220||

సీ. నీరజాననముద్దునెమ్మోముచెలువంబు గనుఁగొన్నఁ బద్మిని యనుచుఁ దోఁచె
కంబుకంధరకంఠకంబుసౌందర్యంబు గనుఁగొన్న శంఖిని యనుచుఁ దోఁచె
హస్తీంద్రనిభయాన యానశృంగారంబు గనుఁగొన్న హస్తిని యనుచుఁ దోఁచె
నీమనస్వినికి నాపై మది గల్గుట గనుఁగొన్నఁ జిత్తిని యనుచుఁ దోఁచె
తే. జాతి యెయ్యది యొక్కొ యీనాతి కనిన, మాధవున కేల జాతిసంబంధ మనుచు
నుద్ధవుఁడు వల్కె నవ్వుచు నుద్ధవమున, నద్ధవుఁడు సేరఁగావచ్చునవసరమున. ||221||

చ. పొదిగిట నిల్చిచూచు విరిఁబోడి ముదం బెదఁ బిక్కటిల్లఁగా
నెదురుగ వచ్చి తోన చెలులిచ్చిన కమ్మనితావినీటఁ ద
త్పదజలజాతము ల్గడిగి పయ్యెదచేఁ దడియొత్తి యింపుసొం
పొదవగఁ గేలొసంగి వినయోక్తులఁ దేనియ లొల్కఁ బల్కుచున్. ||222||

సీ. గోపికారమణులఁ గూడుక క్రీడించు శ్రీకృష్ణు వ్రాసినచిత్తరువులు
సకినెలతలగడ లప్పుడైనను దోన కివకివల్గొణుగుపారువపుజోళ్లు
కమ్మక్రొవ్విరిమేలుకట్లకుఁ దేటులై తిలకించు సాంబ్రాణిధూపములును
బదివన్నె దివ్వెకంబమున మాణిక్యంబు లీల నెంతయుఁ బ్రజ్వలించుదివ్వె
తే. గలిగి విలసిల్లు కేళికాగారముననుఁ, జాళువాకోళ్ళపట్టెమంచంబునందు
ధవుని వసియింపఁ బంచి యుద్ధవునిజెంతఁ, బసిఁడిగద్దియ నుండె నప్పద్మగంధి. ||223||

తే. వక్కలాకులు విరు లొక్క వరుససొమ్ము, అవికెపావడ జంట చెఱంగుచీర
యుద్ధవుఁ డొసంగ వింత సేయుదురె యంచుఁ, జెలువజనని ప్రియోక్తులు పలుకుచుండ. ||224||

తే. సదనమున కేఁగి పన్నీట జలకమాడి, హరువు మీఱఁగఁ గైసేసి యారగించి
లలితమన్మథసామ్రాజ్యలక్ష్మి పోలి, వచ్చి నిలుచున్న చెలిచెలువంబుఁ గాంచి. ||225||

సీ. శశిసహస్రకళాప్రసన్నుఁడై యుండెనా చెలిమోముతో సాటి చేయవచ్చు
జలజపత్రములు చేరల కెక్కుడుండెనా పొలఁతికన్నుల సరిఁబోల్పవచ్చుఁ
బదియేడువన్నెలబంగారు గల్గెనా కలికిమేనికిఁ బ్రతిఁ బలుకవచ్చుఁ
గనకాద్రి కింక నొక్కటి జోడు గల్గెనా వనితగుబ్బల కెన యనఁగవచ్చు
తే. ననుచుఁ బొగడుచుఁ దలయూఁచి హరి వయస్య, మోముఁ జూఁచిన యంతట స్వామికరుణ
యట్టిదే కాదె యాశ్చర్యమా యటన్న, మంచిమాటంటివని వేశ్యమాత యపుడు. ||226||

తే. కామినీమణి చిన్నది యేమి యెఱుఁగ, దెటుల మతి సెప్పి సేవ సేయించుకొనఁగ
వలెనొ మీచిత్త మనుచు నచ్చెలువచేత, విడియమిప్పింపఁ గైకొని వెన్నుఁ డపుడు. ||227||

క. గందవొడి వక్కలాకులు, నందుక నుద్ధవుఁడు వారిజాక్షులు సన గో
విందుఁడు గాంభీర్యంబున, ముందుగఁ దను జెనకకున్న మోహము మీఱన్. ||228||

సీ. మడుపు సాలుటయును మదిరాక్షిసకినెలు గులుకుమంచముమీదఁ గూరుచుండి
చిఱునవ్వుమోమునఁ జెలువుని పాదపల్లవములు కోమలోరువుల నుంచి
తలిరులు పెనఁగొను చెలువున నొత్తుచు గిలిగింతగొనఁగఁ గెంగేలు దొడల
సోఁకించుచును గోటి సుదలంటఁ బిసుకుచుఁ గరకంకణంబులు ఘల్లుఘల్లు
తే. మనఁగఁ జిటపొట గ్రుద్దుచు నంగుళంబు, లొయ్య నెటికలు దివుచుచు నెయ్యముననుఁ
గన్నుఁగవ నొత్తుచును గబ్బిచన్నుఁగవను, జేర్చుకొంచుఁ బదాబ్జసంసేవ చేసి. ||229||

చ. పలుకవదేమి సామి యొకపాటివధూటిని నీవు మెత్తువే
చెలువము గుల్కు రాధవలెఁ జిత్తము రంజిల సేవ సేయఁగాఁ
గలిగినకాంతఁ జేకుటిన గా కిపు డాపెఁ దలంచుకొంటివో
పులకలు నిండెనంచు విరిబోణి ముదంబునఁ బక్కఁ జేరుచున్. ||230||

సీ. ఏదేది సామి నామీఁదిప్రేమకు గుఱు తనుచుఁ బుక్కిటివిడియంబుఁ గొనుచు
నవు మంచివగలకాఁడవె నీవు చేనందుకొన వంచు విడెము పల్కొన నొసఁగుచు

విడువరా మడుపుసందడి మోవి నేల నొక్కెదవంచుఁ గినిసి జంకించుకొనుచు
మొదటనే నునుబోఁకముడికిఁ బెనంగెదు వసగాదొ తమియంచు మసలుకొనుచు
తే. నెంతదడ వూరకుండఁగా నేమియెఱుఁగ, వేమొ యనియుంటి నీవేల యెఱుఁగ వింత
నాఁడె వ్రేపల్లెసతులమానములు గొన్న, చతురుఁడవు గావె యన నగి శౌరి పలికె. ||231||

చ. చెలి యాభీరుల నెన్న నేల యిదె యక్షీణప్రతాపంబుతో
నలరు న్నేజవజీరుపోరునను బోరాడంగ నీకే తగుం
దొలుతన్ రాధకుఁ జెల్లు నన్నుఁ గినుకన్ లోలాక్షి దేవాంగనా
తిలకం బేయది యంచు మార్మొగము గా ధీరుండు లేనవ్వునన్. ||232||

చ. వనితరొ కోప మేమిటికి వల్లవకాంతలలోన జాణయౌ
నని యలరాధఁ బేర్కొనుట యంతియె నీసరియైనఁ జేసినం
గినుకను నేర్పుసూపుటలు గేలిగదా యని వేఁడి నిక్కమౌ
నని మరుఁ డెచ్చరింప ఘనమౌ తమి మన్మథయుద్ధలోల యై. ||233||

సీ. అంగనకనుబొమ సింగాణి యెక్కిడి పొరిఁబొరిఁజూపుఁ దూపులు నిగుడ్పఁ
బతివానిలక్షణ ప్రత్యస్త్రములఁ ద్రిప్పి నిఖిలాంగకంబుల నిగుడఁజేయ
నభిమంత్రితంబులై యవి వశీకరములై కుచకుంభమధ్యంబుఁ గ్రుచ్చునపుడు
కుంకుమఘర్మపుక్రొన్నెత్తు రందంద యలరంగఁ గళపట్టినట్టు సొగయ
తే. నలుక బలమేడకోఁజన నటపటాగ్ర, కలితకేతువు వాల్చ లోకట్టు సెదరి
బట్టబయలయ్యె రణమహీభాగ మంతఁ, గాంతలోనయ్యెనని శౌరి కౌతుకమున. ||234||

క. స్తనకుంభికుంభయుగము జ, ఘనఘనచక్రంబు నఖముఖక్షతములు గా
నొనరిచి బాహాయుద్ధం, బునఁ బెనఁగుచుఁ గ్రిందుపఱిచి పోరఁగ నంతన్. ||235||

చ. పొలఁతుక క్రిందుమీఁదగుచు భూషణతూర్యనినాద మొప్పఁగా
కొలకనకోళ్లు లావుకలు కోకిలము ల్కలహంసము ల్శిఖా
వళములు బారువాలు నలువంకఁ బ్రతిధ్వను లీయలీయమై
గళరవము ల్ఘటించె రతికాంతరణాంతరశంఖభంకృతిన్. ||236||

సీ. అంగంబు లపు డేకమయ్యెనో నా గట్టిగా బాహులతలచేఁ గట్టికట్టి
మొనలు ఝొమ్మున నాటి వెనుచక్కి వెడలఁగాఁ గోడెగుబ్బల ఝొమ్ము గ్రుమ్మి కుమ్మి
యలుకలు కబళించి యధరాధరము పంటఁ జిక్కించికొని గంటి చేసి చేసి
మొనగోర నిజబాహుమూలము ల్కంఠంబు చిన్నారిచెక్కులుఁ జించిచించి
తే. యతనుసమరంబు సేయు నయ్యతివ క్రిందు, పఱిచె హరి యంత నంతలోఁ బద్మముఖియు
మరలి పైకొనె మొలనూలి చిఱుతగంట, మ్రోఁతచే డిండిమధ్వని బ్రోదిసేయ. ||237||

ఉ. కుంచితపాదయై తివురుకోవులు మీఱఁగ ధూర్తకృష్ణునిన్
వంచనచేసి క్రిందు పడవైచితి నింకిట నీమదం బడం
గించకపోదునే యనుచుఁ గేరడము ల్పచరించు చెక్కు దా
టించుఁ గురు ల్గ్రహించు నెఱటెక్కున వాతెఱ గ్రోలు వ్రాలుచున్. ||238||

తే. అంత నొక్కింత బడలి పద్మాయతాక్షి, స్వామిచెంగట నే పౌరుషంబు నెఱప
నెంతదాన నటంచు శయించి చిత్ర, రతులఁ దేలించెఁ జౌశీతిగతుల శౌరి. ||239||

వ. అప్పుడు. ||240||

సీ. ఏదేది నాసామి యిది వింత యౌనంటి వని గళధ్వని మెచ్చుకొనెడి సొలపు
ఔర నాప్రాణనాయక యేలితివి మేలు మేలని రతిశక్తి మెచ్చుమెలఁపు
నయ్యలూ నీదాసి నయ్యోదరా పాయకురర యంచుఁ దమి రేగి కొసరువలపు
బడలితివేమొ నా పంచదారలమోవి యిందరా యని తేనె లిచ్చుతలఁపు
తే. నలసినా నింక విడవరా యనుచుసొక్కి, మోడ్పుకన్నులఁ గెంగేల మ్రొక్కు నలపు
బతిని గరఁగించెఁ బతికేళి సతిని గరఁచె, నిరువురును గేళివిశ్రాంతిఁ బొరసిరంత. ||
241||

మ. సరసాలాపములన్ వినోదగతులన్ సంగీతసాహిత్యవై
ఖరులన్ ద్యూతకళావిలాసముల శృంగారప్రసంగంబులన్
స్మరశాస్త్రార్థవివేచనంబులను శశ్వద్ద్వంద్వవైచిత్రులన్
హరికిన్ వేడుక సేసె నిద్రపయి నీర్ష్యం గాంత రేయంతటన్. ||242||

వ. అంత. ||243||

క. కలకలపక్షులు బలుకఁగ, జలజాక్షుఁడు విస్మయమున సఖియరొ యపుడే
తెలవాఱెనె యొకనిమిషము, వలెఁ దోఁచెన్ నీవిలాసవైఖరివలనన్. ||244||

క. నెఱజాణవు నిను మెచ్చితి, వరమిచ్చితి వేఁడుమనిన వనిత దినము నీ
పరిరంభము కావలెనన, హరి మంచిది యనియె ననిన నతివ చెలఁగుచున్. ||245||

చ. తలిమము డిగ్గుచో చరణతామరసంబులు పైడిగుల్కుపా
వలు ధరియించి కేలొసఁగ వల్లభుఁ డల్లన కేళిగేహమున్
వెలువడి కాంతనిల్పి కడువేడుక నుద్ధవుకేలుదండతో
నలరుకటారికానినెఱయందము గేలియొనర్చు బాగునన్. ||246||

ఉ. చెంప కొకింతజాఱుసిగ చెక్కిటిగోరును కన్నుగోనలం
గెంపును గెంపుమోవి బలుకెంపును నెమ్మొయిచిట్లు గంధమున్
సొంపులు మీఱ నారజపుసోయగ మౌర యటంచుఁ గోరి లో
చంపకగంధు లాడుకొన శౌరి గృహంబున కేగె నీటునన్. ||247||

క. లోకారాధ్యుఁడు గావున, శ్రీకృష్ణున కిటుల నడువఁ జెల్లెం దగునే
యాకైవడి వర్తింపఁగ, లోకమువారలకు రాజలోకవతంసా. ||248||

వ. అంత. ||249||

క. హరి యక్రూరుని బంచెన్, ధర పాలిప్పించు పాండుతనయుల కంచున్
కురుపతి యంధత నాస, త్పురుషుని శుష్కోపచారముల మరలించెన్. ||250||

తే. సైన్యములఁ జంపి, యల జరాసంధధరణి, పతినిఁ బదియేడుమాఱులు పాఱఁద్రోలి
యవనుముచికుందు నేత్రాగ్ని నణఁగఁ జేసి, హరి యుపాయంబుననె యపాయములు

దొలఁగ. ||251||

క. అలభర్గసుతుఁడు జలధిన్, ఖలదుర్గమమైన ద్వారకాపురి సేరెన్
బలవర్గముతో హరికిన్, జలదుర్గము వలసె వలదె జనపాలురకున్. ||252||

శా. శ్రీకాంతాస్పదమై దమైకనిధి ధాత్రీదేవతాసంతత
వ్యాకృష్టాధ్వరమై రమైధకసముద్యద్విక్రమక్షత్త్రియా
నీకప్రోల్లసమై సమైలబిలవాణిజ్యార్యశూద్రార్జితా
స్తోకార్థాధికమైకమై జనుల కెందున్ జెల్వమౌ ద్వారకన్. ||253||

తే. అప్పురి కుశస్థలి యనంగ నొప్పు మున్ను, ద్వారవతినాఁగ రహి మీఱు ద్వాపరమున
దానిసౌభాగ్య మెన్న నెవ్వాని శక్య, మల్లవైకుంఠమే తప్పదది నరేంద్ర. ||254||

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకుకురాంధకసాత్వతు లాదశార్హు లా
మోదదశార్హులై కొలువ ముఖ్యసుధర్మసభానివిష్టుఁడై
శ్రీదయితుండు రంజిలె నశేషసురాశ్రితపార్శ్వభాగుఁడౌ
నాదివిజాధినాయకునియందమునన్ భువనంబుఁ బ్రోచుచున్. ||255||

సీ. మును రుక్మిణిని విన్న యనురాగ మంతరంగావాలతలమున నంకురించె
వెనుక విప్రుఁడువచ్చి విచ్చేయు మనిపిల్వఁ గొమరుమీఱఁగ ననల్కొనలు సాగెఁ
గుండిననగరంబు దండ నిల్చినవేళ మేలుగీలుకొనంగఁ బూలు బూచె
శైలకన్యానివాసంబు వెల్వడఁబోఁగఁ గనుఁగొనగా దొరకాయలయ్యె
తే. నెత్తి రథమున నిడ ఫలియించె నన్య, రాజలోకంబు గెల్చి ద్వారకకు వచ్చి
ప్రేమఁగల్యాణ మై రతిక్రీడఁ దనియ, వనజనాభున కనుభవంబునకు వచ్చె. ||256||

మ. మొదలం దొంగగు నేమి యాడఁ జను సొమ్ము ల్వానిపైఁ బెట్టి ప
ల్కుదు రెవ్వారిలలో "గతానుగతికో లోకో" యనన్ సత్యమౌ
నదిరా మున్నవనీతచోరుఁడని కాదా భక్తినిశ్రేయస
ప్రదుఁ గృష్ణు న్మణిచోరుఁ డంచనియె సత్రాజిత్తు విత్రాసియై. ||257||

చ. వసుమతి నెంతవారలకు వచ్చు నొకానొకనింద వచ్చుచో
నసురవిఘాతిరీతిఁ బరిహారము సేయ నొకండు నేర్చునే
బిసబిస నేఁగి జాంబవతిఁ బెండిలియై మణిఁ దెచ్చి యిచ్చి యిం
పెసఁగఁగ సత్యభామ వరియించె వినిందకుఁ డార్తి గుందగన్. ||258||

మ. అటఁ గాళిందిని మిత్రవిందను సుదంతాబ్జాక్షి భద్రామహీ
కటినిన్ లక్షణ బెండ్లియై నరకునిన్ ఖండించి వానింటఁ జొ
క్కటమై మించు పదాఱువేల మహిరాట్కన్యావతంసంబులన్
ఘటియించెం దనకుం గులాంగనలుగాఁ గల్యాణలీలాగతిన్. ||259||

సీ. కలహాంతరిత భోజకన్యను లాలించు స్వాధీనపతిక సత్యను భజించు
వాసకసజ్జిక యౌసుదంతను గూడు విప్రలబ్ధను మిత్రవింద నరయు
ఖండితయైన లక్షణ వేఁడికొను విరహోత్కంఠితను భద్ర నూఱడించుఁ
గాళింది నభిసారికను జేరి కలయుఁ బ్రోషితభర్తృకను జాంబవతినిఁ జేరుఁ
తే. గడమ పదియాఱువేవురుకంజముఖుల, భావహావవిలాసవిభ్రమవిహార
లలితబిబ్బోకచకితలీలాదరస్మి, తాదిశృంగారచేష్టల కలరు శౌరి. ||260||

క. నీళానీలాలక రా, ధాలలనను దోడి తెచ్చి దయమీఱంగా
నేలెం గులకాంతలతో, నాళీకాక్షుండు రతుల నానాగతులన్. ||261||

తే. చంద్రముఖి కోరఁగ నుపేంద్రుఁ డింద్రుఁ గినిసి, పారిజాతంబు గొనెఁ దనపాలు గాఁగ భామినులవల్లఁ గాదె సౌభ్రాత్రమునకుఁ, గలుగు నొక్కొక్కయెడ విభాగంబు ధరను. ||262||

క. కనెఁ బదుగురిఁ బదుగురిఁ బ్రతి, వనితామణియందు సుతుల వనజాక్షుఁడు ద
త్తనయులకు లెక్కలే దిల, ఘనవర్ణునిభాగ్య మెన్నఁగాఁ దరమగునే. ||263||

చ. అలరుకటారిజోదు మొదలైనకుమారులు తత్తనూజులుం
జెలువము మీఱఁగాఁ గొదమసింగములంబలెఁ బార్శ్వసీమలన్
గొలువఁగ నిండుకొల్వయి ముకుందుఁడు వేడ్క జగజ్జనంబుమె
చ్చులకయి విశ్వరూపమును జూపినవైఖరి మించె నెంతయున్. ||264||

క. హరుఁ గొలిచి సాంబుఁ గనియెన్, హరి యందురు గాని యెదిరి యని చేసినయా
హరుఁ గెలిచి బలికుమారుని, కరములు ఖండింపఁడే జగంబు లెఱుంగన్. ||265||

వ. అంత నఘశిక్షకుండు నృగునకు మోక్షం బొసంగి యాదవవేదండంబు గావున
నారదు భ్రమియించి భీమాయుధస్ఫూర్తి రాజమండలగ్రాహక మాగధ తమ
స్ఫురణం బడంచి సుదర్శనంబునం దమఘోషనందనుని తేజంబునం గూల్చి మరి
యు భూభారకులగు సాల్వదంతవక్త్రవిదూరాది భూవరుల హరించి సకల
దిగ్విజయలక్ష్మీసమేతుండై జగత్కల్యాణకరుండై ద్వారక సామ్రాజ్య మేలు
చుండె నంత నొక్కనాఁడు. ||266||

తే. తనకుచేలత్వ మట యథార్థంబు గాఁగఁ, జింపిదోవతికొంగునఁ జేరెఁడంత ముడిచి తెచ్చిన యడుకులు పిడికెఁడంటి, మమత కృష్ణుఁడు మెసవెడిసమయమునను. ||267||

సీ. చినిఁగి మాసికలు వేసినకోక బంగారుచెఱగులచెంగావిచీర యయ్యెఁ
జెవులకుఁ జాలని చిఱుతలక్కాకులు కట్టాణిముత్యాలకమ్మ లయ్యెఁ
పుస్తెమాత్రమెకాని పోఁడి మెఱుంగని గళమున హారము ల్నెలవుకొనియె
నొకటిరెండోఁగాజు లున్నకరంబుల నవరత్నమయకంకణములు వొదవె
తే. నలకుచేలునిసతికి దుస్సలకు మఱియుఁ, జూడ చూడంగ మైఁగ్రమ్ముసొమ్ములకును
గొదవ లేదయ్యెఁ బ్రబలుసంపదలవలన, రుక్మిణీనాథుదివ్యకారుణ్యమునను. ||268||

వ. ఇవ్విధంబున సుగృహీతకుచేలుం డగు కాంచనచేలుండు సుశ్రీలుఁ గావించి
ఖాండవదహనంబున నైన యాఖండలు భండనంబున గాండీవకోదండునకు విజ
యసుభద్రావాప్తి ఘటించి మనసు భద్రావాప్తిం జేసినది హెచ్చుగాదు పర
వాసుదేవలోకనివాసు లగు భూసురకుమారులం దెచ్చి వివ్వచుం జిచ్చు సొర
కుండ మాన్చి రక్షించె నదియునుం గాక మీపెద్దలగు పాండునందనులఁ బెక్కు
చందంబులఁ బ్రోచె నది యెట్లనిన. ||269||

సీ. కృష్ణమానంబు రక్షించె శాకాన్నంబు గొని పాత్ర నక్షయోదనము నించెఁ
గట్టిసారథి యయ్యెఁ గాంగేయుపైఁ జక్ర మెత్తి వివ్వచ్చున కీశుచేతఁ

బరమాస్త్ర మిప్పించె భాను గప్పెను భగదత్తాస్త్రమున కురఃస్థలము పూనె
ద్రోణు వారించెఁ గర్ణునిశక్తి మరపించె నహిబాణమునకు దే రణఁగఁద్రొక్కె
తే. సన్న జేసి సుయోధను సమయఁ జేసెఁ, బెనిచె నుత్తరగర్భంబు భీముఁ బ్రోచె
మహికిఁ బట్టముఁ గట్టె ధర్మజుని వింటె, పంకజాక్షుని పాండవపక్ష మధిప. ॥270॥

క. తనుఁ గొలిచిన తనుఁ బొగడినఁ, దనచారిత్రములు విన్న ధన్యులకెల్లన్
వనజాక్షుఁడు గృష్ణుఁడు గో, రినకోరికె లొసగుననిన నృపుఁ డలరారెన్. ॥271॥

సీ. పెనఁచి కట్టినపట్టు పించంబు నడిపట్టు చంద్రకాంచితవిలాసములు దనరఁ
బుట్టినవంశంబుఁ బట్టినవంశంబు బహుపర్వసంగతిఁ బరిఢవిల్ల
భాసమానగళంబు పదపద్మయుగళంబు నమల ముక్తాశ్రయంబై తనర్ప
నపదానుజాతంబు నాస్యాంబుజాతంబు నానానుదృఙ్మోహనంబు గాఁగ
తే. శ్రీల విలసిల్లు గోపాలకృష్ణమూర్తి, గంధగజహేమపర్యంకికాతురంగ
చామరభటాదిశాశ్వతైశ్వర్య మొసఁగి, సేవకశ్రేణి నెపుడు రక్షించుఁగాత. ॥272॥

క. అని శ్రీవైశంపాయన, మునిముఖ్యుఁడు దెల్ప విని ప్రమోదాన్వితుఁడై
జనమేజయుఁ డవ్వలికథ, యనఘా వినవలతుఁ దెల్పుమని యడుగుటయున్. ॥
273॥

మ. ఛలనిద్రాననచుంబనావసరదృష్టశ్రీకపోలస్ఫుర
త్పులకప్రీళితముగ్ధకోకకుచసభ్రూభంగమధ్యాధర
స్థలదంతక్షతకేళికాపరమనోజ్ఞాతప్రగల్భాంగనా
కలనాదోదిత పాహిపాహి ముఖవాః కల్లోలహల్లోహలా. ॥274॥

క. అనురాగసమాకర్షిత, కనకాంశుక నీవిబంధఘటనాక్షమతా
వనమన్మథీగోపిక, ఘనజఘనాదానవర్షి గజిరాజఘనా. ॥275॥

ఉత్సాహము. రాధికాదిమహితపర్వరసిరసాన్నదానధీ
రాధికానుమోదరంగదంతరంగసంగతా
రాధికాధినాథభక్తరంజనాననప్రచా
రాధికారసంగ సంగరాంగణాదిభంగదా. ॥276॥

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణిదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైన దశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు అష్టమాశ్వాసము.

9. అవతారంబగు బలరామావతారము సమాప్తము.

1. కోడెలు విడిపించుకొనె నంచు వాకిటి మఱఁది లోపలి కంచి జరగె నొకతె

మగఁడు నిద్దురవోవ మంచ మించుకసద్దు గాకుండ దిగజాఱి కదలె నొకతె

2. తోఁ దన్నందనందపుత్రుండు నగుచు

3. చనుఁ డూరక మీశరణంబులొందఁగన్

9. బౌద్ధావతారకథ

నవమాశ్వాసము

లాలిత మగదలవం
శాలంకారాయితోదయ సమగ్రదయా
లీలాలవాల హృదయక్ష
మాలేఘశరణ్యా కృష్ణమంత్రివరేణ్యా. ||1||

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షితీశ, శేఖరున కిట్టులను వ్యాసశిష్యమౌని
బుద్ధకల్క్యవతారము ల్భూప యిఁకను, తెలియఁజెప్పెద వినుమని దెలుపఁదొడఁగె. ||2||

సీ. శ్రీతారకబ్రహ్మసేవకుం డై భవతారకం డగువర్ధతారకాధి
పతిశిఖామణితనూభవునిచేఁ బరవీరతారకాభయదుఁడౌ తారకాసు
రుఁడు గూలఁ దత్కుమారులు తారకాక్షుండుఁ గమలాక్షుఁడును భుజాగర్వశాలి
యైన విద్యున్మాలి యనశనవ్రత మూని వేయేండ్లుతపము గావింప మెచ్చి
తే. ధాత ప్రత్యక్షమై కామితములు వేఁడుఁ, డనిన దైత్యు లమర్త్యత్వ మభిలషింప
వలదు వేఱొకకోరికెఁ దెలుపుఁ డనిన, బ్రహ్మఁ గనుఁగొని వారలు పలికి రిట్లు. ||3||

తే. అబ్జసంభవ స్వైరవిహారయోగ్య, మమర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినిఖిల
శాత్రవాసాధ్యమైన పురత్రయంబు, మాకు దయసేయు మనిన నాలోకవిభుఁడు. ||4||

క. మయునిం బిలిపించి పుర, త్రయము న్నిర్మింపు మీవు తాదృశమహిమన్
దయసేసెదఁ బురముల కని, ప్రియమున నజుఁ డనియె దనువుబిడ్డలతోడన్. ||5||

ఆ. ఎన్నఁడైన నేమి యాపురత్రితయంబు, నొక్కదిక్కుఁ జేరు నొద్ది కగుచు
నాఁడు బలియుచేత నాశమౌ నందాఁక, సమయ దనుచు నజుఁడు సనియె దివికి. ||6||

సీ. శతయోజనాయుతపాలసౌధాగారశృంగారవనికావిచిత్రములుగఁ
జిన్నంబుచే వెండిచే నుక్కుచేతను ద్రిపురము ల్మయుఁడు నిర్మించి యొసఁగె
హేమపురంబున కేలికయై తారకాక్షుండు త్రిదశాలయంబునందు
రాజితమగు నగరంబున కొడయుఁడై కమలాక్షుఁ డంతరిక్షంబునందు
ఆ. నాయసపురి కీశుఁ డగుచు విద్యున్మాలి, యుర్వియందు మెలఁగుచుండి రష్ట
దిగధిపాలముఖ్యదేవతాజయ్యులై, సకలభోగభాగ్యసహితు లగుచు. ||7||

సీ. వ్రాలునింద్రాదిదిక్పాలవల్లభుల పట్టణములు నేలమట్టములు గాఁగఁ
బఱచు హేమనగాదిపర్వతరాజశృంగంబులు ఛిన్నభిన్నంబులుగను
నెగయు భానుశశాంకనిఖిలగ్రహము లూడిపడఁగ బ్రహ్మాండకర్పరము దాఁకఁ
దూఱువారాసులు దుర్వారతరసప్తపాతాళవాసులు పగిలిపాఱఁ
తే. దిరుగు బహుచిత్రగతుల నంబరమునందు, నిజగతాగత మెఱుఁగక నిబ్బరముగ

నొరసి దేవవిమానము లుర్విఁ గూలఁ, బ్రశమితజగత్త్రయంబు పురత్రయంబు. ||8||

సీ. అని చేసి పొడిసేతు మని యెందు వెదకుచు పురములు గానక తిరుగుటకును
బరికించి చొరలేక పై వైచి వజ్రాదిబహుశస్త్రములు మొక్కపఱుచుటకును
బాలెంబుడిగి యున్నపట్ల నెందేనొక్కపురి గుప్పుమని కూలఁ బొలియుటకును
గైలాసమందరకనకాద్రిముఖ్యభూధరకందరములందు దాఁగుటకును
తే. నెందు బెడబెడమనిన మహీధరంబు, విఱిగి పైఁబడునంచును వెఱచుటకును
గానిదైత్యాధిపతులతోఁ గలసి మెలసి, యాహవము సేయఁజాల రింద్రాదిసురులు. ||9||

క. పురదైత్యపరాజితులై, హరిహయముఖదివిజు లజునిఁ బ్రార్థింప వచో
వరుఁ డాయమరులతోఁ జని, హరు వేఁడిన నతఁడు శౌరి నడుగుదమనుచున్. ||10||

మ. నెలపూఁదాలుపు గిబ్బ నెక్కి వెడలన్ వెన్వెంట నచ్చంపుఁతె
క్కలతేజీ నడిపించెఁ బద్మజుండు మున్గాకుండ దట్టించుచున్
వలచే వాగెబిగించి హస్తిడిగి యశ్వం బెక్కి కూడెన్ విశృం
ఖలుఁడై వాసవుఁ డన్యనిర్జరులు వెన్కంబోయి రంతంతటన్. ||11||

క. అప్పుడు గలశాంభోనిధి, చప్పుడు పెదవిన్నపములు సాగింపంగా
నప్పలుకుచెలువచెలువుఁడు, విప్పుం గనుదొరలతోడ వేడుక ననియెన్. ||12||

మ. చెలువారంగఁ దరంగహస్తముల రాజీవాయతాభీలచం
చలవాతాహతధూతశీతలవృషత్సంఘాతముక్తాళిచేఁ
గలశాంభోనిధిసార్వభౌముఁడు వియద్గంగాలతాతన్విపైఁ
దలఁబ్రా ల్వోయుతెఱంగు గంటిరె శుభోదర్కంబుగా నీయెడన్. ||13||

క. కలశాంభోధి మథింపఁగఁ, గలిగినయమృతంబు మీరు గైకొని వెన్నన్
నలినాక్షునిపా లిడినటు, వలెనున్నది తెల్లదీవి వైఖరి నిచటన్. ||14||

క. సమ్మద మెసఁగం గంటిరె, తుమ్మెదగల మావిపంటితులదూఁగుచు నీ
క్రొమ్మొగులుడాలువేలుపు, కమ్మనికుందనపుమేడఁ గడుచోద్యంబై. ||15||

వ. అని యకుంఠితమహిమాకరంబగు వైకుంఠపురంబు వాణీకలకంఠకంఠికామనో
హరుండు వర్ణింప సముత్కంఠ వినుచు నీలకంఠాది విబుధకంఠీరవు లుపకంఠ
నిరవకుంఠనముక్తాతోరణఘృణిశుంఠితశతసహస్రగురువరారోహాజారం బగు
హరిహజారంబుఁ బ్రవేశించి ధగద్ధగితమణిమయచతురకక్ష్యాంతరంబులు గడచి
యవల వలమానజనంబులవలన లలనాసమేతుండై శృంగారవనంబున కరుగుట
విని యద్దేవునిరాకకై యుద్యానవనవాటికాద్వారంబునఁ గైరవాప్తుం దృణీక
రించు నిగనిగని మగఱాల వెన్నెలగనియగు తిన్నెలు గని వసియింప నెంచు
నవసరంబున. ||16||

తే. చెలువ యొక్కతె వచ్చె నాచెలువఁ జూచి, కమలయంచును భ్రమసిరి యమరు లెల్లఁ
గనకవేత్రంబుఁ గని దాదిగాఁ దలంచి, యుండి రాఖండలాదు లయ్యువిద యంత. ||17||

క. హరుని వచోయువతిమనో, హరునిఁ బులోమాసురేంద్రహరునిన్ గురునిన్
హరి రమ్మనియె నటన్నన్, హరుసముతో వారు నలువు రతివినయమునన్. ||18||

మ. చని వీక్షించిరి భూమి నీళ మొదలౌ చంద్రాస్య లంతఃపురం
బున కేఁగం గమలాలతాంగి యెదపైఁ బొల్పొందు మాల్యంబుచా
టుననిల్వన్ ఫణిరాజపీఠమున నీటుల్లుల్కఁ గొల్వై ఖగేం
ద్రునిచేత న్మడుపందు మందరధరున్ లోకైకరక్షామణిన్. ||19||

క. కని మ్రొక్కినఁ గనికరమునఁ, గని కరమున లేవనెత్తి కఱుకంఠుం జెం
త నుచితపీఠి వసింపం, బనిచె నిలుచుండి రెదుట బ్రహ్మేంద్రగురుల్. ||20||

తే. చంక చేతులు వెట్టుక సవినయముగఁ, గెలన నిలుచున్నవారి నీక్షించి శౌరి
మీరు గూర్చుండుఁడని పలుమాఱుఁ బలుక, నుచితవైఖరి వారుఁ గూర్చుండి రంత. ||
21||

క. ఏమీ వచ్చిన కార్యము, కామారి యటన్న ముకుళకరకమలుండై
స్వామి యెఱుంగనికార్యము, లేమున్నవి త్రిపురదైత్యు లెచ్చి రటన్నన్. ||22||

శా. స్నానంబున్ జపముం దపంబు గ్రతువు ల్స్వాధ్యాయము ల్దేవతా
ధ్యానంబున్ మొదలౌ ధరిత్రి గలశ్రుత్యాచారము ల్దప్పి రిం
త్రైనన్ దానన చేసి దానవు లజయ్యత్వంబున న్మించి ర
ట్లైనన్ సత్యము శౌచమున్ దయయు లే వావంతయున్ శంకరా. ||23||

సీ. చంద్రశాలలయందు సంపూర్ణ చంద్రుని గన్నులకింపుగాఁ గాంచుటకును
వైడూర్యమయసౌధవాతాయనంబుల సూర్యకరాళి మై సోఁకుటకును
సురతాంతతాంతలై సురపొన్న వీచిన సురభిమారుతములఁ జొక్కుటకును
శీతకాలంబుల శ్రీచందనహసంతికాహుతాశను సెగఁ గాంచుటకును
తే. భయపడుదు రన్నఁ గలనైనఁ బరులఁ దలఁప, రనుట సువ్యక్తమగుఁ గదా యసురవరుల
కట్టిపరమపతివ్రత లాండ్రు గాఁగ, నెట్లు వారల గెలువనౌ నెవరికైన. ||24||

తే. అదియునుం గాక యలతారకాక్షసుతుఁడు, హరవిరించులగుఱిచి యత్యద్భుతముగఁ
దపము గావించి స్వపురమధ్యమున నొక్క, యమృతకూపంబు వడసె నీయజునికరుణ. ||25||

క. అది కారణముగ దైత్యులు, త్రిదశులతో వెఱవ కెదిరి తెగినదనుజులన్
బ్రతుకంజేయుదు రొకనిం, బదుగురిఁగా నజువరప్రభావమువలనన్. ||26||

తే. అయిన నేమాయె నిప్పు డాయమృతరసము, సంగ్రహింప నిశాచరాచార మడఁపఁ
బురపురంధ్రీపతివ్రతాచరిత ముడుపఁ, గడ నిశాటుల గెడప నేఁ గంటి నుపమ. ||27||

క. అని యోజన దెలిపి కప, ర్దిని బలమర్దిని సురేజ్యు దివిజగణంబుం
బనిచి యజు దూడఁ గమ్మని, వనజాక్షుఁడు ధేనువై యవారితశక్తిన్. ||28||

తే. ఖచరకిన్నరగంధర్వగరుడసిద్ధ, సాధ్యవిద్యాధరాదినిర్జరవితాన
దుర్గమంబైన దానవేంద్రునిపురం బు, పాయమునఁ జొచ్చి యటమట మాయ మొదవు. ||29||

సీ. రాణించుచును బచ్చఱా చెక్కడపునేల మెఱుఁగుపచ్చికలంచు మేయు సొబగు

నర్భకు ల్దనదూడ నదలింప హుమ్మని వలుదకొమ్ములఁ గ్రుమ్మవచ్చు కినుక
చేపినపొదుగు వర్షించుదుగ్ధంబులు నించి వెల్లువలు గట్టించువింత
యొద్దిక మీఱంగ నొక్కెడ వసియించి యెడనెడ నెమరు వెట్టెడివిధంబు
తే. గాంచి యెక్కడనుండి యిక్కడికి వచ్చె, నొక్కొ [1]యీయావు దూడయుఁ జక్క నసుచు
నసురు లచ్చెరువంద నందంద మెలఁగి, బ్రమయఁ జేయుచు నమృతకూపమునఁ దుమికె. ॥30॥

వ. అప్పుడు. ॥31॥

ఆ. ఆవు బావిఁ బడియె నయ్యయో కాలుఁగీ, లేమి యయ్యెనొక్కొ యెట్టు లనుచు
నగచి దైత్యులెల్ల డిగి యెత్తఁ జని యందు, ధేను వమృతరసముఁ గానలేక. ॥32॥

క. ఆవిటుల నేర్చునే మా, యావియ యిది యనుచుఁ దారకాక్షాసురుతో
నావింత దెలుప దనుజుల, లావింతటు నణఁగెనని ప్రలాపాన్వితుఁడై. ॥33॥

క. శోకించు తారకాక్షుని, వ్యాకులభావంబు తత్త్వవైఖరి వెలయన్
లోకోక్తులు దెలుపుచును ని, రాకృతి గావించె మయమహాయోగి యటన్. ॥34॥

మ. కరపద్మంబున బర్హిబర్హము వొసంగం జూలికాహీనమై
శిరమున్ బంగరుబొంగరంబువలె రాజిల్లం గటీలోహితాం
బర మొప్పాఱఁగ నుజ్జ్వలప్రభ దలిర్పన్ వార్ధికన్యామనో
హరుఁ డాదైత్యులఁ జేరఁగాఁ జనియె బౌద్ధాకార మేపాఱఁగన్. ॥35॥

సీ. మణిమయకోటీరమండితం బగునుత్తమాంగంబు ముండితం బైనదేమి
కనకాంబరంబులు గట్టనర్హంబైన కటి కావికోకలు గట్టనేమి
యాయుధోచితమైన హసపద్మంబున బట్టి బర్హంబును బట్టుటేమి
జగము నేలంగఁ దేజంబు గల్గియు నిట్టి సన్న్యాస మవధరించంగనేమి
తే. యహహ సన్న్యాసిగాఁడు సన్న్యాసియైన, దండముఁ గమండలువు నెద్ది ధరణి నెన్నఁ
డిట్టివేషంబు గనుఁగొన మెవ్వఁడొక్కొ, యీమహామహుఁడంచు దైత్యేంద్రు లపుడు. ॥36॥

తే. తనకు మ్రొక్కిన కుశలమౌ దనుజులార, యనిన వేదోచితాచారమున మెలంగు
మాకుఁ గీడేలగల్లు సేమంబెకాక, యనినఁ బకపక నగి బుద్ధుఁ డనియె నపుడు. ॥37॥

క. ప్రస్తుతియోగ్యమె శ్రుతివ్య, త్యస్తము పునరుక్తవాక్య మన్ృతోదితవి
ధ్వస్తము మఱివ్యాఘాత, గ్రస్తం బది నిజము సేయఁగా నేమిటికిన్. ॥38॥

క. [2]"యజమానప్రస్తర" యను, నిజమా యామాట యదియ నిక్కంబైనన్
"యజ తే" యనువాక్యంబును, నిజమని నమ్ముదుము శ్రుతికి నిజముం గలదే. ॥39॥

క. కనుఁగొన శ్రుతి యేమెఱుఁగును, దనుజాధిపులార "కోహితద్వేద" యటం
చనునే యది యెఱిఁగినచో, మన కేటికి నట్టి శ్రుతిఁ బ్రమాణము సేయన్. ॥40॥

క. మన మెఱుఁగమె యేటికిఁ జె, ప్పెను శ్రుతి “యగ్ని ర్హిమస్య భేషజ” మనుచున్
మన మెఱిఁగిన మాత్రమె యది, యు నెఱుంగఁగనుండు యుక్తియుక్తము గాఁగన్. ॥ 41॥

సీ. కర్మంబు ఫలదాత గా దీశ్వరుండంచు ద్వివిధమై మీమాంస విఫలమయ్యె
నొక్కజీవుఁడటంచుఁ బెక్కు జీవులటంచు వేదాంతశాస్త్రంబు వితథమయ్యె
హరి యెక్కుఁడంచును హరుఁ డెక్కుఁడంచును బహుపురాణంబులు పాటిదప్పె
నైకవిధ్యంబు లేదరయఁగా స్మృతుల నేతెఱఁగునఁ దీసినఁ దీయవచ్చు
తే. దానము లొసంగి ద్విజుల నుదగ్రనరక, కూపములఁ ద్రోయుదురె మేలు గోరి తమకు
బుద్ధిహీనులు ప్రతిమలఁ బూజ సేతు, రనఁగ నెందును వినరె ప్రజ్ఞాఢ్యులార. ॥42॥

సీ. అకలంకులార యింకొకకర్మరతుల యవివేకంబు వినుఁ డతివిస్మయంబు
గర్మంబువలన వైకల్యంబు గలదటుఁ గలుగఁ బ్రాయశ్చిత్తకలనమునను
బోనఁట పాచితంబునను వైకల్యంబు బొరయఁ బోనఁట హరిస్మరణమునను
అదియె నిశ్చయమైన నాస్మరణము మున్నె సేయరాదే యేమి సెల్లెఁ దమకు
తే. నేర్పుతోఁ గొంగనెత్తిని నెయ్యి పెట్టి, కరఁగి కన్నుల నిండినఁ గానకుండఁ
బట్టికొనవచ్చునను మతిభ్రష్టు గలఁడె, కలఁడె యననేల తాదృశు ల్కర్మరతులు. ॥43॥

సీ. స్నానంబువలన మోక్షంబు గల్గిన నీరుకాకికి మోక్షంబు గలుగవలదె
కాకధ్యానమున మోక్షము గల్గినను దటాకము బకంబులకును గలుగవలదె
ముక్తి ప్రదక్షిణంబులఁ గల్గునన్నను కాకి గ్రద్దలకును గలుగవలదె
పుడమిఁ బశ్వాలంబమున స్వర్గమన్నను బలలభుక్కులకెల్లఁ గలుగవలదె
తే. కాననస్థితి బోయకుఁ గల్గవలదె, బిలములందున్నఁ గలదె గబ్బిలములకును
గానయందున్న మోక్షంబు గానరాదు, క్షణికవిజ్ఞానముననె మోక్షంబు గలుగు. ॥44॥

సీ. ఎక్కడివేదంబు లేడయాచారంబు లీవట్టిభ్రమలు మీ కేల పుట్టె
నవి యెల్లఁ గల్ల లెట్లనిన “గ్రావాణః ప్లవంతే” యనవె ఱాయి వారిఁ దేలు
నేనిర్ణ యం బెద్ది యిదిగో “ననుదితేజుహోతి” యం”చుదితేజుహోతి” యనుచుఁ
గ్రతుపశువునకు స్వర్గస్థితి గలదఁట యటులైన యజమానుఁ డాత్మజునకుఁ
తే. బశువుఁ గావించి దివి నుండఁ బనుపరాదె, చెల్లఁబో నో రెఱుంగని జీవములను
గూయగాఁ బట్టుకొని గొంతు కోయవలెనె, తినమరిఁగి సేయుదురు గాక దనుజులార. ॥ 45॥

క. ధరలో వినరే “యహింసా, పరమోధర్మ” యనియంచుఁ బ్రాణివధను జే
తురె యకట యజ్ఞవిధియని, యరయఁగ నది యజ్ఞవిధియె యగుఁ జింతింపన్. ॥ 46॥

క. ఏతఱి విధియంచుం బశు, ఘాతమె మంత్రోక్తి నిదియొకటి సత్యమె యా
రీతి “నహింసా త్సర్వా, న్భూతాని” యటంచు నుడువుఁ బో శ్రుతి యహహా. ॥47॥

క. తల పేనైనను జంపక, నలిచి విడువవలయుఁ ద్రోవ నడుచునపుడు చీ
మలనైనఁ ద్రొక్కకయె సోవలయు హెచ్చరకె జంతువధ కొఱగామిన్. ॥48॥

క. సమిదాజ్యపశులు శిఖ భస్మములై ఫల మొసఁగెనేని మరుధర నిడుబీ
జములు ఫలింపవె యేటికి, భ్రమ క్షణకర్మములు భావిఫలదము లగునే. ॥49॥

సీ. అంధున కొదవునే గంధేభగామినీలోకశృంగారావలోకనంబు
బధిరున కబ్బునే మధురాధరాధరాకథితనర్మోదితాకర్ణనంబు
నిర్దంతునకుఁ జేరునే నీరజాననారదనచ్ఛదాచ్ఛిదారంజనంబు
కడునపుంసకునకుఁ గల్గునే కలకంఠకంఠికారతికేళికాసుఖంబు
తే. కర్మఫలసాధనములు భంగంబు లొందఁ, గర్మఫల మెట్లు సిద్ధించుఁ గనరుగాక
ఘటము ఘటియింపఁ దగు మృత్తికను జలంబు, లోనఁ గలసిన ఘటముగాఁ బూను
టెట్లు. ||50||

శా. రంభాభోగముఁ గోరి యాగముల కర్థంబెల్ల వెచ్చించు టా
యంభోదంబులఁ జూచి చెర్వుజల మాద్యంతంబుఁ జల్లించుట
ల్సంభోగేచ్ఛ జనించెనేని మఱి వేశ్యారత్నము ల్లేరొకో
సంభోగింపఁగరాదె కానరు జడుల్ జ్ఞానంబు సామాన్యమే. ||51||

క. వినుఁ డొకటి బావమఱఁదులు, జనకకుమారకులు మఖము సల్పిన రంభా
వనితం గలయుదు రటులై, నను లేవే వావివర్తనలు యజ్వలకున్. ||52||

మ. వికటం బింతియెకాక తృప్తియగునే వేయైన శ్రాద్ధంబుచే
నకటా ప్రేతల కట్టులైన మఱి యేలా యూరికిం జద్దిగ
ట్టుకపోఁగాఁ దనపేరు సెప్పికొని యింట్లోవారె బోసేయుమం
చొకమాటాడి చనంగరాదె తన బాహు ల్సొవ్వ మోపేటికిన్. ||53||

తే. కాక పితరులు కూటికిఁ గాతురనినఁ, దెలియదే యందున్న పుణ్యకలుషఫలము
లనుభవింపమి మరలి యీయవనియందు, జనన మొందమి శేముషీసాంద్రులార. ||
54||

శా. లోలంబై జలరాశిలోఁ బొడము కల్లోలంబు వేలాహతిం
దూలన్ వేఱొకవీచి వచ్చుగతి జంతుశ్రేణిలో నొక్కఁ డా
చాలింగూలినఁ బుట్టునొక్కఁడు పునర్జన్మంబు లేదెన్నఁడుం
జాలుం బుణ్యము దుష్కృతంబనుచు దుశ్శంకం బ్రవర్తిల్లుటల్. ||55||

సీ. సురఁ ద్రావుచుండు మీగురుఁడు భార్గవమౌనిపాలుఁ డేనరకకూపమున మునిఁగెఁ
జలపట్టియధ్వరాశ్వముల దొంగిలిపోవు వాసవుం డేరౌరవమునఁ గూలె
నేకర్మములు లేక యిచ్ఛగా విహరించు సనకాదు లెట్టియాతనలఁ బడిరి
బలవంతమున గురుకులకాంతఁ బట్టినవనజారి యేదోష మనుభవించె
తే. బళి వారికి లేనిపాపములు మనకె, గలిగెనే తనయుక్తిని గద యటన్నఁ
గాయ మెడలిన మోక్షంబుగాక మఱి శ, రీర మేడది సుకృతదుష్కృతము లేవి. ||56||

క. స త్తైనదెల్ల క్షణికము, నిత్యము గాదంచు వాహనివహమువలెనే
చిత్తైన జీవుఁడటువలె, సత్తైతె క్షణికుండు గాక శాశ్వితుఁ డగునే. ||57||

క. ఎటువలె నున్నది పట మిది, ఘట మిది యనుచోటఁ బటిని గలజ్ఞానం బా
ఘటిలేదు ఘటజ్ఞానము, పటిలేదటు గానఁ గనుఁడు ప్రత్యేకముగన్. ||58||

తే. అఖిలభోగానుభవయోగ్య మైనతనువు, పడసియును జపతపములపాలు సేసి
సౌఖ్య మొందక చెడుమూర్ఖజనులఁ దెల్పఁ, బూటయేమాకు వా రట్టె పోవనిమ్ము. ||
59||

క. మొదటికి నిహమే లేదట, పిదపం బర మెటులు గల్గు బేలుఁదనము గా
కిది మతము గాదు నామత, మిది గైకొనుఁ డిహపరంబు లిచటనె కల్గున్. ||60||

తే. అప్పు గొనియైన దొంగిలియైన లెస్స, జిహ్వ కింపైనదాని భుజింపవలయుఁ
గంటి కింపైనకాంతలఁ గలయవలయు, బ్రదుకుదినముల మోక్షంబు వెదకనేల. ||61||

తే. క్షితిని సర్వజ్ఞుఁ డన మారజి త్తనంగ, నేనె తన్నామములు సెల్లె నీశ్వరునకు
నతని కివి చెల్లుననిన మాయాముకుందు, నెఱుఁగ కేటికి వలచె దైత్యేంద్రులార. ||62||

వ. అని ప్రత్యక్షానుమానప్రమాణోత్తరంబు లగు హేతువాదంబులు బుధుండు
బోధించిన సిద్ధం బని నమ్మి వేదంబు లర్థవాదంబు లనువారును యజ్ఞవిధు లజ్ఞ
విధులనువారును శాస్త్రార్థంబు లపార్థంబు లనువారును నై బహుకాలంబు చారు
తరవేదాచారు లగుత్రిపురనిశాచరులు శీఘ్రంబున సత్ప్రచారులు యథేచ్ఛాసం
చారులు నైనవారివిధంబు చారులవలన విని యింద్రాదిగగనచారులు గతవి
చారులై యుండి రంత. ||63||

శా. శ్రీమద్బుద్ధమునీంద్రుఁ డంతిపురి గౌరీపూజ గావించు సు
త్రామారాతికులాంగనామణులఁ జేరంబోయి తద్రూపురే
ఖామాహాత్మ్యము మానసంబు గలఁపం గందర్పదర్పోదిత
వ్యామోహం బతివేలమై నిగుడఁగా వారి న్నిరీక్షించుచోన్. ||64||

క. పరపురుషుఁ డెవ్వఁడో యిట, కరుదెంచె నటంచు దానవాంగన లవనీ
ధరకన్యగర్భగృహమున, కరగి రపుడు దాది నిలిచి యమ్ముని కనియెన్. ||65||

తే. అరసిచూడఁ ద్రిమూర్తులయందు నొకడ, వింతయే కాని యన్యుల కిట్టిదివ్య
తేజ మొడఁగూడనేరదు దేవదేవ, తెలుపుఁడన బోడిదేవర తెలిపె నపుడు. ||66||

క. బుద్ధుఁడ నను గొలిచిన భవ, బద్ధులు రక్షింతు నిహము పర మొసఁ గిచటన్
సిద్ధముగా నావచన మ, బద్ధముగా దనిన దాది పర్వునఁ జనుచున్. ||67||

క. ఈవేళ మ్రొక్కఁబోయిన, దేవర యెదురయ్యె బుద్ధదేవర మనకున్
గావలసిన వర మీయఁగ, దా వచ్చినవాఁడు రండు తామరసాక్షుల్. ||68||

క. అని దాది పలుక దేవుం, డనుభక్తిని సతులు వచ్చి యంఘ్రుల కెఱఁగం
దనువు పులకింప ముని లె, మ్మని వనితల నెత్తి యిట్టు లనియెం బ్రీతిన్. ||69||

ఉ. హృద్యము గాదు మీర లిట నీశ్వరియంచును ధూపదీపనై
వేద్యము లిచ్చి ఱాప్రతిమ వేయువిధంబులఁ బూజ సేయుట
ల్భేద్యము గాక యేఫలము సూపెడి ఱాళ్ళకు నీళ్లు పోసినన్
వేద్యము లాఫలార్థులకు వృక్షము లుండఁగ నీవృథాశిలల్. ||70||

తే. రాజముఖులార శుక్రవారమున బాహ్య, జలముల మునింగి బత్తిబిత్తలియె రావి
కౌగిలించిన మీకెల్ల కార్యసిద్ధి, గలుగు నామాట సత్యము కల్ల గాదు. ||71||

మ. అనినన్ మంచిదె యంచు లేనగవుతో నబ్జాక్షు లంతఃపురం
బున కేగంగఁ దదంగసంగతమనోబుధ్యాదియై మారుమో

హనబాణంబులు సోఁకి మ్రాన్పడి నాయశ్వత్థమై బుద్ధుఁ డా
వనమధ్యంబున నుండె లౌల్యము దళవ్యాజంబునం దెల్పుచున్. ||72||

తే. చంద్రసూర్యమరుత్తులు సంచరింప, నళికి కడకడత్రోవల నరుగుచున్న
ప్రమదవనమున కొకనాఁడు ప్రమద మమర, నమరపరిపంథివల్లభప్రమద లరిగి. ||
73||

ఉ. పొన్నలు పోఁకమ్రాకులును బూచినసంపెఁగలున్ మధూకము
ల్తిన్ననినారికేళములు తియ్యనిద్రాక్షలు గుజ్జుమావులుం
గన్నులగోరగించు జగిగల్గిన మోదుగులున్ వనంబులో
నన్నియుఁ జూచి కాంచి చెలు లచ్చట నచ్చటఁ బూలు గోయుచున్. ||74||

క. పదిరెండేడులపాయపు, సుదతీమణి యవయవములు సొబగుదలిర్పన్
గుదిగొనఁ జిగిర్చి తమక, ట్టెదుటం గనుపట్టురావు లీక్షించి సతుల్. ||75||

క. బుద్ధముని చెప్పినటువలె, బద్ధాదరచిత్తవృత్తి పాటించి తమిన్
సిద్ధంబుగ మనకోరికి, సిద్ధించు నటంచుఁ గొలను సేరి పురంధ్రుల్. ||76||

సీ. కురువేరు మొగలిరేకులు పెట్టి యల్లినజడ విప్పి కీల్గొప్పు సవధరించి
బిగిచన్నుఁగవ గుత్తమగుముత్తియవుజంటఱవికె సడల్చి హారములు దివిచి
తళుకులేఁజెక్కుటద్దముల విద్దెముచూపు కట్టాణికమ్మలు కదియ నదిమి
చిలుక బవంతిచీరెలు గట్టుపై నుంచి బెడఁగు చెంగావిపావడలు విడిచి
తే. మారుఁ డొఱఁదీయ మెరయుకటారు లనఁగ, సోఁకుమూఁకమిటారులు సోలిగాఁగఁ
గొదమరాయంచబారుల యుదుటు దెగడి, కొలను సొచ్చి విహారము ల్సలుపునపుడు.
||77||

సీ. పెంటిఁ గానఁగలేక బిస్సున వలిగుబ్బచంట వ్రాలెడు చక్రవాకమునకుఁ
తల్లిఁ గానఁగలేక తళుకుబిత్తరితేఁటి వాలుఁగన్నుల వ్రాలు వాలుగకును
గొదమలఁ గానక గుమికూడి యలకభాగమ్ములఁ గ్రుమ్ము భృంగంబునకును
దోడియంచలఁ బాసి తొగరాకుటడుగులఁ బెనఁగెడు రాయంచపిలుకలకును
తే. బెళికి తప్పించుకొనుచు బిట్టులికిపఱచు, కలికి నవ్వుదు రావె యీవలికి నీవు
వలికి వెఱచిన నని కేరి పలికికొనుచు, వెలఁదిమిన్నలు నీరాడి వెడలునపుడు. ||78||

తే. వారి వీక్షించి యామునవారి వెడలి, గోపవారిజనేత్రలు కోక లడుగ
వచ్చునాఁటి విలాసంబు మెచ్చుకొనుచు, నుల్లమున నెన్నెఁ జెట్టున నున్న శౌరి. ||79||

సీ. అపుడె వెన్నాడు దుర్యశమన నంసభాగమునఁ గన్పట్టు కీల్గంటుతోడఁ
బదిలమైయుండుము హృదయమా యనురీతిఁ జనుఁగవగదియు హస్తంబుతోడ
నిది దాఁచుకొన్నఁ దా నేమి సేయునటన్న కరణి నందుంచిన కరముతోడ
నభిమానములు ప్రోవుమని నమస్కృతి సేయు గతిమించు నానతాంగంబుతోడ
తే. బెళుకుఁజూపులు నునుసిగ్గు మొలకనవ్వు, కదలుపిఱుఁదును మిగులసింగార
మొలకఁ
గులుకునడఁ జేరి దిసమొల పొలసుదిండి, లేము లశ్వత్థములఁ గౌగిలించి రపుడు. ||
80||

మ. అసురాజాస్యలు కౌఁగిలించుతఱి నయ్యశ్వత్థనారాయణుం

డసమాస్త్రోపమరూపరేఖఁ దగి బుద్ధాకారుఁడై తాను ది
గ్వసనుండై దనుజాంగనాకుచతటీగాఢాంకపాళిక్రియా
రసికుండై కళ లంటఁ జొక్కిరి సతుల్ రాగాబ్ధినిర్మగ్నలై. ‖81‖

మ. జను లగ్గింప జలంధరాసురుని వేషంబూని తత్కాంతబృం
దను గామింపఁడొ గొల్లగుబ్బెతల మానం బెల్లఁ గొల్లాడఁడో
దనుజధ్వంసికిఁ గ్రొత్తయే త్రిపురకాంతాసంగధౌర్త్యంబు గ
ల్గినఁజాలుం జెలు లేడనైనఁ గలయున్ లీలావినోదంబులన్. ‖82‖

తే. అంత మఱి యేమి చేసెనో యసురసతులు, బుద్ధదేవర యిది యేల ప్రొద్దువోయెఁ
గడమకథ విను మాదిత్యగణము గొలువఁ, గమలలోచనుఁ డీశుచెంగటికి నరిగి. ‖
83‖

సీ. తనమహీమహిళ శతాంగంబుగాఁ జేసి కన్నుల రెంటిఁ జక్రములు చేసి
బలితంపుటూర్పుగాడ్పుల హయంబులు చేసి యాత్మజాగ్రేసరు యంతఁ జేసి
యగ్రజుబలగ మి ల్లస్త్రాసనముఁ జేసి సెజ్జయౌ చిలువ శింజినిగఁ జేసి
బలములయం దర్ధబలము రథిం జేసి తను సముత్తేజితాస్త్రముగఁ జేసి
తే. చటులలయవహ్ని చిటచిటచ్ఛటలు వొదల, దైత్యపురములఁ గూల్చి దగ్ధంబు చేసి
శంకరుఁ బురారి యనిపించె జగములందు, శ్రితజనయశస్కరుండు లక్ష్మీశ్వరుండు. ‖
84‖

మ. కురిసెం గల్పకపుష్పవర్షములు రక్షోరాజి భీతిల్లఁగా
మొరుసెన్ నిర్జరదుందుభు ల్దివి మహాంభోవాహగర్జార్భటిన్
నెరసెం దెల్వి సమస్తదిగ్వలభులన్ నిర్నిద్రహర్షస్థితుల్
దొరసెన్ వేల్పుల నెమ్మనంబులకు నుల్లోలంబుగా నత్తఱిన్. ‖85‖

క. శ్రీవిభుఁ డిటువలె బుద్ధుం, డై విహరించినవిధంబు హర్షము మీఱం
గా వినువారలు ప్రబలుదు, రీవసుమతి సుమతిశుభసమృద్ధులతోడన్. ‖86‖

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట
భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణీదేవుల నాగ
నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిద్రపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం
బైన దశావతారచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు నవమాశ్వాసము.

తొమ్మిదవ యవతారంబగు బౌద్ధావతారము సమాప్తము.

1. యీయావు చక్కనై యున్న దనుచు
2. "యజమానః ప్రస్థర"

10. కల్క్యవతారకథ

దశమాశ్వాసము

క. విను మిఁక హరి కల్యంతం
బునఁ గల్క్యవతారభావమున మ్లేచ్ఛుల నె
ల్ల నడంచి ధర్మసంస్థా
పన మొనరింపఁగలఁ డవనిపాలకతిలకా. ॥1॥

క. అని శ్రీవైశంపాయన, ముని దెల్పిన మిగుల మోదమున జనపాలుం
డనఘా కల్క్యవతారము, వినుపింపుమటన్న మౌనివిభుఁ డిట్లనియెన్. ॥2॥

క. శ్రీకృష్ణుఁడు మహి వీడ్కొని, వైకుంఠము సేరినపుడె వచ్చెం గలిరా
జా కల్లోలి న్యధిప, క్ష్మాకోపన నేలఁజాల శతవల్లభుఁడై. ॥3॥

సీ. బలిని వంచించిన మలినాత్మకునికాళ్లు గడిగిననీళ్లు గంగాస్రవంతి
యందులో గలసిన యమున వేఱైయున్న నది యేమిబ్రాతి నైల్యంబు దొరసె
చూడసరస్వతి జొత్తువైఖరి నుండు గుప్తగామిని యది కొఱయె మనకుఁ
బరికింపఁగా సహ్యగిరియూట కావేరి యంబులంటినఁ బడిసెంబువట్టుఁ
తే. బుష్కరిణులందుఁ గడుఁబ్రాచి పొదలియుండుఁ
జెప్పఁగారాదు వారాశి యుప్పునీళ్లు
మంచిగుంటల జలములే మంచివనుచు
జనులు దెచ్చిరి కల్క్యభిషేకమునకు. ॥4॥

క. అనృతములు వేదమంత్రము, లని బౌద్ధులు స్వైరవృత్తి నభిషిక్తునిగా
నొనరించిరి కలి నిలకుం, గనుఁగొని పాషండగణము గర మలరారన్. ॥5॥

సీ. పరలోకదృష్టికి మఱుఁగైనకైవడి శ్వేతాతపత్త్రంబు చెన్ను మీఱఁ
బరిహృతాహంకారఫణిరాజు మేనుబ్బఁ జామరానిలములు సందడింప
సుగుణహంసములఁ బో జోపుమెఱుంగుల రహివేత్రి కనకనేత్రములు పొదల
సకలపాపోపదేశములచందమునఁ [1]జార్వాకవారముల కైవార మమర
తే. యవనికీకటశకమలయాళసింధు, పారసీకాదిభూవరు ల్బలిసికొలువ
నలువుమీఱ నధర్మసింహాసనమున, నిండుకొలువుండెఁ, గలినృపాఖండలుండు. ॥6॥

మ. దయ వర్ణాశ్రమధర్మరక్షణము నౌదార్యంబు దాక్షిణ్యము
న్నయముం గల్గిన క్షత్త్రవంశజులచెంత న్నిల్వ కీవెందు ని
ర్దయులౌ మ్లేచ్ఛులఁ దుచ్ఛజాతుల సముద్యత్ప్రీతి వర్తింపు దు
ర్నయులం చెన్నకు లక్ష్మి వారలెకదా నాప్రాణబంధు ల్మహిన్. ॥7॥

క. శిష్టాచారులు లేమిని, కష్టాత్ములఁ జేసి వెనుకఁ గార్పణ్యముచే
భ్రష్టులఁ జేయుము నీ విఁక, జెష్టా పోపొమ్ము సీమసీమలమీఁదన్. ॥8॥

సీ. శాబరమంత్రము ల్సఫలంబులుగఁ జేయు వేదమంత్రము లెల్ల వృథ యొనర్పు
మెన్నెన్నివిధముల హీనజాతులనుండు ముత్తమద్విజులందు నుండవలవ
దుండిన బ్రతుకు నీ కుపయోగముగ నుండు సద్ధర్మభక్తులు సాగనీకు
వివిధశాస్త్రార్థము ల్విశ్వసింపఁగ నీకు ధర్మశాస్త్రంబులు దలఁపనీకు
తే. కామశాస్త్రంబు ముఖ్యంబుగా ఘటింపు, బౌద్ధచార్వాకజైనకాపాలికాది
మతము లెచ్చింపుము శ్రుతియుతము లుడుపు, తిరుగు మెల్లెడ శారదాదేవి నీవు. ||
9||

వ. అని మఱియు వారివారిం దగునుద్యోగంబుల నియోగించి శూద్రనృపలక్ష
ణంబుల ముద్రితుండగు కలి మదోద్రేకంబున రౌద్రసమున్నిద్రుం డగుచు
ధర్మపురుషుని కొదవపాదంబు గెంటింప కంటికి నిద్ర రాదని వెదకుచు భాగీ
రథీతీరంబున గోరూపధారిణియగు ధారిణింగూడి నడయాడు ధర్మవృషభంబుఁ
బ్రసభంబునం దన్ని తన్నిరాకరణకుపితభవజ్జనకపరీక్షిత్ప్రతిహతుండై తదను
మతంబున స్త్రీద్యూతపానాదుల వసించియున్నవాఁ డింకం గొంతకాలంబు
భవాదృశులగు రాజులకు వెఱచి యీమేర వర్తించు నంత యథేచ్ఛం బ్రవ
ర్తించుఁ దత్క్రమంబుఁ గొంత వినుపించెద నాకర్ణింపుము. ||10||

క. జనపతు లన్నము భూసుర, జనములు వేదములు సతులు స్మరగేహములం
బనివడి యమ్ముదు రింకన్, వినుమీ కలియుగము దుష్టవృత్తి నరేంద్రా. ||11||

క. ధన మిచ్చు నతఁడె యేలిక, ధన మిచ్చినవాఁడె మగఁడు తరుణులకెల్లన్
ధనవంతు నాశ్రయింతురు,ధనము ప్రధానంబు దుష్టతరకలివేళన్. ||12||

క. క్రతుధానవ్రతములకుం, బ్రతివిధు లొనరించికొంద్రు బ్రాహ్మణకులు లే
శ్రుతులు పఠింపరు గీతా, శ్రుతి చదువుదు రదియుఁ బోవు సురనదితోడన్. ||13||

సీ. క్షితిని ధర్మంబు మించిన లేదు వాన వానలు లేమి షామంబు బలియు లెస్స
క్షామంబు ప్రబలినఁ గడిచేసి యన్నంబు భుజియింప దొరకమిఁ బ్రజలు నొగిలి
యడవులఁ బడి యాకునలము మెక్కుచు నెవ్వఁడే నపూర్వంబుగా నున్న కాయ
పండు దిన్నను వాని బట్టుక యుదరంబు చించి లోపలిది భక్షించికొనుచు
తే. హ్రస్వదేహులు హీనాంగు లల్పధనులు
క్రూరు లశనైకతత్పరు ల్కుటిలమతులుఁ
జోరు లన్యోన్యభక్షు లాచారదూరు
లగుదు రటమీఁదఁ గలియుగాంత్యంబునందు. ||14||

తే. జగతి ధర్మార్థకామమోక్షంబు లనఁగ, వఱలు నాలుగు గనుపుల చెఱుకుఁగోల
ఆది తుది నీరసంబు మధ్యద్వయంబు, సారమండ్రు కుయుక్తి దుర్జనులు గలిని. ||
15||

తే. కలియుగము దుష్టయుగమంట కల్లమాట
కలియుగము వంటిమంచియుగంబు లేదు
సతికిఁ బతిభక్తివలన మోక్షంబు గల్గు
శూద్రులకుఁ గల్గు విప్రశుశ్రూషవలన. ||16||

చ. కృతయుగ వేళ జ్ఞానమునఁ ద్రేతఁ దపంబున ద్వాపరంబునం
గ్రతువుల గల్గు ముక్తి కలికాలమునం దవిలేకయున్న సం

తతము హరే ముకుంద రఘునాథ యదూద్వహ యందు మించు స
న్మతి నుతియించినం గలుగు మర్త్యులకెల్లను ముక్తి భూవరా. ‖17‖

సీ. నూటిలో నొక్కఁ డేపాటిదానంబు గావింపఁడే యంచును వెదకి వెదకి
వెయ్యింట నొకఁడైన వేదంబు చదువఁడే క్షోణీసురుఁ డటంచుఁ జూచిచూచి
పదివేల నొకఁడైనఁ బట్టెఁడన్నము పరదేశి కిడఁడె యంచుఁ దెలిసితెలిసి
లక్షలోపల నొక్కలలనయైనను సాధ్వి యై యుండదే యని యరసియరసి
తే. కోటి నొకపుణ్యమైన గన్గొనఁగలేక, సంచరించుచు మ్లేచ్ఛదేశములలోన
ధర్మవృషభంబు కొదవపాదంబు విఱిగి, విబుధపురిఁ జేరె కలి కేక వేసె ననఁగ. ‖18‖

సీ. బాలరండలు గొడ్డుబ్రహ్మచారులు మహావ్రతము లన్వేషింతు రతిశయముగఁ
జక్కనినిజకులసతులకు జారులఁ గూర్తురు సంసారికులు యథేచ్ఛ
శాంతులు గండదోషములుఁ దద్దినములు భూసురు లెంతురు భోజనేచ్ఛఁ
బలుకఁబోయినఁ గొండెములు పల్కుదురు రాజసంసేవకులు దొరచనువుఁ గోరి
తే. యభ్యసింతురు శ్రుతులు దానార్థు లగుచు
నేరుతురు శాస్త్రములును బాండిత్యమునకె
నైష్ఠికత పూనికొండ్రు ప్రతిష్ఠకొఱకు
ధార్మికులు లేరు కలియుగాంత్యంబునందు. ‖19‖

సీ. బ్రహ్మసూత్రమెకాని బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ గలుగదు షట్కర్మగౌరవంబు
పరదారపరధనహరణవృత్తియెకాని ధరణీశులకు లేదు ధర్మబుద్ధి
కపటమార్గమె కాని క్రయవిక్రయంబుల న్యాయంబు లేదు వైశ్యాన్వయులకు
ధర్మశాస్త్రంబులు తారు సెప్పనె కాని వినరు విప్రులచేత వృషలకులులు
తే. జ్యోతిషము వైద్యసంగీతశాబరములు, నేర్చి చండాలకాదులు నిఖిలపూజ్యు
లౌదు రిల్లాండ్రు త్యజియించి యాత్మపతులు, నర్థవంతులఁ గూడుదు రభిమతముగ.
‖20‖

సీ. [2]అన్నదాతలమంచు యాయజూకులమంచు దొరలచే రూకలు దోఁచువారుఁ
గడుపుకక్కుఱితికిఁ గావికోకలు గట్టి యతులమంచును భిక్ష లడుగువారుఁ
దల్లిదండ్రులఁ జంపి ధన మెత్తుకొనిపోయి చెలఁగి తొత్తులపొత్తు గలయువారుఁ
గాసువీసములకై కలహించి యతిరోషవివశులై ప్రాణము ల్విడుచువారు
తే. దూరపరదేశి నని పంచఁ జేరి రాత్రి
వేళ యిలు సొచ్చి ధనమెల్ల వెరఁజువారు
నవిరతంబును జూదంబు లాడువారు
నగుచుఁ జెడుదురు కలియుగాంత్యమున జనులు. ‖21‖

తే. అవని నొక్కొకపుణ్యాతురాలు పతినిఁ, జంపకయె జారువెంబడి జరుగుఁ గాని
పిట్టపిడుగున మగనిఁ జంపింప కిల్లు, వెడల దిల్లాలు కలియుగవిలయవేళ. ‖22‖

తే. ఎన్న నైదేండ్లనైన నాఱేండ్లనైన
బిడ్డలను గండ్రు కన్నెక ల్గొడ్డు వీఁగి
పదియు నొకయేఁటఁ బెద్దలుఁ బదియునాఱు
నేండ్లు పరమాయువగుఁ గలి హెచ్చుకతన. ‖23‖

వ. అట్టి సమయంబున. ‖24‖

శా. శ్రీమద్విష్ణుయశోభిధానమున రాజిల్లున్ మహీదేవసు
గ్రాముం డొక్కఁడు సర్వసంపదల విభ్రాజిష్ణువౌ శంబళ
గ్రామాభిఖ్యపురంబులో నతనిభార్యారత్న మబ్జాలయా
హైమగ్రావసుతాభయై తగు సుశీలాబ్జాక్షి శీలంబునన్. ||25||

సీ. కలనైన మగవానిఁ దలయెత్తిచూడదు కలకలనవ్వుచుఁ జిలుకబోదు
కులటలఁ గూడదు తొలఁగనీయదు పైఁట మీఁగాళ్లపై కోక మెదలనీదు
విభునితోఁ జెప్పక వెడలదు వాఁకిలి పొరుగిండ్ల నిరుగిండ్లఁ బ్రొద్దు గడప
దధిపుఁడు బిల్చినట్లైన దిగ్గునవచ్చు మమత దేవోపచారములు సలుపుఁ
తే. బ్రతిదినము నత్తమామల బత్తి సేయుఁ, దోడికోడండ్రఁ గనుసయిదోడుజాడఁ
బరిజనంబులఁ బోషించుఁ బ్రజలరీతి, సరసభాషణసాధ్వి యప్పరమసాధ్వి. ||26||

క. ఆపుణ్యసాధ్వి కాత్మజుఁ, డై పుట్టును గల్కి యనఁగ నంభోనిధిక
న్యాపతి పంచగ్రహములు, దీపితముగ నుచ్చసంస్థితిం బొరయంగన్. ||27||

క. లౌల్యప్రధానమై తగు, బాల్యము గ్రమియించి తరుణభావము దనరం
బాల్యము భూతల మిఁక నని, లౌల్యంబున గల్కి విజయలంపటుఁ డగుచున్. ||28||

సీ. తళుకుబంగరుచెఱంగులయోర తలపాగ తలకుఁ జౌపంచ మిన్నలతురాయి
మొసలివాయొంటుల మిసిమికస్తురిబొట్టు నంగిపైఁ బొసఁగు వజ్రాంగిజోడు
కడవన్నెజిగిపట్టు నడికట్టు పడిదలపట్టంబు నేజయు బాగుదేర
సరసభాగమున బాగైనతూణీరంబు కరమున జీనిసింగాణివిల్లు
తే. మెఱయ నుచ్చైశ్శ్రవముఁ బోనిమించు తెల్ల, తేజిపై నెక్కి తేజంబు తేజరిల్ల
వెడలు దిగ్విజయార్థియై వేదబాహ్య, గళితధర్మైకజీవాతు కలికిరౌతు. ||29||

సీ. జోడన ల్ద్రొక్కించు శూరసేనాంగబంగాళము ల్వంచబంగాళముగను
జుట్టువేడెము వెట్టుఁ జోళమాళవగౌళపాంచాలములు పటాపంచ గాఁగ
రవగాలు నెఱపు సౌరాష్ట్రగూర్జరలాటమత్స్యభూములను దుమార మెగయ
నిబ్బరంబుగ నూకు నిషధమాగధసింధుమేదినీంద్రులు కంచుమించుఁ గాఁగఁ
తే. గర్కకర్కశతరఖురాఘాతజాత, నూతనస్ఫీతరేఖికాజాతభూత
లోదరీమేదురీభూతసాదరార్పి, తాత్మనఖముఖభంగి మాయాతురంగి. ||30||

మ. జవలీలాహసితానిలం బగుజిరాసంజోకగుఱ్ఱంబుమేల్
రవగాల్ జోడన చుట్టువేడెము లొనర్పం బుట్టుకెందూళికై
తవతౌరంగికఖడ్గఖండితసమస్తమ్లేచ్ఛతుచ్ఛాంగర
క్తవిలోలంబయి మించు భూతరుణికిం గాశ్మీరచర్చాకృతిన్. ||31||

క. ఈరీతిఁ గల్కి జనసం, హారము గావించి తెలిసి మహిధర్ము వి
స్తారము సేయుననన్ విని, కౌరవముఖ్యుండు మునిశిఖామణి కనియెన్. ||32||

తే. విష్ణుయశునకు విష్ణుఁ డావిర్భవింపఁ, గారణం బేమి యతఁ డెట్టిఘనతపంబుఁ
జేసెనొ తదీయచరితంబుఁ జెప్పు మనిన, వ్యాసమునిశిష్యుఁ డిటువలె నానతిచ్చె. ||
33||

సీ. అవనీశ తొల్లి స్వాయంభువమనువు బ్రహ్మర్షి లోకశరణ్యమైన నైమి
శారణ్యమునఁ దర్పకారి జటావాటి నలరు వేలుపుటేటివలెఁ దనర్చు

గోమతీద్వీపవతీమణితటమున ద్వాదశార్ణమనుమంత్రము జపంబు
సేయుచుఁ గలశాబ్ధిశాయిణ గూటిచి పూర్ణతమనిష్ఠ మును లద్భుతంబు సెంద
తే. దశశతాబ్దంబు లతిఘోరతప మొనర్ప
మెచ్చి కనువీనుకవణంబు మెక్కు పక్కి
జక్కిపై నెక్కి తనయిరుపక్కియలను
నలువ మొదలైనవేలుపు ల్బలసి కొల్వ
శౌరి యాతనియెదుట సాక్షాత్కరించె. ॥34॥

చ. కమలదళాక్షుఁ డిట్లు దనకట్టెదుటం గనుపట్టినం బ్రమో
దము మదిఁ గ్రమ్మ నమ్మనువతంసము నేఁటికి నాతపంబు జ
న్మము ఫలియించెఁగా యని నమస్కృతులున్ నుతులున్ ఘటింప వేఁ
డుము వర మెట్టిదైన ననుడున్ విని యాతఁడు శౌరి కిట్లనున్. ॥35॥

సీ. శతపత్రదళనేత్ర జననత్రయంబు మత్పుత్రుఁడవై నీవు పొడమవలయు
నా ధర్మసంస్థాపనము సేయ నీకు నే సుతుఁడనై జనియింప మతిఁ దలంతు
నన దశరథుఁ డయ్యె మనువు దొల్తఁ దదీయ జాయసుశీల కౌసల్య యయ్యె
హరి రాముఁ డయ్యె రెండవపరి దేవకీవసుదేవు లగుటయు వారియందుఁ
తే. గృష్ణుఁడై విష్ణుఁ డుదయించె నింక విష్ణు, యశుఁడు దేవప్రభ యన గల్క్యంతమునను
వారె యుదయింపఁ గల్కియై శౌరి యవత, రించి కృతయుగచర్యఁ గావించఁగలఁడు. ॥36॥

క. ఈకల్క్యవతారక్రమ, మాకర్ణించిన జను ల్సదారోగ్యశుభ
శ్రీకలితు లగుదు రతులగు, ణాకర జనమేజయక్షమాధ్యక్షమణీ. ॥37॥

సీ. సకలసత్కవినితాష్టాదశవర్ణనాపూర్ణమై నవరసోదీర్ణ మగుచుఁ
గదళికాఫలపాకకమనీయభాషావిశేషమై కృతపరిశోష మగుచు
నశ్వమేధాదియాగాభోగఫలదానదక్షమై కృతిశతాధ్యక్ష మగుచు
భాగవతాగ్రణీపారంపరిభాగధేయమై సజ్జనగేయ మగుచుఁ
ఆ. దనరు నీదశావతారమహాప్రబం, ధంబు వినినయట్టిధన్యమతులు
ధరణిఁ గృష్ణకరుణ ధర్మార్థకామము, ల్గలిగి పిదప ముక్తిఁ గాంతు రధిప. ॥38॥

క. అని శ్రీవైశంపాయన, ముని వినుపించినను భక్తి విని వేడుకతో
జనమేజయవిభుఁ డా, మునిసోమునిఁ గమలభవసముని బూజించెన్. ॥39॥

శా. శ్రీమద్వేంకటమాభిధానవరపుత్రీరత్నపుత్రీవివా
హామేయోత్సవసుస్మితాస్యరఘుపత్యాక్యాత్మజాశ్లేషణో
ద్దామప్రేమరసాభిరామసతి సీతానామకన్యామణి
హైమోదంచితడోలికాకలనవీక్షాయత్తచిత్తాంబుజా. ॥40॥

క. ద్విడ్భోగధవళితాశా, రుద్యామిన్యధిపకీర్తిరుచిరచిరసుధా
త్విడ్భోగధవళితాశా, కుంద్యాతరధర్మమర్మకోవిదహృదయా. ॥41॥

మత్తకోకిల. హైమభూధరగౌరనీరజహంసమండలజైత్రదో
ర్ధామకీర్తిరమాధురంధరరమ్యనీతియుగంధరా
భీమసారహృతాహితావనిభుగ్వసుందరరుగ్యజు

స్సామవేదవిశారదద్విజచాతకవ్రజకంధరా. ॥42॥

గద్య. ఇది శ్రీరామభద్రదయాభిరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షాపరిప్రాప్తదీప్తతరాష్ట్ర భాషాకవిత్వసామ్రాజ్యధౌరేయ సకలవిద్వత్కవిజనవిధేయ ధరణీదేవుల నాగ నామాత్యసుధాసముద్రసమున్నిందరపూర్ణిమాచంద్ర రామమంత్రీంద్రప్రణీతం బైన దశావతారచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందు దశమాశ్వాసము.

ఇది పదియవ యవతారంబగు కల్క్యవతారము.
దశావతారచరిత్ర సర్వము సంపూర్ణము.

1. చార్వాకకైవారముల్ ప్రౌఢినెఱప
2. అగ్నులు ధరియించి